

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Gunnar Tingbjörn

ENGELSKT LÅN
I SVENSKT
IDROTTSspråk

MEIJERBERGS ARKIV

FÖR

SVENSK ORDFORSKNING

UTGIVET

AV

STYRELSEN FÖR MEIJERBERGS INSTITUT

VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

30

GÖTEBORG 2003

MEIJERBERGS ARKIV

FÖR
SVENSK ORDFORSKNING

UTGIVET

AV

STYRELSEN FÖR MEIJERBERGS INSTITUT

VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

GENOM

BO RALPH

30

GÖTEBORG 2003

**ENGELSKT LÅN
I
SVENSKT IDROTTSsprÅK**

AV

GUNNAR TINGBJÖRN

Ingår som del 30 i Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning

© Författaren och
Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning
Göteborgs universitet
Box 200
SE-405 30 Göteborg

ISSN 0348-7741
ISBN 91-974747-0-3

Elanders Novum AB, Göteborg 2003

Utgivarens förord

Gunnar Tingbjörn växte upp i Hallsberg men for till Uppsala för akademiska studier. I början av 1970-talet tog han tåget tvärs över landet i andra riktningen, via Hallsberg, till Göteborg, där han kom att fullgöra större delen av sitt livs yrkesverksamhet. Med sig i bagaget hade han en tjock licentiatavhandling om idrottspråkets engelska lånord. Det är denna avhandling i reviderat och kompletterat skick som ligger till grund för den volym av *Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning* som här föreligger.

I sin dagliga gärning kom Gunnar Tingbjörn huvudsakligen att ägna sig åt helt andra frågor än de engelska lånorden. Hans insatser kom mest att gälla det ämne som vi nu kallar svenska som andraspråk. Det engagemang han oförtröttligt visat för bland annat språkliga frågor i skärningsplanet mellan svenskan och andra språk i Sverige kanske ändå kan sägas ha förebådats av hans tidiga intresse för det engelska inflytandet på svenskan.

Sin böjelse för idrott visade Gunnar Tingbjörn inte minst genom att under en lång följd av år försvara institutionens färger i universitetets årliga fotbollsturning. Denna utkämpades mellan sjuannalag. Under en period hette laget Cirkus Sjuman och Gunnar Tingbjörns konster framstod som kongeniala med denna benämning. Han var också länge en trogen bundsförvant i den ännu mindre allvarliga motionsfotboll som regelbundet samlade en anseelig skara entusiaster – tidvis även kvinnliga deltagare.

Det är med andra ord en mångsidig insats från Gunnar Tingbjörns sida som de tidigare arbetskamraterna vid flera institutioner vid Göteborgs universitet minns med glädje. När Gunnar fyllde 70 år sommaren 2002 föddes tanken att en utgåva av hans studier över lånord inom idrottsvärlden skulle kunna tjäna som hyllning åt en gammal trotjänare, som länge fyllt en plats inom laget med ett alldeles speciellt innehåll.

Författarens förord

Under mina licentiestudier i nordiska språk vid Uppsala universitet på 1960-talet började jag samla material till en longitudinell undersökning om engelska lånord i svenska språket. Eftersom jag alltid varit mycket intresserad av sport valde jag att undersöka sportspråket i dagspressen. Materialet omfattade tidningarna Aftonbladet, Dagens Nyheter och Idrottsbladet under perioden från 1910, den tidpunkt från vilken man kan tala om sportspråk som en speciell stilart i svenska dagstidningar, till och med 1960. Materialet redovisades 1968 i licentiatavhandlingen *Sport och idrott. Studier över det engelska ordförrådet i svensk idrottsprosa 1910–1960*.

I samband med framläggandet av denna avhandling framfördes önskemål om att få en uppfattning av de olika engelska lånordens frekvens. Med sikte mot att fortsätta och utvidga undersökningen för vinnande av den dåvarande doktorsgraden excerperade jag därför motsvarande material för år 1970 och räknade ”för hand” samtliga belägg för hela perioden från 1960 till och med 1970. Emellertid ändrades därefter mina betingelser genom att doktorsgraden då ersattes av doktorsexamen. Denna bestämdes bli förlagd till den nivå som dessförinnan utgjorts av betyget Berömlig i licentiatexamen samtidigt som avhandlingens omfattning för den nya examen i början begränsades till högst 160 sidor. Vid denna tid hade jag tillträtt en tjänst som lektor vid Göteborgs universitet, där förslaget om startandet av ett nytt undervisningsämne, svenska för invandrarundervisning, föreföll mig mera angeläget att ägna min tid och mina krafter åt än att förändra en licentiatavhandling till en doktorsavhandling med samma meritvärde som redan tidigare uppnåtts. De 25 följande åren fram till min pensionering 1997 kom att fyllas av

lärarutbildning, administration och forskning på nationell och lokal nivå inom ämnesområdet svenska som andraspråk.

Efter ett kvartssekels uppehåll från lånordsstudierna var det överraskande att kunna konstatera att det under denna tid knappast förekommit några övergripande undersökningar av anglicismer och deras funktion i svenska språket, trots att de engelska lånorden såväl av språkforskare som av en bred allmänhet iakttagits och bedömts som vårt språks mest betydelsefulla yttre påverkan under 1900-talet. Jag tog därför fram mitt manuskript från 1970-talets början i avsikt att presentera det stora material som jag anser fortfarande borde vara av intresse för publicering. Min bedömning har glädjande nog delats av professorerna Sven-Göran Malmgren och Bo Ralph vid Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet. Malmgren har låtit materialdelen oavkortad gå in i hans projekt "Svenskarna och deras ord" och publiceras på internet som *Anglicismer i svenskt sportspråk* (<http://sprakbanken.gu.se/anglicismer>) och därmed vara tillgänglig för forskare och allmänhet.

Styrelsen för *Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning* har beslutat att publicera hela undersökningen, vilket kan ge den svensk och internationell uppmärksamhet och spridning, något jag ser som viktigt och mycket hedrande, detta inte minst därför att boken fått utformningen som en personlig festskrift till mig. Ett särskilt tack vill jag även framföra till lektor Kristinn Jóhannesson som med stor skicklighet och kunskap haft ansvaret för den layout som boken fått.

Göteborg i december 2002

Gunnar Tingbjörn

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1.	De engelska lånorden – ett angeläget forskningsobjekt	1
1.2.	Engelskans roll i svenskan på 1910-talet	2
1.3.	Lånordsteori och lånordsundersökningar från mitten och slutet av 1900-talet	4
1.4.	Engelska lånord i andra länders sportspråk	6
1.5.	Svenskt sportspråk	6
1.6.	Många subsärspråk inom sporten	8
1.7.	Sporten och de engelska lånorden	9
1.8.	Citatord, främmande ord och lånord	13
1.9.	Ej begreppslån	14
1.10.	Undersökningsperiod och materialomfång	14
1.11.	Materialredovisningen	15
1.12.	Ordklass- och beläggsmarkeringar	16
1.13.	Lexica	16
1.14.	Exempelsamlingen	18
1.15.	Förkortningar	19
2.	Grafonomi	21
2.1.	Autografem	22
2.1.a.	Autografemet <a>	23
2.1.b.	Autografemet <e>	25
2.1.c.	Autografemet <i>	26
2.1.d.	Autografemet <o>	27
2.1.e.	Autografemet <u>	28
2.1.f.	Autografemet <y>	28
2.1.g.	Sammanfattning av enkeltecknade autografem	29
2.2.	Digrafer med autografem	29

2.2.a.	Digrafen <ai>	29
2.2.b.	Digrafen <ay>	30
2.2.c.	Digrafen <ea>	30
2.2.d.	Digrafen <ei>	31
2.2.e.	Digrafen <ey>	31
2.2.f.	Digrafen <ia>	31
2.2.g.	Digrafen <ie>	31
2.2.h.	Digrafen <io>	31
2.2.i.	Digrafen <oa>	32
2.2.j.	Digrafen <oi>	32
2.2.k.	Digrafen <ou>	32
2.2.l.	Digrafen <oy>	33
2.2.m.	Digrafen <ua>	33
2.2.n.	Digrafen <ue>	33
2.2.o.	Sammanfattning av autografemdigraferna	34
2.3.	Syngrafem	34
2.3.1.	Dubbelteckning av syngrafem	34
2.3.2.	Utan grafemfördubbling (enligt importerade regler)	35
2.3.3.	Med grafemfördubbling (enligt svenska regler)	37
2.3.4.	Hyperkorrekt enkelteckning av grafem	38
2.3.5.	Sammanfattning av syngrafems dubbelteckning	38
2.4.	Substitutioner av enkeltecknade syngrafem	39
2.4.a.	Substitution <c> → <k>	39
2.4.b.	<q> som tecken för /k/-ljud	41
2.4.c.	<c> som tecken för /s/-ljud	41
2.4.d.	Substitution <w> → <v>	41
2.4.e.	Substitution av <v> med <w>	43
2.5.	Digrafer för konsonantljud	43
2.5.a.	Substitution av <sh> med <sch>/<ch>	43
2.5.b.	Digrafen <ch>	44
2.5.c.	Digrafen <gh>	45
2.5.d.	Substitution av <kn> med <n>	45
2.5.e.	Digrafen <th>	46
2.5.f.	Sammanfattning av digrafer för konsonantljud	46

2.6.	Likvida	46
2.6.a.	Syllabiska /l/- och /r/-ljud	46
2.6.b.	Grafemet <r>	47
3.	Morfologi	48
3.1.	Justeringsregler vid ordböjning	49
3.1.1.	Fonologiska justeringsregler (FJR)	49
3.1.2.	Grafonomiska justeringsregler (GJR)	52
3.2.	Nomina (substantiv)	53
3.2.1.	Genus och dess fördelningsorsaker	53
3.2.1.1.	Svenska neutrumavledningar	55
3.2.1.1.a.	S-avledningar	56
3.2.1.1.b.	Kvantifikatorstyrda nomina	57
3.2.1.1.c.	Semantisk association	57
3.2.1.1.d.	<i>Derby</i>	58
3.2.1.2.	Vacklande genus	59
3.2.1.3.	Genus utrum	60
3.2.2.	Numerus- och determinationskategorier	61
3.2.2.1.	Singularformer	62
3.2.2.2.	Pluralformer	66
3.2.2.3.	1:a deklinationen (<i>or</i> -plural)	70
3.2.2.4.	2:a deklinationen (<i>ar</i> -plural)	72
3.2.2.4.1.	Enstaviga nomina	75
3.2.2.4.1.a.	Nomina på <i>-bb</i>	75
3.2.2.4.1.b.	Nomina på <i>-ing</i>	75
3.2.2.4.1.c.	Nomina på <i>-k(k)</i>	76
3.2.2.4.1.d.	Nomina på <i>-nk</i>	76
3.2.2.4.1.e.	Nomina på <i>-ss</i>	77
3.2.2.4.1.f.	Nomina på <i>-tt</i>	77
3.2.2.4.1.g.	Nomina på <i>-v</i>	77
3.2.2.4.1.h.	Nomina på <i>-[f]</i>	78
3.2.2.4.1.i.	<i>Clips</i>	78
3.2.2.4.2.	Flerstaviga nomina	79
3.2.2.4.2.a.	Nomina på <i>-ing</i>	79
3.2.2.4.2.b.	Nomina på <i>-el</i>	80
3.2.2.4.2.c.	Nomina på <i>-er</i>	80
3.2.2.4.2.d.	<i>Racket</i>	80

3.2.2.4.2.e.	<i>Oldboy</i>	81
3.2.2.4.2.f.	<i>Halvback</i>	81
3.2.2.4.2.g.	Sammanfattning av <i>ar</i> -pluralen	82
3.2.2.5.	3:e deklinationen (<i>er</i> -plural)	82
3.2.2.5.1.	Enstaviga nomina	82
3.2.2.5.1.a.	Nomina på <i>-d</i>	82
3.2.2.5.1.b.	Nomina på <i>-n</i>	83
3.2.2.5.1.c.	Nomina på <i>-nt</i>	84
3.2.2.5.1.d.	Nomina på <i>-pp</i>	84
3.2.2.5.1.e.	Nomina på <i>-r</i>	84
3.2.2.5.1.f.	Nomina på <i>-rt</i>	85
3.2.2.5.1.g.	Nomina på <i>-[f]</i>	85
3.2.2.5.1.h.	<i>Fight</i>	86
3.2.2.5.1.i.	<i>Scout</i>	86
3.2.2.5.2.	Flerstaviga nomina	86
3.2.2.5.2.a.	<i>Finish</i>	87
3.2.2.5.2.b.	Nomina med tryck på slutstavelsen	87
3.2.2.5.2.c.	Avledningar på <i>-eri</i>	87
3.2.2.5.2.d.	<i>Kategori</i>	88
3.2.2.5.2.e.	Sammanfattning av <i>er</i> -plural	88
3.2.2.6.	4:e deklinationen (<i>n</i> -plural)	88
3.2.2.7.	5:e deklinationen (\emptyset -plural)	89
3.2.2.7.1.	Neutrala nomina	89
3.2.2.7.1.a.	Neutrer med stamslut på konsonant	90
3.2.2.7.1.b.	Pluralia tantum och nomina med företrädesvis plural beläggning	91
3.2.2.7.2.	Utrala nomina	92
3.2.2.7.2.a.	Avledningar på <i>-are</i>	92
3.2.2.7.2.b.	Avledningar på <i>-er</i>	92
3.2.2.7.2.c.	Pluralia tantum på <i>-s</i> och nomina med företrädesvis plural beläggning	92
3.2.2.7.2.d.	Sammanfattning av \emptyset -plural	93
3.2.2.8.	<i>S</i> -plural	94
3.2.2.8.1.	Avledningar på <i>-er</i>	97
3.2.2.8.2.	Särskrivna sammansättningar	100
3.2.2.8.3.	Låg totalfrekvens	101
3.2.2.8.4.	Låg pluralfrekvens	102

3.2.2.8.5.	Exotism	102
3.2.2.8.6.	Eufemism	103
3.2.2.8.7.	Sportgrensproveniens	104
3.2.2.8.8.	<i>Backhand</i> och <i>forehand</i>	105
3.2.2.8.9.	Få ordslutsanalogier	106
3.2.2.8.10.	Ortografiska eller uttalsmässiga skäl	110
3.2.2.8.11.	<i>S</i> -pluralen och lånförekomst av grammatiska morfem	110
3.2.2.8.12.	<i>Es</i> -plural	112
3.2.2.9.	Omljudd plural	113
3.2.2.10.	Dubbel plural	114
3.2.2.11.	Nomina utan belagd plural	114
3.2.2.11.1.	Nomina med egennamnskaraktär	115
3.2.2.11.2.	Nomina med abstrakt betydelse	116
3.2.2.11.3.	Nomina med semologiska eller morfologiska hinder för pluralbelägning	117
3.2.2.11.4.	Sammanfattning av icke belagd plural	118
3.2.3.	Bestämmdhetsböjningen	119
3.2.3.1.	Bestämd form singular (SB)	121
3.2.3.1.1.	Utrala nomina	122
3.2.3.1.1.a.	Bestämd form på <i>-n</i>	122
3.2.3.1.1.b.	Bestämd form på <i>-en</i>	123
3.2.3.1.1.c.	Bestämd form på <i>-Ø</i>	123
3.2.3.1.1.d.	<i>The</i> + grundform	124
3.2.3.1.2.	Neutrala nomina	124
3.2.3.1.2.a.	Bestämd form på <i>-t</i>	124
3.2.3.1.2.b.	Bestämd form på <i>-et</i>	125
3.2.3.2.	Bestämd form plural	126
3.2.3.2.1.	Utrala nomina	127
3.2.3.2.2.	Neutrala nomina	127
3.2.3.2.2.a.	Bestämd form på <i>-a</i>	127
3.2.3.2.2.b.	Bestämd form på <i>-en</i>	127
3.2.3.2.2.c.	Bestämd form på <i>(-s)Ø</i>	128
3.2.3.2.2.d.	<i>The</i> + <i>s</i> -plural	130
3.2.3.2.3.	Nomina utan bestämd form	130
3.2.4.	Genitiv	131
3.2.4.1.	Singular obestämd form genitiv	132

3.2.4.2.	Singular bestämd form genitiv	133
3.2.4.3.	Plural obestämd form genitiv	133
3.2.4.4.	Plural bestämd form genitiv	134
3.2.4.5.	Sammanfattning av genitivformerna	135
3.3.	Adjektiv	135
3.3.1.	Adjektivböjningen	136
3.3.1.1.	Formdistribution	138
3.3.1.2.	Kongruensböjning	138
3.3.1.3.	Attributiv och predikativ förekomst	139
3.3.1.4.	Komparation	139
3.3.2.	Beläggstyper	140
3.3.2.1.	Importerade adjektiv	140
3.3.2.2.	Adjektivavledningar	140
3.3.3.	Frekvens	140
3.4.	Verb	141
3.4.1.	Verbböjningen	143
3.4.2.	Import	144
3.4.3.	Avledda verb	146
3.5.	Ordbildning	147
3.5.1.	Verb	148
3.5.2.	Adjektiv	148
3.5.3.	Nomina	149
3.5.3.1.	Personbeteckningar	149
3.5.3.1.a.	Avledningar på <i>-are</i>	150
3.5.3.1.b.	Avledningar på <i>-er</i>	151
3.5.3.2.	Verbalabstrakter	153
3.5.3.2.a.	Avledningar på <i>-ande</i>	153
3.5.3.2.b.	Avledningar på <i>-het</i>	154
3.5.3.2.c.	Avledningar på <i>-skap</i>	154
3.5.3.2.d.	Avledningar på <i>-(n)ing</i>	155
3.5.3.2.e.	Kortabstrakter	157
3.5.3.2.f.	Övriga verbalabstrakter	157
3.5.4.	Ellipser	158
3.5.5.	Sammansättningar	161
3.5.5.1.	Förleder	162
3.5.5.2.	Mellanleder	165
3.5.5.3.	Efterleder	165

4.	Semologi	168
4.1.	Pseudolån	170
4.2.	Betydelseskridning	171
4.3.	Sekundär användning	172
4.4.	Tautologi	173
4.5.	Kulturella lån	174
4.6.	Pregnant betydelse	175
5.	Distribution	176
5.1.	Materialet	176
5.2.	Tablå 1: Morfemen i rangklasser	176
5.2.1.	Tablå 2: 100 morfem i topp	177
5.2.2.	Tablå 3: 150 lemman i topp	180
5.2.3.	Unika och lågfrekventa ord	185
5.2.4.	Nyttillskott och bortfall	187
5.2.5.	Tablå 4: Lemmabeläggning per undersökningsår	187
5.2.5.1.	Lemman först belagda 1920	191
5.2.5.2.	Lemman först belagda 1930	193
5.2.5.3.	Lemman först belagda 1940	196
5.2.5.4.	Lemman först belagda 1950	198
5.2.5.5.	Lemman först belagda 1960	199
5.2.5.6.	Lemman endast belagda 1970	200
5.2.5.7.	Koncentrerad beläggning	200
5.2.5.8.	Tablå 5: De 25 frekventaste morfemen per undersökningsår	201
5.2.5.9.	Tablå 6: De 25 frekventaste morfemen i rangordning per undersökningsår	203
5.2.5.10.	Sportgrensdistribution	204
5.2.5.11.	Morfemens högsta beläggning	211
5.2.5.12.	Kommentar till toppåren	213
5.3.	Totaldistribution och fakultativ distribution	214
5.3.1.	Totaldistributiva lemman	216
5.3.1.1.	Sportgrensbenämningar	216
5.3.1.2.	Personbeteckningar	216
5.3.1.3.	Teknik- och taktikmoment,	

	tävlingsresultat o.d.	217
5.3.1.4.	Tävlingsformer och klassindelning	218
5.3.1.5.	Redskap och idrottsplatser	218
5.3.1.6.	Övriga	219
5.3.2.	Fakultativ distribution	219
5.3.2.1.	Engelsk-svensk fakultativ distribution	219
5.3.2.1.1.	Sportgrensbenämningar	219
5.3.2.1.2.	Personbeteckningar	220
5.3.2.1.3.	Teknik- och taktikmoment, tävlingsresultat o.d.	220
5.3.2.1.4.	Tävlingsformer och klassindelning	221
5.3.2.1.5.	Redskap och idrottsplatser	221
5.3.2.1.6.	Övriga	221
5.3.2.2.	Engelsk-engelsk fakultativ distribution	222
5.3.2.2.1.	Sportgrensbenämningar	222
5.3.2.2.2.	Personbeteckningar	222
5.3.2.2.3.	Teknik- och taktikmoment, tävlingsresultat o.d.	223
5.3.2.2.4.	Tävlingsformer och klassindelning	223
5.3.2.2.5.	Övriga	223
5.4.	Anledningar till lånkonstans och låndynamik	223
5.4.1.	Stilistisk variation	225
5.4.2.	Intrasentensiell variation	226
5.4.3.	Komplementär distribution	227
5.4.4.	Explikationer	228
5.4.5.	Exotism	229
5.4.6.	Inquitexotica	232
5.4.7.	Etiskt-kulturella lån	233
5.4.8.	Internationella kommandoord	234
Materialsamling		235
Litteratur		587
Appendix		591

1. Inledning

1.1. De engelska lånorden – ett angeläget forskningsobjekt

De främmande orden – deras egenart, förekomst och behandling – måste räknas till de allra angelägnaste forskningsuppgifterna inom den nusvenska språkvetenskapen och språkvården. Ett världsspråk – den amerikanska och europeiska engelskan – är nära att spränga fördämningarna till svenskans gamla strömfåra. [---] Sakkunskapen om de främmande orden är däremot ofta bristfällig. Av den anledningen behövs både forskning och upplysning.

De främmande orden i nusvenskan kan studeras ur snart sagt alla de synvinklar som lingvistikerna lägger på det mänskliga språket överhuvudtaget. (Dahlstedt 1962:74–75)

Många språkforskare har likt Dahlstedt observerat engelskans roll i den moderna svenskan och pekat på behovet av forskning och vetenskaplig behandling av den absolut viktigaste yttre påverkan som vårt språk har varit utsatt för under det gångna århundradet. Mot bakgrund av detta är det överraskande få större undersökningar som har företagits. Knappheten på lånordsforskning inom detta ämnesområde har föranlett Ljung att fastslå:

Ett av problemen för dem som vill bilda sig en uppfattning om engelskans utbredning i svenskan är bristen på mera omfattande undersökningar av denna utbredning. Det finns helt enkelt ingen stor undersökning av engelska lån i svenskan. (Ljung 1988:56)

De flesta språkforskare (t.ex. Wellander 1959:157–173 och Bergman 1962:37–44) har nöjt sig med att i språkvårdande syfte ta upp några engelska ord och ge förslag till hur deras stavning och böjning bör utformas eller hur orden bör ersättas av svenskt ordvirke. Därmed har många viktiga aspekter på inlåningen inte fått en tillfredsställande behandling:

Visserligen finns det många undersökningar som behandlar lexikala lån, men ytterligare forskning behövs för att öka kunskap om exempelvis inlåningsprocessen och lånens integrering. (Edlund-Hene 1991:136)

Edlund-Hene anför själva förslag till en forskningsuppgift som de finner angelägen:

En brett upplagd longitudinell studie, som inlemmar de ord som i n t e behållits i låntagarspråket, skulle kasta ljus över inlåningens närmare förutsättningar. (Edlund-Hene 1991:138)

Edlund-Henes önskemål kan förhoppningsvis i någon mån tillgodoses av föreliggande undersökning som har longitudinell utformning över en period av 60 år och som ger många bidrag till belysningen och förståelsen av inlåningsprocessen inom en speciell sektor, nämligen språket i sportspalterna.

1.2. Engelskans roll i svenskan på 1910-talet

Ett av de tidigaste bidragen till behandlingen av engelskans inflytande på det svenska ordförrådet är Nils Bergstens artikel ”Om engelska lånord i svenskan”, publicerad i *Språk och stil* 15 (1915), s. 53–87. Bergsten inleder med några ord om det ringa inflytandet som engelskan dittills hade haft:

Att engelskan hittills spelat en underordnad roll för vårt språk är på intet sätt att förvåna [...] denna påverkan spelar en jämförelsevis obetydlig roll och dessutom till stor del är av mycket sent datum. (Bergsten 1915:53)

I sin artikel presenterar Bergsten en ordlista om 380 engelska ord, varav ca 30 finns med i den föreliggande korpusen. Dit hör sportgrensbenämningar som *baseboll/-ball*, *basketboll/-ball*, *curling*, *golf*, *hockey* och *tennis* samt vissa ord som är centrala för genomförande av idrottstävlingar som *match*, *rekord*, *sport*, *spurt* och *start*.

Han kommenterar sin lista på följande sätt:

[...] äro en mängd av ögonskenligen modernt och ultramodernt datum, ja, t ex på sportens område pågår i detta nu importen ohejdat, och som ett allmänt intryck kan fastslås, att det engelska inflytandet sannolikt ännu ej på länge nått sin kulmen. (Bergsten 1915:71)

Bergstens avslutande förmodan kan sägas vara ett exempel både på framsynthet och understatement för att tillgripa ett engelskt lånord som ej fanns på Bergstens tid, men som karakteriserar besannandet av hans profetia.

Ifråga om de olika områden varifrån hans materialsamling har hämtats inleder Bergsten med dessa ord:

Angående begreppsfärer, varinom vår från engelskan lånade ordskatt rör sig är först och främst att märka det relativt höga antal ord, som kommer under rubriken *sport och spel*. Att inflytandet på detta område från idrottens föregångsland måste vara stort ligger i öppen dag, och i motsats till vad fallet är med andra fackuttryck har sportterminologin trängt in i vitt skilda befolkningslagars språk tack vare sportintressets starka utbredning på de senaste åren.

Ord som *boxa, rekord, match, träna, tennis, start* förstås av en var, sportintresserad eller icke, och *spurt, champion, professional, turf, steeplechase* m. fl. förstås åtminstone av varje vaken idrottsman. Vår överdrivet stora tillgänglighet för utländsk påverkan tar sig icke minst uttryck inom denna grupp av lånord, och man behöver bara kasta en blick i en sportpublikation för att frapperas av en terminologi, som utmärker sig för ett rikligt och okritiskt upptagande av eng. uttryck. (Bergsten 1915:73)

Detta är skrivet vid den tid varifrån den föreliggande undersökningen har hämtat sitt äldsta material. Redan i början av 1910-talet har alltså sportens engelska ordförråd förvärvat en uppmärksammas plats i det svenska tidningsspråket. För att finna fram till de första beläggen på många ord måste man undersöka böcker, skrifter och facktidningar från slutet av 1800-talet och 1900-talets första decennium. I en historisk återblick på engelska ordlån i svenskan påpekar Ljung:

Under 1800-talet fortsätter inlåningen från engelskan i accelererande takt och med vissa förskjutningar mellan de olika grupperna av lån. Det ökande idrottsintresset gav till exempel vind i seglen åt sporttermerna: det är nu vi lånar in ord som *finish*,

golf, handicap, hockey, cricket, match, serve, set och *tennis* [...] (Ljung 1988:12f.)

Att beskriva inlåningens början har emellertid inte varit avsikten med denna undersökning. Den longitudinella aspekten har vägt tyngst och gjort att materialet har hämtats tidigast från 1910, startåret för *Idrottsbladet*, den enda facktidskrift som utkommit tre gånger i veckan under undersökningsperioden (s. 15).

1.3. Lånordsteori och lånordsundersökningar från mitten och slutet av 1900-talet

1962 publicerades i Verdandis nya skriftserie (nr 17) Dahlstedt-Bergman-Ståhles *Främmande ord i nusvenskan*. I denna bok diskuterar Dahlstedt lånordsterminologi, speciellt begreppet 'främmande ord', medan Bergman behandlar de engelska lånordens grafonomi och morfologi och Ståhle ordbildningstendenser för lånord. Bergmans och Ståhles artiklar bygger inte på något systematiskt insamlat material utan har främst språkvårdande syfte.

I två välexemplifierade uppsatser, "En keps" och "Hur vi benämna engelska ting" behandlade Emil Låftman under den gemensamma titeln "Studier i ordbildning" i *Årsskrift från Borås h.a. läroverk* 1940 dels sådana lånord som i ursprungsspråket engelska eller som efter inlåning i svenska har blivit pluralia tantum (som svenska *keps* av engelskan *cap*), dels olika lånstrategier för de engelska orden.

På nordiskt plan finns en monografi om engelska lån i norskan, nämligen Aasta Stenes *English Loan-Words in Norwegian* (1945). Den innehåller framför allt en utförlig beskrivning av de engelska lånordens fonologi. Också det morfologiska avsnittet ger en hel del intressanta och värdefulla upplysningar som har tillämpning på motsvarande svenska förhållanden.

Judith-Ann Chrystal har i sin avhandling *Engelska lånord i svensk dagspress* (1988) undersökt de engelska lånord som inte finns belagda i SAOL₉ (1950). Hennes material är hämtat från

48 tidningsnummer av olika dagstidningar med riksspridning. Hon har gjort en faktorrik analys av de nytillkomna lånen, inte minst i stilistiskt och semantiskt avseende och beträffande de ämnesområden inom vilka de engelska lånen förekommer i dagspress.

En specialundersökning av Barbro Söderberg rör *s*-pluralens förekomst i svenskan och har titeln *Från rytters och cowboys till tjuvstrykers* (1983). Söderberg kan utifrån ett mycket rikligt material visa att *s*-plural har många källor också i andra språk än engelska.

Lars-Erik Edlund och Birgitta Hene har i sin bok *Lånord i svenskan* (1991) ett stort antal exempel på engelska lån i svenskan, däribland ett antal sportbelägg från en tidigare version av denna undersökning. Deras bok innehåller en övergripande framställning av lånord i gången tid och nutid i olika funktioner. En annan översiktlig lånordsframställning av lärobokskaraktär är Velta Rūķe-Draviņas *Språk i kontakt* (1969).

Det finns även artiklar och böcker som specifikt behandlar just de engelska lånorden i svenskan. Lånordssituationen under 1980-talet för engelska ord är temat för Magnus Ljungs bok *Skinheads, hackers & lama ancor* (1988). Speciellt diskuterar författaren vilka ålders- och socialgrupper som använder olika lånord och i vilken utsträckning detta äger rum.

Den internationella litteraturen om lånordsteori är mycket omfattande, särskilt med avseende på alla de artiklar och verk som innehåller exempel på och kommentarer till lånord i olika former av kontakt mellan två språk, ofta i majoritets- och minoritetsförhållande men även i många fall i geografiska gränsområden. I den här framställningen har främst Einar Haugens definitioner och terminologi i *The Analysis of Linguistic Borrowing* (1950) tillämpats. Vidare har Louis Deroys *L'emprunt linguistique* (1956) och Uriel Weinreichs *Languages in Contact* (1953) haft inflytande.

1.4. Engelska lånord i andra länders sportspråk

Utomnordiska artiklar som behandlar just engelska lånord inom sporten finns det många och av växlande kvalitet. I en för sin tid utmärkt uppsats behandlade Alphonse Dauzat redan 1910 franskt sportspråk: *Un exemple d'actions mixtes: le language de sports*. Även A.O. Grubb (*French Sport Neologisms*, 1937) och J. Orr (*Les anglicismes du vocabulaire sportif*, 1935) har intresserat sig för det engelska inslaget i franskt sportspråk. På material från tidningsspråk, facktidningar från åren 1965–1967, bygger Karl-Heinz Becker i *Sportanglizismen im modernen Französisch* (1970).

Spanskt sportspråk har dokumenterats av Otto Pfändler (*Wortschatz der Sportsprache Spaniens*, 1954). Ett bland flera exempel på undersökningar av en enda sportgrens ordförråd är Karl-Heinz Schönfelders artikel ”Englische Lehnwörter in der deutschen Fussballsprache”, 1955.

1.5. Svenskt sportspråk

Språket i dagspressens sportspalter har säkerligen – liksom de engelska lånorden – varit ett ofta förekommande ämne för seminarieuppsatser på 40- och 60-poängsnivå vid högskolor och universitet. Men även när det gäller sportspråk saknas större undersökningar och materialredovisningar. Det finns visserligen en hel del intressant litteratur om sportjournalistik, men på samma sätt som nu senast i Ulf Wallins *Sporten i spalterna* (1998) så innehåller artiklarna och böckerna egentligen knappast något som kan klassificeras som språklig analys utan de uppehåller sig nästan uteslutande vid journalistiska aspekter. Detta är en följd av att det inte är lingvister utan pressforskare och aktiva journalister som har behandlat ämnesområdet.

De språkvetare som har berört sportens språk har nöjt sig med att ta några exempel från sportspråk i förbigående, när de har skrivit om andra stilarter eller med fokus inriktat på något annat språkvårdsproblem.

Det finns god anledning att något närmare förtydliga och definiera vad beteckningen *sportspråk* eller *idrottspråk*, båda termerna med identisk betydelse, kan innebära. Sportspråk är ett av de särspråk som kan uppfattas som fackspråk eller kanske snarare fackterminologi. Denna terminologi består till stor del av ett ordförråd som tjänar ett nyansskapande och preciserande syfte med benämningar på för sakunderlaget specifika företeelser.

Ordet *sportspråk* används med olika betydelser. Ibland avses all dokumentation som har idrottsligt underlag men andra gånger enbart den fackterminologi som har detta underlag. Inte sällan får begreppet 'sportspråk' stå för den speciella utformning av sportspråk som förekommer i dagstidningar och specialtidningar. Den föreliggande framställningen kan med viss rätt sägas ta hänsyn till alla dessa tre betydelser. Materialet är hämtat uteslutande från dagstidningarna och den största specialtidningen. Exempelen presenteras med fyllig kontext som ej blott innehåller fackorden men diskuteras så gott som uteslutande med begränsning just till fackterminologin.

All dokumentation av sport kan svårligen kallas sportspråk. I synnerhet om man sätter kraven på sakkunskap och specificering lågt kan naturligtvis en beskrivning av sport förekomma utan att resultatet kan eller bör kallas sportspråk. Det kan däremot fackterminologin om den används sekundärt, t.ex. i politikens språk. Sportterminologin är alltså nödvändig och man skulle kunna tänka sig att begränsa benämningen *sportspråk* för enbart dessa fackord. Emellertid finns det komplicerande aspekter om man med *sportspråk* avser språket i sportpalterna.

I själva verket är fackterminologin bara en mycket liten del av detta språk. Förutom att den ingår i ett allmänt riksspråk av uppenbar skriftspråkskaraktär, så har dagstidningarnas sportspråk utvecklats en speciell stil i vilken t.ex. metaforer från kortspel, krig och skådespel är talrika och vissa lånord i allmän betydelse, som *komfortabel*, *medioker*, *numerär*, *ackquisition* och *excellera*, är långt frekventare än i övrigt tidningsspråk.

Dessutom är vardagliga och till dels slangspråkspräglade ord och uttryck vanliga liksom ellipser och ad hoc-sammansättningar. En analys av sportspråkets stil ges i Tingbjörn 1976.

Behandlingen av sportspråket i spalterna har i denna framställning endast tagit sikte på fackterminologin, även om det av exemplifieringen och till dels av den förda diskussionen framgår att fackorden ingår och hur de ingår i en kontext, bestående av ord med allmänspråklig och för sportspråket typisk stilistisk karaktär.

1.6. Många subsärspråk inom sporten

Att tro att sportspråket är en monolitisk företeelse är ett klart misstag. Jämfört med andra särspråk har det en enastående spridning både till följd av sin enorma dokumentation och det likaledes enorma antalet personer som är kunniga utövare/mottagare av språket. Dessa faktorer medför att särspråksgemenskapen blir både stor och löst sammanhållen. Graden och arten av intresse, aktivitet och beläsenhet gör att stora kunskapskillnader finns och uppstår hos medlemmarna av denna särspråksgrupp. Det synnerligen heterogena sakunderlaget – idrottsgrenarnas mångfald och varierande karaktär – bidrar till lexikaliska men synbarligen också till morfologiska och stilistiska skillnader. Det är ingalunda obefogat att ansätta existensen av många subsärspråk, t.ex. boxningsspråk, golfspråk och tennisspråk. För förståelsen av de engelska lånorden är det bl.a. av intresse att de nyss exemplifierade subsärspråken har fler lånord och samtidigt ett större motstånd mot assimilering med svensk grafonomi och morfologi än de flesta andra sportgrenars terminologi. En stor och avgörande skillnad utgörs – liksom i språket i övrigt – av förhållandet mellan talspråk och skriftspråk inom sportens område. Skillnaden mellan dessa språkarter består nog inte så mycket i olikheter i ordförrådet utan utgörs fastmer av ordens och ordformernas inbördes olika frekvens. Det är en skillnad som naturligt orsakas av väsensskilda produktionssätt.

Säkerligen skulle emellertid en longitudinell undersökning visa att sportens talspråk och skriftspråk alltmer har närmast sig varandra. Matchreferat rings och skrivs/"mailas" numera direkt in till tidningarna istället för att som förr skrivas ned på redaktio-

nen timmar och dagar efter att tävlingarna och matcherna hade ägt rum. Tidningarnas sportavdelningar har avlägsnat sig ganska mycket från de minutreferat som var det vanliga mönstret under tidigare decennier. Förändringen har gått mot mer allmänna kommentarer kring aktörerna och har tagit intryck av det sätt på vilket artister, politiker och kungligheter skildras, dvs. mot ett slags kändisjournalistik (Wallin 1998:253f.). Sportjournalisterna sysselsätter sig i ökande utsträckning med de mest kända idrottsmännens familjeliv, ekonomi, eventuella drogvanor o.d. Radions och televisionens talrika sportsändningar har naturligtvis utifrån sina specifika produktionsförhållanden utvecklat vissa språkliga konventioner som skiljer sig från språket i tryckta medier. Och givetvis skiljer sig språket hos journalisterna och andra bedömare ifrån de aktivas språk.

Sportspråksmaterialet är överrikt men inte alltid lätt att insamla. Autentiskt talspråk som är representativt ter sig svårt eller rent omöjligt att komma åt, i varje fall ifrån tidigare perioder. Med dessa reservationer har det – som inom andra områden men i speciellt hög grad när det gäller sportens språk – tett sig ojämförligt mycket lättare att utgå från skriftspråksmaterial än från talat språk.

1.7. Sporten och de engelska lånorden

Få språkliga drag lär kunna uppvisa en sådan enhetlighet inom så många, och så vitt skilda språkområden som just sportspråkets anammande av engelska ord. Här skall endast återges några omdömen från ett par av de globala språkområdena:

L'argot des sportifs est aussi, à l'époque moderne, une étape intermédiaire par laquelle s'insinuent pas mal d'emprunts à des langues étrangères. Libéré de tout contrôle administratif ou littéraire, entraîné en revanche par le snobisme, où par un certain internationalisme, cet argot absorbe facilement des xénismes, même les plus rebarbatifs. Il s'agit dans les langues européennes presque toujours d'anglicismes. (Deroy 1956:204)

Nicht nur auf den Fussballplätzen und bei den Rundfunk-reportagen, sondern auch beim Lesen unserer Sportpresse kan

man sich davon überzeugen, dass die deutsche Fußballsprache durchaus nicht rein deutsch ist. Man findet nicht selten Aufsätze, die zahlreiche entbehrliche und unentbehrliche englische Lehnwörter enthalten. (Schönfelder 1955:295)

It is also worth while to stress that sport is one of the most popular sources of borrowing from English into almost all languages and therefore it seems that its unique position among loanwords in general justifies a separate treatment. (Fisiak 1994:236)

Det finns därför ett stort behov av att presentera ett material och diskutera engelska lånord i svenskt sportspråk. Sportspråk är i sig ett mycket omfattande begrepp, främst därför att sport är en så omfattande och mångsidig verksamhet i det moderna samhället. Sporten är stadd i ständig utveckling med ett ökande antal tävlingsgrenar och utövare. Den textmängd som produceras är svindlande stor, eftersom nära nog varje sportgren har minst en egen publikation. I dessa specialtidskrifter är användningen av specialtermer betydligt större än i dagstidningarna, som ju har stora upplagor och vänder sig till en långt mindre initierad publik, även om deras läsekrets när det gäller stora sporter som fotboll och ishockey har verkligt breda och djupa kunskaper.

Det är i och för sig naturligt att sportspråket i olika länder har lånat flitigt från engelskan. Den moderna idrottsrörelsen uppstod i England i slutet av 1800-talet och spreds därifrån till världen i övrigt, först till övriga europeiska länder och Nordamerika och senare – ofta via länder i det engelska samväldet – till Afrika, Asien, Australien och Sydamerika.

Vid sådana tillfällen ligger det närmast till hands för de språk-områden som kopierar ett utländskt kulturmönster eller ett utländskt föremål att samtidigt med de nya företeelserna också låna in de ord som betecknar dem i deras ursprungsspråk.

Elargir le champ de son activité, physique ou intellectuelle, c'est prendre contact avec de nouvelles idées, c'est provoquer un effort linguistique en vue de nommer, seul moyen de faire vraiment siennes ces nouvelles idées, ces nouvelles choses. Quand ce contact nous vient de l'étranger qui, lui, ayant déjà nommé ces choses nous offre une nomenclature toute faite, la tentation est forte d'accepter cette nomenclature, de prendre le mot étranger tel quel, en le munissant d'un minimum d'appareil flexionnelle où morphologique. (Orr 1953:75)

Liksom Orr ser Weinreich denna lånorsak som ett utslag av språkekonomi:

Lexical borrowing of this type can be described as a result of the fact that using ready-made designations is more economical than describing things afresh. (Weinreich 1953:57)

Redan Dauzat pekar på skribenternas försök att medelst engelska lånord förläna vederhäftighet och sakkunskap åt sin framställning:

Journalistes et publicistes qui traitent de questions sportives, multiplient sous leur plume les mots anglo-saxons pour émerveiller les lecteurs par leur érudition, pour bien montrer qu'ils connaissent à fond les termes techniques et que rien de ce qui passe en Angleterre ne leur est étranger. (Dauzat 1910:290)

Även bl.a. Stene anför journalisternas önskan att kunna framträda med expertauktoritet som en väsentlig lånorsak (Stene 1945:197f.). Det finns ett tydligt affektionsvärde i hänvisningen till sportens engelska ursprung, något som Pfändler har uttryckt på följande sätt:

Der Engländer z.B. ist in sportlicher Belangen ein Vorbild. Von England kommt die Sportidee überhaupt auf den Kontinent. Man möchte den Engländer nachahmen, sobald es sich um Sport handelt. (Pfändler 1954:34)

Språket i sportspalterna har ett stort behov av synonymer. Referatens mångfald och deras likartade struktur gör att det relativt begränsade ordförrådet ofta upplevs otillräckligt för stilistisk varians. Många av de inlånade engelska orden är, som framgår av denna undersökning, stilistiskt betingade. Weinreich (1953:58) tar bland andra lånorsaker upp vad han kallar "a constant need for synonyms, an onomastic low-pressure area".

Proveniensen spelar också en betydande roll, om än olika stor vid olika ord. Vid beskrivning av förhållandena i engelskspråkiga länder finns en tendens till användning av exotismer, ibland med explicit angivande av det geografiska och språkliga ursprunget.

Inlåningen har också en emotionell förklaring.

Mycket talar för att de främmande orden i de rena yrkesspråken i alla fall till övervägande del är sakligt motiverade. Vänder vi oss till sådana sysselsättningar som främst vädjar till människors känslor träder däremot de sociala och emotionella faktorerna i förgrunden. Den väsentligaste uppgiften hos de främmande orden i idrottens och jazzens språk torde sålunda vara att – tillsammans med andra stilmiddel – skapa stämning och samkänsla, att slingra rökelse kring välkända och avhållna företeelser. (Dahlstedt 1962:79)

Även om det är befogat att understryka att den emotionella aspekten är betydelsefull synes dock Dahlstedts omdöme ”den väsentligaste uppgiften”) vara överdriven, i synnerhet när det gäller sportspråket i dagspressen. Den sociala aspekten i sportspråkets inlån har även Deroy (1956:183) betonat:

Dans le parler des sportifs se manifeste un désir, non moins intense, bien que placé sur un autre plan social, de se singulariser en utilisant des termes anglais qui ne sont nullement intraduisibles. [---] Combien d'autres termes comme [...] contribuent à donner cet air sportif qui, aux yeux de certains, est presque plus que le sport.

Det är dock missvisande att överbetona de isolerande tendenserna i sportens och andra fackspråks lånordsbruk, även om det ligger nära till hands för utomstående att se det så. Lånorden i fackspråk har många gånger ett klart kommunikativt syfte inom sin krets av språkanvändare. Detta har insetts av den annars så lånordsreserverade Wellander (1959:157):

Om juristen, [...] politikern, idrottsmannen var för sig i sin krets brukar främmande ord, för begrepp som tillhöra hans särskilda tankevärld, så är därmed intet att invända ur begriplighetens synpunkt. Det kan rentav anföras skäl för internationella fackspråk.

Om idrottsrörelsens engelska bakgrund var en avgörande orsak till de tidiga lånen så får nog den internationella aspekten ses som den mest betydelsefulla i senare tid. Idrottens internationalisering och globalisering har gjort att inte bara olympiska spel, världsmästerskap och cuptävlingar (som anordnas i alltfler sporter) gör att det internationella sportutbytet numera är så intensivt

och förutsätter en så omfattande kommunikation mellan idrottsutövare och mellan arrangörer att den nästan helt måste försiggå på ett gemensamt språk. Detta blir så gott som alltid världsspråket engelska, vilket alltsedan andra världskrigets slut och USA:s därigenom vunna ställning som supermakt – inte bara militärt utan även ekonomiskt, tekniskt och kulturellt – har haft en totalt dominerande position som internationellt lingua franca inom de flesta samhällssektorer.

Att USA varit tongivande och trendskapande ifråga om många sportgrenar har ytterligare förstärkt engelskans roll. Givetvis har den ökande kunskapsnivån i engelska som ett i flertalet länder av många studerat främmande språk gjort att användandet av detta språk har underlättats och tilltagit ytterligare.

1.8. Citatord, främmande ord och lånord

I lånordsstudier och språkvårdsartiklar om lånord görs ofta en indelning i citatord, främmande ord och lånord (i inskränkt bemärkelse). Försök att definiera dessa begrepp har gjorts bland andra av Wellander (1959:154–156) och – utförligast och mest klarläggande – av Dahlstedt (1962:1–31).

De invändningar som Chrystal (1988:17) och Söderberg (1983:20f.) anför är berättigade. Det lär inte gå att finna några säkra och entydiga kriterier för gränsdragningar mellan dessa kategorier. Det är inte möjligt ens för ett forskarlag att ha sådan överblick över allt som trycks att man kan fastslå vad som är tillfälliga citat till skillnad från ord som är på väg att höra till kategorin främmande ord genom att förekomma med främmande stavning eller böjning i svenskan eller i något av dess oräkneliga sarspråk. Ett utelämnande av förmenta citatord skulle på ett missvisande sätt reducera karaktären av det engelska ordförrådet i sportspalterna. I själva verket är ord som skulle kunna hänföras till citatord ett mycket viktigt stildrag i sportens språk sådant det ter sig i dagspressen.

Det är inte heller möjligt – trots Dahlstedts ambitiösa försök – att använda t.ex. osvensk ordböjning som kriteriet för en åtskill-

nad mellan främmande ord och lånard (i inskränkt bemärkelse). De engelska ordens morfofonematiska struktur har säkerligen en avgörande betydelse för deras substitutionsgrad. Denna aspekt har därför ägnats ett centralt intresse vid formanalysen av de engelska orden.

I denna framställning har samtliga engelska ord medtagits, oavsett om de skulle kunna klassificeras som citatord, främmande ord eller lånard, en indelningsgrund som ej har tillämpats.

1.9. Ej begreppslån

Eftersom ett av syftena med föreliggande undersökning har varit att exemplifiera och beskriva den totala förekomsten av engelska ordlån i tidningarnas sportspalter (snarare än att demonstrera alla facktermer i en eller flera idrottsgrenar) innehåller materialet inga s.k. begreppslån, dvs. substitutioner av hela det engelska ordets form. Det skulle i och för sig vara viktigt att genomföra en motsvarande undersökning av ett begränsat område, t.ex. fotbollens ordförråd eller boxningens, för att se proportionerna mellan bevarade engelska ord och substituerade svenska ord för samma begrepp.

I denna undersökning finns däremot vissa hybridlån med såsom *basketboll* och *ishockey*. Vanligen redovisas dock hybridlånen som t.ex. +keeper (svensk förled) och keeper+ (svensk efterled). Genom markeringarna +/- ges en föreställning om i vilken utsträckning som de olika lemmarna ger upphov till sammansättningar med svenska leder.

1.10. Undersökningsperiod och materialomfång

Begränsningarna av korpusen har inte företagits på grund av lingvistiska värderingar utan innehållsliga och praktiska. Sålunda har undersökningen gjorts med en – med hänsyn till avsaknaden av tekniska hjälpmedel vid undersökningens början – maximal

tidsram och omfattar vinteridrottsmånaden januari och sommaridrottsmånaden september åren 1910, 1920, 1930, 1940, 1950, 1960 och 1970. Månaderna har valts för att kunna garantera att alla idrottsgrenar skall ha möjlighet att utövas under minst en av dem. Inledningsåret 1910 är det år då facktidningen Idrottsbladet startar.

Aftonbladet är den enda kvälls-/eftermiddagstidning som utgivits under hela undersökningsperioden. Dagens Nyheter har likaledes utgivits hela undersökningsperioden och DN var först med att presentera en sportsida – den 20 januari 1920. Fram till detta datum har hela DN och till och med september 1920 har Aftonbladet excerperats i sin helhet, därefter endast sportsidorna. Eftersom Idrottsbladet ej utgavs i januari 1910 har istället motsvarande månad 1911 excerperats i IB.

1.11. Materialredovisningen

Materialredovisningen har utformats med engelska morfem i alfabetisk följd som uppslagsform och med syftet att ge en representativ och fyllig exemplifiering av de olika lemman som hör till varje morfem. Omedelbart under uppslagsformerna följer under rubriken ”Import” de ord som inlånats med bevarande av sin engelska form. Därefter anges de substitutioner som utgörs av svenska avledningar och ellipser. Hybridsammansättningar har endast upptagits ifråga om sportgrensbenämningar och spelarplatsbeteckningar som *ishockey* och *ytterhalvback*. Övriga hybridsammansättningar redovisas endast med de engelska leden markerade som förled, mellanled och efterled. De morfem som endast finns belagda i sammansättningar/ordfogningar eller fraser redovisas under respektive lemmatiska huvudord (t.ex. *dark horse*, *runner up* och *bitter end*).

1.12. Ordklass- och beläggsmarkeringar

För samtliga lemman har ordklassbeteckningar markerats med nedanstående förkortningar:

N	=	nomen (substantiv)
ADJ	=	adjektiv
V	=	verb
ADV	=	adverb
PRON	=	pronomen
PREP	=	preposition
NUM	=	numeral (räkneord)
KONJ	=	konjunktion
INTERJ	=	interjektion

Tidningar har etablerade förkortningar:

AB	=	Aftonbladet
DN	=	Dagens Nyheter
IB	=	Idrottsbladet

Beläggsställe och beläggsdatum anges med: Tidning-årtal-månad-datum-sida-spalt. Belägg angivet (DN 30-09-10;12:3) skall alltså återfinnas i Dagens Nyheter den 10 september i spalt 3 på sidan 12 (reservation för olika extraupplagor och eventuella lokalupplagor).

1.13. Lexica

För samtliga uppslagsformer har följande lexica konsulterats:

Sulonen–Leikkola: *Urheilun Sanakirja*

Englanti–Saksa–Ruotsi–Suomi.

Helsingfors 1952.

Cit: SuL

Allhems sportlexikon 1–3. Malmö 1948–1951. Cit: AS

Nordisk Familjeboks Sportlexikon 1–7.

Stockholm 1938–1946.

Cit: NFS

Avis: *The Sportman's Glossary*. London 1960. Cit: Avis

- Salak: *A Dictionary of Sports*. New York 1961. Cit: Sak
A New English Dictionary I–X + supplement. Cit: OED/
 Oxford 1888–1928 (1933). OEDS
- Webster's New Twentieth Century Dictionary* 1–2, 2nd ed. Cleveland and N.Y. 1958. Cit: Web
- Svenska Akademiens ordbok*. 1898–. Cit: SAOB
- Svenska Akademiens ordlista*, 9–12 uppl. Cit: SAOL 9–12
- Illustrerad svensk ordbok*, 2 uppl. Stockholm 1973. Cit: Ill
- Östergren. *Nusvensk ordbok*. 1919–72. Cit: NuO
- Ekbohrn: *Förklaringar över 100 000 främmande ord* 1–2. Stockholm 1936. Cit: E
- Noreen–Warberg: *Främmande ord i svenskan*, 2 uppl. Stockholm 1969. Cit: N
- Wessén: *Våra ord, deras uttal och ursprung*. Uppsala 1985. Cit: W
- Östergren–Dahlstedt: *Våra vanligaste främmande ord*, 35 uppl. Stockholm 1971. Cit: Ö
- Nationalencyklopedins ordbok* 1–3, utarbetad vid Språkdata, Göteborgs universitet. 1995–6. Cit: NEO

Ur dessa ordböcker citeras relevanta betydelser och förklaringar. I en tidigare version redovisades samtliga dessa ordböcker (med undantag av då ej publicerade *Nationalencyklopedins ordbok*) för varje uppslagsord i avsikt att klarlägga i vilken utsträckning orden var medtagna i respektive ordbok. I den föreliggande versionen har endast ett urval gjorts, varvid det främst har eftersträvat att

- a) Sulonen–Leikkolas flerspråkiga sportlexikon,
- b) endera av de båda svenska sportuppslagsböckerna *Allhems* och *Nordisk Familjeboks Sportlexikon*,
- c) någon engelsk ordbok,
- d) SAOL och
- e) NEO

skall vara prioriterade om orden finns medtagna i dessa ordböcker.

1.14. Exempelsamlingen

Materialet redovisas efter grammatiska kategorier inom vilka kronologisk följd tillämpas. Strävan har genomgående varit att uppnå lexikalisk-semantisk och grammatisk representativitet med tidsmässig spridning.

Exemplen har återgivits med kontext för att ordens betydelse och användning skall framgå på ett tillfredsställande och tydligt sätt.

Exempelsamlingen syftar till att presentera de engelska lånorden på ett sådant sätt att följande information skall ges:

- a) beläggsantal per lemma totalt och fördelat på årtal;
- b) eventuell böjning fördelad på formkategorier;
- c) betydelse(r);
- d) beläggsspridning över tid, varvid särskilt tidiga belägg medtagits;
- e) beläggsspridning på böjningskategorier och -former;
- f) beläggsspridning på betydelsekategorier;
- g) lexikonutdrag, varvid relevanta uppgifter från åtminstone ett engelskspråkigt lexikon, ett sportlexikon och ett svenskt ordboksverk (speciellt SAOB, SAOL och NEO) återges;
- h) uppgift på första av NEO kända förekomst;
- i) beläggsantal i för-, efter- och mellanled i sammansättningar;
- j) morfemförekomst totalt och fördelat på årtal;
- k) eventuellt förekommande avledningar med svenska ordbildningselement och deras beläggsantal totalt och fördelat på årtal.

1.15. Förkortningar

För nomina (substantiv) markeras böjningsformer med förkortningarna:

S	=	singular form
P	=	plural form
O	=	obestämd form
B	=	bestämd form
GEN	=	genitivform
FÖRL	=	sammansättning med inlånad förled
+ (initialt)	=	med föregående svenskt sammansättningsled
+ (finalt)	=	med efterföljande svenskt sammansättningsled

För adjektiv markeras böjningsformer med förkortningarna:

S	=	singular form
P	=	plural form
O	=	obestämd form
B	=	bestämd form
U	=	utrumsform
N	=	neutrumsform
KOMP	=	komparativform
SUPERL	=	superlativform

För verb markeras böjningsformer med förkortningarna:

PRES	=	presensform
PRET	=	preteritumform (imperfekt)
SUP	=	supinumform
IMP	=	imperativform
PRES PTC	=	presens participform
PERF PTC	=	perfekt participform

Till beläggsredovisningen har knutits kommentarer i fyra kategorier, nämligen G (grafonomi), M (morfologi), S (semologi) och D (distribution).

Vid frekventa morfem finns samtliga dessa kategorier med, medan däremot en eller flera ofta saknas ifråga om unika eller

sällsynta lemman som inte ger anledning till eller underlag för kommentarer om t.ex. grafonomi eller semologi. Tämlichen ofta har ett par av kategorierna, främst S och D, sammanförts för att inte framställningen i onödan skall tyngas av upprepningar och omtagningar.

Ett omfattande internt referenssystem gör det lätt att från belysningen av ett visst lemma gå till den övergripande diskussionen av ett grafonomiskt, morfologiskt, semologiskt eller distributionellt fenomen. Likaså är det lätt att från beskrivningen av ett fenomen av nämnt slag kunna finna dess exemplifiering i materialredovisningen.

2. Grafonomi

Engelskans och svenskans fonotaktiska system uppvisar stora överensstämmelser, något som inte är så märkligt med tanke på att de båda språken är nära besläktade. Detta är en faktor som gynnar import av engelska ord i svenskan. Det är också många engelska ord som kan införlivas med det svenska språket, därför att deras fonotaktiska och grafotaktiska struktur är sådan att den är väl förenlig med motsvarande svenska mönster. Dit hör bl.a. engelska sportord som *back*, *form*, *kick*, *miss*, *polo*, *puck*, *putt*, *ring*, *sport*, *spurt*, *start* och *trim*.

Det engelska skriftspråket speglar emellertid i stor utsträckning historiska förhållanden och är därför i ringa grad fonematiskt. Många engelska ords grafotaktiska mönster är fullt möjliga i svenskan, t.ex. <derby>, <drive> och <spurt>, men deras engelska uttal avviker markant från svenskans regler för skriftlig ljudrepresentation. Det gör att det, trots den fonotaktiska strukturlikheten språken emellan, ändå ofta är en betydande process för ett engelskt skriftspråksord att anpassas till svenskans grafofonematiska regler.

Alternativen är två:

1) Antingen importeras den engelska formen (eventuellt med svensk ljudsubstitution, s.k. "läsuttal", som i [dɛrby] och [spurt]); eller också

2) äger en grafemsubstitution rum enligt svenska mönster (och i de fallen åtföljs – eller snarare orsakas – den alltid av motsvarande svenska ljudsubstitution, som i t.ex. <[ruf:]> av <rough> och <[træ:n]> av <train>).

2.1. Autografem

Engelskan har sex autografem, dvs. grafem som betecknar vokalljud: <a>, <e>, <i>, <o>, <u> och <y>. Utöver dessa sex har svenskan ytterligare tre, nämligen <å>, <ä> och <ö>.

Eftersom svenskan har engelskans samtliga vokalgrafem blir det inte aktuellt att importera eller att automatiskt substituera för svenskan främmande autografem. Import- och substitutionsproblemen består i stället i att de gemensamma grafemen representerar mycket olika ljudvärden i långivande och låntagande språk. Uppställningen nedan demonstrerar detta.

Engelska		Svenska
1) <a>	[ɑ:] [æ] [ɔ:] [ə] [i]	<a> [ɑ:] [a]
2) <e>	[i:] [ɔ:] [i] [ɑ:]	<e> [e:] [ε:] [ə] [e]
3) <i>	[ə:] [ai] [i]	<i> [i:] [i]
4) <o>	[ʌ] [ɔ:] [au] [ə:] [ə]	<o> [ɔ:] [ɔ] [ω:] [ω] [ə]

		i	
5)	<u> [ʌ]	[ju] [ɜ:] [ə]	<u> [ɔ:] [u]
6)	<y> [i]	[ai] [j]	[y] [y:] [y]
7)	-----		<å> [ɔ:] [ɔ]
8)	-----		<ä> [ɛ:] [ɛ]
9)	-----		<ö> [ø:] [ö]

2.1.a. Autografemet <a>

Grafemet <a> ingår i ca 100 av materialets lexem. Det står för sex olika uttal:

1. [ei] som i typorden *game* och *pace*;
2. [ae] " " " *back* och *match*;
3. [ɔ:] " " " *crawl* och *draw*;
4. [ɑ:] " " " *master* och *pass*;
5. [ə] " " " *forward* och *bantam* (slutstavelsens vokalljud).
6. [i] " " " *manager* (andra stavelsens vokalljud)

1. För *game* har SAOB, liksom SAOL₈ och (sekundärt) NuO, uppslagsformen <gem>. Den stavningen är inte känd för övrigt. Den har också övergivits av SAOL₉₋₁₂, som – i likhet med övriga ordböcker och det undantagslösa bruket i och utanför

materialet – upptar den engelska formen <game>. Verbet <pacea> uppges av AS ha försvenskad form <pesa> och SAOB:s excerpter innehåller faktiskt ett belägg från 1895 på denna form, som dock saknas i materialet.

2. Ungefär hälften av de engelska lexemen har, som t.ex. *badminton*, [æ]-uttal av <a>. De som importerats tidigt har fått svenskt läsuttal med svenskt kort <a>-ljud [a], t.ex. *back*, *backhammer* och *backhand*. Att en inom bandysporten betydelsefull person i början av seklet säger [bændi] ses som så uppseendeväckande att det orsakar materialets enda exempel (4 st.) på grafemsubstitutionen <ä> för <a>.

3. Ett dussintal morfem uttalas enligt typ 3, dvs. [ɔ:]. SAOB:s försök att lansera stavningen <krål> har inte lett till någon efterföljd, lika litet som försöket i SAOL₈ med <låntennis> för 'lawntennis'.

4. Engelskans uttalsvariant [ɑ:] motsvaras av svenskt långt a-ljud men förekommer till stor del i annan grafotaktisk omgivning än det svenska /a:/-ljudet, nämligen före dubbeltecknad konsonant som i *pass* eller före konsonantkombination som i *basket* eller *transfer*. I sådana fall har det svenska läsuttalet normalt lett till förkortning av vokalkvantiteten enligt svenska regler ([farm], [mark], [pas] och [transfər]), men detta får inga grafematiska konsekvenser. I några ord lär uttal med lång vokal ha etablerats trots den svenska huvudregeln, t.ex. [bɑ:skæt], [smɑ:rt] och (alternativt) [sta:rt].

5. I engelsk stavelse som ej uppbär huvudtryck kan <a> uttalas [ə]. Detta gäller ett dussintal av materialets lexem, som t.ex. i andra stavelsen av *bantam* och *canvas*, men framförallt gäller det *forward*. Svenskt läsuttal kan förutsättas för de här nämnda. I övrigt är det sällsynta ord som hör till denna grupp. Inga avvikelser från engelskans stavning är kända.

6. I ett enda ord, *manager*, står <a> (i andra stavelsen) för uttalet [i]. Ej heller till detta ord finns annat än engelsk stavning. Anpassningen till svenska har – i synnerhet tidigare – bestått i läsuttalet [mana:fər] efter mönster av hur grafemföljden <age> uttalas i franska lånord såsom *garage*, *blamage* m.fl.

2.1.b. Autografemet <e>

I engelska ordslut på -e är detta <e> ett tecken på att stavvokalen skall uttalas lång medan <e> självt står för Ø, t.ex. i *game*, *drive*, *pace* och *race*. I de fall där ett utelämnat <e> leder till identitet med motsvarande svenska form (<bas-> istället för <base-> och <sid-> istället för <side->) förekommer utelämnande av <e> i ordslut eller sammansättningsled.

För övrigt är det endast vid *serve* – men bara i 8/90 belägg – och i 2/9 fall med verbavledningen *paca* (i INF och PERF PART) som e-bortfall finns samt i två belägg med <forhand>.

Inskott av <e> finns i ett unikt belägg på <sprinting>.

I ett 40-tal av materialets engelska lexem finns <e>. Då har ändå den mycket vanliga avledningsändelsen -er inte räknats in. Följande sex ljudvärden finns representerade:

1. [e] som i typorden *set* och *tennis*;
2. [ɜ:] ” ” ” *serve* och *swerve*;
3. [i:] ” ” ” *green* och *schemer*;
4. [i] ” ” ” *racket* och *fairness* (andra stavelsen);
5. [ɑ:] ” ” typordet *derby*;
6. Ø ” ” typorden *charge* och *dope*.

Uttalet [e] sammanfaller med vad som gäller för ett stort antal svenska ord med <e>-stavning. I det frekventa *serve* lär emellertid uttalet undantagslöst vara ö-vokalism (kort kvantitet) trots att SAOB:s, NuO:s och E:s stavning <sörv> ej har belagts, i varje fall inte i materialet och knappast annorstädes heller.

Dubbelteckning av e-vokalen, <ee>, substitueras med <i> endast vid *seed*. Avgörande för detta synes vara folketymologiska skäl. *Seed*, dvs. ”utså”, tolkas tydligen som ”placera till/åt sidan” och i analogi med detta skrivs <sida> och <sidning> i 8/51 belägg. För övrigt förekommer ej någon substitution för grafemet <e> i materialet.

Derby har från början fått svensk ljudsubstitution och läsuttalet [dɛrby].

Ett stumt <e> som i *charge* och *dope* faller framför vokalinledd ändelse, t.ex. *chargande*, och motverkar tydligen normalt

uppkomst av *ning*-avledning (vanligen t.ex. *doping*). Undantagsvis kan <e> kvarstå i prevokalisk position såsom i det unika *timead* och i de 7/9 beläggen på *pacea*. Ifråga om *pacea* lär det nog vara <c> som, genom bibehållandet av <e>, markerar ljudvärdet [s] i stället för [k].

Beträffande *schemer* förekommer unikt en hyperanglicistisk stavning, dvs. med dubbelteckning av stamvokalens <e>.

2.1.c. Autografemet <i>

Ett knappt tjugotal av materialets engelska lexem innehåller <i>, representerande uttalet [ai]. Några av dem är tämligen eller rentav mycket frekventa såsom *fight*, *offside*, *outsider* och *sidesteppa*. Endast det allra vanligaste, *fight*, har fått försvenskad stavning, <fajt>, och detta blott i ett fåtal exempel (14/902). Distributionen för <aj> förekommer speciellt i talspråksreplikor och i belägg som har prägel av vardagligare och lägre stilvärde. Bergman (1955, s. 81f.) pekar på att äldre lån såsom *strejk* och *gejd* (av *strike* och *guide*) speglar ett tidigare svenskt uttal av engelskans diftong [ai]. Inga belägg för substitution med <ej> finns dock i materialet.

Framför /r/ uttalas <i> som [ə:] i *birdie*, *oldgirl* och ordningstalen *first* och *third* i förbindelse med *class/rater/string*. Vid dessa sällsynta ord återges i materialet undantagslöst engelsk stavning.

Gemensamt för engelska och svenska är det korta /i/-ljudet i slutet stavelse. Det förekommer i ca 45 lexem, t.ex. *clinch*, *miss* och *trim*.

Givetvis kan engelskans stavning här återges utan några avvikelser, eftersom den helt sammanfaller med svenskans regler.

2.1.d. Autografemet <o>

Grafemet <o> representerar i materialet åtta olika uttal:

1. [ou] såsom i typorden *oldtimer* och *open*;
2. [ɔ:] ” ” ” *dark horse* och *sport*;
3. [ɔ] ” ” ” *box-* och *strong*;
4. [ʌ] ” ” ” *comeback* och *coming*;
5. [wa] ” ” typordet *hole-in-one* (sista ledet);
6. [au] ” ” typorden *down* och *crowdpleaser*;
7. [æ:] ” ” ” *roadwork* (andra stavelsen)
och *worldbeater*;
8. [ə] ” ” ” *badminton* och *gridiron* (trycksvagt i slutleden).

Dessutom uttalas dubbeltecknat <oo> såsom [u:], t.ex. i *loop* och *pool* och som [u] i *bookmaker* och *hook*. Av ovan redovisade åtta möjliga uttal för enkeltecknat <o> har också svenskan uttalen [ɔ:] eller [ɔ] som i *son* respektive *bort*. De svenska uttalsmotsvarigheterna [u:] som i *ko* och [u] som i *bott* förekommer som nämnts i engelskan endast vid dubbelteckning.

I ett unikt exempel skrivs <hooka> som ishockeyterm med enkeltecknat <o>, dvs. <hoka>.

Dubbelteckning i strid med engelskans regler förekommer vid två belägg på *bad loser*, sannolikt till följd av grafematisk association med adjektivet *loose* trots dess helt annorlunda betydelse.

Det är alltså bara [ɔ:] och [ɔ] som är direkt överförbara. Speciellt gäller detta [ɔ], som finns i drygt 25 av materialets morfem med <o>, vilket är lätt att importera. Bland dem märks *bob*, *box*, *cross*, *drop*, *form*, *forward*, *golf*, *groggy*, *hockey*, *jogga*, *lobb*, *offside*, *stopper*, *strong* och *topnotcher*. På grund av svenskans kvantitetsförhållanden får några av dem som i engelskan har uttalet [ɔ:] vokalförkortning men bibehållen stavning i svenskan. Det gäller *force*, *form* och *sport*. I intet enda exempel har någon substitution för engelskt <o> belagts.

I *box* med alla dess avledningar uttalas vokalen emellertid genomgående som [u], sannolikt på grund av att det är ett mycket tidigt lån.

2.1.e. Autografemet <u>

I 32 ordstammar finns grafemet <u>. Det representerar fyra olika uttal:

1. [ʌ] såsom i typorden *cup* och *puck*;
2. [ə:] ” ” ” *curling* och *spurt*;
3. [ø] ” ” ” *support* och *century*;
4. [ju] ” ” typordet *stiff argument*.

Inte mindre än 26 av de 32 lexemen har [u]-uttal av <u>. Förutom *cup* och *puck* gäller det också några andra frekventa lån som *klubb*, *putt*, *rush*, *slug*, *rugby*, *trunk* och *uppercut*. Alla de nämnda har normalt ljudsubstitutionen [ø], dvs. kort svenskt u-ljud, och detsamma gäller några mindre vanliga ord såsom *bunker*, *ducka* och *punch (drunk)*, även om det sistnämnda numera torde vara sällsynt, speciellt i talspråk.

I grupp 2 har *spurt* ljudsubstitution men däremot inte, i varje fall inte numera, *curling* som uttalas med [ə:]. *Turn* och *turnstile* är knappast så vanliga att de har fått något etablerat svenskt uttal.

Support får också [ø]-uttal, medan *century* är en tillfällig tidig förekomst. Detsamma gäller *stiff argument*.

I intet fall finns grafems substitution för <u> men däremot är alltså ljudsubstitution med /ø/ så gott som genomförd.

2.1.f. Autografemet <y>

I 13 ord finns <y> i materialet. I öppen stavelse har detta grafem ljudvärdet [ai] i ordet *flyer*. De övriga 12 fallen avser samtliga trycksvag ställning och [i]-uttal. Av dessa står 11 i ordslut som i *bandy*, *derby*, *groggy* och *rugby*, medan 1 finns i slutet av

förleden i *heavyweight*. Stavningen har inte alls – mer än i de fyra beläggen för en enskild persons speciella uttal [bændi] – påverkats av det engelska uttalet. Det är troligt att skriftens <y> genomgående fått ljudsubstitution med svenskt [y]-ljud, t.ex. [dərby], [rʊgby] och [stɛdy].

2.1.g. Sammanfattning av enkeltecknade autografem

Som sammanfattning av redogörelsen för de enkeltecknade autografemen i materialet kan fastslås att det är ytterligt sällsynt att finna belägg för grafems substitution. De inskränker sig till några få exempel på <fajt> för <fight>. Däremot är ljudsubstitution mycket vanlig, i synnerhet <a> → [a], <u> → /ø/ och <y> → [y] samt som vokalförkortning av V:K₁K₂ till VK₁K₂.

2.2. Digrafer med autografem

Diftonger och dubbeltecknade vokaler är främmande för svenska arvord och förekomst av två på varandra följande autografem utgör ett tydligt främlingskriterium. I engelsk skrift är däremot vokaldigrafer mycket frekventa. I materialets importers finns 15 olika vokaldigrafer representerade. Två av dem avser dubbeltecknade grafem, <ee> och <oo>. De har behandlats under respektive enkelgrafem. De övriga 13 redovisas i alfabetisk följd.

2.2.a. Digrafen <ai>

SAOL₁₀ bröt med en anmärkningsvärt seg tradition i Sverige, som återgav den engelska diftongen /ei/ med [ɛi], i skrift <ä>. Så sent som i SAOL₉ kan man återfinna skriftformer som <spräa> för *spraya*. Det är därför inte att förvåna sig över att tidiga lån som *raid* och *train* kommit att stavas <räd> och <trän->. Det senare har totaldistribution för <ä>-stavning (1 unikt undantag i materialet i en engelsk infinitivfras), medan det senare lånet *raid*

har fördelningen 101–7 till fördel för engelskans <ai>-stavning. I de tre övriga lånen med <ai>, dvs. *fair*, *fair play* och *fairway*, följs <ai> av /r/ och får därmed uttalet [ɛr]. Vid kulturella exotismer som *fair* och *fair play* eller vid en golfterm som *fairway* är försvenskad stavning inte känd och torde inte förekomma.

2.2.b. Digrafen <ay>

Digrafen <ay> är ett av engelskans sätt att teckna diftongen /ei/. Av materialets åtta exempel utgörs tre av sammansättningar med *play* och två med *day* samt dessutom de lågfrekventa *fairway*, *haymaker* och *stayer*. Ingen grafemsubstitution finns belagd.

2.2.c. Digrafen <ea>

Ett 20-tal exempel finns på digrafen <ea> och dessa återspeglar fyra olika uttal:

1. [i:] är vanligast och finns i 13 exempel, varav några frekventa som *heat*, *league*, *speaker* och *team*. *League* har helt associerats med det etablerade svenska *liga* och <ea>-stavning förekommer bara i ett par exotiska belägg. Äldre ordböcker uppger stavningen <hit> för *heat*, men den är inte känd utanför ordböckerna. Intrasentensiellet med <speaker> finns en enda gång verbavledningen <spika>, sannolikt som ett medvetet försök till skämtsamhet. Annars gäller <ea>-stavning genomgående för alla ord med den engelska digrafen <ea> för [i:]. Unikt skrivs <keeper> för <keeper>.
2. I de två betydelseerna på det i materialet sällsynta *break* står <ea> för det diftongiska uttalet [ei].
3. I sju av materialets lemman, t.ex. *overhead*, *steady* och *sudden death* står <ea> för [ɛ]-uttal, men samtliga är lågfrekventa och fyra av dem är unika. Inga förutsättningar har funnits för grafematisk substitution.

4. I det unika *fighting heart* representerar <ea> slutligen uttalet [ɑ:].

2.2.d. Digrafen <ei>

I tre av de importerade lexemen finns digrafen <ei>, nämligen i *bobsleigh*, *feint* och det unika *heavyweight*. Av dem har *feint* genomgående fått <i>-substitution på grund av anslutning till det i svenskan tidigare etablerade *fint*.

2.2.e. Digrafen <ey>

Ordslutet *-ey* med uttalet [i] finns i *bogey*, *hockey*, *medley* och *volley*. Endast i 3/3793 belägg förekommer stavningen <hocky> och i 1/176 belägg <e>-lös form av *medley* (SB <medlyn>), så det rör sig om antal inom tryckfelmarginalen. Uttalet lär normalt utgöras av [y]-substitution.

2.2.f. Digrafen <ia>

I *official* finns <ia> med ljudvärdet [ə].

2.2.g. Digrafen <ie>

I *field event* och *track and field* förekommer digrafen <ie> för uttalet [iɪ]. I ordslut som i *birdie* är vokalen kort. <E>-bortfall är inte belagt i något av dessa ord.

2.2.h. Digrafen <io>

Liksom <ia> uttalas <io> i *international* och i *no decision* som [ə]. *International* är direkt identifierbart med sin homografa sven-

ska motsvarighet. *No decision* är mycket sällsynt och förmodligen numera försvunnet.

2.2.i. Digrafen <oa>

I *goal* (och dess sammansättningar *goalgetter*, *goalkeeper* och *own goal*), *coach* och det mycket sällsynta *road walk/work* finns digrafen <oa>, i samtliga fall med det diftongiska uttalet [ou]. Engelsk stavning är undantagslös. Den av SAOB lanserade stavningen <gå> är inte känd.

2.2.j. Digrafen <oi>

Digrafen <oi> finns bara i de tre beläggen på *the point*.

2.2.k. Digrafen <ou>

Digrafen <ou> står i materialet för tre olika ljudvärden:

1. [au] är vanligast och förekommer i 15 lexem, några vanliga såsom *allround*, *knockout*, *outsider* och *rond* (av *round*). Tämmligen vanliga är t.ex. *kontra-*, *outstanding* och *ruff*. Ljudenlig substitutionsstavning finns bara i ett unikt belägg med <faul> för *foul* och i likaledes unika belägg på *knockaut* och *outsider*. *Knockout* förekommer så gott som alltid med <ou> liksom samtliga andra sammansättningar med *out-* trots att den identifierbara svenska motsvarigheten *ut-* skulle kunna tänkas inverka. Att det engelska *counter* återges med <kontra-> beror förstås på att den svenska motsvarigheten har varit väl etablerad. Detsamma gäller *rond* som – med undantag av två tidiga exotiska belägg och ett par 10-tals-belägg med formen <rund> – genomgående har grafems substitutionen <ou> → <o> och därmed följande [ɔ]-uttal i svenskan.

I *allround* finns däremot endast ett tidigt belägg med <all rond>, medan <allround> för övrigt är totalt genomfört. Till detta bidrar förmodligen lexemets karaktär av kulturell exotism.

2. Uttalet [ɔ:] för <ou> finns bara i de unika *dreadnought* och *foursome* samt i *centrecourt*. Inga grafemsubstitutioner är belagda eller kända.

3. I *double* och *rough* står digrafen <ou> för uttalet [ʌ]. Det förstnämnda ordet har naturligt kunnat identifieras med sin svenska motsvarighet *dubbel*. Med tyngdpunkt 1930 och tidigare finns den importerade <ou>-stavningen endast i 37/515 belägg. *Rough* å sin sida har kunnat associera till *ruff* och bortsett från 4 tidiga belägg med exotisk anknytning har <u>-substitution vid detta lexem totaldistribution. Till detta har säkerligen konsonantdigrafens samtida substitution av slutkonsonanterna <gh> → <ff> bidragit (s. 45).

2.2.l. Digrafen <oy>

I *oldboy* återges digrafen <oy> alltid på engelskt vis. *Boy* har från början av materialperioden varit ett av de allra mest kända engelska orden.

Royal battle är lågfrekvent och litterärt.

2.2.m. Digrafen <ua>

I sportgrensbenämningen *squash* och det sällsynta *close quarter* står digrafen <ua> kvar oförändrad.

2.2.n. Digrafen <ue>

Den ordslutande digrafen <ue> med [Ø]-uttal i engelska *league* kan på grund av den genomförda attraktionen till svenska *liga* sägas ha fått substitution <ue> → <a>, men detta är egentligen

alltså blott skenbart. Några enstaka exotiska belägg har den engelska stavningen <league>.

2.2.o. Sammanfattning av autografemdigraferna

Autografemdigraferna importeras normalt. Det enda egentliga undantaget utgörs av några tidiga lån med digrafen <ai>, nämligen <träan-> och (i någon mån) <räd>. För övrigt förekommer grafematiska substitutioner bara i några etablerade ord, <liga> för <league>, <rond> för <round> (men så gott som undantagslöst <all round>) och <kontr-> för <counter->.

2.3. Syngrafem

2.3.1. Dubbelteckning av syngrafem

Skillnaden mellan lång och kort vokal i svenskan markeras med hjälp av efterföljande konsonant. Enkeltecknad konsonant signalerar att föregående vokal är lång, t.ex. i <tal> → [ta:l], medan dubbeltecknad konsonant upplyser om att föregående vokal skall uttalas kort, t.ex. <tall> → [tal].

Detta beteckningssystem gäller framför [Ø] och intervokaliskt. Om en konsonantkombination följer efter kort vokal inom morfemets ram äger ej dubbelteckning rum, t.ex. <talk> → [talk]. Distinktionen VK₁-VK₁K₁ innebär att fördubbling av syngrafem (konsonanttecken) är ett grafematiskt relevant drag i svenskan. Undantag utgörs främst av tecken för ”halvvokalerna” /j/ och /v/ samt <m> (dubbelteckning endast i <damm>, <lamm> och <ramm>) och (delvis) <n>.

Engelskans dubbelteckningsregler överensstämmer med svenskans i intervokalisk ställning men ej framför Ø (t.ex. <jog> → <jogging> och <lob> → <lobbing>).

Eftersom ett svenskt verb ofta kräver en vokalinedande ändelse i alla former (utom i imperativ, men det gäller då bara imperativ i 2:a, 3:e och 4:e konjugationerna av vilka ingen är produktiv

i dag), ett svenskt adjektiv har vokalisk ändelse i bestämd form singular och i plural och ett svenskt nomen med stamslut på konsonant likaledes kräver en vokalinledande ändelse i bestämd form singular och i plural, är intervokalisk position långt vanligare i svenska än i engelska.

Att /k/-ljudet ”dubbeltecknas” som <ck> både i engelska och i svenska är rimligtvis en lånunderlättande faktor.

Materialet innehåller ett antal engelska lexem i vilka stavokalen uttalas kort på engelska och i skrift åtföljs av enkelt konsonanttecken:

backstep	L cup	jab	sidestep	tip
badminton	double	jog	skip	L tip-top
bag, in the	≈ L drop	lob	slap shot	L topnotcher
bob	finish	manager	slug	trim
bookmaker	fit	pep talk	L spar	trip
chip	L gridiron	L pick-up	L spin	L uppercut
clip	L gym	put(t)	spirit	L warming up L
comeback	handicap	runner-up	L stab	L
coming	hit	set	steady	L

Av ovanstående lexem är de med L markerade så sällsynta att den låga frekvensen i sig är en tillräcklig förklaring till att de inte belagts med dubbeltecknad konsonant enligt svenska regler.

2.3.2. Utan grafemfördubbling (enligt importerade regler)

Bob har intervokalisk dubbelteckning i 8/10 belägg framför svenskt flexionssuffix (dock 2 SB-belägg med <boben>), medan samtliga 57 SO-belägg har stavningen <bob>. Bidragande till enkelteckningen är förmodligen sammansättningen *bobsleigh* och förhållandet att det är först i sen tid som sportgrenen och -redskapet förekommer i Sverige.

Det näraliggande identifierandet av partikeln *up* med det svenska *upp* har inte i något enda fall lett till dubbelteckning och hybridkompositum.

Att *trim* saknar fördubbling framför Ø är naturligt med hänsyn till att <m> ju normalt inte dubbeltecknas i final ställning (<sim>, <rim> o.s.v.). Ifråga om *putt* finns dubbelteckning som alternativ i engelskan och svenskan har alltså kunnat välja det alternativ som stämmer med dess egna regler.

Gym är visserligen sällsynt men har dubbelteckning i 1/3 intervokaliska SB-belägg. SB-formen <settet> är likaledes unik och dessutom finns två belägg för SO <sett>, men mot dem står 434 enkeltecknade <set> och samtliga 6 belägg för avledningen *-setare*. SAOL₁₀ (SAOL₁₀, s. IX) har ifråga om detta lånord gjort ett avsteg från sin vanliga dubbelteckningsprincip.

<Tips> har undantagslöst enkeltecknat [p]-ljud. <Tipptopp> finns i 2/23 belägg. Även vid detta lexem är det alltså en mycket klar dominans för enkelskrivning.

För adjektiven *fit* och nomenet *uppercut* synes eufemistiska skäl spela en roll. Man undviker stavningar som kan associera till plankklotter med folkliga benämningar för det kvinnliga könsorganet. *Uppercut* har dubbelteckning blott i ett SO-belägg och ett SB-belägg och dessutom i det unika verbbelägget i PRES PTC. Adjektivet *fit* (som dessutom alltid ingår i en engelsk prepositionsfras, något som i och för sig är klart hämmande för svensk stavning) får inte dubbelteckning ens då det borde kongruensböjas i neutrum enligt det svenska mönstret <vit> – <vitt>.

Det höfrekventa *cup* (786 belägg) har genomgående enkelteckning och likaså undantagslöst <c>-stavning. Ordets massiva motstånd mot svensk grafemsubstitution och anammande av svenska stavningsregler beror förmodligen dels på att lexemet har proprietärkaraktär (Cupen = den engelska cuptävlingen i fotboll) och dels på att man sökt undvika homografi med det pejorativa och i svenskan väletablerade *kupp*.

Badminton, *comeback*, *coming*, *finish* och *spirit* illustrerar en av allt att döma strikt tendens som förhindrar fördubbling inuti importerade lexem. Andra faktorer kan eventuellt också medverka. För *finish* bidrar kanske existensen av nationalitetsadjektivet *Finnish* till att man undviker dubbelteckning av <n>.

2.3.3. Med grafemfördubbling (enligt svenska regler)

Chip, jog, slug och *spar* förekommer endast intervokaliskt i materialet och de har därför fått konsonantfördubbling enligt engelskans och svenskans i detta fall gemensamma regler.

Efter genomgången av de lexem som sällan eller aldrig får konsonantfördubbling återstår endast *club, handicap, jab* och *lob*. Med undantag av *handicap* är dessa lexem enstaviga nomina med stamslut på och har *ar*-plural. Som framgår av diskussionen på s. 75 är *ar*-plural och stamslut på <-bb> inbördes avhängiga företeelser.

Klubb var ett väletablerat lexem med försvenskad stavning långt innan idrottsbetydelsen blev aktuell. *Lobb* har också alltid <-bb>. Däremot är bruket växlande ifråga om *bob* och *jab*. <Jabb> finns unikt som SO-belägg, medan dubbelteckning för övrigt förekommer intervokaliskt framför plural- eller avlednings-suffix. Beläggen är få (13) och några är exotiska.

Handicap skiljer sig från övriga lexem med dubbelteckning genom att vara flerstavigt. Dubbelteckning av <p> kan förväntas sammanhånga med <k>-stavning. På s. 366f. redovisas de olika stavningsalternativen i de positioner som kan vara relevanta för detta lexem. I betraktande av att *handicap* i icke-idrottslig användning vanligen synes ha <pp> är det värt att observera att denna stavning i korpusens idrottsbetydelse endast omfattar 18 % av beläggen. Siffrorna för 1970 – när den icke-idrottsliga användningen har blivit den klart dominerande – visar dock på en klar övervikt för <pp>.

Det engelska *rough* har fått den försvenskade stavningen <ruff>. Digrafen <gh> med uttalsvärdet [f] i engelskan har substituerats med <ff> och alltså fått dubbelteckning enligt svenska regler trots att engelskan ej alls har grafemet <f> i detta lexem.

Slutligen dubbeltecknas undantagslöst i *dribble*. Stavningen <dribbla> är analog med stavningen i svenska <dobbla>, <grubbla> och <snubbla>. Växtnamnet *fib(b)la*, alltså en parallell med ljudföljden <-ibl->, skrivs såväl med ett som två <b(b)>.

Den till *professional* bildade svenska kortformen *proffs* har endast i ett enda av 1124 belägg enkelteckning av <f> trots att

sådan gäller för det enda svenska nomenet på *-ofs*, dvs. <tofs>, och andra på *-Vfs* som <hafs>, <hyfs> och <lufs> eller på *-oKs* som *mops* och de engelska lånorden <mods> och <tips>. Efter-som formen <proff> är så sällsynt (12 belägg av 1124) är dubbel-teckningen knappast jämförlig med <ruff> och andra nomina med dubbelteckning i ordslut.

Clips har i 3/11 belägg <pp> trots att svenskan ej har dubbel-teckning i liknande fall (t.ex. <gips>, <vips> och idrottslånet <tips>). Dubbelteckningen av <p> vid *clips* står i viss inbördes beroendeställning till initial <k>-skrivning och svensk förled (-*tå*).

Framför vokal – och även vid *ning*-avledningar – har *jog* dubbelteckning.

2.3.4. Hyperkorrekt enkelteckning av grafem

Vid (*hat*) *tric(k)* förekommer – i vad som måste bedömas som ett slags hyperkorrektism – <tric> i 12/85 belägg och <hat tric> i 46/146 belägg. 23/24 av beläggen före 1940 har <hat tric>.

2.3.5. Sammanfattning av syngrafems dubbelteckning

Sammanfattningsvis kan fastslås :

- att dubbelteckning i svenskan, avvikande mot engelskans regler, endast förekommer vid enstaviga nomina på <bb> och vid lexemet *handicap*;
- att dubbelteckning stridande mot såväl engelska som svenska regler är genomfört i den svenska ellipsen *proffs* och (alternativt) i *clips*;
- att dubbelteckning ej påträffas finalt i engelska lexem och att låg frekvens, exotism, eufemism, förekomst i ordfogning eller med engelsk bestämning och möjligen också homografisk eskapism och egennamnskaraktär är hämmande faktorer för dubbelteckning.

2.4. Substitutioner av enkeltecknade syngrafem

2.4.a. Substitution <c> → <k>

Följande lexem i materialet innehåller <c> som tecken för /k/. Med hänsyn till att många ord i modern svenska har initialt <c> som tecken för /k/ torde det vara befogat att göra en uppdelning efter initial och icke-initial förekomst.

Initialt

camp	L	comeback	cross	
canvas		coming	crosschecking	L
catch-as-catch-can	L	commander	cross-country	L
clever	L	competition	crouch	L
clinch		contender	crowdpleaser	
clinic	L	count	cup	
clips		counter-	curling	
close quarter	L	crack	drawing card	
club		crawl	first class	
coach		cricket		

Icke-initialt

circuit	L	scheme	L	second
centre-court		score		second to none
fighting instinct	L	scout		soccer
handicap		scratch		uppercut
record				

Av ovanstående lexem är de med L betecknade lågfrekventa och har inte statistiskt användbar förekomst. Flera av dem finns dessutom endast belagda i exotiska sammanhang.

De övriga morfemen har följande fördelning på <c>- och <k>-stavning. Av morfemen med initialt /k/-ljud är det som synes endast det tidigare väletablerade *klubb* samt *klips*, *kontr-* och *kross* som uppvisar annat än tillfällig <k>-beläggning. Stavningen <klips> orsakas förmodligen av att lexemet genomgående ingår i hybridsammansättningen *tåklips*. *Cross* å sin sida påverkas säkerligen av associationer till de initiala svenska

morfemen *kross-* och *kors(-)* med deras form och betydelse-anknytning.

<i>Initialt <c></i>		<i>Initialt <k></i>		<i>Icke-initialt <c></i>		<i>Icke-initialt <k></i>	
canvas	26	kanvas	3	centrecourt	18	–	
clinch	26	klinch	1	handicap	212	handikap	176
clips	1	klips	10	record	3	rekord	7926
close quarter	2		–	score	43		–
club	5	klubb	6840	scout	13		–
coach	10		–	scratch	69		–
comeback	658		–	second	2	sekond	111
coming	35		–	uppercut	75		–
count	–	kontr-	20				
crawl	30		–				
cricket	39	cricket	4				
cross	31	kross	10				
cup	788		–				
curling	173		–				

Av belägen för de icke-initiala morfemen framgår det tydligt att "initial" bör vidgas till att inte blott omfatta det första grafemet, i varje fall inte om detta är <s>. *Score*, *scout* och *scratch* har undantagslöst <c>-teckning.

Centrecourt är en sammansättning och efterleden *court* skulle kunna redovisas bland lexemen med initialt <c> liksom möjligen även *uppercut*. Sammansättningen *uppercut* bevarar sitt efterledsinitiala <c>, dels på grund av boxningsproveniensen men sannolikt också av eufemistiska skäl.

Exempel på icke-initial förekomst är egentligen bara *handicap*, *record* och *second*. Av dem har *rekord* och *sekond* en överväldigande andel <k>-stavning. Det enda av materialets lexem som uppvisar en tämligen jämn fördelning mellan <c> och <k> är *handicap*. Under decennierna 1920–30 och 1970 dominerar <k>-stavning. På s. 366f. ges en sammanställning av förekommande olika kombinationer av /k/-ljudets stavning i relation till enkel- och dubbelteckning av slutkonsonanten /p/.

För <c> bevarande faktorer kan t.ex. eufemism och efterleds-ställning vara. Möjligen har *cap* i *handicap* uppfattats som efter-

led och det skulle i så fall nöjaktigt kunna förklara varför detta lexem har visat sig ha ett så stort motstånd mot <k>-stavning.

Sammanfattning: Initialt <c> och <sc> bevaras med undantag av i det väletablerade *klubb* och av en viss vacklan vid *cross* och *clips*. Medialt <c> substitueras med <k> såsom vid *handikap*.

Hyperkorrekt stavning med <c> i stället för <ck> förekommer i 11/60 belägg på <tric>. I 8 av fallen rör det sig om pluralformen <trics>. I 2 belägg skrivs pluralformen <trix>, alltså med <x> för ljudförbindelsen [ks].

2.4.b. <q> som tecken för /k/-ljud

I sportgrensbenämningen *squash* och i de tidiga och mycket sällsynta *all square* och *close quarter* bevaras <q>-stavningen.

2.4.c. <c> som tecken för /s/-ljud

I 12 lexem finns <c> som tecken för /s/-ljud:

apprentice	L	force		pace
center(-)		icing	L	pacemaker
century	L	selfdefence		race(r)
circuit	L	no decision		stance
				L

Bortsett från ett dubiöst unikt belägg för <rase> kvarstår <c> vid samtliga dessa ord utan någon grafemsubstitution, trots att vissa ordböcker har upptagit sådan för bl.a. *pace* och *force*.

2.4.d. Substitution <w> → <v>

Engelskans syngrafem <w> förekommer i svenska endast i inlånade lexem och som dekorativ stavning i personnamn. Materialet innehåller nedanstående lexem i vilka <w> ingår. Eftersom <w> är stumt i engelskan i postvokalisk ställning och snarast är

ett sätt att längdmarkera föregående vokal redovisas lexem med <w> i postvokalisk ställning i särskild kolumn.

Initialt eller i postkonsonantisk ställning		I postvokalisk ställning	
fairway	L wing	crawl	knockdown
forward	worldbeater	L crowdpleaser	L own goal
heavy-weight	L wrestling	L down	southpaw L
walkover	road walk/work	L draw	
warming up	L swerve	drawing card	L
weaving	L		
welter			

De med L betecknade är lågfrekventa. För att <w> i de postvokaliska lexemen skall få någon grafemsubstitution krävs att lexemen har antagit ett förändrat uttal. Så har inte skett. För de övriga fördelar sig <w>- och <v>-stavningarna på följande sätt:

<w>		<v>	
forward	2078		–
swing	55	sving	76
walk over	87		–
welter	750	velter	38
wing	201	ving	240

Det är anmärkningsvärt att det högfrekventa *forward* aldrig någonsin fått grafemsubstitution av <w>. Detta lexem visar emellertid även beträffande pluralböjning ett totalt motstånd mot anammande av svenska regler.

Walkover har likaledes alltid <w>, något som ordfogning och den frekventa förkortningen <wo> säkert bidrager till.

För *welter* är <w>-dominansen kraftig men siffrorna från 1970 (22/38 <v>-belägg är från detta år) kan tyda på en tendens till ökat bruk av substitution. På grund av nya viktbeteckningar förekommer dock knappast *weltevikt* längre.

De båda återstående lexemen, *swing* och *wing*, har knapp övertal för <v> och för båda kan man iakttaga en ökad andel under de senaste decennierna för substitutionen <w> → <v>. Att just dessa båda nomina lätt kan associeras med etablerade sven-

ska motsvarigheter, *sving(a)* och *vinge* och att de förekommer med svensk pluralallomorf *-ar* medverkar troligen till substitution.

Sammanfattning: Grafemsubstitution <w> → <v> förekommer endast när <w> har konsonantiskt uttal och står i början av ord samt underlättas av association till svenska motsvarigheter med <v>-stavning.

2.4.e. Substitution av <v> med <w>

För *volley* finns två belägg med hyperkorrekt stavning, dvs. <wolley>.

2.5. Digrafer för konsonantljud

2.5.a. Substitution av <sh> med <sch>/<ch>

Det engelska konsonantfonemet /ʃ/ tecknas vanligen <sh>. För det motsvarande svenska /ʃ/-ljudet finns det en mångfald olika stavningar, varav många utgörs av inlånade mönster. I normerande syfte lät SAOL införa stavningen <sch>, vilket bl.a. är det tyska språkets sätt att beteckna /ʃ/.

Med denna regel bröt SAOL₉ (s. VIII) genom att tillämpa en etymologisk regel för ”nyare engelska lånord”, (t.ex. <shaker>, <shoppa>, <shorts> och <rush>). I det undersökta materialet finns följande lexem, vilka har <sh> som tecken för engelskt uttal:

championship	L	slashing	L
dash	L	slap shot	L
finish		smash	
rush		sportmanship	
shinny	L	squash	L

De med L markerade är lågfrekventa i materialet. För de övriga fördelar sig stavningarna på följande sätt:

<sh>		<sch>		<ch>	
finish	280	finisch	5		–
rush	248	rusch	30	ruch	2
smash	19		–		–
sportmanship	12		–		–

Det är alltså en förkrossande stor övervikt för <sh>-stavning enligt engelskans regler. Nästan alla undantagen förekommer vid *rush* som attraheras av det i andra sammanhang etablerade svenska ordet *rusch*.

Att <sh> uppfattas som ett karakteristikum för engelsk stavning har i ett par fall lett till hyperkorrekt stavning, <shemer> i stället för <schemer> och <shippa> i stället för <chippa>.

2.5.b. Digrafen <ch>

Det engelska /tʃ/-ljudet ingår ofta i affrikatan [tʃ] som skrivs <ch>. Denna affrikata finns i materialet i följande lexem:

backcheck	L	coach	
catch-as-catch-can	L	crosschecking	L
challenge	L	crouch	L
champion		forechecka	L
championship	L	match	
charge 1–2	L	punch	L
cheer(io)	L	scratch	
chip	L	steeplechase	L
clinch		topnotcher	

De med L betecknade är lågfrekventa. I inget fall – bortsett från den hyperkorrekta stavningen <shippa> för <chippa> – är grafemsubstitution belagd eller känd. Uttalsmässigt förekommer dock ljudsubstitution, i varje fall för *champion* [ç-], *clinch* [-ç] och *match* [-tç] eller [tʃ]. Det förefaller troligt att såväl *clinch* som

match och *punch*, i synnerhet i tidigare skeden, har uttalats med [f]. Detta har dock inte haft något inflytande på stavningen.

2.5.c. Digrafen <gh>

a) Substitution <gh> → Ø

Digrafen <gh> inom ett morfem är främmande för svenskans fono- och grafotax. Denna digraf finns i materialet i lexemen *bobsleigh*, *dreadnought*, *fight*, *fighting heart/instinct*, *heavy-weight*, *infighting* och *rough*. Samtliga dessa lexem innehåller autografem med från svenskan klart avvikande uttalsvärden.

I *bobsleigh*, *dreadnought* och *fight* är <gh> stumt i engelskt uttal. *Dreadnought* är unikt och *bobsleigh* har bevarad <gh>-stavning i sina 43 belägg. Det finns visserligen 14 belägg för stavningen <fajt> i vilka alltså <gh> har "substituerats" med <Ø>, men inte mindre än 888 har kvar den engelska stavningen <fight>. Den försvenskade stavningen verkar ha lägre stilvärde och innebära en speciell betydelse (s 337).

b) Substitution av <gh> med <ff>

I lexemet *rough* representerar <gh> det engelska uttalet [f]. I analogi med uttalet har grafemsubstitution med dubbelteckning av /f/-ljudet genomförts i svenskan i 299/305 belägg. Samtidigt med substitutionen <gh> → <ff> sker vokalsubstitution <ou> → <u>.

2.5.d. Substitution av <kn> med <n>

I den initiala grafemföljden <kn> är <k> stumt i nutidens engelska. Materialet innehåller två lexem, *knockdown* och *knockout*, men bortfall av <k> som en anpassning till svenska regler har bara belagts i ett unikt exempel på <nockningsförsök>.

2.5.e. Digrafen <th>

I engelskan står digrafen <th> antingen för uttalet [θ] eller för [ð]. Ingetdera av dessa ljud finns i svenskan. Eftersom digrafen <th> inte heller kan förekomma inom ett morfem lär möjligheterna för lexem med denna digraf att inlånas i svenska språket vara starkt begränsade. I materialet finns tre nominalfraser med den engelska bestämda artikeln *the*, nämligen *in the bag*, *the double* och *the point*, alla tre lågfrekventa liksom ordningstalet *third* som bestämning till *string*. De två enda egentliga lexemen med <th> är de lågfrekventa *southpaw* och *sudden death*. I båda lexemen uttalas <th> som [θ]. Ingen substituering är belagd eller känd.

2.5.f. Sammanfattning av digrafer för konsonantljud

Konsonantfonemet /ʃ/ tecknas vanligen <sh> enligt engelska regler men i ett fåtal fall med <(s)ch>, främst vid *rush*. Förövrigt är det endast i stavningen av <ruff> för *rough* och några enstaka hyperkorrekta skrivningar av /ç/- och /ʃ/-ljuden som substitution av digrafer för konsonantljud förekommer.

2.6. Likvida

2.6.a. Syllabiska /l/- och /r/-ljud

I materialet finns ett antal lexem med ordsluten *-le* eller *-re*:

battle royal	L	single	
double		spread eagle	L
eagle	L	steeplechase	L
noble art	L		

De är med undantag av *double* och *single* sällsynta. I dessa båda racketsportstermer har <le> genom metates fått ordslutet <-el> i

flertalet belägg (476 av 509 singularbelägg har <dubbel> och 430 av 512 har <singel>).

Center- har genomfört ordslutet *-er*, något som brukar anföras som exempel på en amerikanism, men som svensk idrottsterm är det säkerligen under inflytande av det etablerade svenska *center* som *-er* har blivit förallmänligat. Ifråga om *centrecourt* har däremot <centre-> 14/18 belägg.

2.6.b. Grafemet <r>

Grafemet <r> uttalas inte i postvokalisk ställning i brittisk engelska, däremot vanligen i t.ex. amerikansk. Postvokalisk <r>-förekomst finns i ca 100 av materialets lexem. Av dem gäller ungefär hälften *er*-avledningar typ *sprinter*.

I inget av alla dessa fall har importen av lexem med i engelskan stumt <r> fått några stavningskonsekvenser i form av bortfall eller substitution av något slag. Många av lexemen är unika eller lågfrekventa.

För det stora antal lexem som fått annat än tillfälligt uttal i svenskan har "ljuds substitutionen" [Ø] → [r] varit det normala i t.ex. [sɛntər], [dɑ:rbi], [fɛ:r plei], [fɔrm], [fɔrvard], [markɛ:ra], [rekɔ:rd], [smɑ:rt], [spɔrt], [spɔrt], [sta:rt] och [ɔpɔrkɔt].

3. Morfologi

It has long been known that some kinds of linguistic patterns are more likely to be borrowed than others [...] Nouns are most easily borrowed, then the various other parts of speech, then suffixes, then inflections, then sounds. (Haugen 1950:223f.)

Den allmänt kända lånordsregel som formulerats på detta sätt av Haugen synes för ordklassernas del visa stor inbördes samstämmighet hos de forskare som undersökt procentuell fördelning. Haugen själv, vars siffror återges av Deroy (1956:67) och av Weinreich (1955:36) anger för sitt ordförråd 75,5 % substantiv, 18,4 % verb, 3,4 % adjektiv, 1,2 % adverb och prepositioner samt 1,4 % interjektioner.

Pfändler har delat in sitt material, lånorden i det spanska sportspråket, i två grupper, "Nutzwörter" och "Modewörter". Om talen för hans båda grupper slås samman blir resultatet 86,6 % substantiv – 4,7 % verb – 7,4 % adjektiv och 1,3 % från övriga ordklasser (Pfändler 1954:115). Stene uppger (1945:11) att mer än 4/5 av hennes material är substantiv. Trots undersökningarnas väsentligt olika art är den enda markanta skillnaden den högre verbprocenten hos Haugen och omvänt en högre adjektivprocent hos Pfändler. Det lär till stor del bero på att Haugens material utgörs av talspråk medan Pfändlers består av skriftspråk.

Importen av lån har alltid varit mycket substantivfixerad; man kan räkna med att över 90 % av alla lån utgörs av substantiv. (Ljung 1988:18)

Ljungs generella uppskattning lär inte bara sammanfalla med procentandelen i föreliggande korpus utan ha stor relevans, i varje fall för skriftspråksmaterial.

Det i föreliggande undersökning redovisade ordförrådet omfattar lemman, vilka fördelar sig över ordklasser på följande sätt. Inom parentes anges delmängden svenska avledningar:

	Nomina (Substantiv)	Adjektiv	Verb	Adverb	Interj.	SUMMA
Lemman	416 (97)	34 (12)	68 (64)	7	1	526 (173)

3.1. Justeringsregler vid ordböjning

Det finns i svenskan ett antal justeringsregler som träder i verksamhet när ett ord skall kombineras med en eller flera böjningsändelser. Dessa justeringsregler är inte bundna till en speciell böjningskategori (några förekommer emellertid bara vid en enda) utan verkar där de aktualiseras. Flertalet av reglerna utgör naturliga uttalslättnader. De är därför inte komplicerande utan underlättande för böjningen. Justeringsreglerna har nummererats och återges med sina nummer i böjningstablåerna. Med väsentligen samma utformning har de tidigare publicerats i Tingbjörn 1994:202–205.

3.1.1. Fonologiska justeringsregler (FJR)

FJR 1: Trycksvag slutvokal faller framför ändelse som börjar med vokal.

Plural obestämd form hos nomina: flickaaer, stolpeaer, historiaaer, kollegaaer, fiendeeer, frändeeer, bakelseeer, fängelseeer, böndeeer

Negativa undantag: bastuar, radioar, jungfruar och vallmoar samt några tiotal till, framförallt inlånade nomina med stamslut på

-y: babyar, juryer och sulkyer

Adjektiv komparativ: saktaare

Adjektiv superlativ: saktaast

Presens: jagaar

Presens particip: saktaande

Positivt undantag: Sammansättningsars förled: pojkemössa, flickaskola

FJR 2: Mellan stamslut på konsonant och ändelsekonsonant inskjutes /e/.

Singular bestämd form utrum hos nomina: boken, stolen, himmelen, junioren, sockenen, ökenen, bottenen, stationen

Singular bestämd form neutrum hos nomina: huset, segelet, klosteret, vattenet, papperet, sidenet, gymnasiet, albumet, datumet

Plural bestämd form neutrum hos nomina: husen, fönsteren

Presens : böjer, köper, skriver

FJR 3: Trycksvagt /e/ framför likvida (/l/ och /r/) och nasalerna /n/ faller framför ändelse som börjar med en vokal, (vilken ofta har införts genom FJR 2).

Singular bestämd form utrum hos nomina : himmelen, sockenen, ökenen, bottenen

Singular bestämd form neutrum hos nomina : segelet, klosteret, vattenet, fönsteret

Plural obestämd form hos nomina: åderor, tofflor, fåglar, sockenar, moderar, regler, negerer

Adjektiv bestämd form och plural: enkela, tapperare

Adjektiv komparativ: enkelare. tapperare

Positiva undantag: morgonar och sommarar

FJR 4: Kort vokal i ändelse faller bort efter stamslutande lång vokal.

Plural hos vissa enstaviga nomina: koar, skoar

Adjektiv bestämd form singular: blå(e/a)

Adjektiv plural: blå(a)

Infinitiv: troa

FJR 5: Omljud ("i- och j-omljud") betecknar vanligen en rörelse från bakre vokaler till främre. Flera olika typer av omljud har

funnits i historisk tid men deras verkningar är svåriakttagbara i dagens svenska.

Bakre vokal förändras till främre i vissa ord:

a → ä man – män
 a: → ä: fader – fäder
 o → ö dotter – döttrar
 o: → ö: moder – mödrar
 å: → ä gås – gäss
 u → y full – fyllig
 u: → y: hus – hysa

Plural hos nomina: män, fäder, mödrar, länder, gäss

Adjektiv komparativ och superlativ: större – störst

Infinitiv hos vissa verb: välja (valde), dölja (dolde)

Verbavledning: hysa (hus), fylla (full)

Adjektivavledning: gyllene (guld)

FJR 6: Den latinska nomenändelsen *-um* faller bort framför ändelse som börjar med vokal.

Singular bestämd form hos nomina : museumet, gymnasiumet

Plural hos nomina: museumer, gymnasiumer

Negativa undantag: Några väletablerade tvåstaviga latinska nomina såsom album, datum – albumet, albumen, datumet, datumen

FJR 7: Trycksvagt /e/ har en tendens att falla framför *-n*, i synnerhet efter stamslut på nasalen *-n* och likvidan *-r*.

Singular bestämd form hos nomina: frökenen, botten(en) och (talspråkligt) stationen, kaptenen, läraren

Denna regel åtföljs av GJR A

Plural bestämd form hos nomina: lärarena

FJR 8: Om tonande konsonant i stamslut efterföljs av ändelse som börjar på tonlös konsonant förlorar den tonande konsonanten sin stämton och assimileras med den tonlösa.

Imperfekt : köpde → köpte

Perfekt particip: köpd → köpt, klädt → klätt

Adjektiv neutrum singular: gladt → glatt, rödt → rött, öppet → öppet, hårdt → hårtt

Ifall assimilationen resulterar i dubbelkonsonant efter annan konsonant (såsom i hårtt) åtföljs FJR 9 av GJR C.

FJR 9: Förkortning av lång vokal äger rum då den föregår dubbel konsonant.

Imperfekt: klädde

Perfekt particip: klädd

Adjektiv neutrum singular: vitt, blått

Positiva undantag:

Imperfekt hos verb med stamslut på lång vokal: trodde

Perfekt particip hos verb med stamslut på lång vokal: trodd

FJR 10: Vid stamslut på likvida faller efterföljande ändelse bestående av likvidan /r/.

Presens: tålr, hör

FJR 11: Om slutstavelsen innehåller /a/ försvagas denna vokal i ändelsen till /e/.

Perfekt particip bestämd form: målada → målade

Perfekt particip plural form: målada → målade

Superlativ bestämd form: enklasta → enklaste

3.1.2. Grafonomiska justeringsregler (GJR)

GJR A: I trycksvag stavelse enkeltecknas <n>.

Bestämd form plural hos nomina: äpplenna, frönna, ögonna.

Bestämd form singular hos nomina: frökenn, bottenn, stationn och kaptenn (efter FJR 7).

GJR B: Framför konsonant enkeltecknas <m>.

Singular bestämd form hos nomina: himmlen

Plural hos nomina: himmlar, sommrar

GJR C: Efter stamslutande konsonant +/t/ assimileras ändelsen -t med stamslutet /t/ och enkeltecknas <ð>.

Adjektiv neutrum singular: svartð

3.2. Nomina (substantiv)

Avgörande för svenskans substantivböjning är genusförhållandena. Det faktum att svenskan har bevarat den indoeuropeiska genuskategoriindelningen (ehuru som ett tvågenussystem i modern svenska), medan engelskan har förlorat denna indelning, medför vissa svårigheter för ett engelskt nomen att införlivas i svenska språket. Kategorin GENUS innebär krav på ett engelskt nomen att anta ett av svenskans två genus så snart nomen

- a) skall uttryckas i bestämd form (SB och PB),
- b) har en adjektivisk eller pronominell bestämning,
- c) ersätts av ett personligt pronomen eller
- d) föregås av obestämd artikel.

Det finns ett antal svenska konstruktioner i vilka man kan eller skall undvika att ange genus, t.ex. i vissa verbfraser som *att spela bandy*, vid abstrakter och ämnesnamn som *visa fair play* eller efter genitivuttryck som *Waldners backhand*. Åtminstone för vissa lån är det förmodligen så att de först förekommer i sådana positioner.

3.2.1. Genus och dess fördelningsorsaker

Fördelningen mellan svenskans båda genus, utrum och neutrum, sker inte slumpat. Kuhn (1985:292) uppställer fyra faktorer

(återgivna av Edlund-Hene 1992:111) som avgörande för genusfördelningen av lånord:

1. Genus hos besläktade eller fonologiskt liknande ord i låntagarspråket;
2. Genus hos synonymer i låntagarspråket;
3. Anslutning till nedärvda inhemska fonetisk-morfologiska grupper i låntagarspråket;
4. Liknande gruppbildningar bland lånorden.

Grupperna 3 och 4 är snarast underavdelningar till faktor 1 som får större kraft genom exemplens gruppverkan.

Rūke-Draviņa har för sin del (1969:55f.) fastslagit att genustillhörigheten bestäms av två olika faktorer:

- a) det genus som ett inhemskt synonymt eller semantiskt närstående ord har och
- b) det inlånade ordets morfofonematiska struktur.

Dessa båda faktorer är tillräckliga för att beskriva genusattribueringen för engelska lånord i svenska. Det är emellertid inte helt lätt att fastställa orsaken till att den ena eller andra faktorn har varit avgörande. Emellertid knyts en rad olika tendenser till den ena eller andra faktorn. Utan någon ingående specialundersökning diskuteras här några av de tendenser som gör sig gällande vid genusfördelningen. Ibland är det förmodligen en kombination av båda faktorerna.

Beträffande de enstaviga engelska lånorden är det svårare att se vilka regler som gäller för genustillhörigheten. Det är exempelvis svårt att inse varför *mobb* och *jet* blivit utrala i svenskan, *spin* och *trim* däremot neutrala ord. (Edlund-Hene 1992:111 efter Kuhn 1985:300)

Utrum är långt vanligare än neutrum i svenskan. Neutrum är alltså det markerade genuset och det blir speciellt angeläget att försöka finna förklaringar till genusattribueringen hos de inlånade nomina som antagit detta genus. Den vanligaste uppfatt-

ningen har varit att ”det neutrala genus i regel bestäms av associationen till svenska ord med samma betydelse” (Bergman 1962:39). Chrystal (1988:85) ansluter sig till Bergmans synsätt och exemplifierar med en handfull neutrer, bl.a. med *meeting* till svenska *möte*. Just *meeting* verkar vara ett övertygande exempel på semantisk association.

Det är dock viktigt att inte enbart försöka finna ”ett inhemskt synonymt eller semantiskt närstående ord” som har samma genus, något som flera forskare och språkvårdare har nöjt sig med. Det är nästan alltid möjligt att finna ett sådant ord, i synnerhet ett med genus utrum, men ett dylikt ord medför långtifrån alltid någon säker eller ens trolig beviskraft.

Det finns många och påfallande exempel på morfofonematisk association och därför måste denna faktor tas upp till diskussion. Eftersom svenskans pluralböjning är genusberoende måste också morfologiska aspekter sammanhållas med genusattribueringen av inlånade nomina.

3.2.1.1. Svenska neutrumavledningar

I materialet är endast 37 av 377 nomina (dvs. 10 %) neutrer, medan hela 219 (ca 58 %) har uttralt genus. Resterande ca 30 % har ej belagts med genusvisande markering. Räknar man in de 13 nomina som uppvisar vacklande genus blir det 50 av 377, dvs. drygt 13 %, som någon gång förekommit med neutrummarkering. Men siffrorna för neutrum är ändå vilseledande höga. Det visar sig att inte mindre än 13 av de 37 nomina som enbart har neutralt genus utgörs av ande-avledningar (som *chargande*, *fightande* och *tränande*). Ett exempel på hur lätt ande-avledningar kan bildas är att *chargande* är unikt och att den undersökta korpusen saknar belägg för *charge* i varje annan form.

En i sportspråket vanlig ordbildningstyp är Ø-avledning till verbstammen, typ *ett ryck*, *häng*, *nedsläpp* och *avslut* (Tingbjörn 1976:107).

Sådana paralleller har förmodligen varit genusbestämmande för *box1*, *break*, *crawl*, *go*, *pass*, *ruff* och det av Edlund-Hene

som svårförklarligt anförda *trim*. För det senares vacklande genus kan semantisk association till den utrala synonymen *form* vara en tillfredsställande förklaring.

Det är möjligt att avledningsorsaken förstärks av stamslutsanalogi i en del fall, t.ex. att *hål*, *mål*, *prål* och *vrål* medverkar till att *crawl* antar neutrum. De utrala *ål*, *bål*, *kål*, *skål*, *nål*, *trål*, *svål* och *tvål* är beteckningar för konkreta företeelser och konkurrerar knappast. Likaså kan *lim*, *rim*, *sim* och *stim* tänkas vara mönsterinverkande för ett neutralt *trim*.

Andra neutrala verbavledningarna är *dribbel*, *championat*, *masterskap* och *proffseri*. Trots att flera av dessa avledningarna är unika eller har mycket låg beläggning vållar det till synes inga svårigheter att bilda dem och de antar genus i enlighet med sina avledningsändelser.

3.2.1.1.a. S-avledningarna

Odds i egenskap av plurale tantum i engelska och *proffs*, *tips* och *tricks* med *s*-form använd också i singular har därigenom fått formsammanfall i SO och PO. Bortsett från nomina agentis med *-ande* och *-are* är ett dylikt formsammanfall ett tecken på neutralt genus.

Det är alltså helt regelrätt som *odds*, *proffs*, *tips* och *tricks* har blivit neutrer. Speciellt anmärkningsvärd är den svenska nybildningen *proffs*. Det är mycket sällsynt att personbeteckningar är neutrum med undantag av i de fall då slutleden ursprungligen betecknar ett neutralt ord (såsom *statsråd* och *lokbiträde*) eller vid vissa pejorativa tillmälen (t.ex. *fä*, *missfoster* och *dumhuvud*).

I några få fall på den *s*-lösa SG-formen <*proff*> finns utral bestämning.

Kuhn (1985:300) anser att ”*Proffs* vacklar mellan U och N, det senare antagligen i anslutning till de slangbetonade inhemska personbeteckningarna på *-s* (*kvinnas*, *fruns*, *gubbs*, *mams*)”. Kuhns förmodan har inget bärande underlag vare sig ifråga om nomenets genusvacklan eller dess genusorsak.

Trick är en variantform till *tricks* och neutrumgenus hos denna form har överförts till *hat trick*. De fåtaliga utrala undantagen finns antingen i tidiga belägg eller i konstruktioner som verkar elliptiska (... *sin hat trick(serie)*).

3.2.1.1.b. Kvantifikatorstyrda nomina

Några nomina, t.ex. tennisens delresultat *game* och *set*, har Ø-plural. PO-formen <sets> har 24 av sina 26 belägg 1930 och tidigare medan Ø-pluralen <set> har 34/39 belägg 1940 och senare. I och med Ø-pluralen finns det underlag för attraktion av de bägge nomina till enstaviga neutrer på konsonant. Starkt bidragande till Ø-pluralen har säkert dessa nominas frekventa placering efter kvantifikatorer, såsom numeraler (... *tog fyra game i rad*). Det finns en tendens att sådan position främjar Ø-plural (Tingbjörn 1979:62), eftersom kategorin plural ändå markeras genom kvantifikatorn. Ø-plural i sin tur ökar benägenheten för genus neutrum. Svenskans pluralbildning bidrar således till genusfördelningen eftersom det finns en tydlig koppling mellan genus och plural (s. 67). I det ljuset är det inte alls, som Hans Kuhn tycker, "svårförklarligt" varför det av honom exemplifierade *mobb* är utrum. Eftersom enstaviga nomina på *-bb* har *ar*-plural (för såvitt de inte som *jobb* är kortabstrakter till en verbstam) blir det förklarligt och till och med regelmässigt att *mobb* antar utralt genus.

3.2.1.1.c. Semantisk association

Det ligger nära till hands att ansätta semantisk association för neutrum vid (*bogey*) *team* (lag) (men *bogey ground* är utrum) och de unika *race* (lopp) och *road work* (verk, arbete) samt vid det av Chrystal och Sørensen exemplifierade *meeting* (möte). *Meeting* är speciellt intressant på grund av att nomenet är en *ing*-avledning. Sådana brukar annars utan undantag ha utralt genus. Några lågfrekventa ord tycks ha fått genus genom semantisk

association. Det är frapperande att de unika *race* och *road work* uppvisar neutralt böjda bestämningsord. Möjligtvis har också *royal battle* semantisk association (*slagsmål*), men som bakgrund till genusvalet kanske inte heller association till svenska avledningar på *-el* med neutralt genus skall avvisas.

Heat har rimligtvis också fått sitt neutrala genus genom semantisk attraktion, i så fall från *lopp*. Det finns ett mycket stort antal utrer på *-[it]* men av neutrer endast *nit* och några få kortabstrakter som *plit* och *slit*. Stamslutsmönstren har alltså knappast talat för neutrum, det genus som *heat* efter några tidiga enstaka utrumsbelägg entydigt uppvisar.

Cup har sannolikt fått sitt utrala genus på grund av semantisk association till *pokal*, *bägare*, *kopp* och *tävling*. Även om det etablerade *kupp* semantiskt inte gärna kan förknippas med *cup* har det i alla fall inte förhindrat det inlånade sportordet *cup* att få samma genus.

Det unika *swerve* har tydligen utrum genom analogi med *skruv*.

3.2.1.1.d. Derby

”Flerstaviga ord på *-y* tycks inte bilda någon grupp” enligt Kuhn (1985:300). Han föreslår (med frågetecken) att *penry* fått neutrum efter *skafferi*, *city* efter *centrum* och *party* efter *kalas*. Som exempel för utrum upptar han *baby*, *story*, *hobby* och *lobby*. Det finns ganska många på *-y* som är utrum, men de flesta är ämnesnamn som *curry*, *hickory*, (och speciellt på alkoholdrycker som *sherry* och *whisky*). Andra är konkreter som *penny* och *sulky* eller ord för levande varelser som *baby*, *guppy* och *ponny*. De neutrer på *-y* som finns i SAOL är *city*, *derby*, *party* och *penry*. Kuhns förslag om *centrum* för *city* verkar plausibelt, medan hans förslag till semantiska förklaringsord ifråga om *party* (det utrala *fest* är väl troligare än det neutrala *kalas*?) och *penry* verkar krystade.

Bergman, som synes sträva efter att förklara all genusfördelning med semantisk association, föreslår (1962:39) att *derby* fått

sitt neutrala genus efter svenska *lopp*, något som är tveksamt och i varje fall inte hela sanningen. Svårigheten att bilda svensk plural till nomina med vokalslut på kort -y är påtaglig. Eftersom svenskans tre första deklinationer bildar plural med initial vokal (-or, -ar och -er) ter det sig besvärligt att böja nomina på -y efter något av de utrala böjningsmönstren. Med vokalslutet -y går det emellertid bra att bilda *n*-plural. Det är vad som har skett med *derby* liksom med *party* och *pentry* och därmed har de av allt att döma fått sitt neutrala genus. Sportgrensbenämningarna *bandy* och *rugby* har inte funnits i plural, vilket har gjort att det inte har funnits någon genuskonflikt med utrum, det genus som är det gängse för sportgrensbeteckningar (typ *fofbollen*, *golfen* och *ishockeyn*).

Det finns dock en sportgrensbenämning på kortvokal med vacklande genus, nämligen *polo*. Vi har ett mycket stort antal nomina med stamslut på -o, såväl utrerer som neutrer. Neutrer är t.ex. *solo*, *netto*, *foto*, *porto*, *getto*, *giro*, *jippo*, *kvitto* och en mängd musiktermer som *adagio* och *legato*. Utrerer är personbeteckningar som *albino* och *pickolo*, danser som *hambo* och *tango*, föremål som *kimono* och *lasso*, djur som *flamingo* och *mungo* och många flera. Det är inte anmärkningsvärt att *polo* kunnat attraheras av såväl utrums- som neutrumsparalleller.

3.2.1.2. Vacklande genus

Ett av de nomina som förekommer med vacklande genus är *sport(s)manship*. Det är inte så underligt med tanke på att den svenska motsvarigheten till den engelska avledningsändelsen -ship (dvs. -skap) har både uttralt (*kamratskap-en*) och neutralt genus (*mästerskap-et*). Det enda böjda exemplet har formen <sportmanshipt>.

Handikapp har inte många ordslutsparalleller. Förutom *attrapp* och *etapp* finns ett antal enstaviga konkreter (typ *lapp* och *napp*) och av neutrer bara kortabstrakterna *glapp* och *rapp* samt det slangpräglade engelsklånet *sjapp* (av *shop*). Det förefaller som om *handikapp* efter viss tidig vacklan fått neutrum

(kanske med association till *försprång* som förr var den vanliga betydelsen). *Handikapp* förekommer sällan med genusmarkering men har utan undantag *-en* i PB.

Ballyhoo och *pep talk* har var sina två genusvisande belägg, i båda fallen fördelade med ett belägg på vardera genuset. Ifråga om *pep talk* skulle man förvänta sig att neutrum skulle ligga nära till hands med tanke på *prat/snack*. Båda är lågfrekventa i materialet och *ballyhoo* är ett utpräglat skriftspråkligt ord. Det sistnämnda gäller även *stride* som i två 20-talsbelägg har utrum och i sitt tredje belägg (från 1950) har neutrum. För utrum skulle *stil* kunna tala som semantisk association medan *kliv* möjligen kan ha orsakat neutrum. Det tiotal stamslutsparalleller som finns på *-jd*, t.ex. *höjd*, *nejd* och *gajd* har alla utrum.

För vissa nomina kan man tänka sig att ett elliptiskt bortfallet led har avgjort genustillhörigheten, t.ex. i *catch-as-catch-can match*. Att *gym* fått neutrum är nog ett väntat resultat av medvetandet om att det är en förkortning av det neutrala och väletablerade *gymnasium*.

3.2.1.3. Genus utrum

Många av de nomina som uppvisar uttralt genus har sin genustillhörighet på grund av att de är avledningar med utrumgenus. Av de 219 nomina i materialet som är uttrala är inte mindre än 36 *ing*-avledningar (såsom *dribbling* och *tackling* men också de unika *footing* och *speaking*). Det enda neutrala undantaget är *meeting* (s. 413f.). Det finns vidare 45 *er*-avledningar, varav 39 är personbeteckningar (typ *flyer* och *slugger* och de unika *head hunter* och *haymaker*) och samtliga har uttralt genus. *Are*-avledningarna är 19 och de är givetvis också uttrala. Det är sällsynt att personbeteckningar i svenskan är neutrer (se dock *proffs*, s. 449f.!).

Förutom *er*- och *are*-avledningarna finns 18 andra personbeteckningar bland uttrerna, t.ex. *champion*, *forward* och *south-paw*. Med 4 *-het*- och en unik *-ism*-avledning är det 123 nomina, vilkas genustillhörighet är närmast automatisk. Ett 20-tal andra

utgörs av ord som tidigare etablerats likt *klubb*, *ring* och *rond*. Dit får även räknas ett antal lån, vilkas slutled är lättidentifierad och naturligt knyts till sin svenska motsvarighet. Det gäller ord som *basketball*, *bogey ground* och *forehand*.

Några betydelsegrupper verkar dessutom vara säkra utrumkategorier. Alla namn på sportgrenar: *bandy* såväl som *cricket* (trots ordslut på *-et*), *medley* och *golf*. Dit hör också samtliga beteckningar för slag, oavsett sportgren och utförande. *Birdie*, *drive*, *eagle*, *hook*, *jabb*, *putt*, *serve* och *uppercut* är således utrum, till och med det unika *stab*.

I likhet med *cricket* har även *racket* antagit uttralt genus, men även neutrum förekommer, i varje fall i talspråk. Ellipsen *rack* är eventuellt ett tecken på en retrograd avledning från ett nomen vars stamslut *-et* har tolkats som en bestämhetsallomorfer till ett neutralt nomen i bestämd form. De morfofonematiska mönstren är ytterligt få. *Krocket* och *pocket* är dock båda utrer.

Att *speed* är utrum kan förklaras med semantisk association till *fart*. Däremot skulle man utifrån semantisk association tycka att *bitter end* borde ha givit neutrum då *slut* får sägas vara den naturliga semantiska ekvivalenten på svenska. Att *end* har antagit uttralt genus tyder på att det utrala *ände* snarare tycks ha stått som genusmodell.

Ordslutet *-amp* i det homofona *kamp* och några andra enstaviga utrala nomina har tydligen varit avgörande när *camp* inte har fått neutrum efter den naturliga semantiska associationen med *läger*.

Support har kunnat anta genus utrum efter en handfull vanliga svenska nomina på *-ort*, t.ex. *export*, *import*, *rapport* och *transport*, något som tydligen vägt tyngre än den naturliga semantiska associationen *stöd*.

3.2.2. Numerus- och determinationskategorier

Materialet omfattar 118 810 nomenbelägg. Fördelningen på böjningskategorier är följande:

SINGULAR OBESTÄMD FORM	66 228 belägg	(58 %)
SINGULAR BESTÄMD FORM	29 039 belägg	(25 %)
PLURAL OBESTÄMD FORM	12 260 belägg	(10 %)
PLURAL BESTÄMD FORM	7 823 belägg	(7 %)

Nära 60 % finns alltså i SO. I bestämd form finns vart tredje belägg (32 %) och nästan var sjätte i plural (17 %). Fördelningen tyder inte på någon morfologisk eskapism utan lär vara tämligen naturlig.

3.2.2.1. Singularformer

Eftersom obestämd form singular (SO) är ändelselös i båda språken är denna form nästan alltid möjlig att överföra från engelska till svenska utan att det får några morfologiska konsekvenser. Några nomina med svenska avledningssuffix, speciellt *are*-avledningar, men också *halva* (ellipsbildning till halvback) och *liga* (av league), har antagit svensk SO-form. De flesta engelska avledningar, t.ex. alla på *-er* och *-ing*, behåller däremot sin engelska form.

Det finns emellertid en kategori som i singular obestämd form (SO) företer en markant avvikelser från den engelska singulara grundformen. En grupp av ord – pluralia tantum och nomina med övervägande plural beläggning – uppvisar engelskt plural-s även i singular. Detta fenomen får konsekvenser också för former med ändelser och förtjänar en närmare granskning.

Den engelska pluraländelsen -s [...] står kvar i en del ord som på grund av betydelsen mest har pluralform, uttrycker par, t.ex. *clips*, *pumps*, *shorts*[...]

Vidare i åtskilliga kollektiver [...] Dessutom i stor utsträckning i nyare lånord, särskilt i fackspråk. Då denna ändelse svär starkt mot det svenska böjningssystemet förfelar den bland den stora allmänheten lätt sin funktion av pluralmärke och uppfattas som en del av stammen, förs också in i singular, t.ex. *slips-en*, *tips-et*, *en blinkers* och *tricks-et*; man kan få dubbla pluraler som *jumpersar* och *bebis-ar*[...] (Bergman 1962:39; även i *Nysvenska Studier* 35:7)

Det är inte bara Bergman som uppmärksammat tendensen till *s*-form även i singular hos inlånade engelska ord. Även Wellander (1959:161 och 173), Bergsten (1915:84f.), Wadenstein (1957:88), Haugen (1950:218) och Stene anför exempel på denna ordbildningstyp, men endast Stene gör ett försök till analys av förhållandet mellan de inhemska deklinationerna och *s*-formens förekomst i singular:

Some nouns that normally form their plural this way, without ending, may have variant flexion with the E pl. in -s; [...] In N it has no place in the formation of plural, but it is used occasionally to form plural in these foreign nouns. In that case the paradigm is: [...] et *trick*, *trickset*–*tricks*–*tricksene*. *Band*, *tipp*, *ton*, *trick* may have this flexion without any ending in foreign nouns. In that case the paradigm is: [...] et *trick*, *trickset*, *-tricks*, *tricksene*. *Band*, *tipp*, *ton*, *trick* may have this flexion without any ending in pl. The plural -s may also penetrate to singular, and we can get the flexion: et *tricks*–*trickset*–*tricks*–*tricksene* in which case regular neuter flexion is established with an intrusive -s all through. (Stene 1945:158)

It appears to be difficult to maintain complete hybrid flexion of the type: *en*, *-en*, *-s*, *-sene*. It occurs in some cases, e.g. *en clip*–*clip'en*–*clips*–*clipsene*, which is a very recent word. But the E ending -s has a marked tendency to penetrate to all forms, so that we get instead the type: *en clips*–*clipsen*–*clips*–*clipsene*. The -s-form is used in the sg. and the pl. is unchanged. This type of flexion is common in nouns of neuter gender, and is also found in nouns of common gender. This type of flexion is therefore in complete accordance with the N system. (Stene 1945:161)

Stenes norskanalys stämmer helt överens med förhållandena i svenskan. En brist i så gott som alla framställningar av fenomenet är att ingen kvantitativ och ringa kvalitativ analys av enskilda ord förekommer. Såväl morfologiskt som semologiskt och distributivt finns stora skillnader mellan de ord som brukar sammanföras till en grupp på grund av att de uppvisar pluralt -s i singular.

En intressant diskussion av engelska lånord i svenskan med *s*-form i SO återfinns i Låftmans uppsats *En keps*. En tillfyllestgörande beskrivning av *s*-formens användning i singular skulle bryta ramen för denna framställning. Under hänvisning till Låftmans uppsats och Söderberg 1983 skall här endast de tendenser beröras som gör sig gällande vid sportorden.

Den generella hänvisningen till Låftmans arbete gäller inte i alla detaljer. Bl.a. förefaller ej hans uppfattning av genusproblemet vara tillfredsställande. Vad beträffar de centrala momenten i hans framställning, *s*-formens singulara funktion, dvs. uppkomsten av vad han kallar "kepsord", och nomina med såväl engelsk som svensk pluraländelse, synes hans teorier väsentligen vara välmotiverade och riktiga. Låftman tänker sig tre förutsättningar:

1. "Att det engelska ordet vid sitt inträde hos oss får behålla sin engelska pluraländelse -s."
2. "Att de engelska orden oftast uppträda i plural, mest visa sin pluralform. Antingen så, att föremålen av naturliga skäl företrädesvis nämns i flertal, t.ex. *rails* och *pitprops*, eller så, att det plurala engelska ordet finns tryckt på en etikett, en prislista eller i en rubrik. Den svenske mottagaren har då mest kommit i kontakt med den engelska pluralformen men sällan med singularformen."
3. "[...] i de flesta fall en viss grad av okunnighet hos den svenske mottagaren". (Låftman 1940:16)

"En viss grad av okunnighet" lär emellertid ha förändrats väsentligt under andra hälften av 1900-talet beroende på de radikalt höjda och numera allmänna engelskkunskaperna. Medvetandet om *s*-formens plurala funktion i engelskan torde numera vara allmän och inte beroende av kunskapsnivån i engelska. Det gör att nytillskottet av keps-ord är mycket begränsat medan importen av *s*-plural har hög frekvens.

Bildningssättet för "kepsorden" är inte enhetligt. Den plurala formen kan sålunda vara inlånad eller uppstå efter inlåningen.

Plurala subst. konstruerade som sing. är i engelskan ingen ovanlig företeelse (a buttons, a square-toes), men ibland våra lånord finnes intet, som redan där har denna användning. (Bergsten 1915:84)

Bergstens kategoriska avvisande av engelska pluralia tantum i svenskan vederläggs för materialets del av *doubles*, *hands*, *odds*, *overalls* och *singles*, vilka alla har flertalsform i det långivande språket. *Hands* och *odds* har alltid *s*-form även i svenskan, medan *overalls* synes ha utvecklat två paradigm, *overall* med *er*-plural och *overalls* med Ø-plural. Det sistnämnda kan åsyfta ett

eller flera plagg. Det är formellt möjligt att föra *overall* även till *s*-plurala ord. Tennistermerna *double* och *single* har till skillnad från de övriga nomina endast undantagsvis belagts i svenskan som pluralia tantum.

En annan grupp utgörs av ord med kollektiv eller parbetecknande betydelse. Dit hör parordet *clips*. Clips förekommer alltid parvis. I materialet är det därför ej möjligt att utläsa om nomenet är uttralt eller neutralt och om det böjs *en clip – flera clips* eller *ett clips – flera clips*. Det senare får hållas som det troligare alternativet. Stenes påpekande om svårigheterna att uppehålla en böjningstyp som den förra är i högsta grad relevant även för svenska neutrer. *S*-morfemet tränger lätt in i alla former och ordet kan därmed helt ansluta sig till neutrer efter Ø-deklinationen. Ifråga om *clips* finns vacklan mellan de båda aktuella böjningsmönstren i form av bestämd plural på *-en* (7 ex.) och *-arna* (unik). Den växlingen finns även undantagsvis belagd för nomenet *oldboy* (*oldboysen(s)* 2, *oldboysarna* 1 men vanligast *oldboys* 15). Det är formellt möjligt och befogat att karakterisera inlånade neutrala nomina med singular *s*-form som ett slags *s*-avledningar. Så har också gjorts i denna framställning.

Neutrer som visar tendens till genomgående *s*-form i singular är *proffs* och *tips* och därjämte har *trick* alternativet *tricks* vid sin sida. *Proffs* har 12/746 belägg (varav 6 i förled) med *s*-lös singularform men i övrigt finns *-s* i ordets alla böjningsformer (och får därmed genus neutrum). Av *tips* finns i materialet blott 2 belägg utan *-s* och inget motsäger Låftmans påstående (1940:8): "[...] ordet är nu allmänt vedertaget sedan omkring 1935 [...] formen *tip* har däremot försvunnit ur vårt idrottsspråk." Varken till *tips* eller *proffs* har det således gått att uppehålla två former och två paradigmer.

Däremot torde fullständiga parallella böjningar existera ifråga om *trick* och *tricks* även om det ej framgår av excerperingen. Att *hat trick* ensamt bland alla särskrivna nomina ej har *s*-plural pekar på kraftigt analogiskt stöd från en pluralform *trick* med Ø-plural. *Hat trick* är å andra sidan även exempel på att *-s* ej gärna fungerar som pluraländelse vid neutrala nomina.

Slutligen finns i materialet också några utrala nomina som uppvisar *s*-form i singular trots att de ej är pluralia tantum i engelskan. *Forward* har dock endast tillfälligtvis (13/1164 belägg och *oldboy* 3/230 belägg) obestämd singular på *-s* medan detta, som framgår av ovanstående, är regel för neutrer. De båda personbeteckningarna *forward* och *oldboy* hör till den kategori som av Låftman förmodas förekomma framför allt i prislistor o.d. (ifråga om *forward* i laguppställningar). Detta nomen är också på grund av betydelsen långt vanligare i plural än i singular.

Ytterligare ett ord, *hook*, finns unikt med *s*-form i singular och även i detta fall kan pluralens högre frekvens – jämte det iterativa ”vid varje tillfälle” – tjäna som en tillräcklig förklaring.

*

I några belägg med citatkaraktär förekommer den engelska obestämda artikeln *a*: *a stiff argument*, *a backnumber*, *a real goal-getter* och *all the world loves a fighter*. Att den obestämda artikeln alltså ej är på långt när så vanlig som den bestämda artikeln *the* torde bero på flera orsaker. Den bestämda artikeln upplevs som betydligt mera entydig och mera specifik för engelskan.

Växlingen *a* – *an* utgör förmodligen en lånshämmande faktor (den markerade formen *an* har ej belagts).

3.2.2.2. Pluralformer

Uppställningen på s. 68–69 över svenskans pluralböjning är inte heltäckande eftersom det finns en hel del undantag, bland annat inslag från andra språks plural (typ *examen-ina* och *baby-ies*) och exempel på morfologisk variation (typ *checkar~checker*). Det svenska deklinationssystemet innebär en del uppenbara anpassningssvårigheter för inlånade engelska ord. Eftersom knappast några engelska ord har stamslut på *-a* eller huvudtryck på slutstavelsen (bortsett från ord inlånade från italienska respektive franska) är första deklinationen inget egentligt alternativ

för engelska lånord, lika litet som tredje deklinationen för engelska två- och flerstaviga ord.

De flesta engelska lån är enstaviga och tillhör alltså den kategori som inte har förutsägbar plural i svenskan utan som – om de är utrala – kan anta antingen *ar-* eller *er-*plural. Däremot skall de regelmässigt få \emptyset -plural om de har genus neutrum, eftersom den svenska pluralböjningen har en mycket tydlig genusfördelning. Antingen får det inlånade ordet genus efter sin svenska pluralallomorf eller också får det plural efter sitt antagna genus. Det kräver en omfattande specialundersökning för att i de enskilda fallen kunna fastslå om det är GENUS eller PLURAL som etablerats först. Gissningsvis har det många gånger varit två processer som under en tidsperiod pågått samtidigt med en ömse-sidig påverkan.

Stavelsetryckets placering har en för svenska språket viktig funktion eftersom trycket effektivt avgör om ett två- eller flerstavigt nomen skall få *ar-*plural (vid nomina med huvudtryck på första stavelsen) eller *er-*plural (vid huvudtryck på slutstavelsen). Då engelska nomina sällan har sluttryck minskas radikalt chanserna för *er-*plural hos flerstaviga engelska ord.

Även om engelskan har några nomina med omljud så har det endast betydelse för inlånade ord på *-man*. Fonologiska justeringsregler i svenska såsom vokalförkortning och vokalförlängning (som i *get-getter* respektive *motor-motorer*), elision vid vokalmöte (såsom i *flicka-flickaor*) saknas i engelskan liksom bortfall av slutvokal i förled (såsom i *flicka-flickaskola*, dock ej vid inlånade ord, t.ex. *villa-villaköp*), accentförändring (som i *son-söner* eller *bonde-bönder*). De uppräknade företeelserna är fenomen som egentligen inte primärt har med pluralböjningen att göra men som försvårar tillägnet av svensk plural för dem som skall lära sig svenska som andraspråk.

För inlån av engelska nomina i svenska är det endast huvudreglerna 1, 2, 3, 4 och 5 som är tillämpliga samt regler för stamslut på *-el*, *-en*, *-er* (2:2:2, 3:4 och 5:1) som är relevanta regler.

Några av huvudreglerna (1 och 4) gäller bara för enstaka fall. Inget engelskt lånord har stamslut på *-a*, men två lemman, *halva*

och *liga*, har ändå på grund av försvenskade former kommit att anta *or*-plural.

För val av pluralallomorf är det endast enstaviga svenska nomina som inte har regler. Det finns emellertid semigrammatiske mönster för fördelningen mellan *ar*- och *er*-plural. Noreen som även i detta avseende var en pionjär, har gjort en genomgång av stamslutsmönstren, (1923:23f.). I fortsättningen anknys lånordens stamslut till Noreens gruppindelning under jämförelse med min typinventering.

Obestämd form plural

R	Genus	Typord	Stamslut	Suffix	FJR	Tryck Längd Accent	PO
1	U	flicka	-a	-or	1		flickor
1:1	U	ros		-or			rosor
		våg		-or			vågor
1:2	U	åder		-or	3		ådror
	U	toffel		-or	3		tofflor
2	U	häst		-ar			hästar
	U	by		-ar			byar
2:1	U	sko		-ar	4		skor
	U	ko		-ar	4		kor
	U	tå		-ar	4		tår
	U	mö		-ar	4		mör
2:2	U	konung		-ar		Tryck stav 1	konungar
2:2:1	U	stolpe	-e	-ar	1		stolpar
2:2:2	U	fågel	-el	-ar	3		fåglar
	U	seger	-er	-ar	3		segrar
	U	socken	-en	-ar	3		socknar
2:2:2:1	U	sommar		-ar	3		somrar
	U	morgon		-ar	3		morgnar
	U	moder		-ar	3+5		mödrar
	U	dotter		-ar	3+5		döttrar
3	U	gäst		-er			gäster
	U	vy		-er			vyer
3:1	U	hand		-er	5		händer
	U	strand		-er	5		stränder
	U	natt		-er	5		nätter

3:1:1	U	son	-er	5	akut→grav	söner
3:2	U	get	-er		Vokalförk	getter
	U	nöt	-er		Vokalförk	nötter
3:2:1	U	fot	-er	5	Vokalförk	fötter
	U	bok	-er	5	Vokalförk	böcker
3:3	U	kamrat	-er		Tryck stav 2	kamrater
3:4	U	regel	-er	3		regler
	U	neger	-er	3		negrer
3:5	U	motor	-or	-er	Vokalförl	motorer
3:6	U	historia	-er	1		historier
	U	kollega	-er	1		kolleger
	U	frände	-er	1		fränder
	U	fiende	-er	1		fiender
3:6:1	U	bakelse	-else	-er	1	bakelser
3:6:2	U	bonde	-er	1+5	grav→akut	bönder

3:6:3	N	fängelse	-er	1		fängelser
3:7	N	sekel	-er	3		sekler
3:8	N	bageri	-eri:	-er		bagerier
	N	kafé	-er	-er		kaféer
	N	parti	-er	-er		partier
3:9	N	frö	-er	-er		fröer (sorter)
3:10	N	land	-er	5		länder (nationer)
3:11	N	museum	-um	-er	6	museer
4		bi, äpple	-V(:)	-n		bin, äpplen
	N	rytande	-ande	-n		rytanden
	N	skeende	-ende	-n		skeenden
4:1	N	öga	-n	-n	a→o	ögon
	N	öra	-n	-n	a→o	öron
5	N	träd	-K	Ø		träd
	N	fönster	-K	Ø		fönster

5:1	U	ordförande	-ande	Ø		ordförande
	U	lärare	-are	Ø		lärare
	U	tekniker	-er	Ø		tekniker
5:2	U	man		Ø	5	män
	U	fader		Ø	5	fäder
	U	broder		Ø	5	bröder
5:2:1	U	gås		Ø	5	Vokalförk gäss
	U	lus		Ø	5	Vokalförk löss
	U	mus		Ø	5	Vokalförk möss

Med mycket få undantag bildar den moderna engelskan plural medelst ändelsen *-s* (efter [s]- och [ʃ]-slut *-es*). Den svenska nominalböjningen, som till stor del är betingad av genuskäl, kan sägas omfatta fem deklinationer. Utrala nomina får *or-*, *ar-* och *er-*plural, medan neutrer får *n-* eller \emptyset -plural. Genusgränserna genombryts framförallt av några avledningstyper. Vissa neutrer får sålunda *er-*plural och en del utrer \emptyset -plural. Förutom de ovan angivna pluralallomorferna är det möjligt att ansätta en sjätte typ av pluralbildning, nämligen *r-*plural (typ *ko-kor*). Denna flertalsändelse, som av Bergman (1956:78) anges som pluralmorfem till lånord, har emellertid ej belagts i det undersökta materialet, och torde för övrigt böra bedömas som en variant av *er-*plural med vokalelision; se FJR 4, s. 50). Däremot finns exempel på de fem övriga svenska pluralallomorferna och dessutom på *s-*plural. I några sammansättningar med *-man* finns – såväl i engelskan som i svenskan – inre böjning, med omljud. Den tendens till förallmänligande av ett enda paradigm som kan iakttagas ifråga om verben äger alltså inte alls någon tillämpning på nominalböjningen. I det följande ges en översikt av de engelska lånordens fördelning på olika svenska deklinationer, den engelska *s-*pluralens omfattning och funktion jämte en sammanställning av de nomina som saknar plural beläggning.

3.2.2.3. 1:a deklinationen (*or-*plural)

I det genomgångna materialet har blott två icke-avledda nomina, *halv* och *liga*, påträffats med *or-*plural. Det ringa antalet är förklarligt. Med en handfull positiva undantag som *ros*, *toffel*, *åder* och *våg* utgörs svenskans 1:a deklination blott av ord som i singular ändas på *-a*, ett ordslut som ej förekommer i engelskan. Detta kategoriska omdöme gäller inte vissa till engelska, från exempelvis italienskan, inlånade ord. Bergman anför överhuvudtaget ej *-or* som pluraländelse för engelska lånord i svenska, medan Bergsten (1915:83) upptar två exempel, *flagg* och *tralla*. Det finns en viss parallellism mellan Bergstens båda nomina och de två i den föreliggande sportkorpusen. Vad beträffar *tralla* av

trolley och *liga* av *league* är det i båda fallen fråga om en ombildning av engelska nomina, vilkas ordslut torde ha vållat osäkerhet hos personer med icke alltför god kännedom om engelskt uttal. En markant skillnad består dock i att *league* lätt kunnat anknytas till den väletablerade svenska motsvarigheten *liga-ligor* (även om det etymologiska och semologiska sammanhanget inte kan förutsättas ha stått helt klart för den som först valde att ersätta *league* med *liga*), medan *tralla* däremot ej tidigare funnits nominalt och ej heller med likartad betydelse. *Tralla* är dessutom i motsats till *liga* ett utpräglat hörlån. Att en nybildad singularform som *tralla* genom analogi med mängden av andra nomina på *-a* får *or*-plural är föga anmärkningsvärt. Låftman fastslår t ex:

Den svenska pluralisändelsen *-or* är i vårt eget böjningssystem reserverad för substantiv av hon- eller den-genus, som sluta på *-a*. Det finns blott ett enda sådant engelskt lånord, nämligen en *tralla*, och detta ord heter mycket riktigt i plural *trallor* efter mönstret en *gata*, flera *gator*. En märklig lagbundenhet visar sig. (Låftman 1940:23)

Förvånande är däremot att finna *or*-plural hos ett enstavigt nomen som *halv*, en manspersons beteckning som uppstått genom ellipsbildning till *halvback*, som ju har *ar*-plural. Det av Bergsten anförda *flagg* får samma pluralform som alternativformen *flagga* och *halv* förefaller likaledes följa det etablerade nomenet *halva* och anta dess pluralform *halvor* trots att det ej rör sig om likartad betydelse. Det bör i detta sammanhang erinras om att det finns ytterligare några liknande ordpar, exempelvis *trapp(a)*–*trappor* och *ärt(a)*–*ärtor*. Stamsluten hos nomina på *-gg* och *-v* skulle annars normalt ha lett till *ar*-plural (typerna *tagg-ar* och *kalv-ar*). Att *halv* associeras morfologiskt med det enda tidigare befintliga nomenet med samma stam, dvs. *halva*, trots obefintlig semologisk anknytning och trots de hinder som sexuell kön skulle kunna förväntas innebära, synes vara bevis på stor analogikraft.

Om den singulara formen *halva* är en analogibildning efter pluralen *halvor* eller om den eventuellt på ett tidigt stadium har tillkommit som en sidoförm till *halv* och därefter förmedlat *or*-

plural även till *halv* är inte möjligt att avgöra utan separat undersökning. Visserligen talar framförallt den totala frånvaron av annan pluraländelse emot det senare alternativet, men i och för sig är det tänkbart att plural av det fullständiga ordet *halvback* i ett tidigare skede har ersatt plural av ellipsen. *Halva* bör för-siktigtvis ses som en analogibildning efter pluralen.

3.2.2.4. 2:a deklinationen (*ar*-plural)

I en uppsats, ungefär samtida med de första beläggen i denna undersökning, försökte Cederschiöld (1914:139f.) bevisa att konkreta ord vanligen får pluraländelsen *-ar* medan ord med abstrakt eller lärd prägel normalt får *-er*. Tesen har visst fog för sig, bland annat på grund av att flerstaviga nomina, inlånade från romanska språk, har tryck på slutstavelsen och alltså får *er*-plural, medan de inhemska nordiska har sitt huvudtryck på första stavelsen och därmed *ar*-plural. Det ger dock en vilseledande och alltför ytlig bild av lånordens fördelning på andra och tredje deklinationerna om man inte granskar de formella kriterierna. Det förefaller knappast som om fördelningen skulle vara godtycklig eller ensidigt beroende vare sig på uppdelning mellan konkreta och abstrakta nomina eller på införlivningsgraden. Den sistnämnda orsaken föreslås av Bergsten (1915:84) som trolig fördelningsgrund för enstaviga nomina:

Beträffande enstaviga kunna de icke exakt bestämmas med hänsyn till sin pluralbildning. Det vill dock synas som om flertalet som få *-er* bure lånestämpeln mera synlig än den andra gruppen, jfr clown, trust, yacht, strejk, trade, film, bar, match med gigg, dogg, frack, mäss, biff, schal, klubb.

Förutom att stark misstro kan kännas inför argumentationen även beträffande Bergstens egna utvalda exempel är det svårt att förstå att exempelvis *start*, *spurt* och *rond* skulle "bära lånestämpeln mera synlig" än *hook*, *jab* och *smash*. I Cederschiölds ovan citerade uppsats säger författaren:

Men jag har det allmänna intrycket, att enstaviga fackord, sporttermer o.d., som på senaste tiden inlånats till svenska, skulle ha vunnit lättare och säkrare insteg i vårt språk, om de fått pl. på -ar i stället för -er, som nu oftast brukas på nykomlingarna. (Cederschiöld 1914:148)

Bergsten ansluter sig till Cederschiöld i sin syn på en hypotetisk omfördelning av nominas pluraländelser i riktning mot ökad frekvens av *-ar* på bekostnad av *-er*.

Ändelsen *-ar* visar en påfallande stor utbredning i jämförelse med *-er* och för en segerrik kamp mot den andra även i ord med starkt främmande prägel.

Otvivelaktigt skulle *-ar*-gruppen här kunna utvidgas, ty flera bland de ord SAOL betecknar med *-er* är icke ovanligt att i vardagslag få höra uttalas med *-ar*, t.ex. *check*, *räl*, *slips*, *slid*, *späns*. Språkbruket är överhuvud i talrika fall ej stadgat. (Bergsten 1915:83f.)

Wellander rekommenderar *-ar*:

Då vid nya eller mindre kända ord tvekan uppstår mellan ändelserna *-ar* och *-er*, bör företräde ges åt *-ar*. (Wellander 1959: 171)

Även om *check* (primärt) och *slips* har *ar*-plural i SAOL och således utgör tecken på en tendens mot ökad böjning efter andra deklinationen verkar det ingalunda vara någon typisk företeelse. *Finish* har – som tvåstavigt nomen med trycket på första stavel- sen – *ar*-form i sitt ena och *er*-form i sitt andra plurala korpus- belägg. Det är i själva verket få lånord som har alternativ böjning *-ar/-er* och språkbruket syns i varje fall ha stadgat sig efter den tid vid vilken Bergstens och Cederschiölds uppsatser kom till. SAOL har ett 10-tal såsom *baby* (som i SAOL₉ också hade *s*- plural), *dandy*, *farm*, *gask*, *gambit*, *maskot*, *monter*, *picknick* och *tripp*, varav de tre sistnämnda har *-er* primärt medan de övriga har *-ar* som första alternativ.

Om Bergstens och Cederschiölds uppfattning hade fog för sig skulle man vänta att många nomina med *er*-plural skulle ha växling med *s*-plural på grund av svårighet att ”vinna insteg i vårt språk”. I materialet finns emellertid endast fyra exempel på väx-

ling *-er/-s*, nämligen *overall* (plurale tantum i engelskan), *knock-out* (som i 2/25 belägg har *er*-plural), *rond* (som i ett exotiskt exempel på plural genitiv har *rounds*) och dessutom nominalfrasen *alla kategorier* (som unikt har *es*-plural). SAOL har ej fler exempel på växlingen *-er/-s* än på växling *-ar/-s* (ett tjugotal exempel på vardera). Växling *ar/-s*-plural finns internt ifråga om sex enstaviga och sex flerstaviga nomina och två har växling *-ar/-s/Ø*. Dessutom har ett enstavigt nomen växling *Ø/-ar*. Hälften av dessa 12 nomina uppvisar fortfarande vacklan.

Det finns alltså ingen anledning till att tro att ett konsekvent förande av sportord m.fl. till andra deklinationen skulle ha lett till att de hade inpassats lättare i svenska språket. Orsaken till att Cederschiöld exemplifierat med enstaviga sportord som fått *-er* torde vara att några av de vanligaste och för allmänheten (och därmed också för Cederschiöld) mest kända hör till denna grupp: *Match*, *rond*, *rush*, *spurt*, *start* m.fl. Det är knappast troligt att dessa redan tidigt totalt införlivade ord skulle ha assimilerats ännu snabbare om de fått *ar*-plural. Som framgår av den följande granskningen av de formelement som avgör fördelningen mellan *ar*-plural och *er*-plural ansluter sig *match*, *rond*, *rush*, *spurt* och *start* till det rådande strukturella mönstret. Uppfattningen om en till synes slumpmässig eller gåtfull fördelning, som enligt Cederschiöld, Bergsten och Wellander skulle och borde kunna dirigeras från *er*- till *ar*-plural, vederläggs till väsentlig del av en granskning av ordsluten hos de inlånade nomina.

Varför valde vi pluralformen *snoobar* och icke lika gärna *snoober*?
Och varför valde vi pluralformen *truster* och icke lika gärna *trustar*. Gissningar har förekommit angående denna dunkla punkt i språkets nybildningsarbete, men problemet har icke blivit löst.

Låftmans frågor (1940:23) kan dock klart och säkert besvaras och "problemet" kan anses vara löst genom stamslutsanalys.

3.2.2.4.1. Enstaviga nomina

Följande enstaviga nomina böjs undantagslöst efter andra deklinationen: *kick, lobb, puck, putt, ring, rink, smash* och *trunk*.

Med såväl *ar*-plural som *s*-plural finns belägg för: *back, hook, jab(b), swing* och *wing*. Dessutom förekommer *ar*-plural unikt till *clips* vid sidan av \emptyset -plural.

3.2.2.4.1.a. Nomina på -bb

Till andra deklinationen hör ”alla (som överhuvud ha särskild pluralform) på -bb” (Noreen 1923:12). Förutom det interna *lobb* upptar SAOL bl.a. *bobb, klubb, slubb* och *snoobb* med *ar*-plural, medan inget enda av ordlistans utrumsnomina på -bb har annan svensk pluraländelse. Ett av materialets nomina på -bb, nämligen *jabb*, förekommer emellertid även med *s*-form i 2 av 5 plurala belägg. Orsaken därtill är framförallt den sällsynta förekomsten, som dessutom möjligen är exotiskt betingad, vilket haft till följd att varken ortografi eller morfologi stabiliserats.

Enkelteckning av det stamslutande syngrafemet försvårar naturligtvis attraktionen till nomina som *labb, klabb, nabb* och övriga med stamslut på -bb. Tänkbart är också att boxningsproveniensen – i varje fall tidigare – har bidragit till att gynna engelsk böjning.

3.2.2.4.1.b. Nomina på -ing

”Alla ord på [...] ing” (Noreen 1923:14) får *ar*-plural och *ring, swing* och *wing* följer normalt denna regel. I materialet finns dock i några få fall varians med *s*-plural. *Wing* har i ett unikt 30-talsbelägg formen *wings*. *Swing* har 4 gånger belagts med *s*-form (ett 30-tals- och tre 40-talsbelägg av vilka två på samma tidnings-sida och ett i den svenska sammansättningen *nacksving*). Det senare har som neutrum normalt böjning efter femte deklinatio-

nen. Beläggen för *s*-plural bör ses som tillfälliga undantag med starkt begränsad tidsdistribution.

3.2.2.4.1.c. Nomina på *-k(k)*

Nästan alla ord på *-k(k)* med föregående vokal” (Noreen 1923:13) får *ar*-plural. De enligt denna regel böjda *back*, *kick* och *puck* har i SAOL paralleller i bl.a. *jack*, *klick* och *truck*. Två nomina på *-k(k)*, *back* och *hook*, förekommer förutom med *ar*-plural även med *s*-plural. Av dessa återfinns formen *backs* endast i ett unikt och dubiöst 10-talsbelägg. Förmodligen har dock *s*-plural *backs* förekommit i slutet av 1800-talet och under 1900-talets första decennium. *Hook* har fakultativ *s*-plural, (15/27 ex.), vilket torde bero på boxningsproveniensen. Den inhemska synonymen *krok* är betydligt vanligare, men *hook* kanske främst förekommer i parallellism med boxningstermer som exempelvis *jabs* och *uppercuts*. Av enstaviga utrala nomina på *-(k)k* i materialet finns 2 1910-talsbelägg på *cracks*.

Chock och folkslagsbeteckningen *tjeck* förefaller vara de enda nomina på *-k(k)* som ej har antagit *ar*-plural.

3.2.2.4.1.d. Nomina på *-nk*

”De flesta på *-nk*” antar *ar*-plural (Noreen 1923:13) och det gör också materialets *rink* och *trunk*. Parallellerna är talrika, t.ex. *fink*, *hink*, *vink*, *drink*, *klunk* och *munk*. Avvikande från det 20-tal enstaviga *ar*-pluraler som finns till nomina på *-nk* är (*penning*)*bank* (men *ostronbankar*), *bronk*, *djonk*, *flank* och *stank*. Bortsett från det i plural sällsynta *stank* har dessa ord utländsk prägel.

3.2.2.4.1.e. Nomina på -ss

”De flesta på -ns, -ss och -ts” anges av Noreen (1923:15) anta *ar*-plural.

Noreen exemplifierar själv sin regel med t.ex. *tass*, *hiss*, *sluss*, *kyss*, *kloss* och *press* men anger också några undantag som t.ex. *klass*, *miss* (fröken) och *skiss*.

Andra *ar*-paralleller är *mäss*, *ryss*, *stuss*, *tuss*, *buss*, *tross*, *kloss* och *boss*. Dit får föras korpusens *miss* i betydelsen ’fel’ som till skillnad från betydelsen ’fröken’ får *ar*-plural.

3.2.2.4.1.f. Nomina på -tt

”De flesta ord.. på -tt” (Noreen 1923:16) går efter andra deklinationen och materialets enda hithörande ord *putt* bryter inte majoritetsmönstret.

Noreen har nog rätt i sitt omdöme om han med ”de flesta” avser ”mer än hälften”. Skillnaden mellan *ar*- och *er*-plural vid nomina på -tt är inte så stor som han sannolikt avser med sitt pseudokvantitativa mått. *Ar*-plural gäller för bl.a. *hatt*, *titt*, *plätt*, *skytt* och *plutt*, men för t.ex. *katt*, *ritt*, *lott*, *hytt* och *rätt* samt många andra är det *er*-plural.

3.2.2.4.1.g. Nomina på -v

”Nästan alla ord på -v” (Noreen 1923:16) går efter andra deklinationen. Det gäller dock inte *larv*, *nerv* och *prov*. *Serve* följer normalt huvudregeln, trots att stavningen med stumt stamslutande <e> skulle kunna tänkas vara ett hinder för attraktion till gruppen av nomina med stamslut på -v. Omvänt synes *draw* med <w> istället för <v> inte kunna föras till denna kategori. Det är troligt att <w> utgör en för svensk pluralallomorf hindrande främlingsmarkering.

I materialet finns en parallell till *serve*, nämligen *drive*. Detta ord har genomgående *s*-plural i sina 4 PO-ex men formen

drivarna i sitt unika PB-belägg. Ordet förefaller vara övervägande skriftspråkligt, vilket kan förklara varför det ej fått på långt när den frekvens och därmed ej heller den böjning som *serve* har.

Med det markanta undantaget ellipsen *halv*, som får *or*-plural (s. 71–72) ges inga exempel på annan böjning av enstaviga lånord på *-v* vare sig i materialet eller i SAOL.

3.2.2.4.1.h. Nomina på *-[ʃ]*

Smash, som uteslutande har *ar*-plural, behandlas s. 85–86 tillsammans med ord på *-[ʃ]* efter tredje deklinationen.

3.2.2.4.1.i. *Clips*

Det enbart i plural belagda nomenet *clips* har i ett unikt 30-talsbelägg *ar*-plural i PB men väl att märka tillsammans med *s*-form. Formen *<klippsarna>* står helt isolerad både vad avser den dubbla pluralen och beträffande dubbelteckning av *<p>* (s. 128). Det finns ingen anledning att bedöma formen *<klippsarna>* som någonting annat än en tillfällig analogibildning efter vissa utrala nomina varvid *clips* erhållit dubbel plural (s. 114f.). Förutom de av Noreen anförda undantagen ("Av ord på *-ps* blott *slips*, *snaps*, *mops*") antar även lånordet *keps ar*-plural.

Sammanfattningsvis kan sägas om enstaviga nomina med böjning efter andra deklinationen att av de i materialet förekommande nomina skulle enligt Noreens stamslutsgruppering endast *smash* få *er*-plural. Utebliven *ar*-plural emot Noreens regler uppvisar två nomina, nämligen *crack* och *halv*. Av dem är *crack* endast belagt under 1910-talet och *halv* en ellipsbildning med speciell påverkan från etablerad avledning (s. 71–72).

Växlingen mellan *ar*-plural och *s*-plural består i enstaka äldre undantag med *s*-form av *back*, *swing* och *wing*, medan *hook* och *jabb* ifråga om sin *s*-form ansluter sig till boxningsparalleller som

uppercuts. *Hook* och *jabb* är alltså ensamma om att ha egentlig fakultativ varians *-ar/-s*.

3.2.2.4.2. Flerstaviga nomina

Följande flerstaviga nomina böjs i materialet undantagslöst efter andra deklinationen: *Boxning*, *center*, *centring*, *dribbling*, *duckning*, *kontring*, *passning*, *tackling* och *träning*.

Varians mellan *ar*-plural och *s*-plural uppvisar: *Double*, *halvback*, *racket*, *single/singel*, *sparring* och *sprinter*.

Dessutom har *oldboy(s)* och *supporter* förutom \emptyset -plural och *s*-plural även *ar*-plural.

3.2.2.4.2.a. Nomina på *-ing*

”Alla på [...] -ing’ [...]” (Noreen 1923:16) får liksom de enstaviga nomina *ar*-plural och till flerstaviga på *-ing* hör 8 av 9 flerstaviga nomina som undantagslöst och 1 av de 6 nomina som, varierande med *s*-plural, böjs efter andra deklinationen. Variationen inskränker sig för det berörda nomen, *sparring*, till formen *sparrings* i två 30-talsbelägg, båda med exotisk prägel. Det är förklarligt att *sparring*, en ellips till *sparring partner*, som genomgående har *s*-plural, påverkats av denna ordfogning och dess böjning trots den starka normering som annars gäller för nomina på *-ing*. Samtliga SAOL:s flerstaviga *ing*-avledningar har *ar*-plural. Bland SAOL:s talrika exempel kan nämnas *browning*, *looping*, *pudding* och *smoking*.

I materialet finns ytterligare ett belägg för *s*-plural efter ett flerstavigt nomen på *-ing*, nämligen formen *meetings* i ett unikt 20-talsexempel. *Meeting* finns i övrigt ej belagt i plural, en form som torde vara sällsynt av detta nomen. Att *meeting*, i motsättning till övriga på *-ing*, är neutrum har sannolikt försvårat attraktion till *ar*-plural.

3.2.2.4.2.b. Nomina på *-el*

”De allra flesta ord på *-l*, *-n*, *-r* med föregående trycksvag vokal (som i reglen saknas uti pl.)”, nämligen ”de flesta på *-əl* följer andra deklinationens böjning” (Noreen 1923:16f.). De båda från tennis och andra racketspel härrörande termerna *singel* och *dubbel* utgör ej trots de alternativa formerna *single* och *double* något undantag från denna regel. Ett par interna belägg från 1910 resp. 1930 uppvisar visserligen *s*-form men åtminstone det tidigare belägget är singularart, medan det senare är svårbedömbart med hänsyn till numerus. Paralleller med *-el* i SAOL utgörs av *kennel*, *paddel* och *tunnel*, vilka regelrätt (typ 2:2:2) får *ar*-plural. Annan pluraländelse förekommer inte till nomina av denna typ med undantag av *international* och *professional* och de unika beläggen på *official* och *spread eagle*, vilkas *s*-plural är väntad med hänsyn till den låga frekvensen, den engelska stavningen och frånvaron av försvenskat uttal. Plural enligt huvudregeln 3:3 förekommer inte i denna ordgrupp.

3.2.2.4.2.c. Nomina på *-er*

Samtliga nomina på *-er* har sammanförts till ett avsnitt och behandlas under *s*-plural (s. 97f.).

3.2.2.4.2.d. *Racket*

Noreen upptar ingenstans någon kategori för nomina med stamslut på *-et*, något som torde bero på att det finns ett ytterligt fåtal nomina med detta ordslut. SAOL verkar endast innehålla ett enda parallellt exempel, nämligen *budget*, som numera (SAOL₁₂) primärt har *ar*-plural efter det att SAOL₁₀ introducerade *-ar* sekundärt. Ifråga om *budget* är det måhända rimligt att se den tidigare primära *er*-pluralen som ett uttryck för benägenheten hos nomina med lärd eller abstrakt prägel att anta *er*-plural.

Sannolikt har pluralens betoning på andra stavelsen bidragit till att förstärka *er*-tendensen.

Det förefaller som om den väsentliga orsaken till att *racket* inte har kommit att böjas efter tredje deklinationen är att ordet har tryck på den inledande stavelsen (typ 2:2). Nära till hands ligger att jämföra med gruppen av nomina på *-ert* som "alla" (Noreen 1923:16) får *ar*-plural. SAOL har exempelvis *buffert*, *daggert*, *kulvert*, *kypert*, *loggert* och *robbert*. Denna kategori kan tänkas influera böjningen av *racket*.

Hindrande för *racket* att anta *er*-plural, kan förutom associationen med *ert*-gruppens *ar*-böjning, möjligen också ha varit undvikande av sammanfall av plural av *raket* med åtföljande tryckförflyttning efter *er*-plural. Ett unikt 1910-talsbelägg har *s*-plural.

3.2.2.4.2.e. *Oldboy*

Oldboy är såtillvida en parallell till *clips* att nomenet i ett unikt 30-talsbelägg i bestämd form har *ar*-plural samtidigt med *s*-form. Formen <*oldboysarna*> har citationstecken och belägget tycks rättfärdiga SAOB:s klassificering av denna pluralform som slangspråklig. *Oldboy* och dess böjning behandlas närmare under *s*-plural s. 108.

3.2.2.4.2.f. *Halvback*

I ett unikt 30-talsbelägg har *halvback* *s*-plural i samordning med formen *forwards*. Gentemot detta fall står 296 exempel vilka genomgående har *ar*-plural. *Halvback* böjs alltså liksom simplex *back* normalt efter andra deklinationen.

3.2.2.4.2.g. Sammanfattning av *ar*-pluralen

Sammanfattningsvis kan sägas om morfologin vid flerstaviga nomina efter andra deklinationen att, med undantag av *s*-form i det unika plurala belägget på det neutrala *meeting*, samtliga i materialet förekommande ord av de kategorier som upptas av Noreen har regelrätt väntad böjning efter andra deklinationen. *S*-plural förekommer i tillfälliga belägg på *halvback*, *racket* och *sparring*. Negativa undantag är egentligen endast böjningen av nomina på den mycket betydelsefulla avledningsändelsen *-er* (s. 97f.) och dessutom sammansättningen *centerhalv*, som liksom simplex *halv* får *or*-plural.

Positivt enstavigt undantag är *smash* som egentligen borde ha fått *er*-plural (s. 85f.).

3.2.2.5. 3:e deklinationen (*er*-plural)

3.2.2.5.1. Enstaviga nomina

Följande enstaviga nomina i materialet böjs undantagslöst med *er*-plural: *Clinch*, *cup*, *fight*, *fint*, *match*, *raid*, *rush*, *spurt* och *start*.

Växling mellan *er*-plural och annan pluralbildning (i detta fall *s*-plural) har bland enstaviga nomina endast *rond*. Inga belägg finns för växling mellan *er*-plural och \emptyset -plural hos neutrala ord (typ *rekord*). *Er*-plural till dylika neutrala nomina har dock troligen förekommit vid 1900-talets början.

3.2.2.5.1.a. Nomina på *-d*

Enligt Noreen går ”de flesta på *-d*” (1923:19) efter 3:e deklinationen. Undantag med *ar*-plural är bl.a. ”av ord på *-nd* blott *grind*, *hind*, *lind*, *vind*; *hund* och det vacklande *lund* -ar -er (övriga har -er)” (Noreen 1923:13). Noreens undantag är exakt desamma som finns i SAOL.

Rond följer normalt huvudregeln men i 2 exoticumbelägg, varav båda med genitivfunktion, finns pluralformen <rounds>. Som paralleller märks i SAOL de från franskan lånade *blond*, *fond* och *sond* samt det engelska lånet *trend*, vilka alla får *er*-plural. Inget enstavigt lånord med stamslut på *-nd* synes få annan pluraländelse i SAOL. I materialet finns dock ett undantag, nämligen *ground*, som har *s*-plural i de 5 förekommande plurala beläggen, som samtliga är från IB 1930 och avser exotiska förhållanden (s. 103).

Plural på *-ar* finns ”av ord på *-d* med föregående vokal blott ett dussin” (Noreen 1923:13). Av dessa har enligt Noreen ett substantiv med */a/* som stamvokal, tre eller fyra */e/*, ett */i/*, ett */o/*, fyra */u/*, ett */å/* och ett */ö/* men inget enda med */ä/*. Ett engelskt lånord, *pläd*, har dock *-ar* som sekundärt pluralalternativ. *Raid* eller *räd* har i materialet enbart belagts med *er*-plural, dvs. enligt huvudregeln. Ett annat engelskt lånord på *-V:d* i SAOL är *trad* (av *trade*) och *er*-plural har exempelvis också de franska lånorden *gid* eller *guide* och *kod*. Den i SAOL₁₂ primära – tidigare sekundära – *ar*-pluralen i föremålsordet *pläd* synes vara SAOL:s enda lånordsundantag från regeln om *er*-plural hos enstaviga nomina på *-V:d*.

3.2.2.5.1.b. Nomina på *-n*

På *-n* med *er*-plural räknar Noreen (1923:20) upp bl.a. *plan*, *scen*, *min*, *spån*, *syn*, *bön* och *lön* medan han under *ar*-plural uppger ”de flesta på *-an*, *-en*, t.e. *gran*, *gren*”.

Det finns få enstaviga nomina på *-in*. Vid sidan av det av Noreen nämnda *min* är det väl enbart *vin*, men däremot är två- och flerstaviga nomina talrika, t.ex. *apelsin*, *bottin*, *kantin*, *kusin*, *lavin* och *rutin*) och de har alla *er*-plural på grund av sitt sluttryck.

3.2.2.5.1.c. Nomina på *-nt*

”De flesta på *-lt, -nt* och *-tt*” får enligt Noreen (1923:15), *ar*-plural och som exempel på detta anför han ”t.e. *slant, klint, bunt*” och bland undantagen med *er*-plural nämner han *brant, kant, pant, tant, fint, front* och vacklande *kvint, plint, dront* och *kont*.

Det finns fler *ar*-pluraler, sådana som *tönt, funt, plint, slant, klant* och *fjant*, men också fler *er*-pluraler som *skränt, slänt* och *vant*.

Nomenet *fint* har i sin sportbetydelse genomgående *er*-plural liksom ordet har i sina tidigare etablerade betydelser.

3.2.2.5.1.d. Nomina på *-pp*

Noreen anger i sin genomgång av stamslutsparalleller i nominalböjningen att ”De flesta på *-lp, pp* och *-p* med föregående vokal” (Noreen 1923:15), t. ex. *knapp, tipp, tupp, kropp, käpp* får *ar*-plural medan däremot undantag med *-er*-plural utgörs av t. ex. *grupp, kupp, lupp, trupp* och *stäpp*.

Man kan fylla på Noreens exemplifiering med *ar*-pluraler som *knäpp, läpp, kläpp, topp, kopp, tipp, tapp, mapp, napp, lapp* och *klapp* och med en *er*-plural som *tripp*.

Sporttermen *cup* har fått *er*-plural och av allt att döma inte mött något motstånd från det etablerade *kupp* med dess pejorativa konnotationer utan antagit samma *er*-plural som detta homofona nomen.

3.2.2.5.1.e. Nomina på *-r*

Som *ar*-plural böjs enligt Noreen (1923:5) ”de flesta på *-ur* och *-år*, t.e. (*vakt*)*kur* och *tår*”. Som undantag med *er*-plural upptar Noreen (s. 20) bland andra *fur, tur, kår, sfär* och *mär*. De paralleller man kan finna i SAOL är *ar*-plurala *vår* och *bår* vid sidan av *bur, mur, kur* och *skur* men de är som synes alla *ar*-

pluraler. Möjligen inverkar stavningen av *score* med det finala stumma <e> så att *er*-plural blir en mer närliggande form än vad *ar*-plural skulle ha blivit.

3.2.2.5.1.f. Nomina på -rt

”De flesta på [...] rt [...] såsom [...] art, fart, start, [...] sport [...]” (Noreen 1923:20f.). Undantag med *ar*-plural utgör endast 8–9 ord, varav flera med utpräglat vardagligt stilvärde (*fjärt*, *kvart*, *lort* och *stjärt*) men också *hjort*, *kart* och *mört*. *Spurt* och *start* har genomgående väntad pluralböjning, dvs. efter tredje deklinationen. *Sport* har *s*-plural i ett exoticumbelägg med personbetydelse. Med innebörden ’sportgrenar’, som är den enda i övrigt förekommande, är *er*-plural utan undantag.

3.2.2.5.1.g. Nomina på -[f]

”Nästan alla ord på -f” (Noreen 1923:20) böjs efter 3:e deklinationen. Till andra deklinationen hör ”av ord på -f blott klatsch, rutsch och vacklande duschar -er, vinschar, -er” (Noreen 1923:15). SAOL₁₂ upptar med *er*-plural de engelska lånorden *lunch*, *ranch*, *sketch* och *tranch*. Det likaledes engelsklånade *vinsch* upptas nu (SAOL₁₂) endast med *ar*-plural. En svag men märkbar tendens att anta *ar*-plural verkar existera hos nomina i denna grupp. *Dusch* har sålunda numera liksom *vinsch* endast böjning efter andra deklinationen. SAOL₁₂ innehåller två engelska lånord, *brotsch* och *smash*, som också de enbart har -*ar* som pluraländelse. Materialets exempel speglar på sätt och vis den allmänna bilden eftersom *clinch* (unikt dock med *ar*-plural i PB), *match* och *rush* följer huvudregeln, medan *smash* representerar de undantag som tycks bli allt flera.

Tendensen till utökning av *ar*-plural hos ord med stamslut på -f kan bero på förekomsten av såväl *ar*- som *er*-plural hos nomina med stamslut på -s och särskilt då sådana på -*rs*, vars supradentala uttal ju ger en parallell till -f som slutkonsonant.

<Hutch> var sålunda tidigare alternativ stavning till <hurts>. *Ar*-plural har exempelvis *fors* och *börs* ('portmonnä'), *er*-plural däremot *färs* och *börs* ('penninginstitut'), medan *pärs* och *vers* i SAOL har såväl *er*-plural (primärt) som *ar*-plural.

Att nomina på -f har *es*-plural i engelskan kan eventuellt medverka till antagande av svensk *er*-plural på grund av att denna form är mest lik den engelska.

3.2.2.5.1.h. *Fight*

Det är ont om stamslutparalleller till *fight*. Noreen upptar på -jt efter tredje deklinationen endast *flöjt* (1923:21). SAOL förefaller inte innehålla fler lånord med detta stamslut än den föremålsbetecknande sjötermen *vojt*, vilken har *ar*-plural. Det är tänkbart att nomina med stamslut på -jd (*fejd*, *höjd*, *följd*, *fröjd*, *nejd*, *slöjd* m.fl.), vilka samtliga har *er*-plural, kan ha inverkat på den undantagslöst genomförda *er*-pluralen hos *fight*.

3.2.2.5.1.i. *Scout*

”På -t med föregående vokal” (Noreen 1923:21) exemplifierar Noreen med bl.a. *dat*, *spat*, *svit* och *fåt*. Det torde vara försvarligt att jämföra *scout* med enstaviga nomina. Ordet är etablerat i svenskan med *er*-plural och får alltid dylik också i idrottsbetydelsen.

3.2.2.5.2. Flerstaviga nomina

Följande flerstaviga nomina får i materialet undantagslöst *er*-plural: *Professionalist*, *return*, *sekond* och den neutrala avledningen *dribbleri*.

Växling *er*-/*s*-plural förekommer hos alla *kategorier*, *knockout* och *overall*.

3.2.2.5.2.a. *Finish*

Finish har i engelskan *es*-plural eftersom stammen slutar på *-f*. Då *es*-plural helt saknas i materialet är det förklarligt att det i singular vanliga *finish* endast har 2 plurala belägg. Eftersom ordet inte har sluttryck ansluter det sig inte automatiskt till tredje deklinationen. Paralleller finns knappast. Av de båda pluralbeläggen har det ena *-er* och det andra *-ar*. Det kan bero på att enstaviga på *-f* vanligen går efter tredje deklinationen medan nomina med tryck på initialstavelen normalt har *-ar*. För *-er* kanske analogi med synonymen *spurt* spelar in.

3.2.2.5.2.b. Nomina med tryck på slutstavelen

”Alla som ha upptakt, särskilt sådana med någon av de ändelser som representeras av följande exempel: [...] artist” (Noreen 1923:23f.) Det ålderdomliga lånet *professionist*, som numera helt har ersatts av *professionell* och *proffs*, har i de båda plurala beläggen böjts som övriga nomina med avledningsändelsen *-ist*, dvs. efter tredje deklinationen.

Sekond är etablerat med upptakt och även i idrottsspråket har ordet av allt att döma fått början fått uttal med slutstavelsetryck och därmed också *er*-plural. Ett annat ord som också kunnat attraheras av ett etablerat ord och dess plural är *return* (sv. *retur*).

Knockout har *er*-plural endast i 2 belägg (ett 60-tals- och ett 70-talsbelägg). De 23 övriga pluralbeläggen har samtliga *s*-plural.

Overall, som har *er*-plural i 5 av 20 belägg, är plurale tantum i engelskan och behandlas tillsammans med övriga ord med kollektiv eller plural form, s. 114.

International har ej tryck på slutstavelen i engelskan och dess svenska homograf har knappast förekommit i plural.

3.2.2.5.2.c. Avledningar på *-eri*

Svenska *eri*-avledningar böjs efter tredje deklinationen. *Dribble-ri* ansluter sig till gällande mönster och antar *er*-plural.

3.2.2.5.2.d. Kategori

Det etablerade nomenet *kategori* har *er*-plural i frasen *alla kategorier* i 4 av de 5 beläggen. Det femte har engelsk böjning, *s*-plural, varvid den föregående vokalen <y> efter engelsk regel har förändrats till <ie>.

3.2.2.5.2.e. Sammanfattning av *er*-plural

En summering av *er*-pluralens förekomst i materialet ger vid handen att inget nomen som på formella grunder borde föras till annan deklination böjs efter tredje deklinationen.

Utebliven *er*-plural mot reglerna visar

- a) *smash* som ansluter sig till minoriteten av ord på -f och får *ar*-plural,
- b) *ground* som enbart är belagt i 5 30-talsexotiska exempel med *s*-plural och dessutom
- c) några flerstaviga nomen av typen *knockout* som vanligen bevarar sin *s*-plural (s. 108).

Växling mellan *er*-plural och *ar*-plural i materialet finns bara hos *finish*.

3.2.2.6. 4:e deklinationen (*n*-plural)

Vid neutrala lånord, som sluta på icke betonad vokal, är plural på -n efter typen hjärtan i regel att föredraga framför främmande plural [...] som framför en ändelslös svensk [...]

Wellanders ord (1959:172) har aktualitet i ett enda fall i materialet, nämligen ifråga om det neutrala *derby*. Detta ord har genomgående *n*-plural och förekommer tämligen ofta i bestämd plural. Bergman (1962:40; även 1956:78–79) säger lakoniskt om neutrala från engelskan inlånade nomina att de ”följer svenska regler och exemplifierar med ”ett party, flera partyn”. Noreen upptar inget ord med stamslut på -y men SAOL innehåller *pen-*

try, *party* och bilsporttermen *rally* som paralleller till *derby* och dess *n*-plural. *S*-plural är fullständigt okänd hos *derby*, vilket måhända är ägnat att förvåna med hänsyn till fåtalet mönster efter fjärde deklinationen. Låftman, som endast funnit *foto* som representant för engelska lånord på trycksvag vokal, ser detta ords anpassning till *n*-deklinationen som "ett glänsande bevis på analogiens kraft" (1940:23).

Pluralbildning med *-ies*, dvs. förändring av <y> till <ie> framför <s>, som ju är engelskans sätt att bilda plural till ord med slutljudande /y/, är emellertid i materialet endast belagt i ett unikt exempel på *all categories*. Det förefaller som om nomina på -y antingen får *n*-plural eller också undviks i pluralform.

*

Ingen parallell finns i materialet och sammanfattningen av fjärde deklinationens förekomst blir alltså att det enda nomen som i enlighet med sin kategori kan och bör höra hit också gör detta.

3.2.2.7. 5:e deklinationen (Ø-plural)

Många svenska nomina saknar ändelse i plural. Dit hör framförallt neutrer på konsonant men också utrala *are*-avledningar jämte ytterligare några utrala nomina.

3.2.2.7.1. Neutrala nomina

De ord som i korpusen böjs efter 5:e deklinationen har betydligt fler undantagsformer än övriga nomina. Endast ifråga om tre ord, nämligen *handicap*, *heat* och *set* är genusvacklan anledning till sidofemer. Eftersom det med undantag av några tidiga belägg enbart förekommer neutralt genus även vid de tre nämnda nomina kan dessa behandlas tillsammans med övriga neutrer på konsonant.

Alternativformerna orsakas framför allt av vacklan mellan Ø-plural och *s*-plural. Weinreich finner lån av böjningsändelser främst som alternativ till Ø.

Significantly, the transferred morphemes in several of the cited examples are introduced to replace zeros or phonemically less bulky forms [...] The bilingual speaker apparently feels a need to express some categories of one system no less strongly than in the other, and transfers morphemes accordingly for purposes of reinforcement. (Weinreich 1953:33).

I det föreliggande materialet synes resultatet snarast vara motsatt då *s*-formen kommer att fungera också som singular och därmed orsaka anpassning till den svenska femte deklinationen. Problemen kring relationerna mellan Ø-plural och *s*-plural öppnar intressanta perspektiv och bör i annat sammanhang göras till föremål för en separat analys.

Följande neutrer får alltid Ø-plural: *Handicap, odds, ruff* och *hat trick*.

Växling Ø/*s* uppvisar *game, heat, proff(s), rekord, set, tip(s)* och *trick(s)*.

Dessutom har det endast i plural belagda *clips* ett undantag med *ar*-plural i PB. Även det normalt neutrala *pass* uppvisar ett fall av *ar*-plural vid sidan av 23 PO-belägg på Ø-plural och 2 PB-belägg med *-en*.

3.2.2.7.1.a. Neutrer med stamslut på konsonant

Endast ändelselös flertalsform har påträffats hos *handicap, ruff* och *hat trick*, det sistnämnda det enda särskrivna nomenet utan *s*-plural.

Rekord har *s*-plural – och <*c*>-stavning av /*k*/-ljudet – endast i ett exotiskt belägg i vilket betydelsen inte är den i svenskt idrottspråk gängse. *Rekord* böjs alltid i de övriga 959 pluralbeläggen efter femte deklinationen. *Heat* har 15 *s*-plurala PO-belägg, vilket är få i jämförelse med Ø-pluralens 113. Därtill kommer 76 PB-belägg med formen <*heaten*>.

Tennisens räkneuttryck *game* (som på grund av sitt uttal förts till neutrer på konsonant trots skriftens stamslut på <e>) och *set* syns däremot ha en fakultativ växling Ø/-s. PO-beläggen för *game*Ø är 15 och för *games* 43. *Set*Ø som PO-form uppvisar 39 exempel. Exempelen på PO *sets* uppgår till 26 varav 24 är från 1940 och tidigare. Benägenhet för *s*-plural hos tennistermer och inflytande från måttsord efter numeraler är sannolikt bidragande orsaker till att *s*-plural och Ø-plural har konkurrerat.

3.2.2.7.1.b. Pluralia tantum och nomina med företrädesvis plural beläggning

En mängd ord ha på grund av sin (åtminstone ursprungliga) betydelse ingen användning för singular form eller konstruktion och uppträda därför blott i [...] ”plural” form. Dessa vanligen s. k. pluralia tantum äro alltså av följande slag med ändelser på: [...] 11. -s i [...] pyjamas. (Noreen 1923:37 och 39)

Till de få av Noreen uppräknade nomina kan ur materialet läggas *odds* (som även i engelskan är plurale tantum), *clips*, *proff(s)*, *trick(s)* och *tips*. Med undantag av ett tidigt belägg med *s*-lös singularform böjs det sistnämnda ordet alltid *ett tips–flera tips*. Även om en singularform *proff* förekommer i 6 (tidiga) belägg av 768 bör det vara möjligt att jämföra *proffs* med pluralia tantum, då detta ord i likhet med *tips* har förallmänligat pluralformen även i singular. Vad beträffar *trick(s)* finns goda skäl att anta att två paradigm existerar parallellt, det ena utan *-s* och det andra med *-s*. *Clips* har i ett unikt exempel den bestämda pluralen *klippsarna*, men får i de 7 övriga PB-beläggen bestämd plural på *-en*, dvs. som ett femte deklinationens nomen.

Det är inte överraskande att de nämnda orden (och även personbeteckningen *proffs*) kommit att böjas efter femte deklinationen, dvs. med ändelselös plural. De attraheras naturligt av inhemska nomina av typen *hus*. Den bestämda pluralformen *-en* har hos dessa nomina mycket få undantag.

3.2.2.7.2. Utrala nomina

3.2.2.7.2.a. Avledningar på *-are*

Nomina agentis på *-are* får i likhet med övriga *are*-avledningar i svenskan (typ *lärare*) ändelselös plural. Materialet innehåller bl.a. *boxare, dribblare, fightare, puckare, rushare, tippare* och *tränare*. Inget undantag från den gängse böjningen av denna väl-etablerade grupp synes förekomma.

3.2.2.7.2.b. Avledningar på *-er*

Några *er*-avledningar, *manager, outsider* och *supporter*, får undantagsvis Ø-plural. Denna avledningstyp behandlas på s. 97ff. under *s*-plural, som är den dominerande flertalsformen för ordgruppen.

3.2.2.7.2.c. Pluralia tantum på *-s* och nomina med företrädesvis plural beläggning

Förutom de neutrer som ovan nämnts finns också några utrala nomina, vilkas singularform slutar på *-s* till följd av ursprunglig eller förvärvad plural betydelse eller användning och som därmed får sammanfall av singular- och pluralformerna. Det gäller *hands* och *overalls*, vilka redan i engelskan är pluralia tantum. *Overall* förekommer emellertid dels som ett tredje deklinationens nomen *overall -en -er -erna* (*-er* på grund av slutledstryck), dels som ett plurale tantum efter femte deklinationen *overalls -en -Ø -en*. Det finns även möjlighet att föra *overall* till *s*-plurala ord eftersom *overalls* av beläggen att döma kan beteckna såväl ett som flera plagg. I 3 exempel är formen *overalls* SO och i 14 exempel PO, medan *overallsen* 1 gång står i SB och 1 gång i PB. De *s*-lösa formerna är 32 i singular och av de 20 plurala beläggen har 5 *er*-form.

Cross, som används kollektivt med plural betydelse, förekommer åtminstone en gång i materialet i plural funktion med Ø-plural.

Forward och *oldboy* kan ha *s*-form även i singular men då dessa former är mycket sällsynta undantag behandlas de båda nomina på s. 107f. under *s*-plural. *Oldboy* har unikt *-sen* i bestämd singular och dessutom i 2 belägg på bestämd plural *oldboysen(s)* (unikt dock även *oldboysarna*), varför detta ord har belagts i alla former som ett femte deklinationens nomen.

Forward har däremot endast *s*-form i bestämd plural, medan bestämd singular helt saknar inskott av *-s-* mellan stam och ändelse. Slutligen finns ett unikt belägg på Ø-plural av *offside*. Det utgör undantag från den *s*-plural, som är formen i de två övriga förekommande PO-beläggen av detta i plural lågfrekventa ord. Inte oväntat återfinnes Ø-pluralen efter numeralen *sju*. Mängdangivelser följs inte sällan av Ø-plural.

Eventuellt kan *southpaw* sägas ha Ø-plural i ett fall av osäker ordklassstillhörighet.

3.2.2.7.2.d. Sammanfattning av Ø-plural

Som sammanfattning av nomenböjningen efter femte deklinationen kan sägas att neutrer på konsonant, varibland särskilt märks en grupp som fått sitt singulara stamslut genom överförande av *-s* från den engelska pluralen, normalt antar Ø-plural, att *s*-plural förekommer fakultativt till *heat*, *game* och *set* och (unikt exotiskt) till *rekord*, att endast ett neutrum på konsonant saknar belägg för Ø-plural, nämligen det neutrala *meeting*, vars unika pluralbelägg har *s*-form samt att *are*-avledningarna genomgående får Ø-plural och att dessutom några utrala nomina med enbart eller företrädesvis plural betydelse eller förekomst får Ø-plural.

3.2.2.8. S-plural

Långt ifrån alla nomina anpassar sig efter de svenska deklinationerna och antar deras pluraländelser *-or*, *-ar*, *-er*, *-n* eller \emptyset . Det engelska sättet att bilda plural, dvs. med ändelsen *-s*, är allenarådande vid ett stort antal av materialets i plural belagda nomina, 64 av inalles 184, vilket utgör 34 %. Också vid många av de nomina som uppvisar svensk plural förekommer en alternativ *s*-plural, närmare bestämt vid 33 av 120 eller 27,5 %. Sammanlagt finns alltså *s*-plural belagd vid 97 nomina av 184, dvs. 52 %. De flesta forskare som behandlat engelska lånord och deras anpassning i de nordiska språken ser *s*-plural som ett kriterium på låg införlivningsgrad eller som ett övergångsstadium. Låftman fastslår exempelvis:

Andra behålla den engelska pluraländelsen *s* länge och få först efter mångårig tjänst den utmärkelsen att upptagas i vårt böjningssystem [...]

Ett bibehållet plural-*s* tyder i allmänhet på att införlivningsprocessen ännu icke fortskridit långt. (Låftman 1960:23)

Stene är kategorisk på denna punkt:

The idea of plural is not connected with the morphological element *-s* in N, and it is therefore difficult for this ending to function as distinctive of plural in foreign words. (Stene 1945: 158)

But there are also some cases where the E pl. *s* has the function of forming the plural. That is, however, only the case with words that are not well assimilated... Words of this type, en test, pl. tests, do not usually add definite article, either in the sg. or in the pl., positions where it is necessary to have a definite form are avoided. (Stene 1945:162)

E pl. is used in some alien words. Traces of E pl. in *-s* are found in a fair number of words, but the plural function of *-s* becomes part of the stem, and complete N flexion is added to that. (Stene 1945: 163)

Dahlstedt, som upptar ”osvensk ordböjning” som kriterium på främmande ord, konkluderar under hänvisning till Bergsten

(1915) och Bergman (1955): ”Ännu har inte svenskan godtagit -s som flertalsändelse på samma vis som tyskan” (Dahlstedt 1962:20). Även bortsett från att tidsbestämningen ”ännu” till dels grundas på en uppgift från 1915, något som belyser bristen på undersökningar och dokumentation, förvånar det att Dahlstedt tar de nämnda uppsatserna till intäkt för en slutledning av detta slag.

Bergsten exemplifierar med 10 nomina, vilka anges ”stå på en låg införlivningsgrad och förete samt och synnerligen ett påtagligt främmande utseende” (Bergsten 1915:83). Alternativ *s*-plural anföres av Bergsten blott ifråga om 6 ord, varav 3 måttsord. Diskussion förekommer varken av de exemplifierade eller av andra *s*-pluraler.

Bergmans artikel innehåller med avseende på *s*-plural endast en språkvårdande värdering:

Den engelska pluraländelsen -s svär starkt mot det svenska böjningssystemet och är därför olämplig i ord som har kommit för att stanna, ingå i den stora allmänhetens ordförråd.
(Bergman 1955:77)

Bergsten, Bergman, Wellander och Låftman behandlar samtliga i förbigående -s som pluraländelse. Deras intresse är framförallt, eller nästan uteslutande, inriktat på -s som singularändelse. Detta kan också sägas om Stene, även om hon visar några smärre ansatser till förklaringar av -s också i plural. Som framgår av ovanstående citat är hon av den uppfattningen att -s knappast fungerar som pluraländelse i norskan.

Det är naturligtvis inte möjligt att på basis av i denna undersökning vunna resultat ta ställning till Dahlstedts yttrande om *s*-pluralens funktion i svenskan i jämförelse med dess införlivande i tyskan. Av det stora antalet nomina med *s*-plural framgår tydligt att -s fungerar som pluralmarkering i svenskt sportspråk. Så lär *s*-morfemet göra också i andra svenska särspråk, inte minst tidningsspråk. Det är sannolikt så att Bergmans oro för att *s*-plural inte skulle fungera ifråga om ord som skall ”ingå i den stora allmänhetens ordförråd” var i otakt med svenskarnas ökande engelskkunskap redan vid tiden för hans artikel. Helt klart är en

sådan oro oberättigad i dag. Medvetandet om och användandet av *-s* som pluralmarkör i ord med engelskt ursprung är närmast allmänt hos dagens svenskar.

Följande nomina har belagts med *s*-plural i materialet:

all star	apprentice	backhand
birdie	bookmaker	centerforward
champion	cheer	come back
contest	crack	dark horse
draw	dribbler	drive
fairway	fan	field event
fighter	first/second rater	first/second string
flyer	forehand	forward
foul	game	ground
handicaper	heat	heavy-weight
hook	innerforward	international
jab	keeper	killer
knock-down	knockout	leap
loser, bad/good	master	matchmaker
meeting	official	offside
oldboy	oldgirl	oldtimer
outsider	overall	pacemaker
partner	pick-up	professional
promotor	puncher	racer
racket	ranking list	rover
runner up	schemer	scorer
serve	set	sidestep
single	six-days	slap shot
slugger	sparring partner	speaker
spin ²	sport (personbeteckn)	spread eagle
sprinter	stand	starter
stiff argument	stopper	supporter
swing	topnotcher	transfer
tricks	turn	turnstile
uppercut	walkover	volley

Växling *-ar/-s* är belagd hos följande nomina:

(halv)back	clip	drive
hook	jab(b)	master
oldboy	racket	serve

single wing	sparring	swing
----------------	----------	-------

Växling *-er/-s* finns hos följande nomina:

kategori rond	knockout sport	overall
------------------	-------------------	---------

Växling *Ø/-s* har belagts hos följande nomina:

game offside set	heat outsider tricks	manager rekord
------------------------	----------------------------	-------------------

Växling *-ar/-Ø/-s* finns vid nomina *sprinter* och *supporter*. Att som tidigare forskare se *s*-pluralen endast som ett övergångsstadium eller som ett kriterium på låg införlivningsgrad ger en alltför ytlig och i vissa avseenden direkt felaktig bild av *s*-pluralens förekomst. I det följande ges en översikt över de viktigaste av de morfologiska, semologiska och distributiva faktorer som medverkar till *s*-plural.

3.2.2.8.1. Avledningar på *-er*

Av de 64 nomina vilka har totaldistributivt plural-*s* är 18 *er*-avledningar. *Er*-avledningarna är totalt 32. Dit bör också räknas *promotor*, som böjs precis som *er*-avledningarna. Av de 14 *er*-avledningar som inte har totaldistributiv *s*-plural har 1 (*master*) växling *-ar/-s*, 2 (*manager* och *outsider*) växling *Ø/-s*. Dessutom har 4 *er*-avledningar *ar-* eller *Ø*-plural i växling med *s*-plural. Av de 97 nomina som belagts med *s*-plural utgör *er*-avledningarna inte mindre än 25, dvs. nära 1/4. Av de *er*-avledningar i materialet som överhuvud finns belagda i plural är det blott två som aldrig belagts med *s*-plural, nämligen *center* och *inner*, som alltid böjs efter andra deklinationen (typ 2:2:2).

Er-avledningarnas böjning har behandlats av Bergman, Stene och i förbigående av Bergsten. Den senare nämner bland ord

med *s*-plural *dissenter*, *outsider* och *sweater* (Bergsten 1915:83). Enstaka ord på *-er* som t.ex. *foxterrier* saknar pluraländelse enligt Bergsten, som hänvisar till SAOL, och bland dem som växlar mellan *s*-plural och \emptyset -plural nämner han *reporter*. Som huvudregel anför han dock för denna grupp böjning efter 2:a deklinationen. Det är tydligt att Bergsten endast i ringa utsträckning stöder sig på egna iakttagelser och att han, vilket han också deklarerar, anför plural efter SAOL och Cederschiöld. "Av ar-gruppen äro ett tiotal flerstaviga på obetonat *-el* eller *-er*, vilka äro benägna för *-ar* i plur" (Cederschiöld 1914:101).

Stene kan lätt gå förbi *er*-avledningarna, då de inpassas på ett naturligt sätt i norskans avlednings- och böjningssystem:

[...] they are completely naturalized. That is also true of nouns in *-er* which are given *-e* in the pl. e.g. en racer-raceren-racere-racerne.

Hon tillägger dock att "some E *er*-nouns retain E pl. in *-s*, or have been borrowed only in the pl. form" (Stene 1945:159).

Mer komplicerad är anpassningen av *er*-avledningarna i svenskan. Bergman har tagit upp dem till diskussion.

De engelska lånorden på obetonat *-er* är ett särskilt problem. Man har två ändelser att välja på, om man vill undvika den engelska *s*-formen:

1. Plur. *-ar*, som är den naturliga svenska ändelsen. Den passar därför bra till väl införlivade ord och även till många nya, t.ex. *centrar* (plur. t. *center* som sportterm), [...]
2. Plur. = sing., som synes vara att rekommendera för många ord som ännu känns främmande och vid vissa ljudförbindelser, t.ex. [...] *outsider*, *racer*, [...] *slugger*, *supporter* [...] (Bergman 1956:77f.)

Bergman nämner ej vid vilka ljudförbindelser som \emptyset -plural skulle vara lämplig och det synes inte heller vara möjligt av hans exemplifiering att utläsa några regler för en uppdelning efter dylika grunder. Av Bergmans hänvisningar till SAOL framgår tydligt att *ar*-, \emptyset - och *s*-plural i tidigare upplagor växlar utan några klara linjer.

SAOL:s former i senare upplagor beror delvis på medveten språkpolitik. I inledningen till SAOL₉ framhålls t.ex. att ord-

listan härvidlag strävat efter samma språkvårdande riktlinjer som Bergman:

Vid sidan av eller i stället för pluralformer på -s i engelska lånord ha upptagits försvenskade pluralformer, antingen pl. lika med sing. (en l. flera bestseller, sprinter, partner) eller pl. på -ar l. -er (jumper: jumprar; pullover: pullovrar; overall: overaller). Särskilt förordas den bestämda pluralformen på -arna l. -erna i stället för formen på -sen (jumprarna, overallerna, icke jumpersen, overallsen). (SAOL₉, s. V)

Den utländska flertalsändelsen på s bör undvikas i fråga om mer allmänt förekommande ord... En outsider, flera outsiders... en supporter, flera supportrar... (DN1961:5)

DN:s, SAOL:s och Bergmans rekommendationer visar inte stor likhet med det verkliga förhållandet i svenskt idrottspråk. *Center* och *inner* är de enda *er*-avledningarna som alltid har *ar*-plural. Tillfälliga *ar*-belägg finns också av *sprinter* (2 av 212) och *supporter* (47 av 268) men också i det unika PO-belägget på *bunker*, förmodligen därför att det inte är en personbeteckning utan har konkret betydelse. Än magrare i materialet är förekomsten av Ø-plural hos *er*-avledningarna. Få belägg finns av *manager* (2 av 56 PO-ex.) och *outsider* (1 av 38 PO men *outsiderna* har 4 av 5 belägg i PB).

Supporter har blott 10 av 221 Ø-plurala belägg i PO men i PB har 50 % (22 av 44) formen *supporterna*. I PB är som synes *s*-pluralen inte så dominerande. *Er*-avledningarna har en mycket stark ställning i PO och många belägg också i PB. Anledningen till denna stora ordgrupps markanta bibehållande av -s kan ej generellt sökas i låg frekvens.

Många av *er*-avledningarna, t.ex. *fighter*, *flyer*, *manager*, *sprinter*, *starter* och *supporter*, är högfrekventa ord. Visserligen är det just hos några av de vanligaste som *ar*- och Ø-pluralerna påträffas men dessa alternativformer är undantagsfall. Förklaringen torde ligga i att *er*-avledningarna med få undantag utgör en väl sammanhållen semologisk och morfologisk grupp som även i svenskan uppfattas som personbeteckningar, vanligen nomina agentis. 28 av materialets 32 *er*-avledningarna är personbeteckningar (endast *bunker*, *racer*, *soccer* och *transfer* utgör

undantag). De svenska utrala personbeteckningarna på *-er* är inte nomina agentis utan folkslags- och släktskapsbenämningar (typ *perser* och *svåger*). Ytterligare några, exempelvis *spjuver* och *junker*, finns men ingen av dessa kategorier kan troligen utöva något egentligt analogiserande inflytande på de inlånade *er*-avledningarna. Det gör knappast heller lärda *er*-avledningar som *psykiater*, *minister* eller (med *-iker*) *akademiker*.

Are-avledningarna, som förekommer anmärkningsvärt sparsamt i idrottspråket, har till synes ringa analogiserande inflytande på böjningen av *er*-avledningarna. Att nomina agentis på *-are* har \emptyset -plural kan inte heller gärna vara så normerande för de långt fler nomina agentis på *-er* att dessa antar denna svenska böjning. *Er*-avledningarna uppfattas av författarna som engelska avledningar och tilläggs därför engelsk pluraländelse i strid med den rekommendation som i varje fall Dagens Nyheter givit sina medarbetare.

Det är ingalunda så för *er*-avledningarnas vidkommande att de, som Stene generellt påstår för *s*-plurala ord, ej kan förekomma i bestämd form eller att de visar tendens till att förmedla plural-*s* till singular.

I materialet förekommer inte ett enda fall av *s*-form i singular vid en *er*-avledning. Bestämd form singular finns antecknad för 20 *er*-avledningar. Bestämd form plural med \emptyset na finns också, främst vid de högfrekventa orden såsom *fighter* (1/1), *flyer* (1/1), *manager* (1/2), *outsider* (4/5), *sprinter* (66/70) och *supporter* (22/44) (s. 127).

3.2.2.8.2. Särskrivna sammansättningar

20 av de 72 nomina som i materialet alltid förekommer med *s*-plural är särskrivna och av dem uppvisar 12 totaldistributiv särskrivning. De särskrivna orden är av olika slag; 9 utgörs av nomina, föregångna av ett bestämmande adjektiv eller räkneord (typerna *dark horse* och *first string*), 3 av nomen + nomen, en för engelskan vanlig typ av ordfogning (*no decision bout*, *field event* och *slap shot*) och 1 (*runner up*) av nomen + adverb. 2

sammansättningar, båda med unik beläggning, har bindestreck (*heavy-weight* och *pick-up*) men torde kunna sammanhållas med de särskrivna. 6 sammansatta nomina förekommer åtminstone någon gång särskrivna, några av dem dock företrädesvis i äldre skeden: *Comeback*, *knockdown*, *oldboy*, *oldtimer*, *rankinglist* och *walkover*. Dessutom finns särskrivningar av *knockout* och *offside*, vilka med enstaka undantag normalt har *s*-plural.

Adverbet *up* får ej böjning i det särskrivna *runner up* men däremot i det bindestrecksförsedda *pick-up*. I de ord där adjektiv eller numeraler finns med som bestämning böjs aldrig dessa efter svenska mönster.

Ett enda särskrivet ord, nämligen *hat trick*, saknar beläggning med *s*-plural, något som torde bero på att efterleden med Ø-plural är vanlig som simplex.

Beträffande flera av de särskrivna sammansättningarna bidrar även andra faktorer till *s*-plural. *First rater*, *bad/good loser* och *runner up* är *er*-avledningar och, möjligen med undantag av *dark horse* (som dock är sällsynt i plural) och *first string*, är de 12 totalt särskrivna orden lågfrekventa och flera är unika.

Comeback skulle kunna tänkas få *ar*-plural i likhet med simplex *back* och dess sammansättningar, men bristande semologisk samhörighet och låg pluralfrekvens jämte särskrivning motverkar en dylik assimilering.

3.2.2.8.3. Låg totalfrekvens

Givetvis finns bland de nomina som endast belagts med *s*-plural många som har låg frekvens och som till dels rättfärdigar Bergstens, Stenes och andra forskares omdöme om låg införlivningsgrad och tillfällig förekomst. Följande nomina är unika i materialet och har enbart belagts i plural form:

cheers
spread eagles

leaps
stands

pick-ups
turns

Ytterst låg frekvens, ofta exotiskt betingad, har dessutom *crack*, *field event*, *heavy-weight*, *official*, *sidestep*, *slap shot* och *turnstile* med vardera 2 belägg, samtliga i plural. *Spin*, *sport* (som personbeteckning) och *stiff argument* har likaledes vardera 2 belägg, varav det ena i plural. Det är naturligt att dessa sällsynta ord företer *s*-plural. Några är särskrivna sammansättningar och har sålunda även i denna egenskap en tendens till att återges med *s*-form.

3.2.2.8.4. Låg pluralfrekvens

Förutom ifråga om de nomina med låg frekvens som redovisats under punkt 3 spelar distributionen en roll för frånvaron av svensk plural även vid några nomina som visserligen är frekventa, men som sällan förekommer i plural. Dit hör t.ex. *offside*, för vilket ordböckerna ej anger flertalsform, men som i materialet har 2 belägg med *s*-plural och 1 med \emptyset -plural (efter numeralen *sju*). Någon attraktion från det svenska nomenet *sida* synes ej ha förekommit. Betydelsen och det säkerligen oftast engelska uttalet av efterleden har verkat förhindrande. *Sport* är synnerligen sällsynt som personbeteckning. Av materialets 2 belägg har det unikt plurala *s*-form och är exotiskt betingat.

Meeting är ingalunda ovanligt i singular, men på grund av sitt neutrala genus har ordet inte kunnat ansluta sig till övriga *ing-*avledningars böjning, dvs. *ar*-plural. Endast 2 pluralbelägg finns och de har *s*-plural.

3.2.2.8.5. Exotism

Exotism är en kraftigt verkande distributionsfaktor som också har inflytande på ortografi och semologi. Det skulle vid behandling av morfologin vara oriktigt att förbigå en så betydelsefull faktor.

Proveniensen synes dock spela en påfallande ringa roll för fördelningen av å ena sidan svenska pluraländelser och *s*-plural å den andra. De *s*-plurala nomina som endast har en exotisk be-

läggning, är i allmänhet sådana, vilkas unika eller lågfrekventa förekomst i sig själv är en tillräcklig förklaring till *s*-plural och som därtill, med något enda undantag, även har åtminstone någon annan bidragande orsak till *s*-formen (*er*-avledning, särskrivning o.d.).

Det enda egentliga undantaget utgörs av ordet *ground*, som i 5 exotiska 1930-talsex i IB har *s*-plural (varav 1 i bestämd plural med *the* + *grounds*) (s. 362). *Ground* har ej belagts med svensk pluraländelse trots att stamslutet *-nd* har gott om paralleller. Betydelseavståndet till svenska *grund* och förekomsten av lexemet *plan* har tydligen varit förhindrande.

Om exotism påverkar pluralböjningen borde detta avspeglats hos de nomina som har svensk plural alternerande med *s*-plural. Någon fördelning efter proveniensiella grunder har inte kunnat verifieras. Det är tänkbart att en kvantitativ analys av samtliga belägg på nomina med växling *s*-plural–svensk plural skulle kunna visa signifikanta tendenser, men av materialet att döma är det knappast sannolikt. Blott i få fall har dessa eljest väletablerade nomina fått *s*-plural i exotisk användning.

Rond har 2 undantag från den gängse *er*-pluralen. I ett citat och i ytterligare ett belägg förekommer formen *rounds* (plural genitiv, s. 477). *Rekord* har i ett exotiskt belägg med avvikande betydelse en sammansatt särskrivning, *home records*. Allt tyder på att exotism nog är en förklaringsgrund vid en del unika eller mycket lågfrekventa nomina men att den inte verkar spela någon egentlig roll vid mera etablerade lån.

3.2.2.8.6. Eufemism

Kortformen *fan* är endast belagd i obestämd plural. Singular torde undvikas på grund av sammanfall med svordomen, speciellt i efterled som **Halmstadsfan* och det är mot bakgrund av den inte alltför frekventa beläggningen i plural motiverat att se frånvaron av svensk pluraländelse som ett utslag av eufemism. Det är frestande också beträffande boxningstermen *uppercut* att tänka sig att eufemistiska skäl (efterledens likhet med en svensk

folklig benämning på kvinnligt könsorgan) varit en bidragande orsak till att detta ord inte har svensk plural eller försvenskad stavning (s. 577f.). Nomenet *uppercut* har dock även i egenskap av boxningsterm en tendens att behålla *s*-plural (se s. 105)

3.2.2.8.7. Sportgrensproveniens

Distributionen av engelska lånord är väsentligt olika inom skilda sportgrenar både vad avser antalet ord och fördelningen på total-distributiva och fakultativa ord (s. 214f.). Dessa skillnader är även märkbara inom morfologin. Idrottsgrenar som tennis, golf och boxning, vilka uppvisar många lånord, absolut och procentuellt, företer också en tydlig tendens till bevarande av *s*-plural även om orden har en hög frekvens. Tennisens slagbeteckningar *backhand*, *forehand* och *volley* har alltid *s*-plural. De båda förstnämnda behandlas s. 105.

Drive borde, om uttalet läggs till grund, jämföras med svenska enstaviga ord på *-v*, vilka normalt antar *ar*-plural (s. 77f.). Då detta blott inträffar i ett PB-belägg på *drive* avseende golf kan det bero på skriftens stumma <e> och på stavvokalen och dess engelska uttal. Det senare har dock inte hindrat t.ex. *fight* från att assimileras med svensk böjning. Skillnaden i frekvens kan inte tillfredsställande förklara skillnaden i böjning mellan *fight* och *drive*. Parallellismen med *backhand* och *forehand*, som oftast utgör förled till *drive* och andra tennisord, torde medverka till bevarandet av *s*-pluralen. De tennisslag som försvenskats morfologiskt är *smash*, vars engelska *es*-plural inte kunnat hävda sig i svenskan (s. 85f.) samt *lobb* och *serve*. I synnerhet gäller detta för *lobb* med kraftigt svenskt stamslutsanalogiskt stöd. *Serve* är ett betydligt frekventare lån än *drive* och förekommer framför allt betydligt oftare som simplex.

Volley har endast *s*-plural men därtill bidrar inte blott tennisproveniensen utan kanske främst brist på stamslutsanalogier.

Växling mellan *s*-plural och svensk plural har *game*, *set* och *racket*. *Game* och *set* är de enda neutrer på konsonant som har växling mellan Ø-plural och *s*-plural. Hos samtliga övriga neutrer

på konsonant är Ø-plural den vanliga formen och *s*-plural endast tillfälliga äldre undantag. Även vid det utrala *racket* är *s*-plural blott ett tillfälligt unikt undantag.

Boxningstermerna med *s*-plural är åtskilligt fler än tennisens nomina med engelsk flertalsform. Totaldistributiv *s*-plural har 11 ord, varav dock nästan alla uppvisat någon eller några av de faktorer som medverkar till bibehållen *s*-plural (exempelvis *er*-avledning: *slugger*, låg frekvens och särskrivning: *stiff argument* och eufemism: *uppercut*). Växling mellan *s*-plural och svensk plural har boxningsorden *alla kategorier*, *hook*, *jabb*, *knockout*, *manager*, *rond* och *sparring (partner)*. Detta utgör 7 av de 20 nomina med fakultativ plural. Tillsammans med tennisens 3 nomina kommer alltså 10 nomina med fakultativ plural från tennis- och boxningssporterna.

Hook, *jabb*, *sparring* och *swing* har så många analogiserande paralleller i svenskan att *s*-plural knappast skulle förekomma om nomina inte hörde hemma inom boxningen och därför hade större benägenhet att åtminstone fakultativt förekomma med engelsk pluraländelse. Två boxningstermer, *knockdown* och *knockout*, varav i varje fall *knockout* har tämligen hög frekvens också i plural, har *s*-plural (dock 2 ex med *er*-plural). Det stumma initiala <k> och diftongtecknen <ou> resp. <ow> hämmar möjligen den morfologiska assimileringen. De inhemska parallellerna är visserligen få men existerar dock, och det kan inte uteslutas att boxningsproveniensen är en *s*-bevarande faktor hos *knockout* och *knockdown*.

3.2.2.8.8. *Backhand* och *forehand*

Backhand och *forehand* har undantagslöst *s*-plural. Orsakerna till detta är förmodligen av såväl morfologisk som semologisk och troligen också av proveniensiell art. Även om efterleden *-hand* förknippas med det svenska nomenet *hand* finns säkerligen ett tydligt motstånd mot att dessa ord (med engelsk förled och vilkas efterled tidigare inte finns belagd i svenskan med idrottens specialiserade betydelse) skall uppta den svenska om-

ljudda pluralen *-händer*. Med undantag av efterleden *-man*, som blivit till *-män* i några sammansättningar, finns det inget exempel på att ett inlånat ord skulle anta omljudd pluralform. Ifråga om *-man* är förhållandet delvis annorlunda, eftersom även engelskan vid detta ord har omljudd plural.

En ny svensk plural till det centrala svenska ordet *hand* (exempelvis *ar-plural*) skulle förmodligen stöta på motstånd på grund av den association som finns till det svenska nomenet. Bidragande till konserverandet av *s-plural* är säkert också förhållandet att *backhand* och *forehand* primärt är tennistermer.

3.2.2.8.9. Få ordslutsanalogier

Av redogörelsen för morfologin hos de nomina som antar svensk pluraländelse har framgått att de med ytterst få undantag har anpassat sig efter etablerade svenska nomina. Ordslutsanalogin synes vara utomordentligt stor och betydelsefull. Det är ur denna aspekt angeläget att granska även de nomina som inte antar svensk plural. Låg frekvens gör att flera ord, t.ex. *crack* och *side-step*, som i och för sig utan svårighet skulle kunna ansluta sig till etablerade mönster och av dem analogiskt påverkas, aldrig har assimilerats med svensk böjning. Några *ar-pluraler*, *hook* och *jabb*, förekommer också med *s-plural*, vilket deras låga frekvens bidrar till. Om frekvensen hos ett nomen är hög och ordslutsanalogi existerar lär det regelmässigt anta svensk böjning. Att *s-plurala* nomina med hög frekvens skulle existera förefaller tidigare forskare stå främmande inför. Förutom många *er-avledning*ar måste följande nomina med enbart *s-plural* anses som vanliga, en del till och med högfrekventa: *backhand*, *champion*, *draw*, *forehand*, *forward*, *knockdown*, *knockout*, *offside*, *oldboy*, *uppercut* och *volley*.

De båda tennistermerna *backhand* och *forehand* har behandlats ovan under punkt 8. För dem synes morfologisk och semologisk analogi verka hindrande för svensk böjning. Annorlunda är förhållandet för de övriga frekventa nomina. Analogierna är

påfallande få och det är rimligt att anta att mönsterbildande inverkan måste ha varit ringa för dessa ord.

Att den tämligen vanliga personbeteckningen *champion* inte fått svensk pluraländelse synes sålunda kunna bero på frånvaron av analogikraftiga paralleller. Trycksvag slutstavelse på *-on* finns i svenskan främst i neutrala bärnamn (typ *hallon*) och de få utrala orden (såsom *boston*, *bison*, *maraton* och *pyton*) har – liksom materialets *nelson* – vanligen inte antagit plural form utan uttrycker flertalsform med sammansättningar. SAOL innehåller förutom *afton* och *morgon* några nomina på *-on* med *er*-plural (*baryton* och *kanjon*) men dessa sällsynta ord har inte kunnat utgöra mönster för *champion*. Kanhända har en försvenskad form (*er*-plural med tillhörande tryckförändring skulle väl ligga närmast till hands) också motverkats av likheten med svampnamnet *champinjon -er*. Även ifråga om en annan personbeteckning, *forward*, torde bristen på paralleller vara en väsentlig orsak till att svensk pluralbildning uteblivit. De enda jämförliga nomina på trycksvagt *-ard* förefaller att vara *standard* och *steward*. Det förra ordet anges i SAOL ha *er*-plural. *Steward*, som av SAOL sekundärt stavas <stewart>, har i ordlistan *ar*- och *er*-plural.

Forward förekommer på grund av sin betydelse oftare i plural än i singular. Redan från början av den engelska inlåningen i svenskt idrottsspråk måste *s*-plural av nomenet *forward* ha varit mycket frekvent, något som bl.a. belyses av 13 exempel av 1234 på *s*-form i singular (s. 350). Även mot bakgrund av bristen på slagkraftiga paralleller är det emellertid förvånansvärt att materialet med 854 plurala belägg inte innehåller ett enda exempel på den *ar*-plural som ordböckerna uppger. *Ar*-plural framstår därför som ett normativt försök utan förankring i gällande språkbruk. Emellertid har enstaka belägg med *ar*-plural kunnat iakttas på 1990-talet, så möjligen kan den försiktiga assimileringstendensen leda till frekvent *ar*-plural på 2000-talet.

Oldboy får liksom *forward* *s*-form även i singular. En väsentlig skillnad består dock i att *oldboy* belagts med *-s* i samtliga former och med *-en* i bestämd plural. Därigenom är fullständig böjning efter femte deklinationen belagd (s. 93). *S*-form i singular måste dock anses vara undantag i förhållande till majoriteten av belägg,

som saknar ändelsen *-s* (6/251 ex.). Med anledning av detta måste Ø-plural ses som ett alternativ till huvudparadigmet, dvs. *oldboy*, (*e*)*n*, *-s*, *-s(en)*. *Boy* har med all visshet varit ett av de mest kända engelska orden med en spridning långt utöver de egentligt engelskkunnigas krets. Detta gäller inte minst pluralen *boys*, såväl i simplex som i sammansättningar av typen *cowboy*.

För *cowboy* anger SAOL₉ primärt *s*-plural och sekundärt *er*-plural men SAOL₁₀₋₁₂ enbart *-er*. Plural efter tredje deklinationen har dessutom *konvoj* och *oktroj*, men i motsats till *oldboy* har de efterledstryck så analogi från dessa tämligen ovanliga ord kan knappast ha inverkat.

Sammansättningen *oldboy* torde redan tidigt ha varit mycket frekvent, inte minst i plural, den form som Låftman (1940:9) med rätta förmodar ha varit den vanligaste. *Ar*-plural finns inte belagd annat än i den unika PB-formen *oldboysarna*. *Sar*-plural har nog förekommit i talspråk, men i skriftspråket är *s*-plural med få undantag det som gäller.

Knockout är boxningsterm men *s*-pluralens bevarande vid detta ord kan förklaras också med bristen på ordslutspareller. Visserligen finns engelska lån som *layout* och *lockout* (som emellertid inte kan anses vara speciellt frekventa i plural) och ett simplex som *scout*, men de båda övriga nomina på *-aut* i SAOL (*argonaut* och *arnaut*) är sällsynta lärda ord så mönstren har ej varit tillräckligt många eller betydande för att annat än i undantagsfall förmedla *er*-plural till *knockout*. Det finns dessutom intet belägg i materialet för den av SAOL₉ sekundärt angivna Ø-pluralen. Den har i SAOL₁₀₋₁₂ ersatts av *er*-plural.

Knockdown har ett ordslut som rimmar på det engelska *clown* och *faun* (båda *er*-pluraler), men då osäkerhet kan ha rått om tryckförhållandet och plural inte är särskilt frekvent har förutläggningarna för svensk plural varit små. Analogierna är få och det lär också ha kunnat verka hämmande för svensk böjning att särskrivning av *knockdown* och *knockout* ibland har förekommit.

Uppercut stöds inte av många paralleller i SAOL. *Mammut* har *ar*-plural medan *katgut*, *vermouth* och *vismut* inte har uppbyggits med plural. Eufemism (s. 103f.) och boxningsproveniensen (s.

105) förstärks alltså som *s*-bevarande orsaker genom brist på ordslutsanalogier.

Draw rimmar i 2 ex på *klå* och syngrafemet <w> lär knappast ha uttalats annat än tillfälligt, i synnerhet som ordet säkert har varit sällsynt i talspråk. *R*-plural som i *tår* och *vrår* har inte be- lagts för något engelskt lånord i materialet. *Ar*-plural (som i *åar* och *slåar*) finns till några ord på tryckstark vokal men däribland inget lånord. Ett engelskt lån, som liksom *draw* enligt uttalet slutar på vokal men i skriften på <w> och i det engelska uttalet på diftong, nämligen *show*, har i SAOL₉ *-er/-s*, i SAOL₁₀₋₁₂ blott *-er*. *Draw* är visserligen ett relativt vanligt ord i skrift, men plural är inte frekvent och bristen på analogikraftiga paralleller är nog den främsta bidragande anledningen till att svensk pluraländelse saknas.

Inte heller *volley* påverkas av någon större mängd mönster- bildande nomina. I efterstavelser förekommer *-y* sparsamt. De få pluralbildande på *-y* eller *-i* ger föga ledning. För 11 utrala nomina anger SAOL₉ hela 6 olika pluralmönster:

<i>-ar</i>	(<i>toddy</i>) (även med <i>y</i> -bortfall);
<i>-ar</i> l. <i>-er</i>	(<i>dandy</i>);
<i>-er</i>	(<i>boggi</i> , <i>jury</i> och <i>ponny</i>);
<i>-er</i> l. <i>-s</i>	(<i>hobby</i> , <i>kuli</i> , <i>käppi</i> och <i>sulky</i>);
<i>-s</i> l. <i>-er</i>	(<i>rabbi</i>);
<i>-ar</i> l. <i>-er</i> l. <i>-ies</i>	(<i>baby</i>).

I SAOL₁₀₋₁₂ har *dandy* förts till gruppen med enbart *-er*, medan *hobby*, *kuli*, *käppi*, *sulky* och *baby* ej längre anges med *s*- plural.

Inget exempel på ordslutet *-ey* ges. *Jockey* uppges dock av SAOL sekundärt kunna skrivas <jockey> och anta *er*-plural. Eftersom *volley* hör till tennisens ordförråd är det inte märkligt att ordet endast har *s*-plural. För samtliga de frekventa lån som behåller *s*-plural gäller alltså att ordslutsanalogierna är få eller – i några fall – har negativ effekt för anpassning till svensk plural- böjning.

3.2.2.8.10. Ortografiska eller uttalsmässiga skäl

Det är troligt att ortografin och kanske främst diskrepansen mellan ortografi och svenska uttalsnormer spelar en icke oväsentlig roll för fördelningen mellan *s*-plural och svensk plural. Det är inte överraskande att ord med i svenskan möjliga ljud- och stavningskombinationer antar svensk böjning (i vissa fall efter smärre ortografiska ändringar såsom konsonantfördubbling). Som exempel på sådana nomina kan anföras: *derby, kick, lobb, puck, putt, rink, spurt, start, trunk, ving* och avledningar på *-ing*.

För svenskan främmande bokstavsföljder som dubbeltecknade vokaler, diftonger, vissa konsonantbigram och stumma bokstäver har förmodligen bidragit till totalt eller alternativt bevarande av *s*-plural i ord som *draw, drive, fairway, forward, foul, ground, hook, knockdown, knockout, puncher* och *offside*. Å andra sidan finns dessa ortografiska drag i *fight, game, heat, league, rough* och *round*, vilka med undantag av enstaka belägg har svensk böjning. Inverkan från andra analogiserande krafter som hög frekvens, tidigare etablering i besläktad form och/eller betydelse och attraktion av mönsterbildande ordslutsgrupp är några av de faktorer som orsakar vad som utifrån en enda faktor kan uppfattas som inkonsekvenser.

3.2.2.8.11. S-pluralen och lånförekomst av grammatiska morfem

Genomgången av nomina med *s*-plural har tydligt visat att denna form har flertalsfunktion hos i svenskan inlånade engelska ord. Det är knappast möjligt att säga att *s*-pluralen är produktiv i svenskan, även om det går att finna enstaka belägg för att svenska ord (*vänsters*) och från andra språk än engelska inlånade ord (*schlagars*) försetts med *-s* som flertalsändelse. I så fall är det säkert främst just lånord med engelsk prägel men med annan proveniens som uppfattas som engelska, vilka får *s*-plural.

Trots att *s*-plural förekommer även i andra språk, uppfattas denna ändelse som specifikt engelsk. Även bortsett från det eng-

elska språkets speciella ställning och utbredning är detta förklarligt. Ändelsen *-s* är, som Låftman mycket riktigt framhåller, ett karaktistikum för engelsk böjning.

Den moderna engelskan har praktiskt taget blott en enda ändelse. Det är ändelsen *s*. [...] I intet annat kulturspråk har ändelsen *s* en så stor användning. Ändelsen *s* är verkligen något för engelskan i hög grad utmärkande och typiskt. Till och med den som har obetydliga kunskaper i engelska, har kommit underfund därmed. (Låftman 1940:17)

The problem of grammatical interference – currently among the most debated questions of general linguistics – is one of considerable complexity. Many linguists of repute have questioned the possibility of grammatical, at least morphological, influence altogether. (Weinreich 1953:29)

Den problemställning som Weinreich introducerar med dessa ord kan tillföras av honom varmt välkomnat material genom studiet av det engelska pluralmorfemet *-s* och dess funktion i svenskan.

The transfer of morphemes which are as strongly bound as inflectional endings in many European languages seems to be extremely rare. The study of the phenomenon is unfortunately encumbered by the often unsatisfactory description of its few known instances. (Weinreich 1953:31).

Även Haugen känner saknaden av verifierade exempel på morfologiska lån:

The instances of new inflections actually introduced into wide use in the language are few, cf. the uncertain fate of classical plurals in E words like phenomena, indices, etc. (Haugen 1950:225)

Det skall emellertid klart fastslås med emfas att *s*-plural inte undanträngt tidigare befintliga svenska pluraländelser. Om ett dylikt ersättande eller produktivitet oavsett proveniens uppställs som kriterium för morfologiska lån är det inte möjligt att tala om att den engelska *s*-pluralen skulle ha inlånats i svenskan. Det faktum att den kan användas inte blott vid nyinlånade engelska ord utan också vid många högfrekventa och sedan lång tid

etablerade engelska lånord och bevisligen fungera som ett pluralmärke – också vid ord som har antagit svenska bestämdhetsändelser – tyder dock på att *s*-pluralen, med den begränsning som proveniensen innebär, är att betrakta som ett grammatiskt fungerande tillskott till svenska språkets morfologiska system.

Till sin karaktär är *s*-pluralen i svenskt idrottspråk direkt jämförlig med de ”lärdä” morfologiska lån, vilka ovan citerats i Haugens yttrande och som Weinreich omnämner i följande ordalag:

In still other circumstances, a conscious effort is made to retain the morphology of the source language for transferred words, as in the use of Latin-type plurals [...]

In all these instances, a desire to display the learning associated with the knowledge of the source language, or the prestige of the source language itself, underlies the practice. An important cultural factor is manifested here. (Weinreich 1953:46)

Slutligen kan – med avseende på den engelska *s*-pluralens förekomst och funktion – Weinreichs sammanfattande omdöme citeras:

The transfer of a full grammatical paradigm, with its formant morphemes, from one language into another has apparently never been recorded. But the transfer of individual morphemes of all types is definitely possible under certain favorable structural conditions, such as preëxisting similarity in patterns or the relatively unbound and invariant form of the morpheme. (Weinreich 1953:43f.)

Dessa förutsättningar finns och jämte strävan till ”lärdä”, auktoritativ böjning orsakar de inlåningen av den engelska *s*-pluralen i svenskan.

3.2.2.8.12. *Es*-plural

Engelskans bruk att, vid nomina vilkas stam slutar på *s*- eller *f*-ljud, bilda plural medelst ändelsen *-es* har ett enda belägg i materialet, unikt även ifråga om plural form i fristående förled

(*coaches clinics*). Till nomina med stamslut på *s-* eller *f*-ljud har emellertid inte lagts den vanliga pluralallomorfen *-s*.

Dessa ord har antingen fått svensk pluraländelse (t.ex. *smashar* och *rusher*) eller också genom sin frånvaro av pluralmärke kommit att attraheras av Ø-deklinationen (t.ex. *hands* och *odds*). Till *cross* saknas pluralmarkering (s. 302).

Ett unikt exoticumbelägg på *es*-plural finns dock skenbart i *all categories* (de övriga fyra belägg på frasen har svenska former) enligt engelskans regel om att ord med stamslut på *-y* bildar plural genom förändring av <y> → <ie> framför <s>. *Derby* har *n*-plural och övriga nomina på *-y* i materialet saknar pluralform, vilket dock beror på betydelsen. Det är sportgrensbeteckningar som *bandy* och *shinny*. *Volley* har, liksom andra nomina på *-ey*, *s*-plural även i engelskan utan förändring av slutvokalen.

3.2.2.9. Omljudd plural

Plural bildad genom omljud, s.k. "inre böjning", i stället för medelst ändelser, är sällsynt i engelskan och inte speciellt vanlig i svenskan heller. Materialet innehåller dock några ord som ger exempel på detta slag av pluralbildning. Det rör sig om sammansättningar med efterleden *-man*, ett nomen som i båda språken har omljudd pluralform och vars singularformer är identiska i skrift. Fem *man*-sammansättningar har belagts i flertal, nämligen *coming man*, *grand old man*, *marksman*, *scratchman* och *sportsman*.

Av 6 plurala exempel har 5 den engelska pluralformen *coming men*, något som är anmärkningsvärt mot bakgrund av att *coming man* är ett pseudolån. Det sjätte har den svenska formen *män*.

Det enda plurala belägget på *grand old man* har engelsk omljudd pluralform liksom de två beläggen på *marksman*, båda exotiska. *Sportsman* har undantagsvis i ett unikt exoticumcitat engelsk plural <men> men för övrigt svensk plural <män>.

Scratchman uppvisar en långtgående assimilering. Efterleden är endast belagd med <ä>-stavning och ordet finns med dubbelteckning av <n> också i bestämd form, såväl i singular som i

plural. Den sistnämnda formen har inte belagts i andra sammansättningar med *-man*.

3.2.2.10. Dubbel plural

En del engelska lånord, som har *s*-form i singular (exempelvis *keps*) får dubbel pluralbildning, dvs. *s*-plural + svensk pluraländelse. Anledningen är troligtvis den av Låftman (1940:15) föreslagna, nämligen att bestämd form plural inte gärna kan bildas till dessa ord. Den enda tänkbara formen i bestämd plural är femte deklinationens *-en*, men för utrala nomina uppstår därigenom formsammanfall med bestämd form singular, något som är främmande för svensk nomenböjning. Bestämd form plural undviks i största möjliga utsträckning men *-en* förekommer som pluraländelse även vid utrala nomina, i materialet endast i 2 belägg, *oldboysen* och *overallsen*. Genom tillägg av svensk pluraländelse ”blir det lätt att bilda bestämda pluralformer” (Låftman 1940:15). Detta bildningssätt är ovanligt hos idrottsorden. I materialet finns endast 2 belägg, ett för formen *klippsarna* och ett för *oldboysarna*, båda beläggen typiskt nog i bestämd form plural. De har talspråklig karaktär. Det förefaller som om dubbelplural företrädesvis skulle finnas hos de ord som inlånats innan de engelska idrottsorden gjorde sin entré i svenskan (*aprikos*, *matros*, *kex*, *potatis*, *räls*, *slips* m.fl.). Den ökande engelskkunskapen har nog bidragit till att dubbla pluraler i moderna ord (*bebisar*, *jumpersar*) upplevs som inkorrekta och undviks, i varje fall i vårdat skriftspråk.

3.2.2.11. Nomina utan belagd plural

Ca 170 av materialets nomina har inte belagts i plural. Av dem finns ett 90-tal endast i singular obestämd form, medan ungefär 20 blott har belägg i singular bestämd form. Resterande 60 är belagda i såväl obestämd som bestämd form singular. Stene har i korthet kommenterat nomina som saknar plural:

We find a considerable number, nearly seventy, which only have the two sg. forms. For most of these words it is right and proper that they should not have pl., they are uncountables, either material nouns or abstracts like [...] finish, golf, jazz, pace, speed, sport, tennis... Some -ing-words come in this class [...] Words that are only used in the indef. sg. may be countables or uncountables, but most have one thing in common: they are felt to be alien. A number of borrowed phrases are in this group. Speakers will often avoid using them with the indef. article or in positions where modifying adjectives indicate gender, thus they even avoid classing them in either of the gender categories. Most of them occur as a chunk of a foreign language, incompletely fitted into a N context; they will often be put into inverted commas. Examples: [...] coming man [...] grand old man... sparring partner ...They stand out in the text as foreign bodies, and have almost the character of proper names. (Stene 1945:160f.)

Visserligen tillhör flera av Stenes idrottsexempel inte de nomina i det föreliggande materialet som saknar plural beläggning, men hennes karakteristik av de enbart singulart belagda nomina är till största delen tillämplig även på svenska förhållanden. I det följande har gjorts en sammanställning av de kategorier vilka främst representeras ibland de nomina i materialet som saknar plural beläggning.

3.2.2.11.1. Nomina med egennamnskaraktär

Stenes påpekande att vissa oböjda lånord har egennamnskaraktär synes ha fog för sig även om det snarare gäller en annan grupp än den av henne angivna. En markant grupp nomina utgörs av namn på idrottsgrenar, viktsklasser, tävlingsformer o.d. Följande har belagts med såväl obestämd som bestämd form men alltså inte i plural:

bandy(n)	golf(en)	hockey(n)
polo(n/t)	rugby(n)	steeplechase(n)
tennis(en)		

Endast i obestämd form förekommer:

badminton	bantam	baseball
basketball	catch-as-catch-can	crawl
cricket	cross-country running	foursome
gridiron game	medley	mixed
nelson	road walk/work	shinny
soccer	squash	welter
volleyboll		

Dessutom förekommer *grappling* enbart i bestämd form. Att vissa nomina ej belagts i bestämd form kan bero på låg frekvens (*cricket*), särskrivning (*cross-country running*) eller stamslut på *-n* (*badminton*).

3.2.2.11.2. Nomina med abstrakt betydelse

Ett stort antal nomina har abstrakt betydelse och lär för den skull inte anta plural form. Följande abstrakter har belagts såväl i obestämd som bestämd form:

a) *ande*-avledning

dribblande(t)	matchande(t)
puckande(t)	sportande(t)

b) (*n*)*ing*-avledning

backchecking(en)	doping(en)
(in)fighting(en)	jogging(en)
kickning(en)	manag(er)ing(en)
matchning(en)	mixing(en)
puckning(en)	ranking(en)
scoring(en)	sidesteppning(en)
sprinting(en)	tipping(en)

c) övriga nomina

force(n)	form(en)
managerskap(et)	speed(en)
support(en)	

Följande har endast belagts i bestämd form:

allroundskapet	boxet
championatet	trippingen

Dessutom följande abstrakter som endast belagts i obestämd form:

championship	close quarter	crouch
down	dribbel	fair play
fighting face/heart/		
” instinct/pose/		
” spirit/trim/weight		
fightande	first class	footing
forechecking	hitting	kick and rush
pace	punch	ropeskipling
scratch	smartness	sportmanship
sprint	stance	timing

Såsom framgår av uppställningen utgörs en betydande del av avledningar, framför allt med *-ande* och *-ing* men också med *-el*, *-skap*, *-ship* och *-ness* liksom kortabstrakter av typen *box*.

3.2.2.11.3. Nomina med semologiska eller morfologiska hinder för pluralbeläggning

Efter uppräknandet av nomina som kan föras till de tre ovan nämnda kategorierna *proprier*, *abstrakter* och *lågfrekventa återstår* en grupp på ett 20-tal nomina som ej kan inpassas i någon av de tre kategorierna men i likhet med dithörande nomina saknar plural beläggning:

Obestämd och bestämd form:

backhammer	centrecourt(en)	coach(en)
gym(et)	(hard)hitter(n)	knock(en)
maneater(n)	stayer(n)	

Enbart bestämd form:

baselineØ	canvasen	federationen
-----------	----------	--------------

Enbart obestämd form:

bogey ground/team	kick off	offday
outstanding player	southpaw	understudy

Att plural inte belagts i materialet av ovanstående nomina kan till dels bero på extralingvistiska tillfälligheter. Det är dock påfallande att det hos flertalet av de hit förda orden är möjligt att finna en plausibel förklaring till frånvaron av plurala belägg. Vad beträffar *bogey ground/team*, *centrecourt* och *outstanding player* ligger det implicit i deras betydelse att endast en plan eller spelare eller ett lag åsyftas och plural torde, om den förekommer, vara ytterligt sällsynt. Likaså torde *federation*, *kick off*, *ring* och *offday* med hänsyn till betydelsen blott undantagsvis aktualiseras i plural. Ett lexem som *kick off* får inte gärna pluralböjning av det fristående adverbet.

Coach och *gym* har vardera fyra belägg och tangerar alltså den tillämpade gränsen för lågfrekvens. *Baseline*, som på grund av sitt stamslut på *-n* saknar böjning i bestämd singular, lär i plural ersättas av översättningslånet *baslinjer*. Knappheten på paralleller hämmar säkerligen åtminstone två av orden, nämligen *southpaw* och *understudy*. Ingetdera är speciellt vanligt. *Southpaw* förefaller i plural att behandlas som ett adjektiv (s. 515), alltså med konversion utan böjning. *Understudy*, som finns i fem exotiska 30-talsbelägg, har som utvalt nomen med stamslut på vokal svårighet att inpassas i svenskans böjningssystem (s. 89) och har knappast några paralleller med hänsyn till engelsk plural med övergång <y> → <ie>.

3.2.2.11.4. Sammanfattning av icke belagd plural

Som summering av genomgången av icke belagd plural hos de engelska lånorden kan sägas att morfologisk eskapism inte synes

spela någon nämnvärd roll. Visserligen är det vanskligt att hos de lågfrekventa nomina fastslå vad som är orsak eller verkan. Likaväl som den uteblivna pluralen kan förstås utifrån de fåtaliga beläggen kan den låga beläggnings givetvis vara en funktion av anpassningssvårigheter, bl.a. av pluralbildande slag. Det senare synes emellertid mindre troligt mot bakgrund av den utomordentligt stora mängd av nomina som belagts med *s*-plural, däribland t.ex. *er*-avledning, vilka är välrepresenterade även bland de enbart singulara belagda. *S*-plural är ju heller ingalunda ovanlig som enda beläggsform. Allt talar för att frånvaro av plural belägning får skyllas de orsaker för vilka ovan redogjorts.

3.2.3. Bestämdehetsbøjningen

Engelskans bestämdhet uttrycks oavsett numerus maximalt enkelt med den fristående framförställda artikeln *the*. Svenskans bestämdhet är inte speciellt komplicerad men har på grund av språkets genuskategori och vissa, till följd av sin enklitiska karaktär, fonologiska justeringsregler som vokalinskott och vokalbortfall, vilka kan vålla osäkerhet ifråga om anpassning av inlånade nomina.

Reglerna är i och för sig tämligen klara och lätt tillämpbara för lånord när väl genusvalet har etablerats. I några fall kan ett grafem såsom <y> som i svenskan är tecken för vokalljud men i engelskan i vissa ställningar har konsonantiskt uttal leda till alternativa former (<oldboyn> – <oldboyen> och <fairwayn> – <fairwayen>).

Ifråga om bestämd form plural är allomorfen *-na* den enda förekommande för deklinationerna 1, 2 och 3 och *-a* i deklination 4 efter pluralallomorfen *-n*. I SB och PO läggs svensk ändelseallomorf direkt till det inlånade ordets grundform, men PB-allomorfen fogas ju däremot efter PO-morfemet. Av morfonomatiska skäl är allomorfen *-na* mycket svårförenlig med engelsk *s*-plural till nomina med konsonantkluster (**forwardsna*).

Vid neutrer på konsonant gör det plurala Ø-morfemet att det inte föreligger någon svårighet att till PO-formen foga PB-

allomorfen *-en*. Detta har sannolikt bidragit till genusval hos några av neutrumorden.

Formsammanfall mellan bestämd form singular av utrala nomina med konsonantslut (typ *stol -en*) och plural bestämd form av neutrer (typ *bord -en*) har bara undantagsvis (i några fall av plurale tantum som *overallsen*) lett till tolkningsosäkerhet.

Bestämd form singular

R	Genus	Typord	Ordslut	Suffix	FJR	GJR	SB
1	U	flicka, by	-V(:)	-n			flickan, byn
1:1	U	akademi	-i:	-n	(2)		akademi(e)n
1:2	U	regel	-el	-n			regeln
		seger	-er	-n			segern
		lektor	-or	-n			lektorn
1:2:1	U	himmel		-n	2+3		himlen a)
1:2:1:1	U	himmel		-n	2		himmelen(relig)
1:2:1:2	U	junior	-o:r	-n	2		juniorerna
1:3	U	bok, stol	-K	-n	2		boken, stolen
1:3:1	U	socken	-en	-n	2+3	A	socknen
		öken	-en	-n	2+3	A	öknen
1:3:1:1	U	fröken		-n	2+7	A	fröken
1:3:1:2	U	botten		-n	2+3	A	bottnen,
					2+7	A	botten
1:3:2	U	station	-V:n	-n	(2)(+7)	A	station(tal)

a) Himmel även efter 1:2

2	N	äpple	-V	-t			äpplet
2:1	N	frö	-V:	-t	(2)		frö(e)t
	N	parti	-V:	-t	(2)		parti(e)t
2:2	N	hus	-K	-t	2		huset
2:2:1	N	segel	-el	-t	2+3		seglet
	N	kloster	-er	-t	2+3		klostret
	N	vatten	-en	-t	2+3		vattnet
2:2:1:1	N	papper		-t	2		papperet
	N	siden		-t	2		sidenet
2:2:2	N	gymnasium	-um	-t	2+6		gymnasiet
2:2:2:1	N	album		-t	2		albumet
	N	datum		-t	2		datumet

3.2.3.1. Bestämd form singular (SB)

Engelskan har fristående bestämd artikel (*the*) + grundform av nomenet och saknar svenskans sätt att uttrycka bestämd form medelst flexionssuffix. Denna väsentliga skillnad torde försvåra åtminstone primär inlåning i bestämd form. Generellt kan ifråga om bestämd form singular fastslås att det absoluta flertalet ord utan svårighet synes anpassa sig till svenska böjningsmönster. De fasta morfofonematiska reglerna (*-en* och *-et* efter konsonantiskt och *-n* och *-t* efter vokaliskt stamslut) ger knappast några valmöjligheter. Alternativformerna i den undersökta korpusen är få och utgörs av genusvacklan i *handicap*, *heat* och *set*, vilket orsakar växling mellan de svenska ändelserna *-en/-et*.

Nomina med stamslut på *-n* (typ *början*) saknar bestämdhetsändelse.

Om Ø-allomorf också räknas in kan svenskan sägas ha fem bestämdhetsallomorfer. Förutom dessa fem svenska varianter, vilka samtliga är representerade i korpusen, förekommer också den engelska bestämda artikeln *the* i 8 nominalfraser och i 2 bestämningslösa nomina.

Att svensk bestämd form saknas till många lexem får ej a priori tolkas som ett kriterium på morfologisk eskapism. För det första är de ord som helt saknar singular beläggning ej relevanta för förståelsen av speciellt den bestämda formens frånvaro.

En kategori ord saknar SB men har beläggning i SO, PO och PB. Bland dem finns vissa beteckningar för tekniska moment, vilka ofta upprepas men som sällan eller aldrig har avgörande betydelse för slutresultatet. Boxnings- och tennisslag som t.ex. *hook*, *jabb*, *lobb* och *smash* förekommer sålunda på grund av sin betydelse ytterst sällan i SB i sportreferat.

Många särskrivna nomina saknar SB-belägg: *stiff argument*, *coming man*, *dark horse*, *no decision match/bout*, *first/second rater*, *first/second/third string*, *grand old man*, *ranking list*, *runner up*, *sparring partner* och (ibland) *walk over*. Det är tydligt att särskrivning motverkar böjning. I materialet finns inget enda exempel på att ett alltid särskrivet lexem har belagts i SB med svensk ändelse (*hat trick* har i sitt unika SB-belägg den

engelska artikeln *the*). SB uttrycks istället med översättningslån (*svarta hästen*), ellips (*rankingen*) eller hybridbildningar (*rankinglistan*). Det enda neutrum som har *s*-plural, *meeting*, har ej belagts i bestämd form. Övriga fall av SB-frånvaro kan förklaras med sällsynt förekomst: *ground*, *pacemaker*, *professional* (troligen bidrager i detta fall också tryck och uttal), *racer*, *rover*, *schemer*, *scorer*, *spin* och *topnotcher*. *Er*-avledningarna visar annars, vid de nomina som har högre frekvens, mångfaldiga exempel på SB-form.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas:

- att SB ej synes förekomma vid särskrivna lexem och
- att låg frekvens och semantiska restriktioner torde förklara de allra flesta uteblivna SB-former till simplexnomina.

3.2.3.1.1. Utrala nomina

3.2.3.1.1.a. Bestämd form på *-n*

Utrala nomina med stamslut på vokal får SB med allomorfen *-n* (typ 1) och följande nomina i materialet följer denna regel:

bandyn	doublen	driven
forcen	hockeyn	ligan
offsiden	rugbyn	serven
swerven	steeplechasen	volleyn

Dessutom alla *are*-avledningar (såsom *boxaren*, *rusharen* och *tränaren*).

Ord med stamslut på autografemet <e> (typ *force*) har förts hit men om grupperingen gjorts efter uttal skulle dessa lexem ha redovisats under grupp 2 och alltså fått allomorfen *-en*. *Serve* har i 8/90 belägg SO-formen <serv>, varav 3 i förled och dessa belägg skulle också ha kunnat föras till typ 1:3.

Draw som slutar på syngrafemet <w> får, liksom övriga lexem med vokaliska slutljud, i enlighet med sitt uttal SB med allo-morfen *-n*.

Nomina med stamslut på *-el*, *-er* och *-or* (typ 1:2) bildar också SB med ändelsen *-n*.

Förutom *singel* och *dubbel*, vilka ju även utan metatesen *-le* → *-el* antar *n*-allo-morfen, innehåller materialet ett mycket stort antal *er*-avledningar, som ansluter sig till svenska *er*-nomina. Också *promotor* som i allt fungerar som en *er*-avledning (s. 97) bildar SB med *-n* (typ *lektorn*).

3.2.3.1.1.b. Bestämd form på *-en*

Utrala nomina på *-K* (typ 1:3) får SB-allomorfen *-en* och ett mycket stort antal av materialets nomina hör till denna grupp. Uppmärksammas bör att *oldboy* trots autografemslut får *-en* (2 undantag av 21 belägg dock *-n*). Det är alltså uttalet och inte stavningen som är morfologiskt avgörande. *Oldboy* har även ett unikt undantag med singularformen *old-boysen*.

Comeback (1 belägg), *cup* (5 belägg, varav ett dubbelbelägg) och *green* (2 belägg) har apostroftecken mellan stam och ändelse. Ett av *cup*-beläggen har skrivningen <cup'e'n>. Apostrofmarkering omnämns för norskans del av Stene:

In some cases the regular Norwegian ending may be added, but the writer indicates the fact that this feels queer by separating the main word and its ending by an apostrophe. (Stene 1945:13)

3.2.3.1.1.c. Bestämd form på *-Ø*

Bestämthetsmorfe-m saknas hos *baseline*, i 4/9 belägg på *green* (se ovanstående angående apostrofbruket) och i 4 10-talsbelägg på *champion* (4 senare belägg har *the* + grundform och unikt finns också *championen*). *Ø*-morfe-m gäller även för sportgrensbenämningen *badminton*. SAOB uppger att bestämd form

saknas av *nelson*, något som kanske också detta ords proprietärkaraktär bidrar till.

Även om *baseline* slutar på autografemet <e> är det tydligt att detta ord – liksom övriga nomina i materialet med stamslut på konsonanten *-n* undviks i bestämd form. Det är alltså även i detta fall uttalet, inte stavningen, som avgör böjningen.

Det är typerna 1:3:1 – 1:3:2 som är mönsterbildande.

3.2.3.1.1.d. *The* + grundform

Några nominalfraser i vilka alla ord har engelska former uttrycker bestämdhet med den engelska bestämda artikeln *the* + grundform. Dit hör *the noble art, the full count, in the bag, the double, to the bitter end, the grand slam, the point* och *the track and field*. Det neutrala *hat trick* har endast en gång belagts i bestämd form och då med *the* + grundform i ett exotiskt exempel. Förutom vid de nämnda orden påträffas *the* tillsammans med några nomina som annars har svensk bestämdhetsböjning. Det är genomgående exotiska belägg och alla med ett undantag ("... anses ... vara the champion ") har en engelsk bestämning mellan artikeln och nomenet) (*the first league, the big fight, the very fighter, the playing manager, the Swedish champion, the fighting game, the Irish hardhitter* och *the wonderteam*).

3.2.3.1.2. Neutrala nomina

3.2.3.1.2.a. Bestämd form på *-t*

Allomorfen *-t* läggs som bestämdhetsändelse till neutrer med stamslut på vokal (typ 2–2:1). I korpusen representeras detta bildningssätt av *ballyhoot, derbyt, gamet* och *polot* samt *and*-avledningarna, t.ex. *dribblandet*. Det unika SB-belägget på *ballyhoo* har apostrof mellan stammen och ändelsen *-t*: <ballyhoo't>.

Game har redovisats tillsammans med ord på vokalslut trots att <e> är stumt. Ur uttalsynpunkt skulle *game* föras till typ 2:2 och få SB-allomorfen *-et*.

3.2.3.1.2.b. Bestämd form på *-et*

Singular bestämd form hos neutrer på -K (typ 2:2) bildas med allomorfen *-et*. I materialet finns följande ord med denna SB-böjning:

boxet	championatet	gymet
handicapet (även -en)	heatet (även -en)	passet
proffset	rekordet	ruffet
setet (även -en)	teamet	tricket

Dessutom avledningar på *-skap* (t.ex. *managerskapet*).

Bestämd form plural

R	Genus	Typord	Ordslut	Suffix		FJR	GJR	PB
				PO	PB			
1	U	flicka	-a	-or	-na			flickorna
	U	häst		-ar	-na			hästarna
	U	gäst		-er	-na			gästerna
	U	sko	-V:	-r	-na			skorna
1:1	U	studerande	-ande	Ø	-na			studerandena
	U	lärare	-are	Ø	-na	7		lärarna

1:2	N	äpple	-V	-n	-na	A		äpplena
	N	frö	-V:	-n	-na	A		fröna
1:3	N	fönster	-er	Ø	-na			fönsterna
1:3:1	N	fönster	-er		-n	2+3		fönstren
1:4	N	hus	-K	Ø	-n	2		husen
1:4:1	N	hus	-K	Ø	-na	2		husena (regionalt)

3.2.3.2. Bestämd form plural

Bestämd form plural är den form som oftast saknas hos de inlånade nomina och som i allmänhet uppvisar färre belägg än övriga former. Det beror till stor del men inte enbart på betydelsen. De ord som anpassat sig efter svenska deklinationer och fått *-or/-ar/-er/-n* eller *-Ø* i obestämd form plural antar vanligen också motsvarande determinationsändelser, dvs. *-na*, *-a* och *-en*. För neutrala nomina efter femte deklinationen uppvisar bestämd plural till och med bättre anpassning än övriga böjda former.

Däremot utgör bestämd plural ett avsevärt böjningshinder för ord med *s*-plural. Detta har uppmärksammats av Dahlstedt (1962:20: "Till de utländska pluralformerna kan dessutom inte gärna läggas slutartikel"), Wadenstein (1957:88), och, med avseende på ord med singularformer på *-s*, av Wellander (1959:162) och Låftman (1940:15). Bergsten, Bergman och Stene förbigår helt flexionsproblemen i samband med bestämd plural.

Av det 75-tal ord i materialet som har *s*-plural men inte svensk pluraländelse är det 13 som finns belagda i positioner som gör det rimligt att uppfatta dem som om bestämd plural vore avsedd. Ett betydande antal sådana rimlighetsbedömningar kan göras ifråga om nomina som avser totalitetsbetydelse, t.ex. *forwards* om samtliga forwards i ett lags anfallskedja.

Resterande *s*-plurala ord saknar beläggning i bestämd plural. Det gör också *hat trick* liksom alla de särskrivna ord som även saknar beläggning i bestämd singular. Inga exempel finns på bestämd plural av de två utrala nomina (*hands* och *odds*) efter femte deklinationen som slutar på *-s*. Det är alltså ingen överdrift att säga att den morfologiska eskapismen är betydande. Vid sidan av de svenska PB-allomorferna *-na*, *-a* och *-en* finns exempel på PB uttryckt med engelska regler, dvs. med den fristående bestämdhetsartikeln *the* + *s*-plural.

3.2.3.2.1. Utrala nomina

De utrala nomina som böjs efter någon av de tre första svenska deklinationerna får regelmässigt bestämd form på *-na* (typ 1). Det gäller också *are*-avledningar efter femte deklinationen, de senare med bortfall av den trycksvaga slutvokalen /e/ (typ 1:1). Bestämd plural på *-na* finns också hos 7 *s*-pluraler, nämligen *er*-avledningarna *fighter*, *flyer*, *outsider*, *manager*, *master*, *sprinter* och *supporter*. *Manager* (åtminstone ett helt säkert belägg) och *sprinter* har *s*-form som variant (4/70 ex).

Supporter har böjning efter andra deklinationen (*supportrarna* (*s*)) i 15 sena belägg, men därtill finns också 22 *supporterna* och 7 *supporters* i PB.

Center och *inner* är ensamma bland *er*-avledningarna om att ej ha belagts med *s*-plural och de böjs regelrätt efter andra deklinationen också i bestämd plural. Det stora flertalet *er*-avledningar saknar dock bestämd plural. SAOL₉ rekommenderar den bestämda slutartikeln *-na* i stället för *-en* för utrala substantiv (SAOL₉, s. V). Ändelsen *-arne* finns i 10 belägg från 1910-talet, varav 9 utgörs av formen *klubbarne*.

3.2.3.2.2. Neutrala nomina

3.2.3.2.2.a. Bestämd form på *-a*

Bestämd form plural genom tillägg av *-a*, får ord som följer den fjärde deklinationen, dvs. med *n*-plural. Materialets enda ord efter denna deklination är *derby* och det är också ensamt om att bilda bestämd plural med *-a* sedan dubblerat <n> fallit enligt GJR A.

3.2.3.2.2.b. Bestämd form på *-en*

Morfemet *-en* tjänar som bestämdhetsändelse till neutrala nomina med stamslut på konsonant. Av materialets neutrala nomina har följande belagts i bestämd plural med ändelsen *-en*:

clips (ett unikt belägg har böjning efter andra deklinationen: <*klippsarna*>), *handicap*, *heat*, *odds* (ett unikt belägg saknar bestämdhetsallomorf), *proffs*, *rekord*, *ruff*, *set*, *tips* och *tricks*.

Även två utrala nomina, *oldboy* och *overall*, har fått ändelsen *-en* i bestämd form plural. På grund av att pluraländelsen *-s* hos dessa nomina förekommit även i singular (s. 427 och 436) attraheras de av femte deklinationens böjning. I materialet finns i PB 15 *oldboys*, 2 *oldboysen* och unikt *oldboysarna* samt var sitt unika belägg för *overallsen* och *overallerna*. Låftman ser ”svårigheten att bilda bestämd pluralform” till utrala nomina med singularart *-s* som den väsentligaste anledningen till uppkomsten av dubbel plural (*s-plural* + *svensk plural*):

Däremot är det ytterst svårt att välja den plurala slutartikeln åt de oböjda keps-orden av den-genus och dessa äro de talrikaste. Orsaken till svårigheten är den, att vårt språk saknar mönster för analogibildningen. Nästan inga svenska substantiv av den-genus ha den plurala slutartikeln *-en* [...] Det är så gott som en nyhet för svensk ordböjning, att den bestämda formen av ett substantiv är lika i singular och plural. (Låftman 1940:15)

Formellt bildar *game* bestämd plural genom tillägg enbart av *-n*. Detta är skenbart då stamslutets stumma <*e*> gör att *game* i realiteten med hänsyn till uttalet bör föras till neutrer på konsonant, dvs. med *-en* som plural bestämdhetsallomorf.

3.2.3.2.2.c. Bestämd form på (-s)Ø

Utan bestämdhetsändelse förekommer ett antal nomina, vilka i obestämd form har *s-plural*. Det kan ibland vara svårt att avgöra om en *s-form* avser obestämd eller bestämd form, delvis beroende på förekomst i konstruktioner där båda formerna enligt svenskt språkbruk kan användas.

De positioner där enbart bestämd form kan förekomma undviks i allmänhet. Denna medvetna tendens till undvikande av bestämd form hos ett mycket stort antal ord kan karakteriseras som ”böjningsflykt” eller ”morfologisk eskapism”. Låftman

förnekar – eller i varje fall brännmärker – förekomsten av Ø-morfem i bestämd form:

Vi kunna icke säga de vackra pyjamas, eftersom vårt språkbruk kräver att en slutartikel utsättes [...]

Vi kunna icke säga de snabba forwards och vi kunna icke säga de nya keps, ty vårt språks grundlagar förbjuda detta. (Låftman 1940:15)

Även Ljung har en fast tilltro till "vårt språks grundlagar":

[...] är det bara i obestämd form plural som ett val mellan engelsk och svensk pluraländelse verkligen föreligger. Det heter således antingen *knockouts* eller *knockouter*, men i bestämd form plural kan det bara heta *knockouterna* (Ljung 1988:65).

Konstruktionen artikel + adjektiv + substantiv utan artikel och användning av "obestämd form vid syftning på specifik referent" har uppmärksamrats av Söderberg, som anser att denna konstruktion förekommer speciellt i sportspråket, särskilt vid *forward*, vid vilket ett obestämt pluralt substantiv syftar på specifika referenter,

[...] nämligen på forwardsspelare som är kända både av sändaren och mottagarna [...] förutom vid ordet *forward* där den är ganska vanlig vid rätt många ord [...] *bobsleigh*, *bookmaker* [...] *outsider*, *pacemaker* [...] *supporter*, *sprinter* [...] (Söderberg 1983:139)

De nomina om vilka med stor säkerhet kan sägas att de förekommer i korpusen i bestämd plural utan bestämdhetsändelse är:

bookmakers	champions	cracks
forwards	gamblers	managers
odds	oldboys	sprinters
uppercuts		

Med undantag av *forward* har de uppräknade orden mycket låg frekvens i bestämd plural (*odds* förekommer i likhet med andra neutrer på konsonant ofta med *-en* i bestämd plural). *Champion*, *crack* (det enda ord i materialet som endast belagts i

bestämd plural), *manager*, *odds* och *uppercut* har unika -sØ-belägg. *Manager* har -na i det andra av sina två exempel på bestämd plural. *Bookmakers* har 3 PB-belägg varav 2 i PB GEN.

3.2.3.2.2.d. *The + s-plural*

Liksom i singular finns även i plural exempel på att bestämd form bildas med den engelska fristående artikeln *the*. I singular rör det sig dels om vissa fasta uttryck av typen *the noble art*, dels om unika varianter (med engelska bestämningsord mellan artikeln och nomenet) till former med för övrigt svenska bestämdhetsändelser. I plural däremot finns artikeln *the* i 4 fall vid ord som eljest inte har belagts i bestämd form. De 4 nomina är *crack*, *ground*, *runner up* och *topnotcher*. Alla 4 är exotiska.

3.2.3.2.3. Nomina utan bestämd form

Låg frekvens är en förklaring till att bestämd form singular saknas hos många nomina. Givetvis är låg frekvens också en vanlig anledning till att bestämd plural ej har belagts. Följande nomina, varav många väl skulle kunna beläggas i plural med hänsyn till sin betydelse (t.ex. personbeteckningar som *referee* och *leading lady*) och morfologi (t.ex. *er*-avledningarna), har en så låg frekvens (1–3 belägg) att deras brist på plurala belägg är förklarlig enbart ur den aspekten.

Såväl obestämd som bestämd form: maneater(n)

Enbart bestämd form:

bag, in the ≈	count, the full ≈	grappling(en)
green(en)	point, the ≈	swerve(n)
track and field, the ≈		

Enbart obestämd form:

allround	assist	backstep
battle, royal ≈	camp	contender
crowdpleaser	dash	drawing card
dreadnought	dreamland	foursome
goal	gridiron game	hammerlock
haymaker	headhunter	leader
leading lady/starix	purse	race
referee	road walk/work	seedning
service	skipper	stab
stance	stride	tee
track	warming up	worldbeater

3.2.4. Genitiv

Engelskan bildar genitiv (GEN) med *-s* eller med *of*-konstruktion. Det är främst vid personbetecknande nomina som *s*-genitiven kommer till användning, även om den företer viss ökning av sin andel av engelska genitivkonstruktioner. Genitivmorfemet {*s*} är gemensamt för singular och plural, men åtskiljs grafematiskt med hjälp av apostrofplacering, framför ändelsemorfemet i singular (<'s>), t.ex. SG GEN *the boy's father*, och efter ändelsen i plural (<s'>), t.ex. PL GEN *the boys' father*. I övrigt används vanligen *of*-genitiv.

Svenskan har liknande sätt att uttrycka kategorin GEN. Kasusgenitiv, dvs. med *-s*, begränsas i talspråket till personbetecknande ägare, men i skriftspråk är *s*-genitiven däremot den vanliga. Talspråkets GEN uttrycks vanligen med preposition (*taket på huset*). Apostrof förekommer även i svenskan som genitivmarkering men i en helt annan funktion än i engelskan, nämligen som grafematiskt substitut för ändelsen *-s* i nomina med stamslut på /s/- eller /ʃ/-ljud. Detta bruk är emellertid i starkt avtagande och i tidningsspråk har Ø-markering sedan länge varit nära nog totalt genomförd. Man skriver t.ex. <Borås> *invånare*, <Marx> *skrifter* och <Bosch> *fabriker*. Materialet innehåller endast ett genitivbelägg med apostrof. Det är ett 70-talsexempel på PO GEN, <proffs'>. Det engelska apostrofbruket finns i två exempel med nominalsammansättningen *world's champion* men

ej i något enda enda fall av de idrottsord som undersökts. *Of-*genitiv förekommer i 5 exempel på frasen *the noble art of selfdefence* och i ett unikt belägg på inquitfrasen *the glorious incertitude of the cup*. I övrigt uttrycks alltid GEN med *-s*. Beläggsantalet fördelar sig på nedanstående sätt på de olika formkategorierna:

SO GEN	SB GEN	PO GEN	SPO GEN	POB GEN	PB GEN	SUMMA
151	2189	91	1	1	521	2954

Den markanta dominansen för bestämd form (2710/2954 eller 91,7 %) är inte oväntad. GEN förekommer sannolikt sparsamt vid obestämd form vid alla slags nomina och i alla stilarter. De engelska lånorden kan förväntas ha en speciellt hög bestämdhetsdistribution eftersom SB GEN och PB GEN förutsätter förekomst av svenska böjningssuffix för bestämdhet och plural. Den i synnerhet hos nomina med lägre anpassningsgrad frekventa *s*-allomorfen blockerar kategorin GEN. Det gör att många av materialets nomina ej gärna kan förekomma i GEN utan bara i SO och PO med svensk böjning.

3.2.4.1. Singular obestämd form genitiv

Av de 151 beläggen på SO GEN hänför sig inte mindre än 90 till 4 lemman (*klubbs* 49, *sports* 19 och *bandys* och *hockeys* vardera 11 belägg). *Are*-avledningarna *boxares*, *golfares* och *tränares* har tillsammans 20 belägg. I övrigt förekommer få exempel, däribland *er*-avledningarna *managers* (3), *centers*, *inners*, *pacemakers*, *second raters*, *speakers*, *sprinters* och *supporters* (vardera 1). Det är nog inte helt slumpmässigt att man bland de fåtaliga exemplen kan finna *centers* och *inners* med obligatorisk och *sprinters* och *supporters* med alternativ svensk pluralallomorf (se även PO GEN s. 134 !). Att SO GEN dock undantagsvis kan förekomma även vid en lågfrekvent *er*-avledning som saknar annat belagt böjningssuffix är *second rater* ett exempel på. För ord som slutar på /-s/- eller /-ʃ/-ljud undviks

GEN i svenskan. Materialet innehåller emellertid 1 belägg för SO GEN med <tennis> (utan apostrof) och 6 belägg för formen <matchs>, varav 4 <+matchs>. Tennisbelägget följer regeln 1:1:1 medan *match*-beläggen följer huvudregeln (kanske därför att /ç/ saknas i svenska ordslut och reglerna 1:3:1–2 alltså ej är tillämpliga).

3.2.4.2. Singular bestämd form genitiv

Inte mindre än 2189/2954 genitivbelägg (74%) finns i SB GEN. Av dem är några högfrekventa. 719 belägg på *matchens* (varav 60 *+matchens*) gör denna form till den klart vanligaste av alla genitivformer, men även *klubbens* med 394 (varav 69 *+klubbens*) och 199 *sportens* (varav 107 *+sportens*) bidrar kraftigt till den höga totalsumman. 74 lemman finns belagda i SB GEN. Endast ett av dem avviker från svensk böjning av denna kategori. Det rör sig om ett i materialet unikt ex på svensk genitivallomorfi -s vid ett med den engelska fristående artikeln *the* bestämt nomen: (... *the noble arts missöde*). Naturligtvis kan man också hänföra denna genitivbildning till det engelska böjningssystemet och tänka sig att apostroftecknet har fallit bort. Det finns dock inte något liknande fall i materialet trots de båda språkens likhet ifråga om den morfologiska kategorin GEN.

3.2.4.3. Plural obestämd form genitiv

I PO GEN finns endast 91 belägg. Av dem kommer 28 från formen (+)*klubbars* och 27 från (+)*ronders*. *Are*-avledningarna *boxares* (11), *tippares* och *tränares* har tillsammans 16 belägg. De övriga 20 beläggen fördelar sig på 13 lemman. Förutom vid *klubb* och *rond* finns PO GEN till former med svenska pluralallomorfer vid *back*, *halv*, *match* (5) och *sport*.

Handicap, *proffs* och *rekord* har svensk Ø-plural. *Proffs* har två belägg (varav ett 70-talsex med <proffs>), medan <handi-caps> och <rekords> är unika.

Liksom en Ø-plural med stamslut på *-s* (typ *proffs*) får formsammanfall mellan PO och PO GEN (om ej apostrof används) innebär *s*-genitiv i följande ex på synkretism med *s*-plural:

managers	(1)	rounds	(2, varav 1 +rounds)
oldtimers	(1)	sprinters	(1)
pacemakers	(1)	supporters	(2)

Dessutom bör ett POB-belägg på *managers* räknas in här.

3.2.4.4. Plural bestämd form genitiv

Av de 521 PB GEN-beläggen utgörs inte mindre än 225 av *klubbarnas* (och av dem i sin tur 104 av *+klubbarnas*). *Boxarnas* (50) och *matchernas* (58) är också frekventa former. I 51 fall följer *s*-genitiv på PB *-en* (varav *proffsens* har 24 exempel och *rekordens* 23 exempel), medan huvudmassan (441 belägg) utgörs av PB GEN *-nas* (i denna summa har också 7 belägg på *-nes* inräknats).

De återstående 29 beläggen återfinns i följande former:

bookmakers	(2)
centerforwards	(1)
forwards	(18)
+forwards	(7)
sprinters	(1)

Det är alltså med undantag av *forwards* endast 3 belägg som saknar svensk PB-allomorf. Anmärkningsvärt är att det lågfrekventa *bookmaker* har 2 av sina inalles 4 belägg i PB GEN (såsom båda *bookmakers* favorit). *Sprinter* har ju *nas*-belägg också.

3.2.4.5. Sammanfattning av genitivformerna

Som sammanfattning kan följaktligen sägas att det är försvinnande få genitiver som belagts i lemman där ett genitiv-*s* kan innebära formsammanfall med plural-*s* eller en *s*-avledning. Av de 51 belägg som härrör från lemman som teoretiskt kan medföra synkretism utgörs inte mindre än 28 av ett enda lemma, nämligen *forward*. Nästan samtliga av dessa belägg (26/28) är PB och företer alltså morfologisk eskapism även ifråga om determination. Till *er*-avledningar finns 19 belägg. I de 2 beläggen för *rounds* skulle <*s*> kanske snarare redovisas som sammansättningsfog i en särskrivna sammansättning.

Det är tydligt att *s*-genitiv i mycket stor utsträckning undviks vid *s*-plurala lemman. Med undantag av tendensen att, i likhet med inhemska nomina, undvika genitiv vid SO med stamslut på -*s* synes ej svensk kasusgenitiv innebära några egentliga problem vid engelska lånord. Vid morfem som antagit svensk determinationsallomorf har *s*-genitiv tillsynes samma ställning som vid andra svenska nomina. Det är framför allt i PO vid nomina utan svensk determinations- och/eller pluralallomorf som svårigheten att uttrycka genitiv finns på grund av den engelska *s*-pluralens blockerande inverkan.

3.3. Adjektiv

Trots det stora antalet engelska sportord i svenska och i många andra språk förefaller adjektivlånen vara sällsynta. Grubb ser sakunderlaget som en förklaring till den låga inlåningsfrekvensen av engelska lånord i franskt sportspråk:

Few English adjectives have found a foothold in French, nor is this surprising. Contrasting with verbs and nouns, few essential (and relatively untranslatable) adjectives occur in the rules for English and American games. (Grubb 1937:3)

Det finns förvisso fog för Grubbs iakttagelse och förhållandet är som Deroy m.fl. har påpekat likartat i andra lånsituationer. Deroy

avger följande förmodligen generellt giltiga omdöme om adjektivens andel i lånordsskatten:

Un deuxième élément lexical, l'adjectif, n'a pas manqué d'être emprunté. Tandis que le substantif est aisément hors de sa langue par l'objet ou la notion qu'il représente, l'adjectif se prête beaucoup moins à l'emprunt parce qu'il n'a pas d'autonomie. Pareil emprunt implique une certaine pénétration dans la mentalité étrangère. (Deroy 1956:69–70)

Adjektivens osjälvständiga karaktär försvårar givetvis en anpassning till ett nytt regelsystem.

3.3.1. Adjektivböjningen

Engelska språket saknar kongruensböjning av adjektiv i species, numerus och kasus. Eftersom språket även saknar genus så kan engelska adjektiv morfologiskt defineras endast utifrån sin egen- skap att kunna kompareras och med hjälp av suffixet *-ly* bilda adverb.

Gränsen mellan ordklasserna nomina och adjektiv är tämligen diffus och kan endast iaktas beroende på att nomina till skillnad från adjektiv har numerusböjning i plural. För bestämningar till nomina är det ofta inte möjligt att utifrån morfologiska kriterier kunna fastslå om de är adjektiviska eller nominella. Överhuvud taget är den böjningsfattiga engelskan – delvis som kompense- rande funktion – i gengäld mycket flexibel ifråga om konversion, dvs. förhållandet att samma ordform representerar olika ord- klasser.

Engelskan gör dock en mycket distinkt skillnad mellan adjek- tiv och adverb. I det avseendet är svenskan betydligt mindre distinkt, bl.a. genom att adverbavledningar görs med suffixet *-t*, som även är böjningssuffix för adjektivens neutrumform.

Svenskans adjektivböjning kännetecknas av kongruensböj- ning i genus, determination och numerus samt även i kasus, men i det avseendet endast vid s.k. substantiverade adjektiv.

Regel	Stamslut	Suffix	Kategori	F/GJR	
1	stam	Ø	SOU		stark
1:1	stam	t	SON		starkt
1:1:1	stam	-Kt	SON	svartt	C svart
	stam	-n	SON	litent	8 litet
	stam	-d	SON	måladt	8,C målat
1:1:2	stam	-V:	SON	blåt, nyt	9 blått, nytt
1:2	stam	-V	Ø	SON	ringa, öde
2:1	stam	-s	Ø	SON	gammaldags
2:2	stam		a	SBIM	starka
2:3	stam		e	SBM	starke
2:4	stam		a	P	starka
2:4:1	stam	aK(K)	a	P	målada 11 målade
	stam	aK(K)	a	P	starkasta 11 starkaste
2:4:1	stam	-V	a	P	ringaa, ödea 1 ringa, öde
2:4:2	stam	blå, grå	a	P	blåa, gråa (4) blå(a), grå(a)
3	stam		are	KOMP	starkare
4	stam		ast	SUPERL O	starkast
4:1	stam		asta	SUPERL B	11 starkaste

Bergsten behandlar ej adjektivens böjning. Bergman (1962:40) konstaterar kort:

Adjektiven, som till antalet är få, antar så vitt möjligt svensk böjning till genus, numerus och grad. Det är fallet med *fashionabel*, *smart* och *tuff*.

Svårigheterna att böja engelska adjektiv som *selfmade*, *gentlemanlike*, *tip top* och *up to date* har uppmärksammats av Wellander (1959:162). Stene har, förutom de adjektiv som har produktiva avledningssuffix, endast ett adjektiv som helt anpassat sig efter norsk böjning, nämligen *smart* (Stene 1945:154).

Då engelskan saknar kategorin GENUS och ej har kongruensböjning av sina adjektiv i numerus och determination är det onekligen en omfattande process för ett engelskt adjektiv att inpassas i det svenska böjningssystemet. De engelska adjektivens fonetiska och lexikaliska struktur (många slutar t.ex. på vokal eller är sammansatta, flerledade och/eller särskrivna) blockerar svenska bestämdhets- och pluraländelser. Även i svenska finns ett antal adjektiv med stamslut på -V (typ *ringa*, *öde*),

vilka genomgående, liksom adjektiviska presens particip, får Ø-allomorf. Denna grupp bidrar nog i viss mån till att möjliggöra böjningseskapism hos inlånade engelska adjektiv. Sådan eskapism finns hos så gott som alla inlånade engelska adjektiv.

3.3.1.1. Formdistribution

Adjektivens fördelning på formkategorier ser ut som följer:

	Totalt	Engelska lån	(Svenska avledningar)
SOU	365	281	84
SON	99	26	73
SBIM	135	65	70
SBM	11	–	11
P	120	82	38
KOMP	11	3	8
SUPERL O	4	–	4
SUPERL B	12	–	12
Förled	233	233	–

SUMMA	990		296

3.3.1.2. Kongruensböjning

Anpassningen till svenskans kongruensböjning är minimal om man inte räknar den för engelskan och svenskans SOU gemensamma Ø-formen.

Med böjningssuffix till engelsk adjektivstam inskränker sig det samlade beläggsantalet till de från utomidrottsligt språkbruk vanliga *smart* och *strong* samt 2 belägg på formen *faira* i SBIM (30-talsex.: *sitt "faira" spel* och 70-talsex.: *sin faira chans*). Även *fair* är ju känt utanför sportspråket så sportspråket har knappast tillfört det svenska språket några nya inlånade adjektiv.

I något fall (*fit for fight*) torde flexioneskapismen få skyllas eufemism, nämligen undvikande av en böjningsform som i

bestämd form och i plural skulle vara homonym med den mest använda folkliga benämningen för det kvinnliga könsorganet.

Förutom det av Stene och Bergman upptagna *smart* finns i materialet endast ett adjektiv som regelbundet antagit svensk flexion, nämligen *strong*. Det är karakteristiskt att såväl *smart* som *strong* förekommer i svenska språket även utanför idrottsområdet. Intet enda importerat adjektiv med specifik förekomst i idrottspråk har alltså genomgående fått svensk böjning.

3.3.1.3. Attributiv och predikativ förekomst

Det finns knappast – utöver *knockout* – något inlånat adjektiv som endast förekommer predikativt. Ø-suffixet i SOU gör det möjligt för ett adjektiv att utan komplikationer kunna knytas till ett uttralt nomen. Att de unika *hardhitting* och *single* ej finns belagda attributivt i korpusen hindrar inte att de mycket väl – i synnerhet *hardhitting* – kan förekomma attributivt.

Medan adjektivet *fit* trots böjningseskapism lär ha viss förekomst som bestämning till ett nomen i SOU lär däremot inte adjektivfraser som *fit for fight* och *second to none* kunna påträffas attributivt.

3.3.1.4. Komparation

Adjektivens egen böjningskategori, dvs. komparationen, är sällsynt företrädd i form av ändelsekomparation. De många engelska adjektiv som har vokalslut eller stamslut på *-ing* eller *-ed* gör att komparation med *mera/mest* blir det vanliga alternativet framför *-are/ast* (se t.ex. *Steady* ex. 1. och 3, s. 540!).

3.3.2. Beläggstyper

3.3.2.1. Importerade adjektiv

Följande importerade lemman har belagts som adjektiv i materialet:

allround	hardhitting	single
clever	knockdown	smart
coming	knockout	sporting
down	offside	steady
fair	outstanding	strong
fair play	professional	tip-top
first class	punchdrunk	
fit for fight	rough	
groggy	second to none	

Av dessa är det berättigat att, som ovan antytts, redovisa *smart* och *strong* som fall av semantisk utvidgning. *Knockout* är vanligen nomen och som nomen förekommer även *offside* och *professional*.

3.3.2.2. Adjektivavledningar

Adjektivavledningarna är förvånansvärt få:

allroundmässig	ruffig	sportslig
flyig	rushig	sportsmässig
matchig	sluggig	trickig
proffsk	sportig	tricksig
rondig	sportlig	

3.3.3. Frekvens

De 10 frekventaste adjektiven i korpusen är:

sportslig	233	
allround	185	(varav 166 som förled i sammansättningar)
strong	155	
smart	113	
down	90	(varav 67 som förled i sammansättningar)
groggy	84	
ruffig	80	
offside	78	
open	28	
knockout	21	

Som synes innehåller listan över de 10 i topp två svenska (*lig*-avledning, *sportslig* och *ruffig* och två adjektiv med övervägande förledsförekomst, *allround* och *down*. I likhet med *down* har *offside* och *open* en osäker ordklasskaraktär. *Smart* och *strong* är väletablerade adjektiv utanför sportspråket så det är faktiskt bara *groggy* och det predikativt använda *knockout* som är de enda egentliga engelska adjektivlånen i korpusen med mer än tillfällig beläggning.

Att inlånade adjektiv kan förekomma med unik eller låg frekvens är *clever* (2), *first class* (1), *hardhitting* (1) och *steady* (3) exempel på.

3.4. Verb

Nomina inlånas i allmänhet i SO (obestämd form singular) men ganska ofta även i PO med *s*-form (obestämd plural). Icke avledda adjektiv förekommer undantagsvis i böjd form och företer nästan alltid Ø-allomorf. Ifråga om verb måste förhållandet med nödvändighet bli annorlunda. Stene formulerar detta för norskans vidkommande:

It has been stressed that being transferred from E to N is a major operation for a verb. The reason for that is that a verb in N virtually has no uninflected form. Nouns and adjectives will usually first be introduced in positions where they need not be given any flexion, but a verb has no chance of avoiding flexion. Therefore, once an E verb has been introduced as a verb in N, it is capable of having full regular inflexion ...

There are thus no cases of incomplete or irregular paradigms in the verbs. (Stene 1945:152f.)

Även om Stene verkar att betydligt ha överskattat svårigheterna för verblån, (något som har påpekats av Haugen 1950:218, not), är hennes ord i övrigt tillämpliga på svenska förhållanden. I realiteten är förutsättningarna för verblån goda. Deroy uttrycker detta på följande sätt:

Il faut, en principe, être quelque peu informé de la conjugaison d'une langue pour lui emprunter un verbe. Théoriquement, un minimum de bilinguisme est nécessaire. Sans doute, quand le système verbal de la langue donneuse est semblable à celui de la langue emprunteuse, la difficulté est-elle considérablement réduite. L'emprunt de verbe est, dans ce cas, presque aussi facile que l'emprunt de nom. (Deroy 1956:70)

Att inlån av verb i svenskan inte möter alltför stora svårigheter beror på att det ej finns någon tvekan om vilket mönster lånen skall anta. I svenskan är det endast den 1:a svaga konjugationen, som är produktiv. Den normering som verben är utsatta för uttrycks på följande kategoriska sätt av Bergman:

Verb får tillägg av ändelsen -a och böjs genomgående efter 1. sv. konjugationen, även om de i engelskan böjs starkt, t. ex [...] dopa, [...] handikappa [...] tackla [...] (Bergman 1962:41)

Inget har framkommit i materialet som egentligen motsäger Bergmans påstående. *Fight*, *speak* och *swing* är oregelbundna verb i engelskan, men dessa tre verb får liksom övriga svenska *a*-avledning och böjning efter typen *måla*–*målade*–*målat*. I golfbetydelsen böjs *put* regelbundet även i engelskan.

Materialets verbbelägg uppgår till 8396, fördelade på följande böjningskategorier:

INF	2370	PRES PTC		352
PRES IND	1647	PERF PTC	SOU	327
IMP	39		SON	47
PRET	2228		P	167
SUP	1110		SB	109

Ingenting tyder på att det skulle finnas någon böjningseskapism vid någon böjningskategori. Fördelningen avspeglar uttrycksbehoven.

Referatkaraktären i sportspalterna gör att preteritum är mycket frekvent. I radio och TV får naturligtvis presens en helt annan distribution, eftersom referaten där gäller ett samtidigt pågående skede.

Participen ansluter sig vanligtvis till beteckningar för personer, något som till betydande del förklarar den stora skillnaden mellan SOU- och SON-beläggen hos perfekt particip. Detta visar sig även ifråga om adjektiviska particip. Även de jämförelsevis talrika presens participen är till övervägande del bestämningar till personbeteckningar.

3.4.1. Verbböjningen

Verbböjningen brukar i svenska grammatikor beskrivas enligt fyra konjugationer varav den fjärde utgörs av verb med AVLJUD, s.k. ”starka verb”. Engelskan har motsvarigheten i sina ”oregelbundna verb”.

Svenskans tre första konjugationer indelas traditionellt efter deras tre olika ändelser i PRETERITUM: *-ade*, *-delte* och *-dde*. Det finns emellertid starka skäl för att sammanhålla dessa tre konjugationer till ett enda mönster, något som åstadkommes främst genom att bedöma 1:a konjugationens verb som *a*-avledning. Eftersom *-a* är det enda produktiva verbbildnings-suffixet i modern svenska (däri inräknas då t.ex. *-eral*-*isera*-verb m.fl. utbyggnader av *a*-avledningar) så är det välmotiverat ifråga om moderna inlånade verb. Därmed är det möjligt att endast ange en enda preteritumändelse, nämligen *-de* och låta *-te* och *-dde* utgöra exempel på sådana fonologiska och grafonomiska justeringsregler som gäller för böjning i andra ordklasser.

KATEGORI	TYPORD	STAMSLUT	SUFFIX	F/GJR	
PRESENS	måla	-a	-r		målar
	böj	-TONK	-r	böj _r	2 böjer
	sök	-ICKETONK	-r	sök _r	2 söker
	tro	-V:	-r		tror
	skriv		-r	skriv _r	2 skriver
PRETERITUM	måla	-a	-de		målade
	böj	-TONK	-de		böjde
	sök	-ICKETONK	-de	sök _{de}	8 sökte
	tro	-V:	-de	trod _e	9 trodde
	skriv			AVLJUD	skrev
PERF PART	måla	-a	-d		målad
	böj	-TONK	-d		böjd
	sök	-ICKETONK	-d	sök _d	8 sökt
	tro	-V:	-d	trod	9 trodd
	skriv		-en		skriv _{en}
SUPINUM	måla	-a	-t		målat
	böj	-TONK	-t		böjt
	sök	-ICKETONK	-t		sökt
	tro	-V:	-t	trot	9 trott
	skriv		-it		skriv _{it}
IMPERATIV	måla		Ø		måla
	böj		Ø		böj
	sök		Ø		sök
	tro:		Ø		tro
	skriv		Ø		skriv

3.4.2. Import

2 belägg på *break* anvisar en möjlighet också för ett verb att inlånas i suffixlös form, nämligen i imperativ. Då imperativen är ytterligt sällsynt i sportspalterna utgör denna möjlighet närmast en kuriositet. Som framgår av vad som ovan sagts finns det dock knappast några hinder för engelska verb att inlånas i svenskan på grund av det i övrigt gällande böjningskravet.

Ett enda verb avviker i 2 belägg från den annars fullständiga anpassningen till svensk verbböjning enligt 1:a konjugationen. Det är *knockout* som i 1 belägg i perfekt particip skrivs *knocked*

out och i 1 supinumbelägg *knockad out*. Båda exemplen avser samma exotiska 20-talsmatch.

Engelska verbformer finns annars i ett fåtal exempel i korpusen, nämligen i längre fraser av citatkaraktär. I ett exoticumcitats finns unikt infinitiven *come back*, föregången av ett infinitivstyrande *att*. Verbet *come back* finns unikt även i 3 person singular med engelsk *s*-form i en relativsats, inledd med *som* i subjektställning. Dessutom finns 5 exempel på detta verb i frasen *they never come back*.

Presens particip förekommer i ett exoticumcitats med *bobbing and weaving*. Några *ing*-avledningar såsom *outstanding* och *sporting* är adjektiv. För övrigt har *ing*-formerna liksom participet *mixed* substantivisk funktion.

I några fall äger en ortografisk anpassning av de engelska verben rum. Stumt slut-*e* i *centre*, *dope*, *dribble*, *score*, *single* och *tackle* faller bort framför avledningsändelsen *-a* enligt svenskans fon- och grafematiska mönster. 2 undantag finns, nämligen <*pacea*> (unikt dock <*paca*> i ett 10-talsbelägg) och participformen <*timead*>. *Time* förekommer inte som nomen men däremot *timing*. Strävan att undvika formsammanfall med det svenska <*timad*> kan möjligen ha bidragit till det unika <*timead*>. Stavningen <*pacea*> har stöd i <*pace*> och <*pace-maker*>, medan <*centra*>, <*dopa*>, <*dribbla*>, <*scora*> och <*tackla*> saknar dylikt stöd av nomenformer på *-e*. Till de sistnämnda finns *ing*-former, vilket omvänt <*pacea*> saknar. Två andra verb får regelmässigt bortfall av <*e*>, nämligen *counter* och *master*, vilka blir till *kontra* och *mastra*.

Dubbelteckning av stammens slutkonsonant förekommer intervokaliskt i <*handikappa*> (alternativt dock sällsynt enkel-skrivning), <*jabba*>, <*jogga*>, <*lobba*>, <*ruffa*>, <*sidesteppa*>, <*slugga*>, <*sparra*> och <*trimma*>. Den till *tricks* bildade verb-avledningen har alltid *s*- i stamslutet.

Syntaktiskt kan de inlånade verben normalt utan svårighet fungera på samma sätt i svenska som de gör i engelska. Man kan emellertid observera att verben *box* och *fight* får *s*-form med reciprok betydelse precis som de inhemska svenska parallellerna *brottas* och *slåss*.

3.4.3. Avledda verb

Svenska verb utmärks bl.a. av att de har en infinitivform på *-a*. I *-a* har svenskan samtidigt ett produktivt ordbildningselement. Med detta suffix bildas verbavledning. Det har ibland framhållits att sportspråket är efterföljansvärt för andra stilarter, inte minst för kanslispråket, med hänsyn till den höga frekvensen av *a*-avledningar. På precis samma sätt som verbavledning bildas till lemman från andra ordklasser (*plast-plasta*, *fri-fria*, *du-dua*, *hallå-hallåa* osv.), bildas även verb till engelska ordstammar. Följande verbavledning har belagts i materialet (verb vilka endast belagts i participform markeras P):

backchecka		boxa(s)		centra	
chippa		clinha		comebacka	P
kontra		crawla		dopa	
dribbla		ducka		fighta(s)	
finta		flya		forechecka	
handicapa		hooka		jabba	
jogga		kicka		knocka	
knockouta	P	lobba		mastra	
matcha		missa		mixa	
overalla	P	pacea		passa	
pucka		putta		rabbitpuncha	
ranka		ruffa		rusha	
scora		seeda		serva	
sidesteppa		singla		skippa	
slugga		smarta	P	smasha	
sparra		speeda		spika	
sporta		sprinta		spurta	
starta		swinga		tackla	
timea		tippa		tricksa	
trimma		träna		uppercutta	P

Sammanlagt 60 *a*-avledda verb finns belagda i 9208 fall. Genomsnittsligt betyder detta 15,3 belägg. *Lobba* har 17 och ligger närmast genomsnittet men de flesta ligger långt ifrån genomsnittet.

Frekventast är några allmänna begrepp för förberedelser, deltagande och förutsägande av resultat (*träna, starta, trimma, matcha* och *tippa*), vissa tekniska detaljmoment (*missa, dribbla, boxa, passa, knocka, spurta* och *tackla*) samt dessutom utövandet av en viss sportgren (*boxas*). Fler än 100 belägg har de 12 mest frekventa:

1)	träna	2834
2)	starta	2097
3)	tippa	929
4)	missa	690
5)	boxa(s)	682
6)	dribbla	223
7)	passa	186
8)	trimma	155
9)	knocka	147
10)	spurta	145
11)	matcha	115
12)	tackla	106

Å andra sidan finns 10 unika *a*-avledningar:

flya	skippa
knockouta	spika
rabbitpuncha	timea
shippa (chippa)	uppercutta
singla	utsmarta

Det förefaller inte vara någon svårighet att introducera en ny verbavledning. En sådan kan göras t.ex. på en personbeteckning (*flyer, skipper* och *speaker*), en sällsynt sammansättning (*rabbit-punch*) eller ett adjektiv (*smart*) men också tillkomma genom retrogradering (*timea* av *timing*).

3.5. Ordbildning

Man skulle kunna föreställa sig att när ett ord är inlånat och kanske rentav väletablerat och frekvent i svenskan, så skulle det

inlånade stammorfemet lätt kunna ge upphov till nya lemman, bland annat på grund av att de engelska och svenska avlednings-systemen företer stora inbördes likheter. Det finns förvisso exempel på avledningar såsom personbeteckningar och verbal-abstrakter till morfem som {box}, {sport} och {trän}, men generellt förekommer avledningar ändå tämligen sparsamt. Mycket tyder på att det är nomina som lånas först och att det inte är särskilt svårt att göra verbavledningar till dem, medan däremot adjektivavledningar är sällsynta, kanske på grund av böjnings-svårigheterna hos de tämligen få inlånade engelska adjektiven.

3.5.1. Verb

Ifråga om verb är bilden enkel och entydig. Om man kategoriserar verben efter vad som traditionellt brukar benämnas 1:a konjugationen som *a*-avledningar – något som berättigas bland annat av att alla nybildningar och däribland alla inlån förs till denna den enda numera produktiva konjugationen – så förekommer i praktiken vid verben så gott som enbart *a*-avledningar. På s. 146 finns en uppställning över alla de verb som avletts med *-a*. Materialets enda undantag är verbet *markera* för vilket analogin med den tidigare i allmän betydelse väletablerade *era*-avledningen tydligen varit avgörande.

3.5.2. Adjektiv

Adjektivavledningarna är få. Det faktum att de inlånade adjektiven överhuvud taget är få skulle möjligen ha kunnat medföra att inlånade nomina fick motsvarande adjektivavledningar vid sin sida. Det kan inte sägas vara fallet. De enda avledningssuffix som kommit till användning är *-ig*, *-lig*, *-mässig* och *-sk*. De 14 be-lagda adjektivavledningarna har nedanstående frekvens:

flyig	1	sportig	8	sportlig	13	allroundmässig	1	proffsk	1
matchig	1	sluggig	1	sportslig	233	sportsmässig	3		
rondig	2	trickig	2						
ruffig	80	tricksig	2						
rushig	6								

Som synes är det endast *sport(s)lig* och *ruffig* som har mer än enstaka frekvens. Å andra sidan förefaller det inte finnas några hinder för kreativ ordbildning att döma av tillfällighetsbildningar som *flyig*, *matchig* och *sluggig*. *Sport(s)lig*, *matchig*, *rondig*, *rushig* och *tricksig* är bildningar till motsvarande enstaviga nomina. Dessutom finns redan verben *sporta* och *rusha*. De båda unika *flyig* och *sluggig* har emellertid bildats till *er*-avledningarna *flyer* och *slugger*. Visserligen finns verbet *slugga*, men *flya* är ett engångsbelägg tillsammans med *flyig* i ett mycket ovanligt exempel på kreativ ordbildningsglädje.

3.5.3. Nomina

De nominala avledningarna är betydligt fler än de adjektiviska och de verbala. Även om några av avledningarna är högfrekventa är det dock anmärkningsvärt få nominala avledningssuffix som kommer till användning.

Personbeteckningar	Verbalabstrakter	
-a	-ande	-ering
-are	-at	-(l)(ig)het
-erska	-el	-skap
-ist	-eri	Ø
	-(n)ing	

3.5.3.1. Personbeteckningar

Flera personbeteckningar är ytterst lågfrekventa. Sålunda finns endast unika belägg för *-(er)ska* (*crawlerskor* och *rekordska*) liksom för *ist*-avledningen *klubbist*.

För *professionalist* finns bara 2 belägg och för *professionist* 10 belägg trots att *ist*-avledningar finns i både engelska och svenska. *Halva* är det enda nomen som skulle kunna hänföras till *a*-avledningar. Det är dock sannolikt att formen tillkommit som polysemisk utvidgning av det väletablerade nomenet. Det är alltså egentligen endast *are*-avledningar som är produktiva ifråga om personbeteckningar.

3.5.3.1.a. Avledningar på *-are*

De personbetecknande *are*-avledningarna är talrika även om några av dem har mycket få belägg. Det sammanlagda beläggsantalet för *are*-avledningarna är 4617.

Handicapare är unikt liksom *basketbollare*, *bantammare*, *lobbare*, *oddsare*, *passare*, *sparrare*, *trimmare* och *welteviktare*. Av dessa saknar *basketbollare*, *bantammare*, *oddsare* och *welteviktare* motsvarande verbavledningar. Annars ansluter sig så gott som alla personbetecknande *are*-avledningar till verb, ofta mycket frekventa verb.

Det normala är att *are*-avledningarna betecknar utövare av verksamhet, vanligtvis tillfällig sådan. *Boxare* och *tränare* är ofta yrkesbeteckningar, medan övriga *are*-avledningar avser verksamhet (den som utför eller kännetecknas av att utföra en viss verbhandling) av mera tillfälligt slag: *dribblare*, *fightare*, *golfare*, *handicapare*, *kickare*, *lobbare*, *matchare*, *passare*, *puckare*, *ruffare*, *rushare*, *servare*, *sparrare*, *sportare*, *spurtare*, *startare*, *tacklare*, *tippare*, *trimmare* och väl också *basketbollare* trots att något motsvarande verb inte är känt, men givetvis lätt kan bildas spontant.

Två *are*-avledningar kan väl närmast hänföras till sådana nomina som inte primärt betecknar utövare av verksamhet utan snarare vad Söderbergh (1968:88f.) kallar "status". Till denna statuskategori hör de båda unika *are*-avledningarna *bantammare* (som beteckning på en tävlande i viktsklassen bantam) och *gladoddsare* (för den som ger glädjande höga odds för de tippare som förutsäger rätt vinnare).

En enda *are*-avledning, nämligen *-setare*, är inte personbetecknande. *Setare* är emellertid inte heller något sakord som *regnmätare* eller *sockerströare* utan ett verbalabstrakt. Sådana *are*-avledningar har inte varit speciellt vanliga och nämns exempelvis inte i ordbildningsläror som Liljestrands eller Söderberghs men har förmodligen viss produktivitet såväl inom sportspråket som allmänspråket. För denna förmodan talar ord som *nätrullare* (boll som via nät rullar in på motståndarens planhalva i racket-spel), *avstickare* (tillfällig avvikelse från uppgjord färdplan eller resrutt) och *tryckare* (dans som utföres med de dansande tätt tryckta intill varandra). Sådana *are*-avledningar verkar kännetecknas av att speciellt förekomma i ledigt talspråk.

Två *are*-avledningar står i särklass med hänsyn till beläggsantal, nämligen *tränare* (2441) och *boxare* (1737). Dessa båda svarar alltså för drygt 90 % av alla *are*-belägg. Utöver dem är det bara *tippare* (252), *puckare* (73) och *sportare* (47) som har mer än 10 belägg. Som synes av jämförelsen mellan *er*-avledningar och *are*-avledningar är det endast *dribblare*, *fightare*, det unika *handicapare*, samt de sällsynta *matchmakare* (4) och *startare* (2) som har belagts vid sidan av motsvarande *er*-avledning. Av dem företer *fightare* (delvis) och *startare* (troligen genomgående) olika betydelser i förhållande till sin motsvarande *er*-avledning. Någon gång förekommer *stoppare* men då ej i betydelsen 'centerhalv' utan som nomen *agentis*, 'den som stoppar (bollen)'

3.5.3.1.b. Avledningar på *-er*

Personbeteckningar bildas i engelska med avledningsändelsen *-er* som alltså är ekvivalenten till det svenska *-are*. Liksom *-are* kan *-er* bilda nominala avledningar till flertalet verb. *Er*-avledningarna i svenskt sportspråk är synnerligen talrika (56). Endast 5 (*dribbler*, *fighter*, *handicaper*, *matchmaker* och *starter*) av dessa 56 har parallella *are*-avledningar.

Handicaper–*handicapare* har blott enstaka belägg, medan *startare* och *fightare* företer betydelseopposition respektive

betydelseinskränkning i relation till motsvarande *er*-avledningar. *Fightare* har alltid betydelsen 'boxare', vanligtvis med vardagligt stilvärde, något som även stavningen <fajtare> tyder på. De bägge interna beläggen för *startare* står för 'person som själv startar, dvs. deltar som tävlande', medan *starter* alltid betyder 'person som startar andra, dvs. igångsätter andra tävlande'. Det är sålunda endast *dribbler*–*dribblare* som är synonyma med mer än tillfällig beläggning.

I svenskan är *er*-avledningarna tämligen få och begränsade till vissa betydelsegrupper. Dit hör förutom släktskapsbeteckningar som *syster* och *svåger* även folkslagsbenämningar som *indier* och *perser*, lärda *iker*-avledningar som *akademiker*, *musiker* och *heraldiker* men även vardagliga affektiva avledningar som innebär egenskaper såsom *slusker*, *snoker* och *tjuvstryker*, alltså med tydlig pejorativ anstrykning. De svenska *er*-avledningarna har inte en sådan ställning att de har kunnat få någon egentlig mönsterbildande morfologisk effekt. *S*-plural är frekvent vid de inlånade *er*-avledningarna. Liljestrand (1975:68) tar upp *-er* bland de nordiskt-germanska suffixen och säger välbefogat att detta suffix "har följt med den stora strömmen av engelska lånord". Han exemplifierar främst med konkreter men framhåller att "Också person- och djurord" förekommer. Mot bakgrund av undersökningsmaterialet är detta omdöme närmast en kraftig underdrift.

Av materialets 56 *er*-avledningar är 48 personbetecknande. I särklass frekventast är *center* (2560 + 160 belägg för *centerforward*). Därefter följer *inner* (1836 + 20 *innerforward*), *sprinter* (1000), *manager* (488), *supporter* (368), *fighter* (250), *stopper* (244), *partner* (186), *keeper* (143), *outsider* (112), *speaker* (111) och *starter* (103).

Men det finns också *er*-avledningar med unika belägg (*backnumber*, *commander*, *contender*, *crowdpleaser*, *grappler* och *southpawer*). Det totala antalet belägg med icke-personbetecknande *er*-avledningar uppgår till 1157, mest beroende på att *welter* har 788 belägg. *Walkover* (175) och *backhammer* (89) är de enda övriga i denna kategori som har fler än 5 belägg.

De *er*-avledningar som har motsvarande verbavledningar är tämligen få, nämligen endast *dribbler*, *fighter*, *handicapper*, *scorer*, *slugger*, *speaker*, *sprinter* och *starter*. Av dem är *handicapper* och *scorer* lågfrekventa och verbet *spika* är unikt. Det är alltså högst en handfull *er*-avledningar som annat än tillfälligt ingår i morfemfamiljer med verbavledning. Eftersom det ifråga om *dribbla*, *fighta(s)* och *starta* också finns *are*-avledningar är det egentligen endast blott *slugger* och *sprinter* som fungerar som nomina agentis vid sidan av motsvarande verb.

Det totala antalet belägg på *er*-former i materialet är 8114. Av den ovan redovisade topplistan är det framförallt spelarplatsbeteckningar som *center*, *inner*, *stopper*, *flyer* och *keeper* som har fått höga beläggstal. Med de *er*-avledningar som har högt beläggstal bör *promotor* (176) sammanhållas. Det engelska *promoter* har associerats med det i svenskan etablerade *promotor*. I svenskan har *promotor* använts i betydelsen 'person som lagerkransar den som vid universitet avlagt doktorsexamen' eller 'person som förvärvat vissa grader (magister- och kandidat-) i simkonsten'. Även om dessa betydelser ligger långt ifrån den tävlingsidrottsliga har attraktionen tydligen varit så stark att formen *promotor* verkar undantagslös. I PO har lemmat i 17/18 fall *s*-plural, en form som är mycket frekvent för *er*-avledningar.

3.5.3.2. Verbalabstrakter

3.5.3.2.a. Avledningar på *-ande*

Korpusen innehåller 19 *ande*-avledningar med sammanlagt 101 belägg. Av dem är det bara *matchande* (43), *passande* (13), *puckande* (8), *dribblande* (6) och *sportande* (5) som uppvisar 5 eller flera belägg. Bland de unika finner man 5 *ande*-avledningar till frekventa verb: *Missande*, *sidsteppande*, *sparrande*, *sprintande* och *tacklande*.

Ande-avledningar hör framförallt till kanslispråk och vetenskapligt språk och är främmande för stilnivån i sportspråket. Söderbergh (1968:85f.) påpekar att "ande framförallt brukas för

att beteckna att handlingen eller verksamheten u p p r e p a s eller fo r t g å r [...] I sakens natur ligger att *ande*-avledningen ofta får något pejorativt över sig.” Det är nästan bara med den bibetydelsen som *ande*-avledningar förekommer i sportspråk, gärna med innebörden ”alltför mycket av”.

[...] förföllo till mer dribblande än som var behövt [...]
 [...] men annars överdrev dribblandet [...]
 Det var ett kombinerande och ett uttagningsmatchande som rätt
 mycket närmade sig det kompletta vansinnet [...]
 [...] Djurgårdens berömda ishockeymaskin tycks ha kommit i
 olag efter allt landskampspuckande [...]
 Ta bort soloruschandet, lägg an mer på lagspel [...]

Inga hinder tycks finnas för en tillfällig *ande*-avledning även om motsvarande verb inte finns inlånat annat än i citatfunktion, något som exemplifieras av *chargande* (s. 55).

3.5.3.2.b. Avledningar på *-het*

Het-avledningarna är få och sällsynta. *Ruffighet* har 5 belägg och de 4 övriga *het*-avledningarna har tillsammans bara 5 belägg (*rushighet*, *smartheit* och *sportighet* vardera 1 och *sportslighet* 2), inalles alltså blott 10. Som synes är det, bortsett från *smartheit*, endast adjektivavledningar på *-(l)ig*, som har givit upphov till *het*-avledningar. Eftersom adjektiven och adjektivavledningarna är få är det förklarligt att adjektivabstrakter på *-het* också är sällsynta.

3.5.3.2.c. Avledningar på *-skap*

”Improduktiva är numera ändelserna *-lek*, *-dom* och *-skap*”, deklarerar Söderbergh bestämt (1968:120). Det är nog giltigt för *-lek* och *-dom* men knappast för *-skap*. Trots sin påstådda improduktivitet har *-skap* producerat 5 nya avledningar till engelska sportord och det finns säkert många nya och/eller tillfälliga *skap*-bildningar även utanför sportspråket. *Skap*-avledningarna är, lik-

som *het*-avledningarna, blott 5 och har obetydligt fler belägg, nämligen 16. Skillnaden i beläggsantal beror på *promotorskap* som förekommer 9 gånger, medan *tränarskap* är belagt 3 gånger och *managerskap* 2. Övriga 2 *skap*-avledningar, *allroundskap* och *masterskap*, är unika.

Samtliga genusvisande belägg har neutralt genus såsom *faderskap* till skillnad från utrala *skap*-avledningar som *galenskap* och *vänskap*.

3.5.3.2.d. Avledningar på *-(n)ing*

Avledningar på *-(n)ing* är vanliga (29 st) och några är högfrekventa. I särklass står *träning* (4845) och *boxning* (2897), men också *passning* (956) hör till kategorin lexem med talrika belägg. Sedan finns en mellangrupp med *tackling* (209), *dribbling* (183), *tippning* (174) och *sparring* (107). Därefter kommer *fighting* (69), *doping* (60), *rank(n)ing* (36), *trimning* (31), *matchning* (25) och *finntning* (24). 5 lexem är unika, *droppning*, *handikapning*, *jabbning*, *puttning* och *speakning*. *Droppning* och *puttning* är säkert ganska vanliga numera med den kraftigt ökade golfbevakningen, medan de övriga 3 unika lexemen nog är tillfälliga bildningar.

Efter stamslut på nasalen /n/ och på kluster med likvidorna /l/ och /r/ samt vid *era*-verb kan endast avledningsändelsen *-ing* förekomma i svenskan. Det gör att *centring*, *dribbling*, *kontring*, *markering*, *tackling* och *träning* av fonotaktiska skäl saknar *ning*-varianter. Av övriga 26 *ing*-avledningar är det 8 som vid sin sida har parallella *ning*-former:

backchecking	5	backcheckning	1
boxing	3	boxning	2894
doping	59	dopning	1
passing	1	passning	955
ranking	34	rankning	2
sidestepping	2	sidestepning	7
slugging	6	sluggning	8
sprinting	8	sprintning	11

Av de 8 avledningarna med parallella *ing/ning*-former är det *doping* och *ranking* som har *ing*-övervikt och dessutom en mycket kraftig sådan. Blott vid *slugg(n)ing* och *sprint(n)ing* förekommer någorlunda jämn fördelning. Den sammanlagda beläggsfördelningen är 291 för *ing*-avledningarna och 1285 för *ning*-avledningarna. Till det kommer de alternativlösa *träning*, *centring*, *dribbling*, *kontring* och *tackling*, vilka tillsammans har 5427 belägg.

Totalsumman för (*n*)*ing*-avledningarna är 7013 belägg. *Sparring* med sina 107, *fighting* med 69 och *forechecking* med 10 saknar *ning*-former och tillsammans med de 59 *doping*-beläggen och de 34 *ranking*-beläggen svarar dessa fem lexem för inte mindre än 279 av de 301 *ing*-beläggen.

Ranking och *sparring* förekommer ofta i ordfogningar (*ranking list* och *sparring partner*) och detta har nog bidragit till att *ning*-avledning så gott som helt saknas (dock 2 exempel på <*rankning*>). *Doping* är ju en jämförelsevis sen företeelse, som förmodligen numera företer en betydande andel *ning*-belägg. Däremot lär den likaledes tämligen moderna ishockeytermen *forechecking* endast undantagsvis förekomma med *ning*-suffix. Att <*sprintning*> inte har blivit allennarådande kan möjligen bero på konsonantförbindelsen -[ntn]-, som kanske upplevs som ovan och tung. Eventuellt gäller fonotaktiskt motstånd även för -[jtn]-, men *fighting* är egentligen en boxningsterm och dessutom första ledet i flera ordfogningar (*fighting spirit* m.fl.), så det finns flera förklaringar till uteblivna *ning*-belägg.

Det står annars klart, inte minst på grund av de unika och lågfreventa lemmarna, att *ning*-avledningar utan svårighet kan bildas till inlånade verb. Av uppställningen på s. 155 framgår vilka avledningar som givit upphov till (*n*)*ing*-avledningar.

I jämförelse med *ande*-avledningar är *ning*-avledningar ofta mer eller mindre konkreta. Vanligt är att avledningarna (dvs. på *ande*, *-else*, *-ning* m.fl. som betecknar utövande av verksamhet) betecknar resultatet eller produkten av den verksamhet som uttryckes genom verbet.

3.5.3.2.e. Kortabstrakter

Sportspråket är rikt på neutrala verbalabstrakter bildade med Ø-suffix till verbstammen (t.ex. *ett löp*, *ett sim*, *ett häng*, *ett drag*, *ett flyt*, *ett frånskjut* och *ett inkast* (Tingbjörn 1979:107). Emellertid tycks kreativiteten inte gälla de från engelska inlånade orden.

I korpusen är det bara två verb, nämligen *boxas* och *passa*, som har givit upphov till en Ø-avledning, dvs. *ett box* och *ett pass*. Att just verbet *boxas* har genomgått denna ordbildningsprocedur får väl ses som ett tecken på att detta verb är mycket välintegrerat i det svenska språket. Det faktum att för- och efterledsställning totalt dominerar beläggsantalet (92/98) talar för att ellipstendensen kraftigt har förstärkt benägenheten att skapa avledningen *box* i stället för en *ande-* eller *ning-*avledning (t.ex. är exempel 1 på s. 266 *E-hallsboxet* klart kortare som rubrik än [...] *vid boxningstävlingar i Eriksdalshallen*. Likaså är *proboxet* i exempel 2 kortare än den *professionella boxningen*. *Pass* finns i 74 belägg, vilket är få i jämförelse med den synonyma *ning-*avledningens 956. De 98 *box-*beläggen är ännu färre i relation till de 2897 exemplen på *boxning*.

Det unika *break* har inget inlånat *a-*avlett verb till vilket Ø-avledningen *break* har kunnat bildas utan det är lånat direkt från engelskan. Likaså har *go* lånats direkt men både *break* och *go* har nog ifråga om genustillhörighet påverkats av verbalabstrakten med Ø-suffix.

Sammanfattningsvis kan alltså fastslås att de annars så frekventa Ø-avledningarna till inlånade verb endast belagts vid *boxas* och *passa* och att det till övervägande del också vid dessa verb lär bero på ellipsbehov.

3.5.3.2.f. Övriga verbalabstrakter

Även beträffande verbalabstrakter förekommer några högst tillfälliga avledningstyper. *Championat* (9) är unikt som *at-*avledning, men detta ord är av allt att döma tämligen vanligt i hästsport (lån från franska?).

Som exempel på *el-* och *eri-*avledningar finns endast *dribbel* (4), respektive *dribbleri* (2) och *proffseri* (3) belagda.

3.5.4. Ellipser

Ett för sportspråk typiskt stildrag är hög frekvens av ellipsbildningar.

Le procédé favori de la langue sportive c'est l'ellipse, qui substitue un mot à une locution dont il faisait partie. [NOT: La locution complète coexiste d'ailleurs souvent à côté d'expression abrégée] phénomène inconscient, bien entendu, qu'on peut signaler souvent dans l'histoire de la langue française, et que les hommes de sport ont généralisé, simplement par un besoin naturel de rapidité. La langue sportive, néglige les intermédiaires, elle va droit au but. L'ellipse peut s'opérer par synecdoque: le déterminé chasse le déterminant ou le déterminant le déterminé. (Dauzat 1910:293)

Dauzats ord gäller i hög grad även svenskt sportspråk (Tingbjörn 1979:107f.). Emellertid är ellipsbildningar till de engelska lånorden i materialet tämligen få. Att förkorta inlånade ord kan endast göras med flerstaviga ord. En stor andel av de engelska lånen är i sig själva enstaviga och därmed inte möjliga att förkorta.

Den efter förkortning kvarvarande delen måste vara entydig och alltså inte leda till polysemi. Det är alltså otänkbart att det av *vattenpolo* skulle kunna bli en ellips **vatten*. Däremot kan det bli en efterledsellips *polo* under förutsättning att *polo* förut inte är upptaget av annan betydelse eller att mångtydighet inte uppstår. Eftersom *hästpolo* inte utövas i Sverige har *polo* i vårt land kunnat bli ellipsen för *water polo*.

De ellipser som belagts i materialet är:

bantam	216	bantamvikt	534
basket	186	basketball/boll	238
bob	67	bobsleigh	43
bogey	1	bogey team	10
		bogey ground	2

center	2560	centerforward	160
centerback	59		
centerhalva	619	centerhalvback	58
halv(a)	1531	halvback	1190
hockey	859	ishockey	2934
mixed	99	mixed double/dubbel	59
pro	215	professional	9
proffs	1124		
rack	1	racket	49
sparring	107	sparring partner	32
tennis	1525	lawntennis	35
track	2	track and field	1

Ellipserna är av flera olika slag och tillkomna av olika orsaker. En ellipsbenägen grupp utgörs av sådana nomina som har ett lätt identifier- och analyserbart led, medan det andra ledet har saknats i svenska språket eller i varje fall inte funnits tidigare i någon förväxlingsbar betydelse. Det är fallet med viktklasser som *bantamvikt* och *weltevikt*, spelarplatsbenämningar som *centerforward* och (*center*)*halvback* och en tävlingsgren som *mixed double/dubbel*. *Bantam*, *welter*, *center*, *centerhalv*/*centerback*, *halv(a)* och *mixed* har känts som lättnader i jämförelse med de långa sammansättningarna.

I några fall har ordfogningar förlorat sin ena fog därför att den är helt – eller så gott som helt – förutsägbar och därför onödig. Det kan man se av exempel som *sparring partner*. Det är något svårare att fastslå att *coming* (av *coming man*) och nominaliserade adjektiv som *allround* (idrottsman) och *tip-top* (form) är att bedöma som ellipser, även om i varje fall huvudorden i *coming man* och *tip-top form* är så fast förknippade med sina adjektiv att en sådan bedömning faller sig naturlig och väl-motiverad.

Bobsleigh har en efterled som ter sig klart osvensk ifråga om stavning och uttal och som väl endast etymologiskt kunniga kan knyta till något svenskt ord. Det är därför förklarligt att ellipsen *bob* (i synnerhet vid alla böjningsbehov) har kommit att bli det vanligaste alternativet.

Pro och *six-days* är inlånade som ellipser. *Sixdays*, som också fått en svensk lånöversatt ellipsvariant *sexdagars*, finns endast som simplex i korpusen, medan *pro* tvärtom med ett enda undantag av 215 belägg bara finns i förledssammansättningar. *Professional* skulle möjligen ha fått en större förekomst om man – liksom för *musical* – uttals- och böjningsmässigt hade anslutit ordet till svenska mönster. Det etablerade svenska *professionell* har inte kunnat hävda sig, förmodligen beroende på att det i många fall skulle kräva en fristående bestämd artikel *den/de* och bestämdhetssuffixet *-el/-a*. Läget hade onekligen varit gynnsamt för en ellips även om det inte har funnits något lämpligt ellipsled. Det är vanskligt att spekulera i om, och i så fall i vilken grad, det etablerade svenska prefixet *pro-* (som i *proisraelsk*) har motverkat att den engelska ellipsen *pro* kommit att bli ett svenskt nomen. Sannolikt har i varje fall morfologiska skäl på något sätt inverkat.

Böjningsskäl har säkerligen också orsakat den s.k. backformation som *rack* för *racket* innebär. Ordslutet *-et* har kunnat uppfattas som bestämdhetsändelse.

Beträffande ellipsen *proffs* står Låftman för ett sensationellt påstående:

En *proffs* är en yrkesmässig sportsman. Man säger han har blivit *proffs*. En för mig namngiven idrottsman fann det engelska ordet *professionals* för långt och obekvämt och gjorde själv en förkortning *proffs*, som han stavade med två f, antagligen för att markera vokalens korta uttal, och försåg med pluraländelsen s. Han publicerade ordet *proffs* i idrottspressen år 1910. Sedan förvandlades ordet av ungdomen till singular och tvingade sig fram i dagspressen. I engelskan finnes intet ord som heter *proff* eller *proffs*. Engelsmännens förkortning av ordet *professional* heter *pro*. (Låftman 1940:9)

Det är onekligen synd att Låftman har varit så diskret att han inte har uppgivit den ”för honom namngivne idrottsmannens” namn. Det skulle ha varit ett verkligt fynd att kunna återfinna det av Låftman omnämnda förstabelägget – om uppgiften hade visat sig vara korrekt förstås.

Tennissportens benämning var under de första decennierna *lawntennis*. Säregt för tennis är att denna sport bedrivs såväl

utomhus som inomhus och på en mängd olika underlag. Det enda underlag som aldrig förekommit i Sverige är gräs och därför har förleden *lawn-* inte känts meningsfull utan rentav missvisande. Den andra sportgrenen med efterleden *-tennis*, dvs. *tabletennis*, har i Sverige genomgående antagit hybridbenämningen *bordtennis*. Ellipsen *tennis* för *lawntennis* skiljer sig från de övriga därigenom att det är förleden, den bestämmande leden, som har försvunnit, nedan det i övriga fall är efterleden, den bestämda leden, som elliptiskt har fallit bort.

Om en bestämning ingår i en fast och tämligen frekvent fras kan huvudordet elliptiskt falla bort, något som exempelvis kan ses beträffande still *going strong* (357) och *tip-top* (377). Ifråga om *tip-top* har *form* i ett 20-talsbelägg elliptiskt fallit bort vid den tid då *tip-top form* var som frekventast.

3.5.5. Sammansättningar

Sammansättningar är en ordbildningstyp som är karakteristisk för svenska språket liksom för övriga germanska språk. Få språk har en sådan närmast total produktiv sammansättningsfrihet som svenskan.

Engelskans sammansättningar (ordfogningar som *bogey team/ground*, *ranking list* och *sparring partner*) kan kallas "särskrivna sammansättningar". Sådana särskrivs vanligen även som inlånade i svenskan. Viss skillnad kan iakttagas med hänsyn till etableringsgraden hos efterleden. *Bogey team/ground* förekommer enbart som ordfogning och likaså *ranking list* (men däremot *rankinglista*). Efterleden i *sparring partner* upplevs tydligen som så etablerad att sammansättning (dock utan bindefogs-s) och ordfogning varierar vid detta lexem. Pluralen skrivs *sparring partners*.

3.5.5.1. Förleder

Antalet sammansatta belägg i materialet uppgår till 45 918. Av dem är 45 629 sammansatta med ett nomen som för- eller efterled. De fördelar sig anmärkningsvärt lika med 25 572 i förled och 22 161 i efterled. Adjektiviska förleder finns i 233 fall (*allround*+ 166, *cross*+ 37, *down*+ 67 och *tiptop*+ 13). Gemensamt för dessa 4 ord är att deras ordklassstillhörighet är oklar. Genom bortfall av nominala huvudord kan de i vissa fall ses som nominaliserade adjektiv, i andra har de en adverbfunktion.

Endast 4 sammansättningar har en tydlig adverbförled (2 med *overhead* och 1 med vardera *open* och *out*).

De 10 frekventaste förledssammansättningarna är:

bandy+	2590	sport+	1053
klubb+	1810	tennis+	911
tränings+	1596	match+	879
ishockey+	1537	start+	796
boxnings+	1208	forwards+	708

Svenska nominala sammansättningsförleder ändas antingen på -Ø eller -s. Historiskt förekommer kasuskomposition inte blott med -s utan också med genitiviska -a (exempelvis barnavård) eller -o/-u (såsom i kyrkoherde och vattuflod), men detta är naturligtvis inte aktuellt för engelska nutidslån. Den mest verk samma sammansättningsregeln är syntaktisk. Är förleden själv sammansatt så utlöser detta så gott som alltid kasuskomposition med -s (*pojkbok* + *handel* = *pojkbokshandel*, dvs. en handel med pojkböcker), medan enkel förled normalt har -Ø (*pojke* + *bokhandel* = *pojkbokhandel*, dvs. en bokhandel för pojkar).

Vid vissa enstaviga nomina råder växlande bruk utan att det är lätt eller ens möjligt att finna regler för fördelningen -Ø/-s (*daggröning* men *dagstidning*). I korpusen är det relativt ont om sammansättningsfogar. Det är 3856 belägg som har s-komposition. Detta verkar vid första anblicken vara tämligen många, men det visar sig att tre nomina (*tränings*+ 1596, *boxnings*+ 1203

och *forwards+* 708) står för inte mindre än 3507, dvs. drygt 90 % av dessa belägg.

De nomina som alltid har *-s* i förled är endast 12. Samtliga dessa 12 är *ing*-avledningar (som *dribblings+*, *passnings+* och *tippnings+*). Av dem är 4 unika (t.ex. *nocknings+* och *pucknings+*), så det krävs inte någon längre tids anpassning för att en sådan svensk avledningstyp skall kunna börja användas som alla andra svenska *ing*-avledningar. Blott 3 lexem på *-ing* (sportgrensbenämningarna *boxning* och *curling* samt *träning*) finns belagda utan *s*-fog. Mot 3 belägg med *boxing* (*the boxing skill*, [...] *New Yorks mest kände boxingwriter* [...] och *boxing show*) står inte mindre än 1203 belägg för *boxnings+*. Förhållandet är om möjligt ännu mer ojämnt ifråga om *träning*: 2 belägg för *träning+* gentemot 1596 som har formen *tränings+*. Det enda egentliga undantaget består av 96 exempel på *curling+* mot endast 2 för *curlings+*. För alla andra *ing*-avledningar finns det motsvarande verb. Inom curlingsporten är visserligen *curla* ett vanligt verb för curlingstenens skruvrörelse (den som har givit spelet dess namn), men det har nog varit så gott som okänt utanför de aktiva curlarnas led. *Curla* har inte använts i betydelsen 'utöva curling' på samma sätt som *boxa* för 'bedriva boxning'. *Curling* är och upplevs därför inte som en inhemsk *ing*-avledning.

Förutom *boxning*, *curling* och *träning* har följande ord belagts såväl med som utan kaskuskomposition i förled:

back+	550	no decision+	1
backs+	2	no decisions+	2
backhand+	22	oldboy+	7
backhands+	3	oldboys+	186
centerforward+	1	pool+	164
centerforwards+	8	pools+	1
forehand+	24	proff+	6
forehands+	7	proffs+	607
forhand+	1		

forward+	7	ringside+	10
forwards+	708	ringsides+	1
handicap+	56	scratch+	24
handicaps+	13	scratches+	1
handikap+	36		
handikaps+	4	sport+	1053
handikapp+	1	sports+	14
handikapps+	2		

Vid sidan av *ing*-avledningarna är det inte många fall där man kan finna förleder med kaskomposition, dvs. med bindefogen *-s*. Några av ovanstående nomina torde kunna uppfattas som sammansatta och följer därför ibland regeln om att sammansatt förled åtföljs av bindefogen *-s*.

Det gäller tennisslagen *backhand* och *forehand* liksom *centerforward*, *handicap* och kanske *no decision*. Tydligt har inte *ringside* på samma sätt betraktats som en sammansättning. En speciell regel i svenskan låter stamslutande trycksvag vokal i förled falla bort, t.ex. *skola + gård = skolgård*. Denna regel tillämpas inte vid egennamn, t.ex. *Mora + klocka = Moraklocka* och inte heller vid inlånade ord, t.ex. *radio + mottagare = radiomottagare*. Dessutom undviks en del svåruttalade konsonantkombinationer, såsom [tʃf] i *lättja + full = lättjefull*, genom bibehållande av vokal med viss försvagning /a/ → /e/. Ett enda exempel (*ligspel*) finns i materialet, men för övrigt bevaras stamslutande vokal i *liga* m.fl. förledslån.

Ett enda belägg företer *s*-komposition gentemot svenskans normala bruk, nämligen det unika 10-talsbelägget *scratches+*. Stamslutande /s/- och /ʃ/-ljud förhindrar annars bindefogs-*s*.

Det finns dock några nomina som så gott som alltid har *s*-form i förled.

Det gäller personbeteckningarna *forward*, *oldboy* och *proff(s)*. Det sistnämnda hör egentligen inte hit, eftersom *proffs* är den totalt dominerande grundformen. *Forward* och klassindelingsbeteckningen *oldboy* är mycket frekventa i plural, och det kan tänkas påverka *s*-form i förbindelse med att även dessa båda ord möjligen uppfattas som ett slags sammansättningar.

Det är så sällsynt med *s-* i förled att det måste bedömas som ett tydligt inflytande från det långgivande språket att valet mellan Ø-form och *s-*form i så stor utsträckning har kommit att göras till fördel för Ø-komposition. Ett välkänt sportundantag från huvudregeln utgör *Svenska fotbollförbundet* som när organisationen bildades 1904 tog sitt namn efter mönster från *The English Football Association*.

3.5.5.2. Mellanleder

Sammansättningarna med ett engelskt lån som mellanled är 2435. De 10 frekventaste inlånade mellanlederna är:

+hockey+	1558	+backs+	58
+tennis+	242	+klubbs+	41
+sport+	159	+inner+	30
+tips+	80	+match+	29
+polo+	59	+ronders+	26

Mellanledsdistributionen domineras av de fall då sammansatta sportgrensbeteckningar som *+ishockey+*, *+bordtennis+*, *+vattenpolo+* och (den 1940 förekommande grenen) *fältsport* står som förled och därmed ger mellanledsstatus åt sina engelska efterleder. Det är vidare sådana sammansättningar som *stryktipskupong*, *trebackslinje* och *småklubbsproblem* som döljer sig bakom ovanstående mellanleder. De allra flesta mellanlederna är lågfrekventa.

3.5.5.3. Efterleder

Efterleder påverkas ju inte av morfofonematiska inflytanden i bindefogen. Däremot krävs anpassning till gällande ändelseböjning. Chrystal (1988:91) anser att efterledsförekomst innebär att ”det är möjligt att lånet nått längre i sin integrering eftersom större krav på anpassning till svensk böjning ställs på ord i

efterledspositionen”. Då antalet efterledssammansättningar i korpusen är nästan lika stort som förledssammansättningarna verkar inte efterledspositionen vara speciellt hämmande. Man kan i och för sig tänka sig att högfrekvent förekomst i efterled hos några väletablerade nomina skulle kunna ge ett högt totalt antal, medan förekomst i förled skulle finnas hos några fler lemman men med färre belägg. I någon mån är detta nog en relevant förklaringsgrund men inte så tydlig som man skulle förvänta sig. I förledsställning är 168 olika lemman belagda och i efterled 150, så det är inte någon avsevärd skillnad. Efterleds-distributionen tycks inte på något vis skilja sig från simplex-distribution, varken så att efterled skulle underlätta eller försvåra introducerande av engelska lån.

De 10 frekventaste efterlederna är:

+match	3190
+matchen	2685
+matcher	1655
+matcherna	751
+träning	587
+form	494
+klubben	493
+inner	468
+backen	420
+sport	416

Det är inte oväntat centrala tävlingsbegrepp som {match}, {sport}, {form} och {träning} jämte spelarplatsbeteckningar som {inner} och {back} som toppar listan. Det finns vissa nomina som har en mycket hög andel av sina samtliga belägg som efterled. Dit hör {keeper} (totalt 143 belägg), vars form *keepern* som efterled står för inte mindre än 62 av 101 SB-belägg. Förklaringen står av allt att döma att finna i den vanliga typen av sammansättning med KLUBBNAMN + *keepern* (*Västanforskeepern*). I en sådan sammansättning upplevs troligen *+målvakten* som en alltför lång sammansättning.

Efterled kräver knappast, som Chrystal antar, någon högre grad av införlivning. Unikt finns t.ex. ” [...] medan Joe Louis i dessa dagar ser ut som en verklig tungviktsdreadnought.”

4. Semologi

De semologiska aspekterna på inlåningsprocessen hos sentida lån har i allmänhet ej tilldragit sig något större intresse hos forskarna. Detta beror säkerligen dels på att de metodiska problemen är svårhanterliga, dels på att man ej räknat med att kunna utvinna resultat av större omfattning. Den semologiska behandlingen inskränker sig vanligen till kortfattade omdömen av det slag som Stene ger ett typiskt exempel på:

The meanings of E loanwords in N are practically in all cases in excellent harmony with their meaning in English. But in most cases the loan only corresponds to one facet of the meaning of the word in English. Spurious meanings, and meanings specially developed in N hardly exist. (Stene 1945:211)

Stenes ord är i stort tillämpliga även på det här presenterade materialet. Det bör emellertid med kraft understrykas att "harmonin" i de allra flesta fall består i att de engelska sportordens användning i svenskan har sin motsvarighet i en eller flera av ordens vanligtvis många betydelser i engelskan (Ljung 1988: 14). Det ligger i sakens natur att ett fackspråk tar upp lånade ord i specialiserade betydelser. För idrottens del gäller det oftast en i engelskan mycket sent utvecklade betydelse. Att påvisa betydelseskridningar eller helt nya betydelser i det låntagande språket ter sig problematiskt och kan i denna framställning endast göras med många förbehåll, eftersom någon genomgripande undersökning av ordens betydelse och funktion i det långivande språket engelska inte gjorts.

Att uppgift om en i svenskan använd betydelse av ett ord saknas i de engelska ordböckerna bör ej kunna tas som ett säkert bevis för att betydelsen inte existerar i engelskan. Ett så modernt

och levande fackspråk som idrottens representeras knappast på ett aktuellt och heltäckande sätt i lexika. För bestämda slutsatser rörande ordens eventuella betydelseutvecklingar i svenskan är det nödvändigt med ett mångdubbelt så stort material i engelska som i svenska. Med syftning framförallt på möjligheten att kunna identifiera pseudolån utfärdar Haugen följande befogade varning:

The only criterion available for deciding whether a term belongs to this class of native creation is that no model exists in the other language. This may be difficult to ascertain without a rather complete knowledge of the language in question. (Haugen 1950: 221)

Att även en högt kvalificerad kännare av engelska språket därvidlag måste erkänna bristande kunskap visar bland annat de rättelser som Orr tvingats införa i fotnoter (Orr 1953:77 och 79).

Det är inte överraskande att idrottsorden normalt får samma betydelse i det låntagande språket som i det långgivande. De är till stor del inlånade för att täcka en begreppslucka. Att här räkna upp ord med identisk betydelse i engelskt och svenskt sportspråk skulle bara innebära en omfattande upprepning av materialredovisningsdelen. Däremot finns det anledning att anföra några exempel på betydelseförändringar och falska lån för att visa att den semologiska kongruensen inte är fullt så stor som Stenes ovan citerade yttrande kan ge intryck av.

En del betydelseförändringar förefaller att ha inträffat vid själva inlåningen (möjligen kan den engelska betydelsen ha fallit bort efter mycket kort tid), medan vissa ord utvecklar nya betydelser inom svenskt sportspråk, samtidigt som de behåller den ursprungliga engelska. Det mest uppseendeväckande exemplet på förändrad betydelse är nog *hockey*, som vid sekelskiftet var benämning på bandysporten. Under 1900-talets första decennier synes *hockey* ha levt kvar som alternativ även om *bandy* då blir allt vanligare. I och med införandet av ishockeyn i Sverige 1921 kom benämningarna *bandy* och (*is*)*hockey* att anta sina nuvarande betydelser. Engelskans sportgren hockey har endast förekommit sporadiskt i Sverige och då under namnet *land-hockey*. Att bandy blott utövats mycket regionalt begränsat till

Nordeuropa och inte alls i Storbritannien är en förklaring till att den grenen inte haft något stöd i det engelska språkbruket.

Personbeteckningen *oldboy* förekommer i svenskan som benämning på idrottsman som tävlar i särskild åldersklass (vanligen ca 32–40 år) i vissa sportgrenar. Den engelska betydelsen 'överårig elev vid internatskola som äger rätt att delta i skolans idrottstävlingar' är inte tillämplig på svenska förhållanden.

Wing har i svenskan fått betydelsen 'ytter + inner' i stället för '(spelare på) ytter(kanten)' som ordet t.ex. har i danska och norska. Ett adjektiv som *sporting* har av exemplen att döma en mycket positiv värdeladdning och även beträffande *sportsman* har tydligen *sport* förmedlat en innebörd av moraliskt högtstående kvalitet som orden *sporting* och *sportsman* ej nödvändigtvis äger i engelskan. I det långgivande språket är *sporting* klart pejorativt.

Ett belägg i korpusen på *tennis* avseende badmintonporten torde få betraktas med stor skepsis. Det är eljest mycket sällsynt att lånorden används på ett sätt som ger anledning till oklarhet eller missförstånd.

4.1. Pseudolån

Det är knappast möjligt att dra någon bestämd gräns mellan de nämnda orden och den grupp av ord som brukar kallas *pseudolån* eller *falska lån*, dvs. ord i detta fall av engelskt ordvirke som dock inte alls existerar i engelskan eller i varje fall inte i betydelser som erinrar om dem som utvecklats i det låntagande språket. Pseudolånen har uppmärksammats av flera forskare. Haugen betraktar detta språkliga fenomen som ett bevis på stark kulturell kontakt:

But it must be recognized that it is not a part of the borrowing process; rather does it give evidence of an intimate fusion into the language of the borrowed material, since it has become productive in the new language. (Haugen 1950:221).

Deroy (1956:63–64) anser att pseudolånen är speciellt vanliga inom sportspråk. Detta påstående verkar föga underbyggt men torde förklaras med att Deroy främst har hämtat sitt material från Orr (1953:77–80), vilken dock som tidigare nämnts anför flera felaktiga exempel. Det är anmärkningsvärt att de ord som skulle kunna föras till kategorin pseudolån i svenskt idrottspråk också finns i franskt: *Coming man*, *footing* och *speaker* (till de franska pseudolånen skulle kunna föras *championat*). Det ligger nära till hands att räkna med ett inflytande från franskan på svenskan med dessa ”engelska” ord, något som styrker Haugens påstående även om det sker på ett sätt som han förmodligen inte har tänkt sig. Anmärkningsvärt är ordet *hockey-hockey*, tydligen ett pseudolån, åstadkommet genom att man tillfört ett engelskt ord-bildningsmönster, reduplikation med inledande konsonantvariation, som t.ex. i *hurly-burly*, till ett tidigare ordlån, nämligen *hockey*.

Ytterligare ett ord, *six-days*, lär kunna sammanställas med de anförda falska lånen. Sexdagarsloppet är en svensk cykeltävling som endast har tidsomfånget och egenskapen att vara cykellopp gemensamt med de *six-days* som utomlands förekommer i inomhusvelodromer. Kanske skulle ”omvänt översättningslån” vara en mer rättvisande beteckning på detta slag av språklig ordbildning. Också det är en företeelse som visar det engelska språkets prestige och status inom idrotten.

4.2. Betydelseskridning

Det är ingalunda ovanligt att ett inlånat ord ibland används i en förändrad betydelse trots att även huvudbetydelsen finns kvar. Orsakerna kan vara flera. Om ett ord används synonymt med ett annat kan det anta synonymens övriga betydelser. *The noble art of selfdefence* är en eufemistisk synonym till *boxning*. Frasen har förekommit så ofta som variant till *boxning* att den någon gång kan förlora sina eufemistiska och pregnanta konnotationer. I ett par av materialets belägg betecknar således *the noble art* ’knytnävskamp’ eller rentav ’slagsmålstendenser’ i lagsporter. I

Sverige har några boxningspromotörer samtidigt varit managers, två funktioner vilka det i andra länder är förbjudet att förena. Det svenska bruket har ibland lett till en sammanblandning av de båda personbeteckningarna *promotor* och *manager*.

Flyer är sällsynt i sin egentliga och väl först inlånade betydelse av '(snabb) löpare' men har en frekvent förekomst med innebörden 'snabbåkande (bandy)ytter'. Då en snabb spelare (*flyer*) i allmänhet placeras på någon av ytterposterna har *flyer* ofta övergått till att betyda 'ytter', också i sammansättningar som *höger/vänsterflyern*.

Centring avser egentligen en passning som slås från en ytterkant mot mitten, men ordet förekommer synonymt med hyponymen *passning*. Eftersom *runner up* är en farlig konkurrent om segern har ordet ibland kommit att användas i denna betydelse även om 'tävlade som inte innehar andra platsen'. Då *oldtimer* i några av materialets belägg används synonymt med *oldboy* synes en betydelseskridning ha ägt rum till följd av ordens närliggande form och innebörd.

Förändrad taktik och tävlingsform kan också medföra betydelseskridning. I äldre tid kallas fartökningar under ett lopp för *spurter*. En väsentligt högre genomsnittshastighet under ett lopp tidigare skeden har omöjliggjort momentana fartökningar av det slag som kan rubriceras som *spurter*. Ordet *spurt* har därför fått sin användning begränsad till den maximala fartökningen omedelbart före mål.

4.3. Sekundär användning

Lån från andra fackspråk kan med annan betydelse sekundärt upptas i sportspråk. Mycket vanlig är sekundär användning i ett annat subsärspråk än det i vilket ordet ursprungligen har inlånats. Som exempel på betydelseutvidgning kan nämnas ordet *tennis* som beteckning på volleyslag i bandy och ishockey, *offside* i betydelsen 'åt sidan' inom annat än bollagsporter och *sprinter* för skidlöpare på de kortaste distanserna. En ishockeymålvalt *simmar* kanske framför sin bur, en övertaktisk löpare *faller på*

eget grepp och en tennisspelare tvingas att *kasta in handduken* (en boxningssekonds sätt att signalera att han ger upp striden för sin adept).

De engelska lånorden utgör inget undantag. Det är speciellt den utpräglade kampsporten boxning vars facktermer lånas in i andra sporter. Det gäller t.ex. *ducka* (bandy), *clinch*a (fotboll), *knock(out)* (bl.a. bandy, fotboll, ishockey, skidlöpning och cykel), *manager* (cykel, fotboll, ishockey och skidlöpning). Boxningsord som *ringside*, *sidesteppa*, *slugger* med flera används också ifråga om andra sportgrenar. Boxningssportens kampkaraktär medför ett omfattande sekundärt bruk av boxningsord inom andra idrottsgrenar.

Några engelska lånord får betydelseförändring. Ett intressant och illustrativt exempel, dels på betydelseförändring i engelskan och dels på sekundär användning utgör *liga* och dess väg från betydelsen 'förbund' ifråga om engelsk fotboll till 'tabell-sammanställning', exempelvis av svenska skidlöpningsresultat.

I speciellt bandy, men tilldels också i ishockey, används inte *volley* i betydelsen 'slag på boll/puck direkt utan studs' utan istället *tennis*. Om volleyslaget utförs med en *backhand* kan likaledes detta tennisord förekomma i bandy och ishockey. Den vanliga tennistermen *centre court* kan någon gång överföras till bordtennissporten med betydelsen 'huvudbana'.

Rugby med sammansättningar som *rugbytackling* används för att t.ex. i fotboll skildra beteenden som är oreglementsenliga i denna sport men inte i rugby. *Sprint* med avledningar förekommer i många olika sammanhang där det rör sig om att löpa/röra sig fort. Således finns belägg från bland annat handboll, fotboll, cykel, skridsko och skidlöpning. Detsamma gäller *spurt* som har belägg från boxning och bollagsporter.

4.4. Tautologi

Antalet tautologier är ringa. *Lokalderby*, ett unikt belägg på *tungviktsdreadnought* jämte verbfraserna *slå någon knockdown/knockout* är de enda ord i materialet som kan sägas vara tauto-

logiska. Dessutom kanske *soloraid* och *slutsprint* med hänsyn till efterledernas betydelse kan betraktas som gränsfall.

4.5. Kulturella lån

Några av lånorden har en speciell kulturell innebörd. Dit hör bland andra flera av avledningarna till *sport*, nämligen adjektiven *sportslig* och *sporting*. Den som verkligen är en *sportsman* och uppför sig *sportsligt* eller *sporting* försöker inte vinna några fördelar på motståndarens bekostnad även om de inte skulle kunna rubriceras oreglementsena eller felaktiga. Det är det gamla engelska gentlemannaidealet med dess drag av ridderlighet som går igen och som bjuder varje idrottsutövare att inte medelst fusk, ojämna tävlingsbetingelser o.d. försöka besegra en mindre gynnad motståndare. Adjektivet *fair* och nominalfrasen *fair play* anvisar den renhet i attityd och tävlingsmetod som en sportsman bör ålägga sig enligt denna oskrivna hederskodex. Samtidigt som ingen bör vinna segrar med tvivelaktiga medel och metoder eller genom att utnyttja motståndarens oturligt iråkade belägenhet (t.ex. genom att denne halkar, anmäler sig för sent eller missförstår ett domslut) bör varje idrottsutövare göra sitt bästa och sträva efter att den bästa skall vinna. Därför är *fighting spirit* en mycket lovordad egenskap, oavsett om den leder till seger eller ej. Om motståndaren avgår med segern bör man ärligt erkänna detta och inte komma med bortförklaringar och dåligt humör. Man skall undvika att visa sig vara en *bad loser*.

Det är nog också befogat räkna *allround* till kategorin ”kulturella lånord”. Åtminstone förr ansågs det positivt att ha en bred idrottslig förmåga. Emellertid har dessa gamla brittiska gentlemannadygder under de senaste decennierna alltmer kommit i bakgrunden. Med kraftigt ökande ekonomiska intressen inom sporten, tillkomsten av prestationsstimulerande droger, stark nationell självhävdelse och fan-klubbar, ibland med inslag av huliganism, har gammaldags idrottsmoral trängts undan av krav på segrar till varje pris. Det finns emellertid stora skillnader

mellan olika sporter. I arenaidrotter som fotboll och ishockey finns till synes inga skrupler ifråga om att försöka dupera domarna, medan det t.ex. i bordtennis och golf anses ytterligt ohederligt att försöka tillskansas sig poäng på diskutabla situationer och domslut.

4.6. Pregnant betydelse

I några fall är de inlånade ordens betydelse pregnant med ett underförstått 'en verklig/riktig/god X'. Match har ofta betydelsen 'verkligt/riktigt jämn match': *Men att laget i öfrigt – utan föregående träning på is – skulle kunna bjuda på "match" hade nog betvivlats av de flesta.*

Pregnant betydelse gäller framförallt ett antal boxningstermer: [...] *och om han bara går in för att boxas och inte börjar fightas*); *Conn var en bättre boxare men Charles är en bättre puncher* [...]. Frasen *the noble art (of selfdefence)* har pregnant betydelse i exempel som *När man ser Teofil Pollex i aktion då förstår man meningen med boxningen, the noble art of selfdefence, som sport* [...] *och är en ypperlig exponent för begreppet 'the noble art'*. Som motsats till *boxning/the noble art* brukas ibland *sluggning*: [...] *i en match, som bjöd på mycket litet verklig boxning. Det blev mest sluggning och ge och ta* [...].

5. Distribution

5.1. Materialet

Materialet omfattar sammanlagt 139 912 belägg. Fördelningen på undersökningsår är följande:

År	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	TOTALT
Belägg	3903	7440	27124	27389	24698	26824	21724	139912
%	2,1	5,3	19,4	19,6	18,9	19,2	15,5	100

Efter ett tillskott med 4 500 mellan 1910 och 1920 kommer den stora ökningen 1930. Beläggsantalet ökar då, i jämförelse med 1920, med 20 000 belägg (eller ca 365 %). Denna höga nivå hålls anmärkningsvärt jämn fram t.o.m. 1960. 1970 har beläggsantalet sjunkit med 5 000 (knappa 20 %).

Det är viktigt att analysera materialet, bland annat beträffande skillnaderna i beläggningsen för hög- och lågfrekventa morfem. I nedanstående tablå har morfemen indelats i fem rangklasser.

5.2. Tablå 1: Morfemen i rangklasser

År	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	TOTALT	%
>10001	873	2454	7561	7011	6624	7401	6576	38500	27,5 %
>1001	1635	3961	14354	16966	15201	15106	11237	78460	56,1 %
>101	364	837	4270	2963	3963	3715	3359	19471	13,9 %
>11	117	163	846	423	573	532	458	3112	2,2 %
>1	14	24	93	26	48	70	94	369	0,3 %

Det är endast två morfem, {match} med 28 373 och {trän} med 10 135 exempel, som uppvisar mer än 10 000 belägg men dessa båda morfem svarar som synes ensamma för en dryg fjärdedel av alla förekomster. I rangklassen mellan 1 000 och 10 000 finns 21 morfem med {back} 8827 och {sprint} 1067 som högsta respektive lägsta antal. Emellertid täcker dessa 21 morfem klart mer än hälften av materialet och tillsammans med {match} och {trän} drygt 80 %. I den tredje rangklassen finns 58 morfem med en spännvidd från {miss} 973 till {hands} 100 belägg. Dessa 58 morfem når tillsammans upp till ungefär vart sjunde belägg. För de övriga morfemen återstår alltså endast 2,5 %.

För att nyansera och komplettera den i tablå 1 gjorda redovisningen, som givetvis kan förete missvisande delresultat på grund av gränseffekter i de sinsemellan mycket olika rangklasserna (t.ex. skulle 136 färre belägg för {trän} ha givit ett helt annat resultat med bibehållande av 10 000 belägg som rangklassgräns), ges i tablå 2 en fullständig uppställning över de 100 frekventaste morfemen med angivande av det för varje total ackumulerade beläggsantalet jämte procentandelen i relation till det totala materialet.

5.2.1. Tablå 2: 100 morfem i topp

PLATS	MORFEM	BELÄGG	SUMMA	%-ANDEL
1	{match}	28373		
2	{trän}	10135		
3	{back}	8827		
4	{rekord}	8137		
5	{klubb}	6846		
6	{centre}	5978		
7	{box}	5417		
8	{start}	5308		
9	{bandy}	4793		
10	{inner}	4111	87 925	(62,5 %)

11	{hockey}	3798		
12	{sport}	3718		

PLATS MORFEM BELÄGG			SUMMA %-ANDEL	
13	{tip}	3675		
14	{forward}	3186		
15	{form}	2887		
16	{rond}	2278		
17	{tennis}	2122		
18	{spurt}	1409		
19	{pro}	1375		
20	{league}	1298	113 671	(81,3 %)

21	{heat}	1260		
22	{pass}	1230		
23	{sprint}	1067		
24	{miss}	973		
25	{knockout}	970		
26	{fight}	902		
27	{cup}	788		
	{welter}	788		
29	{bantam}	751		
30	{ring}	675	123 075	(85,8 %)

31	{oldboy}	654		
32	{comeback}	618		
33	{puck}	592		
34	{single}	532		
35	{double}	515		
36	{manage}	494		
37	{dribbl}	458		
38	{offside}	448		
39	{set}	443		
40	{wing}	441	128 270	(89,5 %)

41	{polo}	427		
42	{basket}	425		
43	{handicap}	398		
44	{derby}	392		
45	{support}	375		
46	{golf}	340		
47	{tackle}	319		
48	{ruff}	305		
49	{finish}	285		

PLATS MORFEM BELÄGG			SUMMA	%-ANDEL
50	{rush}	279	131 815	(94,2 %)
51	{trim}	274		
52	{stopper}	244		
53	{pool}	230		
54	{game}	225		
55	{allround}	191		
56	{partner}	186		
	{spar}	186		
58	{promote}	185		
59	{medley}	176		
60	{walkover}	175	133 887	(95,7 %)
61	{curling}	173		
62	{mixed}	158		
63	{strong}	155		
64	{champion}	148		
65	{hattrick}	146		
66	{keeper}	143		
67	{serve}	135		
68	{volley}	132		
69	{swing}	131		
70	{rink}	127	135 335	(96,7 %)
71	{smart}	122		
72	{rugby}	117		
	{sekond}	117		
74	{slug}	116		
75	{speak}	113		
76	{outsider}	112		
77	{bob}	110		
78	{mark}	108		
	{raid}	108		
80	{fint}	101	136 459	(97,5 %)
81	{hands}	100		
82	{badminton}	97		
83	{down}	95		
	{rank}	95		

PLATS	MORFEM	BELÄGG	SUMMA	%-ANDEL
85	{odds}	94		
86	{transfer}	93		
87	{backhammer}	89		
88	{trick}	85		
89	{groggy}	84		
90	{nelson}	76	137 367	(98,1 %)

91	{uppercut}	75		
92	{dope}	73		
93	{scratch}	69		
94	{backhand}	66		
95	{forehand}	58		
96	{jog}	57		
97	{kick}	56		
98	{string}	52		
99	{drive}	51		
100	{seed}	51	137 975	(98,2 %)

Den dominerande roll som de högfrekventa morfemen spelar framgår med utmärkt tydlighet av tablå 2. De 10 frekventaste svarar för mer än 60 procent av materialet och när de 20 vanligaste har redovisats finns drygt 80 % med. 90 %-snivån nås efter 40 morfem och efter de ovan angivna 100 i topp återstår för de övriga mindre än 2 %.

5.2.2. Tablå 3: 150 lemman i topp

I tablå 3 återges de 150 frekventaste lemnarna med såväl absoluta tal som procentsatser efter varje tiotal. För att möjliggöra en direkt jämförelse mellan morfem- och lemmanrang anges rangplats för motsvarande morfem i kolumnen längst till höger.

PLATS LEMMA BELÄGG MORFEMPLATS

1	match	28046	1	
2	rekord	7929	4	
3	klubb	6845	5	
4	träning	4845	2	
5	bandy	4793	9	
6	hockey	3793	11	
7	sport	3190	12	
8	start	3106	8	
9	boxning	2896	7	
10	form	2887	15	68 330 (48,8 %)
<hr/>				
11	träna	2834	2	
12	back	2723	3	
13	center	2560	6	
14	tränare	2441	2	
15	tips	2315	13	
16	rond	2244	16	
17	starta	2096	8	
18	forward	2078	14	
19	tennis	1947	17	
20	boxare	1737	7	91 305 (65,3 %)
<hr/>				
21	liga	1298	20	
22	heat	1260	21	
23	spurt	1254	18	
24	proffs	1124	19	
25	sprinter	1000	23	
26	passning	956	22	
27	tippa	929	13	
28	cup	788	27-28	
	welter	788	27-28	
30	bantam	751	29	101 453 (72,5 %)
<hr/>				
31	missa	690	24	
32	ring	624	30	
33	centerhalv	619	6	
34	comeback	611	32	
35	oldboy	574	31	
36	singel	530	34	

PLATS LEMMA BELÄGG MORFEMPLATS

37	fight	504	26	
38	puck	495	33	
39	knockout	491	25	
40	manager	487	36	107 078 (76,5 %)

41	wing	441	40	
42	set	437	39	
43	boxas	432	7	
44	polo	427	41	
45	derby	390	44	
46	offside	360	38	
47	supporter	368	45	
48	golf	330	46	
49	handicap	304	43	
50	finish	285	49	110 861 (79,2 %)

51	miss	282	24	
52	tippare	252	13	
53	fighter	250	26	
54	stopper	244	52	
55	sportslig	233	12	
56	pool	230	56	
57	game	225	54	
58	dribbla	223	37	
59	basketboll	216	42	
60	pro	215	19	113 231 (80,9 %)

61	tackling	209	47	
62	rush	208	50	
63	basket	186	42	
	passa	186	22	
65	allround	185	55	
66	dribbling	183	37	
67	boxa	178	7	
68	centring	176	6	
	medley	176	59	
	promotor	176	58	115 095 (82,3 %)

71	tippning	174	13	

PLATS LEMMA BELÄGG MORFEMPLATS

72	curling	173	61	
73	ruff	162	48	
74	centerforward	160	6 + 14	
75	mixed	158	62	
76	strong	155	63	
	trimma	155	51	
78	partner	154	56	
79	knocka	147	25	
80	hat trick	146	65	116 678 (83,4 %)

81	spurta	145	18	
82	keeper	143	66	
83	champion	137	64	
84	swing	123	69	
85	rink	122	70	
	serve	122	67	
87	matchvinnare	118	1	
88	rugby	117	72-73	
	sekond	117	72-73	
90	matcha	115	1	117 938 (84,3 %)

91	smart	113	71	
92	outsider	112	76	
93	speaker	111	75	
94	sportsman	110	12	
95	raid	108	78	
96	sparring	107	56	
97	tackla	106	47	
98	starter	103	8	
99	hands	100	81	
100	box1	98	7	119 006 (85,1 %)

	volley	98	68	
102	badminton	97	82	
103	odds	93	85	
	transfer	93	86	
105	backhammer	89	87	
106	slugger	87	74	
	walk over	87	60	

 PLATS LEMMA BELÄGG MORFEMPLATS

	trim	87	51	
109	knock	85	25	
110	groggy	84	89	119 906 (85,7 %)

111	ruffig	80	48	
	handicapa	80	43	
113	offside ADJ	78	38	
114	nelson	76	90	
115	pass	74	22	
	uppercut	74	91	
117	puckare	73	33	
118	fighting	69	26	
	scratch	69	93	
120	bob	67	77	120 646 (86,2 %)

121	backhand	66	94	
	centra	66	6	
123	markera	62	78	
124	doping	60	92	
	trick(s)	60	88	
126	centerback	59	6+3	
127	centerhalvback	58	6+3	
	forehand	58	93	
129	overall	57		
	rusha	57	50	121 249 (86,6 %)

131	sporta	55	12	
132	ringside	51		
133	drive	50	99	
	pace	50		
135	fightas	49	26	
	racket	49		
136	sportare	47	12	
137	jogga	46	96	
	markering	46	78	
139	finta	45	80	
	flyer	45		121 782 (87,0 %)

	seeda	45		

 PLATS LEMMA BELÄGG MORFEMPLATS

	sparra	45	56–57
143	bobsleigh	43	77
	cricket	43	
	hook	43	
	matchande	43	1
147	ruffa	42	48
	sprinta	42	
149	cross	41	(även <i>oldtimer</i> har 41 belägg)
	draw	41	122 210 (87,3 %)

Det råder stor kongruens mellan morfem- och lemmatoppslistorna, något som främst beror på att avledningar och sammansättningar inte är speciellt frekventa (s. 147f.). Av de allra frekventaste morfemen har nummer 2 {trän} dock flera vanliga avledningar (*träning* är således lemma nr 4, *träna* nr 11 och *tränare* nr 14) liksom nr 7 {box} (*boxning* är lemma nr 9, *boxare* nr 20, *boxas* nr 43, *boxa* nr 67 och *box 1* nr 100). Morfem nr 3 {back} ingår i många sammansättningar.

I gengäld finns det märkligt få avledningar till morfem nr 4 {rekord} och nr 5 {klubb}, så dessa båda placerar sig som 2 respektive 3 i lemmatoppen. {Bandy} och {hockey} kliver likaledes upp från sina morfemplatser 9 och 11 till 5 och 6 i lemmatablån.

5.2.3. Unika och lågfrekventa ord

En sammanställning av materialets samtliga uppslagsord (avledningar och sammansättningar ej inräknade) ger vid handen att 49 ord är **unika**, dvs. de är belagda endast 1 (en) gång. Ett annat material än det här undersökta skulle med all säkerhet ha innehållit ett (nästan) totalt annat förråd av unika och lågfrekventa ord. Antalet unika ord är hypotetiskt obegränsat och kan egentligen inte – bortsett från pseudolånen – begränsas av några andra faktorer än engelskans totala ordförråd. Vilket som helst ord i ett annat språk kan användas i det egna språket. Det är

en truism. Sannolikheten för förekomst och i synnerhet för riklig förekomst är emellertid högst olika, något som klart belyses genom denna undersökning. I och för sig kan man naturligtvis definiera unika förekomster av ett annat språk som "icke-lån". Stene (1945:32) t.ex. har valt att inte redovisa de ord som hon endast funnit en gång. Detta kan säkert vara en praktisk regel och en undersökningsekonomisk vinst, men för en sådan här undersökning skulle det vara en uppenbar nackdel och ge ett missvisande resultat om ca 20 % av ordförrådet, en väsentlig andel alltså, lämnades utanför på grund av extralingvistiska tillfälligheter. De enskilda komponenterna i kategorin "Unika" är i och för sig ointressanta, men det är av avgörande betydelse för förståelsen av omfattningen och funktionen av dessa ord att kategorin exemplifieras och medtas i bedömningen.

Flertalet av de unika och lågfrekventa orden är utpräglade skriftspråksord. De högfrekventa orden, som däremot med få undantag är mycket frekventa också i talspråk, utgör som tidigare visats ett centralt ordförråd av jämförelsevis begränsat omfång. De lågfrekventa och däribland deras extrema underkategori, de unika, är inte centrala i ordförrådet men utgör å sin sida ett centralt och väsentligt stildrag. Någon principiell skillnad mellan unika ord och övriga lågfrekventa ord finns inte och kategorierna kan bara åtskiljas inom en viss materialsamling. Det faller sig självt av diskussionen ovan att de som här presenteras som unika mycket väl kan förekomma i andra texter och material av liknande slag, men det synes osannolikt att de skulle kunna ha någon hög frekvens. Unika ord är således:

all square	apprentice	assist
backnumber	backstep	bag, in the ≈
bobbing and weaving	century	chargande
cheer(io)	chippa	circuit-
commander	contender	count, the full ≈
crosschecking	crowdpleaser	drawing card
dreadnought	dreamland	droppning
five/six-a-side	footing	grand/second stand
hammerlock	haymaker	headhunter
leap	loop	on side

own goal	par	pick-up
play off	purse	rabbit punch
rabbitpuncha	ropeskiipping	rough2
shinny	skeleton	slashing
spin2	spread eagle	squash
stab	stance	sudden death
swerve	tee	tripping
turn	warming up	wrestling

5.2.4. Nytillskott och bortfall

Ett av huvudsyftena med att företa en diakronisk undersökning är att få en bild av dynamik och konstans i det undersökta ordförrådet. Genom att samla ett material från sju decennier är det möjligt att se vilka ord som finns belagda hela tiden och vilka som tillkommer eller försvinner under denna tidsperiod. Dessutom är det naturligtvis av väsentligt intresse att kartlägga vilka trender som visar sig både för enskilda ord och för betydelse- och proveniensgrupper liksom för ordbildningskategorier och morfologiska kategorier. I tablå 4 ges en sammanställning av vilka lemman som belagts under de olika decennierna.

5.2.5. Tablå 4: Lemmabelägning per undersökningsår

1910–70

Följande lemman har belagts samtliga undersökningsår 1910–1970:

allround	(halv)back	backhand
bandy	baseball	box1
boxare	boxas	boxning
center(forward)/cf	centerhalv(back)	champion
klubb	cricket	cup
draw	dribbel	dribbla
drive	fighter	finish
form	forward	game

golf	handicap	hands
heat	(is)hockey	inner(f)
liga	manager	markera
match	miss	missa
mixed	offside ADJ	offside N
oldboy	outsider	pace
pass	passa	passning
polo	racket	rekord
ring	rond	rugby
rush	serve	set
singel	sport	sportslig
sportsman	sprinter	spurt
spurta	start	starta
starter	tennis	tippa
tips	trick(s)	trim
träna	tränare	träning
wing	volley	

Det är alltså benämningar på sportgrenar (t.ex. *bandy* och *golf*), spelarplatser (t.ex. *back* och *center(forward)*), vissa grundläggande tekniska moment (t.ex. *dribbla*, *passa* och *starta*), tävlingsformer (som *match*, *singel*, *liga* och *cup*) jämte några idrottsetiska begrepp (*allround*, *sportslig* och *sportsman*) som utgör flertalet av de 76 totalbelagda lemmarna. Det är i denna permanenta grupp som de frekventaste orden finns.

Draw med sammanlagt 41 belägg och *drive* med 50 är emellertid sällsynta i jämförelse med de övriga totalbelagda lemmarna. Tillfälligheter i materialets sammansättning har gjort att *forehand*, *kick* och *lobb* (samtliga utan beläggning 1920) har hamnat utanför ovanstående förteckning. Detsamma gäller säkert en del av de lemmarna som redovisas under 1920–70. De fanns troligen med redan 1910, även om de inte hamnat i det undersökta materialet.

1910–60

Med undantag av 1970 har följande lemman belagts varje decennium:

centra	centring	double
steeplechase	tricksa	

Central/centring försvinner tydligen som ett resultat av att dess betydelse 'mot mitten' urvattnats och lemmarna därmed inte längre haft någon preciserande funktion i relation till *passa/passning*. *Steeplechase* har blivit en alltmer sällsynt variant till *hinderlöpning* och *double* har synbarligen helt fått lämna plats för den svenska formen *dubbel*.

1910–20/30/40/50

Mycket få av de ord som återfinns i materialet redan 1910 faller bort under 1930–50-talen:

1910–20	1910–30
handicaper	professional N
professional ADJ	professionist

Dessutom förkortningen *hand*.

1910–40	1910–50
lawntennis	innerforward
	international
	meeting
	tip-top ADJ

Professional och dess avledningar har alltså givit vika för ellipsen *pro* och avledningen *proffs*. Inte heller materialets andra *al*-avledning, dvs. *international*, förefaller ha kunnat hävda sig. Förleden *lawn*- har känts omotiverad med tanke på att tennis ej spelas på gräs i Sverige. Det tidiga bortfallet av *handicaper* får likaså skyllas på frånvaron av sakunderlag. Att *meeting* ej har belagts 1960–70 kan möjligen till viss del bero på nomenets neutrala genus som bryter mönstret för övriga *ing*-avledningar.

Enbart 1910

Ett dussintal lemman har endast belagts 1910:

crack	dashing play	first class ADJ
hammerlock	handikapning	pick-up
ropeskiipping	service	single ADJ

Det rör sig med undantag av *crack* och *service* (vardera 2 belägg) om unikt belagda lemman. *Hammerlock* som variant av brottningsgreppet *backhammer* förbjöds tidigt. I stället för *service* blev *serve* allenarådande.

Förekomst 1910 och därefter punktvis belägning:

umpire (1910+70)	understudy (1910+30)
allround N (1910–20+70)	baseline (1910–30+50)
basketball (1910+50–70)	goal (1910–20+60)
out (1910+30–40)	catch-as-catch-can (1910–20+50+70)
cross-country (1910–20 +50)	fint (1910–20+40–70)
pacea (1910+30–60)	pacemaker (1910+30–40+60+70)
pass (1910–30+50–70)	sportlig (1910+30–70)
sportman (1910–20+40+60)	sportmanship (1910+30–70)

Av dessa luckor får tydligen flera tillskrivas rena tillfälligheter i materialets sammansättning, t.ex. vad gäller *fint*, *pacea/pace-maker* och *pass*. För *umpire* och *goal* finns enstaka sentida belägg (*umpire* 1970 ifråga om förhållanden i idrottens barn-dom). *Cross country* och *goal* förekommer sent i exotiska belägg. *Baseline* har sannolikt i stor utsträckning blivit till översättningslånet *baslinje* och likaså har *out* som boxnings- och tennisterm i allmänhet bytts ut mot det svenska *ut*. *Basketball* blir en svensk tävlingsidrott från och med 1950-talet, men i materialet finns ett unikt exotiskt 10-talsbelägg.

5.2.5.1. Lemman först belagda 1920

1920–70

Drygt 40-talet lemman har belagts från och med 1920 och därefter varje undersökningsår:

backhammer	bantam	boxa
centerback	coming man	curling
fair	fair play	fight
fighting	force	foul
grand old man	groggy	halv
hat trick	hook	keeper
kicka	knockout	markering
matcha	matchande	matchning
noble art	partner	passande
proffs	promotor	raid
ruff	ruffa	ruffig
rusha	second string	sekond
smart	speed	supporter
swing	tackla	tackling
tipping	trimma	walk over
welter		

De ”nya” lemman 1920 består delvis i avledningar till tidigare existerande (t.ex. *kicka*, *matcha* och *proffs*). Boxningens ökande andel är påfallande (*fight(ing)*, *foul*, *groggy*, *hook*, *knockout*, *noble art*, *promotor*, *swing* och *welter*). Det är sannolikt att flera av de lemman som hamnat i denna grupp fanns redan 1910. På grund av materialets ringa omfång har de ej kommit med bland de totalbelagda.

1920–30/40/50/60

Liksom det är få av 1910-talslemman som visar begränsning till en avslutad period är detta fallet med dem som i materialet har belagts första gången 1920:

1920–30	1920–40
dash	clinha
no decision	kickning
punching	
sidestep	

1920–50	1920–60
crawl	nelson
first string	uppercut
infighting	
knockdown N	

No decision är en exotisk, tidsbunden tävlingsform. *Dash* förefaller aldrig ha fått fotfäste i svenskan, där *sprint* däremot är högfrekvent. Boxningstermer som *punching*, *sidestep* och *knockdown* är knappast brukliga numera och *clinha* torde vanligen ersättas av prepositionsfrasen *gå i clinch*. *Crawl* finns endast som teknisk term, medan tävlingsformen alltid kallas *frisim/fritt*.

Enbart 1920

backnumber	bantammare	cheer
commander	dreamland	knockdown ADJ
proffsk	purse	referee
shinny	skeleton	tip-top N
tricksande		

Samtliga 13 ovanstående lemman är unika. Flera är exotiska och några (*bantammare* och *proffsk*) är tillfälliga avledningar.

Förekomst 1920 och därefter punktvis beläggning:

stride (1920+50)	crawla (1920–30+60)
clinch (1920–30+50–60)	championat (1920+40+60–70)
bad loser (1920+50–60)	kick off (1920–50+70)
bobsleigh (1920–30+50–70)	race (1920+50–70)

Det är förklarligt att de exotiska grenarna *baseboll* och *bobsleigh* saknar belägg under krigsåret 1940. *Championat*, *kick off* och *race* har efter enstaka tidiga belägg troligen fått en något större spridning under senare år.

5.2.5.2. Lemman först belagda 1930

1930–70

bogey team	bordtennis	centrecourt
comeback	cross	derby
down	dribbler	finta
fightas (B)	flyer	jogga
knock (B)	knocka (B)	knockout ADJ (B)
matchvinnare	odds	off day
oldtimer	overall	pro
puck	puckande	ringside (B)
runner up	scora	serva
slugger (B)	sparra (B)	sparring partner (B)
speaker	sprinta	strong
tippare	transfer	trimning
trunk		

De ”nya” lemmarna 1930 är i många fall boxningsord; slutet av 20-talet och början av 30-talet är boxningens guldålder. Boxningslemman har markerats med (B). Utöver dem märks bland de ny tillkomna ishockeyorden *puck* och *puckande* samt dessutom *comeback*, *derby* och *flyer*, vilka har en ganska hög frekvens under resten av den undersökta perioden.

1930–40/50/60

Av de lemmarna som först belagts 1930 utgörs ett betydligt större antal av ord som har temporär periodicitet än vad som gäller för övriga årtal.

1930–40	1930–50
hitter (B)	coming
maneater (B)	dribbel
return	master
slugging (B)	open
stiff argument	proffseri
third string	ranking list
Dessutom <chalv>	ruffande
	sporting
	support
	topnotcher (B)

1930–60
 ballyhoo
 clip
 fintning
 fighta (B)
 joggning
 matchmaker
 puncher (B)
 sluggning (B)
 Dessutom <c>

Ovanstående ord uppvisar ett tämligen oenhetligt mönster, men några tendenser är ändå iakttagbara. Den vikande positionen för boxningen speglas i utebliven beläggning av lemman som *hitter*, *maneater*, *stiff argument*, *topnotcher*, *ballyhoo*, *fighta* och *puncher*. Beträffande *ning*-avledningarna som *fintning*, *joggning* och *sluggning* finns de säkerligen kvar i viss utsträckning trots att de inte har belagts 1970. *Return* och *sporting* torde på grund av sin genomskinlighet helt ha ersatts av *retur* och *sportslig*.

Enbart belagda 1930

backstep (B)	break (B)	century
close quarter (B)	klubbist	competition
contender (B)	crouching style (B)	fairness
goalkeeper	grappler	gridiron game
ground	haymaker (B)	(hard)hitting (B)

inflight (B)	kickare	knockout V (B)
knockouta (B)	leap (K)	management (B)
managerskap	managing	marksman
matchig	mixa (B)	mixing (B)
overhead	proism	rabbit punch(B)
rabbitpuncha (B)	rekordska	second rater
spin1	spin2 (K)	spread eagle (K)
sprint	stab (B)	swerve
tee	turn (K)	warming up (B)
worldbeater (B)		

De för 1930 så typiska boxningsorden, vanligen amerikanska exotismer, har markerats med (B), medan 4 unika konståknings-termer, ingående i ett uppräkningsbelägg, utmärkts med (K). Fotbollsorden *ground* och *marksman* utgör tydligen ett individuellt språkdrag hos IB:s engelske rapportör.

1930 + 1950

battle royal	count (B)	duckning (B)
fightare (B)	kick and rush	official
the point (B)	swingande	turnstile

1930 + 1960

boxing (B)	chalvback	crouch
hooka (B)	jabba (B)	promotorskap(B)
trickig		

1930 + 1970

all star	matchvinner
----------	-------------

Förekomst 1930 och därefter punktvis beläggning:

basketboll (1930–50+70)	bob (1930+50–70)
canvas B (1930+50–60)	dark horse (1930+50–70)
dribblande (1930+50–70)	goalgetter (1930+50–70)
gym (B) (1930+60–70)	jab (B) (1930+60–70)
killer (B) (1930+50–70)	punch (B) (1930+50–60)
punch drunk (1930+50–70)	racer (1930–40+60–70)
swinga (1930–50+70)	

Som synes är det en betydande del boxningsord som, efter att ha introducerats 1930, återkommer främst 1950 och 1960. Några finns i andra sporter (*hooka* som basketbollterm och *swinga* i golfbetydelse 1970).

5.2.5.3. Lemman först belagda 1940

1940–70

badminton	hardhitter	leading lady/star(ix)
lobba	pucka	puckare
scout	seeda	sidesteppa
sportig	spurtare	stopper

I jämförelse med den stora mängden förstagångsbelägg 1930 är det ytterst få som först beläggs 1940. *Badminton* är en ny sportgren och *stopper* är resultatet av en ny allmänt omfattad engelsk fotbollstaktik.

I övrigt är det så gott som enbart avledningar som utgör det bestående nytillskottet 1940. På grund av världskriget är de internationella inslagen få detta år, något som får konsekvenser även för de engelska lånorden.

1940–50

bogey ground	knockning	rushande
rushare	tippande	

1940–60

the bitter end	pool	puckning
ruffighet	rushig	sportare
sprintning		

Även här rör det sig mestadels om avledningar. Pooltipsets temporära förekomst kommer till synes i beläggning endast under perioden 1940–60.

Lemman enbart belagda 1940:

allroundskap	a-side	championship
crawlände	joggande	rushighet
singla	sixdays	skipper
skippning	speakning	spika
sportande	sprintande	squash
tacklande		

Samtliga är unika eller mycket lågfrekventa. Med undantag av *squash*, som överraskande endast har belagts i ett unikt 40-talsbelägg, är det tillfälliga avledningar till existerande simplexlemman.

Följande lemman har sina första belägg 1940 och därefter punktvis beläggning:

down N (1940+60)	fightande (PTC) (1940+60)
foursome (1940+60)	tränarskap (1940–50+70)

Bortsett från golftermen *foursome* rör det sig om sällsynta avledningar.

5.2.5.4. Lemman först belagda 1950

1950–70

basket	bookmaker	coach
ducka	fit for fight	green
outstanding	putt	ranka
ranking	rink	seedning
setare	sprinting	volleyboll

Dessutom förkortningen <O>

1950–60

camp	centerhake	clever
kontra	kontring	hockey-bockey
outstanding player	ruffare	scouting
timing	track	tricksig

Nya 50-talsord är golftermerna *green* och *putt*, ishockeyns *rink* och ellipsen *basket*. Tävlingsformer med utlottningsförfarande blir allt vanligare och leder till uppkomst av ord som *ranka/ranking* och *seedning*. Att *centerhake* har försvunnit 1970 beror på förändrad taktik. *Hockeybockey* har döpts om till *rinkbandy* (ej i materialet).

Lemman enbart belagda 1950:

bogey	champ (B)	cheerio
comebackV	drawing card	dreadnought
dribbleri	fit for fight N	flya
flyig	footing (B)	fouling
headhunter (B)	heavyweight (B)	leader
lobbare	managring (B)	masterskap
mastra	overallad	road walk (B)
rondig (B)	southpawer (B)	sparrare
sportighet	steady	steeple
timead	uppercutta (B)	

1950 är det näst 1930 boxningsfrekventaste året. Det visar sig bland annat ifråga om ovanstående lemman, där boxningsorden har markerats med (B). I övrigt rör det sig till stor del om tillfälliga avledningar (som *flya-flyig*, *overallad* och *masterskap*).

5.2.5.5. Lemman först belagda 1960

1960–70

backchecking (I)	birdie (G)	clinic (G)
dopa	doping	farm (I)
forechecka (I)	forechecking (I)	golfare (G)
matchare	matchmakare	medley
off	putta (G)	rinksida (I)
tacklare		

Det är frapperande att se hur de flesta nya orden 1960 tillhör de i sen tid populära sportgrenarna golf (G) och ishockey (I). De har sitt ordförråd från USA, resp. Canada. Bland 60-talsorden förekommer även tecken på att sporten blivit mer kommersialiserad och reklammedveten (*matchare/matchmakare*) och att medicinsk stimulantia (*dopa/doping*) börjar vinna insteg. *Medley*, som tidigare enbart varit en sällan utövad lagkappsform, blir på 60-talet på grund av en mycket framgångsrik svensk simmare en i vårt land därför mycket uppmärksammas individuell simgren.

Enbart belagda 1960

assist (I)	backchecka (I)	bag, in the ≈
chargande	charge	circuit
comebacka	crowdpleaser	grappling
jabbning	missande	on side
own goal	par (G)	play off (I)
rack	ruff2 (G)	sidsteppande
slap shot (I)	sluggig	smarta
smartheit	sparrande	stance
startare	track and field	trimmare
tripping (I)	weaving	volleyball

Även bland dessa finns ett märkbart inslag av ishockey- och golfstermer. Flera av ishockeyns 60-talslån har vanligtvis fått svenska ersättningar (*målgivande passning, slutspel* och *slagskott* istället för *assist, play off* och *slap shot*).

5.2.5.6. Lemman endast belagda 1970

all square (G)	apprentice	basketbollare
box2 (I)	break	bunker (G)
chippa (G)	driver (G)	drop (G)
eagle (G)	fairway (G)	farmare (I)
go	grand slam	handicapare
hole-in-one (G)	icing (I)	loop
oddsare	oldgirl	out, ten-and-≈
passare	pep-talk	puttning (G)
rankning	rondare	score (G)
skippa (G)	slashing (I)	sudden death (I)
tipsa		

Den ovan nämnda tendensen till inflöde av golf- (G) och ishockeystermer (I) är 1970 synnerligen märkbar. *Loop* är en beteckning på ett nytt sakinnehåll (ett nytt teknikmoment i bordtennis).

5.2.5.7. Koncentrerad beläggning

Vissa ord kan förete en i tiden mycket koncentrerad beläggning. Golftermerna *bunker, eagle* och *fairway* härrör exempelvis – bortsett från ett *eagle*-belägg 10 dagar tidigare – samtliga från DN under dagarna 23–28 september 1970 och ingår i rapporter från en viss journalist och en speciell tävling. Ett exempel på extrem koncentration finns i det belägg från DN 1930 som innehåller en uppräkningslista av fyra konståkningstermer (*leaps, turns, jumps* och *spread eagles*).

Många av materialets exempel på *dark horse* har stark tids- och sakkoncentration. I sådana fall förefaller det ibland som om

en markant påverkan äger rum mellan journalister och mellan tidningar.

I nästa tablå anges de 25 frekventaste morfemen per undersökningsår. Platssiffrorna har sammanställts i en separat uppställning, ordnad efter den totala frekvensen.

5.2.5.8. Tablå 5: De 25 frekventaste morfemen per undersökningsår

	1910		1920		1930		1940	
1)	{match}	578	{match}	1812	{match}	6024	{match}	5352
2)	{trän}	295	{trän}	643	{box}	2129	{back}	2222
3)	{rekord}	250	{box}	499	{back}	1724	{centre}	1855
4)	{start}	221	{back}	474	{klubb}	1610	{trän}	1660
5)	{klubb}	195	{klubb}	395	{trän}	1539	{rekord}	1611
6)	{forward}	138	{bandy}	363	{rekord}	1088	{inner}	1385
7)	{back}	108	{start}	289	{centre}	1060	{klubb}	1209
8)	{sport}	106	{rekord}	287	{rond}	1024	{bandy}	1190
9)	{handicap}	92	{centre}	276	{start}	865	{start}	1114
10)	{form}	80	{forward}	245	{inner}	734	{sport}	1058
11)	{heat}	72	{inner}	184	{forward}	672	{tip}	970
12)	{centre}	69	{sport}	163	{sport}	545	{forward}	923
13)	{tennis}	68	{form}	155	{form}	510	{box}	799
14)	{box}	57	{pass}	101	{tip}	500	{hockey}	560
15)	{bandy}	55	{hockey}	95	{bandy}	493	{form}	548
16)	{pass}	41	{rond}	91	{knockout}	356	{tennis}	431
17)	{inner}	41	{tennis}	89	{tennis}	342	{spurt}	347
18)	{scratch}	30	{heat}	82	{bantam}	282	{rond}	233
19)	{set}	28	{offside}	79	{fight}	277	{pass}	232
20)	{polo}	25	{spurt}	75	{manage}	254	{oldboy}	187
21)	{game}	24	{curling}	61	{ring}	251	{bantam}	170
22)	{golf}	20	{tip}	59	{pro}	199	{welter}	157
23)	{hockey}	19	{oldboy}	56	{spurt}	182	{fight}	153
24)	champion	17	polo	56	pass	167	{sprint}	138
25)	{cup}	17	{sprint}	55	{liga}	156	{wing}	127

	1950		1960		1970	
1)	{match}	4917	{match}	5338	{match}	4353
2)	{back}	1993	{rekord}	2161	{trän}	2225
3)	{trän}	1709	{trän}	2064	{rekord}	1612
4)	{centre}	1343	{back}	1646	{hockey}	1317
5)	{klubb}	1175	{klubb}	1208	{klubb}	1054
6)	{start}	1141	{centre}	1087	{sport}	888
7)	{bandy}	1135	{hockey}	1020	{tip}	732
8)	{rekord}	1128	{start}	969	{bandy}	722
9)	{inner}	1028	{bandy}	835	{start}	709
10)	{box}	880	{tip}	773	{back}	662
11)	{hockey}	648	{heat}	687	{liga}	501
12)	{tip}	632	{inner}	641	{pro}	496
13)	{form}	612	{form}	595	{box}	480
14)	{forward}	559	{box}	573	{form}	387
15)	{rond}	546	{forward}	465	{tennis}	371
16)	{sport}	516	{sport}	442	{miss}	340
17)	{tennis}	469	{liga}	394	{centre}	287
18)	{spurt}	361	{tennis}	352	{cup}	281
19)	{pro}	331	{sprint}	288	{pass}	217
20)	{knockout}	243	{pro}	269	{sprint}	215
21)	{pass}	229	{basket}	269	{golf}	186
22)	{sprint}	222	{miss}	260	{forward}	184
23)	{liga}	197	{spurt}	256	{puck}	169
24)	{fight}	191	{pass}	243	{medley}	162
25)	{miss}	177	{rond}	210	{rond}	162

En uppställning i rangordning för varje undersökningsår ger följande platssiffror (den genomsnittliga platssiffran återges inom parentes med markering av om den understiger (-) eller överstiger (+) det angivna värdet.

5.2.5.9. Tablå 6: De 25 frekventaste morfemen i rangordning per undersökningsår

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	TOTALT
1) {match}	1	1	1	1	1	1	1	7 (1)
2) {trän}	2	2	5	4	3	3	2	21 (3)
3) {back}	7	4	3	2	2	4	10	32 (4+)
4) {rekord}	3	8	6	5	8	2	3	35 (5)
5) {klubb}	5	5	4	7	5	5	5	36 (5+)
6) {centre}	12	9	7	3	4	6	17	58 (8-)
7) {start}	4	7	9	9	6	8	9	52 (8)
8) {bandy}	15	6	15	8	6	9	8	67 (10-)
9) {box}	14	3	2	13	10	14	13	69 (10-)
10) {inner}	17	11	10	6	9	12	-	
11) {hockey}	23	15	-	14	11	7	4	
12) {sport}	8	12	12	10	16	16	6	80 (11+)
13) {tip}	-	22	14	11	12	10	7	
14) {forward}	6	10	11	12	14	15	22	90 (13-)
15) {form}	10	13	13	15	13	13	14	91 (13)
16) {rond}	-	16	8	18	15	25	25	
17) {tennis}	13	17	17	16	17	18	15	113 (16+)
18) {spurt}	-	20	23	17	18	23	-	
19) {pro}	-	-	22	-	19	20	12	
20) {league}	-	-	25	-	23	17	11	
21) {heat}	11	18	-	-	-	11	-	
22) {pass}	16	14	24	19	21	24	19	137 (19+)
23) {sprint}	-	25	-	24	22	19	20	
24) {miss}	-	-	-	-	25	22	16	
25) {knockout}	-	-	-	16	20	-	-	

{Match} är det i särklass frekventaste morfemet under hela undersökningsperioden och det tar ensamt upp mer än vart 5:e belägg (20,3 %).

Efter en toppnotering 1930 når det en viss återhämtning 1960 (till 1940 års resultat) för att därefter följa med i den allmänna nedgången 1970. Morfemen {trän} skiljer sig från samtliga de övriga 9 morfemen bland de "Tio i topp" genom att visa en uppåtgående trend under hela tiden 1910-70.

Lagsportstermerna {back}, {centre}, {inner} och {bandy} har alla en markant topp 1940 och en kraftigt nedåtgående kurva för 1970 (speciellt ifråga om {inner} och {centre}, mindre för {back} och obetydligt för {bandy}). För spelarplatsbeteckningar, i synnerhet för *inner*, är det en förändrad taktik som påverkar distributionen. De allmänna begreppen {klubb}, {rekord} och {start} visar jämnare kurvor. Den tydliga toppen 1960 för {rekord} beror på att detta års Olympiska spel inföll under undersökningsperioden. {Box} har en verkligt ojämn distribution, där 1930 visar en beläggning långt över andra år.

1950 och 1960 är de år som närmast svarar till genomsnittet för de 25 vanligaste morfemen. För 1950 är det endast nr 21 {heat} som saknas, medan de övriga 24 tillsammans med nr 26 {fight} belägger de 25 främsta platserna. 1960 återfinns de 24 vanligaste morfemen på platserna 1–24 och det är endast nr 25 {knockout} som fått lämna plats för nr 42 {basket}. De flesta skillnaderna finns inte oväntat 1910, då ett så lågt totalt placerat morfem som nr 93 {scratch} har kommit med som nummer 18. Att {handicap} spelade en helt annan roll vid den tiden än senare ses även av den höga placeringen 9 för {handicap}, som sedan ej finns med på listan. Anmärkningsvärt är att nr 46 {golf} endast finns med 1910 och 1970.

5.2.5.10. Sportgrensdistribution

En för distributionen mycket betydelsefull faktor är fördelningen på sportgrenar och deras proveniens.

Anglicisms occur chiefly in sports having an Anglo-Saxon origin, or in which Anglo-Saxon technique and methods are copied.
(Grubb 1937:11; jfr 9)

Antalet engelska lånord i en sport med engelskt ursprung, t.ex. boxning, är väsentligt mycket större än i en nordisk idrottsgren som orientering eller i en från Frankrike härstammande gren som fäktning. Den senare idrottsgrenen har ett synnerligen fransk-influerat ordförråd, medan lånord i en utpräglat nordisk gren som

orientering endast torde existera i sekundär användning. Att sportgrensdistributionen ej enbart är provenienssiell utan även innehåller ett socialt och auktoritativt moment har klart insetts av Dauzat:

Les mots anglais se rencontrent surtout parmi les termes généraux, communs à tous les sports - tels *match*, *challenge*, etc - qui ont été transplantés en bloc, il y a une vingtaine d'années, au moment où la France était saisie par la première fièvre sportive, et où l'on s'inclinait sans réserve devant la "supériorité des Anglo-saxons". Ils prédominent aussi dans les sports anciens et aristocratiques, comme l'hippisme, par un snobisme de bon ton qui imposait aux "gentlemen" les mots comme les modes anglaises. Enfin, ils sévissent dans les sports purement anglais, tels la boxe, peu susceptibles de prendre une extension industrielle et qui sont restés jusqu'ici l'apanage de spécialistes. (Dauzat 1910: 289)

Att sportgrenar som golf och tennis har ett så stort engelskt ordförråd beror sannolikt på att dessa grenar under lång tid utövades nästan enbart av engelskkunniga personer, vilket under tidigare decennier innebar en markant social skiktning. Man skulle kunna föreställa sig att det faktum att dessa sportgrenar numera har fått en avsevärt bredare rekrytering kommer att innebära att det engelska ordförrådet reduceras. Dagens allmänna kunskaper i engelska gör att social skiktning inte längre torde spela någon egentlig roll för omfånget och användningen av engelska sportord. Det bör också understrykas att de två andra grenar som uppvisar ett mycket stort antal engelska lån, boxning och fotboll, har varit utpräglade breddidrotter som snarast haft sin rekrytering – det gäller isynnerhet boxningen – bland personer med begränsade engelskkunskaper. Fotbollen har som den största bollagsporten alltid haft en i förhållande till andra grenar överlägset riklig publicitet. Boxningen tilldrog sig under de tidigare decennierna av 1900-talet ett mycket stort intresse från publik och press. Paradoxalt nog verkar det alltså som om såväl exklusivitet som stor utbredning har resulterat i hög inlåningsfrekvens.

Det beror på att så många och så olika lånorsaker sam- och motverkar i ett invecklat mönster. Det får bl.a. till följd att sportgrenar som ytligt sett företer stora likheter uppvisar stora olik-

heter ifråga om lånordsfrekvens. En slående jämförelse har därvidlag gjorts av Dauzat:

Il est curieux de remarquer comment, de deux sports aussi voisins que la lutte et la boxe, le premier a un vocabulaire très français, et le second ultra-anglais... (Dauzat 1910:303, not 1)

För bollsporter är det möjligt att göra separat grenstatistik.

För bandy är det enbart sportgrenens namn som konstituerar beläggsantalet och som synes viker det nedåt efter sin topp 1940. Däremot ökar ishockeyn hela tiden från det att den introduceras 1920, passerar bandyn 1960 och avlägsnar sig därefter alltmer från denna sport, mycket beroende på ett eget ordförråd som fått många amerikanska tillskott under senare år.

Fotbollens stora svacka 1940 är i förstone anmärkningsvärd men beror på att {cup} och {league} på grund av världskriget är ytterligt lågfrekventa 1940. På senare år har de kommit att användas i en markant ökande utsträckning om svenska förhållanden, vilket medför att fotbollskurvan går uppåt trots att andra fotbollsord minskar. Övriga lagsporter har sin största beläggning 1960, något som till stor del beror på att det finns många exempel på basketboll detta år. {Curling} slutligen var länge stann på nedgång och efter 1920–30 finns bara enstaka belägg. Detta torde ha ändrats under 80- och 90-talen.

Av racketsporterna har tennis en relativt jämn frekvens bortsett från 1960, då övriga racketsporter, främst bordtennis, går förbi om än knappt. 1970 gör tennis en återhämtning, medan de övriga går ned igen. Beläggsiffrorna är dock så låga att tillfälligheter i materialets sammansättning – t.ex. en stor internationell mästerskapstävling – i väsentlig grad kan påverka tendenserna. Den klara uppgången för golf 1970 – som säkerligen har fortsatt och ytterligare accentuerats under 80- och 90-talen – kan tydligt iakttas.

För en närmare förståelse av distributionen är det angeläget att undersöka bl.a. sportgrensproveniensen. Det är emellertid inte möjligt att föra mer än en begränsad del av materialet till viss sportgren. En mycket stor del – inte minst bland de allra mest högfrekventa morfemen – hänför sig till grupper av grenar, t.ex.

till *bollagsporterna* fotboll, bandy, ishockey och handboll. Likaså finns ett visst gemensamt ordförråd för *racketsporter*, såsom tennis, bordtennis och badminton, och dessutom har *kraftsporter* som boxning, brottning och tyngdlyftning många ord gemensamt, inte minst beträffande viktsklassindelningen. Slutligen har de idrottsgrenar som avgörs med tidtagning såsom fri idrott, skridsko, cykel och simning ord som används inom samtliga dessa *mätgrenar*.

I den uppdelning som gjorts i nedanstående tabell har därför sådana gemensamma ordförråd förts till rubrikerna **Bollagsporter**, **Racketsporter**, **Kraftsporter** och **Mätidrotter**. Under var och en av dessa samlingsrubriker finns en dominerande gren.

Därest varje belägg skulle ha undersökts med hänsyn till sin grentillhörighet skulle fotboll (inom lagspelen), tennis (inom racketsporterna), boxning (inom kraftsporterna) och fri idrott (inom mätidrotterna) ha fått ett väsentligt beläggsantal.

De morfem som kan attribueras till en speciell gren har fått en särredovisning – det gäller framför allt **boxningens** ordförråd. **Ishockeyn** har likaså genom sin särart – den spelas ju t.ex. inte med boll utan med puck – ett visst eget ordförråd. Den har dock ifråga om de allmänna begreppen räknats in under Bollagsporter. Utanför de uppgjorda kategorierna står **Golf** med ett till stor del eget ordförråd. Nära hälften av materialets morfem har inte kunnat föras till någon av de uppställda grenkategorierna utan redovisas under rubriken **Allmänidrottsligt**.

De allmänidrottsliga morfemen håller sig efter den branta uppgången 1930 på en mycket jämn nivå med obetydliga höjningar 1940 och 1960 och med en nedgång 1970, som inte alls är av det omfång som kännetecknar det totala materialet.

Bollagsporterna har sin klara toppmarkering 1940 med en markant minskning 1970 till följd av förändrad speltaktik. Racketsporternas kurva är mycket jämn från 1930 med en beläggstopp 1950.

Kraftsporterna, dvs. i första hand boxning, har en ytterst påtaglig topp 1930 och en mindre topp 1950, medan nedgången 1970 inte alls är så tydlig som ifråga om bollagsporterna.

Mätidrotterna har sin högsta markering 1960, till stor del beroende på att Olympiska spelen ägde rum i september 1960. De tendenser som här kommer till synes märks än mer tydligt i de tabeller som anger skillnaden mellan lagsporter och individuella grenar. De individuella (läs: i första hand boxningen) når sin topp 1930 och har en mycket djup vågdal 1940 då lagsporterna (i första hand fotboll och bandy) istället når sitt högsta beläggsantal.

Under 1950–60 visar lagsporterna nedåtgående och de individuella grenarna uppåtgående tendens. 1970 går båda kategorierna kraftigt ned, men på grund av lagsporternas synnerligen stora beläggsbortfall innebär detta år att avståndet mellan de individuella grenarna och lagsporterna krymper med ungefär hälften.

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	TOTALT
Sportgrenar								
Fotboll	25	38	344	107	341	610	794	2259
Bandy	74	364	493	1190	1135	835	722	4813
Ishockey	–	95	148	642	799	1278	1584	4546
Curling	–	61	61	39	1	3	13	178
Övriga lagspel	44	89	180	60	103	360	251	1087
Lagspel allmänt	432	1458	4887	7265	5902	4748	1914	26600
Tennis	87	107	406	371	367	217	303	1868
Övriga racketsporter	–	–	17	100	205	230	109	661
Racketsporter allmänt	73	39	478	322	497	265	302	1976

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	TOTALT
Lagspel/ racketsporter gemensamt	21	7	47	32	59	30	33	229
Golf	20	11	32	15	35	59	248	420
Boxning	61	687	4366	1302	2089	1154	895	10554
Lagspel/ boxning gemensamt	13	42	323	102	159	117	63	819
Brottning	2	13	85	28	11	30	6	175
Kraftsporter allmänt	–	45	584	327	225	232	126	1539
Fri idrott	17	65	162	145	231	293	215	1128
Cykel	–	–	26	14	16	1	5	62
Simning	–	4	10	14	3	17	162	210
Mätidrotter allmänt	433	481	1473	2142	1644	3212	1802	11187
Bob(sleigh)	–	4	10	–	53	14	32	113
Konståkning	–	–	5	–	–	–	–	5
Sportgrenskategorier								
Allmän- idrottsligt	1691	3830	12987	13172	12534	13118	12145	69477
Bollag- sporter	609	2093	6422	9398	8498	7978	5361	40359
Racket- sporter	191	153	948	825	1128	742	747	4734

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	TOTALT
Kraft- sporter	76	787	5358	1759	2484	1533	1090	13087
Mät- idrotter	450	554	1681	2315	1947	3537	2216	12700
Betydelsekategorier								
Person- beteck- ningar	504	1640	6121	7217	6772	5699	3536	31489
Tävling och träning	821	2331	7597	6900	6338	6831	1384	36585
Sportgrens- benäm- ningar	243	1001	2662	2892	3029	3105	320	16136
Tävlings/ tränings- former	247	330	2509	1194	1695	2146	1791	9912
Tävlings- banor	4	62	286	55	201	152	162	922
Taktik- moment	—	—	—	—	—	11	18	29
Resultat	3161	432	1840	1940	1724	2568	1845	10065
Tävlings- redskap + -klädsel	4	6	57	87	181	226	221	782
Kollektiv	198	395	1612	1214	1176	1224	1059	6878
Tips	9	59	458	993	680	835	712	3746
Övriga	1	7	168	125	225	234	267	1027

	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	TOTALT
Kulturella/ etiska	106	169	554	1063	528	447	892	3759
Teknik- moment	464	760	2186	2418	2631	2271	1677	12356
Egenskaper	99	195	807	793	885	821	584	4183

5.2.5.11. Morfemens högsta beläggning

Morfem med över 10 belägg har följande toppår:

1910

{scratch}

1920

{baseball}

{baseline}

{curling}

{tip-top}

1930

{backhammer} (Br)

{backhand} (R)

{bantam} (Kr)

{box1} (Bo)

{canvas} (Bo)

{centre}

{champion}

{clinch} (Bo)

{club}

{coming}

{crawl}

{cricket}

{curling}

{draw}

{drive} (R)

{fair}

{fight}

{force}

{forehand} (R)

{foul}

{groggy} (Bo)

{handicap}

{hands}

{hook} (Bo)

{inflight} (Bo)

{international}

{knockdown} (Bo)

{knockout} (Bo)

{manager}

{match}

{meeting}

{nelson} (Br)

{the noble art} (Bo)

{offside}

{open}

{partner}

{polo}

{punch} (Bo)

{racket} (R)

{ring} (Bo)

{rond} (Bo)

{rugby}

{second} (Bo)

{serve} (R)

{set} (R)

{slug} (Bo)

{spar} (Bo)

{stayer}

{steeplechase}

{string}

{swing} (Bo)

{topnotcher} (Bo)

{uppercut} (Bo)

{welter} (Kr)

1940

{back} (L)	{bandy} (L)	{bogey} (L)
{center} (L)	{centerhalvback} (L)	{coming}
{crawl}	{dribbl} (L)	{forward} (L)
{hat trick} (L)	{inner} (L)	{odds}
{off}	{oldboy}	{pace}
{race}	{raid}	{ruff} (L)
{runner up}	{score}	{speed}
{sport}	{strong}	{tip}

1950

{bob}	{centrecourt} (R)	{comeback}
{cross} (R)	{dark horse}	{double} (R)
{fair}	{feint}	{fly}
{form}	{game} (R)	{keeper}
{kick}	{lob} (R)	{master}
{mixed} (R)	{oldtimer}	{outsider}
{promote}	{rush}	{singel} (R)
{smash} (R)	{speak}	{spurt}
{start}	{tackle}	{tennis} (R)
{trick}	{wing}	

1960

{badminton}	{basket}	{kontr}
{dark horse}	{down}	{finish} (M)
{heat} (M)	{hit}	{jab}
{jog}	{outstanding}	{overall}
{pass}	{pool}	{puck}
{rekord} (M)	{runner up}	{scout}
{sidestep}	{smart}	{sprint} (M)
{team}	{transfer}	{trim}
{walk over}		

1970

{all round}	{baseball}	{cup}
{derby}	{dope}	{fan} (P)
{forecheck}(I)	{golf} (G)	{green} (G)
{hockey} (I)	{league}	{mark}
{medley}	{miss}	{pro} (Kl)
{putt} (G)	{racket}	{rank} (Kl)
{rink} (I)	{seed} (Kl)	{stopper}
{supporter} (P)	{trän}	{volley}

5.2.5.12. Kommentar till toppåren

1910

Det är endast handicaptermen {scratch} som har sin största beläggsandel 1910.

1920

{Tip-top} hör till de morfem som nära nog tycks ha försvunnit i senare tid.

1930

Av de 54 morfem som är beläggstätast 1930 är det 22 som härrör från boxning (Bo), 2 från brottning (Br) och 2 från kraftsporter gemensamt (Kr) medan 6 är racketsportstermer (R).

1940

Lagbollsporterna (L) bidrar med hälften, dvs. 12, av de 24 morfem som har sin högsta beläggsfrekvens år 1940.

1950

De racketsportord som inte har sin topp 1930 har istället sin högsta beläggnings 1950. Av de 29 morfemen 1950 avser 9 racketsporter (R).

1960

Det är ganska svårt att kunna utläsa ett speciellt mönster i de morfem som har sin beläggstopp 1960. Flera frekventa mät-idrottsord (M) är dock som flest 1960, något som olympiaden detta år säkert bidrar till.

1970

Detta år har sina beläggstoppar hos några golf- och ishockey-morfem (markerade med G respektive I). Dessutom kan man lägga märke till beteckningar för publikintresse (P) och klassificering (Kl) av idrottsmän.

5.3. Totaldistribution och fakultativ distribution

För en fullständig förståelse av de engelska orden skulle det vara nödvändigt att bedöma dem i förhållande till idrottsspråkets totala ordmassa. Först efter en strukturundersökning av samtliga idrottsord och deras icke-fackspråkliga kontext vore det möjligt att med säkerhet allsidigt kunna bestämma de engelska lånordens distribution.

I avsaknad av en dylik undersökning, som för att överhuvudtaget vara genomförbar antingen måste företas med en avsevärt mindre corpus eller också med utomordentligt stora personella och tekniska resurser, har i denna undersökning en fördelning gjorts mellan **totaldistributiva** och **fakultativt distributiva lånord**.

Eftersom endast de engelska lånorden har excerperats bygger uppgifterna om svenska synonymer inte på excerperat eller redovisat material. Rimligtvis torde de ändå kunna tillmätas ett betydande informationsvärde. Framställningen bör i detta avseende snarare i första hand betraktas som en tillämpning av ett synsätt och en viktig indelningsgrund än som en redovisning av framräknade kvantitativa fakta.

De ord som förts till kategorin totaldistributiva behöver i och för sig inte sakna synonymer i alla sina betydelser eller framför allt inte i alla de subsärspråk och stilarter de kan ingå i. Ett lemma som *sparring partner* har exempelvis totaldistribution inom boxningssporten men fungerar som en sekundärt använd variant till *träningssmottståndare* m.fl. inom andra sportgrenar. *Game* har totaldistribution i tennisbetydelsen men ingalunda i betydelsen 'spel, gren'. *Foul* hör till de totaldistributiva box-

ningsorden, men i bollagsporterna varierar *foul* med *ojusthet* eller med det engelska ordet *ruff*. Totaldistributiva ord kan i intravarians ha olika stavnings-, böjnings- och avledningsformer (*double/dubbel*, *baseball/baseboll*, *ranking list(a)*) och alltså ha en variation som kan bero på t.ex. grafonomiska, morfologiska eller stilistiska faktorer.

De ord som har totaldistribution kan rimligen antas förete vissa drag som förklarar deras resistens mot svenska synonymer. Det lär emellertid inte gå att finna någon gemensam nämnare för hela kategorin. Den gör ett heterogent intryck vad avser frekvens, grafonomi, morfologi och semologi. Det är tydligt att många olika faktorer inverkar på distributionen.

A priori skulle det kunna postuleras att uppkomsten av svenska synonymer skulle påskyndas av faktorer som

- a) hög frekvens,
- b) från svenska normer avvikande stavning och böjning,
- c) tidigare existens av motsvarande begrepp i svenska språket,
- d) vissa sportgrenars icke-engelska proveniens och
- e) deras speciella terminologiska struktur m.m.

Det finns också av mycket att döma signifikanta korrelationer mellan de nämnda faktorerna och fakultativ distribution, men undantagen är många och betydelsefulla. Hög frekvens som i *back* och *racket*, osvensk stavning i *offside* och *squash* och dito böjning i *backhands* och *walk-overs* har sålunda ej lett till uppkomst av svenska synonymer.

Ej heller är det möjligt att generellt ansätta verkan av grupp-analogier. Platsbenämningarna i ett fotbollslag är ett exempel på detta. (*Goal*)keeper varierar med *målvakt*, *målman*, *burväktare* m.fl., *full back* har blivit till det totaldistributiva *back*, *halfback* till det totaldistributiva hybridordet *halvback*, medan *forward* varierar med *anfallsspelare* och *kedjespelare*. *Centerforward* varierar å sin sida med sin ellips *center*, medan *outside left/right* och *inside left/right* ersatts av de svenska sammansättningarna *vänster-/högerytter* resp *vänster-/högerinner*, båda förmodligen påverkade av engelskan ifråga om *er*-avledningen.

5.3.1. Totaldistributiva lemman

5.3.1.1. Sportgrensbenämningar

Det är inte överraskande att många sportgrensbenämningar är totaldistributiva. De har egennamnskaraktär och är ofta internationella. Till denna grupp hör följande ord:

badminton	bandy	baseball
basketboll	boxning	cricket
curling	golf	(is)hockey
(vatten)polo	rugby	squash
tennis	volleyboll	

Beträffande *bandy* var distributionen i början av seklet fakultativ med *hockey*. I och med ishockeyns införande i Sverige 1920 fastlades terminologin definitivt för de båda lagspelen på is. *Basketboll* har en komplementär variant, *korgboll*, vars utformning och utövare skiljer sig från basketbollsportens. Till *boxning* finns i och för sig alternativa benämningar såsom *fighting* och *the noble art (of selfdefence)* men de avser speciella slag av boxning och har inte samma generella betydelse och konnotationer som *boxning*. En fakultativ variant utgörs möjligen av *pugilism*, som emellertid är ålderdomligt och numera knappast brukligt annat än med hänvisning till förhållanden i sportens barndom.

5.3.1.2. Personbeteckningar

Bland personbeteckningar med total distribution märks följande lemman:

back	center(forward)	flyer
[-forward]	halvback	manager
master	oldboy	oldtimer
outsider	partner	proffs
promotor	scout	sekond
skipper	slugger	sparring partner

speaker	starter	stayer (cykel-)
tränare		

Forward är totaldistributivt endast i förbindelse med *höger-/vänster-* medan ordet i övrigt har svenska synonymer. **Högerkedjespelare* eller **vänsteranfallsspelare* skulle sannolikt verka alltför långt, vilket har gynnat det tvåstaviga *forward* i sammansättningarna. Flera av de ovan upptagna orden har fakultativ distribution i sekundär betydelse (t.ex. *flyer*, *manager*, *oldboy* och *promotor*) men är totaldistributiva i sin huvudbetydelse.

5.3.1.3. Teknik- och taktikmoment, tävlingsresultat o.d.

Många teknikmoment och tävlingsresultat har totaldistributiva engelska beteckningar:

backchecka	backhammer	backhand
birdie	clinch	cross
dribbla	drive	ducka
finta	forechecka	forehand
foul	game	hands
jabb	joggning	knockout
kontring	lobb	markera
miss	nelson	offside
passning	putt	rekord
serve	set	slugga
smash	spurt	start
swing	tackla	timing
tippa	tips	tricks(a)
träna	träning	uppercut
walkover	volley	

Backhammer har visserligen i vissa lexika en engelskspråkig variant, nämligen *hammerlock*, men en sådan utföres på ett regelvidrigt sätt varför orden inte är synonyma. *Drive* är totaldistributivt i golf och tennis men ej i andra sporter. *Passning* har en subkomplementär variant, *centring*, som dock med viss rätt kan ses som en synonym. *Spurt* har likaledes en subkomple-

mentär variant, *finish*, som i allmänhet är synonym med hybrid-sammansättningen *slutsputt*. En sidoform till *serve* är *service*, som dock endast förekommer i äldre tid. *Foul* är totaldistributiv som boxningsterm men förekommer i viss utsträckning som fakultativ variant till bollagsporternas *ruff* och *ojusthet*. Tennisens totaldistributiva *game* kan, kanske speciellt exotiskt, vara en synonym till *idrottsgren*. *Knockout* är totaldistributivt som resultat men varierar annars, särskilt sekundärt i andra grenar än boxning, med *utslagning*. I sekundär användning har *walk over* en synonym, *promenadseger*.

5.3.1.4. Tävlingsformer och klassindelning

En grupp ord, betecknande tävlingsformer, klassindelningar o.d. har istället totaldistribution:

bantam(vikt)	crawl	double
handicap	heat	match
medley	mixed	rond
scratch	singel	sparring
träning	welter(vikt)	

Som fotbollsterm varierar *rond* med (*spel*)*omgång*.

Bantamvikt, *weltevikt* m.fl. har numera ersatts av kg-angivelser. *Crawl* har som tävlingsform ersatts av *frisim/fritt*.

5.3.1.5. Redskap och idrottsplatser

Ett tiotal benämningar på redskap, idrottsplatser o.d. saknar svenska synonymer:

canvas	bob	clips
green	overall	puck
racket	ring	ringside
rink	trunk	

5.3.1.6. Övriga

Förutom de ord som upptagits under de ovan redovisade kategorierna finns ytterligare ett antal totaldistributiva:

bogey ground/team	comeback	derby
doping	down	groggy
hat trick	odds	punch drunk
ranking list(a).	tips	wing

Bogey ground/team kan möjligen sägas ha svenska synonymer i *oturslag/-plan* även om betydelsen inte är exakt densamma. *Ranking list* är ett exempel på hur ett totaldistributivt ord företer intravarians, i detta fall med *ranking(lista)*.

5.3.2. Fakultativ distribution

5.3.2.1. Engelsk–svensk fakultativ distribution

De lån som har fakultativ distribution redovisas i det följande med angivande av svenska synonymer inom parentes. Många har fler än en synonym men endast undantagsvis har dessa i förtydligande syfte anförts, då det avgörande för den gjorda indelningen ju är om det överhuvud taget finns någon synonym eller ej. Indelningen har gjorts i samma grupper som beträffande de totaldistributiva orden. Som tidigare påpekats förekommer en del av de totaldistributiva fakultativa i viss under- eller särbetydelse eller i visst stilsammanhang.

5.3.2.1.1. Sportgrensbenämningar

På grund av att så många sportgrensbenämningar är totaldistributiva saknas till synes ord med fakultativ distribution i denna kategori. Möjligen kan *grappling* sägas ha fakultativ variation

med *fri(stils)brottning*, men fördelningen är nog exotiskt betingad.

5.3.2.1.2. Personbeteckningar

Av det stora antalet personbeteckningar i materialet finns också många som har fakultativ distribution:

champion (mästare)	coming man (påläggskalv/ framtidsmän)
crowdpleaser (publikfavorit)	dark horse (svart häst)
first rater (topp-, stjärna m.fl.)	forward (anfalls-/kedjespelare)
goalgetter (målsportare)	international (landslags-)
keeper (målvakt)	loser, bad/good ~ (dålig/god förlorare)
outstanding player ("bäste man på plan")	pacemaker (farthållare, draghjälp, hare)
runner up (farlig konkurrent, på andra plats)	schemer (strateg)
southpaw (vänsterhands- boxare)	sportsman (idrottsman)
sprinter (kortdistanslöpare)	stayer (långdistanslöpare)
supporter (fan, anhängare)	topnotcher (stjärn-/elit-)
understudy (reserv, ersättare)	worldbeater (världs-)

Sportsman har oftast en etisk-moralisk innebörd som *idrottsman* saknar.

5.3.2.1.3. Teknik- och taktikmoment, tävlingsresultat o.d.

Följande beteckningar för tekniska och taktiska moment jämte resultat har fakultativ distribution:

close quarter (närkamp)	count, the full ≈ (full räkning)
draw (oavgjord match)	hook (krok)
infighting (närkamp)	kick (spark)

kick off (avspark)	kick and rush (sparka och springspel)
knockdown (nedslagning)	knockout (utslagning)
out (ut(e)/utslagen)	own goal (självmål)
pace draghjälp	punch (slagkraft)
rabbit punch (nackslag)	return (retur)
ruff (ojusthet)	scora (göra mål m.fl.)
sidestep (undanvikning, sidsteg)	sidesteppa (förbigå/åsidosätta)
slap shot (slagskott)	tripping (krokben, bentackling)

5.3.2.1.4. Tävlingsformer och klassindelning

Ett tiotal ord för tävlingsformer, klassindelning m.m. har fakultativ distribution:

catch-as-catch-can (fribrottning)	cup (pokal, utslagstävling)
field event (hopp och kast)	five-a-side (femmannafotboll)
foursome (fyrspel)	liga (serie)
meeting (tävling)	ropeskiipping (rephoppning)
seedning (utplacering, utlottning)	six-days (sexdagarslopp)
steeplechase (hinderlopp)	

5.3.2.1.5. Redskap och idrottsplatser

baseline (baslinje)	camp (träningläger)
centrecourt (huvudbana)	grand stand (huvudläktare)
ground (fotbollsplan)	racer (tävlingscykel)
turnstile (vändkors)	

5.3.2.1.6. Övriga

Förutom de ord som ovan anförts finns ytterligare ett antal fakultativt distributiva inlånade engelska sportord:

bag, in the \approx (uppgjord)	ballyhoo (spektakel/reklambluff)
clever (duktig)	down (ur form, ur slag)
force (styrka, kraft)	groggy (dimmig, yr, matt)

matcha (tävla (mot))	offday (olycksdag, svart dag)
point, the ≈ (hakspetsen)	speed (fart)
spin (skruv)	sport (idrott)
steady (stabil, säker)	strong (stark, karsk, stabil)
team (lag)	tip-top (jätte-, stor-)
transfer (spelarövergång)	

Sport och *idrott* är emellertid blott delvis synonyma begrepp.

5.3.2.2. Engelsk–engelsk fakultativ distribution

Tämligen många engelska inlånade sportord varierar fakultativt med andra engelska lån. I det följande redovisas parvis sådan varians. Eventuella svenska synonymer anges inom parentes.

5.3.2.2.1. Sportgrensbenämningar

Förhållandena rörande *bandy* och *hockey* har berörts på s. 169f. *Puckning* har ett vardagligare stilvärde än *ishockey*. Boxningsporten kallades vid tiden för sekelskiftet och närmast därefter för *pugilism* och i materialet finns även ett fåtal belägg för *mixing* med samma betydelse. *Boxning* har dock likt så gott som alla sportgrensbenämningar förts till kategorin totaldistributiva.

5.3.2.2.2. Personbeteckningar

Följande engelska personbeteckningar varierar fakultativt med andra engelska ord:

centerhalv – stopper	first/second string – 1/2-rankad
pacemaker – master (draghjälp), hare	promotor – matchmaker
puncher – hardhitter	outsider – dark horse (svart häst)
supporter – fan (anhängare)	topnotcher – crack (stjärna)
tränare – coach	

5.3.2.2.3. Teknik- och taktikmoment, tävlingsresultat o.d.

Några tekniska moment har engelsk-engelsk varians:

centring – passning	finish – slutspurt
rush – sprint – dash – raid	foul – ruff(/ojusthet)
infighting – close quarter (närkamp)	tennis (i bandy) – volley

5.3.2.2.4. Tävlingsformer och klassindelning

match – fight	scratch – utan handicap
meeting- contest – event (tävling)	

5.3.2.2.5. Övriga

fair – sportsmannamässig – sportslig
 fair play – sportsmannaanda – (rent spel)
 trim – form
 trimma – träna

Trim och dess avledningar har en något ålderdomlig prägel.

5.4. Anledningar till lånkonstens och ländynamik

I språkvårdande syfte publiceras ganska ofta uppsatser och artiklar som pläderar för utbyte av lånord mot inhemska motsvarigheter. Rekommendationerna motiveras vanligtvis med att de föreslagna svenska orden – förutom att de är av svenskt ordvirke – ”har samma betydelse som”, ”är kortare än” eller ”är lättare att uttala, böja eller stava än” de inlånade orden.

Inte sällan finns en underton av att de inlånade orden är onödiga och att de lätt kan ersättas av svenska ord och att detta förmodligen skulle kunna gå särskilt lätt och effektivt om man bara kunde komma på ett eller flera lämpliga svenska ord. I verkligheten är det emellertid inte så enkelt att ersätta lånord.

Detta beror till stor del på att de har inlånats och börjat användas i svenskan till följd av flera olika faktorer, varav inte alla är strikt rationalistiska. Det går därför långt ifrån alltid att få människor att ersätta dem med svenska synonymer genom att peka på rationella argument såsom förenklad stavning och böjning.

Om än inte alltid utsagt finns hos många lånordsbedömare en bakomliggande föreställning om att många lånord är "onödig lyx". En del tyska lånordsforskare har t.ex. haft en förkärlek för att indela lånen i "Bedürfnislehnwörter" och "Luxuslehnwörter":

Zu diesem Zwecke kann man die Lehnwörter – um eine grosse Einteilung zu machen – trennen nach "Bedürfnislehnwörtern" und "Luxuslehnwörtern". Als "Bedürfnislehnwort" verstehen wir in unserem Falle ein Wort, das mit der Sache oder dem Begriffe zusammen aus England importiert wurde. – – Ein "Luxuslehnwort" ist ein Lehnwort, das aufgenommen wurde ohne ein materielles Bedürfnis und trotzdem eine französische Bezeichnung vorhanden ist, wenn diese auch möglicherweise über Art und Herkunft des Dinges etwas weniger genaue Auskunft gibt. (Frey 1943:17)

På liknande sätt har även Pfändler (1954:30f.), Carstensen (1963:44) och Schönfelder (1954:297 och 326) resonerat. En sådan indelning är dock ovetenskaplig. Den bortser från en rad inlåningsfaktorer. Utifrån ett sådant lyxsynsätt skulle de lånord som orsakats av "behov" bli överflödiga om "behovet" fylldes genom (skapandet av) ett inhemskt ord och de lånord som orsakas av "lyx" saklöst kunna utrensas. Men lånord är bland mycket annat ett resultat av sociala, emotionella och stilistiska faktorer. Det gäller inte bara orsakerna till att de lånats in utan också till att de finns kvar, även sedan man hittat fullgoda inhemska motsvarigheter.

Att "behöva" fylla en begreppslucka för en ny materiell företeelse är inte den enda lånorsaken. Det är en alltför snäv användning av "behov". I själva verket fyller varje lånord ett behov. Detta har insetts av Deroy:

Il est évidemment excessif de dire que pareil emprunt ne répond pas à aucun besoin. La vérité est qu'il n'y a pas de besoin matériel, mais un autre besoin qui, pour être affectif, n'en est pas moins réel. (Deroy 1956:172)

Orsakerna till fakultativ distribution kan alltså vara flera. Bland annat kan **morfologiska skäl** bidra till att totaldistribution inte kan uppehållas hos ett ord. Eftersom *s*-plural inte förefaller utgöra något morfologiskt hinder i svenskt idrottsspråk är det istället i bestämd form singular och (speciellt) i plural, främst av särskrivna ord, som böjningssvårigheter framtvingar svenska motsvarigheter. *Dark horse* är ett exempel på ett ord som ej be-lagts i bestämd form singular utan som i denna form har ersatts av översättningslånet *svarta hästen*. Till nästan samtliga sär-skrivna ord i materialet lär på samma vis finnas översättningslån eller andra svenska synonymmer. De enda totaldistributiva sär-skrivningarna utgörs av *punch drunk* (som endast förekommer predikativt i singular obestämd form), *ranking list* (som i bestämd form antingen förekommer i ellipsformen *rankingen* eller i hybridbildningen *rankinglistan*) och *sparring partner* (som i bestämd form uttrycks med ellipsen *sparringen*).

5.4.1. Stilistisk variation

Ett skäl till uppkomsten av svenska synonymmer men också till bevarandet av redan "ersatta" engelska lånord är kravet på stilistisk variation. Detta har observerats bl.a. av Filipovic:

But very often Croatian writers use both the foreign word and its native equivalent for the variation of style. (Filipovic 1960:11–12, citerad efter Galinsky 1963:132)

I allmänhet torde denna lånorsak vara svår att med säkerhet fastslå i enskilda fall beroende på omöjligheten att uttala sig om en författares stilistiska intentioner, i synnerhet som så många andra orsaker kan samverka till distributionen. I sin mest påtagliga form – två synonymmer i samma mening – kan dock stilistisk varians med fog förutsättas vara för handen. I en not har

Grubb ett exempel på en mening i vilken *arbitre* och *referee* ingår och han presenterar den med kommentaren:

Swift alternation between the two members of a pair is illustrated in a typical excerpt. (Grubb 1937:4, not 12)

Vad Grubb alltså anger som typiskt för franskt idrottsspråk, dvs. stilistisk variation inom en mening, är vanligt även i svenskt:

Och så har man en målvakt som arbetar litet annorlunda och fyndigare än andra keepers ...

5.4.2. Intrasentensuell variation

Åtminstone följande ordpar i materialet uppvisar vad som kan kallas **intrasentensuell variation**, dvs. de (eller avledningar av dessa ord) förekommer i samma mening (i något fall i på varandra följande meningar). Som synes finns exempel såväl på engelsk-svensk som engelsk-engelsk intrasentensuell variation:

boxning – the noble art/pugilism
 champion – mästare
 coach – tränare
 draw – oavgjort
 fan – supporter
 fight – match
 goalgetter – (effektiv) målskytt
 grappling – fri(stils)brottning
 ground – plan
 keeper – målvakt m.fl.
 kick and rush – sparka och spring
 knockdown – nedslagning
 pacemaker – draghjälp
 racer – tävlingscykel
 ranking list – rangrulla
 scora – göra mål m.fl.
 seeda – utplacera
 speed – fart
 spin – dragning
 starta – ställa upp

steepchase – hinderlöpning
strong – stark

Verbet *scora* utgör ett tydligt exempel på ett engelskt lånord som har det stilistiska variansbehovet att tacka för i varje fall huvuddelen av sin distribution. Eftersom 'göra mål' tillhör de frekventaste begreppen i de ofta till sin utformning stereotypa referaten är det naturligt att det stora synonymbehovet ibland även fylls med engelska lån. Exempel på detta med tillhörande diskussion ges i Tingbjörn 1976:91f. (exemplen även återgivna i Edlund-Hene 1991:82f.). En intensivstudie av stilistisk varians, speciellt med återgivande av intrasentensiell förekomst lär ge rika och förståelsen av lånordsdistributionen mycket intressanta och upplysande resultat. Nära sammanhängande med stilvarians i intrasentensiell förekomst är också undvikandet av ett negerat ord i samma mening som motsvarande onegerade ord. Det är säkerligen ingen tillfällighet att 9 av 10 belägg på *scratch* finns i meningar som även innehåller ordet *handicap*. *Scratch* har i sådana fall valts för att undvika det negerade uttrycket *utan handicap*.

5.4.3. Komplementär distribution

Vid sidan av total och fakultativ distribution är det befogat att även använda ett begrepp som skulle kunna kallas **komplementär distribution**. Ehuru all icke-total distribution ytterst torde kunna betraktas som komplementär är det angeläget att skilja på fakultativ distribution i vilken valet beträffande betydelsen är mer eller mindre arbiträrt och en distributionstyp för vilken valet inte görs mellan varandra täckande betydelsevarianter. Behov av termen komplementär distribution finns framför allt vid ord, vilkas betydelser ej är så skilda att det kan anses riktigtast att behandla dem som olika begrepp.

Komplementär distribution kan vara sakligt betingad. *Basketboll* är en tävlingsgren, medan *korgboll* är – eller rättare sagt var – en motionsidrott för skolflickor. Reglerna skiljer sig delvis.

Terränglöpning och *cross country running* är inte exakt detsamma. I detta fall är den komplementära distributionen **exotiskt betingad** (s. 229f.). Detta är förhållandet också ifråga om *fribrottning* och *catch-as-catch-can*. *Centring* och *finish* har egentligen snävare betydelseomfång än *passning* och *spurt*. I sådana fall skulle distributionen kunna sägas vara **subkomplementär**.

5.4.4. Explikationer

En varianstyp som inte syftar till en elegantare stil men till förklaring av ett använt engelskt ord kommer till synes i några fall, vilka dock i förhållande till det totala engelska ordmaterialet måste betraktas som få. **Explikationer** av engelska ord uttrycks vanligen genom svensk förklaring i parentes eller efter förkortningen *dvs.*

För *the double* finns belägg för båda typerna:

1) [...] att göra "the double", *dvs.* vinna både ligan och cupen [...] och

2) [...] att klara "the double" (att vinna både ligan och cupen samma år) [...]

Backchecking, *no decision bouts* ("uppvisningar alltså"), *open* och *sport* (som personbeteckning) har parentetiska förklaringar, medan *backnumber*, *field events*, *head hunter* och *ropeskiipping* åtföljs av explikationer, inledda med *dvs.* Det fungerar som ett slags **explikationsvarians**. Ett par engelska fraser, *they never come back* och *the glorious incertitude of the cup* översätts och förklaras med hänvisning till den exotiska proveniensen. Av de explicerade ordens karaktär och form framgår att det nästan enbart rör sig om exotiska företeelser. Någon gång kan en förklaring svälla ut till ett mångordigt definitionsförsök. Ett mindre lyckat exempel på detta utgör *Sporting* exempel 2, s. 524. Sammanfattningsvis kan fastslås att journalisternas tilltro till läsarnas engelskkunskaper och sakkännedom tydligen är stor eftersom förklaringar är sällsynta.

Förutom vanliga explikationer finns det anledning att uppmärksamma vad man skulle kunna kalla **omvända explikationer**, dvs. svenska ord som förklaras med engelska. Då ett vanligt svenskt ord förklaras med ett engelskt ord tjänar det sistnämnda vanligen ett definierande-explikativt syfte. Den engelska förklaringen kan förekomma som apposition såsom i följande belägg:

[...] det raffinerade krokbenet, trippingen, med skridskorna eller klubban [...]

I ett par belägg preciseras boxningen med engelskt ordmaterial:

[...] meningen med boxningen, the noble art of selfdefence, som sport...

[...] en slags allmän boxning, något av forna tiders royal battle [...]

En precisering kan åstadkommas med en parentes:

[...] terränglöpning ("cross country running") är en internationellt vedertagen tävlingsform [...]

[...] och vikningar (sidesteps) [...]

Ingen hög ("tee") av isskrap [...]

Det är tekniken (timing) som avgör [...]

Då tillsattes en överdomare ("umpire") som avgjorde [...]

[...] stjärnor som i sin "vildaste krafts" dagar för omkring som "vildar" ("rovers"), "titaniskt" men som [...]

5.4.5. Exotism

Ganska många engelska lånord har sin enda eller huvudsakliga användning med exotisk referens. Det gäller sportgrenar som ej utövas i någon nämnvärd utsträckning i vårt land såsom catch-as-catch-can, cricket och rugby. Det finns några unika eller lågfrekventa ord som *century*, *crouch*, *gym*, *maneater*, *official*, *road walk/work*, *shinny*, *stab*, *stance*, *stand*, *stride*, *track and field* och *understudy*. Någon gång kan det röra sig om en i Sverige vanlig företeelse som i beskrivning av engelska förhållanden av någon exotiskt placerad skribent återges med det engelska ordet (så de

5 30-talsbelägg i IB på *ground* av en London-redaktör). Som synes på s. 228 är de engelska explikationerna ofta **exotiskt betingade**.

Det är naturligt att sakunderlagets geografiska proveniens påverkar distributionen. Många engelska lånord finns endast belagda ifråga om företeelser i engelskspråkiga länder. Vid en del av de ord som används även om svensk idrott finns en tendens till ökad frekvens då sakunderlaget avser engelska förhållanden. Detta är säkerligen ett generellt giltigt lånordsmönster.

Frey formulerar sina iakttagelser om en av de källor i vilka enligt honom flest engelska lånord i friskan står att finna:

Artikel, die sich mit Ereignissen oder Gegebenheiten in England und Amerika befassen. Die Verfasser der betreffenden Artikel haben da über Sachen und Institutionen zu berichten, die oft für die angelsächsische Welt typisch sind und in Frankreich nicht existieren. Deshalb bestehen dafür auch keine französische Bezeichnungen. Das nächstliegende ist, den englischen Ausdruck einfach zu übernehmen. Oft wird auch der englische Ausdruck beibehalten, obschon ein entsprechendes Französisches Wort zur Verfügung stünde, es handelt sich in diesem Falle um die Wahrung des Lokalkolorits. (Frey 1943:20)

Lokalfärg som lånordsorsak anges även av Bergman (1962:38). Därjämte torde önskan att ge auktoritet (kanske i kombination med viss journalistisk tidsnöd) böra anföras som förklaring till många av de exotiska lånen. Journalisterna befinner sig mitt i en engelskspråkig miljö och upplever händelserna på detta språk och då ligger det nära till hands att använda engelska ord vid telefonerandet och mailandet av matchreferat till hemmaredaktionen.

Deroy gör gällande att exotism skulle vara speciellt vanlig inom sportspråket:

Le pérégrinisme appartient souvent à la langue cultivée, savante, écrite. Mais ce n'est évidemment pas une règle: il suffit de songer au vocabulaire des sports. En réalité, le pérégrinisme appartient surtout aux langues spéciales et il ne devient un emprunt proprement dit que s'il est employé non plus occasionnellement, mais couramment dans la langue commune. (Deroy 1956:224)

Deroy förefaller att bortse ifrån att den variant av idrottsspråk som han utgår ifrån är skriftspråk och att skillnaden mellan "lärd skriftspråk" och "skriftliga specialspråk" inte behöver vara synnerligen stor. Därmed bortfaller betingelserna för den motsättning han tycker sig finna. Beträffande förekomsten av exotismer i specialspråk har han helt rätt.

De ord som enbart betecknar förhållanden och ting i engelskspråkiga länder brukar efter Behrens kallas **exotica**. Även ord som enbart förekommer i repliker av engelskspråkiga idrottsmän, oavsett var den aktuella tävlingen ägt rum, har i denna undersökning förts till kategorin *exotica*. Detta synes vara välmotiverat då det ej blott är lokalfärg utan även vad man skulle kunna kalla "personfärg" som föranleder bruket av exotiska ord. Följande ord kan med denna definition av begreppet föras till exotismer:

apprentice	assist	backnumber
baseball	bookmaker	break
century	chargande	cheerio
coach	come back: they never ≈	commander
contender	count: the full ≈	crack
cricket	cross-country	crouch(ing style)
decision, no	double, the ≈	drawing card
dreadnought	fighting instinct	grappling
gridiron game	ground	gym
head hunter	heavyweight	leading lady/star(ix)
leap	marksman	official
own goal	purse	rabbit punch
referee	roadwalk/roadwork	ropeskipling
scoring	shinny	six-day
soccer	spin	spread eagle
stab	stance	stiff arguments
stride	swerve	timing
track	turn	understudy
warming up	weaving and bobbing	worldbeater

5.4.6. Inquitexotica

Ibland åtföljs exotica av en hänvisning till proveniensens. Bergman har uppmärksammat detta:

Man tar därför orden som de är, tillägger gärna "s.k-", "som engelsmännen säger" eller "som det heter på tyska". (Bergman 1962:38)

De ord som på detta vis presenteras med angiven proveniens skulle kunna kallas **inquitexotica**. De utgörs i allmänhet av ord med unik eller mycket låg beläggning som av författaren bedöms vara okända för läsaren. I materialet finns bl.a. följande exempel på inquitexotica:

Stiff arguments, som det heter på amerikansk boxningsjargong [...] [...] och vad engelsmännen kalla "bogey ground" [...] [...] "bogey team", som den engelska facktermen lyder [...] [...] the glorious incertitude of the cup – cup-ens strålande ovisshet är en gammal patentfras som engelsmännen med förkärlek använda [...] [...] och vad engelsmännen kalla "trul form" [...] [...] vad som i hans hemland och på hans språk benämnes "fotboll", nämligen det hårda spel, som vi kalla för amerikansk rugby och som även går under namnet "gridiron game" [...] [...] vad man i Amerika kallar en typisk head hunter" [...] [...] vad engelsmännen kallar bad losers" [...] [...] benige brittens utomordentliga ringerfarenhet (eller "ring generalship" som engelsmännen säga) [...] [...] kallas i Amerika [...] för shinny [...]

Ibland anges den presskälla som citeras:

[...] enl. senaste meddelande (Central News) gått med på [...] en "purse" av 135,000 dollars [...] Den officiella redogörelsen betecknar loppet som "a good rase" [...] [...] scorade med en skalle [...] skriver en engelsk expert [...] New York-pressen om Porats nederlag "Norrmanen slut som topnotcher"

I dessa inquitexotismer finns flera stavfel (<bad looser>, <trul form> och <rase>, trots att stavfel för övrigt är ytterst sällsynta. Om det ej rör sig om rena tillfälligheter skulle det möjligen

kunna ses som ett tecken på att de angivna orden ej tillhör journalisternas normala ordförråd utan tillfälligt och slarvigt har återgivits ur källan.

Det är emellertid inte blott vid exotismer som det finns skäl att understryka den stora betydelse som exotisk proveniens har för distributionen. Alla eller så gott som alla engelska lånord har möjligen procentuellt större frekvens då sakunderlaget är exotiskt. Det förefaller som om i varje fall följande ord till betydande del skulle vara **exotiskt betingade**:

champion	draw	fair play
first rater	first string	grappling
gym	jabb	knock down
no decision	punch(er)	rugby
schemer	scora	topnotcher
track	transfer	understudy
worldbeater		

Ibland kan ett lånord ha en tydligt **exotiserande funktion**. Som exempel på detta kan följande belägg tjäna:

Degerfors har däremot tycke av engelska eller kontinentala proffs [...]. Detaljen bidrog till att skapa det intryck av pondus och "first class" som anstår ett lag i toppen på landets "league championship" [...].

Lindford [...] har även i Sverige hållit sig i god form och tränar f.n. i fabriken "gym" under Sven "Donzos" erfarna ledning [...].

5.4.7. Etiskt-kulturella lån

En speciell kategori av exotism kan *fair play* sägas representera. En grupp av ord uttrycker nämligen den kultursyn som ligger till grund för den brittiska attityden till sport, sådan den karakteriseras av ett tidigare betydelsefullt gentlemannaideal. Dit hör främst ordet *sport* självt och avledningar därav såsom *sportslig*, *sportsman(namässig)* m.fl. Vidare kan till denna grupp, som lämpligen skulle kunna kallas **etiskt-kulturella lån**, kunna hänföras det ovannämnda *fair play*, adjektivet *fair* och dessutom

uttryck som *allround*, *fighting heart/spirit*, *bad/good loser*, liksom boxningsdefinitionen *the noble art of selfdefence*.

De kulturella lånen behöver inte nödvändigtvis vara exotiskt betingade utan används ofta om svenska förhållanden, då avsikten är att hänvisa till brittisk idrottskultur.

5.4.8. Internationella kommandoord

Många av lånorden torde tjäna ett internationellt-kommunikativt syfte då de är gemensamma för flera språk. Några är till och med officiellt påbjudna för att möjliggöra internationella tävlingar. Det gäller exempelvis boxningens domarkommandon *break* och *out*.

MATERIALSAMLING

Materialsamlingen innehåller belägg från Aftonbladet, Dagens nyheter och Idrottsbladet under januari och september månader åren 1910 (för Idrottsbladet januari 1911), 1920, 1930, 1940, 1950, 1960 och 1970.

Alla artiklar som beskriver sport har exciperats med undantag av artiklar som behandlar sportgrenar i vilka

- a) djur tävlar (t.ex. häst- och hundkapplöpning),
- b) motor- och vindkraft spelar en avgörande roll (t.ex. bil-, motorcykel- och racerbåtstävlingar samt segling) och
- c) vapen används (t.ex. pistol- och gevärsskytte samt fäktning).

Denna inskränkning har gjorts för att undvika besvärliga gränsdragningar mot ord som främst har veterinärmedicinsk, motor- och vapen-teknisk eller nautisk karaktär.

Allround

Import: all round, ADJ och NOM.

Avledning: allroundmässig, ADJ och allroundskap, NOM.

Lexica

- SuL: **All(-a)round**, a, versatile, mångsidig, allround (2).
 NFS: **All round**, sportsman, som med viss skicklighet utövar flera skilda grenar av sport eller inom t.ex. tennis behärskar alla slag.
 NEO: **All round** el. **allround** adj., ingen böjning *(endast predikativt och i sammansättningar) som behärskar eller omfattar (vitt) skilda områden, t.ex. om idrottsman: *allroundtävling*; *allroundåkare*. HIST.: s. 1923.
 SAOL₁₁₋₁₂: **all round** oböjl. adj. allsidig, kunnig i allt.

Belägg

- ADJ
 SOU: 1) Han är även en god all-round man (IB 23-9-10;3:1). 2) ... samt tycks behärska alla slags områden inom idrotten, samt Britta Åvall, också tämligen "all round" ... (IB 2-1-40;6:3). 3) ... har tidigt varit all round med DM i flera idrottsgrenar (AB 17-1-50;12:3). 4) Här utvecklades Rafer till en all round idrottsman (IB 6-9-60;4:2). 5) Han var allround som få, spelade lika bra back som center, lika bra halvback som inner (IB 21-1-70;21:4-5).
 SBIM: 6) ... om man betecknar Mona som Sveriges främsta allround idrottsskvinna (AB 17-1-50;12:2).
 FÖRL: 7) En all roundman, som blir utmärkt om några år ... (IB 30-9-10;1:4). 8) ... predestinerad till en helt annan post i den stora allroundföreningen ... (DN 10-1-20;20:1). 9) ... den kände finske häcklöparen och all round mannen ... (IB 12-1-20;24:1). 10) Jag är allroundman och har varit med om nästan allting i fråga om idrott (IB 3-1-30;11:5). 11) ... Göteborgs sportvärlds store all round organisatör (IB 10-1-30;12:4). 12) Se NOM ex. 4!
- NOM
 SO: 1) Nyléns allround, ... Everlöfs volleys ... karakteriserade det hela (DN 7-1-10;6:6). 2) Om E. Kulins vandringspris för bäste "all rond" i fri idrott (IB 26-9-10;3:2). 3) ... är Finlands främste all round och hemmastadd i litet av varje i idrottsväg ... Han sysslade i sina tidigaste ungdomsår med löpning men har sedermera utvecklat sig till en utmärkt all round (IB 2-9-20;508:5). 4) Det är inte normalt när en allround-åkare som t.ex. Göran Claesson ... Göran är ingen sprinter, men är världstopp som allround ... (IB 7-1-70;23:3).
Allroundmässig
 SOU: ... ingen som visade en sådan all round-mässig särklass - trots ett par fina mångkamparlöften (DN 25-9-50;14:5-6).
Allroundskap
 SB GEN: Specialisering och koncentration på *en* uppgift är tidens lösen. Oformligt är det därför att plåga och pina skridskomän att åka alla sträckor för "allroundskapets" skull (IB 22-1-40;1:1).

Kommentar

G: Det nominala 20-talsex. 2 stavas unikt <all rond> (s. 33) men i övrigt är den engelska stavningen genomförd. Även om särskrivning kan förekomma i sen tid förefaller sammanskrivning numera vara nästan undantagslös. Detta beror säkerligen till stor del på att *allround* så ofta förekommer i förledsställning. Det är endast i få och så gott som uteslutande tidiga belägg som särskrivning påträffas. Varianter med bindestreck (ex. 1) och fristående pronomenled i sammansättningar (ex. 7) torde också främst förekomma i tidiga belägg (här i 10-talsex.).

M: *All round* förekommer inte blott predikativt som NEO uppger utan även attributivt (ex. 1, 4 och 6). Den attributiva förekomsten kan dock möjligen karakteriseras som särskrivna sammansättningar. Icke i något fall har böjning med svenskt flexionsmorfem kunnat beläggas (s. 138f.). De nominala ex. bör bedömas som ellipsbildningar till sammansättningar med adjektivisk förled (*allroundkunnighet* i ex. 1, *allroundidrottsman* i ex. 2–3 och *allroundåkare* i ex. 4).

Det kan vara svårt att klassificera en form som ADJ SOU eller NOM SO. Beläggen 9 och 11 har redovisats som "särskrivna sammansättningar" och kanske bör även ex. 6 föras till denna kategori. Det bjuder dock emot att ansätta en för övrigt aldrig påträffad flerledad tung sammansättning som **allroundidrottskvinna*. Flexionseskapism lär vara anledning till att *allround* så gott som alltid ingår i förled i stället för att stå som fristående framförställt attribut (*allroundmannen* och *allroundföreningen* istället för *(den) *allround mannen* och *(den) *allround föreningen*).

Komparation uttrycks med adverbliella bestämningsord (ex. 6) eller med en svensk synonym: ... *en av våra allsidigaste idrottsstäder* ... (AB 21-1-50;11:5).

Avledningen *allroundmässig* är märklig såtillvida som adjektivisk förled till *-mässig* förefaller att vara utomordentligt sällsynt. Wessén (s. 135) säger kategoriskt att förleden "alltid är ett substantiv" medan Söderbergh i sin specialundersökning (Söderbergh 1964, s. 13) endast har funnit 4 ex. med adjektivisk förled, vilka hon samtliga klassificerar som tyska lån.

Även om *allround* faktiskt finns i materialet som (elliptiskt) nomen i en handfull belägg måste ordet uppfattas som ett adjektiv. Med hänsyn till osäkerheten ifråga om formklassificering har adjektivbeläggen i nedanstående tabell ej uppställts i formkategorier. Det torde dock knappast vara några simplexbelägg utöver de anförda ex. 6, 9 och 11 som inte självklart bör hänföras till SOU. Förledssammansättningarna har i konsekvens med det ovan förda resonemanget förts till den adjektiviska funktionen.

SO				SB	SUMMA
allround	4	allrond	1		5
		5			
				allroundskapets	1
					1

ADJ	
allround	19
allround+	166
SUMMA	185

S: *Allround* hör till kategorin "kulturella lånord" (s. 174). Ex. 1–4, 6–7, 9–11, NOM 2–3 och *allroundmässig* äsyftar idrottsutövare (ex. 8 förening) som gör sig gällande i

flera olika idrottsgrenar, medan ex. 5, NOM 1 och 4 och *allroundskap* avser idrottsmän som behärskar flera platser i ett bollspelslag (ex. 5), flera tekniska moment i tennis (ex. NOM 1) och flera sträckor i skridskolöpning (ex. NOM 4 och *allroundskap*). Betydelsen behöver inte vara – och är sällan – ’kunnig i allt’. Den normala synonyma innebörden är *mångkunnig*.

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM all round NOM	2	2	–	–	–	–	1	5
LEM allround ADJ	4	11	43	17	29	31	49	184
LEM allroundmässig	–	–	–	–	1	–	–	1
LEM allroundskap	–	–	–	1	–	–	–	1
{allround}	6	13	43	18	30	31	50	191

Bortsett från puckeln under det materialrika året 1930 uppvisar frekvensen en sakta stigande kurva. Beläggningsen är vanlig både 1910 och 1920, alltså före det av NEO angivna första beläggsåret 1923.

All square

Import: all square, ADJ/ADV (PRON + ADJ).

Lexica

Avis: **All Square:** tieing, i. e. of equal score at certain points (201:golf).

Belägg

ADV: Claes Jöhnke och Gunnar Mueller spelade all square (DN 14-9-70;23:6).

Kommentar

D: Golftermen *all square* är endast belagd i detta unika ex. (s. 186).

All star

Import: all star, NOM (PRON + NOM).

Lexica

Sak: **All-star** - a team supposedly composed of the stand-out players in a particular league or category.

Belägg

PO: 1) Given i All Stars (rubr) ... glatts åt att få spela i Ahearne Cup All Stars mot Tre Kronor (DN 7-1-70;21:6).

FÖRL: 2) ... maken till fighting hade man aldrig sett, inte ens på någon "all star bout" i Madison Square Garden (IB 24-1-30;3:3). 3) Jag ser också fram mot den dag då ett skandinaviskt "All Star Team" ställer upp i Frankrike runt (AB 3-1-70;21:1). 4) ... hade varit given i All Star Team om han bara hade haft en mera publikfriande spelstil (AB 10-1-70;2:5).

Kommentar

M: Dubbelbeläggat ex. 1 har *s*-plural (s. 96). Vanligtvis förekommer *all star* – såsom i ex. 3–4 – som förled i ordfogning med *team*.

SD: *Stjärna* är ett vanligt ord för 'framstående idrottsman'. I sällsynta fall förekommer det engelska *star* – känt inte minst från filmen och underhållningsbranschen. Under de senaste decennierna har ett bruk uppstått i Sverige – av allt att döma efter kanadensisk förebild att journalister och/eller andra vana bedömare vid slutet av en ishockeyturnering väljer ut de bästa spelarna på varje plats i ett lag. De utvalda kallas *All Star Team*. Undantagsvis kan dessa från olika lag utvalda ishockeyspelare verkligen spela en match tillsammans (ex. 1). Även ex. 4 är från ishockey medan ex. 3 gäller internationell cykelsport. Det exotiska ex. 2 avser en "stjärnfull" boxningskväll i USA och har därmed en delvis avvikande betydelse. Detta belägg är som synes långt äldre än de övriga. Samtliga 4 belägg har återgivits.

Apprentice

Import: apprentice, NOM.

Lexica

Saknas i sportbetydelse i samtliga lexica.

Belägg

PO: Årets spelarmaterial består av 21 helproffs och 14 "apprentices" (halvproffs) ... Nya spelare vilka samtliga är "apprentices" ... (IB 9-9-70;25:5).

Kommentar

M: Det unika dubbelbeläggets båda ex. har *s*-plural (s. 96).

SD: Eftersom idrottsmannakategorin apprentice, d.v.s. 'lärjunge/ungdomsproffs' ej har funnits i Sverige förrän möjligen på 70-talet lär eventuella andra förekomster, liksom ovanstående ex., vara exotiskt betingade (s. 231).

-A-side

Import: five-a-side och six-a-side, ADJ och ADV (NUM + ADV + NOM).

Lexica

AS: Femmannafotboll→Five-a-side, ett spel som sporadiskt användes vid träning och vänskapsmatcher.

Belägg

Five-a-side

FÖRL: Man har visserligen prejudikat från Köpenhamn att peka på i form av "five-a-side"-matcherna om julen (IB 4-1-40;4:1–2).

Six-a-side

ADV: ... innefotbollen. Den spelades six-a-side, men det borde nog ha varit en man mindre i varje lag (AB 4-1-40;17:2).

Kommentar

D: Då fotboll endast undantagsvis utövats i Sverige mellan fem- eller sexmannalag torde såväl *five-a-side* som *six-a-side* vara mycket sällsynt. På senare år har innefotbollstävlingar arrangerats, men utan att engelska beteckningar för antalet spelare per lag veterligt har förekommit annat än möjligen mycket tillfälligt.

Assist

Import: assist, NOM.

Lexica

Avis: **Assist:** helping a team-mate to score: each proper 'assist' counts as one point in that player's scoring record (243: ishockey).

NEO: **Assist** subst. *-en*, plur. -, best. plur. *-en* *målgivande passning i lagspel, särsk. ishockey. HIST.: sedan 1970-talet.

SAOL₁₁: **Assist** *-en* el. *-et*, pl. *-er* el. = *s.* målgivande passning i ishockey.

SAOL₁₂: **Assist** *-en*; pl. = el. enl. eng.böjn.

Belägg

SO: Bl.a. svarade han för "assist" vid ett av målen (IB 20-1-60;10:6).

Kommentar

M: Neutralt genus som SAOL₁₁ alternativt anger är inte känt och har försvunnit i SAOL₁₂. Plural, i synnerhet *s*-plural, torde vara sällsynt.

S: I ishockey krediteras ej blott målgörare utan även spelare som åstadkommit "*målgivande passning*" poäng för sina prestationer. Bruket infördes i svensk sportpress omkring 1960 efter kanadensiskt mönster. *Assist* verkar ha blivit tämligen vanligt under 70- och 80-talen.

D: Belägget är unikt och exotiskt (rapport från Kanada) (s. 231) och visar att *assist* kunde förekomma redan 1960, d.v.s. 10 år före det av NEO uppgivna "1970-talet".

Back

Import: back, NOM.

Hybridkomposita: centerhalvback, NOM och halvback, NOM.

Ellipser: centerback, NOM, centerhalv, NOM och halv, NOM.

Avledningar: halva, NOM och centerhalva, NOM.

Lexica

SuL: **Back** fullback; back (128:fotboll).

AS: **Back**, bollspelsterm ... gemensam för ett flertal lagspel. De båda backarna utgör i bandy, fotb., handb., m.fl. spel den sista försvarslinjen framför målvakten och kallas efter sin placering v. resp. h. back. På eng. *full back* till skilln. från *halfback*, halvback.

- Avis: **Backs**: the two defenders - right and left - immediately in front of the goal keeper; sometimes known as Full backs (14: fotboll).
- NEO: **Back** 1/7 subst -en - ar *endera av flera spelare i ett lag (bollspel) som huvudsakligen har försvarande uppgifter i fotboll, handboll, ishockey m.m. *fyrbackslinje, högerback*.
 BET.-NYANS: om det område som spelare skall försvara: *gå på -en*.
 HIST. sedan 1899. **Halvback** subst. -en - ar *spelare med både anfalls- och försvarsuppgifter i fotboll i fotboll, bandy o.d. (numera mindre brukl.). HIST.: sedan 1900.
- SAOL₁₁: 4/4 (SAOL₁₂: 1/4) **Back** 3/2 -en -ar s. spelare i bakre försvaret i fotboll o.d.

Belägg

- SO: 1) Hos en back kan den fysiska styrkan göra så mycket. (IB 19-9-10;2:1). 2) Engelsmännens största nederlag ... de ... miste sin "full back" Williams (IB 19-9-10;4:3). 3) Förre vänsterforwarden ... var jättebra som högerback (IB 18-1-60;2:4).
- SB: 4) Under första halftid var Haglund bästa backen (IB 26-9-10;2:1). 5) Vänsterbacken sparkade ... (IB 1-9-20; 502:2).
- PO: 6) Spelarna i det norska laget voro ... forwards ... Herlofsson, Blix och Johansen halfback Baastad och Aas, backs, Clementz, målsman (... och det var endast norrmännens kvicka backar ... (IB 12-9-10;4:1). 7) ... men laget föll framför allt på sina backar, som hade det svårt mot HIF:s flyers (IB 11-9 50;10:1).
- PB: 8) ... bland backarne ... för Göteborgsbackarna (IB 19-9-10;2:4). 9) ... trycka på så hårt att backarna kan parkeras innanför den blå linjen (AB 28-1-60;17:1).
- FÖRL: 10) Full-backplatsen är af största betydelse i Rugby fotboll. (IB 19-9-10;4:3). 11) ... genom den svenska trebackslinjens ogenerade tacklingar (DN 26-9-50;14:4-5). 12) Backkämpen Egon Hillgren. (DN 13-9-60;21:6-7).

Kommentar

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
back 395	backen 466	backar 258 backs 1	backarna 566 -ne 5	1691
back+ 550 a)				550
+back 347 b)	+backen 420	+backar 25 c)	+backarna 63 -ne 1	856
+back+ 10				
+backs+ 58				68
backs 1	backens 1	backars 1	backarnas 10	13
+backs 2	+backens 7		+backarnas 3	12
1363	894	285	642 648	6 3190

a) Varav 1 full back+, b) Varav 1 full back, c) Varav 3 fullbackar.

SO	SB	PO	PB	SUMMA
centerback 35	centerbacken 22	centerbackar 2	–	59

Dessutom finns *back* i förkortning tillsammans med c(enter), h(öger) och v(änster) i 974 belägg. För dessa förkortningar är det omöjligt att fördela beläggen på SO och SB. I det unika ex. 6, som för övrigt även uppvisar unikt PO *halfback*, finns *s*-plural vid sidan av *ar*-pluralen. Den senare är annars undantagslöst genomförd under den tid som materialet omfattar (s. 76).

PB *backarne* har endast belagts 1910 och 1920 (3 ex. vardera året).

Vid sammansättningar med *back* som mellanled dominerar kasuskomposition enligt svenska regler (s. 165).

SD: *Full back* finns endast i 5 belägg, däribland det exotiska dubbelbelägget ex. 2 och 10, som är hämtat från rugby. I övrigt har *back* totaldistribution (s. 216). Förlederna *höger* och *vänster* har säkerligen använts redan från början i stället för *right* och *left*. Med inräknande av efterleden i *halfback* är {back} ett av materialets mest högfrekventa morfem och placerar sig som nr 3 bland morfem i topp (s. 176).

halfback

Lexica

- SuL: **Centre-half(back)**; centerhalvback, centerhalv (135:fotboll).
Half(-back); halvback (149:fotboll) – **Half(-back)** : left ≈, half-left; vänsterhalvback, vänsterhalv (149).
- AS: **Centerhalvback**, oftast blott centerhalv, bollspelsterm gemensam för ett flertal lagspel. Betecknar mittmannen i halvbackskedjan. I spel, där endast en halvback förekommer, användes beteckningen centerback.
Halfback, förk. Hb, Beteckning för de i regel tre spelare – högerhalvback, centerhalvback, vänsterhalvback – som utgör förbindelse-länkarna mellan det bakre försvaret och anfalllet.
- Avis: **Half-backs**: three players - right, left and centre - between the backs and the forwards (28:fotboll).
Halves 2/2: the half-backs (28).
- NEO: **Centerhalv** subst. - en - ar el. -or *spelare som opererar i mitten av den egna försvarslinjen i vissa bollspel, bl.a. fotboll, vanl. med uppgift att bevaka motståndarlagets center (ngt föråldr.). HIST.: sedan 1913.

Belägg

- Halv(a)*
- SO: 1) AIK hade tagit med Rossi som vänsterhalva (DN 3-1-20;8:7). 2) ... vänsterinner flyttades ner som halv (IB 8-9-20:527:5). 3) Ytterhalvorna spelade mycket värdat och väl, särskilt då den nya spelaren på vänsterhalv (IB 13-1-30;3:4). 4) Att Willy Edwards, Leeds högerhalv, är den av de senaste årens engelska högerhalvor ... en av de finaste halvbackar ... än någon annan halvback (IB 17-1-30; 8:3). 5) ... centerhalv Barrett (DN 23-1-30;13:3). 6) Då blev stilen en helt annan med en som stopper fastlåst centerhalv, varför anfalllet försvagades med en man, därför att man måste hålla sig med en extra centerhalv (IB 15-1-40;8:2). 7) ... lyckades bättre som halva än som

- inner ... (IB 11-9-50;8:3). **8**) Och tio minuter före full tid rusade högerhalv Taylor till ... (IB 13-1-60;2:5-6). **9**) ... ytterhalvan Doherty gick centerhalv ... (IB 29-1-60;2:4).
- SB: **10**) ... ett välriktat skott av högerhalvan resulterade i mål (IB 9-1-20:14:2). **11**) ... den hyggliga centerhalvan lade ... (IB 9-1-20:15:1). **12**) ... högerhalven hade nöjet att se ... (DN 26-1-20:9:3). **13**) ... av ytterhalvorna, i all synnerhet vänsterhalven (DN 7-1-30;14:2). **14**) Ett flertal internationella stjärnor, sådana som ... centerhalven Barret ... (DN 23-1-30;12:3). **15**) Ena Linköpingshalvan ställde sig ... vänsterhalven förorsakat ... (DN 24-9-30:13:7). **16**) ... men han ruffade friskt den lille halven (IB 2-9-40;10:5). **17**) Ljusdal hade handikappats svårt av att centerhalven Sundell låg i feber (IB 4-1-60:8:5-6). **18**) Se ex. 9! **19**) Om Leicester ... kommer de själva att sälja ytterhalvan Bob Mc Kay ... (IB 28-1-70;30:1). ... att ytterhalven Colin Harvey ... (30:2).
- PO: **20**) ... satte Skånes backar och halvor i arbete (IB 6-9-20;519:5). **21**) Se ex. 4! **22**) Halvor och backar äro emellertid fruktansvärt osäkra ... (IB 29-1-40;2:2). **23**) ... en av de mest korrekta centerhalvor jag mött (IB 4-9-50;3:1-2). **24**) Och vad finns för övrigt att ta sedan både Hasse Mild och Arne Larsson blivit centerhalvor? (DN 13-9-60;21:4-5).
- PO GEN: **25**) ... emot brukslagets halvors intetsägande och meningslösa matningar (IB 29-9-30;15:2).
- PB: **26**) ... centerhalvorna (IB 23-1-20;44:4). **27**) ... särskilt ytterhalvorna drogo uppmärksamheten till sig (DN 9-9-20;9:2). **28**) Se ex. 3! **29**) Uppsalahalvorna kunde icke hålla de snabba Köpingsforwards som ... (AB 14-1-40;7B:3). **30**) ... och i dag tyckte jag att de båda ytterhalvorna var "outstanding" (AB 4-9-50;20:3-4).
- PB GEN: **31**) Halvbackskedjan var H.I.F.:s överlägsen, beroende på ytterhalvornas högre klass (IB 15-9-30;11:1). **32**) ... slopat de dubbla centerhalvornas melodi (DN 5-9-60;19:4).
Halvback
- SO: **1**) ... slog sedan vildsint som högerhalvback (DN 12-1-20;8:4). **2**) Se Halv 4! **3**) ... har de senaste matcherna vikarierat för Kjell som centerhalvback (DN 5-9-30;18:4).
- SB: **4**) ... gör Köpings vänster halvbacken en ordentlig hands ... (IB 26-9-10;1:3). **5**) Centerhalvbacken var urståndsatt tackla sista kvarten (DN 8-9-30;17:2). **6**) ... tog Elfsborg ledningen genom halvbacken Grahn (DN 9-9-40;16:3).
- PO: **7**) ... en af Sunderlands halvbackar fick lämna planen (IB 16-1-11;2:3). **8**) Spelarna i det norska laget voro ..., forwards Herlofsson, Blix och Johansen, halvback ... (IB 12-9-40;4:1). **9**) ... tre flitigt dribblande och matande halvbackar (IB 12-1-20;20:2). **10**) Se Halv 4! **11**) ... stor lucka mellan halvbacks och forwards (IB 29-9-30;11:4). **12**) ... dessa halvbackar understödjade aldrig sina forwards (IB 29-9-30;14:5).
- PB: **13**) ... en af halvbackarna (DN 16-9-10;7:6). **14**) Halvbackarna kallades liksom forwards för löpare och hade samma uppgift som

dessa (DN 15-9-30;19:4). **15)** Som centralfigurer den 28 i tre landslag återfinnas centerhalvbackarna Arthur Bengtsson, ... (DN 22-9-30;17:3-5).

PB GEN: **16)** En följd av sidohalvbackarnas enständiga bevakning av ytterforwards blev den att backarna kunde bättre täcka målet, men innerforwards måste samtidigt övertaga en del av sidohalvornas uppgifter (IB 3-9-30;13:2).

FÖRL: **17)** Fotbollsföreningen mötte med reserver på vänsterinner och högerhalvbacksplatserna (IB 23-1-11;13.2). **18)** ... den välväxte idrottsmannen Österberg, som bekläder centerhalvbacksplatsen i fotbollslaget (DN 28-9-30;17:3).

Kommentar

G: Läsuttal med [a] för vokalen har säkerligen varit undantagslöst under hela undersökningsperioden (s. 24).

M:

SO		SB		PO		PB		SUMMA				
halv	1	halva	32	halven	8	halvan	18	halvor	16	halvorna	46	121
+ halv	292	+halva	38	+halven	176	+halvan	30	+halvor	57	+halvorna	176	769
+halv+	3											5
+halvs+	2							halvors	1	halvornas	1	2
				+halvens	3	+halvors	1	+halvornas	12		16	16
	298		70		187		48		75		235	913
	368				235							

SO		SB		PO		PB		SUMMA
halvback	159	halvbacken	47	halvbackar	107 a)	halvbackarna	146	463
halvbacks+	554			halvbacks	1	halvbackarne	3	
halvback+	3							557
+halvback	37	+halvbacken	16	+halvbackar	12	+halvbackarna	19	84
+halvbacks+	17							17
		halvbackens	1			halvbackarnas	8	9
		+halvbackens	2			+halvbackarnas	1	3
	770		66		120		177	1133

a) Varav 1 ex. (ex. 8) som har Ø-plural (om det ej utgör en SO-form)

SO		SB		PO		PB		SUMMA
centerhalv	326	-halven	232					558
centerhalva	3			-halvan	5	-halvor	18	31
centerhalv+	6							
centerhalvs+	3							9
+centerhalv	3	+halven	12					
				+halvan	1			16
		+halvens	3					3
				+halvans	1			2
	341		248		7		18	619
							6	

SO	SB	PO	PB	SUMMA
centerhalvback 24	c-halvbacken 11	c-halvbackar 7	c-halvbackarna 2	44
centerhalvbacks+ 14				14
38	11	7	2	58

Sammansättningen *halvback* har liksom simplex *back ar*-plural med undantag av det unika 30-talsex, 11 som uppvisar *s*-plural i samordning med formen *forwards*.

Ellipsen *halv* har genomgående *or*-plural (trots SAOL₉₋₁₁:s uppgift om *ar*-plural). I singular förekommer såväl *halv* som *halva*, men den sistnämnda formen är inte alls så vanlig (s. 71f.). Även om det framgår av den morfologiska tablån ovan att *halv(a)* har mycket hög beläggning i PB är det förståelsen av uppkomsten av pluralen *halvor* och relationerna mellan elliptiska och sammansatta former angeläget att i frekvens-tabell återge fördelningen mellan en halvbackskedjas olika spelarbeteckningar i singular och plural. I det taktiska system som tillämpats under största delen av den undersökta perioden har högerhalvbacken och vänsterhalvbacken haft samma uppgifter och dessa båda spelare har med en sammanfattande benämning kallats *ytterhalvor*/*ytterhalvbackar* (i materialet förekommer i 19 fall *sido**halv*(*back*)) och de beteckningarna har sammanförts med *ytterhalv*(*back*). Av platsbenämningarna för endast en halvbacksspelare dominerar – på grund av speltaktiken – *centerhalv*(*back*), vilket framgår av den morfologiska tablån.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
halv(en)	–	2	6a)	5b)	6	12	1	32
halva(n)	–	–	7	20	23	21	2	73
halvor(na)	–	4	16	28	18	6	–	72
center/höger/vänsterhalv(en)	3	56	226	211	256	179	40	971
center/höger/vänsterhalva(n)	–	4	3	6	7	1	–	21
center/höger/vänsterhalvor(na/ne)	–	2	2	6	3	14	3	30
sido/ytterhalv(en)	–	–	6	6	17	29	13	71
sido/ytterhalva(n)	–	–	2	5	11	11	3	32
sido/ytterhalvor(na)	–	2	48	54	74	49	4	231
halvback(en)	15	60	231	186	154	13	23	682
halvbackar(na)	15	34	89	70	32	21	5	266
center/höger/vänsterhalvback(en)	8	22	29	14	10	7	1	91
center/höger/vänsterhalvbackar(na)	–	1	2	–	–	–	–	3
sido/ytterhalvback(en)	–	–	5	5	5	2	2	19
sido/ytterhalvbackar(na)	1	2	17	5	3	1	–	29
{halvback}	42	189	689	621	619	366	97	2623

a) Varav 4 <chalv>, b) Varav 2 <chalv>.

SD: Det framgår tydligt av denna distributionstabell hur *halvback* i singular är klart dominerande som simplexform. För *center/höger*/*vänsterhalvback* är ellipsformen med reduktion av slutleden *back* 10 ggr så vanlig som de tredelade sammansättningarna. Förleden *center*- svarar ensam för omkring 2/3 av fallen. När det gäller *sido/ytterhalvback* är de singulara beläggen ej så talrika, men även i dessa fall är ellips klart vanligast (ca 80 % av beläggen). I plural har simplex *halvback* nära 3/4 av beläggen. Helt annorlunda ter sig bilden för *sido/ytterhalvback*. Ellipsen med *or*-plural är 10 ggr så vanlig som den sammansatta formen. Det är alltså i plural till *ytterhalvback* som *halv* av allt att döma har haft sitt starkaste fäste. Förmodligen förhåller det

sig så att SG *halva* har tillkommit som en analogibildning till *ytterhalvor*. Det låg nära till hands att anknyta till den etablerade avledningen *halva* och ge den en ny betydelse.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FÖRK b.	–	31	191	294	311	132	15	974
LEM back	63	200	500	626	603	673	525	3190
LEM centerback	–	2	1	15	29	5	7	59
LEM centerhalv(a)	3	42	146	146	135	117	30	619
LEM centerhalvback	5	16	17	10	4	5	1	58
FÖRK h.	1	27	309	644	367	354	19	1721
LEM halv(a)	–	28	171	195	278	205	35	912
LEM halvback	35	102	357	270	200	139	30	1133
FÖRK hb	1	26	32	22	64	16	–	161
{back}	108	474	1724	2222	1991	1646	662	8827

Backcheck

Import: backchecking, N.

Avledningar: backchecka, V och backcheckning, NOM.

Lexica

Sak: **Back check** (ice hockey) – covering opponents closely in an attempt to intercept pass or take puck from carrier. Mostly a defensive action, back checking usually takes place in the neutral zone.

Belägg

PRES: Vi resonerar först hur vi skall placera oss när vi ”forecheckar” och ”backcheckar” och sedan omsätter vi våra teorier i praktiken (IB 22-1-60;10:1–2).

SO: 1) Ödesmatchen mot Strömsbro vann Rönnskär på sin nästan hundra-procentigt genomförda backchecking (regeln som går ut på att forwards så snart ett anfall är brutet ska jaga tillbaka och hjälpa det egna försvaret att bryta motsidans anfall (AB 7-1-60;9:2; även i rubr). 2) När jag kom hit för tre år sedan var det inte många som visste vad ”forechecking” och ”backchecking” var för någonting, men nu har dessa uttryck slagit igenom (IB 20-1-60;10:1; yttrandet fällt av svenska landslagets kanadensiske tränare Ed Riegler).

SB: 3) Sura-Pelle och Lundvall har ju sin styrka i backcheckningen (DN 9-1-60;13:1). 4) Men det rådde också forwards för som inte hann tillbaka i backcheckingen (DN 26-1-70;23:5).

Kommentar

M:

	SO		SB		SUMMA	
backchecking	3	backcheckingen	2	backcheckningen	1	6

Beläggen är alltför få för att tillåta någon säker slutsats rörande avledningstyperna. Båda verbbeläggen har presensform.

SD: De speltekniska begreppen *backchecking* och *forechecking* infördes från Kanada i slutet av 50-talet och innebar således vid den tiden ett nytt sakunderlag. *Backchecking* ex. 2 har en proveniens- och tidsbestämning. Att döma av *backchecking* ex. 1, som innehåller en explikation (s. 228), antogs företeelsen ej vara allmänt känd för läsekretsen i januari 1960.

	60	70	TOTAL
LEM backchecka	2	–	2
LEM backcheck(n)ing	4	2	6
{backcheck}	6	2	8

Backhammer

Import: backhammer, NOM.

Lexica

- SuL: **Hammerlock** - backhammer; backhammer (266:brottning).
 NFS: **Backhammer** brottningst. grepp.
 NEO: **Backhammer** subst. -n *backhamrar* *ett grepp som utförs från överläge i liggande brottning varvid man krokrokar motståndarens ena arm och försöker pressa honom runt till ryggläge. HIST.: sedan 1933.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Backhammer** -n (SAOL₁₂: -rar el. enl. eng. böjn.) s. grepp i brottning; en b.

Belägg

- SO: 1) ... och L började omedelbart köra med backhammar IB 2-1-20;4:2).
 2) Ett par gånger såg det ut som om Westergren skulle få upp den backhammer, han låg och arbetade för (IB 30-1-20;51:5). 3) ... om lämpligaste sättet att applicera och fullfölja en backhammer (bildtext i DN 7-1-30;13:5-7). 4) ... en järnhård backhammer (IB 28-1-70;23:4).
 SB: 5) ... backhammern ... (IB 13-9-40;4:2).
 FÖRL: 6) ... blixtrande snabba nacksving och förödande backhammergepp (IB 28-1-70;23:3).

Kommentar

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
backhammer 84a)	backhammern 1	–	–	85
backhammer+ 4				4
88	1	–	–	89

a) Varav 1 ex. <backhammar>.

Böjd form finns unikt i ex. 5. Den totala frånvaron av pluralflexion är något oväntad. Sakunderlaget tillåter plural och svensk fonotax /mr/ kan inte blockera exempelvis ar-plural. Anledningen till att *backhammer* ej likt så många andra *er*-avledningar uppvisar engelsk pluralallomorf (dock sekundärt i SAOL₁₂) är kanske att brottningsterminologin knappast har några paralleller med *s*-plural. Möjligen bidrager även association av efterleden till det svenska *hammare* till att försvåra *s*-plural. Ex. 6 visar

hur plural kan uttryckas med sammansättning. *Backhammer* förekommer mest som tävlingsresultat, vilket till stor del torde förklara att belägningen så gott som utslutande återfinns i SO. Att 20-talsex. 1 unikt har <a> i slutstavelsen kan vara tryckfel.

S: Relationerna mellan *backhammer* och *hammerlock* behandlas under det sistnämnda uppslagsordet (s. 364).

D: *Backhammer* har totaldistribution (s. 217). Påfallande många belägg härrör från 1930. Före och efter 1930 och 1940 förekommer endast ströbelägg, men 62 av de 89 beläggen i materialet är alltså äldre än NEO:s förstabelägg.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{backhammer}	–	7	55	15	5	3	4	89

Backhand

Import: backhand, NOM.

Lexica

SuL: a; **backhand-** (205:tennis).

Avis: **Backhand:** a kind of reverse stroke, the back of the hand being towards the direction of flight of the ball after being struck (253:tennis).

NEO: **Backhand** subst. *-en* * slag som utförs med handens ytersida i slagriktningen i tennis m.fl. racketsporter *en dödande - nära baslinjen*. BET.NYANSER a) om tekniken för detta slag: *han måste förbättra sin backhand* b) om ett likn. regelvidrigt slag i boxning. HIST.: sedan 1924.

SAOL₁₁₋₁₂: **Backhand** *-en* pl. = slag i tennis o.d med handens översida i slagriktningen

Belägg

SO: 1) ... och frestade lyckan med en överraskande backhand (IB 5-1-20;8:2). 2) ... särskilt hans backhand är god (DN 22-1-30;11:5).

SB: 3) Rotts stil spåras, särskilt i backhanden (DN 4-1-40;11:4).

PO: 4) ... slog sina backhands löst (IB 29-1-30;11:3). 5) Om hon inte slagit så många backhands just i nätkanten (IB 23-1-50;2:6).

FÖRL: 6) ... ett andra mål, för övrigt mycket vackert med ett backhandsslag (IB 2-1 20;1:5). 7) ... denne ideligen knep applåder för ... från nätet väl placerade backhandvolleys (IB 14-1-50;5:1). 8) "Den kungliges" backhanddrives prickade ideligen linjerna hårt ... (DN 15-1-50;22:5). 9) ... då bollen studsar på backhandhalvan (AB 29-1-60;13:2).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
backhand	35	backhanden 2	backhands 3	–	40
backhand+	22				
backhands+	3				25
+backhand	1				1
	61	2	3	–	66

Plural torde ofta uttryckas med *backhand* + (såsom i ex. 7–8). De få simplexpluraler som finns har *s*-form liksom fallet är med *forehand* (s. 347). Att efterleden identifieras med den svenska motsvarigheten *hand* är av allt att döma hämmande för svensk pluralallomorf. Omljud är en alltför genomgripande anpassning till svenska mönster, i synnerhet i sammansättning med engelsk förled och i en tidigare icke existerande betydelse. Möjligen inverkar även sportgrensproveniensen (s. 105f.).

Kasuskomposition är ovanlig vid *backhand* (i ex. 6 förefaller den att tjäna tydlig-hetssträvanden för att skilja efterleden *-slag* från bindefogs-*s* + *-lag*).

S: Betydelsen 'enstaka slaghandling' förekommer i ex. 1, 4 och 5 medan den av NEO upptagna betydelsen 'tekniken för ett sådant slag' exemplifieras i ex. 2 och 3. *Backhand* i betydelsen 'regelvidrigt slag i boxning' finns ej i materialet.

I sekundär användning förekommer *backhand* framför allt i bandy (ex. 6) och ishockey.

D: *Backhand* hör till tennisens och andra racketsporters totaldistributiva tekniktermer (s. 217). Distributionen är spridd över hela undersökningsperioden och företer inga uppseendeväckande drag. Ordet är etablerat redan 1910 och materialet innehåller alltså ett tiotal belägg som är tidigare än NEO:s förstabelägg. Differenserna mellan undersökningsåren får tillskrivas tillfälligheter i sakunderlagets sammansättning.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{backhand}	6	4	24	6	15	4	7	66

Backnumber

Import: backnumber, NOM.

Lexica

Ordet är ej belagt i någon ordbok.

Belägg

SO: Han hade varit osynlig på en del tävlingar där ute i Staterna och pressen var genast kvick att förklara honom "a backnumber", d.v.s. "färdig som löpare" (IB 10-9-20;529:3).

Kommentar

D: Lexemet är unikt i detta inquitexotiska explikationsbelägg (s. 232) med engelsk obestämd artikel (s. 66).

Backstep

Import: backstep, NOM.

Lexica

SuL: Back(ward) step: steg bakåt (253:boxning).

Belägg

SO: ... slogs som vanvettiga utan gard och parader och sidestep och backstep (IB 24-1-30;30:3–4).

Kommentar

D: Belägget på *backstep* är unikt (s. 186) medan däremot *sidestep* (s. 223) är tämligen vanligt, speciellt i verbet *sidsteppa* och verbalabstrakten *sidsteppning*.

Bad/good loser

Import: bad/good loser, NOM (ADJ/ADJ + NOM).

Lexica

AS: **Bad loser**, beteckning för en idrottsman, som icke kan bära en motgång utan att visa dåligt humör.

Belägg

SO: 1) ... där rent spel är huvudsaken och ingen bad loser är väl tåld (IB 22-9-50;6:1–2).

PO: 2) Vad vi allra minst önska uppträda som, slutade direktör Bergvall, är vad engelsmännen kalla "bad losers" (DN 4-9-20;8:7). 3) ... en sådan som de bästa losers ha ... (IB 29-9-20;3:5 teckn). 4) Svenskarna är 'bad losers' (rubr) ... kan inte förstå kritiken som framkommit i en del norska tidningar om att svenskarna är "bad losers" och inte önskar ha andra landskamper än sådana som de är säkra på att vinna (IB 29-9-50;10:5). 5) Som sportsmän och "good losers" har CCCP-trupperna i vilka idrotter det vara må, numera få övermän (IB 22-1-60:5:3–4).

Kommentar

G: Dubbelteckningen av <o> i ex. 1–2 kan bero på association till det engelska adjektivet *loose* (s. 27). Felstavningen är ett tecken på att nomenet är relativt sällsynt.

M: Av de 6 beläggen har 5 s-pluralform (s. 101 och 97f.) och det återstående är SO. Svensk böjning saknas alltså. Adjektiven saknar kongruensböjning i plural (s. 138). I ex. 3 har dock det engelska adjektivet *good* – suppletivböjt liksom den svenska motsvarigheten *god* – svensk superlativ (s. 105).

S: *Bad/good loser* hör till de "etisk-kulturella lånen" (s. 253f.). Ex. 2 är ett inquit-exotiskt belägg och i ex. 5 förekommer variation med ett annat "kulturellt" lån, nämligen *sportsman*. Översättningslånet *en god/dålig förlorare* förekommer ibland. Samtliga belägg har redovisats.

Badminton

Import: badminton, NOM.

Lexica

AS: **Badminton** är det mod. spelet med fjäderboll och racket.

OED: **Badminton** 2/2 A game resembling lawn-tennis, played with shuttlecocks instead of balls.

NEO: **Badminton** subst., ingen böjning, *n*-genus *ett spel med racket och fjäderboll som skall träffas innan den tar mark *badmintonboll*, *badmintonracket*.. HIST.: sedan 1938.

SAOL₁₁₋₁₂: **Badminton** s. (SAOL₁₂: oböjl.) bollspel med fjäderboll över nät; en god b.

Belägg

SO: 1) SM i badminton i Malmö (DN 5-1-40;15:7 rubr). 2) ... och redogör trevligt för "Tennispelets småkusiner" squash, badminton och ping-pong (IB 26-1-40;6:1).

Kommentar

M:

SO	
badminton	48
badminton+	47
+badminton	2
SUMMA	97

Badminton finns inte belagt med böjningsmorfem. För att uttrycka bestämd form torde sammansättningar som *badmintonspelet* ofta ersätta simplex. Stamslutande *-n* efter trycksvag vokal lär effektivt motverka suffigerad artikel (s. 123).

GSD: Badmintonsporten infördes visserligen i Sverige först år 1932, (något som tydligt tillsammans med undvikande av associationer till svenska ordet *bad-* orsakat [æ]-uttal av <a>-grafemet (s. 24). Det är märkligt att i ett belägg från 1920 finna benämningen *tennis* i stället för *badminton*. (Se Tennis ex. 2!)

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{badminton}	–	–	–	14	22	40	21	97

Med hänsyn till tidpunkten för badmintonsportens införande i Sverige är det förklarligt att materialets tidigaste belägg härrör från 1940 (s. 196).

Bag, in the ≈

Import : in the bag, PREPFRAS (PREP + DET ART +NOM).

Lexica

Web: **Bag**: be in the bag: to have its successful outcome assured. Slang.

Belägg

Jag måste säga ifrån direkt: matchen var inte "in the bag" som jag hörde vissa insinuationer om i Stockholm i onsdags kväll (IB 2-9-60;11:3-4).

Kommentar

SD: *In the bag* lär knappast förekomma i svenskan utanför sportspråket, där frasen framför allt uppträder i rapporter från amerikansk professionell boxning. Som synes av materialets enda belägg (s. 186) kan frasen *in the bag* sekundärt användas om inhemska förhållanden (här: allsvensk fotboll). Normalt är *uppgjord* det ord som användes om match med 'i förväg avtalad segrare'.

Ballyhoo

Import: ballyhoo, NOM.

Lexica

Web: **Ballyhoo:** 2/2 Loud, exaggerated, or sensational advertising or propaganda. Colloq.

Belägg

- SO:** 1) Kan någon förklara varför Landskrona Boll utan reklam och "ballyhoo" ... får upp så habila och verkligt kunniga spelare (IB 27-9-40;10:3). 2) ... hela denna genomskinliga ballyhoo dementerades ... (IB 29-9-50;1:2). 3) Ett annat bevis på vilket oerhört ballyhoo den olympiska rangställningen utgör ... (IB 21-9-60;12:2).
- SB:** 4) Så där ungefär varje september börjar det årliga ballyhoo't om Dempsey (IB 22-9-30;5:1).

Kommentar

M: Den unika SB-formen i ex. 4 har apostrof (s. 124). Genus är skiftande, utrum i ex. 2 och neutrum i ex. 3–4 (s. 60).

D: Materialets samtliga 4 belägg finns återgivna här ovan.

Bandy

Import:bandy, NOM.

Lexica

- NFS:** **Bandy** Spelet kallades i Sverige till omkr. 1904 ishockey ...
- AS:** **Bandy** Man spelade fram till 04 med trissa ...
- OED:** **Bandy** II / II 4 / 5 A game, also called *bandy-ball*, in which a small ball is driven to and fro over the ground with bent club sticks, by two sides of players; the same as *Hockey*.
- NEO:** **Bandy** subst. -n *ett lagspel på skridsko med en liten massiv boll och nedtill krökta klubbor på en större isbana: *bandyball*, *bandyklubba*. HIST.: sedan 1894.
- SAOL₁₁₋₁₂:** **Bandy** -n s.

Belägg

- SO:** 1) Då ett lag kommit i en viss form och klass, tro alla spelare att de kunna spela bandy utan några vidare instruktioner ... (IB 16-1-

20;26:1). 2) Bandy känna vi alla till. För den äldre generationen är namnet ännu en smula främmande, ty vi lärde det under namnet "hockey". Den nu officiella benämningen (som dock ej alldeles har trängt ut det gamla trohjärtade hockey) leder sitt ursprung från England. Engelsmännens (och vårt) bandy d.v.s. bollspelet kallas i Amerika, det verkliga ishockeyspelets hemland, för "shinny". Däremot kallas praktiskt taget samma spel, bandy alltså, d.v.s. bollspelet ... över större delen av kontinenten (Eishockey) (IB 26-1-20;48:1). 3) Näst bändi är golf världens härligaste sport. Kan vi inte spela bändi ... (DN 20-1-30;8:3). 4) ... fick tillsägelse av domaren att spela ordentlig bandy DN 16-1-50;15:5).

- SO GEN: 5) ... svensk bandys största grabb Olle Säaw ... (AB 2-1-60;12:6).
 SB: 6) För i så fall är Stockholmsbandyn på dekis (IB 2-1-20;2:1). 7) Men ishockeyn driver tydligen upp åkskickligheten mer än bandyn (DN 2-1-40;14:4-5). 8) ... att Sverige från början fått bandyn från England (IB 9-1-50;2:5). 9) Men det tredje "bollspelet" på is, BANDYN, är ojämförligt snabbare än curlingen (IB 11-1-60;9:6).
 SB GEN: 10) Talet om att ishockeyn skulle stjäla bandyns publik ... (IB 2-1-60;1:1).
 FÖRL: 11) ... så ordnar dom nog Örebro också", sade en bandybiten stadsbo ... (IB 31-1-40;2:1). 12) "Blåtomtar" värst av bandysluggers (rubr. i DN 12-1-60;14:6).

Kommentar

G: I 4 belägg i IB i jan 1930 (däribland ex. 3) förekommer stavningen <bändi>. Detta återger tydligen en individuell uttalsegenhet hos Svenska Bandyförbundets dåvarande ordförande Sune Almqvist (s. 24).

M:

SO		SB		SUMMA		
bandy	1358	bändi	4	bandyn	285	1647
bandy+	2590					2590
+bandy	173			+bandyn	152	325
+bandy+	3					3
bandys	11			bandyns	198	209
				+bandyns	19	19
	4135		4		654	4793
		4139				

Bandy är genus utrum (s. 61). Någon genomgående tendens till morfologisk eskapism i bestämd form har ej kunnat förmärkas (654 belägg för *bandyn* mot 33 för *bandyspelet* och 40 för *bandysporten*). Det torde emellertid ha funnits ett visst berättigande för NuO:s uppgift (1915) att bestämd form saknades vid denna tid. I materialet finns inget belägg för böjd form 1910; 1920 finns 2 ex. på SB *bandyn* medan *bandyspelet* då har 6 av sina 33 belägg. Sedan 1930 dominerar dock SB *bandyn* (30 belägg mot 2 för *bandyspelet*).

S: Med *bandy* har i Sverige alltid avsetts bandysporten med dess i huvudsak nuvarande utformning. Denna idrottsgren har dock i början av 1900-talet även gått under namnet *hockey*. Namnförändringen tycks ha skett i samband med att övergång från en

puckliknande trissa till boll ägde rum 1904 (se AS och NFS!). Det råder bl.a. stor osäkerhet ifråga om bandysportens rötter och eventuella förekomst i England.

Det krävs en specialundersökning för att kunna få kronologisk och saklig klarhet rörande grenens benämningar och skiftande utformning under tidigare skeden i Sverige och utomlands. Detta faller utanför ramen för denna framställning.

D: Det förefaller som om ishockeyns kraftigt ökande utbredning på de senaste decennierna har bidragit till en viss nedgång i den uppmärksamhet som ägnas bandyn. *Bandy* är dock högfrekvent och den klart vanligaste inlånade sportgrensbenämningen (s. 177).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{bandy}	55	363	493	1190	1135	835	722	4793

Bantam

Import: bantam, NOM.

Avledning: bantammare, NOM.

Lexica

SuL: **Bantam-weight**, bantams; bantamvikt, bantam (221:boxning).

Avis: **Bantam-weight**: a standard weight division for boxers ... (74).

NEO: **Bantamvikt** subst. *-en* *en av de lättaste klasserna i vissa kraftsporter, t.ex. boxning. HIST.: sedan 1913.

SAOL₁₁₋₁₂: **Bantamvikt** viktklass närmast över flugvikt i brottning m.m.

Belägg

Bantam

SO: 1) Klasserna bantam, welter och lätt tungvikt (IB 10-1-30;11:4).

SO GEN: 2) ... bantams fri-match (IB 27-1-50;5:3).

FÖRL: 3) I bantamvikt är det meningen att få ner Lennart Bohman från Örnsköldsvik ... (DN 11-1-30;11:1). 4) Vid kvällens boxningsmatch i Albert Hall segrade den brittiske mästaren i bantamvikt (DN 23-1-30;12:1). 5) Ingvald Bjerke, norsk bantamviktsmästare 1928 ... (DN 23-1-30;12:2).

Bantammare

SB: Mesta arbetet hade han med bantammaren Ivar Andersson ... (IB 2-1-20;4:1).

Kommentar

M:

	SO	SB	SUMMA
bantam	215	–	215
bantam+	534		534
+bantam	1		1
	750		750
	–	bantammaren 1	1

Efterleden *-vikt* ingår i 477 av de 534 beläggen på *bantam*. Redan från början torde hybridbildning ha varit den gängse sammansättningstypen. Simplex *bantam* får betraktas som en ellips av *bantamvikt*; eftersom morfemet {bantam} ej tidigare funnits i vårt språk kan förleden representera hela sammansättningen (s. 158f.). Normalt bildas personbeteckningen – som SuL, SAOL₉₋₁₀ och Ill uppger medelst are-avledning till *bantamvikt* och materialets 20-talsbelägg *bantammare* är sålunda en tillfällig skapelse (s. 150).

SD: *Bantamvikt* och dess alternerande ellipsform *bantam* har total distribution som beteckning för den näst lättaste viktsklassen i boxning, brotning och tyngdlyftning (s. 218). Beläggningsen har liksom för andra boxningstermer en markerad topp 1930, varefter tendensen förefaller vara kontinuerligt avtagande. Numera är *bantamvikt*, liksom övriga viktsklassbeteckningar, borttagen och ersatt av kiloangivelse (s. 218).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM <i>bantam</i>	–	33	282	170	119	98	48	750
LEM <i>bantammare</i>	–	1	–	–	–	–	–	1
{bantam}	–	34	282	170	119	98	48	751

Baseball

Import: baseball, NOM.

Hybridkompositum: baseball, NOM.

Lexica

NFS: **Baseboll** spelas ... på ett kvadratisk fält, som i varje hörn har mål eller bon, *bases*, vilka givit spelet dess namn.

OED: **Baseball** The national field-game of the United States ...

NEO: **Baseboll** subst. *-en* *ett amerikanskt spel som liknar brännboll el. långboll, med niomannalag: nationalidrott i USA. HIST.: sedan 1938.

SAOL₁₁₋₁₂: **Baseboll** el. **baseball** *-en* s.

Belägg

SO: 1) ... base ball ... alla de stora collegen i "base ball" ... mästartiteln i "base ball" ... (IB 16-1-11;3:2). 2) Se på amerikansk baseball och engelsk soccer-football (IB 13-9-20;538:3). 3) Varför spela vi icke slagboll av typen baseball, brännboll, cricket eller vad spelen nu allt heta? (IB 3-1-30;5:3).

SB: 4) ... medan basebollen bjuder på långa perioder ... (AB 18-9-60;16:2).

FÖRL: 5) ... det enformigare baseballspelet som är USA:s nationalidrott (AB 18-9-60;16:2).

Kommentar

G: NuO:s uppslagsform <bäsboll> torde endast ha varit i bruk en kort period i samband med försök att introducera sportgrenen i Sverige (landets enda egentliga specialklubb, Västerås Bäsbollklubb, bildades 1910 och upplöstes slutgiltigt 1923). Inte heller den av NuO som "vanligare" angivna formen <basboll> finns belagd.

M:

SO		SB		SUMMA		
baseball	15	baseboll	7	basebollen	1	23
baseball+	8	baseboll+	8			16
	23		15		1	39
		38				

Fördelningen mellan svensk och engelsk efterled är tämligen jämn. Någon klar signifikant tendens kan ej utläsas ifråga om relationen *ball-boll*. I materialet har determination ej lagts till efterleden *-ball*. Ex. 4 och 5 visar två olika sätt i samma tidningsspalt att uttrycka SB, hybridbildning resp. sammansättning med svenska morfem.

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<baseball>	6	4	3	2	2	2	4	23
<baseboll>	–	4	2	–	3	3	4	16
LEM baseball/boll	6	8	5	2	5	5	8	39

Baseball-boll har totaldistribution men förekommer så gott som enbart som amerikansk exotism (s. 231). Ett fåtal klubbar utövar baseball i Sverige, men sporten verkar under de allra senaste åren vara stadd på tillväxt i vårt land.

Baseline

Import: baseline, NOM.

Lexica

SuL: **Baseline**; baslinje (207:tennis).

NFS: **Baseline**, baslinje, *tennist.* bakre begränsningslinjen av en tennisbana.

Belägg

SB: 1) ... under det att Törsleff tvangs hålla sig till baseline ... (DN 17-1-10;6:5). 2) Båda fötterna skola hållas bakom baseline tills racketen träffat bollen (DN 17-1-20;10:1). 3) Utrymmena utom planen äro tillräckliga, 5 meter bakom baseline, 3 mellan sidlinjerna (dubbelplanens) och väggen ... (IB 17-1-30;4:3).

FÖRL: 4) ... då hr Silfverstolpe plötsligt ändrade taktik, öfvergav baseline-duellerna (DN 5-9-10;4:6). 5) Hela matchen kan betecknas som en kraftmätning mellan det utpräglade baseline- och volleyspelet (DN 28-9-20;9:6).

Kommentar

M: Icke i något fall har svenskt böjningsmorfem påträffats trots att simplexbeläggen måste anses vara bestämd form (i ex. 3 samordning med andra determinerade former). Stamslutet på -n motverkar suffigierad artikel (s. 123f.). Plural har ej belagts och torde vara ytterligt sällsynt (s. 118).

SO	SB	PO	PB	SUMMA
–	baseline 9	–	–	9
baseline+	8			8
	8	–	–	17

D: *Baseline* är en numera sällsynt variant till sitt översättningslån *baslinje*. Hybridbildningar saknas i materialet. Efter 1930 finns endast 1 belägg.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{baseline}	3	9	4	–	1	–	–	17

Basketball

Import: basketball, NOM.

Hybridkompositum: basketball, NOM.

Ellips: basket, NOM.

Avledning: basketbollare, NOM.

Lexica

- SuL: **Basketball**, basketboll (179). **Basketball (game)**; basketboll, "korgboll för karlar", korgboll (enklare form av basketboll) (179).
- AS: **Basketboll**→**Basketball**, bollspel av amer. ursprung med utövare över praktiskt taget hela världen. I Sverige ... dels av inflyttade utlänningar, ... dels som *korgboll*, men med regler som avviker fr. de internationella.
- NEO: **Basket** subst. *-en* (kortform) basketboll. HIST.: sedan 1967. **Basketboll** subst. *-en -ar* 1 (knappast plur.) ett lagspel med stor boll som manövreras med händerna, mot mål i form av högt placerade korgar. HIST.: sedan 1936. 2 stor boll att spela basketboll med. HIST.: åtm. sedan 1970-talet.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Basket** *-en* s. **-boll**.

Belägg

Basket

- SO: 1) Bob och basket OK-debuterade (rubr i DN 13-1-50;15:4). 2) Vet ni något om basket? (DN 31-1-60;37:6 - som rim på *rasket*).
- SB GEN: 3) ... i basketens elitserie (IB 9-9-70;14:5).
- FÖRL: 4) Få svenska idrottsutövare är till den milda grad amatörer som våra basketlirare ... då han tror att vårt basketlag är proffs (IB 2-1-60;10:4). 5) ... basketexpert ... årets "korgboll"-upsättning från USA ... (IB 6-9-60;10:3-4).

Basketball/boll

- SO: 1) Basket ball (IB 16-1-11;3:2). 2) Vidare förekommer ... basketboll (IB 20-1-50;7:5). 3) Basketball, Borchert och ... (rubr.) ... Basketball skall komma till heders även i det här landet (AB 28-1-50;14:1). 4) ... utan sysselsätter grabbarna med hockeybockey, basketboll. .. (AB 13-1-60;13:4).

- SB: 5) ... bekantskap med basketbollen (IB 29-1-60;8:3).
 FÖRL: 6) I övrigt består truppen av ett basketball-lag, ett volley ball-lag (IB 22-9-50;3:6). 7) Det otursföljda basket ball-landslagets planer på spel i Ottawa (DN 8-1-60;16:1).

Kommentar

G: Det engelska uttalet [a:] behålls i svenskan trots att ställningen framför K1K2 enligt rådande mönster borde leda till [a] som i *rasket* och *slasket* (s. 24).

M:

	SO		SB	PO	PB	SUMMA	
basket	73		basketen	2	–	75	
basket+	101			–	–	101	
+basket	4			–	–	4	
			basketens	6		6	
	178			8	–	186	
basketball	9	-boll	79	basketbollen	1	–	89
basketball+	8	-boll+	136		–	–	144
		+ -boll+	1	+basketbollen	1	–	2
				basketbollens	3	–	3
	17		216		5	–	238
	233						
						basketbollarna	1
							1

Genus är utrum även då nomenet förekommer såsom ellips. Såväl ellips som hybridbildning med svensk efterled är långt vanligare än den engelska sammansättningen.

Distributionstablan kan sägas ge visst stöd för en förmodad ökning av ellipsens andel (70-talsvärdena jämförda med 60-talets). Det gäller säkerligen speciellt i sammansättningar som *basketpelare* i stället för *basketbollspelare*.

Are-avledningen *basketbollare* är en tillfällighetsbildning. *Basketspelare* är den vanliga personbenämningen.

S: *Basket* kan i svenskan ej beteckna målställningen ("korgen"). Ellipsen möjliggörs genom att *basket* ej tidigare existerar som simplex i svenska. "Korgboll" är ett slags variant av basketboll, tidigare huvudsakligen utövad som motionsidrott för skolflickor. Relationen mellan lån och översättning är alltså betydelseskiljande. På grund av basketbollens starka frammarsch på de senaste decennierna lär korgboll vara stadd i utdöende eller kanske snarare redan död.

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM basket	–	–	–	–	4	104	78	186
LEM basketball	1	–	–	–	2	9	5	17
LEM basketboll	–	–	2	–	3	155	61	221
LEM basketbollare	–	–	–	–	–	–	1	1
{basket}	1	–	2	–	9	268	145	425

Med undantag av enstaka belägg är det först 1960–70 som *basketboll* påträffas i materialet. Men ellipsen *basket* är tydligen klart äldre än vad NEO uppger. Distributionen speglar säkerligen på ett rättvisande sätt grenens förekomst i Sverige (se basketball ex. 3 från 1950!). Distributionen är total (s. 216).

Battle royal

Import: battle royal NOM (NOM + NOM).

Lexica

Sak & Avis: **Battle royal** – an old type of fighting match, in which several men were put into the ring together to fight each other in a general melee – the winner being he who was standing at the end.

Belägg

SO: 1) Det har ofta sagts att rugbyn vore ett slags allmän boxning, något av forna tiders "royal battle" (IB 31-1-30;6:3). 2) Märket T.T. skrev en gång – jag tror det var 1917 – om "ruffarlagens ruskiga sammandrabbning", då Djurgården och Marieberg haft ett royal battle ... (IB 27-9-50;10:3).

Kommentar

M: ex. 2 visar genus neutrum (s. 58). Semologisk association till *slagsmål* kan tänkas, men bidragande är nog attraktion av svenska neutrala verbavledningar på *-el* (*raffel*, *gnissel*, *prassel* o.s.v.). Båda beläggen har framförställt adjektiv enligt engelska (och svenska) regler.

Birdie

Import: birdie, NOM.

Lexica

AS: **Birdie** (golf) "liten fågel", att med ett slag underskrida hållets *bogey* eller SSS.

Avis: **Birdie:** a score of one stroke less than the bogey score for the particular hole (202:golf).

NEO: **Birdie** subst. *-n -s* *ett slag under par dvs. det antal på vilket en skicklig golfspelare skall kunna slå bollen i ett hål: *birdieputt*, *göra en -*; *NN startade med fyra -s på de sex första hålen*. HIST.: Åtm. sedan 1950-talet.

SAOL₁₂: **Birdie** s. pl. enl. eng. böjn. ett slag under par i golf; *en b.*

Belägg

SO: 1) 300 000 kr för en birdie (rubr) ... genom att slå en 10 foots birdie på sista hålet (DN 1-9-70;25:1). 2) På nästa hål hade han chans till birdie ... (DN 25-9-70;22:7).

PO: 3) ... men bättrade sig och gjorde kommande fyra hålen två birdies (DN 29-9-60;29:3). 4) ... gjorde sedan tre birdies (DN 26-9-70;13:4).

Kommentar

G: Stamvokalens [ø]-uttal återges undantagslöst med engelsk stavning (s. 26).

M: *Birdie* är uttralt (s. 61). De 2 plurala beläggen har *s*-form, kanske på grund av att *birdie* är en golfterm (s. 104f.).

SO	SB	PO	PB	SUMMA		
birdie	6	–	birdies	2	–	8

SD: Betydelsen framgår av AS och Avis. *Birdie* har liksom flertalet andra golfstermer total distribution (s. 217). Begränsningen till enbart 60- och 70-tal är karakteristisk för golfens behandling i de undersökta tidningarna (s. 214).

	10–50	60	70	SUMMA
{birdie}	–	1	7	8

Bitter end, to the ≈

Import: (to) the bitter end, PREP FRAS ((PREP) + DET ART ADJ/NOM? + NOM).

Lexica

AS: **End, to the bitter end**, ända till det yttersta slutet.

Belägg

SB: **1)** ... intet annat att göra än att bita ihop tänderna och fightas to the bitter end - vem vet f.ö. om inte den kan bli långt bättre än man väntar sig? (IB 4-1-40;8:1-2). **2)** Tyvärr hann vi inte se "the bitter end" (AB 15-1-50;18:6). **3)** Tvärtom, skåningarna stred to the bitter end (IB 26-9-60,13:1).

Kommentar

M: I ex. 1 pronominaliseras *the bitter end* med *den* trots att semologisk genusattraktion snarast borde medföra neutrum efter mönster av svenskans naturliga motsvarighet, det neutrala nomenet *slut*. Troligen har *ände/ända* haft ett starkare inflytande på grund av fonetisk/etymologisk association (s. 61).

D: Uttrycket *to the bitter end* förekommer i svenskan även utanför sportspråket men är speciellt frekvent där och då i synnerhet (såsom i ex. 1) synonymt med *knockout* i boxning (ex. 2 avser bandy och ex. 3 fotboll). Materialet innehåller 5 belägg (förutom de nämnda även ett 40-tals- och ett 60-talsbelägg).

Bob(sleigh)

Import: bob, NOM och bobsleigh, NOM.

Lexica

SuL: **Bobsleigh**, bobsled, bob; bob, bobsleigh (495).

NEO: **Bob** subst. *-ben -bar* äv. **bob** *-en -ar* *(typ av) styrbar kälke för backåkning särsk. som sportredskap.

Bobsleigh subst. *-en -ar* el. *-s* *bob HIST.: sedan 1908.

SAOL₁₁₋₁₂: **Bob** el **bob** (SAOL₁₂: **Bob** även **bob**) *-en -ar* s. backåkningskäлке med ratt.

Belägg

- SO: 1) ... då med en tysk bob ... schweiziska repstyrda bob ... (DN 20-1-50;16:8). 2) Bob och basket OK-debuterade (rubr.). Bobsleighförbundet deltog ... (DN 13-1-50;15:4) ... att bobsleigh nu första gången representerades i OK (15:5).
- SB: 3) ... särskilt boben hade alltid mycket åskådare (IB 13-1-50;4:2). 4) Svenska vurpor på 2-mansbobben (DN 20-1-50;16:8). 5) ... då bobben går över styr (IB 27-1-50;7:6). 6) ... demonstrerar konstruktören Hans Carlström s:r boben för ... (AB 14-1-60;12:6).
- PO: 7) ... i italienska mästerskapen för fyramansbobbar (DN 17-1-70;16:7).
- PB: 8) ... bobsleigh-sporten på de nyinköpta bobbarna (IB 27-1-50;7:6).

Kommentar

G: Dubbelteckning av ellipsens stamslutande (förstaalternativ i SAOL₁₁) finns endast i intervokalisk position, d.v.s. i de 5 plurala beläggen och i 3/5 SB-belägg (s. 37), men däremot ej i något enda av SO-exemplen. Detta rättfärdigar att SAOL₁₂ har kastat om stavningsvarianterna. Den amerikanska variantformen *-sled* har ej belagts.

M:

	SO	SB		PO	PB	SUMMA	
bob	24	bobben	2	bobbar	1	4	33
bob+	25						25
+bob	8	+bobben	1				9
	57		3	2	1	4	67
			5				
bobsleigh	19						19
bobsleigh+	24						24
	43						43

Böjd form är relativt sällsynt. Böjningsmotståndet mot *bobsleigh* har tydligen varit massivt på grund av avvikelserna från svensk grafotax. Detta har lett till att ellipsformen brukas ifråga om determinerad eller plural form. De 5 plurala beläggen har alla *ar*-plural (s. 75). SAOB:s alternativa pluraler med *-er* eller *-s* har inte belagts.

D: Bobsleighsporten är – efter några tidiga försök att introducera den – tämligen sent införd i Sverige. Detta förhållande avspeglar sig i beläggsfrekvens och – distribution (s. 192).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM bob	–	–	4	–	33	12	18	67
LEM bobsleigh	–	1	6	–	20	2	14	43
{bob}	–	1	10	–	53	14	32	110

Bogey ground/team

Import: bogey ground, NOM (NOM + NOM) och bogey team, NOM (NOM + NOM.)

Ellips: bogey, NOM.

Lexica

AS: **Bogey**, i allmänhet benämning för svår uppgift. Vanligast i sammansättningarna *bogey man* eller *bogey team*, varvid man vill framhålla att en speciell individuell motståndare eller motståndarelag alltid brukar bereda onormalt stort besvär.

Belägg

SO: **Bogey ground**
 1) Alla lag med självaktning håller sig med en "happy ground", d.v.s. en lyckoplan där vederbörande med hjälp av traditionens makt får för vana att nå goda resultat. Samma gäller omvända förhållandet, och vad engelsmännen kallar "bogey ground" har ju sin motsvarighet även hos oss (IB 16-9-40;8:1). 2) För mina pojkar har Malmö idrottsplats blivit en verklig "bogey ground" ... Jag vet inte vad det tar åt oss här nere, vi blir som paralyserade och kan aldrig göra vårt bästa (AB 11-9-50;12:2).

SO: **Bogey team**
 1) Undra på att Leeds betraktar grannstadsklubben som sitt speciella oturslag – "bogey team" som den engelska facktermen lyder (IB 29-9-30;14:3). 2) Det allsvenska Djurgården har visat sig vara ett verkligt bogey team för handbollshuvudstaden nr 2 genom att ta poäng från både Studenterna och UIF (AB 12-1-40;16:4). 3) Den duktiga Köpingsföreningen tycks f.ö. vara Uppsala Kamraternas speciella "bogey-team" ... En enda gång har Uppsala lyckats slå Köping ... (IB 17-1-40;6:5). 4) Göteborgs-Kamraterna är nämligen jämte AIK Sleipnerhästens s.k. bogey-team och det har bara hänt en enda gång att Norrköpingslaget fått full poäng på Ullevi (AB 3-9-40;14:3). 5) Katrineholm borta och Askersund borta är inga lätta saker. Askersund har tvärtom något av bogey över sig (AB 30-1-50;10:6). 6) ... annars har alltid Liverpool varit ett "bogey team" för dem ... (DN 29-9-70;29:3).

PO: 7) ... gäller det om Västerås kan rå på ett av sina bogey team ... (DN 27-1-50;16:7-8).

Kommentar

GM: Stavningen <teom> i ex. 2 torde vara ett tryckfel. Sammansättningarna antar genus efter slutledens genus (se *ground* s. 362 och *team* s. 555!). Anmärkningsvärd är den plurala Ø-formen hos ex. 7. Simplexinflytandet gör sig alltså tydligen gällande även ifråga om numerusböjningen (s. 555). Som man kan vänta vid en ordfogning saknas bestämd form (s. 121f.).

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
bogey ground	2	–	–	–	2
bogey team	8	–	bogey-team 1	–	9
bogey	1	–	–	–	1
	11	–	1	–	12

SD: AS:s och NFS:s definitioner kan kompletteras med de parafraiserande explikationerna i *bogey ground ex. 1* och *2*. I *bogey team ex. 1* utgör det engelska nomenet en inquitexotisk explikation (s. 232) till den svenska motsvarigheten "oturslag". Med reservation för "oturslag" och "otursplan", som i stort sett täcker betydelseinnehållet i *bogey team* och *bogey ground*, har de båda engelska ordfogningarna totaldistribution (s. 219). I ex. 5 finns ellipsbildningen *bogey*. Denna förutsätter en icke alltför låg frekvens jämte frånvaro av ellipsen i tidigare betydelse (s. 158). NEO upptar *bogey* i golfbetydelsen (d.v.s. ett slag över par, det antal slag en skicklig spelare skall kunna slå bollen i ett visst håll), men denna betydelse är inte belagd i materialet. Att *bogey* finns som golfterm har ej hämmat den unika ellipsen. Någon egentlig risk för sammanblandning eller förväxling kan inte gärna aktualiseras.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM bogey ground	–	–	–	1	1	–	–	2
LEM bogey (team)	–	–	1	4	1	2	1	9
LEM bogey	–	–	–	–	1	–	–	1
{bogey}			1	5	3	2	1	12

Bookmaker

Import: bookmaker, NOM.

Lexica

- AS: **Bookmaker**, benämning på yrkesvadhållare ... I de skand. länderna, liksom på många andra håll är bookmaking förbjuden i lag ...
- OED: **Book-maker** 3/3 A professional betting man.
- NEO: **Bookmaker** subst. -n, plur. -el. -s *person som yrkesmässigt förmedlar vad i samband med tävling t.ex. hästkapplopp; ej lagligt i Sverige *Londons -s hade världsmästaren som favorit med bara 3 mot 2*. HIST.: sedan 1905.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Bookmaker** -n; pl. = el. enl. eng. böjn. s. vadförmedlare vid kapploppning.

Belägg

- PO: 1) ... förrän engelska bookmakers hade oddsen ute ... (DN 17-1-70;15:7-8).
- PB: 2) Wolves har alltså bästa oddsen hos bookmakers till den slutgiltiga cupsegern (IB 2-1-60;2:6).
- PB GEN: 3) Manchester United just nu bookmakers favorit (IB 27-1-50;9:5). 4) Joe Louis bookmakers favorit 2-1 (rubr i DN 21-9-50;13:2-5).

Kommentar

G: Inget belägg finns för SAOL₁₀:s anmärkningsvärda stavning <bokkmaker>. Eftersom SAOL₁₀:s form står på platsen för <bookmaker> föreligger av allt att döma ett tryckfel.

M: *Bookmaker* har ej belagts i singular. Beläggen ex. 2–4 kan ej med säkerhet klassificeras som PB. I alla 3 exemplen föreligger dock troligen totalitetsbetydelse, varför bestämd form synes vara naturlig i svenskan (s. 129). Genitivmarkering saknas i ex. 3–4. Man kan naturligtvis inte utesluta möjligheten av att *s*-morfemet är genitiv i stället för pluralallomorfi. I så fall skulle *bookmaker* i dessa ex. förete den av SAOL_{11–12} som primär (av SAOL₁₀ som sekundär) variant upptagna Ø-pluralen. Mot bakgrund av det övriga materialet ter sig dock den tolkningen inte trolig. SAOL₁₀ anför primärt *ar*-plural men denna har försvunnit i SAOL_{11–12}.

D: Materialet innehåller 5 belägg på *bookmaker*, alla exotiska.

Box 1

Import: boxing, NOM.

Avledningar: box, NOM, boxa, V, boxare, NOM, boxas, V och boxning, NOM.

Lexica

- SuL: **Box**; boxas, boxa (224) – **Boxer**; boxare, pugilist, ringkämpe, "handskviftare" (224) – *Boxing*: boxning; boxning, boxningssport, pugilism (225).
- Sak & Avis: **Boxer** – one who brings cool judgement, calculation, ring generalship, fine points of tactics, and scientific thought to aid his punching, in contradistinction to the fighter.
- NEO: **Box 2/2** subst. *-en -ar* *slag med knuten näve (åld.) *få en box i ansiktet*. HIST.: sedan 1868.
Boxning subst. *-en -ar* *en kampsport mellan två deltagare som försöker träffa varandra (i ansiktet och på överkroppen) med (de vanligen behandskade) knytnävarna ... *boxningsmatch, boxningsring; tungviktsboxning*.
Boxa [ej med sportexemplifiering].
Boxare subst. *-n* äv. *boxarn*, plur. -, best. plur. *boxarna* *person som regelmässigt ägnar sig åt boxning: *proffsboxare; tungviktsboxare, boxarna satt redan i varsin ringhörna*. HIST.: sedan 1814.
Boxas verb *boxades boxats* SUBST.: **boxande, boxning** utöva boxning: *han boxades stilenligt men hans motståndare boxades orent*. HIST.: sedan ca 1750.
- SAOL₁₁: 2/2 **Box -en -ar** s. vard. slag med knytnäve.
Boxa -ade.
Boxare -[e]n; pl. *-e*.
Boxning -en -ar.
- SAOL₁₂: **Boxas**: v. *boxades* utöva boxning.

*Belägg**Box 1*

SB: 1) Landslagsstudier vid E-hallsboxet (rubr i AB 28-9-50;14:2). 2) Skatten stoppar proboxet (IB 1-1-70;10:4).

FÖRL: 3) ... hopptåg, boxbollar och lätta hantlar (IB 16-1-20;10:6).

Boxa

INF: 1) Boxarna ... få i händelse av fel inte boxa (DN 30-9-20;10:6). 2) ... då begick han felet att slugga i stället för att boxa (IB 3-1-30;4:2). 3) Bl.a. hade vy. Errander ett grant skott i 20:de min, som Lindberg måste boxa ut (AB 15-9-40;7B2 sportbil). 4) ... yankeen kommer väl att "åka cykel" och poängboxa för hela slanten (bild i DN 24-1-50;16:7-8).

PRES: 5) Akademiker boxar i Norges juniorlag mot Sverige d. 26 (rubr i DN 12-1-30;16:7). 6) Han boxar rent ... (IB 22-1-40; 3:2-3).

PRET: 7) ... men Götas vakt boxade det ena skottet och tog det andra (IB 23-1-20;44:2). 8) ... en lång, gänglig ungdom vid namn Björk boxade mycket omsorgsfullt (AB 3-1-30;7:1). 9) ... där Selfrid Johansson efter alla konstens regler utboxade Flodström (DN 7-1-30;12:6). 10) Det gällde alltså att han tog sig i akt och boxade den riskable sluggern (IB 17-9-30;2:4).

SUP: 11) ... i stället lugnt boxat sin man (AB 11-1-30;9:3). 12) Ingvald Bjerke ... har boxat upp sig de senaste åren och är nu en god tekniker (DN 23-1-30;12:2). 13) ... vilken han har kunnat köpa för de pengar han boxat in (AB 14-1-50;13:1).

Boxas

INF: 1) Vi hade råd att brottas 14-14 i Helsingfors, boxas 4-4 i Oslo (IB 27-1-30;3:1). 2) ... och just *fighten* är dennes styrka! När Ove övergick till att *boxas* tog hans större rutin ut sin rätt (IB 29-1-40;6:1). 3) Jerka Ågren får nöjet att boxas mot italienarnas kanske bästa man ... (IB 31-1-40;3:1-2). 4) ... och om han bara går in för att *boxas* (och inte börjar *fightas*) ... (IB 2-1-50;5:2).

PRES: 5) ... är det över huvud taget inte säkert att jag boxas (DN 13-1-30;9:6). 6) Han boxas kallt och beräknande (AB 23-1-60;16:1).

PRET: 7) Landslagen boxades oavgjort i Oslo (DN 27-1-30;11:5-6) I sista rondan utboxades Pedersen efter alla konstens regler (DN 27-1-30;12:4) ... Han boxades synnerligen regelvidrigt (12:5). 8) Pender, som boxades försiktigt (AB 23-1-60;16:1).

SUP: 9) Han har bland annat tre gånger boxats med Stribling (DN 17-9-30;17:1). 10) Denne har boxats ganska sparsamt i år ... (DN 25-1-50;17:2).

PRES PTC: 11) Särskilt i andra rondan var Widd hårt ansatt av ypperligt boxande Karlsson (DN 27-1-30;11:4).

PERF PTC/ SOU: 12) Amerika fick sin tredje hörna, fint upplagd, men bortboxad av "Fiskarn" (IB 3-9-20;512:4). 13) ... Husil, som fick finna sig i att bli helt utboxad (DN 12-1-30;16:3). 14) En välboxad match med rena slag ... (IB 2-1-40;4:5).

Boxare

- SO: 1) En så hård boxare som Paolino ... (DN 9-1-30;9:3). 2) Om "Ormen" hette det i programmet att "han aldrig varit någon boxare" men hela världen älskar som bekant fighter, och därför är man barnsligt förtjust när "Ormen" går i ringen ... Huruvida den slaglystne och populära Sundins belgier var en boxare eller fighter framgick dock varken av programmet eller matchen (DN 21-1-50;11:4). 3) Det eviga problemet huruvida en god boxare utan en verkligt dödande punch kan stoppa en snabb rushande slugger (IB 25-1 50;1:2-3). 4) Conn var en bättre boxare, men Charles är en bättre puncher (AB 29-9-50:11:5).
- SB: 5) ... då Nisse Karlsson tog revansch på den sluggande Örnenboxaren (IB 3-1-30;2:2). 6) Den svenske boxaren Edvard Hultgren ställde på fredagen upp mot negerboxaren Cevalla (DN 21-9-30;16:3). 7) Stickan är emellertid den långt bättre boxaren ... (IB 31-1-40;3:1).
- PO: 8) Englands vänsterhandsboxare, Amerikas fighters ... (IB 1-9-20;503:3). 9) ... att sänka förbundets beskattning av boxare och promotors (AB 12-9-30;7:5). 10) Den här enarmade Ingo kan bli slagen av *fighters*, inte av boxare (IB 22-1-60;6:6).
- PB: 11) Boxarna hålla, hänga på motståndaren (IB 1-9-20;503:2). 12) Canvasen var f.ö. då så blöt och hal av regnet, att boxarna hade det vanskligt ... (IB 17-9-30;2:5).
- FÖRL: 13) ... som absolut etta bland utländska boxarlag som gästade Sverige (DN 15-1-30;5:5).

Boxing

- FÖRL: 1) Eklund ger med sin boxning ytterligare belägg för påståendet, att "the boxing skill" när allt kommer omkring till icke ringa del är medfödd (AB 20-1-30;7:2). 2) George Underwood, på den tiden New Yorks kanske mest kände boxingwriter (IB 29-9-30;5:1-2). 3) ... får nog Alvikshallens "boxing show" på fredagskvällen betecknas som ... (AB 21-1-50;11:2).

Boxning

- SO: 1) Hr Jim Smith, ... som innehar titeln av dansk professional tyngd-viktsmästare i boxning (DN 28-1-10;8:5). 2) ... väckte den norska publikens stora sympatier för fair boxning (DN 31-1-20;10:4). 3) Fight mot stilboxning (DN 18-1-30;12:4). 4) Se boxing ex. 1! 5) Factors boxning hör till det primitivaste man kan få se i en ring (DN 27-1-30;12:5). 6) ... de bästa män som vår boxning överhuvud taget producerat i klassen (AB 28-1-30;7:2). 7) En bild från AIK-matchen i Sandviken, Vidlund gör en utboxning (DN 8-9-30;11:1-2). 8) Bökning, ... bålrollning och flugviftning utan hårkrökning. Allt detta på "ing" ger ingen boxning (IB 20-1-50;7:2).
- SO GEN: 9) ... en gång var vår amatörboxnings stolthet (IB 22-9-30;14:4-5).
- SB: 10) 4-4 norskt tips i boxningen i Oslo (rubr i DN 23-1-30;12:2). 11) ... vant mig vid att betrakta boxningen som ett medel att stärka självtilliten (DN 28-9-40;13:6). 12) ... då förstår man meningen med boxningen, the noble art of selfdefence, som sport (AB 23-1-60;16:1).
- SB GEN: 13) ... en av den amerikanska proffsboxningens "grand old men" (AB 10-1-60;12:4).

- PO: 14) ... hans alldeles utmärkta boxningar (IB 2-9-40;11:3).
 PB: 15) Och ett speciellt kort slag var som bortblåst ur juniorboxningarna, nämligen ... (IB 13-1-10;5:5). 16) Boxningarna regnade bort på nöjesfältet (rubr. i AB 21-9-40;16:4).

Kommentar

MS: Det utrala nomenet *box* som finns upptaget i SAOB, SAOL, Ill och NuO med innebörden 'slag, stöt' har ej belagts. Ett neutralt *box* med betydelsen 'boxnings-tävling' finns i materialet (ex. 1–2) men detta fall av verbavledning saknas i gengäld i ordböckerna. Det är nästan uteslutande i sammansättningar som *box* förekommer.

Det deponentiella verbet *boxas* har ej, som SAOB m.fl. uppger, övergått till att i opposition till *boxa* beteckna 'oreglementerad knytnävskamp' utan har tvärtom blivit vanligare än sin aktiva motsvarighet även vad avser tävlingssporten boxning. Frekvenstalet nedan för det aktiva *boxa* får bedömas mot bakgrund av att fotbollsbeläggen (*boxa bort bollen* o.d.) ingår. Trots detta sekundära tillskott har *boxa* betydligt lägre frekvens än deponens *boxas*. Visserligen ingår bland s-beläggen några enstaka passivformer till det aktiva verbet, men de är alltför få för att kunna påverka proportionerna mellan *boxa* och *boxas*. Det är rimligt att anta att den reciproka innebörden, till vilken en direkt parallell finns i den närbesläktade och tidigare etablerade sportgrenen brottning och dess verb *brottas* (se *Boxas* ex. 1), har lett till absolut förekomst genom att verbet kommit att användas med singulart subjekt och med underförstått prepositionsobjekt (ex. *de boxas – han boxas (mot någon)*). *Boxas* ex. 7 innehåller tre olika funktioner hos verbets s-form: a) reciprok b) passiv (*utboxades*) och c) absolut. *Boxa* förekommer såväl transitivt (fotbollsbeläggen ex. 3 och 7 samt 10 och 11) som intransitivt (ex. 1–2, 4–6, 8 och 12). Det är sällsynt med personobjekt såsom i ex. 10–11.

Nomen *agentis* uttrycks genomgående med are-avledning. Huvudorsaken till att *boxer* saknas torde vara att lånet är mycket tidigt och att verbet har varit frekvent från början. Kanske har dessutom förekomsten av *boxer* som beteckning på en hundras varit hämmande för inlån.

Verbalsubstantivet som står för mer än hälften av morfemets alla belägg, har med undantag av 3 exotiska eller exotiserande sammansättningar alltid *-ning* (s. 155).

SO		SB		PO		PB		SUMMA
box	1	boxet	1					2
box+	77							77
+box	9	+boxet	4					13
+box+	6							6
	93		5					98
boxare	386	boxaren	122	boxare	380	boxarna	236a)	1124
boxar+	114							
boxare+	7							121
+boxare	113	+boxaren	101	+boxare	112	+boxarna	89b)	415
boxares	9	boxarens	2	boxares	8	boxarnas	38c)	57
+boxares	2	+boxarens	3	+boxares	3	+boxarnas	12	20
	631		228		503		375	1737

a) Varav 1 ex. på <boxarena> b) Varav 1 ex. på <+boxarne> c) Varav 2 ex. på <boxarnes>

boxing+	3				3
boxning	849	boxningen 193	boxningar 132	boxningarna 60d)	1234
boxnings+	1208				1208
+boxing	171	+boxningen 86	+boxningar 65	+boxningarna 39	361
+boxing+	1				
+boxnings+	20				21
boxnings	6	boxningens 38		boxningarnas 4	48
+boxnings	3	+boxningens 12		+boxningarnas 10	25
	2258	329	197	113	2897

d)Varav 1 ex. på <boxningarne>

INF		PRES		PRET		SUP		SUMMA		
boxa	48	boxar	26	boxa	1	boxade	76	boxat	27	178
boxas	176	boxas	96			boxades	114	boxats	46	432
	224		122		1		190		73	610
			123							

PRES PTC	PERF PTC									
	SOU	SON		P	SB					
boxande	35	boxad	29	boxat	2	boxade	2	boxade	4	72

{Box} har pregnant betydelse, 'god, teknisk boxning' (s. 175) i motsättning till {fight} och {slug} i *Boxa ex. 2* och 10–11, *Boxas ex. 2* och 4, *Boxare ex. 2–4*, 8 och 10 samt i *Boxning ex. 3*.

D: *Box* är höfrekvent och har beläggning under hela 1900-talet. Det har en markant topp 1930 (nära 40 % av alla belägg) och en mindre topp 1950. Samma tendens återfinns hos alla boxningstermer (s. 207).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM box1	2	5	9	9	33	25	15	98
LEM boxa	–	6	75	30	39	16	12	178
LEM boxas	1	26	169	72	60	42	62	432
boxa(s) PTC	–	1	33	15	14	8	1	72
LEM boxare	21	210	727	223	271	131	154	1737
LEM boxing	–	–	2	–	–	1	–	3
LEM boxning	33	251	1114	450	462	351	236	2897
{box}	57	499	2129	799	879	574	480	5417

Box 2

Import: box, NOM.

Lexica

Sak: **Box defense** (football) – a defensive formation ...

Belägg

SB: 1) ... att sätta den traditionella försvarsboxen på fyra ur funktion (DN 19-1-70;21:1–2).

FÖRL: 2) ... under de perioder då ångermanlänningarna spelade med reducerat manskap. Då presterade de rödblå ett närmast perfekt boxspel framför den egna kassen (DN 30-1-70;19:1).

Kommentar

M: *Box 2* är utrum till skillnad från verbalavledning *box 1*.

	SO	SB	SUMMA
box+	1	-	1
	-	+boxen	2
	1	2	3

SD: Med *box* avses den speltaktik i ishockey som tillämpas av fyra utspelare då den femte är utvisad. Lexemet är ett bland många 70-talslån från kanadensisk ishockey (s. 200)

Break 1

Import: break, NOM

Lexica

- SuL: **Break through**, v; vinna motståndarens servegame (207; tennis).
 OEDS72: **Break**, v 8/56 d/d. To win against (an opponent's service) in lawn tennis or a similar game.
 NEO: **Break** subst. *-et* plur. - best. plur. *-en* *det att lyckas vinna ett game trots att motståndaren har fördelen att serva i tennis [syn. servegenombrott]. HIST.: sedan 1970 talet.
 SAOL₁₂: **Break** s. *-et*. pl. = servegenombrott i tennis.

Belägg

SO: ... vann efter ett break det andra setet med 6-4 (DN 15-9-70;18:5).

Kommentar

M: *Break* har i sitt unika belägg neutralt genus. Den troliga förklaringen till neutrum får sökas i analogin med andra verbalabstrakter, bildade med Ø-suffix på verbstammen (s. 157).

SD: *Break* i betydelsen 'servegenombrott', d.v.s. gamevinst för servemottagaren, har först på de senaste decennierna kommit i mer allmänt bruk.

Break 2

Import: break, V.

Lexica

- SuL: **Break**; **bryt**, **break** (226:boxning)
 NFS: **Bryt** → **break** el **break away** ... Vid internationella matcher skall kommandoordet *break*, *bryt*, användas.

OEDS: **Break** 1/3 8/20 f/i Boxing. The act of separating after the contestants have come to grips.

Belägg

IMP: 1) När jag mötte Lindström var det sällan domaren behövde säga "break" (IB 27-1-30;10:4). 2) Kocks protester mot hans förtidiga "break" vid clincherna (IB 10-9-30;1-2).

Kommentar

M: Verbet *break* har ej belagts med ändelsemorfem på grund av att det endast är imperativen som använts. För ett oregelbundet verb med osvensk grafotax som *break* torde en morfologisk anpassning till svenska innebära ett betydande motstånd.

SD: Som boxningsterm förekommer *break* endast vid matcher där ej båda boxarna är svensktalande. Ex. 1 är ett citat av en fransk boxare efter match i Sverige. Ex. 2 ingår i en USA-rapport och är sålunda exotiskt. Distributionen är alltså varierande med översättningen *bryt* och betingad av kommunikativa skäl. Materialets båda belägg har redovisats.

Bunker

Import: bunker: NOM.

Lexica

Avis: **Bunker:** An artificial obstacle on a golf course consisting of a pit dug into the fairway or a bank (202:golf).

N: **Bunker:** sandhål i golfbana.

NEO: **Bunker** subst. *-n bunkrar* äv. *-s* 3/3 sand- eller jordfylld fördjupning i golfbana avsedd som hinder: *sandbunker*; *han tvingades slå sig in på greenen över en -*. HIST.: sedan 1947.

SAOL₁₁₋₁₂: **Bunker** *-n* sandgrop i golfbana.

Belägg

SO: 1) ... ur bunker i bunker (DN 24-9-70;24:8). 2) ... som rök genom en bunker till vänster och lade sig i greenkanten (DN 26-9-70;13:4).

PO: 3) ... greenen garderad av bunkrar (DN 28-9-70;23:7-8).

FÖRL: 4) ... en bunkerskyddad green (DN 24-9-70;23:7-8).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
bunker	3	–	bunkrar 1	–	4
bunker+	1	–	–	–	1
	4	–	1	–	5

Det unika plurala belägget har *ar*-plural. Fonotaxen (*-nkr-*) förhindrar eller försvårar inte alls *ar*-plural, men man kan ändå förvänta sig att analogi med *er*-avledningar (s. 99) och med golfsportens många *s*-pluraler (s. 104), skulle medverka till den av NEO alternativt angivna *s*-pluralen.

D: Materialets 5 belägg härrör från några få dagar i september 1970 då DN hade en utsänd reporter som bevakade golf-VM i Spanien. Numera ges golf ett betydligt större utrymme i dagstidningarna än vad som varit fallet under tidigare år (s. 200).

Camp

Import: camp, NOM.

Lexica

AS: **Camp**, läger, träningsläger.
SAOL₁₁₋₁₂: **Camp** ej i sportbetydelse.

Belägg

SO: 1) Vi vill helst ha en "egen" camp ... där man kan springa ut och in i sina träningsoveralls (AB 27-1-50;12:6). 2) Man styr första kosan till England, där man tänker slå upp en 14 dagars träningscamp (DN 30-1-60;16:3).

Kommentar

G: SAOB:s initiala <k>-stavning har ej belagts (s. 39).

M: *Camp* finns endast belagt i oböjd form och därför finns intet stöd att hämta för SAOB:s pluraler *-ar* eller *-s*. Lexemet är uttralt trots den mycket närliggande betydelseanalogin med *läger*. Stamslutsparalleler (i första hand förstås *kamp* men även övriga enstaviga lexem på *-amp*, t ex. *ramp*, *svamp* och *tamp* förefaller att ha varit starkare (s. 61).

SD: (*Tränings*)*camp* används stundom istället för (*tränings*)*läger*, dock ej enbart, som SAOB anger, om läger i engelsktalande länder. Förutom ovanstående ex. finns ytterligare 2 belägg, från 1950 resp. 1960.

Canvas

Import: canvas, NOM.

Lexica

SuL: **Canvas**; canvas, segelduk, presenning (227:boxning).
AS: **Canvas**: segelduk. I boxningsringen skall över undermattan av minst 1,5 cm. tjock filt spännas segelduk, i regel kallad canvas.
NEO: **Kanvas** el. **kanvas** subst. *-en* *grovt och glest, vanligen oblekt styvt tyg av linne, bomull eller hampa: BET.NYANS: ibl. spec. om underlaget i boxningsring: *den svenske tungviktaren fick syna -en åtskilliga gånger*. HIST.: sedan 1540.
SAOL₁₂: **Canvas** ej i sportbetydelse.

Belägg

SB: 1) ... att man nästan befarade att det var Örnenpojken själv som skulle få kyssa canvasen, som det så vackert heter (DN 3-1-30;9:5). 2) En

Maloney skall säkert ännu som en "has been" ha dynamit nog i sin berömda höger att sända Carnera till canvasen för "the full count" (AB 25-1-30;7:1). **3** ... föll tillbaka på canvasen och räknades ut (IB 27-1-30;2:2). **4** På bilden har jugoslaven med ett brak gått i canvasen efter en fullträff av Norlings höger (bildtext i IB 25-1-60;7:2-5). **5** ... satte sig på canvasen och blinkade (DN 28-1-60;20:3).

Kommentar

G: Av SAOL:s, Ill:s och NuO:s (**Kanfas**) och SAOB:s (**Kanfas**, äv. **Kanvas**, stundom **Canevas**) stavningsvarianter är det endast <kanvas>, som finns i materialet. Vid sidan av 26 belägg med initial <c>-stavning finns 3 med <k> (s. 40).

M: Genus är i materialet undantagslöst utrum (SAOB och NuO har neutrum sekundärt). Av de 29 beläggen står 27 i SB medan 2 finns som förled.

SD: Den morfologiska beläggsfördelningen beror på att ordet mestadels förekommer i fraser som *kyssa, falla på, sätta sig på, gå i canvasen* (ex. 1 och 3-5) och *sända, förpassa någon till canvasen* (ex. 2) om företeelsen att en boxare slås ned. Följaktligen är distributionen närmast att bedöma som en fakultativ variant till fraser som *slå ut/ner*. Liksom vid andra boxningstermer är en stor del av beläggen från 1930 (s. 207).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{canvas}	-	-	18	-	8	3	-	29

Catch-(as-catch-can)

Import: catch-as-catch-can, NOM (V+KONJ+V+V).

Ellips: catch, NOM.

Lexica

SuL: **Catch-as-catch-can**→Wrestling, fribrottning, fri stil (263).

NFS: **Catch-as-catch-can**, ... brottnt. anglosaxisk benämning på fribrottning.

NEO: **Catch-as-catch-can** subst. ingen böjning *en typ av (professionell) fribrottning av show-betonad karaktär med alla grepp, slag och sparkar tillåtna: *den före detta proffsboxaren livnärde sig numera på* -. HIST.: sedan 1931.

Belägg

SO: **1**) ... rullade ... om i en häftig "catch-as-catch-can" med grepp om knäveck, mot näsa och haka, armvridningar etc (IB 15-9-20;544:1). **2**) Ett band fruntimmer drar Tyskland runt och ger uppvisningar i catch-as-catch-can ... (AB 21-1-50;13:5). **3**) ... riktig brottning, inte catch som är rena bluffen (DN 20-9-70;23:3).

FÖRL: **4**) Frank Gotch, den professionelle världsmästaren i catch-as-catch-can brottning ... (IB 12-9-10;3:3).

Kommentar

M: Lexemet är ej belagt i böjd form och det är inte troligt att dylik förekommer. Ex. 1 visar uttralt genus, möjligen beroende på ett underförstått *match* (s. 60). Ellips (som i ex. 3) av detta fyrledade nomen är ingalunda oväntad, allrahelst som *catch* ej tidigare finns som simplex i svenskan.

SD: Komplementär distribution synes föreligga mellan *catch-as-catch-can* och *fri(stils)brottning* (s. 221). *Catch-as-catch-can* har kommit att begränsas till utländsk professionell varieté- och cirkusbrottning (ex. 2–4). Ex. 1 avser ett oreglementerat slagsmål mellan två engelska pojkar. Det förekommer emellertid att *catch-as-catch-can* någon gång i exotiserande syfte används om fristilsbrottning för amatörer. Samtliga 4 belägg har återgivits.

Centre

Import: *centrecourt*, NOM, *center(forward)*, NOM och *centring*, NOM.

Hybridkompositum: *centerhalv(back)*, NOM.

Ellips: *centerback*, NOM.

Avledning: *centra*, V.

Lexica

- SuL: **Centre** 3/3; innertriospelare (135: fotboll).
Centre-forward; *center*, *centerforward* (135: fotboll och 199: ishockey).
- AS: **Centre court** (tennis), huvud- eller mittbanan i en tennisanläggning, den som är försedd med de flesta åskådarpplatserna och som tas i bruk för viktigare matcher.
- NFS: **Centerforward**: ofta förk. *center*, *bollspelst.*, mittelmannen i forwardskedjan i lagspel med tre eller flera anfallsspelare.
- Avis: **Centre Court**: the principal court, especially at Wimbledon where championship matches are played (254: tennis).
- NEO: 1/2 **Center** 2/3 spelare som opererar i mitten av anfallslinjen i vissa bollspel, t.ex. fotboll och bandy (delvis ngt föråldr.): *landslagets - och målsportare NN*. HIST.: sedan 1891.
Centerforward subst. *-en -s* äv. *-ar* *center. HIST.: sedan 1906.
Centercourt el. **centrecourt** subst. *-en* *huvudbana på större tennisanläggning: *eftersom han var högt seedad fick han spela alla matcher på -en*. HIST.: sedan 1946.
Centerhalv subst. *-en, -ar* el. *-or* *spelare som opererar i mitten av den egna försvarslinjen i vissa bollspel, bl. a fotboll. .. (ngt föråldr.). HIST.: sedan 1913.
- SAOL_{11–12}: **Center** 2/3 *-ern -rar* mellersta spelare i en anfallskedja i fotboll m.m. **-forward**.
Centrecourt el. **centercourt** – en huvudbana i tennisanläggning.

centrecourt

Belägg

Centercourt

- SO: 1) I tenniskretsar är man också omåttligt förvånad över att icke en centrecourt uppförts med plats för 3 till 4000 personer. Det är dock på en centrecourt som de stora slantarna tas in (DN 11-1-30;11:2).
- SB: 2) Ett par av dem som man brukar beteckna som lovande drog uppmärksamheten till centercourten ... (DN 16-1-50;16:8). 3) Solnatävlingens elitklass flöt fram fint på centercourten inför några hundra åskådare (AB 2-1-60;14:2).

Kommentar

G: I 4/18 ex. är förleden <center->, d.v.s. med metates av *av-re-er* på samma sätt som undantagslöst är regel vid lagspelstermen. De 4 metatesexemplen är alla SB och saknar amerikansk anknytning (s. 47). Endast vid tennistermen *centrecourt* (14/18 ex.) saknas metates av förleden framför Ø/K.

M:

	SO	SB		SUMMA		
centrecourt	4	centrecourten	9	centercourten	4	17
centrecourt+	1					1
	5		9	4		18
			13			

Plural är ej belagd och torde med hänsyn till betydelsen vara sällsynt (s. 117f.).

S: *Centrecourt* kan någon gång i överförd bemärkelse förekomma vid andra racketspel än tennis (ex. 3 avser bordtennis, s. 173).

D: Distributionen för *centrecourt* varierar fakultativt med *huvudbana*, *mittbana*, *bana 1* o.d. (s. 221).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM centrecourt	–	–	2	1	12	1	2	18

center(forward)

Belägg

Center

- SO: 1) ... en god center men det oaktadt visade han sig aldrig som Amerikas bästa centerforward (IB 20-9-20;557:2). 2) David Halliday, Arsenals skotske center ... (IB 17-1-30;8:2). 3) Gösta Westerlund som center mellan Hans och Karl-Göran Öberg (DN 7-1-60;14:4–5).
- SB: 4) De äro de förenande länkarna mellan centern och yttrarna ... i allmänhet bör de passa till centern eller till sin ytter (IB 19-9-10;2:1). 5) ... lag, trimmat av landslagscentern Wasberg (DN 7-1-40;15:2). 6) ... då jugoslaviske centern Volok fick en gratischans (DN 4-9-50;12:1).

- SB GEN: 7) ... en tiondel efter det att den lämnat AIK-centerns huvud (DN 15-9-30;14:3).
- PO: 8) Tre "centrar" (rubrik i IB 15-9-50;9:4). 9) ... (försvarslinje med två stoppers och anfallsinje med två centrar) (IB 16-9-60;10:2).
- PB: 10) ... de båda centrarna (DN 15-1-40;14:1). 11) ... två helt nya trion kring centrarna Tumba, Granath eller Acka (AB 17-1-60;5:1).
- FÖRL: 12) ... och svenskarna öppnade spelet med solen i ögonen i ett trevande centeranfall (DN 26-9-20;5:3). 13) De tre övriga gjordes från centerplats av Alec Jackson (IB 15-9-30;13:3).
- Centerforward*
- SO: 1) En stor del av skulden kan läggas på lagets kapten och centerforward, Ratican-... (AB 28-9-20;11:1). 2) ... en hörna och på den gjorde centerforward John Nilsson 3-0 (DN 8-9-30;17:1).
- SO GEN: 3) Londonborna voro emellertid mycket handikappade genom sin ordinarie centerforwards, Humphreys, frånvaro (IB 23-9-10;2:4).
- SB: 4) Den nya centerforwarden visade verkligen ... (IB 19-9-10;2:4). 5) Öis fick sitt första mål genom centerforwarden ... (IB 6-9-20;519:1).
- PO: 6) ... då det är så fattigt på centerforwards (IB 4-9-40;2:5). 7) ... division II – "lilla allsvenskan" kan presentera inte mindre än fyra centerforwards av format (AB 14-9-50;12:6). 8) Och nu vill man ha två centerforwards, en för våt och en för torr plan (IB 27-9-50;8:6). 9) ... Lennart "Tigern" Johansson, som betraktas som en av Norrlands mest lovande centerforwards (DN 24-9-60;18:3).
- PB GEN: 10) Nacka hade t.ex. mycket svårt att komma ur den egna försvarszonen (på grund av de ovana centerforwards placering) ... (IB 25-1-60;11:5).

Kommentar

GM: Morfemslutet är genomgående *-er*. Detta beror sannolikt ej på amerikanskt inflytande utan på att denna form fanns väletablerad i svenska vid tiden för inlånet av ordet (s. 47). Dessutom ansluter sig formen ju därmed till det stora antalet personbetecknande *er*-avledningar (s. 151f.).

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
center	917	centern 980	centrar 24	centrarna 9	1930
center+	170				170
+center	94	+centern 344	+centrar 2	+centrarna 1	441
centers	1	centerns 6			7
		+centerns 12			12
	1182	1342	26	10	2560

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
centerforward	106	centerforwarden 14	centerforwards 28		
centerforwards	1				149
centerforward+	1				
centerforwards+	8				9
+centerforwards	1			center- forwards 1	1
	117	14	28	1	160

På grund av betydelsen är plural tämligen ovanlig trots att lexemet är högfrekvent i singular. Ellipsformen *center* böjs genomgående i de 36 plurala beläggen efter typ 2:2:2 med bortfall av /e/ framför vokalisk ändelse (s. 79). *Centerforward* däremot har *s*-plural i sina 28 PO-belägg (s. 107). Det är noterbart att PO *centerforwards* till och med är något vanligare än PO *centrar*. I singular är *center* förkrossande överlägset och speciellt i sammansättningar (*centerforward* förekommer överhuvudtaget inte som efterled).

Kravet på kortning av ett långt ord har gjort sig gällande i alla former, undantaget dock *s*-plural. Kortningsvinsten är störst i SB (5-2=3 stavelser kortare) och där är också övervikten för kortningsformer störst. I PB har morfologisk eskapism – och det sällsynta behovet av att uttrycka totalitet för en företeelse som normalt bara förekommer en i taget – bidragit till att *centerforward* endast finns i ett unikt belägg (ex. 10, som har genitivfunktion). *Centerforward* har liksom simplex *forward* övervägande kasuskomposition.

SD: SuL:s explikation *innertriospelare* är alltför vid och därmed vilseledande. *Center(forward)* har totaldistribution (s. 216f.). Fördelningen mellan *center* och *centerforward* har till icke ringa del morfologiska orsaker (se ovan!). Det är möjligt att *centerforward* relativt sett har en högre frekvens ifråga om idrottsgrenar där *höger-* och *vänsterforward* (med den sammanfattande benämningen *yterforward*) är den enda benämningen för de övriga anfallsspelarna (såsom i handboll och ishockey). Denna aspekt har ej kunnat beaktas vid excerperingen.

Det är frapperande att av de förekommande förkortningarna är <cf.> den klart mest frekventa trots att ellipsen *center* dominerar så stort för övrigt. Förklaringen är väl främst att man riskerar missförstånd (sammanblandning med *centerhalvback*) om enbart <c> används som förkortning. Alla övriga platsbeteckningar är ju dessutom tvågrafemiga. Som för andra platsbeteckningar inom lagssporter är beläggningsen störst 1940 och nedgången 1970 – på grund av förändrad speltaktik – mycket betydande (s. 207).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM center	18	78	339	708	624	572	221	2560
LEM centerforward	26	25	49	21	18	19	2	160
FÖRK c	–	–	11	31	32	6	–	80
FÖRK cf.	2	22	203	431	208	149	10	1025
{centerforward}	46	125	602	1191	882	746	233	3825

center(halv)/(l) (back)

GM: *Centerback* (59), *centerhake* (9), *centerhalv(a)* (619) och *centerhalvback* (58) innehåller tillsammans 745 belägg på *center+*. Dessa belägg har (bortsett från de 9 beläggen på *centerhake*) jämte 1148 ex. på <c> i förkortning till dessa ord redovisats i morfologisk tablå under *(halv)back* (s. 247). I samtliga de nämnda fallen är förleden *center-* (s. 47). *Center* kan ej avse *centerhalvback*.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM centerback	-	2	1	15	29	5	7	59
LEM centerhake	-	-	-	-	6	3	-	9
LEM centerhalv(a)	3	42	146	146	135	117	30	619
LEM centerhalvback	5	16	17	10	4	5	1	58
FÖRK cb	-	-	-	8	12	1	2	23
FÖRK ch	-	9	181	431	204	193	12	1030
FÖRK chalv	-	-	4	2	-	-	-	6
FÖRK chalvback	-	-	2	-	-	1	-	3
FÖRK chb	-	11	23	12	33	7	-	86
{centerhalvback}	8	80	374	624	423	332	52	1893

Liksom för andra platsbeteckningar inom lagsporterna är frekvensen högst 1940 och mycket låg 1970, det senare till följd av förändrad speltaktik inom fotbollen. Förkortningarna upptar som väntat en stor del av beläggen (nära 60 %). I särklass vanligast är <ch>. *Centerhalvback* synes i jämförelse med det lika frekventa *centerback* tillhöra seklets början. Distributionen för *centerhalv(back)* är fakultativ i förhållande till *stopper* (s. 543) och *centerhake* (vilket för jämförelses skull redovisats separat). De båda senare anspelar främst på spelarens uppgift att stoppa motståndarlagets centerforward. Spelare med denna uppgift kallas numera vanligen *markerande innerback*.

Centra och centring

Lexica

- SuL: **Centre** v; centra (135:fotboll) - **Centre** 1/3: Centring (135) -.
Centre 2/3: centringsboll (135).
- AS: **Centring**, boll fr. en spelare, som regel en forward, till kamrat el. kamrater i planens centrum. Boll som slås fr. centrum ut på flankerna kallas däremot inte c. utan merendels passning.
- Avis: **Centring**: passing the ball from either wing to the middle of the field (18:fotboll).
- NEO: **Centra** verb -de -t *spela bollen till medspelare i vissa bollspel, bl.a. fotboll; urspr. till spelare närmare planens mitt. HIST.: sedan 1901.

Belägg

Centra

- INF: 1) En ytter måste om möjligt neka sig nöjet att gå förbi sista backen och springa fram till mållinjen innan han centrar. De femton tjuu meter han då har att löpa gifva motsatta försvaret tid att hinna tillbaka medan han själf, kommen intill mållinjen, måste centra bakåt vilket ofta misslyckas. Det är därför bäst att centra före passerandet af sista backen och om möjligt göra passningen efter marken (IB 19-9-10;2:1). 2) Högdals Lindell försöker få ett huvud på bollen för att centra till en medspelare (bildtext i AB 12-9-60;13:3-6).
- PRES: 3) Se ex. 1!
- PRET: 4) ... centrade över till motsatta wingen (IB 29-9-30;14:2).

- SUP: 5) ... och Georg Bengtsson berövat honom bollen och centrät (IB 2-9-20;510:4). 6) ... sedan Nyberg dribblat av hela Sleipnerförsvaret och centrät ända från mållinjen (DN 9-9-40;16:2).
Centring
- SO: 1) Ejja kom av outredd anledning ned mot vänstra hörnflaggan och fick för ovanlighetens skull in en centring (IB 9-1-20;14:2). 2) Emel- lertid hände det sig att Djurgårdens vänsterytter gjorde en rush ända från eget mål nästan och vid hörnflaggan fick in en skaplig centring (DN 26-1-20;9:3). 3) Seed rusade 20 yards framåt att möta en centring från Rimmer ... skriver en engelsk expert (IB 31-1-30;9:3).
- SB: 4) ... hade Jompa Nilsson kommit ned till Malmös dödlinje men centringen blev för hård (DN 15-9-30;14:4).
- PO: 5) ... på vänstervingen med stor snabbhet och goda centringar (IB 19-9-10;2:3). 6) ... än med små nätta passningar från man till man, än med långa centringar ut till yttrarna (IB 17-1-30;6:1-2).
- PB: 7) Högerytter i Vegas lag ... väntar för länge med centringarne ... (IB 8-9-10;3-4). 8) Sten-Åke var bra, inte minst i centringarna (IB 11-1-60;10:3-4).

Kommentar

M: Liksom övriga *ing*-avledningar har *centring* regelbundet *ar*-plural (s. 79). Eftersom verbstammen slutar på -KKr är *ning*-avledning ej möjlig (s. 155). Ex. 7 är unikt ifråga om PB *-ne* (s. 127). Av de 3 *na*-beläggen på PB är 1 från 1910.

	SO		SB		PO		PB	SUMMA
centring	114	centringen	15	centringar	27	centringarna	3	160
centrings+	2					centringarne	1	2
+centring	14							14
	130		15		27		4	176

	SUMMA
INF centra 11 PRES centrar 2 PRET centrade 49 SUP centrät 2 PRES PTC centrande 2	66

S: Det är mycket vanskligt i enskilda fall att av kontexten kunna utläsa om *centring* används om 'passning från ytterkant mot centrum' eller om lexemet kan användas även om annan riktning än centripetal. Lägesangivningar såsom *hörnflagga* (ex. *centring* 1-2) eller personbeteckningar (åtminstone ex. *centra* 1, *centring* 1-2, 5 och 7-8 avser ytterspelare) vittnar om att grundbetydelsen 'mot centrum' är eller i varje fall har varit levande. *Centra* ex. 4 är dock ett belägg som visar att ordet även kan förekomma om 'passningar förbi centrum ut mot planens andra sida'.

Relationen mellan *centring* och *passning* är enligt vad som ovan antytts i varje fall delvis av subkomplementär art (s. 172). *Centring* är alltså specificerande i förhållande till *passning* och den motsättning som AS:s formulering kan ge ett intryck av är missvisande.

D: Frekvensen är klart sjunkande, kanske på grund av att grundbetydelsen ej hållits levande och den specialiserande funktionen har därför inte kunnat uppehållas. Från 1970 saknas belägg.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM centra	4	20	19	12	9	2	–	66
LEM centring	11	51	63	27	17	7	–	176
{centr}	15	71	82	39	26	9	–	242

För {centr} ter sig distributionen på följande sätt:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<centr>	67	234	636	940	854	731	263	3725
<c>	2	42	424	915	489	356	24	2252
{centr}	69	276	1060	1855	1343	1087	287	5977

Därmed hör {centr} till de högfrekventa morfemen med riklig beläggning alla år. Som för övriga lagspelstermer (s. 207) inträffar toppen 1940–50, medan den frapperande nedgången år 1970 främst beror på förändrad speltaktik.

Century

Import: century, NOM.

Lexica

SuL: **Century:** 100-meters löpning (15).

Belägg

FÖRL: ... efter det Tolan och Simpson störtat fram över banan för "century"-titeln (IB 17-9-30;1:2).

Kommentar

D: Lexemet är endast belagt i ovanstående exotiska ex. (s. 231).

Challenge round

Import: challenge(r) round, NOM (NOM + NOM).

Lexica

Challenge round (tennis), den sista och avgörande omgången i en utslagstäv., där mästerskaps- eller prisförsvaren möter segraren bland övriga deltagare. Systemet var vanligt förr.

Belägg

FÖRL: 1) ... för första gången slutomgången - the ChallengeRound - i Davis Cup (IB 1-9-50;5:1). 2) Davis Cupturningens tre inledande om-

gångar ... medan Challenger-Round avgörs liksom förra året i Cleveland ... (IB 14-1-70;13:3).

Kommentar

SD: Båda beläggen behandlar som synes tennistävlingen Davis Cup. Ex. 1 har den engelska benämningen som omvänd explikationsvarians (s. 229) medan ex. 2 har eravledning.

Champion

Import: champion, NOM och championship, NOM.

Avledning: championat, NOM.

Ellips: champ, NOM.

Lexica

- SuL:** **Champion**, champ, title-holder, "titlist"; mästare, champion (15).
Championship; mästerskap, titel (16).
- AS:** **Champion** ... i idrott den ypperste, mästaren. Förekommer i olika sammansättningar, t.ex. Champion of the World eller World Champion = världsmästare.
- Sak:** **Champion** – one who has defeated all opponents ... Actually, the individual or team rated at the top of his particular sport, field, classification or division, whether all opponents have been defeated or not.
- NEO:** **Champion** subst. best.f. undviks, plur. -s , n-genus *innehavare av mästerskapstitel i spel el. sport, särsk. boxning: *tungviktschampion*. HIST.: sedan 1880.
Championat subst. -et, plur. -best. plur. -en. HIST.: sedan 1947.
- SAOL₁₁₋₁₂:** **Champion** -en s. mästare i sport.
Championat -et; pl. = s. mästerskap o.d.

Belägg

- SO:** 1) Bland de anmälda deltagarna märkas vår champion, Moje Öholm ... (DN 14-1-10;8:2). 2) Mr Mann är ju engelsk champion på 800 meter, så han har ju onekligen en god portion reputation att försvara (DN 8-9-10;5:5). 3) Jag gick därifrån med en känsla av att Joe inte gärna kunde undgå att bli champion (IB 19-1-40;4:1). 4) Louis har ingen tanke på ... att göra anspråk på att vara "champion alla kategorier" (AB 7-1-50;12:2). 5) Förutom 1948 års världsmästare, "Odden" alltså, startade även fjolårets world's champion, Kornel Pajor (IB 18-1-50;3:4). 6) ... blir Joe förste tungviktschamp (DN 26-9-50;14:1). 7) ... allt talar för att 1966 års Europamästare blir holländsk champion 1970 (DN 11-1-70;19:6).
- SB:** 8) ... men han föreföll nervös inför den erkända champion bland skolgossarna och missade ... (DN 4-1-10;9:5). 9) ... mot den erkända champion bland "smågossarna" ... (DN 7-1-10;6:6). 10) ... ledningen övertogs nästan genast av den engelska champion, Coales ... (DN 10-

9-10;8:1). **11** ... den gamle svenske mästaren – och obestridliga champion i denna idrottsgren – Bertil Ugglå ... (IB 2-1-11;4:3). **12** ... dessa ideliga knock outs på "the Swedish champion" (som han tituleras i den amerikanska reklamen) ... (IB 22-9-30;14:4-5). **13** Charles anses på många håll i världen vara the champion (IB 27-9-50;1:5). **14** ... en VM-match mot dåvarande championen Braddock (DN 22-9-50;16:2). **15** ... samt fick förutom "the world's champion" Järvinen (IB 22-1-60;5:1).

PO: **16** ... tävlade de förut nämnda utlänningarna mot våra egna champions (AB 8-9-10;8:7). **17** Vem skulle efter honom föra de svenska färgerna till segrar i striden med utländska champions? (AB 12-1-20;7:5). **18** ... Argentinas mästare i Sydamerika rankas högre än Brasiliens champions (IB 2-1-50;9:6). **19** ... om 1949 års mästare skulle repetera sin taktiktriumf mot 1948 års champions (IB 16-1-50;1:2-3).

PB: **20** För första gången sedan i våras spelar champions i New York (IB 9-1-20;16:3).

FÖRL: **21** Champion-"Grappler" på Funkis i kväll: Schweizaren Hermann Gehri, olympisk mästare i fribrottning (bildtext i IB 5-9-30;11:3).
Championat

SB: **1** ... ty segrarne här bli andra omgångens favoriter till championatet 1920 (IB 23-1-20;40:4). **2** ... en strid på kniven om ligachampionatet (IB 2-9-70;23:3).

PO: **3** ... de tre förnämsta championnat som finns (IB 22-1-60;5:3-4).
Championship

SO: Degerfors har däremot tycke av engelska eller kontinentala proffs i sina välsittande tröjor och stadiga byxor av tjockt, hårt tyg. Detaljen bidrog att skapa det intryck av pondus och "first class" som anstår ett lag i toppen på landets "league championship" (IB 30-9-40;10:3).

Kommentar

G: I *championat ex. 3* har <n> unikt dubbeltecknats.

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
champion 63	champion 4 the champion 4 championen 1	champions 10	champions 1	83
champion+ 13				13
+champion 35		+champions 3		39
+champ 1				3
+champion+ 3				
115	5 9	4	13	1
				138

SO	SB	PO	PB	SUMMA
-	championatet 3	championnat 1	-	4
+championat 2	+championatet 3		-	5
2	6	1	-	9
championship 1	-	-	-	1

Endast 1 belägg på *champion* (ex. 14) har svensk ändelseallomorf. Såsom NEO anger undviks bestämd form. Morfologisk eskapism kommer till synes i ex. 8–11. Ett unikt PB-ex. (20) saknar determinationsallomorf vid plural-s, den ändelse som dessutom samtliga 13 PO-belägg har (s. 129). En avgörande orsak till böjningsmotståndet i SB är säkert stamslutet *-n* efter trycksvag vokal (s. 123). Att SB- och PB-beläggen är så få kan förklaras med fakultativ varians av *mästare* o.d. Variansen är alltså till stor del morfologiskt betingad. Av de 4 beläggen för SB *the champion* innehåller 3 en bestämning till huvudordet (såsom i ex. 12 och 15). Det likaledes exotiska ex. 13 har dock *the+NOM*, vilket är unikt i materialet (s. 124).

Avledningen *championat* är likaledes unik i materialet med hänsyn till suffixet *-at* och har måhända inlånats från franskan (s. 157).

Ellipsen *champ* (ex. 6) utgör ett enstaka undantag.

S: I ex. 4–7, 11, 13–15 och 18–20 är *champion* använt med innebörden 'mästare', 'vinnare av mästerskap' och det förefaller vara den vanligaste betydelsen. Eftersom kontexten ej alltid ger tillräcklig information stöter det på stora svårigheter att kontrollera i vilka övriga fall som innebörden 'mästare' är relevant. Sannolikt används dock *champion* ofta även om 'framstående/mästerlig idrottsman' utan att denne behöver inneha formell mästarvärdighet.

D: Att lägga märke till är den intrasentensiella variationen med *mästare* i ex. 5, 7, 11 och 18–19 (s. 220). Det är tydligt att distributionen till icke ringa del är beroende av varians (och kanske exotism) vid sidan av ovan nämnda morfologiska restriktioner. *Champion* har (bortsett från 1970) en tämligen jämn kronologisk fördelning men med en tydlig topp det materialrika året 1930. Mot bakgrund av endast 1 belägg för *champion* 1970 är det överraskande att 6/9 ex. på avledningen *championat* är från detta år. Kanske beror det på det ökande inflytandet från hästsport, där *championat* verkar tämligen vanligt.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM champ	–	–	–	–	1	–	–	1
LEM champion	17	18	49	9	26	17	1	137
LEM championat	–	1	–	1	–	1	6	9
LEM championship	–	–	–	1	–	–	–	1
{champion}	17	19	49	11	27	18	7	148

Charge

Import: charge, V.

Avledning: chargande, NOM.

Lexica

SuL: **Charge forward** (through the tape); kasta sig framåt (i/mot mål) (16).

SAOL_{11–12}: **Charge** ej i sportbetydelse.

Belägg

Charge

IMP: ... följt av taktfasta rop med "charge" framåt för varje gång en amerikansk startade ... (DN 30-9-60;22:8).

Chargande

SB: ... stämde också in utan att ha en aning om vad "chargandet" betydde ... (DN 30-9-60;22:8).

Kommentar

G: I *ande*-avledningen har det stamslutande <e> strukits framför <a> (s. 25).

M: Lättheten att bilda verbalabstrakter på -ande exemplifieras av *chargande*-belägget, någon motsvarande verbavledning är inte känd (s. 154).

SD: Endast belagt i ovanstående 2 exotiska belägg (s. 231).

Cheer

Import: cheer, NOM och cheerio, INTERJ.

Lexica

SuL: **Cheer**; eggande rop (17).

AS: **Cheer**, *cheers*, bifalls-, hurrarop.

*Belägg**Cheer*

PO: Men the boys of Great Britain fingo alltid sina tre cheers, om än de stöddiga City-"Bobbies" hörde till gullgossarna ... men den engelske hejarcommandern, som nyss anfört briterernas samfällda cheers ... (IB 1-9-20;504:3).

Cheerio

Faktiskt rätt kul att han 5 min. innan han skulle gå ut och höja klubban till ett "cheerio" för hemmalaget inte visste att han skulle spela på proffssidan (DN 4-1-50;14:4).

Kommentar

M: Det unika exotiska dubbelbelägget på *cheers* har *s*-plural (s. 96).

D: Båda beläggen är exotiska. *Cheerio*-belägget åsyftar en svensk spelare som får hoppa in som reserv i ett amerikanskt professionellt ishockeylag.

Chip

Avledning: chippa, V.

Lexica

Avis: **Chipshot**: one from near the green on to which it is lofted – to fall near to the hole.

NFS: **Chip** eller *chip-shot*, är ett kort slag till inslagsplatsen på en golfbana.

Belägg

PRET: Plötsligt slog de en drive på 250 m, shippade en boll några decimeter från hålet ... (IB 2-9-70; 25:1).

Kommentar

GM: Det unika belägget stavas med <sh> istället för med <ch> (s. 44). Nomenet *chip* har ej belagts men däremot alltså verbavledningen (s. 147).

D: *Chip* är en vanlig teknikterm i golf men i likhet med andra dylika är beläggningsen i materialet endast tillfällig (s. 200).

Circuit

Import: circuit, NOM.

Lexica

OEDS: **Circuit** 3/10 e/e A course or round of various athletic exercises. 10/10 **circuit-training**, the performance by an athlete of repeated circuits.

Belägg

FÖRL: ... ett speciellt circuitträningsprogram (IB 13-1-60;7:6).

Kommentar

SD: Endast belagt i detta unika ex. Omkring 1960 introducerades nya träningsmetoder, bestående i varierade övningar enligt ett cirkulationssystem. Eftersom förliden lätt kan identifieras torde *circuit* endast ha enstaka beläggnings och normalt återges med *cirkel-* som i IB 20-1-60; 8:5 (cirkelträning).

Clever

Import: clever, ADJ.

Lexica

Ej i specifik sportbetydelse i någon ordbok.

Belägg

SOU: 1) Det var en clever gosse som inte tyckte om att Knutte luggade honom på bollen titt och tätt (IB 11-9-50;2:3). 2) Lindskog är mannen för 1962 – som bolluppslagare och strateg behövs en konditionsstark, kraftig och clever gosse (AB 3-1-60;12:1).

Kommentar

M: *Clever* har endast belagts i SOU (s. 138) med *gosse* som huvudord.

SD: Det är svårt att av de båda beläggens kontext kunna utläsa någon speciellt åsyftad betydelse. En anledning till att adjektivet *clever* har valts skulle kunna vara att man saknat en heltäckande svensk motsvarighet. En smula förvånande är att båda beläggen förekommer i artiklar om svenska fotbollsspelare i Italien.

Clinch

Import: clinch, NOM.

Avledning: clincha, V.

Lexica

- SuL: **Clinch**; clinch, clinching, klinch, klinchning (228:boxning).
Clinch 1/2 clincha, klincha – **Clinch** 2/2 gå i clinch.
- NFS: **Clinch**, omfatta, hålla fast, *boxnt.*, är den situation, som uppstår, då boxarna stå så tätt på varandra, att de ej kunna växla slag.
- NEO: **Clinch** subst - *en* *ömsesidig fastlåsning av (de tävlandes) armar under boxningsmatch: *boxarna gick i – och ringdomaren beordrade "bryt"*. HIST.: sedan 1925.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Clinch** -en s. sport. fastlåsning i boxning; gå i c.

Belägg

- Clinch*
- SO: 1) Boxarna hålla, hänga på motståndarna, slå i nacken och i njurar och slå i clinch (IB 1-9-20;503:2). 2) God dag, gamle Johny, säger HP och går i klinch med Widd, den nye sparringen (bildtext i DN 16-1-30;12:5-6).
- SB: 3) ... då clinchen bröts (AB 27-1-30;7:4).
- PO: 4) De äro efterhängsna och ha förmåga att göra sig loss ur clincher och hålla på i ett (IB 13-1-30;6:5). 5) Charles räddade sig emellertid med clincher (IB 29-9-50;5:4).
- PB: 6) ... med vänster och höger i clincherna (IB 27-9-20;574:1). 7) ... framförallt i dykningar och efterföljande slag, då clincherna brytas utan domarkommando (AB 29-1-30;8:3). 8) Han spolerade matchen för Nisses vidkommande, då han hela tiden bröt för tidigt i clincherna ... Kocks protester mot hans för tidiga "break" vid clincherna (IB 10-9-30;1:2).
- Clincha*
- PRET: 1) ... men Billy höll sig uppe och clinchade (DN 26-9-20;7:2). 2) Yankeeen rusade i ett under vilt svingande, men Norman stoppade honom med ypperliga vänster och clinchade mycket (IB 17-9-30;2:4). 3) ... men clinchade för mycket (DN 22-9-40;19:4).
- SUP: 4) ... blev dansk frispark för det Börje skulle "clinchat" Laursen (IB 27-9-20;573:5).

Kommentar

G: <k>-stavning är i materialet unik i ex. 2 (s. 40).

M:

	SO	SB	PO	PB		SUMMA
clinch	15	clinchen 2	clinchet 2	clincherna 3	clincharna 1	23

PRET: clinchade 3	SUP: clinchat 1	SUMMA 4
-------------------	-----------------	---------

Clinch har i 5 av 6 plurala belägg *er*-plural medan det sjätte (ex. 6) har *ar*-plural. Trots det spröda materialet exemplifieras därigenom en rådande vacklan hos nomina med stamslut på /ʃ/ (s. 85).

SD: I ex. *clincha* 4 har verbet använts sekundärt om fotboll (s. 173). Inte minst det faktum att *clincha* används sekundärt i detta exempel tyder på att {*clinch*} förekommer klart tidigare än vad NEO uppger. Också *clinch* 1, 6 och *clincha* 1 är tidigare än NEO:s förstauppgift. Som boxningsterm har *clinch* totaldistribution (s. 217) och uppvisar den för dylika termer vanliga beläggskoncentrationen till 1930 och 1950 (s. 192).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM <i>clinch</i>	–	2	9	–	9	3	–	23
LEM <i>clincha</i>	–	2	1	1	–	–	–	4
{ <i>clinch</i> }	–	4	10	1	9	3	–	27

Clinic

Import: clinic, NOM.

Lexica

Ej belagt i sportbetydelse i någon ordbok.

Belägg

SO: 1) ... i sin berömda "golfklinik" (DN 4-9-60;35:5).

PO: 2) ... coaches clinics-tränarträffar med internationell expertis (IB 9-9-70;14:4).

Kommentar

G: ex. 1 har <k> initialt i efterled. Till detta bidrar sannolikt existensen av det utom-idrottsligt etablerade <klinik>.

M: Det unika exotiska pluralbelägget ex. 2 har *s*-form.

SD: *Clinic* som golfterm för berömda professionella golfspelares teknikuppvisningar är tämligen vanligt. Detta kommer ej till synes i materialet, vilket endast innehåller ovanstående 2 ex. (varav ex. 2 avser basketboll).

Clip

Import: clips, NOM.

Lexica

SuL: **Toe clip;** (383:cykel).

Avis: **Toe clip;** a light metal frame secured to the pedal and fitted with a strap, intended to prevent the foot slipping off the pedal (181:cykel).

NEO: **Clips** subst. *-et*, plur. *-*, best. plur. *-en* BET.-NYANS: om (annat föremål som fästs med) klämma: *pedalklips*. HIST.: sedan 1950.

SAOL₁₁: **Clip** el. **clipp** äv. **clips** -et (SAOL₁₂:**clips**); pl. = s. anordning för fastklämning, klämma.

Belägg

- PO: 1) ... deltagarna i pojk-6-dagars ska köra på standardcyklar med specifikationen att tåklips, nedböjda styren och tubdäck inte är tillåtna (AB 17-9-60;16:1).
- PB: 2) Han hade krångel med tåklippsarna och måste till slut stanna och ordna grejorna (DN 2-9-30;12:6). 3) ... först fick jag fel på klippsen (DN 2-9-30;13:5). 4) Hammarbypojken har om möjligt gjort en ännu förnämligare bragd, då han punkterat tre ringar, haft fel på tåklipsen ... (DN 3-9-30;16:6-7). 5) I nervositeten hittade Hjalle icke in i tåklipsen fort nog (IB 8-9-30;6:3). 6) ... fick s.k. varj på tåklipsen redan vid ... (bild i AB 2-9-40;16:2). 7) ... fått fötterna i pedalklipsen (DN 3-9-50;23:3).

Kommentar

GM: ex. 1 är unikt ifråga om <c>-stavningen (s. 39). Dubbelteckning av <p> återfinns i 4/11 belägg (däribland ex. 2-3) (s. 38). NEO har <k>-stavning i sportbetydelsen liksom i ex. 2-7. På grund av betydelsen finns nomenet i de allra flesta fall i plural. Detta ökar benägenheten för *s*-form även i de sällsynta ex. på singular förekomst. Det kan i sin tur orsaka dubbel pluralbildning såsom i ex. 2 (s. 114). PB klippsen i de övriga ex. tyder på att clips attraheras i sin böjning av neutrer på konsonant. SAOL₁₀ och III har primärt utrum *clip* med *s*-plural och sekundärt neutral *s*-avledning (s. 56) med Ø-plural för lexemet i den allmänna betydelsen 'klämma', men NEO och SAOL₁₁₋₁₂ anger blott neutrum. Därigenom kan nomenet helt böjas efter 5:te deklinationen (s. 91).

SO	SB	PO	PB	SUMMA
-	-	klip(p)s 2	klippsen 1	4
		+clips 1	+klipsen 6	7
-	-	3	7	11
			8	

SD: *Clips* förefaller att ha totaldistribution (s. 218), vanligen dock med *tå*- som förled och alltså bildande ett hybridord.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{clip}	-	-	5	4	1	1	-	11

Close quarter

Import: close quarter, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

SuL: **Close quarter**; närkamps- (228:boxning).

AS: **Close quarter**, nära in på motståndaren, term i boxning.

Belägg

- SO: 1) Petersen, som är gift, hade sin unga fru med sig och tog in på Park Hotell, där han för att vila ut gick i "close quarter" så att Aftonbladets kameraman och medarbetare först när solen stod högt på himlen kunde bereda sig tillträde till det danska "værelset"... (bildtext i AB 4-1-30;8:1). 2) Sebastiao kommer sannolikt att få HP att missa en hel del och samla poäng genom sin snabbhet i avståndsboxningen; i "close quarter" torde HP vara honom för rutinerad (AB 29-1-30;8:1).

Kommentar

M: Böjd form har ej belagts och torde knappast förekomma.

S: Den lexikaliska betydelsen 'närkamp' är tydlig i ex. 2 där uttrycket kontrasteras mot 'avståndsboxning'. Ex. 1 visar sekundär användning. Förmodligen är avsikten att frammana person- och miljökonnotationer (s. 230), eftersom det är en dansk boxare som åsyftas, något som också *vaerelset* tyder på. Den sekundära användningen har lett till bristande precision och avsedd (?) tvetydighet.

D: Materialet innehåller endast ovanstående 2 belägg (s. 220).

Club

Semantisk utvidgning: klubb, NOM.

Avledning: klubbist, NOM.

Lexica

- SuL: **Club**; förening, klubb (18).
 NEO: **Klubb** subst. *-en -ar 1/2* typ av förening ... BET.NYANSER: a/b allmänna förening: ... *idrottsklubb* . HIST.: sedan 1755.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Klubb** *-en -ar* ej i specifik sportbetydelse.

Belägg*Klubb*

- SO: 1) Han startade utan klubbeteckning: ... men den första klubben han tillhörde påstår att han fortfarande står som deras medlem hvarföre en tvist uppstått angående hvilken klubb han egentligen tillhör (IB 9-1-11;2:4). 2) Däremot har jag svårt att tro, det någon Riksförbundet tillhörande förening eller klubb skulle våga riskera följderna af ett utträde. Ett sådant skulle nämligen vara detsamma som ifrågavarande förenings eller klubbs snara undergång, ty antalet idrottsföreningar i Stockholm ... en sådan klubbs eller förenings medlemmar snart ledsna ... (IB 13-1-11;3:3). 3) Örgryte är ju en amatörklubb (DN 13-1-60;19:1).
- SO GEN: 4) Se ex. 2!
 SB: 5) Se ex. 1!
 SB GEN: 6) ... klubbens amatörer ... den rika klubbens ... (DN 2-9-60;22:1).
 PO: 7) Svenska serien däremot blir ju en strid för alla deltagande klubbar ... (IB 20-1-11;2:4). 8) Nio klubbar (rubr i DN 12-9-30;14:3).

- PB: 9) De köpenhamnska fotbollsklubbarna hafva ... Emellertid lyckades det fyra af de ledande klubbarne ... (IB 9-1-11;2:3).
- PB GEN: 10) Till glädje respektive sorg för klubbarnas supportere (DN 24-9-60;18:3).
- FÖRL: 11) Se ex. 1! 12) Sexklubbmatcher (rubr) ... Sexklubbsseriens matcher (AB 30-1-30;8:4). 13) Klubbledare driva och hjälpa fram boxarna (DN 16-1-40;16:3).
Klubbist
- PO: Vädrret har kommit oss sex-klubbister att misströsta (DN 31-1-30;16:4).

Kommentar

G: *Klubb* som tidigt var väletablerat i utomidrottslig betydelse, har med några enstaka exotiska undantag <k>-stavning (se s. 40) och fördubbling av slutkonsonanten (s. 37), bortsett från 5 belägg på ordfogningen *fan club*.

M:

SO		SB		PO		PB		SUMMA
klubb	837	klubben	812	klubbar	637	klubbarna	592 -ne 3	2881
klubb+	1810							1810
+klubb	304	+klubben	493	+klubbar	232	+klubbarna	391 +-ne 4	1424
+klubb+	1							
+klubbs+	41							42
klubbs	43	klubbens	325	klubbars	20	klubbarnas	111 -nes 2	501
+klubbs	6	+klubbens	69	+klubbars	8	+klubbarnas	104	187
	3042		1699		897		1198 9	6845
							1207	
-		-		klubbister	1		-	1

Lexemet *klubb* har genomgående *ar*-plural liksom övriga nomina på *-bb* (s. 75). Alla PB-formerna med *-ne* är från 1910-11 och alternerar utan skönjbar fördelningsprincip med *-na* (se ex. 9!).

Genitiv är mycket vanlig vid detta lexem, även i SO (s. 132). Endast 1 unikt fall finns att anföra som avledning till detta högfrekventa nomen. *Are*-avledningar till idrottsföreningars namn (ex. *sportklubbare*) finns dock.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTAL
LEM klubb	195	395	1609	1209	1175	1208	1054	6845
LEM klubbist	-	-	1	-	-	-	-	1
{klubb}	195	395	1610	1209	1175	1208	1054	6846

Frekvensen är hela tiden mycket hög även om synonymen *förening* (variation i ex. 2) säkerligen också kan uppvisa ett stort antal belägg.

Coach

Import: coach, NOM.

Lexica

- SuL: **Coach**: tränare, idrottsinstruktör, instruktör (19).
 OED: **Coach** 3/6 *University colloq.* b/b One who trains others for an athletic contest. ..
 NEO: **Coach** subst. *-en -er* *tränare i lagspel, som spelar en aktiv ledarroll under matcherna i bl.a., ishockey och basketboll: *-en toppade laget i slutminuterna*. HIST.; sedan 1962.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Coach** *-en -er* s. idrottstränare, lagledare.

Belägg

- SO: 1) För matchen har Ezzards manager som tränare specialengagerat Ray Arcel, den skarpskurne "coach" som vi sett ett par gånger här i Stockholm bl.a. som tränare och chefsekond för Joe Baksi (IB 27-9-50;2:3). 2) ... blev ju världsberömd som tränare ... Idrottsmannen "gör" tränaren. Det brukar understrykas inte minst av Larry Schneider, som var USA:s chefstränare i Rom. "Kan jag få Owens till min skola blir jag erkänd som coach" resonerade han och fick rätt (IB 23-9-60;2:6). 3) Englands landslag ... ny coach ... Sedan 1963 har Ramsey varit tränare ... (DN 20-1-70;24:8). 4) Jan Suchy ... var nu coach i båset (DN 14-9-70;23:1). 5) Där har våra svenska tränare mycket att lära. Men vid de konferenser vi i Rom hade med australiske coachen Arthur Cuzach ... och ett par av de amerikanska tränarna ... (IB 19-9-60;12:2).
 FÖRL: 6) ... coaches clinics – tränarträffar med internationell expertis (IB 9-9-70;14:4).

Kommentar

M: Ex. 5 är det enda ex. med svensk böjningsallomorfi. Ex. 6 är unikt i materialet genom att ha plural form av förleden (s. 112f.).

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
coach	8	coachen 1	–	–	9
			coaches+		1
	8	1	1	–	10

D: *Coach* står i fakultativ distribution till *tränare* (det allmänna ordet) och *instruktör* (som var vanligt förr). I ex. 1–3 och 5–6 står *coach* som variant till *tränare*, vilket förekommer upprepade gånger i kontexterna. I ex. 6 finns explikationsvarians av den engelska ordafogning i vilken *coach* ingår som förled med plural form. Distributionen är, av de fåtaliga beläggen att döma, exotiskt betingad med (intrasentensuell) varians som bidragande faktor (s. 226). 9 av de 10 beläggen är från 1960 och 1970 och 6 är tidigare än NEO:s första beläggsuppgift.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{coach}	–	–	–	–	1	5	4	10

Comeback

Import: come back, NOM och V (V + ADV) they never come back, VFRAS (PRON + ADV + V + ADV).

Avledning: come-backa, V.

Lexica

- SuL: **Come back**; come back, återkomst till tävlingsbanan (19).
Come back; göra en come back (19).
- AS: **Come back**, säges en idrottsman göra, när han efter en längre tids frånvaro fr. tävlingar åter uppträder i dylika. Att göra come back är ofta förenat med stora svårigheter, och man har präglat uttrycket "they never come back" ("de kommer aldrig tillbaka") med särskild syftning på boxningssp. stora mästare.
- NEO: **Comeback** subst. *-en -er* *första (offentliga) framträdande efter en tids frånvaro av idrottsman, artist e.d.: *han är frisk efter knäskadan och gör - om en vecka*. HIST.: sedan 1931.
- SAOL₁₁: **Come back** el. **comeback** s. återkomst t.ex. som skådespelare; en c.
 SAOL₁₂: **Comeback** el. **come back** s. *-en -er* återkomst ... el. idrottsman.

Belägg

- NOMEN
- SO: 1) Johansson visade sig ha kvar det mesta av sina boxningstalanger, och hans come-back måste anses lyckad (DN 7-1-30;12:6). 2) ... som en längre tid varit borta från brottningen gjorde en come-back (DN 13-1-30;11:3). 3) Sålunda valdes till ordförande en av föreningens gamla fotbollsinternationals, Nils Wiklund, som därmed gör sin come back - fast på det administrativa området (DN 26-1-30;13:3). 4) Kommer frankrikeproffset Yngve Brodd att göra comeback i svenska landslaget (AB 25-9-60,16:2-3).
- SB: 5) ... gnagets nya bandygetingar ... endast ett lyckat genrep att falla tillbaka på vid kommande come-backen i det förnämliga allsvenska sällskapet (DN 2-1-50;22:5-6). 6) Holländaren Jan Klein mot Farr i come backen (rubr i AB 6-9-50;13:2-3). 7) AIK väntar mycket av den allsvenska come-back'en (rubr i IB 16-9-60;8:2-6). 8) ... under de veckor som återstår till comebacken (AB 24-1-70;25:3).
- PO: 9) ... räkna med dels ett par intressanta come-backs och dels ett par fina nyförvärv (DN 8-1-30;12:2). 10) Jim Corbett och Bob Fitzsimmons besegrades i come-backs mot världsmästaren Jim Jeffries (IB 27-9-50;2:2). 11) I de lättare klasserna har förekommit ett halvt dussin lyckade come backs (DN 29-9-50;16:2).
- FÖRL: 12) Men det viktigaste vad Rocky Marcianos come-backplaner beträffar ... hans fru Barbara nu inte längre motsätter sig att Rocky går i ringen igen ... (AB 20-1-60;14:3).

VERB

- INF: 1) De engelska löparna har visat, att det inte är hopplöst att "come back" ... (IB 1-9-50;7:3).
- PRES: 2) "They never come back" är ju ett ordspråk bland boxare (DN 27-9-50;14:6). 3) They never come back ... (rubr i DN 29-9-50;16:1). 4) "They never come back" är en fras som dessa dagar tuggas till leda i spalterna. Det är engelska och betyder att dom aldrig kommer tillbaka. Därmed avses sådana herrar som en gång innehaft ett världsmästerskap i tungviktsboxning och som på gamla dar försöker återtaga denna äreställning (IB 29-9-50;7:6).
- PRES PTC: 5) ... av en efter sjukdomen come-backande Torigny Wåhländer (IB 16-9-60;3:2).

Kommentar

G: Bruket av bindestreck och särskrivning växlar. Av 569 SO-belägg har 167 <comeback> och 323 <come back> medan 79 har <come-back>. SAOL₁₂ har kastat om alternativen och tar upp *comeback* först.

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
comeback 559	comebacken 10	comebacks 6	–	576
comeback+ 18	comeback'en 1			18
+comeback 16	+comebacken 1			17
593	11	6	–	611
	12			

INF: come back 1	PRES come back 5	PRES PTC comebackande 1	SUMMA 7
------------------	------------------	-------------------------	---------

Nomenets genus är uttralt. Apostrof mellan stam- och ändelsemorfem finns i SB-belägget ex. 7 (s. 123). De 6 plurala beläggen har alla *s*-form (s. 101).

För verbet *come back* har svensk böjning endast belagts i participle. Ex. 1 innehåller den uppseendeväckande konstruktionen svenskt infinitivmärke + engelsk infinitiv (s. 145).

S: *Come back* innebär vanligen 'återkomst till tävlingsbanan' (SuL, AS, NEO m.fl.) efter skada o.d., men ordet kan också ha en vidare användning. I ex. 4 gäller det sålunda återkomst till svensk fotboll efter utländskt spel, i ex. 5 en klubbs återvändande till högsta divisionen och i ex. 3 är *come back* använt om det förhållandet att en tidigare aktiv idrottsman blivit ledare. Avis' definition är således endast delvis täckande. Betydelsen hos uttrycket *they never come back* framgår av ex. 4. AS:s definition är alltför allmän, då den ej framhåller begränsningen till den tyngsta vikt-klassen.

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM comeback NOM	–	–	133	85	154	116	123	611
LEM comeback V	–	–	–	–	6	–	–	6
LEM comebacka V	–	–	–	–	–	1	–	1
{comeback}	–	–	133	85	160	117	123	618

Nomenet *comeback* har totaldistribution (s. 219). Som verb ingår ordet företrädesvis i frasen *they never come back*, som brukar citeras i synnerhet i samband med

världsmästerskapsmatcher i professionell tungviktsboxning. Frasen har betraktats som en idrottslig naturlag intill dess att Floyd Patterson 1960 återtog den förlorade världsmästartiteln från Ingemar Johansson. I ex. 2–4 finns tre ex. på frasen, alla från 27–29 september 1950.

Coming man

Import: coming man, NOM (ADJ + NOM).

Ellips: coming, ADJ.

Lexica

- AS: **Coming man**, en ung idrottsman, som inger löften för framtiden, en kommande man. Jfr det svenska påläggskalv.
 Web: **Coming** [Colloq.] Showing promise of being successful or famous.
 NEO: **Coming man** subst. ingen böjning, *n*-genus *lovande person [syn. **framtidsmän**]. HIST.: sedan 1947.

Belägg

- Coming*
 SOU: 1) Han är blott 14 år och coming i allra högsta grad (DN 15-9-30;18:2). 2) En i hög grad "coming" hoppflicka är ... (IB 15-9-50;5:1).
 P: 3) De övriga ungdomarna är "coming" ... (DN 15-1-40;14:6).
Coming man
 SO: 1) Ribbing, ... är tydligen en "coming man" (DN 15-9-20;9:3). 2) ... en verklig coming man (DN 27-9-30;16:4). 3) ... och visade att han är en starkt coming man (DN 18-1-60;19:7). 4) ... sin plats som vår coming man (AB 17-9-50;15:2).
 PO: 5) Mannen lär nämligen vara en av våra "coming men", med ovanligt stora förhoppningar fästade vid sig (IB 23-1-20;37:4). 6) En del av våra coming män visade lovande takter ... (IB 12-1-40;2:2). 7) Ett par av dem som man brukar beteckna som lovande ... (och det är inget dåligt betyg åt våra coming men (DN 16-1-50;16:8). 8) Sverige är ensamt om att ha skickat sina coming men ... (AB 8-1-70;31:4).

Kommentar

G: De äldre beläggen (såsom 20-talsex. 1 och 5) har citattecken. Av *coming* är det ex. 2 (attributivt med tillfälligt svenskt huvudord) och ex. 3 (pluralt) som har citattecken. Dessa tecken är alltså syntaktiskt och morfologiskt motiverade.

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
coming man	17	–	coming män 11	1	– 28

SOU: coming	6	P: coming	1	SUMMA	7
-------------	---	-----------	---	-------	---

Med undantag av ex. 6 har *coming man* den oregelbundna engelska pluralen *coming men* (s. 113) trots att omljud har få paralleller. Nomenet *man* och dess oregelbundna plural har emellertid hört till det centrala ordförrådet för engelskkunniga svenskar. Bestämd form finns ej belagd, vilket har sin förklaring i svårigheten för ordfogningar att anta determinerad form (s. 121).

Coming förekommer såväl attributivt som predikativt. I ex. 3 saknas svensk plural kongruensböjning (s. 138). Det är sannolikt att *coming* är en elliptisk bildning i svenskan. Att adjektivet *coming* skulle ha inlånats separat är teoretiskt möjligt men mindre troligt.

SD: I *coming man* ex. 3 förutsätter den adverbiala bestämningen *starkt* att *coming* är bärare av egen levande betydelse. Även ellipsen *coming* tyder på att så tycks vara fallet och föregås av 19 interna belägg. *Coming man* har fakultativ distribution i förhållande till *påläggskalv*, *lovande grabb* o.d. (s. 220). Fr.o.m. 1920 finns en handfull belägg varje undersökningsår (s. 191). NEO:s förstabeläggsuppgift är alltså ett drygt kvartsekel senare.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM <i>coming</i>	–	–	1	2	4	–	–	7
LEM <i>coming man</i>	–	3	7	6	3	3	6	28
{ <i>coming</i> }	–	3	8	8	7	3	6	35

Commander

Import: commander, NOM.

Lexica

Ej i specifik sportbetydelse i någon ordbok.

Belägg

... men den engelske hejarcommandern, som nyss anført britternas samfällde cheers (IB 1-9-20;504:3).

Kommentar

MSD: Endast belagt i denna unika exotism, som har svensk bestämdhetsböjning (s. 231).

Competition

Import: competition, NOM.

Lexica

SuL: **Competition;** tävling, tävlingar (20)

Belägg

SO: 1) ...”plenty of competition” (förträning) i små matcher (IB 22-1-30;2:4).

SB: 2) Tredje rondan i "the competition proper" om engelska cup'en (IB 13-1-30;10:3).

Kommentar

M: Det exotiska adjektivbestämda ex. 2 har fristående bestämd artikel (s. 124).

SD: Endast belagt i dessa två exotiska 30-talsex. Översättningsvariansen i ex. 1 är oprecis och kan vara vilseledande. *Matchträning* borde det ha stått i detta fall.

Contender

Import: contender, NOM.

Lexica

SuL: **Contender for the title;** titelaspirant (228:boxning).

Avis (79) och Sak: **Contender:** a boxer to fight another who, generally, holds some championship.

Belägg

SO: Jag har i dag talat med norrmannen som sprudlade av förbannelse därför att han av Gardenkonsortiet ratats som "contender" mot Sharkey i Miami (IB 10-1-30;2:4).

Kommentar

SD: Normalt används SuL:s översättning *titelaspirant* eller (vanligast) *utmanare*. Det unika belägget ingår i en USA-rapport och är alltså exotiskt (s. 231).

Count

Import: the full/long count, NOM (DET ART + ADJ /ADJ + NOM).

Lexica

SuL: **Count, full=;** full räkning (229:boxning).

Sak: **Full count** – the ten seconds after which a boxer who is knocked down fails to arise and he is counted out.

Belägg

SB: 1) En Maloney skall säkert ännu som en "has been" ha dynamit nog i sin berömda höger att sända Carnera till canvasen för "the full count" (AB 25-1-30;7:1). 2) ... kommer denna the fight of the long count att diskuteras ... har också gått till historien som the fourteen count (IB 20-1-50;10:6).

Kommentar

M: SB återges i båda beläggen med den engelska fristående artikeln *the* + oböjd form av såväl adjektiv som substantiv (s. 124).

D: Beläggen ingår i kommentarer till USA-rapporter och *the full count* liksom *has been* finns endast i dessa exotiska ex. (s. 231). Översättningslånet *räkning till 10* motsvarar engelskans *the full count*.

Counter

Avledningar: kontra, V och kontring, NOM.

Lexica

- SuL: **Counter**, counter-hit, countering, counter-blow; kontraslag (229:boxning).
Counter, v, kontraslå, kontra (229:boxning).
- Avis: **Counter**: a punch returned for one that the opponent has tried and been made to miss (79).
- AS: **Kontra**, att slå kontraslag i boxning.
- NEO: 2/2 **Kontra** verb *-de -t* SUBST.: **kontrande, kontring** *göra ett snabbt motanfall i lagsport: *bortalaget låg mest på försvar men -de då och då*. HIST.: sedan 1954.
Kontring subst. *-en -ar* *snabbt motanfall i lagsport: *kontringsmål; ... bortalaget lade sig på försvar och satsade på snabba -ar*. HIST.: sedan 1954.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Kontra** *-ade* v. särsk. sport. sätta in motstöt, gå till motanfall.
Kontring *-en -ar*.

Belägg

- Kontra*
- PRES: 1) Då Mills går till motanfall kontrar Maxim suveränt (IB 25-1-50,2:5).
- PRET: 2) ... kontrade med snabba hookar (IB 20-1-50;10:5).
Kontring
- SO: 1) ... med en kontring (IB 25-1-50;3:1).
- PO: 2) Han låter dock gärna engelsmannen gå till attack och fångar då in honom med urfina kontringar (IB 25-1-50,2:5). 3) Mot Hellas sprinterkontringar ... (IB 29-1-60;9:1).
- PB: 4) Men Maxims reträtt är en väpnad sådan. Hans skyddande eld är suverän och kontringarna gör ronden jämn (IB 25-1-50;2:6).
- FÖRL: 5) ... då tjeckernas kontringsspecialist Trojan tre gånger å rad sprintade sig loss ... (IB 2-1-60;3:3) ... Vi borde nog ha hittat ett vapen mot den tjeckiska kontringstaktiken (3:4).

Kommentar

G: Det etablerade *kontra-* har attraherat också den nyinlånade betydelsen och inga undantag finns belagda från <k>- och <o>-stavning (s. 40 och s. 32).

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
kontring	1	–	kontringar 5	kontringarna 1	7
kontrings+	5				5
+kontring	1		+kontringar 1		2
	7	–	6	1	14

INF: kontra 1	PRES kontrar 1	PRET kontrade 4	SUMMA 6
---------------	----------------	-----------------	---------

Såväl *kontra* som *kontring* böjs helt enligt huvudmönstren (s. 144 och s. 155). I materialet finns även talrika belägg på prefixet *kontra-* (som i *kontraslå*, men dessa har ej medtagits. Det är sannolikt att ett närmare studium av relationerna mellan *kontra-* och de här diskuterade lemmarna *kontra* och *kontring* skulle visa att *kontra-* fyller ut perioden fram till 1950, då de första beläggen på verbavledningen och verbalabstraktet dyker upp, vilket stämmer bra med NEO:s uppgift 1954.

SD: *Kontra* och *kontring* förekommer främst som boxningstermer (*kontra* 1–2 och *kontring* 1–2 och 4) men är ingalunda ovanligt i lagsporter (*kontring ex.* 3 och 5 från handboll) eller bordtennis.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM kontra	–	–	–	–	3	3	–	6
LEM kontring	–	–	–	–	6	8	–	14
{kontr}	–	–	–	–	9	11	–	20

Crack

Import: crack, NOM

Lexica

- SuL: **Star-athlete**, crack, top-ranking athlete, world beater, star performer, top-notcher, top-athlete, ace, crack, star; elitidrottsman, idrottsman av klass, toppman, elitman, ess (äss), fenomen, förmåga, idrottsstjärna, kanon, stjärna, stjärnidrottsman, ”storhejare” (100)-
- AS: **Crack**, ursprungsbeteckning på kapplöpningshäst av yppersta klass men användes nu om ”stjärnor” i största allmänhet.
- Avis: **Crack**: an outstanding player (20:fotboll)-
- SAOL₁₂: **Crack** ej i idrottsbetydelse.

Belägg

- PO: 1) På tisdagskvällen anlände de båda utländska cracks, tysken Braun och engelsmannen Mann hvilka skola kämpa (DN 8-9-10;5:4).
- PB: 2) ... Leytons seger över ”the southern cracks”, Swindon, och segern ... (IB 23-1-11;3:2).

Kommentar

M: Båda beläggen har *s*-plural (s. 76). Determination uttrycks i ex. 2 med engelsk fristående artikel beroende på det engelska adjektivattributet (s. 130).

SD: Såsom bl.a. framgår av SuL existerar det en mängd synonymer för 'idrottsman av yppersta klass' varav ett urval är anförda. Även om variansbehovet förvisso är stort inom idrottsjournalistiken förefaller det som om *crawl* endast har förekommit vid tiden för undersökningsperiodens början (s. 231). Endast ovan återgivna 2 ex. har påträffats.

Crawl

Import: *crawl*, NOM.

Avledningar: *crawla*, V, *crawlande*, NOM och *crawlerska*, NOM.

Lexica

- SuL: **Crawl**, *crawl* stroke, *crawl* (stroke) swimming; *crawl*, *crawlsim*, framliggande *crawl* (289).
- NFS: **Crawl** ... har blivit beteckningen på de moderna simsätt, som karakteriseras av att simmaren liksom "kravlar" sig fram på vattenytan.
- NEO: **Crawl** subst. *-en* *ett snabbt simsätt varvid armarna växelvis förs framåt så långt som möjligt och benen sparkar mer l. mindre i vertikalled; det vanliga simsättet vid frisim:*crawltag*. HIST.: sedan 1914.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Crawl** *-en* s. **Crawla** *-ade* simma *crawl*.
crawlare s. *-n*; pl. =, best. pl. *crawlarna* **crawling**.

Belägg

- Crawl*
- SO: 1) Han kan inte simma *crawl*, men kravlar sig duktigt fram med hundsim ... (IB 2-1-20;5:2). 2) ... såg man med glädje huru Margit Bratt lagt sig till med ett ej alls oävet *crawl* (IB 13-9-20;539:2). 3) I ypperligt *crawl* badade han sig på 500 fritt till en fjärdeplacering mot de i bröstläge *crawlande* konkurrenterna (IB 15-9-30;6:2-3). 4) Han har ett naturligt och ledigt *crawl* (IB 18-9-40;4:5). 5) Den tekniska fulländningen kulminerar - tycker vi - med hans säregna och rullande *crawl* (IB 8-9-50;2:4).
- FÖRL: 6) ... då var det vältränade simhopperskor och *crawl*fenomen som trädde i aktion (IB 13-9-40,16:5).
- Crawla*
- INF: 1) ... då får hon bara *crawla* 50 meter! (bild i AB 23-9-60;19:2).
- PRET: 2) I samma tävling för juniorer *crawlade* den lille energiske lättviktaren G. Wagner (IB 15-9-20;542:1). 3) Prinsen *crawlade* sedan på riktigt bra ... (DN 13-9-30;13:2).
- SUP: 4) ... och Zimmy har *crawlat* omkring (AB 6-1-60;8:2).
- PRES PTC: 5) Se *crawl* ex. 3! 6) Bibbi följde utan svårighet den kraftfullt *crawlande* Lagerberg (IB 1-9-60;8:2).
- Crawlande*
- SB GEN: Varenda pojke och flicka tycks behärska *crawlandets* konst till fulländning (AB 21-9-40;15:2).

Crawlerska

PB GEN: ... men det finns andra förmågor bland crawlerskornas skara ... (AB 24-9-40;15:2).

Kommentar

G: SAOB:s och NuO:s försvenskade stavning <krål> har ej belagts och denna konstprodukt saknas också i senare ordböcker (s. 40 och s. 24).

M: Endast SO finns företrädd i materialet. SuL, SAOL och Ill anger genus utrum medan SAOB har såväl utrum som neutrum. De belägg i materialet som visar genus (ex. 2–4) har neutralt böjda bestämningsord (s. 55f.).

Verbalabstraktet (*) *crawling* har ej belagts och lär – om det överhuvudtaget förekommer – vara mycket sällsynt.

SO	SB	PO	PB	SUMMA
crawl 18	–	–	–	18
crawl+ 2				2
+crawl 2				2
22	–	–	–	22
	crawlandets 1			1
			crawlerskornas 1	1

INF: crawlä 1 PRET: crawlade 2 SUP: crawlät 1	SUMMA 6
PRES PTC: crawlände 2	

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM crawl	–	3	8	8	3	–	–	22
LEM crawlä	–	1	2	–	–	3	–	6
LEM crawlände	–	–	–	1	–	–	–	1
LEM crawlerska	–	–	–	1	–	–	–	1
{crawl}	–	4	10	10	3	3	–	30

Då *crawl* är det snabbaste kända simsättet innebär det i realiteten att alla simmare vid tävlingar i 'frisim' eller 'fritt (simsätt)' använder *crawl*, varför det är redundant att påpeka det. Till största delen lär *fritt* ha ersatt *crawl* (s. 218), vars högsta frekvens synes ha infallit under 30- och 40-talen, vilket tabellen ovan ger en antydning om.

Cricket

Import: cricket, NOM.

Lexica

SuL: **Cricket:** cricketspel (24).

OEDS: **Cricket** 2/2 1b/? Used allusively for: Fair play, honourable dealings with opponents and rivals.

NEO: **Cricket** äv. **Kricket** subst. -en *ett brännbollslänkande spel:-, *det för utomstående nästan obegripliga nationalspelet*. HIST.: sedan 1861.

SAOL₁₁₋₁₂: **Cricket** el. **kricket** s. bollspel.

Belägg

SO: 1) Varför spela vi icke slagboll av typen baseboll, cricket, brännboll eller vad spelen nu allt heta? (IB 3-1-30;5:3). 2) Engelsmännen ha ett uttryck för en motsvarande sportuppfattning: "that's cricket" betyder att en handling är sportsligt "på pricken" (IB 4-1-40;1:1).

Kommentar

G: NuO har enbart initial <c>-stavning medan SAOB, SAOL₁₀₋₁₁, N, NEO, W och Ö har <k> som sitt primära alternativ. Omvänt har Ill och SAOL₁₂ <c>-stavning som första alternativ. SAOB:s tidsangivelse "förr skrivet cr-" (sett från utgivningsåret 1939) är missvisande. Av materialets 43 belägg har endast 4 <k>, varav 3 från 1910. I detta fall återger tydligen Ill och SAOL₁₂ bäst gällande bruk (s. 40).

M: SAOL, NuO och Ill har genus utrum medan SAOB upptar såväl neutralt som uttralt genus. Materialet ger ingen hjälp till genusbestämning eftersom böjning saknas och genuskongruens undviks. Rimligtvis bör dock utrum vara förhärskande också vid denna sportgrensbenämning, men neutrum kan måhända tillfälligtvis ha föranletts av ordslutet *-et*.

SO	
cricket	29
cricket+	14
	43

D: *Cricket* är en exotism eftersom sporten endast tillfällighetsvis har utövats i Sverige och då knappast av andra än engelsmän eller medlemmar av samväldet (s. 231). På de senaste årtiondena finns endast ströbelägg (s. 187). Frasen *be cricket* i ex. 2 är unik.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{cricket}	6	12	15	2	4	1	3	43

Cross

Import: cross, NOM och ADJ/ADV.

Lexica

SuL: **Cross-field** – **Cross**, cross diagonal; diagonal-, cross- (138:fotboll).
Cross-court stroke (shot), angled stroke, cross stroke; vinklat slag, vinkelslag, cross (208:tennis).
 NFS: **Crossboll**, egentligen tennisterm, betecknande slag diagonalt över banan ...
 SAOL₁₁₋₁₂: **Cross -en -er** s. boll som slås diagonalt i tennis; *-boll*.

Belägg

SB: 1) Crossen smet in med lust och glädje ... (IB 29-1-30;11:3). 2) En uppercut skakade Charles som vacklade för den följande högercrossen (DN 28-9-50;14:6-7).

- PO: 3) ... men Mary vann på sina vida bättre crossbollar och sin hårda forehand. Hon slog med framgång sina korta cross som Bibbi inte hann ... (IB 23-1-50;2:6).
- SPO: 4) Topsy Lindbloms välberäknade drives, Westerbergs ilska och säkert placerade cross (IB 20-1-30;2:5).
- FÖRL: 5) En "cross passing" över fältet - och så var det färdigt (IB17-1-30;8:3). 6) ... av särskilt god verkan var hans fina smashar, forehandvolleys och korta crossbollar (DN 8-9-30;16:6). 7) ... där ytterhalvorna Gösta Karlsson och Sune Pettersson visade vederhäftigt spel (litet mera crossbollar skulle dock inte skada!) (IB 4-9-40;9:4). 8) Se ex. 3! 9) ... genom att kallblodigt styra in en krosspuck från Öberg (DN 30-1-50;17:7). 10) ... vy. Dalen slagit en krossboll över till kollegan Thoresen på andra ytttern (DN 25-9-50;12:1). 11) ... sno till sig motståndarens crossbollar (IB 20-1-60;2:6).
- ADV: 12) Han slår den ... med fördel cross på motspelarens backhand ... (IB 22-1-30;5:1). 13) ... men även hans hårda forehand, som han slog in efter kanterna (alltså ej "cross") fick betyget fullgod (DN 31-1-30;6:4).

Kommentar

G: Fördelningen mellan <c>- och <k>-stavning (s. 39f.) är nedanstående:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<cross>	–	–	7	7	9	3	5	31
<kross>	–	–	–	–	3	3	4	10
{cross}	–	–	7	7	12	6	9	41

<k> är sålunda först belagt 1950 och förefaller att ha jämstor distribution som <c> under perioden 1960–70.

M: Med undantag av SB-formerna ex. 1–2 och väl också ex. 3–4 är det svårt att ordklassbestämma beläggen på *cross*. Det riktigaste är nog att bedöma *cross* som adjektiv/adverb och nominallex. som elliptiska bildningar till *crossboll* o.d. Ordslutet *-ss* gör det omöjligt att avgöra numerus i ett belägg som ex. 4. Simplex plural – som SAOL₁₁ anger – har ej påträffats utan uttrycks med förledssammansättning (ex. 6–8 och 11).

SD: *Cross* har från 1930 en jämn begränsad beläggning som förled i betydelsen 'tvärs (över planen/motståndarens planhalva)'.

Crosscheck

Import: crosschecking, NOM-

Lexica

OEDS72: **Cross-check** *a/b Ice Hockey*, to obstruct by holding one's stick across an opponent.

Sak: **Cross-check** (ice-hockey) – a check delivered with both hands on the stick and no part of the stick on the ice which is illegal.

- NEO: **Crosschecking** subst. *-en -ar* *otillåtet angrepp i ishockey med klubbskapet framför kroppen: *han fick två minuter för -*. HIST.: sedan 1962.
- SAOL₁₂: **Crosschecking** *-en -ar* i ishockey.

Belägg

- SO: Motståndarna försökte ... att mangla moskoviterna via tunga tacklingar, crosschecking med mera ... (DN 2-1-70;21:1-2).

Kommentar

MD: Ej belagt i böjd form. Belägget är unikt och lexemet tillhör den grupp av ishockeytermer som på senaste decennierna kommit från Canada (s. 199).

Cross-country

Import: cross-country, NOM (ADV + NOM).

Ellipsis: cross, NOM.

Lexica

- SuL: **Cross-country running:** terränglöpning, terränglopp, skogslopp (25).
- AS och NFS: **Cross Country**, tvärs genom terrängen, intern. benämning på tävlan som går i terräng.

Belägg

- SO: 1) Crose country (IB 16-1-11;3:1).
- FÖRL: 2) Fred Fallér hemförde amerikanska cross country mästerskapet (IB 5-1-20;9:2). 3) Fransmännen äro för närvarande mitt uppe i cross-country- och landsvägslöpningssäsongen (DN 21-1-20;11:5). 4) Det förefaller rätt märkligt att på allmänidrottsprogrammet lär finnas medtaget 3000 m steeple-chase. Man kan tycka att terränglöpning och med denna idrottsgren jämförlig idrottsart borde vara tillräckligt tillgodosett med cross-country-loppet å omkring 10 km (AB 27-1-20;7:4). 5) Det har räckt med två veckors träning för El Mabrouk för att denne skulle återfå formen inför den stora "cross-tävlingen" i dag i Alger (AB 15-1-50;15:6). 6) I vanlig fotlöpning anses det inte på något vis förklenande att springa på släta marken och terränglöpning ("cross country running") är en internationellt vedertagen tävlingsform inom den fria idrotten (DN 28-1-50;13:4).

Kommentar

GM: Böjning finns ej belagd. I ex. 2-4 är *cross country* förled i hybridsammansättningar medan *country* elliptiskt har fallit i ex. 5, även det en hybridbildning. I ex. 6 däremot är också det senare ledet engelskt (*running*). Det unika <crose> i ex. 1 kan ses som ett ex. på ord- och formsäkerhet vid denna tid men kan naturligtvis vara ett trivialt tryckfel.

SD: Betydelsen av *cross-country running* är något olik innebörden av det svenska begreppet 'terränglöpning'. Distributionen är därför exotiskt betingat komplementär (samtliga belägg avser utländska tävlingar). I ex. 6 är det engelska uttrycket använt i definierande-explikativt syfte (s. 229). Ellipsbildningen i ex. 5 förutsätter en inte alltför låg frekvens. Materialets samtliga belägg återges ovan.

Crouch

Import: crouch, NOM och crouching style, NOM (NOM + NOM).

Lexica

- SuL: **Crouch** (stance); nedhukad ställning, crouch (230).
Crouching: boxning i nedhukad ställning (230).
 Avis: **Crouch**: a stance in which the body is bent, while the head tends to come forward, sometimes known as the American stance (79: boxning).

Belägg

- Crouch*
 SO: 1) Otto skulle naturligtvis ha hållit sig upprätt, och när basken gick ner i sin fula crouch skulle Otto ha bultat på båda sidorna om huvudet (IB 29-1-30;5:2).
 FÖRL: 2) Jag skall fighta Johansson från en crouch-ställning, weaving och bobbing, och aldrig ge honom en chans att vila (AB 20-1-60;14:1).
Crouching style
 SO: ... dominerade Paolino bataljen tack vare att han lyckades påtvinga Porat sin "crouching style", vilken Otto inte kunde hålla sig undan ... (IB 13-1-30,2:2).

Kommentar

M: *Crouch* är genus utrum i det genusvisande belägget ex. 1, kanske beroende på ett elliptiskt bortfallet *stil*.

SD: Distributionen är exotisk (s. 231) (de 3 beläggen avser amerikanska förhållanden) med SuL:s översättningar som svenska motsvarigheter. Ex. 1 och *crouching style* hänför sig till en viss baskisk boxare, Paolino, och hans karakteristiska stil. Ex. 2 utgörs av ett citat av en amerikansk boxare.

Crowdpleaser

Import: crowdpleaser, NOM.

Lexica

- SuL: **Crowd-pleasing** popular; publikdragande (25).

Belägg

SO: Tumba-Johansson hör till de stora favoriterna inom sporten, och det med all rätt. Han är en crowdpleaser som få (AB 2-1-60;13:5–6).

Kommentar

SD: *Crowdpleaser* är en synonym till *publikfavorit*, *-magnet* o.d. men torde vara sällsynt. I det anförda belägget förekommer ordet i explikativt syfte till det vanliga svenska lexemet *favorit*. Distributionen i detta fall är analog med intern stilvariation (s. 226).

Cup

Import: cup, NOM.

Lexica

SuL: **Cup**: -also prize, pokal (25) - **Cup**; cup (139: fotboll).

AS: **Cup**, pokal uppställd som idrottspris. Ofta erhåller tävlingen sitt namn efter givaren, t ex. Davis Cup, och man talar om engelska cupen, tävlingen om the Football Association Challenge Cup.

Cup-match, egentl. match ingående i tävl. om någon viss cup, pokal; i överförd betydelse angivande att en match är av utslags- och ej seriekaraktär.

Avis: **Cup**: A trophy in the form of a cup ... (79: boxning).

NEO: **Cup** subst. *-en -er* *tävlingsform med ett visst antal omgångar, där i varje omgång de förlorande utesluts från vidare deltagande tills det endast återstår två deltagare, som möts i final: *cupfinalist; cupmatch ... laget vann både serien och -en ...* BET.NYANSER a) om uppsatt pris i sådan tävling, vanl. en pokal e.d. b) ibl. äv. om andra tävlingsformer (utan utslagning, i en omgång). HIST.: sedan 1912.

SAOL₁₁₋₁₂: **Cup** *-en -er* s. bågare el. pokal som idrottspris; utslagstävling om sådant pris.

Belägg

SO: 1) Ett ståtligt idrottspris, bestående av en större, dyrbar cup, har av direktör Otto Jacobsson i Tunadal skänkts till Föreningen för skidlöpnings främjande (DN 13-1-10;7:4. 2) För tre år sedan uppsatte det svenska laget en cup, som skänktes till Skottland för en inbördes turnering (DN 19-1-30;11:6).

SB: 3) Newcastle United, innehafvaren av cup'en (IB 30-9-10;3:3). 4) Ligan i all ära, men cupen det är nummer ett i engelsk fotboll (DN 9-1-30;9:5). 5) Bolton borta från cup'en (rubr) ... Tredje rondan ... om engelska cup'en avgjordes i lördags (IB 13-1-30;10:3). 6) "The glorious incertitude of the cup" – cup-ens strålande ovisshet är en gammal patentfras som engelsmännen med förkärlek använda (IB 17-1-30;8:4). 7) ... den av Sverige för tre år sedan uppsatta cupen (AB 19-1-30;3:6). 8) ... dessutom klappade Huddersfield i fjol i Leeds ut rivalen ur cup'en (IB 20-1-30;10:1). 9) Tottenham, som dels hänger

med bra i cupen och dels leder ligan ... (DN 19-1-60;16:1–2). **10** En bidragande orsak är också, att cupen erbjuder direkta knockouts, fullständig och absolut avkoppling från vidare strid i tävlingen (IB 22-1-60;2:3).

SB GEN: **11** Se ex. 6! **12** Första omgången ... upptar uteslutande matcher i cupens tredje rond (AB 3-1-60;11:3–4).

PO: **13** ... till dess skall i varje fall ligor och cuper vara avslutade (AB 15-1-70;36:4).

PB: **14** ... de internationella cuperna (IB 23-9-60;22:3).

FÖRL: **15** Cupfinalisterna Barnsley har i år ej lyckats finna ... (IB 30-9-10;3:3). **16** Bolton, som tidigare visat sig vara ett riktigt cuplag, vann i finalen efter förlängning (DN 11-1-40;14:1). **17** ... efter en match, där kraften och farten tog loven av allt i finessväg. Det blev m.a.o. en typisk cupfight (IB 29-1-40;9:3).

Kommentar

G: I ex. 3, 5 och 8 skrivs SB med apostrof mellan stam och ändelsemorfem (i ex. 8 dessutom med apostrof även mellan <e> och <n> i ändelsen) (s. 123). Ex. 6 har divis mellan stam och ändelse. Dylika tecken är sällsynta i materialet. SAOL₁₀:s sekundära dubbelteckning av <p> är ökad (s. 36).

M:

SO	SB			PO	PB	SUMMA
cup 30	cupen 214	cup-en 12	cup'en 5	cuper 1	cuperna 5	268
		the cup 1				460
cup+ 460	+cupen 19				+cuperna 2	29
+cup 8						10
+cup+ 9	cupens 18					18
+cups+ 1	+cupens 4					4
508	255	12+1	5	1	7	789
		273				

Plural har med hänsyn till betydelsen knappast existerat förrän under de senaste decennierna. Först under 60-talet har arrangerandet av en rad europeiska cuptävlingar i fotboll lett till behov av att uttrycka plural av *cup*. De 8 plurala beläggen, samtliga från 1970, har i analogi med *kupp er*-plural (s. 82 och 84). Grammatisk attraktion (*kupp* är långt tidigare etablerat som utrum) med stöd av semantisk (*pokal*, *bägare*, *kopp*, *tävling*) har avgjort genus till utrums fördel.

S: Betydelsen 'pokal' förekommer i ex. 1–3 och 7 medan *cup* i ex. 4–6 och 8–15 har innebörden 'tävling om pokal'. I ex. 14 är *cup-* (liksom *cup* i ex. 3–6 och 8–11) använt ifråga om "engelska cupen", medan däremot ex. 16–17 innehåller *cup-* med betydelsen 'ödesmatch, avgörande match på vilken ev. fortsatt deltagande i tävlingen hänger'.

Den engelska fotbollscupens tävlingsform i motsättning till "ligan" (se League, s. 186f.) ligger till grund för denna betydelse. Det är naturligt att de taktiska dispositionerna (ex. 17) i denna tävlingsform kommit att skilja sig från ligans och att cupsystemet kommit att sätta sin prägel på de tävlande och deras prestationer inte

minst i psykiskt avseende. Ett lag som har förmåga till koncentration vid ett avgörande tillfälle säges vara *ett verkligt cuplag* (ex. 16).

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{cup}	17	7	124	44	110	205	281	788

Distributionen är i materialet till största delen exotiskt betingad. "Cupen" är emellertid namnet på en periodvis förekommande tävling, arrangerad av Svenska fotbollförbundet, med samma tävlingsform som den engelska cupen i motsättning till den vanliga serietävlingen. *Cup* har i den senare betydelsen fakultativ distribution till *utslagstävling* (s. 221). Det är förklarligt att det väsentligt kortare engelska ordet är frekvent inte minst i sammansättningar, något som klart framgår av paradigmfrekvensen ovan. Frekvensen har på senare decennier ökat på grund av tillkomsten av flera internationella cuptävlingar. Den markanta svackan 1940 speglar tydligt krigstillståndet och den engelska cupens därav reducerade ställning (s. 206), bl.a. i svensk press.

Curling

Import: curling, NOM.

Lexica

- Web:** **Curling** (so named from the curving path of the stone when slid) a game played by sliding a heavy, flat, polished stone along the ice at a mark ...
- NuO:** **Curling**; Ett skotskt idrottsspel, infört i Sverige 1852 ...
- NEO:** **Curling** subst. *-en* *ett bowlingliknande isspel med runda stenar vars rörelse kan modifieras med ett kvastliknande redskap: *curlingbana*, *curlingkvast*. HIST.: sedan ca 1860.
- SAOL₁₁₋₁₂:** **Curla** -ade v. spela curling.
-are *-ar[e]n*; pl. = *-are* s.
Curling *-en* s. spel med handtagsförsedda stenar på isbana.

Belägg

- SO:** 1) Curling är numera på god väg att även i Sverige vinna en betydande utbredning (AB 18-1-20;3:5; flera ex. i samma artikel). 2) ... spela en förstklassig curling (DN 28-1-40;16:1).
- SB:** 3) ... och det visade sig att Linköpingscurlingen inte tacklat av i år håller ... (DN 22-1-40;13:1). 4) Men det tredje "bollspelet" på is, BANDY, är ojämförligt snabbare än curlingen och avgjort snabbare än ishockeyn (IB 11-1-60;9:6).
- FÖRL:** 5) I curlingstävlingarna ... (AB 6-1-30;9:3). 6) Ny curlingseger för svenskarna ... (DN 8-1-30;11:3). 7) Men ingen kan heller förneka att curlingspelet är ett av de äldste spel som idkas på jordklotet (DN 19-1-30;11:6; flera ex. i samma artikel).

Kommentar

G: Något ex. på försvenskad stavning ges ej (s. 39 och s. 28).

M: *Curling* är utrum likt beteckningar på andra idrottsgrenar (s. 61). SB är sällsynt (4 belägg 1940 och 1 från vardera 1930 och 1950). 1920 och 1930 finns 5, resp 4 belägg för sammansättningen *curlingspelet*.

SO		SB		SUMMA
curling	51	curlingen	5	56
curling+	96			
curlings+	2			98
+curling	18	+curlingen	1	19
	167		6	173

D: *Curling* har totaldistribution (s. 216). Sporten har under förra hälften av 1900-talet haft tämligen få utövare i Sverige. Dessa har säkerligen nästan samtliga varit engelskkunniga. Drygt 2/3 av beläggen kommer från 1920 och 1930. Materialet från 1970 synes i någon mån spegla tendensen till uppsving för curlingen under de senaste decennierna.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{curling}	–	61	61	34	1	3	13	173

Dark horse

Import: dark horse, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

- SuL: **Dark-horse**; överraskningsman, sensationsman, ”svart häst” (26).
- AS: **Dark horse**, urspr. ett inom hästsporten brukat uttryck, med vilket man betecknade en häst som inte tävlat tidigare el. vars förmåga var okänd. Uttrycket, som förekommer allm. inte blott i idrottspråket utan också i andra sammanhang har så småningom blivit liktydigt med outsider, en del. i tävl. ... kandidat vid val etc. som inte hör till de starkaste favoriterna, men anses kunna överraska och vinna.
- Sak: **Dark horse** - an athlete or team who may have the ability to win but is not given serious consideration on previous form.
- NEO: **Dark horse** subst. ingen böjning, *n*-genus *(för publiken) okänd kapplöpningshäst som kan överraska och vinna i ett lopp. BET.-NYANS: ofta överfört om tävlande, kandidat e.d som är möjlig som vinnare i sport, val e.d.: *turneringens* - ... HIST.: sedan slutet av 1940-talet.

Belägg

- SO: 1) Askersund, ... har nog tidigare betraktats som en dark horse men anses numera som ett av de tacksammaste objekten för poängplockning (AB 13-1-50;12:3-4). 2) Seyffarth är dark horse, och honom vet man inte var man skall tippa (DN 22-1-50;18:6). 3) Göta ”dark horse”

(rubr. i IB 27-1-50;29:3). 4) Södergruppens "dark horse", Karlstads-Göta ... (DN 29-1-50;29:3). 5) Min favorit Snell var 800-metersloppet "dark horse" och jag tippade honom redan på torsdagen som segrare (DN 3-9-60;21:1-2). 6) Gösta Lindhs Rynninge har på sistone ryckt fram som dark horse i den värmlands-närkiska div III-fotbollen, och efter söndagsronden är örebrolaget runner up efter ledande Sunne (IB 14-9-60;7:1). 7) Nu hoppade de åtta töserna i, Australiens "dark horses" på de bortersta (ytterbanorna) ... De "svarta hästarna" dvaldes alltjämt ... (IB 3-9-60;2:1-2). 8) ... att jag håller dem som "dark horses" i VM (IB 1-1-70;31:1).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA	
dark horse	17	–	dark horses	2	–	19

Plural finns endast belagd i 2 fall (ex. 7–8), vilket är en smula förvånande då endast få belägg hänför sig till individuellt tävlande idrottsmän. Skillnaden mellan de pluralt böjda ex. 7–8 och ex. 1, 3–4 och 6, vilka har singular form synes bero på att i ex. 7 utgörs laget av fyra efter varandra tävlande stafettsimmerskor, medan de övriga beläggen samtliga avser bollsporter i vilka lagen uppfattas kollektivt. Den plurala formen i ex. 7 blir paradoxalt nog logiskt sett felaktig, då det ju reellt endast är en flicka som hoppar i vattnet för Australien. För skribentens tanke har hennes väntande medsystrar dock inkluderats i begreppet 'Australiens lag'. Det är intressant att bestämd form plural återges med översättningslånet *svart häst* i ex. 7. Motstånd mot att determinationsböja ordfogningar (s. 121) och adjektiv (s. 138) är sannolika orsaker till avsaknaden av belägg för bestämd form på *dark horse*.

S: I samtliga här anförda ex. har *dark horse* betydelsen 'outsider', 'tävlande som ej tillhör favoriterna, men som kan överraska och vinna'. I svenska ordböcker anges inga andra användningsområden än politik och hästsport.

D: Som antytts har *dark horse* fakultativ distribution i förhållande till *outsider* m.fl. och har därjämte också morfologiskt betingad variation i relation till sin motsvarighet som översättningslån, d.v.s. *svart häst* (s. 220).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM dark horse	–	–	1	–	7	7	4	19

Dash

Import: dash, NOM och dashing play, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

SuL: **Burst** (of speed) dash, rush, sprint, also→spurt (14).

Rush, burst, dash; rush, framstöt (167:fotboll).

Sak: **Dash** – a short race. In track the 100 and 220 yards are considered dashes.

Belägg*Dash*

SO: 1) Spelet har som vanligt varit mycket kultiverat men den "dash" det temperament som man gärna vill se hos ett förstklassigt lag saknas dock ännu (IB 5-1-20;9:4). 2) ... lika vacker som en "dash" av en Williams, en Rau eller Bob Kerr (IB 27-1-30;3:3).

Dashing play

SO: Cupfinalisterna Barnsley ha i år ej lyckats finna det "dashing play" som förra året lät dem triumfera i mästerskapet (IB 30-9-10;3:3).

Kommentar

M: Endast SO är belagd. Båda simplexbeläggen visar uttralt genus.

SD: I ex. 1 torde snarast betydelsen 'fart', 'rush' vara för handen (*temperament* kanske är avsett som synonym explikation), medan *dash* ex. 2 avser 'sprinterrush' eller 'sprinterlopp' till vilka *dash* står som en variant. Då inget belägg finns efter 1930 har *dash* tydligen inte kunnat hävda sig gentemot *rush* och *sprinterlopp* m.fl. (s. 223). Ex. 1 syftar på svenska förhållanden medan de båda övriga är exotiska.

Derby

Import: derby, NOM.

Lexica

Avis: **Derby:** a match between two teams in the same locality, as Sheffield United v. Sheffield Wednesday (21: fotboll).

OEDS: **Derby** 1/7 d/d Applied to any kind of important contest.

NEO: **Derby** subst. -t -n *match mellan lag från samma ort eller område i (serie- el. cup)tävling där de flesta lag är från andra orter: *lokald Derby*; *till -t mellan AIK och Djurgården kom det storpublik*. HIST.: åtm. sedan 1955.

SAOL₁₁₋₁₂: **Derby** -t -n 2/2 fotbollsmatch mellan lag från samma ort.

Belägg

SO: 1) Södertälje SK och Södertälje IF möttes på lördagen i säsongens första lokald Derby i svenska ishockeyserien (DN 7-1-40;15:2). 2) ... här är det också fråga om ett derby mellan två lag från samma ort (AB 9-9-40;17:2). 3) I ett derby kan allt hända ... (DN 9-1-60;13:7).

SB: 4) Rondens stormatch, Londonderbyt Arsenal - Chelsea, spelades inför drygt 60 000 åskådare vilket är nytt publikrekord för Highbury (IB 13-1-30;10:3). 5) Det lokala derbyt (rubrik) ... Reymers förtjänade klart att vinna lokald Derbyt om ock Hammarby ... lokald Derbyt Reymers-Hammarby gav full Reymerspoäng ... (DN 2-9-40;14:3-4). 6) Skånederbyt mellan "kusinerna" Malmö FF och Landskrona Bolls (AB 8-9-40;7D:4). 7) Hallsta vann bruksderbyt 2-1 mot Surahammar (rubr i IB 18-9-40;8:4). 8) Sundbyberg får anses som favorit i derbyt mot Hagalund (DN 4-1-50;15:2). 9) Klubbderbyt mellan Davidsson och Sjöfelt gick klart i den förres färger (DN 17-1-50;14:1). 10) ... förblev

- Hälsingederbyt Edsbyn - Bollnäs den spännande stormatch man bespetsat sig på (DN 7-1-60;15:1-3).
- PO: **11)** Orsaken till att tabellen varit så missvisande är den att göteborgslagen forcerat en massa "derbyn" mot varandra i seriestarten (IB 15-9-30;1:1). **12)** Liktorsnderbyn höra nu till dagordningen i Kanada. Distanserna hålla sig mellan 30 och 500 eng. mil, ibland varierande med sexdagarslopp och tävlingar mot hästar, och löpas parvis (IB 17-9-30;9:3). **13)** Många lokalderyn och opålitlig form hos lagen försvåra kupongen (rubr.) ... Denna gång är det dessutom gott om s.k. derbyn och det betyder inte någon rolig stund för tipparen. Till dessa derbyn får man väl lov att räkna Djurgården-Värtan, Hallstahammar-Surahammar, Halmstad-Halmia och IFK Malmö-Malmö BI (AB 9-9-40;17:1-2). **14)** Lokalderyby är alltid svårtippade inte minst de i Eskilstuna (IB 2-9-60;9:3). **15)** Uppgörelsen mellan blått och randigt på Tunavallen saknade all den lidelse och spänning som annars brukar plockas fram till dessa lokalderybyn (IB 12-9-60;18:6).
- PB: **16)** Nu har lokalderybyna den förmågan att de locka fram det bästa hos spelarna (IB 13-9-40;5:5). **17)** ... de båda distriktsderbyna mellan Nässjö och Tranås och Göta och Slottsbron (IB 15-1-60;8:5).
- FÖRL: **18)** ... ty eftersom Walsall praktiskt taget är ett Birminghamlag så hade evenemanget "derbykaraktär" och hur en dylik tillställning kan stimulera intresset, det känna vi ju till även här hemma (IB 31-1-30;9:3). **19)** ... och av uppgörelserna i underdivisionen äro inte mindre än fyra av s.k. derbykaraktär det vill säga nappatag mellan lag från samma plats (DN 10-9-40;17:1-3).

Kommentar

G: Inga stavningsvarianter har påträffats, något som torde förklaras av att detta frekventa ord redan från början fått läsuttal enligt svenska grafofonematiska regler (s. 25 och 28f.).

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
derby 58	derbyt 90	derbyn 21	derbyna 5	174
derby+ 24				24
+derby 59	+derbyt 110	+derbyn 16	+derbyna 3	189
		+derby 1		1
+derby+ 1	+derbyts 2			2
142	202	38	8	390

Bergman föreslår (Bergman 1962, s. 39), försiktigtvis med angivande av frågetecken, att *derby* fått sitt neutrala genus av sv. *lopp*. Det är måhända riktigt (ordet *derby* om en speciell art av hästkapplöpning lär ha använts i Sverige för första gången 1918 och inget av materialets lagsportsbelägg är äldre än 1930). Å andra sidan behandlas ordet detta senare år som om det redan är väletablerat. Som framgår av OEDS var bollsportsbetydelsen känd i engelskt sportspråk redan på 1910-talet. Även om Bergmans teori om semologisk (elliptisk) association kan vara plausibel är det

sannolikt att morfofonematiska skäl har bidragit till deklinationstillhörigheten och därmed till genusvalet. Ett starkt motstånd råder av allt att döma mot engelsk pluralbildning vid nomina på -y med ändring av stamslutets <y>→<ie> (s. 113).

Det strider dessutom mot svensk fonotax att lägga vokalik plural, vilket ju genus utrum i allmänhet har, till stamslut på trycksvag vokal. För r-plural är parallellerna alltför få. Därför framstår n-plural som det naturligaste assimileringsoptionen. Därmed är genusvalet i praktiken avgjort till förmån för neutrum (s. 58f.). *Derby* är det enda av materialets samtliga nomina som får n-plural (s. 88f.). Anpassningen är total (det unika undantaget ex. 14 kan vara tryckfel men i och för sig också förstås en västsvensks böjning av neutrer med vokalslut) i såväl obestämd som bestämd form trots frånvaron av paralleller inom idrottspråket.

SD: SAOL₁₁:s definition ”fotbollsmatch mellan lag från samma ort” bör kompletteras med påpekandet att *derby* även kan användas om en vidare lokal enhet än ”ort”. Sålunda kan som *derby* betraktas en match mellan lag från närliggande orter (ex. 7–8) och orter inom samma distrikt (ex. 6, 10 och 17). Men den lokala enheten kan även vara mindre än ort och t ex. omfatta en stadsdel (ex. 5) eller undantagsvis, en intern match mellan medlemmar i samma klubb (ex. 9). Ex. 12 har den utanför hästporten sällsynta betydelsen ’lopp’. Den intressanta frågan rörande lexemets betydelseförändring från ’hästkapplöpning’ till ’match mellan lag från samma ort’ kan ej annat än antydas här, i synnerhet som allt tyder på att betydelseförändringen har ägt rum redan i det engelska sportspråket.

”Derbykapplöpningen” har varit en stor, publikdragande och med spänning emotsedd idrottsfest. Detta har den haft gemensamt med matcher mellan två lag från samma ort, vilka alltid brukar tilldra sig extra stort intresse och stor tillströmning av åskådare. Det är alltså inte onaturligt att dessa två för övrigt vitt skilda arrangemang har kommit att jämföras med varandra.

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{derby}	–	–	15	66	39	127	143	390

Distributionen för *derby* är total om man inräknar även det tautologiska *lokalderby* (ex. 1, 5 och 13–15) (s. 219). Den sistnämnda formen, som finns även på engelska, är troligen det ursprungliga uttrycket och i så fall skulle den ovan föreslagna orsaken till betydelseförändring tillföras ytterligare sannolikhet. *Local derby* har då haft innebörden av ’lokal idrottstillställning av stort publikintresse’. *Derby* har så småningom uppstått som en ellipsbildning. Frekvensen har ökat markant under de senaste årtiondena.

Dope

Import: doping, NOM.

Avledningar: dopa, V och dopning, NOM.

Lexica

SuL: **Dope** v; använda stimulantia (29) – .

Doping; användning av stimulantia, ”doping” (29).

- NFS: **Doping** betecknar ingivande av otillåtna medel, genom vilka t.ex. en hästs eller människas prestationsförmåga stegras eller minskas, i avsikt att därigenom inverka på utgången av en tävling.
- NEO: **Dopa** verb *-de -t *ge* (central)stimulerande medel för att öka prestationsförmågan särsk. hos idrottsman el. tävlingsdjur: *segraren var -d och diskades*. HIST.: sedan 1939.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Dopa** *-ade* v. ge tävlingshäst el. idrottare stimulerande medel för att öka prestationsförmåga.
Dopning äv. **doping** (SAOL₁₂: i sms: endast **doping**).

Belägg

- Dopa*
- PRES: 1) Jag vet att det finns simmare som dopar sig, men de tar risker och kan få gulsot och magsår (DN 12-9-70;17:4-6).
- PERF PTC/
SOU: 2) Han gick omkring som en "sömngångare" i den sena sommarvärmen och det fanns folk på läktaren som påstod att "domaren var dopad" ... (IB 12-9-60;12:5-6).
- /P: 3) Fler lyftare var dopade (rubr i AB 17-9-70;41:5).
- Doping*
- SO: 1) Doping trodde en rysk domare men det var bara saltabletter ... (DN 8-9-60;16:1). 2) Doping i cykel - ett gammalt problem (rubr i AB 15-9-60;21:3-6). 3) ... ett Oxfordtelegram angående dopning av idrottsmän (IB 30-9-70;11:4).
- SB: 4) Den danska dopingen (IB 5-9-60;7:6).

Kommentar

G: Engelskans *-e* stryks genomgående framför vokal i verbavledningen *dopa* (s. 25f.). Förutsättningarna för införande av <e> i *ning*-avledningen tycks vara obefintliga.

M: Avledningssuffixet är i 70-talsex. 3 *-ning* men i övriga 59 ex. *-ing*. Om verbet når en relativt hög frekvens kan dock *ning*-avledning förväntas öka. SAOL₁₀ har primärt *-ning* och SAOL₁₁ endast *-ning* medan SAOL₁₂ anger *doping* primärt och i sammansättningar som ensamt förekommande form (s. 155f.).

	SO		SB		SUMMA
doping	13	dopning 1	dopingen	2	16
doping+	43				43
+doping	1				1
	57	1		2	60
	58				

INF PASS: dopas	1	PRES: dopar	1	SUP: dopat	1	SUMMA	3
PERF PTC SOU: dopad	5	P: dopade	5			SUMMA	10
							13

S: Att de flesta ordböcker anför *dopa* o.d. endast beträffande hästsport förklaras av att försöken att medelst droger stimulera idrottsmän endast under de senaste decennierna förekommit i större omfattning.

D: Ordet för denna i tävlingsreglerna förbjudna och därför tidigare starkt begränsade företeelse har total distribution (s. 219).

	10-50	60	70	TOTALT
LEM dopa	–	1	12	13
LEM doping	–	12	48	60
{dope}	–	13	60	73

Double

Import: double, NOM och the double, NOM (DET ART + NOM).

Semantisk utvidgning: dubbel, NOM.

Lexica

- SAuL: **Double:** to do the ≈ ; dubbelsegra (29).
Doubles: (game, play), fourhanded game; dubbelspel, dubbel, fyra-handsspel (208:tennis).
- Avis: **Double** 1/2 : the winning by a single team of both the Cup and the League championship (22;fotboll). **Doubles Game:** that in which two pairs of partners are opposed in a match (255:tennis).
- NEO: 2/2 **Dubbel** subst. -n *dubblar* *spel med två spelare på varje sida i normalt individuella bollspel, t.ex. tennis: *dubbelfinal; herrdubbel*. HIST.: Åtm. sedan 1947.
- SAOL₁₁₋₁₂: 2/2 **Dubbel** -n (SAOL₁₂:*dubblar*) s. spel i tennis med två spelare på var sida.

Belägg

Double/dubbel

- SO: **1)** Mixed doubles (DN 4-1-10;9:5). **2)** I herr-double spela Kolmodin-Nilsson ... samt eventuellt Sjöberg med en tysk partner (... samtliga spelare deltar även i mixed-double ... (DN 9-1-30;9:3). **3)** Då Zoltan Mechlovitz som flerfaldiga gånger varit världsmästare både i singles, doubles och mixed doubles (IB 10-1-30;4:4). **4)** Professionella världsmästerskapen dominerades av tjecken Kozeluh, som dels vann single och dels dubbel tillsammans med sin broder Joseph, tidigare tennisinstruktör i Stockholm (DN 24-1-30;12:5). **5)** ... världsmästarinna i damsingle, vann nu tillsammans med sin landsmaninna fräulein Sipos även damdubbel ... (DN 27-1-30;11:7).
- SB: **6)** Doublen är en täflan ... (DN 4-1-10;9:5). **7)** ... spelas två single-matcher kl 7 på lördag kl 4 dubbeln och ... (DN 22-1-30;11:7). **8)** Austin var för säker för våra singlespelare, och doublen blev aldrig någon match (rubri i IB 29-1-30;11:2-3). **9)** Doublen är en tävlan skolorna emellan om Mr H.G. Derings vandringsspokal, som numera innehas av Beskowiterna (DN 4-9-50;9:5). **10)** ... var överlägsna i pojkdubbeln ... (DN 2-1-60;16:3).

- PO: 11) Klasserna bli de vanliga med huvudklass och dubblar (AB 19-1-40;19:1). 12) Matchen, som spelas i nio singlar och två dubblar gäller ett av AIK uppsatt vandringspris (DN 3-1-50;14:3).
- FÖRL: 13) 4 single- och 3 doublematcher (DN 4-1-30;10:7). 14) I dubbelklassen segrade det tippade paret (DN 7-1-30;13:2). 15) ... på söndagen då dubbelturneringen började på förmiddagen och singlen avslutades ... (AB 7-1-40;7B:3). 16) Detta förvånar knappast den som sett honom i en tennisdubbelmatchs sista moment ... (IB 24-1-40;6:2).
The double
- SB: 1) ... och har alltså chansen att göra "the double", d.v.s. vinna både ligan och cupen (DN 31-1-50;16:8). 2) ... om man liksom Tottenham siktar på att klara "the double" (att vinna både ligan och cupen samma år) eller nöjer sig med att sikta på endera (IB 22-1-60;2:6). 3) Tottenham, som i år siktar på "the double" (DN 24-1-60;25:1-2). 4) ... på väg mot det exklusiva "the double" (DN 31-1-60;37:1). 5) Att ta "the double" på 100 och 200 m för damer är inte något unikt (AB 6-9-60;14:1).
- FÖRL: 6) Nu har det närande "the double"-snacket dykt upp i ligakretsarna igen (DN 19-1-60;14:1-2).

Kommentar

GM: Intravarians existerar mellan *double* och *dubbel*. Båda pluralbeläggen har *ar-*allomorfer (s. 80). 10-talsbelägget *ex. 1* har trots *s*-formen förts till singular då belägget avser en tävlingsklass. Här förefaller *double* vara plurale tantum liksom i engelskan. *Ex. 3* bör sannolikt också bedömas som singular. I *ex. 4-5* och *7* finns *dubbel* i samma *ex.* som *single*, medan däremot *double* ej har påträffats tillsammans med *single*. Som man kan vänta sig har tydligen det tidigare etablerade *dubbel* utövat en långt större analogiserande påverkan än vad det i utomidrottlig svenska sällsynta *single* kunnat göra. *The double* finns enbart exotiskt och bör förklaras som ellips, t.ex. *the double* (*victory*).

SO				SB		PO	PB	S:A
doubles 2	double 16	dubbel 135	doublen 5	dubbeln 35	dubblar 2	-	195	
	double+ 3	dubbel+ 132		+dubbeln 30			135	
	+double 4	+dubbel 137					171	
	+double+ 1	+dubbel+ 4		+dubbelns 3			5	
							3	
2	24	408	5	68	2	-	509	
434			73					

SB	SUMMA	
the double	5	5
the double+	1	1
	6	6

SD: *The double* *ex. 1-2* har explikation (s. 228). Distributionen, som är tydligt begränsad i tiden, är total om varianterna *double* och *dubbel* räknas som ett lexem. Endast ett belägg (*ex. 1*) är från 1950, övriga från 1960. *Ex. 2-4* och *6* som alla berör

samma händelse, förekommer under en 12-dagarsperiod (s. 200) Efter 1940 finns alltså inga belägg för <double> i tennisbetydelsen.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<double>	2	5	22	2	1	5	–	37
<dubbel>	8	3	87	96	136	79	69	478
{double}	10	8	109	98	137	84	69	515

Down

Import: down, NOM, ADJ och ADV.

Lexica

- Web: **Down**, adv. 6/15 into a low or dejected mental or emotional condition.
Down, 1/3 a descent 2/3 a reverse: a misfortune.
- NEO: **Down**, adj. ingen böjning *(endast predikativt) som (tillfälligt) är i dålig form (vard.): *lagets målsportare har varit lite - på sistone*. HIST.: sedan 1947.

Belägg

NOMEN

- SO: 1) Som facit av denna översikt kan utläsas, att Eskilstunas fotbollslag äro på väg uppåt igen efter en längre tids down (AB 21-9-40;15:4). 2) Är det verkligen en mera allvarlig down Hellas kommit in i (IB 27-1-60;9:2). 3) UK borde glömma hans lilla down efter skadan i vintras (IB 27-1-60;10:2).

- FÖRL: 4) Manchester United har åter kommit in i en downperiod (DN 23-1-30;13:3). 5) Stockholmskamraterna ... ha råkat in i en downperiod (IB 8-9-30;17:3).

ADJEKTIV

- SOU: 1) Down Sigge kommer igen (rubr i IB 17-1-60;25:8).
- P: 2) Både Sura-Pelle, Nisse och jag har varit litet down ett tag (IB 22-1-60;10:1–2).
- SON/P: 3) Smålands "second string" i bandy, IFK Nässjö, inledde serien med målkalas på Södra IF som denna säsong verkar åtskilligt "down" (IB 10-1-40;10:4). 4) Annars måste man konstatera att Djurgården var väldigt down (DN 18-1-60;19:6). 5) Kumla verkar vara down f.n. (DN 12-9-60;18:6).
- Ordklass?: 6) Hans lite "down" på sistone finns nog inte alls med till Värmland (IB 27-1-60;3:2).

Kommentar

M: Ingen böjning finns belagd. Om *down* förutsätts ha enbart adjektivisk funktion skulle man vänta böjd form av predikatsfyllnaden i ex. 2–5.

Grammatisk kongruens borde innebära genus utrum vid föreningar vilkas namn innehåller exempelvis *-förening* och *-klubb* och neutrum efter namn som innehåller *-sällskap*. Då namnen på idrottsföreningar ofta återges förkortade (ex. AIK och

GAIS) finns bara mycket begränsade förutsättningar för att genuskillnad skall kunna uppehållas. Underförstått i här anförda och liknande fall är "X-klubbens lag" eller "medlemmarna i X-klubbens lag". Adjektivet kongruensböjs därför i neutrum eller plural. För neutrum talar kanske också bruket att orters namn åtföljs av neutrumform.

Down kan naturligtvis också vara adverb. Analogin med det svenska *nere* (vara *nere*) är påtaglig. Adjektiviskt kan *down* – trots NEO:s uppgift – stå både attributivt (såsom i ex. 1) och predikativt. *Down* förekommer framför allt som förled i sammansättning. Simplexbeläggen är sällsynta (5 belägg) och verkar vara ellipser till *downperiod*. *Down+* har som en konsekvens därav förts till den adjektiviska funktionen.

SOU	down	16
P	down	3
SON/P	down	3
FÖRL	down+	67
?	down	1
SUMMA		90

SD: Utanför idrottspråket förekommer *down* adjektiviskt i betydelsen 'nere, nedstämd'. Som sportterm står det i fakultativ distribution till *ur form*, *ur slag*.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM down NOM	–	–	–	1	–	4	–	5
LEM down ADJ	–	–	9	26	17	28	10	90
{down}	–	–	9	27	17	32	10	95

Draw

Import: draw, NOM.

Lexica

SuL: **Draw**, tie; oavgjort spel, oavgjord match (141:fotboll och 232:boxning).

AS & NFS: **Draw** oavgjord match i t.ex. cricket, fotb., boxn. Uttrycket leder trol. sitt ursprung från cricket, där en icke slutspelad, alltså oa., match bröts av domaren, som därvid hade att "draw the stumps", d.v.s. dra upp grindstolparna.

Avis: **Draw** 2/3 a tie, i.e. where both teams score the same number of goals each, or no goals at all (22:fotboll).

Belägg

SO: 1) ... en draw hade tvifvelsutän varit en bättre reflex av spelet (IB 9-1-11;2:2). 2) ... en drawn hade tvifvelsutän varit en bättre värdeomätare på spelet (IB 13-1-11;2:4). 3) ... med vunna täflingar samt en "drawn" (IB 16-1-11;3:1). 4) Läsaren vet hurusom England med Dominions gjorde "draw" med stjärnbanerets söner (IB 15-9-20;544:1). 5) Norge fick av Sverige klå men det ansågs bäst med draw (IB 31-1-30;7:1). 6)

Mest folk hade Sunderland i sin "draw" mot Manchester City med trenne mål mot tre ... (IB 3-9-30;1:5). **7)** Vi föreslå härmed, att man samsas om oavgjort i stället – matchen var nämligen till den grad jämn att draw bäst betecknar styrkeförhållandet klubbarna emellan (IB 22-9-30;3:2). **8)** Vi spelade draw Ni gick och fick klå (IB 22-9-30;9:1). **9)** ... eftersom först en poäng skall hämtas ... Man torde dock väl kunna säga att de med 99,9 procents visshet gå i land med att spela draw mot gruppens strykpojke (IB 29-1-40;2:1). **10)** ... och resulterade i en för serieledarna mycket tursam 0-0 draw (IB 18-1-50;6:6). **11)** ... expert på att spela oavgjort. På de 7 matcherna har 4 slutat draw (IB 22-9-50;10:6). **12)** Enche var före matchen mot Real obesekrat efter 2 oavgjorda och man förtjänade nog en draw även denna gång (IB 30-9-60;8:4)

SB: **13)** Det var dock nära att den berömda "AIK-kvartern" givit drawn ... (AB 22-9-30;7:1). **14)** Räknar man drawn på bortaplan i två matcher som "närmast seger" eller moralisk vinst (AB 29-9-30;7:1).

PO: **15)** ... och som rondens näst största överraskningar får man väl beteckna Derby Countys och Middlesbroughs hemmadraws mot resp. Bradford och Charlton Athletic (IB 29-1-30;8:5). **16)** De tre oavgjorda matcherna gjorde emellertid rondens extra svår, ty hur många tippare placera tre draws på kupongerna (IB 19-9-30;12:1). **17)** Två draws samt 3-1vinst i B-kampen (rubri i IB 22-9-50;1:2-6).

Kommentar

M:

	SO		SB		PO		PB	SUMMA
draw	29	drawn 2	drawn 2		draws 3		–	36
+draw	4				+draws 1		–	5
	33	2		2	4		–	41
		35						

Draw är utrum. Ordet kan också uppfattas som predikativt adjektiv i verbfraser som *spela/sluta draw* (s. 139). Att adjektivet *oavgjort* som står synonymt (ex. 7–9 och 11–12) har adverbavledning har tydligen ej inverkat.

Draw har inte belagts med svensk pluraländelse (s. 109). Av rimställningen i 30-talsex. 5 och 8 framgår att det engelska uttalet torde ha varit brukligt eller i varje fall förmodas vara känt vid denna tid. Ordet hör knappast till dem som haft någon större frekvens i talspråk. Frånvaron av svenskt läsuttal har inneburit att förutsättningar för vokalskott i SB enligt huvudregeln för nomina på konsonant har saknats (s. 123).

S: Den av AS och NFS anförda etymologin är inte helt övertygande. En icke-slutspelad match och en oavgjord match är inte synonyma begrepp. I intet fall har *draw* i lexica eller i materialet betecknat *avbruten match*. Så länge en separat undersökning av ordets ursprung ej företagits torde det vara sannolikare att *draw* på engelska har ursprungsbetydelsen 'lottdragning' (SuL och OED), d.v.s. den lottdragning som efter en oavgjord match i en utslagsturnering kan avgöra vilket lag som skall gå vidare i tävlingen.

D: Distributionen är fakultativ i förhållande till *oavgjort* och *oavgjord match* (s. 220). Varians torde vara en bidragande men ingalunda nödvändig betingelse för distributionen. Ca hälften av beläggen är från 1930.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{draw}	3	2	20	4	8	3	1	41

Drawing card

Import: drawing card, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

Avis: **Draw** 3/3 (81) och Sak: Draw: 3/3: a boxer so skilful (Sak: or crowd-pleasing) that he attracts unusually big crowds to see his contests.

Belägg

SO: ... lyckas fånga publikgunsten. Han är faktiskt Gardens bästa drawing card! (IB 16-1-50;4:2).

Kommentar

M: Böjning finns ej belagd av denna särskrivning (s. 99f.).

D: Belägget ingår i en rapport från USA, skriven av en svenskamerikan (s. 231). Det unika exemplet visar variansfunktion (s. 225f.).

Dreadnought

Import: dreadnought, NOM.

Lexica

AS: **Dreadnought** betecknar tyngsta typerna av slagskepp men användes i boxningsterminologien också för kategorien tung tungvikt; *cruiser* (kryssare) = lätt tungvikt.

Avis: **Dreadnought:** a slang name for heavy-weight (81:boxning).

Belägg

SO: Charles är knappast mer än lätt tungviktare och är kraftigt men smäckert byggd medan Joe Louis i dessa dagar ser ut som en verklig tungviktsdreadnought (AB 26-9-50;11:1).

Kommentar

M: Böjning finns ej belagd.

SD: I det enda belägget står *tungvikts-* som förledsbestämning till *dreadnought*, säkerligen därför att det senare nomenet ej antas vara känt för läsaren i sin ursprungliga betydelse, d.v.s. 'slagskepp' som sjömilitär term. Stråvan efter begriplighet har alltså åstadkommit en tautologisk hybridsammansättning.

Dreamland

Import: dreamland, NOM.

Lexica

Saknas i samtliga ordböcker.

Belägg

SO: ... medan Martin Olsen debuterade fint genom att sända engelsmannen White till *dreamland* med ett väldigt sving mot käken i andra ronden (IB 2-9-20;510:2).

Kommentar

M: Böjning saknas även om det hade varit naturligt med bestämd form i det här anförda belägget.

SD: Frasen *sända någon till dreamland* är en bland många synonymer för att 'slå ngn knockout'. Belägget är unikt i materialet (s. 186).

Dribble

Import: dribbler, NOM och dribbling, NOM.

Avledningar: dribbel, NOM, dribbla, V, dribblande, NOM, dribblare, NOM och dribbleri, NOM.

Lexica

SuL: **Dribbler**; dribblare, dribbler (141).

Avis: **Dribble**: to move the ball closely and cleverly by alternate motions of the two feet (22:fotboll).

NFS: **Dribbla**, att med bollen eller trissan under ständig kontroll genom mjuka, välberäknade tillslag av fötterna, klubban eller händerna (handboll) ensam manövrera sig förbi motspelare eller löpa med bollen.

NEO: **Dribbla** verb *-de -t* SUBST.: **Dribblande, dribbling** (försöka) föra boll (eller puck) förbi motståndare genom små fintande rörelser i fotboll, ishockey m.fl. spel: *han borde passat i stället för att - ; - av två backar* dribblande ta sig förbi två backar. HIST.: sedan 1906.

Dribbler subst. *-n*, plur. *-el. -s* *bollspelare med god förmåga att dribbla. HIST.: sedan 1924.

Dribbling subst. *-en -ar* *det att dribbla. HIST.: sedan 1922.

SAOL₁₁₋₁₂: **Dribbla** *-ade v.* finta med bollen e.d. i fotboll m.m.

-are -ar[e]n; pl. *-are*.

Dribbling *-en -ar s.*

Belägg

Dribbel

SO: 1) Forwardskedjan borde hälst förbigås med tystnad efter sitt ineffektiva dribbel i planens mitt och dåliga utnyttjande av ytterspelarna (DN 1-9-30;21:4). 2) ... rätt skapligt lag, som dock inte fick ut så mycket

av spelet som man borde ha fått genom på tok för mycket solodribbel i kedjan (IB 10-1-40;10:4).

Dribbla

- INF: 1) Hos en back kan den fysiska styrkan göra så mycket, att han ej behöver kunna dribbla, ty hans plikt är att stoppa anloppen, och hans försök att leka med bollen torde nog ej mötas med bifall af hans medspelare (IB 19-9-10;2:1). 2) ... att han har råd att dribbla av motståndarna inom eget straffområde (DN 1-9-30;18:6). 3) Hur man tänker dribbla med den definitiva laguppställningen av laget kan man blott gissa sig till (DN 17-1-60;25:3)
- PRES: 4) Han dribblar mest på stället ... (DN 15-9-30;19:3).
- PRET: 5) Efter 35 minuters spel dribblade Coppe av Verway och Steeman (IB 1-9-20;501:2). 6) ... Göte, som egenhändigt dribblade sig igenom hela Västeråsförsvaret (DN 13-1-30;11:5). 7) Denne dribblade i sin tur behändigt Erik Nilsson ... (DN 25-9-50;12:2).
- SUP: 8) ... rakt framför fötterna i det ögonblick denne dribblat av båda Hammarbybackarna (IB 5-1-20;8:1). 9) AIK:s bästa målchans kom när Fransson dribblat Nyman (IB 18-9-50;9:5). 10) ... även om helgdagarna dribblat förbi ett par träningspass för honom (IB 7-1-60;7:5).
- PRES PTC: 11) ... kommo Djurgårdarna dribblande med bollen (DN 26-9-10;10:3).

Dribblande

- SO: 1) ... som i regel förföllo till mer dribblande än som var behövt (DN 15-9-30;14:3).
- SB: 2) ... vars snabbhet firade triumfer men annars överdrev dribblandet (IB 11-9-50;10:2).

Dribblare

- SO: 1) Unge Björk visade sig vara en god dribblare och åkte omkring i Kamratförsvaret av hjärtans lust (DN 12-1-20;8:4).
- SB: 2) Forwardskedjan saknade den samlade, stödjande, elektriserande dribblaren (IB 2-1-20;2:5).
- FÖRL: 3) Mjuk, stadig och säker, påfallande dribblaranlag (IB 2-1-20; 2:5).

Dribbler

- SO: 1) Rytkönen, en dribbler och fantasimänniska, som kanske överdrev sitt solospel (DN 25-9-50;12:6). 2) Wikman är förut känd i Värmland som briljant speluppläggare och teknisk dribbler (DN 11-1-60;19:6).
- SB: 3) Ernst fick emellertid tillgripa en del ojustheter för att hålla den lille dribblern stången (DN 23-9-40;15:5).
- PO: 4) ... dessa dribblers (IB 7-1-30;9:5). 5) Numera gäller det ju att skaffa fram dribblers, som ... (DN 21-9-60;21:1-2).

Dribbleri

- SO: 1) Han förföll ibland till dribbleri i onödan ... (IB 18-9-50;9:4).
- PO: 2) ... dock med för mycket uppbrömsande dribblerier (IB 29-9-50;4:6).

Dribbling

- SO: 1) En sex å sju spelare, som under skratt och støj stå på korta avstånd och skjuta mot mål, aldrig någon den minsta övning i dribbling eller verkligt samspel (IB 5-9-10;4:3). 2) Man antecknade en god dribbling

av Ivar Svanström med skott bredvid (IB 2-1-20;2:1). **3)** ... och reserven Hagström på vi. gjorde i andra halvlek alla tiders uppvisning i dribbling, när han passerade sju Vestaspelare (DN 2-1-40;16:2-3).

SB: **4)** Dribblingen blev till självändamål (IB 1-9-30;9:1). **5)** Man gick dit, nyfiken på dribblingen (AB 9-9-50;13:2-3).

PO: **6)** I åkformåga, dribblingar, luftspel, ja, i allt voro Götaspelarna kolossalt överlägsna ... (DN 13-1-30;9:1). **7)** Forwardskedjan tråkade för mycket och stoppade gång på gång upp spelet med bakåtvända och onödiga dribblingar (DN 1-9-30;19:2).

PB: **8)** Lugnt och kallblodigt gjorde han dribblingarna (DN 8-9-30;17:2).

FÖRL: **9)** ... som också är en dribblingskunnig herre men därtill rasande effektiv (DN 15-9-30;19:3).

Kommentar

M: *Dribbel* bör bedömas som en svensk *el*-avledning, möjligen underlättad genom inflytande från det engelska ordslutet *-le* (s. 158).

Såväl *are*- som *er*-avledning finns. Den senare är betydligt frekventare och har beläggning varje år från och med 1930. Samtliga dess 6 plurala belägg har formen *dribblers* (s. 97f.). Stammens konsonantkluster *-bbl-* omöjliggör *ning*-avledning (s. 155).

	SO	SB	PO	PB	SUMMA	
dribbel	2	–	–	–	2	
+dribbel	2	–	–	–	2	
	4	–	–	–	4	
dribblande	5	dribblandet	1	–	–	6
dribblare	3	dribblaren	2	–	–	5
dribblar+	2					
dribblare+	1					3
	6	2	–	–	8	

	SO	SB	PO	PB	SUMMA			
dribbler	16	dribblern	9	dribblers	6	–	31	
		+dribblern	1				1	
	16	10		6		–	32	
dribbleri	1	–	dribblerier	1		–	2	
dribbling	49	dribblingen	19	dribblingar	43	dribblingarna	8	119
dribblings+	41							41
+dribbling	12	+dribblingen	1	+dribblingar	9	+dribblingarna	1	23
	102	20		52		9	183	

INF	dribbla	55				55	
PRES	dribblar	19	dribbla	3	dribblas	1	23
PRET	dribblade	116			dribblades	2	118
SUP	dribblat	16					16
PRES PTC	dribblande	9					9
PERF PTC							
	SOU	dribblad	1				1
	P	dribblade	1				1
		217		3		3	223

S: Främst under senare år märks en tendens till att {dribbl} används i överförd abstrakt betydelse (60-talsex. *Dribbla* 3 och 10).

D: Verbelägggen uppgår till nära hälften av samtliga ex. på {dribbl}. Ca 40 % utgörs av nomenet *dribbling*. Distributionen företer en gasklockskurva med nära 45 % av beläggen koncentrerade till 1940–50. Bidragande till nedgången under 1960–70 är förmodligen ishockeyns term *dragning* som tycks ha fått tämligen stor spridning även i andra lagspel. Dessförinnan kan {dribbl} sägas ha totaldistribution (s. 217).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM dribbel	–	–	1	2	1	–	–	4
LEM dribbla	5	28	39	54	40	30	27	223
LEM dribblande	–	–	1	–	1	3	1	6
LEM dribblare	–	5	–	–	–	–	3	8
LEM dribbler	–	–	8	6	3	10	5	32
LEM dribbleri	–	–	–	–	2	–	–	2
LEM dribbling	2	17	27	42	55	21	19	183
{dribbl}	7	50	76	104	102	64	55	458

Drive

Import: drive, NOM och driver, NOM.

Lexica

- SuL:** **Drive;** flackt skott (141:fotboll) och **Drive;** drive, driveslag (209: tennis).
- NFS:** **Drive,** drivslag, är ett i de flesta bollspel, i vilka bollen slås med racket, slagträ eller klubba, förekommande slag, som utföres genom en pendlande armrörelse bakåt-framåt under utnyttjande av kroppstyngden.
- OED:** **Drive** 1/5 d/f A forcible blow or stroke, esp. in various games, as golf, base-ball, lawn tennis ...
Driver 3/7 i/i *Golf* The *play-club*: a wooden-headed club with full-length shaft ... with which the ball can be driven to the greatest distance.
- NEO:** **Drive** 2/2 subst. -n *drivar* äv. -s *långt svepande slag i vissa bollspel med racket el. klubba, särsk. tennis och golf: *backhanddrive*. HIST.: sedan 1931.
- SAOL₁₁₋₁₂:** **Drive** -en -ar s. kraftigt slag t ex. i tennis.

Belägg

- SO:** 1) Hans kraftiga, låga forehanddrive passerade ofta motspelaren ... (DN 4-1-10;5:1). 2) Bollbanan blir förbluffande flat i hans dragna forehanddrive (är inte tennisspråket ett fint språk, så säg!) (DN 26-1-30;12:3). 3) Alltid lurige Ya Skoglund upptäckte plötsligt svenske högeryttern "Uffe" Jansson stående solokvist på sin kant och hittade honom med en 20 meters drive (DN 19-9-60;19:7-8). 4) Plötsligt slog de en drive på 250 m ... (IB 2-9-70;25:1). 5) ... golfens hittills längsta drive. Det är det första kraftiga utslaget ... (AB 19-9-70;28:2).

- SB: 6) ... han har ju sin styrka i backhanddriven (IB 29-1-30;11:2). 7) Man kan lika gärna t.ex. förbjuda en forehandsspecialist att "gå runt" och använda forehandsdriven ... (AB 29-1-60;13:2).
- PO: 8) A. Wennerholm visade en god, ren stil med bra placering och långa drives à la Gore tvärsöver planen (DN 5-1-10;5:1). 9) Rahe har en utomordentligt vacker stil, driver med långa, raka drives motspelaren ut i hörnen ... (DN 28-9-20;9:6). 10) ... svepande drives, stoppbollar, massvis med volley ... (IB 4-1-40;4:5). 11) ... Gösta Svenssons vänsterdrives knäckte honom ... (IB 15-1-40;12:4). 12) Waern har slagit hela raden av kontinentala motståndare i envisa "drives" på sista varvet (IB 5-9-60;2:1-2). 13) ... när det gäller att slå drives (AB 19-9-70;28:2).
- PB: 14) För min del gällde det också att drivarna inte funkade (AB 28-9-70;34:4).
Driver
- SO: ... han höll i sin driver bättre än i går ... (DN 27-9-70;25:1).

Kommentar

G: Inget belägg finns för grafonomisk anpassning till det engelska uttalet (s. 26).

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
drive	8	–	drives 18	drivarna 1	27
drive+	1				1
+drive	10	+driven 2	+drives 9		21
+drive+	1				1
	20	2	27	1	50
driver	1				1

Mer än halva antalet belägg utgörs av s-pluraler medan svensk pluralallomorf endast finns i det unika 70-talsbelägget på PB (s. 77f.). Detta belägg (ex. 14) är ett citat av den svenske golfspelaren Sven Tumba. För övrigt är s-plural genomgående, även vid samordning med ar-plural eller som kollektiv (ex. 10). SAOL₁₀₋₁₂ har ar-plural som enda alternativ, medan SAOL₉ liksom Ill har s-plural primärt (båda upptar emellertid PB *drivarna*).

Semologisk genusattraktion borde snarast ha lett till neutrum då *slag* är det enda naturligt associativa nomenet, men liksom övriga beteckningar för 'slag' är *drive* utrum. Förutom den antydda gruppanalogin har sannolikt också morfonomatiska faktorer inverkat. Skriftbildens <e> har måhända motverkat attraktion till neutrum med konsonantslut (typ: *ryck* och *slit*). Å andra sidan har uttalet försvårat en eventuell anpassning till neutrer på vokalslut. S-pluralen har väl också bidragit till att motverka neutrumstendenser.

SD: ex. 1, 2 och 6–10 avser tennis, ex. 3 fotboll, 4–5 och 13–14 golf, 11 bandy och 12 löpning. Som lagspels- eller löpningsterm lär *drive* vara sällsynt i svenskt idrottspråk. Ex. 12 ingår i en översättning av en artikel i en amerikansk tidning. Detta belägg är det enda som har citattecken. Inom golfsporten är *drive* totaldistributivt i den betydelse som expliceras i ex. 5 (s. 217). Som tennisterm synes *drive* (som huvudsakligen förekommit som efterled till *backhand-* och *forehand-*) i betydande utsträckning elliptiskt ha fallit bort under senare decennier.

Driver har totaldistribution som golfterm för den mest långtgående av klubborna (s. 217).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM drive	6	2	22	6	1	3	10	50
LEM driver	–	–	–	–	–	–	1	1
{drive}	6	2	22	6	1	3	11	51

Drop

Avledning: droppning, NOM.

Lexica

Avis: **Dropping Ball:** ... it is dropped over the shoulder of the player, who must be facing the hole (204;golf).

OED: **Droppa** ej i idrottsbetydelse.

SAOL₁₁₋₁₂: **Droppa** ej i sportbetydelsen.

Belägg

SO: Det blev s k droppning, förlust av slag och i stället för en fyra fick han en sju (DN 25-9-70;22:6).

Kommentar

M: Det unika belägget innehåller *ning*-suffix, vilket normalt förutsätter att motsvarande verb förekommer med en relativt hög frekvens (s. 155).

Duck

Avledningar: ducka, V och duckning, NOM.

Lexica

SuL: **Duck**; dyka, ducka (232) - **Duckning**, duck; dykning, duckning (232).

NFS: **Ducka**, boxnt. hastigt dyka ned, böja ned huvudet för motståndarens slag.

NEO: **Ducka** verb *-de -t* SUBST.: **duckande**, **duckning** *hastigt böja sig för att undgå att bli träffad: (ej sportex). HIST.: sedan ca 1645.

SAOL₁₁₋₁₂: **Ducka** *-ade* v. hastigt böja sig undan o.d.
ning *-en -ar* s.

Belägg

Ducka

INF: 1) ... råd av sin second att gå avvaktande ..., ducka för alla slag ... (AB 5-9-60;19:5).

PRES: 2) ... garderar sig och duckar för motståndarslag (AB 23-1-60;16:1).

- SUP: 3) Magnusson 4-0 sedan han elegant duckat för en låsning (DN 30-1-50;16:8).
- PRES PTC: 4) ... träffar duckande George Lugans huvud (DN 3-1-60;19;1-2).
Duckning
- SO: 1) Vidare föreföll han att vara en överdängare i duckning - och det betyder att H.P. får utomordentligt svårt att träffa honom tillräckligt effektivt (IB 31-1-30;1:3-4).
- PO: 2) Charles blir med ... alla sina viga duckningar ... (IB 27-9-50;1:6).

Kommentar

G: Inga alternativa skrivningar finns och det är rimligt att anta att stamvokalen redan tidigt fått läsuttal (s. 28).

M: Verbalnomenet har i sina 3 belägg *ning*-suffix (s. 155f.).

SO	SB	PO	PB	SUMMA
duckning 2	-	duckningar 1	-	3
INF: ducka 3	PRES: duckar 4	PRET: duckade 2	SUP: duckat 1	SUMMA 10
PRES PTC duckande 1				1
				11

D: *Ducka* och *duckning* har i boxningsspråk totaldistribution (s. 217). Sporadiskt kan de användas om andra sportgrenar. *Ducka ex.* 3 finns i ett bandyreferat.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM ducka	-	-	-	-	3	4	4	11
LEM duckning	-	-	2	-	1	-	-	3
{duck}	-	-	2	-	4	4	4	14

Eagle

Import: eagle, NOM.

Lexica

- Avis: **Eagle** ... where a player has holed out in two strokes fewer than the bogey score for that hole (204:golf).
- AS: **Eagle** (golf) = att "håla" en boll två slag under hållets SSS.
- NEO: **Eagle** subst. ingen böjning, *n*-genus *två slag under par dvs. under det antal på vilket en skicklig golfspelare skall kunna slå bollen i ett hål: *göra en -*. HIST.: sedan 1957.
- SAOL₁₂: **Eagle** s.; pl. enl. eng. böjn. två slag under par; golf; *en e*.

Belägg

- SO: 1) ... och länge John kunde anteckna en "eagle" i protokollet - en komplett omöjlighet för vanliga dödliga (DN 14-9-70;23:7) ... gjorde John Cockin en s.k. eagle (tre slag i st. f. 5) på 4:de hålet (teckn 7:8).
2) Nu skall du få se när gubben Tumba gör en eagle ... (DN 26-9-70;13:4).

Kommentar

G: Endast engelsk stavning förekommer vid denna golfterm (s. 30 och 46).

M: Genus är utrum (s. 61). Materialets 3 belägg står alla i SO.

D: Samtliga 3 belägg härrör från DN sept. 1970 (s. 200).

Fair

Import: fair, ADJ, fairness, NOM och fair play, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

- SuL:** **Fair** a; fair, just(e), sportmannamässig, sportig (34) **Fair play**, ärligt spel, fair play (34).
- AS:** **Fair**, förekommer bl.a. i det även i Sverige vanliga och intern, vedertagna uttrycket *fair play* = ärligt spel. Att iakttaga fair play innebär, att man följer icke blott spelets skrivna regler utan också dess oskrivna, d.v.s. att man icke under några förhållanden söker tillskansa sig olovliga fördelar av ngt slag på motståndarens bekostnad.
- Avis:** **Fair:** sportsmanlike, that is, free from questionable tactics or play (24:fotboll och 82:boxning).
- NEO:** **Fair play** subst. ingen böjning *ärligt spel särsk. i idrott: *det är inte – att försöka lura till sig en straffspark*. HIST.: sedan 1931.

Belägg*Fair*

1) Nu är spelet helt och hållet omlagt och dess karaktär öppen och fullt fair (IB 5-1-20;9:1). 2) ... och matchen blev också en i alla avseenden fair och just genomförd tillställning (IB 22-9-30;10:1). 3) Vi anser att det inte råder samma sportsliga betingelser för samtliga startande, och när våra grabbar inte får en fair chans ... (DN 12-1-50;16:8). 4) När grabbarna åker från långt ute i landet bör de ha en fair chans och bedömas av kompetenta bedömare (DN 24-9-50;21:4). 5) ... danskarna hade varit nog vänliga att före matchen mellan "arvfienderna" vädja genom såväl radio som press om fair behandling av svenskarna (AB 8-1-60;12:4'5).

- SBIM:** 6) Amerikanerna blevo mycket populära genom sitt "faira" spel och sportsmässiga uppträdande (DN 17-9-30;18:6). 7) Nu får Ulf Johansson och Mats Thomasson sin faira chans i dubbelmötena med Danmark (IB 17-1-70;13:4).

ADVERB

Västanfors skall ha ett varmt och hjärtligt tack för sin fair genomförd match (IB 29-1-40;9:5).

Fairness

- SO:** Det skulle nog inte skada med litet mera fairness, litet mer sportsmannaanda och litet mindre intriger ... (IB 15-1-30;6:3).

Fair play

- SO:** 1) ... en publik som har sinne för fair play och en smula aning om vad *savoir vivre* vill säga (AB 19-9-20;7:4). 2) Till sist omnämnes ett fall, som ej finns upptaget några regler, men som det kan vara av ett visst

intresse att beröra som ett bevis på engelsmännens känsla för fair play (AB 21-9-20;9:3). 3) Vi ha idrotten att tacka för vårt sinne för fair play, vår förmåga till samverkan samt vår rättskänsla (IB 7-1-30;7:5). 4) Från generation till generation inom AIK har känslan för "fair play", stil och goda sportegenskaper gått i arv (IB 27-9-40:12:1).

ADJEKTIV

SOU: ... kommer han så länge han är aktiv att vara stämplad som en idrottsman som icke är helt fair play (AB 8-1-60;13:1).

Kommentar

GM: Endast i 2 fall (ex. 6 och 7) har adjektivet *fair* böjts. Det är i alla fall tillräckligt för att NEO:s kategoriska påståande om frånvaro av böjning skall framstå som alltför långtgående. Det tidigaste belägget (30-talsex. 6) är unikt vad beträffar citattecken, vilket innebär en främlingsmarkering av den böjda formen. Morfologisk eskapism föreligger i det adverbiala ex. där adverbmorfemet *-t* saknas (s. 138). Det är formellt möjligt att tolka även ex. 2 på samma sätt, alltså med *fair* som adverbial bestämning till adjektivet *genomförd* och i så fall samordnat med *just*, vars stamslut *-t* döljer den adverbiala formen.

Konversion nomen→adjektiv förekommer i ett unikt ex. (s. 136).

SO					
fair play	15	SOU fair	14	fair play	1
fair play+	2	SBIM faira	2		
SUMMA	17		16	1	17
fairness	1				1

SD: *Fair* och *fair play* står i fakultativ distribution till avledningar och sammansättningar med *sport-* och *sportsman-* (s. 223). En mycket frekvent användning av *fair play* exemplifieras i ex. 1–4 i uttrycket *känsla/sinne för fair play*. Exotisk distribution finns i *fair play* ex. 2–3, men detta "kulturella lån" (s. 174 och 233) är ingalunda begränsat till exotiska förhållanden. Åtminstone 6 av materialets belägg är äldre än NEO:s första belägg.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM fair	–	2	4	2	5	1	2	16
LEM fairness	–	–	1	–	–	–	–	1
LEM fair play	–	2	4	3	4	3	2	18
{fair}	–	4	9	5	9	4	4	35

Fairway

Import: fairway, NOM.

Lexica

Sak: **Fairway:** closely cut, grass-covered area intended for play between tee and green.

- AS: **Fairway** (golf): allfarväg = banan mellan utslagsplatsen och greenen för ett håll.
- NEO: **Fairway** subst. *-en* *den välklippta sträckan mellan utslagsplats och green i golf: *bollen hamnade bland träden utanför -en*. HIST.: åtminstone sedan slutet av 1920-talet.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Fairway** *-en* klippt gräsmatta mellan hålen i en golfbana.

Belägg

- SB: 1) Utanför den planterade fairwayn ... (DN 24-9-70;24:8). 2) Bland en massa buskar och småträd utanför fairwayen (DN 27-9-70;25:3). 3) Den flög över till fairway'n bredvid (DN 28-9-70;23:7-8).
- PO: 4) ... med åtskilliga fairways som ligger på sniskan (DN 23-9-70;17:5).
- PB: 5) Fairways är utmärkta ... (DN 24-9-70;24:8).

Kommentar

M: SB har som synes såväl *n-* som *en-*allomorfer efter skriftens <ay>, som ju motsvarar ett engelskt diftongiskt uttal med halvvokalisk sista komponent (s. 29f.). Apostrof finns unikt i ex. 3. Materialets 5 plurala belägg har samtliga *s-*allomorfer (s. 104).

SO	SB			PO	PB	SUMMA
-	fairwayen 1	fairwayn 1	fairway'n 1	fairways 4	Fairways 1	8
	3					

SD: Alla 8 beläggen härrör från DN september 1970, vilket främst beror på den ringa bevakningen av golfsporten under tidigare decennier (s. 200). SAOL:s förklaring är oklar, eftersom det kan verka som om *fairway* skulle betyda de gångvägar som finns mellan en golfbanas olika håll.

Fan

Import: fan, NOM.

Lexica

- SuL: **Sports enthusiast**→**fan**: idrottsbiten, sportfåne, "sportidiot" (96).
- AS: **Fan**, entusiast, fanatisk beundrare av t.ex. idrottsutövare.
- OEDS: **Fan** 2/2 (abbrev. of **Fanatic**) Re-formed in mod. Engl. (orig. U.S.; A keen and regular spectator of a sport).
- NEO: 2/3 **Fan** subst., plur. *-s*, *n-*genus *ivrig beundrare av berömd person e.d.: *fanklubb; laget svek sina -s*. HIST.: sedan 1951.
- SAOL₁₁₋₁₂: (SAOL₁₂: 2/3 s. pl. fans: mest i pl.) 3/3 **Fan** *en* f. el. *fans -er*; pl. = s. fanatisk beundrare t.ex. av popsångare.

Belägg

- PO: 1) Åskådarmassor på resp. 300, 500 och 600 "fans" (IB 24-1-30;7:3).
2) Dir. Janse, som tillika är en av huvudstadens mest intresserade

”football fans” ... (IB 17-9-30;1:3). **3)** Tio mil för fotboll är ju inte så lång resa för supportere, men det är kanske mer ovanligt att ett par hundra ”fans” ger sig iväg på promenad till fots tio svenska mil för att se sitt lag spela (DN 10-1-50;14:5). **4)** Hur många fotbollssupporter har nått samma rymder som de randigas fans den gången? (IB 30-9-70;17:2).

PB: **5)** Som bekant har de sovjetiska ishockeyfansen befunnit sig ... (IB 30-9-70;22:5).

PB GEN: **6)** ... så starkt att fansens talkörer ”Blixten, Blixten” höll på att få halltaket att lätta (AB 19-1-70;25:5).

FÖRL: **7)** Dessutom har han en alldeles egen fan club – hela klassen håller tummarna (AB 10-1-70;25:2–5).

Kommentar

G: Det är värt att uppmärksamma att då ordet står som förled (ex. 7) åtföljs det av engelsk stavning (<club>) av det annars totalassimilerade *klubb*. Orsaken är av allt att döma önskan att markera att förleden *fan* här är det engelska morfemet och ej får förväxlas med sin svenska svordomshomograf (s. 103).

M: Att *fan* har fått *PB -en* trots att ordet är en personbeteckning bör ha underlättats på grund av frånvaron av singular simplexform. Därigenom har inget uttralt genuskrav aktualiserats. En eventuell SO-form skulle troligen heta **ett fans* i analogi med ett *proffs* och ett *mods* m.fl. (s. 91). SAOL₁₁:s primära utrala form är ej känd.

SO	SB	PO	PB	SUMMA
–	–	fans 13	fansen 2	15
fan+	5	–	–	5
–	–	+fans 11	+fansen 5	16
			fansens 1	1
			+fansens 1	1
5	–	24	9	38

S: SuL:s översättningar *sportfåne* och *sportidiot* har klart pejorativ karaktär, vilket ej normalt impliceras i ordet *fan*, vars betydelse svarar till AS:s definition. Tilläggs bör att den entusiastiska beundran oftast gäller en lagsportsklubb.

D: *Fan* står i fakultativ distribution till framför allt ett annat engelskt lånord, nämligen *supporter* (s. 220). I ex. 3–4 föreligger intrasentensuell varians mellan de båda lånorden (s. 226).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{fan}	–	–	10	–	5	1	22	38

Farm

Import: farm, NOM.

Avledning: farmare, NOM.

Lexica

- Web: **Farm** in *baseball*, a minor-league team owned and operated by a major-league team to train young and inexperienced players ...
- NEO: **Farmarlag** subst. *-et*, plur. -, best. plur. *-en* *(svagare) lag som stöds av (visst) elitlag och där t.ex. unga talanger kan utvecklas och kvalificera sig för elitlaget: särsk. i ishockey. HIST.: trol. sedan ca 1970.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Farm** ej i sportbetydelsen.

Belägg

- Farm*
- FÖRL: **1)** ... system av farmklubbar (IB 28-9-60;9:3-4). **2)** De skulle hämtas från s k farmlag, NHL-firmornas talangavdelningar (AB 6-1-70;29:5).
- Farmare*
- FÖRL: Jag har föreslagit AIK att bilda en farmklubb ... Att det där med farmklubb inte håller (DN 22-9-70;24:1).

Kommentar

M: Trots att något nomen agentis ej är känt i förbindelse med ishockeybetydelsen av *farm* bildas ändå sammansättningar med det tidigare etablerade *farmare*. Orsaken kan möjligen vara uttalslättnad.

SD: Materialets samtliga 3 belägg redovisas ovan. Ex. 1-2 är exotiska (kanadensisk ishockey) medan dubbelex. på *farmar+* avser svensk fotboll. Företeelsen lär i Sverige knappast ha kommit över förslagsstadiet, bortsett från en del fall i ishockey.

Feint

Polysemi: fint, NOM.

Avledningar:finta, V och fintning, NOM.

Lexica

- SuL: **Feint**, misleading; fint, fintning, ”bortgörning” (142:fotboll).
Feint, hoodwink, mislead, trick, outwit, baffle, jockey; finta, lura, snuva, kugga, ”göra bort” (142).
- OED: **Feint** 1/2 a/b *Fencing and Boxing*. A blow or thrust aimed at a part other than that which is the real object of attack.
- NEO: **Fint** subst. *-en -er* antydd, låtsad manöver avsedd att lura motståndare i spel och tävlingar el. i debatter o.d.: *backen gick på en enkel fint*. HIST.: sedan 1667.
Finta verb *-de -t* SUBST.: **Fintande, fintning; fint** antyda (viss manöver) för att lura motståndare i sport el. i debatter o.d.: *han -de bort backen*. HIST.: sedan 1921.

SAOL₁₁₋₁₂: **Fint** *-en -er* s. låtsad stöt vid fäktning; vilseledande manöver; knep, list m.m.

Finta *-ade* använda finter; *f. bort*.

Fintning.

Belägg

Fint

SO: 1) Perfekt fint av ... (IB 16-1-50;5:6).

SB: 2) Finten misslyckades dock ... (IB 22-9-20;561:1).

PO: 3) ... sina små finter ... med en liten fintning (IB 4-9-40;7:5). 4)... med finter, jabbar och snabba rusningar (DN 16-9-60;28:5).

Finta

INF: 1) ... har ju rättighet att finta ... några fintningar (IB 19-9-30;1:5).

PRES: 2) Den gode och kvicke Roy fintar och duckar mer än han boxas ... (IB 11-1-50;2:4).

PRET: 3) "Long-John" fintade sig fram lätt ... (IB 17-9-30;14:1).

SUP: 4) ... har fintat bort Kalle Svensson (IB 4-1-50;1:5).

Fintning

SO: 1) ... då han med en fintning ... fick den svenske halvbacken att hoppa åt sidan (IB 29-9-30;2:3). 2) Se Fint ex. 3!

PO: 3) Se Finta ex. 1!.4) För mycket fintningar, bakåtpassningar ... (IB 24-1-40;8:4).

Kommentar

GM: Idrottsordet *fint* har undantagslöst antagit samma stavning (s. 31) och böjning som det etablerade *fint*. Plural bildas alltså med *er*-allomorfen (s. 84). Att enbart *ning*-suffix har påträffats är förklarligt mot bakgrund av verbavledningens höga frekvens (s. 155).

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
fint	9	finten 3	finter 17 +finter 1	finterna 1 +finterna 1	30 2
	9	3	18	2	32
fintning	9	–	fintningar 9	–	18
fintnings+	2	–	–	–	2
+fintning	2	–	+fintningar2	–	4
	13	–	11	–	24

INF	finta	7		
PRES	fintar	10		
PRET	fintade	24	fintades 1	
SUP	fintat	3		
	SUMMA	44	1	
		45		

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM fint	1	1	–	2	12	7	9	32
LEM finta	–	–	6	9	11	8	11	45
LEM fintning	–	–	3	9	5	7	–	24
{fint}	1	1	9	20	28	22	20	101

Det förefaller som om *fint* och *fintning* skulle vara synonyma (intrasentensuell varians i ex. 3). Från och med 1940 håller sig {fint} på en anmärkningsvärt jämn nivå.

Field event

Import: field event, NOM (NOM + NOM).

Lexica

SuL: **Field events**; kast- och hoppgrenar pl (35).

AS: **Field events** sammanfattande benämning f. tävl. (*events*) i hopp och kast, vilka äger rum på fältet (*field*) till skillnad fr. löpningarna, som sker på bana (*track*). Jfr *track and field* = fri idrott.

OEDS: **Field 21/21 Field events**, certain athletic games; as distinguished from events on the running track.

Belägg

PO: 1) ... den sjunkande återväxten i "field events", d.v.s. kasten och hoppen (IB 8-9-40;5:2). 2) Enormt i häck, hopp och kast i rysk statistik 1959 (rubr). I gengäld ges alltså granna siffror i häckloppen och – framför allt – i "field events" (IB 15-1-60;5:5).

Kommentar

M: SuL uppger även *Field event*: kast- eller hoppgren. Materialets belägg utgörs dock av plural med kollektivbetydelse.

SD: Som sammanfattande benämning torde explikationen i ex. 1 ("hopp och kast") normalt användas. Distributionen är fakultativ med sällsynt förekomst.

Fight

Import: fight, NOM, fighter, NOM, fighting, NOM, fighting face/game/heart/instinct/pose/spirit, NOM (NOM + NOM).

Avledningar: fighta, V, fightande, NOM, fightare, NOM och fightas, V.

Lexica

SuL: **Fight**, struggle; kamp, fight, strid (36). **Fight**→also bout; kamp, fight (234:boxning) **Fight** v; kämpa, fighta (234:boxning).

Fighter; kämpe, fighter (36) – **Fighter**; also boxer, and contestant, fighter (234).

- Fighting spirit** (competitive spirit)→**fighting heart**; kampanda, kampvilja, fighting spirit (36).
- AS: **Fight**, fäktn., strid, kamp, slagsmål. Användes i idrottsspråket f. att beteckna hård, ofta hänsynslös strid, där motståndarna uppbygger det yttersta av sina krafter. Jfr det särskilt i fråga om boxn. anv. uttrycket *fight to the bitter end*, att kämpa till det bittra slutet. Skrivs ofta med utgångspunkt från det engelska uttalet *fajt*; att *fajta* = *to fight*.
Fighter, kämpe, stridsman. Betecknar i idrottsspråket en man som sätter in alla sina resurser i kampen och vägrar ge upp även f. en överlägsen motståndare. Jfr det särskilt i boxningsspråket använda uttrycket *all the world loves a fighter*, alla uppskattar en kämpe.
Fighting spirit, kampanda. En person säges ha f.s. då han även under ogynnsamma omständigheter och mot en överlägsen motståndare kämpar till det yttersta.
- NFS: **Fight**, kamp, användes ofta, framförallt vid boxning, i betydelsen hård, aggressiv strid i motsats till på teknisk överlägsenhet inriktad kamp.
- Avis: **Fighter**: one who relies on sheer physical strength and courage in his contests, and ignores the finer points of tactics and strategy in contradistinction to the boxer (83).
- NEO: **Fight** äv. **fajt** subst. *-en -er* *handgriplig kamp mest i sport (vard): *laget levererade en - på liv och död med mästarna*. HIST.: sedan 1931.
Fightas äv. **fajtas** verb *fightades* äv. *fajtades* *fightats* äv. *fajtats*.
- SUBST.: **Fightande, fajtande; fight, fajt** *slåss (vard.): *spelarna fightades om bollen*. HIST.: sedan 1934.
Fighter äv. **fajter** subst. *-n, plur.* - el. *-s* *person som alltid anstränger sig så mycket han kan för att vinna, vanl. om idrottsman. HIST.: sedan 1931.
Fighting spirit subst. ingen böjning *vilja att kämpa till det yttersta [syn. **kampvilja**]. HIST.: sedan 1939.
- SAOL₁₁: **Fight** el. **fajt** -en -er s. vard. kamp; tävlan.
Fighta el. **fajta** -ade v. vard. kämpa, tävla.
Fightas el. **fajtas** -ades v. dep.
Fighter -n (SAOL₁₂: el. *fajter* s. *-n* pl. = el. eng. böjn.) s. person som kämpar för att nå sitt mål.

Belägg

- SO: *Fight*
- 1) Matchmaker Mc Ardle erbjuder segraren i aftonens fight en tungviktssemifinal ... (IB 10-1-30;2:5). 2) ... sedan tredjediv.-laget dessförinnan gjort en 0-0 fight mot Londons stolthet (IB 13-1-30;10;3). 3) I fjäder blir det en ettrig uppgörelse mellan Mellström och Ahlkvist, mellan fight och stilboxning (IB 15-1-30;5:4). 4) Lars Mellström, nu i bästa form och utan viktbekymmer, möter svenske mästaren T. Ahlkvist, Borås. Fight mot stilboxning (DN 18-1-30;12:4). 5) Det blir öppet spel om potten och en "fight" av högsta märket (DN 1-9-30;16:4). 6) Det laget har mer än en gång bjudit A-

laget rafflande fight och t.o.m. triumferat över detta ... (DN 3-9-30;15:1). **7)** Slutmil utan fight (rubr i DN 7-1-40;14:1). **8)** Det var en mycket livlig fight, men det förekom mera slugging än boxning (IB 22-1-40;7:4). **9)** Fight väntades som vanligt och då sviker inte publiken (AB 8-9-40;7D:4). **10)** Det enda sorgliga med AIK:s nyårsfight i Sandviken var att striden inte gällde serien (DN 2-1-50;22:5-6). **11)** Grabbarna var också på ett sjuvärdeles humör och den unge lagledaren Arvid Svidén lovade att det skulle bli fight utav mot AIK (DN 8-1-50;16:1). **12)** Man hade ställt in sig på verklig fight, men först som sist kan fastställas att någon stor match blev det aldrig. Därtill var hemmalaget för överlägset (DN 23-1-50;15:6). **13)** ... nu tvingar Mr Joe Barrow tillbaks innanför repen i en "real fight" (IB 27-9-50;2:1). **14)** Visst skall det vara fight i hockey, men inte så att spelet innebär fara för liv och lem (AB 4-1-60;11:3).

SB: **15)** Surahammar ... drabbar i Sandviken samman med det stora järnsamhällets second strings och den fighten förtjänar nästan epitetet huvudmatch (IB 22-9-30;14:2). **16)** ... han begick felet att tå mot tå växla slag med den friskt fightande junioren – och just *fighten* är dennes styrka. När Ove övergick till att *boxas* tog hans större rutin ut sin rätt (IB 29-1-40;6:1). **17)** Strömsbro inledde fajten optimistiskt (AB 25-1-60;14:3). **18)** Sovjet ser nu ut att vara säkert på seger över USA i "the big fight" (DN 9-9-60;26:7-8).

PO: **19)** ... en av de hårdaste fighter som någonsin setts i en svensk ring (IB 7-1-30;3:5). **20)** ... har under den gångna veckan prövat formen i tre fighter i Skottland (DN 15-1-50;23:1).

PB: **21)** ... i de amerikanska fighterna eller sexdagarsloppen (IB 8-1-40;6:3). **22)** ... utanför Alvikshallen, där folk förtvivlat sprang omkring och hojtade och snokade efter varann före fajterna (DN 21-1-50;11:4). **23)** Fighterna mellan Bollnäs och Edsbyn brukar i regel vara hårda, jämna och mycket ovissa men den här matchen utgjorde ett undantag (AB 7-1-60;11:1).

Fighta

INF: **1)** Jag skall fighta Johansson från en crouchställning, weaving och bobbing och aldrig ... (AB 20-1-60;14:1) tala om för Johansson precis hur jag skall fighta honom ... När jag möter Johansson i höst kommer jag att fighta ner honom (AB 20-1-60;14:3).

PRET: **2)** ... samtidigt måste erkännas att AIK visserligen fightade uppoffrande och ihärdigt, men så värst mycket bandy lyckades man inte prestera (DN 8-1-40;11:1).

SUP: **3)** Jag skulle nog inte ha fightat honom (IB 7-1-30;3:4).

PRES PTC: **4)** ... och så mot desperat fajtande Degerfors borta (IB 28-9-60;8:2).

Fightas

INF: **1)** Kom allihop, vi vill fajtas, kom an bara, kom en i sänder (IB 13-1-30;2:5 klubbvisa). **2)** Det är emellertid intet annat att göra än att bita ihop tänderna och fightas to the bitter end (IB 4-1-40;8:1-2). **3)** Han har humör för två, tre är oerhört stark och kan fightas (DN 2-9-40;14:1). **4)** ... och om han bara går in för att *boxas* (och inte börjar fightas) bör han klara sig bra i finalen mot Uhre (DN 2-1-50;5:2). **5)**

Men nog skall vi fajtas alltid (DN 12-1-50;16:1). **6)** ... och dessutom skall Europatrean Bengt Rask fajtas med förra svenske mästaren i fjärilsim (DN 6-9-50;16:7). **7)** ... komma igen och fightas "to the bitter end" (DN 7-9-60;16:6).

PRES: **8)** Ovan fightas Ove Eindhagen i Sirius och Sven-Åke Svensson i Slotsbron om bollen (bildtext i DN 11-1-60;18:3-5).

PRET: **9)** Brorsan Bertil fajtades en hel del omkring 1919 (IB 3-1-30;11:5).

SUP: **10)** Han skulle ha gett sig ut på kontinenten och fightats i de stora löparfälten (DN 19-9-60;19:7-8).

Fightande

SO: Litet europeiskt uppvisande emellan allt amerikanskt fightande skulle kanske inte skada vare sig honom eller svensk proffsboxning (AB 24-9-30;10:2).

Fightare

SO: **1)** Pappa själv har varit god fightare – men kanske ännu bättre löpare (IB 4-1-50;4:5).

PO: **2)** ... och som han alltid ömmar för de mindre väl lottade (speciellt om de äro "fajtare") (IB 31-1-30;7:1). **3)** Vi ha inte många fightare som han (insändare i IB 31-1-30;10:5).

FÖRL: **4)** Fyra fajtarfinaler (diktrubrik i IB 3-1-30;7:2).

Fighter

SO: **1)** En ny man kom upp, en hård och bister s.k. fighter ... (DN 24-1-30;11:3). **2)** Hesselby-Eriksson ... en fighter med verkligt tävlingshumör, en åkare med färg (DN 8-9-30;14:3). **3)** Fröken Fitger var en ilsken liten fighter (DN 14-9-30;20:5). **4)** Så som en stark boxare som både kan slå swings, hooks och raka stötar alltid kommer att vinna över en utpräglad fighter som aldrig lärt sig raka slag (IB 2-1-40;4:5). **5)** Denne lille fighter släpper ingen förbi sig utan strid till det yttersta (IB 27-9-40;7:3). **6)** "All the world loves a fighter". Just därför är Josef i publiksmaken (IB 20-1-50;4:4). **7)** Om "Ormen" hette det i programmet "att han aldrig har varit någon boxare, och kommer aldrig att bli det, men hela världen älskar som bekant fighter, och därför är man barnsligt förtjust när "Ormen" går i ringen". [Obestämda artikeln *en* har tydligen fallit bort i detta belägg.] Huruvida den slaglystne och populära Sundins belgier var en boxare eller en fighter framgick varken av programmet eller matchen (DN 21-1-50;11:4). **8)** All the world loves a fighter, och Egon har dessutom charm i sin ilska på bollen (IB 25-9-50;1:1).

SB: **9)** ... den fina boxaren, stilboxaren, den tekniskt fulländade, den med karaktär och intelligens, inte så gärna fightern (IB 27-9-20;574:5). **10)** ... och hans Chicagomanager som hade blick för reklam, "backade" snart upp "the irish hardhitter Jack Red" och "the very fighter, canadian boy, Charles Lindford" mot en rad mer eller mindre kända USA-boxare (DN 2-1-30;15:1). **11)** ... gamle höjdhopparen, landslagsledaren och "simmarfajtern" Bo Ekelund (IB 20-1-60;6:1). **12)** Han är rätta fightern. Inte så konstigt när han är bror till gamle kämpen Sune Larsson (DN 31-1-70;17:3).

- PO: 13) ... men för att tillmötesgå Linnéa att få förstklassiga boxare i ringen har utlovats några av deras bästa "fighters" (IB 31-1-20;49:2). 14) Londons stadslag var bräddat av fighters, som aldrig gav slaget förlorat om det någon gång såg illa ut (IB 25-9-50;7:5). 15) Det var ett storlopp mellan två tappra fighters, två stora löpare (IB 19-9-60;3:3). 16) Vi har fighters som kan och vill slåss (IB 2-9-70;3:1-2 rubr).
- PB: 17) Vi skall greja't hade de bägge tappra fighterna lovat varandra på förhand (IB 26-9-60;5:2).
- FÖRL: 18) "Enskede" hade sitt vildaste fighterutseende och lågade av energi (DN 2-9-30;12:5). 19) Fighterblod har inte Fernström längre ... i yngre år var han däremot en verklig krigare (IB 18-9-40;5:5). 20) Ingen i gänget tvekade en sekund om att vi inte skulle göra det, och det märktes väl på fighterglöden (DN 18-9-50;14:7).
- Fighting*
- SO: 1) ... verkligt sevärd fighting mellan dessa bägge eleganta representanter för ringfinesser och stilboxning (DN 19-1-30;12:1). 2) ... så var det ganska färgstarka och omväxlande matcher, som visserligen mest bjöd på fighting och slugging, men ... (AB 23-1-60;16:1). 3) Vår fighting gav resultat (AB 28-1-60;17:3).
- SB: 4) ... tillsammans med Nisse Ramm vaknade emellertid kärleken till fightingen (IB 3-1-30;12:1).
- FÖRL: 5) Då vann Molander på bättre "fighting heart" (IB 7-1-30;3:4). 6) New York Sun: Den allvarlige skandinav saknar "fighting instinct" (IB 13-1-30;2:3). 7) Det tyder på gott "fighting heart" (IB 24-1-30;3:2). 8) Tyngdpunkten i the fighting game ligger nu i England (IB 25-1-50;2:4). 9) Stjärnskottet "Pancho" Gonzales ... ses här visa upp sitt fighting face (bildtext i DN 10-9-50;22:4-5).
- Fighting spirit*
- SO: 1) Bandy var det som sagt inte mycket, men A.I.K. visade prov på kraft, energi, "fighting spirit" (IB 19-1-20;31:1). 2) I fallet slog Hjalmar sig ordentligt på högra sidan och armbågen, men det är en underbar fighting spirit i den pojken och trots att den nya förseningen blev så dryg som fem minuter var han redo för batalj omedelbart (IB 8-9-30;5:5). 3) ... visade en "fighting spirit" som man gärna sett smitta av sig till anfallsmännen. Den kamp och segervilja som dessa herrar visade var närmast obefintlig (IB 30-9-40;12:5). 4) ... enligt parollen: "Möjligt eller omöjligt men bollen SKA I MÅL", och här på vår kant "släpps ingen dj-l över bron". S.k. "fajting spirit" (IB 30-9-60;5:1).

Kommentar

G: AS:s frekvensuppgift "ofta" om stavning med <aj> synes kraftigt överdriven. Av materialets 902 belägg är det endast 14 som har <aj>-stavning (s. 26). Av dessa kommer 6 från 1930 och 4 ex. från vartdera 1950 och 1960. I exempelsamlingen ovan finns den försvenskade stavningen i *fight* ex. 17 och 22, *fighta* 4, *fightas* ex. 5-6 och 9, *fightare* ex. 2 och 4 och *fighting spirit* ex. 4. Flera av dessa belägg återger talspråksreplik, förekommer i klubbvisor eller företer på annat sätt lägre stilnivå än beläggen med <i>-stavning.

SO		SB		PO		PB		SUMMA
fight	272	fighten	76	fighter	19	fighterna	5	375
		fajten	1			fajterna	1	
		the fight	1					
fight+	4							
fajt+	1							
+fight	67	+fighten	47	+fighter	1	+fighterna	4	119
+fight+	2							2
		fightens	1			fighternas	1	2
		+fightens	1					1
	346		127		20		11	504
fightande	1	fightandet	1					2
fightare	1			fightare	1			4
				fajtare	2			
fightar+	2							4
fajtar+	2							
				+fightare	1			1
	5				4			9
fighter	79	fightern	23	fighters	41	fighterna	1	144
fighter+	76							76
+fighter	11	+fightern	11	+fighters	5			28
		+fajtern	1					
+fighter+	1							1
		fighterns	1					1
	167		36		46		1	250
fighting	17	fightingen	1					18
fighting+	49							49
+fighting	1	+fightingen	1					2
	67		2					69

INF		PRES		PRET		SUP		SUMMA
fighta	3	fightar	1	fightade	9	fightat	2	15
fightas	27	fightas	7	fightades	7	fightats	3	44
fajtas	4			fajtades	1			5
	34		8		17		5	64
PRES PTC								
fightande	3							3
fajtande	1							1
	4							68

SB *the fight* återfinns i den engelska nominalfrasen *the fight of the long count*.

Fight har undantagslöst *er*-plural. Stamslutsparalleler med *-jt* är endast *flöjt-er* och det fackspråkliga och sällsynta *vojt -ar*. För *-er* talar dock *jd*-tendensen (s. 86). *Fighter* är långt vanligare än *fightare*. Den sistnämnda avledningen betyder alltid 'boxare' och har vardaglig prägel (3/9 har <aj>). Med undantag av det unika PB-belägget ex. 17 från 1960 uppvisar *fighter* endast *s*-plural (s. 97f.).

Att *ning*-avledning saknas trots verbets höga frekvens beror förmodligen mest på att *fighting* mycket ofta förekommer i ordfogning med engelskt lexem (ex. *fighting spirit*).

Verbet företer liksom *boxa(s)* en markant övervikt för *s*-form med reciprok betydelse (s. 145). *Fight* är ett oregelbundet verb i engelskan men den svenska avledningen *fighta(s)* böjs svagt.

S: Även om betydelsenyanserna delvis "går över" i varandra kan följande fördelning göras:

1) 'kamp/match – kämpa – kämpe'

fight 1–2, 10, 15, 17–18, 20–21, 23; *fightas* 1, 6, 7, 10, *fighter* 2–3, 5–6, 8, 11–12, 14–15, 18–20, *fighting* 5 och 9

2) 'hård kamp/match – kämpa hårt'

fight 5–7, 9, 11–12, 14, *fighta* 2, 4, *fightas* 2, 5 och 8

3) 'boxningsmatch – boxa'

fight 8, 13, 19, 22, *fightas* 9, *fightande*, *fightare* 1–4, *fighters* 13, *fighting* 1, 4 och 8

4) 'aggressiv boxning/boxare – boxas aggressivt'

fight 3–4, 16, *fighta* 1, 3, *fightas* 3–4, *fighter* 1, 4, 7, 9–10 och *fighting* 2.

I betydelse 4 är {*fight*} mycket nära full synonymitet med {*slugg*}. Det senare innebär dock en viss brist på teknik, vilket *fight* ej nödvändigtvis behöver göra. Vanligen förknippas nog *fight* också med en ihärdig aggressivitet, medan *sluggning* kan bestå i enstaka klumpiga slag.

D: Beläggningsen blir hög boxningsåret 1930 (s. 207) och visar från och med 1940 en jämn hög frekvens.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM <i>fight</i>	–	1	148	82	109	104	60	504
LEM <i>fighta</i>	–	–	4	3	1	7	–	15
LEM <i>fightas</i>	–	–	9	6	13	13	8	49
PTC <i>fightande</i>	–	–	–	2	–	2	–	4
LEM <i>fightande</i>	–	–	1	–	–	–	1	2
LEM <i>fightare</i>	–	–	7	–	2	–	–	9
LEM <i>fighter</i>	1	3	71	51	58	48	18	250
LEM <i>fighting</i>	–	3	37	9	8	6	6	69
{ <i>fight</i> }	1	7	277	153	191	180	93	902

Finish

Import: *finish*, NOM.

Lexica

SuL: **Finish** 2/3 final lunge; *finish* (36) 3/3 inlopp.

AS: **Finish** betyder eg. avslutning, avputsning men anv. som idrottsterm i de flesta språk för att beteckna slutspurtens sista del.

NEO: **Finish** 1/2 sista, avgörande del av (hastighets)tävling. HIST.: sedan 1886.

SAOL_{11–12}: **Finish** -en (SAOL₁₂: -ar) s. slutkamp, slutspurt m.m.

Belägg

SO: 1) Forwards voro dåliga och hade ingen *finish* (IB 1-9-20;502:3). 2) Sandström som gått upp på andra plats efter halva banan, gick lätt fram i ursinnig *finisch* ... (IB 13-9-20;536:1) ... men ännu i avsknad av de

kalla nerver som behövas i en mästerskapsfinish (536:2) ... Det blev en ytterst enerverande finisch (536:4). **3)** ... men Hägg överraskade med en oerhörd finish på de sista meterna (IB 8-9-40;3:5). **4)** ... satte in en slutfinish, när han tyckte det var så dags. Han slog om cirka 30 meter från mål (IB 25-9-50;7:5). **5)** ... en 300-metersspurt som knäcker de flesta. Men räcker hans finish på de sista 30, 20 à 10 meterna? (AB 3-9-60;16:4).

SB: **6)** ... visade tendenser till att få kroppen för mycket upprätt i finischen. Är en av de tävlande snabbare i finischen än ... (IB 5-9-10;3:1). **7)** ... men var fanns finischen, skotten och de oemotståndliga genombrotten? (DN 7-1-30;14:1). **8)** Precis när spurten drogs upp körde TV-bilen om oss för att filma finischen framifrån (IB 23-9-70;7:2).

PO: **9)** ... som kom med starka finisher både i det individuella loppet på 100 meter och på slutsträckan i den korta stafetten (AB 25-9-60;16:1). **10)** ... Anders Faagers och Michael Franzéns sisuladdade finishar över de sista metrarna ... (IB 2-9-70;3:1).

Kommentar

G: Som framgår av statistiken är den "tyska" stavningen av [f]-ljudet begränsad till en handfull ex. (s. 43f.). Dubbelteckning av <n> finns ej belagd. Bidragande till detta är förmodligen medvetandet om att engelskan har ett homofont ord, nationalitetsadjektivet med stavningen <Finnish>, med vilket <finish> inte skall förväxlas (s. 34f.).

M:

SO				SB				PO	PB	SUMMA	
finish	143	-sch	2	finischen	112	-schen	3	finishar finisher	1 1	–	262
finish+	3			+finischen	2						3
+finish	17			finishens	1						19 1
	163		2		115		3		2	–	285
		165					118				

Finish har endast 2 plurala belägg, det ena med *ar*-plural, det andra med *er*-plural. I viss mån torde betydelsen inskränka pluralfrekvensen (se Spurt!, s. 532). Det förefaller dock troligt att trycket på första stavelsen men stamslut på -[f] medfört vacklan ifråga om val av pluralallomorfer (s. 87). SAOL₁₂ har emellertid valt *-ar*.

S: Den av Avis och OED angivna betydelsen 'mållinje' har inte påträffats i svenskt idrottspråk. I allmänhet är *finish* synonymt med *slutspurt* ex. 2–6 och 9–10: löpning och ex. 8:cykel). En *finish* är vanligen mycket kort och begränsar sig till de sista meterna före mål (ex. 4). Ordet lär sällan kunna användas om längre sträckor än 30–40 meter (ex. 3–5). I ex. 5 och 8 torde lexemen *spurt* och *finish* ha valts för att belysa sakskillnaden mellan dem (en *finish* är alltså slutdelen av en *spurt*). Möjligheten av stilistisk varians får inte helt avvisas. Beroende på skilda distanser och sporternas olika utformning har betydelserna ofta kommit att glida över i varandra för *spurt* och *finish* (s. 172).

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{finish}	9	34	32	43	54	96	17	285

Finish har en tämligen jämn beläggning med en topp 1960 som sannolikt får tillskrivas olympiaden detta år (s. 217).

First class

Import: first class, NOM och ADJ.

Lexica

Avis: **First-class:** that kind of football played by the teams in the premier divisions of the Football League (24).

Belägg

ADJ

SON: Nåja, om inte spelet blef så särdeles first class (DN 19-9-10; 1:6).

NOMEN

SO: Degerfors har däremot tycke av engelska eller kontinentala proffs i sina välsittande tröjor eller stadiga byxor av tjockt, hårt tyg. Detaljen bidrog att skapa det intryck av pondus och "first class" som anstår ett lag i toppen på landets "league championship" (IB 30-9-40;10:3).

Kommentar

M: Av materialets 2 belägg är alltså det ena adjektiviskt i predikativ ställning med Ø-allomorf till neutralt huvudord (s. 140), medan det andra måste bedömas som ett nomen eftersom det är samordnat med nomenet *pondus*.

SD: Då *first class* ju lätt kan identifieras med motsvarande svenska sammansatta avledning *förstklassig* torde syntagmen endast förekomma exotiskt eller exotiserande (s. 233).

Fit

Import: fit for fight, ADJFRAS (ADJ + PREP + NOM).

Lexica

SuL: **Fit**, a, well-trained, konditionsstark, konditionstränad, vältränad (37).

AS: **Fit.** Uttrycket förekommer ofta inom idrotten, t.ex. *fit for fight* = redo till kamp.

Belägg

SOU: **1)** Martin Karlsson avvaktade i det sista sin chans, fit for fight (DN 7-1-50;12:7). **2)** Han var spelklar för Halmia den 28 augusti ... Man hoppas att ha honom "fit for fight" i A-laget ... (IB 1-9-50;8:6). **3)** ...

tiden är alltför knapp för att världsmästaren ska hinna bli "fit for fight" till den 1 november (AB 9-9-60;15:4).

SON: 4) ... tillägger Godtemplarnas lagkapten, som också kan rapportera hela sitt manskap fit for fight (IB 22-1-60;26:6). 5) ... är det danska laget "fit for fight" (DN 9-9-60;26:6).

P: 6) ... att alla spelare var fit for fight ... (DN 17-1-60;25:8).

SO: Spelarna skall vara omklädda och i "fit for fight" kl. 16 i dag på Kristinebergs idrottsplats (DN 19-1-50;16:3).

Kommentar

GM

SOU:	fit for fight	17
SON:	fit for fight	2
P:	fit for fight	1
SUMMA		20

Stavningsanpassning till det engelska uttalet skulle ha lett till dubbelteckning av slutkonsonanten. Denna har emellertid ej dubbeltecknats ens då genuskongruens i ex. 4 och 5 kräver ett neutralt *t*-morfem. Inte heller har det plurala ex. 6 kongruensböjts (s. 138f.). Förutom motståndet mot böjning av en fras bidrar säkerligen eufemistiska skäl (undvikande av associationer till en folklig svensk benämning för kvinnligt könsorgan) till frånvaron av böjning (s. 36). Konversion föreligger i det nominala ex. Engelskans nomen är *fitness* (s. 138f.).

S: Betydelsen 'vältränad', 'i god form' är tydlig i ex. 2–3, medan snarare 'fri från skador' eller 'spelklar' är avsedd betydelse i många av de andra beläggen.

D: I ovanstående betydelser står *fit for fight* i fakultativ distribution till bl.a. de nämnda synonymerna. Samtliga belägg härstammar från 1950 och senare.

	10–40	50	60	70	TOTALT
LEM ADJ fit for fight	–	6	10	3	19
LEM NOM fit for fight	–	1	–	–	1
{fit}	–	7	10	3	20

Flyer

Import: flyer, NOM.

Avledningar: flya, V och flyig, ADJ.

Lexica

Avis: **Flyer:** A very fast player, often a wing forward (25: fotboll).

Belägg

Flyer

SO: 1) Kedjan har fått tre nya, Widing, en hård, skridskovig och skjutsäker "flyer" som borde gå ytter (som han själv vill (DN 7-1-30;12:3). 2) I Lundens lag fäster man sig alltid vid innertrion med "Nicke" Karlsson som primus motor och elvens överlägset bäste

spelare. Han är inte direkt någon flyer, men i stället har han blick för spelet (IB 17-1-40;9:1). **3)** ... med fyra sådana flygare på yttertrana och flyernas flyer heter "Gucko" Jansson; det värsta är att han flygar ifrån sig själv, men binder ett halvt försvar gör han och till ständig oro är han. Uno Wennerholm är nu flyigare än Gösta Svensson (AB 16-1-50;10:5).

SB: **4)** ... Hudds, som i unga Gerald Kelly fått fram en målfarlig högerytter av ungefär samma "goal getter"-typ som den famöse skotske flyern (IB 15-9-30;13:3). **5)** Det rätta är emellertid att vänsterflyern ... (IB 19-1-40;8:2). **6)** I fortsättningen kom det till stor klappjakt i orkanartad medvind, och ett slag såg det ut som om Hammarbyflyern åter skulle lyckas hämta in det förlorade avståndet till täten ... (DN 4-9-40;13:1).

PO: **7)** ... Viger, som av många anses vara en av landets allra yppersta flyers (IB 22-1-40;12:2). **8)** ... men laget föll framför allt på sina backar, som hade det svårt med HIF:s flyers (IB 11-9-50;10:1).

PB GEN: **9)** Se ex. 3!

Flya och *flyig*

PRES & KOMP: Se ex. 3!

Kommentar

G: Inga avvikelser från engelskans stavning har belagts (s. 28).

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
flyer 11	flyern 10	flyers 3	–	24
+flyer 3	+flyern 14	–	–	17
	+flyerns 3		flyernas 1	1
				3
14	27	3	1	45

I samtliga 3 PO-beläggär ändelseallomorfen *-s* (s. 97f.). Den unika PB GEN har Ø-plural med determinationsallomorfen *-na* (s. 100 och 127). Verbet *flya* och adjektivet *flyig* i ex. 3 är tillfälliga denominalbildningar med expressiv funktion, anmärkningsvärt nog tillsammans med den unika avledningen *flygare*.

S: SuL:s synonym *runner* måste anses föreligga i ex. 6 som syftar på en cyklist. Detta är dock ett undantagsfall eftersom den vanliga användningen gäller lagbollspel. En betydelseglidning har ägt rum. Bruket att sätta de snabbaste spelarna på ytterplatserna (Avis) har gjort att nomenet har kommit att fungera som en synonym till *ytter* (s. 170). Ex. 3, 5 och 7–8 hänför sig till ytterspelare. Det är givetvis svårt att i varje enskilt fall kunna avgöra om betydelsen är 'snabb spelare (som bekläder ytterplats)' eller 'ytter'. Sammansättningarna *vänster-* (ex. 5) och *höger-* är bevis på att *flyer* kan ersätta *ytter* även i dylika platsbeteckningsfall. Om annan spelare än ytter används *flyer* i ex. 1–2. I ex. 3–4 finns intrasentensiell variation (s. 226). Med undantag av ex. 4 gäller övriga belägg svenska förhållanden. Påfallande många är hämtade från bandyn (ex. 1–3, 5 och 7) och avser enbart spelarens plats i laget.

D: Distributionen är total i Avis' betydelse medan den varierar fakultativt med *ytterspelare*. Beläggnigen har som synes markant koncentration till framförallt 1940-50 (s. 204).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM flya	–	–	–	–	1	–	–	1
LEM flyer	–	–	4	16	19	4	2	45
LEM flyig	–	–	–	–	1	–	–	1
{fly}	–	–	4	16	21	4	2	47

Footing

Import: footing, NOM.

Lexica

Ej belagt i någon ordbok.

Belägg

SO Efter sin morgon-”footing” - 8 km på landet vilket än vädret är – sysselsätter han sig ... (AB 14-1-50;13:1).

Kommentar

SD: *Footing* har i det unika belägget – som rör franska förhållanden – betydelsen ’träningpromenad/jogging’. Proveniensen får ökat intresse mot bakgrund av Orrs uppgift (s. 80) att *footing* är ett falskt engelskt lånord, skapat i franskan av engelska ordelement. Emellertid förefaller *footing* existera i amerikanskt sportspråk.

Force

Import: force, NOM.

Lexica

SuL: **Force:brute** ≈; rå styrka (39).

Avis: **Force:** robust play, as opposed to more skilled movement, etc. (25:fotboll).

Force 1/2: power in hitting (84:boxning).

Belägg

SO: 1) ... Götas briljanta force (IB 9-1-20;14:5). 2) Thyge har en fruktansvärd force i sina korta slag (DN 7-1-30;12:5). 3) ... hindrade de skarpsprungna tyskarna att utveckla hela sin force (IB 12-9-30;6:3). 4) Här åkte de tre förstalagsmännen faktiskt i norrländsk stil och force (DN 7-1-40;14:2). 5) ... fanns fler än göteborgsstjärnorna som kunde skjuta med verklig force (IB 15-1-40;7:1). 6) ... och dribblingarna ... gjordes med ... en Arne Magnussons fräna force (IB 29-1-40;7:1). 7) ... simmade Lasse Hall 300 meter med en obeskrivlig force, släppte inte av på takten en sekund (AB 26-1-60;12:6).

SB: 8) ... tack vare den skarpa forcen från baseline, den rätt hyggliga volleyn ... (IB 22-1-30;5:1). 9) ... kände emellertid igen älgkliven och den fruktansvärda forcen över markerna (DN 8-9-30;16:1). 10) Bengt Malmsten i nästa heat fick inte upp rätta forcen (IB 30-1-50;4:3).

Kommentar

G: Inget belägg finns för SAOL_g:s primära och SAOB:s uppslagsform <fors> (s. 41).

M:

	SO		SB		SUMMA
force	21	for	3		24

Ordets genus är genomgående utrum.

SD: Betydelsen är ungefär 'kraftfull, vägvinnande fart och effektivitet' i ex. 1, 3–4, 6–7 och 9–10 och 'slag- eller skjutkraft' i ex. 2, 5 och 8. Distributionen är jämn men låg.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{force}	–	2	7	5	3	4	3	24

Forecheck

Import: forechecking, NOM.

Avledning: forechecka, V.

Lexica

- Sak:** **Fore-check** (ice hockey) to go into opponent's zone, harrying them and breaking up the play before it has a chance to form. This is a defensive action, the effort being made to get puck away from offense, or keep them bottled up.
Fore-checking (ice hockey) - checking opponents in their defensive zone.
- NEO:** **Forechecka** verb *-de -t* subst. **forecheckande forechecking** *(försöka) störa motståndarnas försök att bygga upp anfall redan i deras egen zon i ishockey. BET.NYANS: i fråga om likn. taktik i bandy, fotboll m.m. HIST.: sedan 1966.
- SAOL₁₁₋₁₂:** **Forechecka** möta motståndare långt framme för försvar i ishockey.
Forecheckning el. **-checking -en.**

Belägg*Forechecka*

- INF:** 1) Skall vi ha någon chans mot de ryska snabbskrinnarna i OS måste vi "forechecka" betydligt intensivare - hindra dem från att få upp farten och att bygga upp anfallen (IB 11-1-60;9:1–2). 2) Vår taktik gick ut på att forechecka, att ligga på hela tiden och aldrig låta Villaförsvaret göra några uppspel (DN 19-1-70;24:4).
- PRES:** 3) Tumba är samspelt med Thulin, som numera fore- och backcheckar perfekt efter Arne Strömbergs instruktioner (IB 11-1-60;8:5).
- PRET:** 4) De forecheckade oss så vi kom inte loss ur vår egen försvarszon (DN 5-1-70;14:4).

PRES PTC: 5) ... i början hårt forecheckande VSK:arna som verkligen hade gått in för att trasa sönder medelpadingarnas spel redan i upptakten (DN 19-1-70;14:5).

Forechecking

SO: 1) När jag kom hit för tre år sedan var det inte många, som visste vad "forechecking" var för någonting, men nu har dessa uttryck slagit igenom (IB 20-1-60;10:1). 2) ... och fick aldrig igång sin forechecking (DN 13-9-70;24:5).

Kommentar

M: Samtliga 10 nomenbelägg är SO och har ing-suffix (s. 156).

INF: forechecka 3	PRES: f-ar 2	PRET: f-ade 2	PRES PTC f-ande 1 SUMMA 8
-------------------	--------------	---------------	------------------------------

SD: Distributionen är total (s. 217). *Forechecka ex. 1-2* innehåller explikationsvarianter (s. 228). Ex. 2 kommer från bandy, som i likhet med fotboll synes ha anammat detta ishockeytaktiska begrepp. Jfr i övrigt *Backchecka*, s. 247f.!

	10-50	60	70	TOTALT
LEM forechecka	–	3	5	8
LEM forechecking	–	2	8	10
{forecheck}	–	5	13	18

Forehand

Import: forehand, NOM.

Lexica

- SuL: **Forehand** (shot, stroke): forehand, forehandsslag (209:tennis).
Forehand a; forehand- (209).
- AS: **Forehand** (tennis, bordtennis, badm., squash), framhand, en h.-hänt spel:s högra sida, varifrån han slår alla slag med handens framsida och kroppens v. sida vända i slagriktningen.
- OEDS: **Forehand** a. and sb. A/C adj. *5/5 Lawn tennis*. a/b Said of a stroke made by holding the racket with the palm of the hand turned forwards, a stroke on the right hand side.
- NEO: **Forehand** subst. *-en* *slag med handens insida vänd i slagriktningen i racketspel, t.ex. tennis och bordtennis; normalt det effektivaste slaget: *han slog en dödande forehand*. BET.NY ANS: om förmåga att slå detta slag: *hon har en bra -*. HIST.: åtm. sedan 1920.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Forehand** *-en*; pl. = s. racketslag i tennis med handflatan i slagriktningen.

Belägg

SO: 1) Austins forehand, Olliffs backhand imponerande slag (rubr.) ... Vad som mest imponerar hos Austin är hans forehand, som hör till det

- fenomenalaste i den vägen (DN 22-1-30;11:5). **2)** ... med sin välplacerade forhand (AB 27-1-30;7:1). **3)** Hans forehand ... var för dagen utmärkt, även om den fortfarande måste betraktas som ett defensivslag (DN 27-1-30;13:6).
- SB: **4)** Till och med forehanden dundrade han in prick på prick (DN 26-1-30;12:3).
- PO: **5)** ... skruva in oerhörda forehands ... (IB 22-1-30;5:2). **6)** Lille Hoffmann ... men glimtvis rörde han genom intuitiva räddningar och finskruvade forehands (AB 25-1-50;10:4). **7)** ... slår blixtnabba forehands och backhands (AB 29-1-50;17:1).
- FÖRL: **8)** Den senares våldsamma forehand drives visade under spelet stor benägenhet att gå i själfva nätkanten eller "just out" (DN 5-9-10;4:6). **9)** ... men hans omskrivna forehanddrive var det för dagen klenst beställt med (DN 3-1-30;10:2). **10)** ... förbjuda en forehandspecialist att "gå runt" och använda forehandsdriven då bollen studsar på backhandhalvan (AB 29-1-60;13:2).

Kommentar

G: Bortfall av <e> finns endast i 2 belägg (s. 25f.).

M:

	SO		SB	PO	PB	SUMMA
forehand	22	forhand 1	forehanden 1	forehands 3	–	27
forehand+	23	forhand+ 1				
forehands+	7					31
	52	2	1	3	–	58
	54					

Bøjningen är densamma som för *backhand* (s. 249f.). De tämligen få ex. med kaskomposition kan möjligen bero på att efterlederna ofta är engelska (*drive, volley* o.s.v.). Fördelningen kan också ses som ett tecken på att *forehand* ej upplevs som en äkta sammansättning (s. 164).

SD: Distributionen är total (s. 217). Samtliga belägg i materialet avser tennis och bordtennis. Sekundär användning (såsom ifråga om *backhand*, s. 250) torde knappast förekomma. Eftersom ett boxningsslag utförs med handens insida behöver ett dylikt tillåtet slag ej någon speciell term.

Att hälften av beläggen kommer från 1930 beror nog mest på tillfällig behandling av tennis i materialet. Ex. 1–4 och 9–10 avser 'förmåga att slå forehandsslag', medan de övriga ex. står för enstaka slag.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{forehand}	7	–	30	2	11	4	4	58

Form

Import: form, NOM.

Lexica

- SuL: **Form**, fitness, condition, shape, fettle, trim, "colour"→also condition, and→fit; form, kondition (39).
- AS: **"Form"** (fys.). En idrottsman säges vara "i form", när han efter en konditions- och specialträning nått en i förhållande till sina medfödda anlag god färdighet inom någon idrottsgren. Dessutom anv. uttrycket också om den som utvecklat en god kondition utan att samtidigt ha uppövat någon särskild idrottsgrens speciella teknik.
- Avis: **Form**: fitness, or usual prowess; the general standard of playing ability of a club or player (25:fotboll).
- OED: **Form** I/II, 16/22 *Sporting*. *In form*: fit to run, 'in condition'; so *out of form*.
- NEO: 4/4 **Form** (i vissa uttr.) fysiskt tillstånd med avseende på prestationsförmågan för tillfället; vanl. om gott tillstånd (särsk. i sportsammanhang): *formsvacka*; *formtopp*; *kanonform* ... HIST.: sedan 1895.
- SAOL₁₂: 2/2 **Form** 2/2 knappast pl. fysisk prestationsförmåga.

Belägg

- SO: 1) I vilken form AIK nu är, vet man icke, det var ju länge sedan laget var i elden (IB 23-9-10;1:4). 2) Att Nisse Welin var i prima kondition var ingen hemlighet för mig, men jag undanhöll med flit kunskapandet om hans form, då jag vet att han åker bäst otippad (DN 3-9-30;16:6–7).
- SB: 3) ... att Hjertberg kan få de många goda vi redan äga i den rätta formen (IB 30-9-10;3:3). 4) Det var roligt att formen äntligen börjar komma, sade Wide efter loppet (DN 30-9-30;15:6). 5) Arsenal har tydligen hittat formen nu ... (bild i AB 20-9-50;11:1–6).

Kommentar

M: Genus är genomgående utrum trots att de synonyma *trim* och *slag* är neutrer. Ordet *form* är dock tidigt etablerat i utrum i svenska språket.

SO		SB		SUMMA
form	1682	formen	358	2040
form+	151			151
+form	494	+formen	198	692
+forms+	1			1
		formens	1	1
+forms	1	+formens	1	2
	2329		558	2887

SD: Av de i SuL anförda engelska synonymerna finns *kondition* och *trim* även i svenskt idrottsspråk som fakultativa varianter till *form* (s. 223). *Trim* är dock långt

ifrån så allmänt som *form*. *Kondition* är begränsat till den fysiska styrkan; att *vara i form* förutsätter – förutom innehav av fysisk styrka – även teknik och psykisk kraft för utförandet av en god tävlingsprestation. *Form* är alltså ett både vidare och mer komplext begrepp än *kondition*. I utpräglade kraftsporter kan dock betydelseerna närma sig varandra och i ex. 2 (cykel) har de båda nomina variansfunktion.

Form har hög frekvens under hela undersökningsperioden. Det skulle inte förvåna om den tämligen kraftiga nedgången 1970 har fortsatt och accentuerats efter detta år. Förklaringen till detta är i så fall att en toppidrottsman nu för tiden alltid måste vara i så god form att det inte är relevant att nämna annat än i sammansättningar som *hög-, toppform*.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{form}	80	155	510	548	612	595	387	2887

Forward

Import: forward, NOM.

Lexica

- SuL: **Forward**; forward, forwardsspelare (145:fotboll).
Forward line: front line, attack, quintette, vanguard, forwardskedja, anfallskvintett, forwardskvintett (145–6).
 NFS: **Forward**, spelare i anfallskedjan i fotboll, bandy, handboll m.fl. spel.
 NEO: **Forward** subst. - *en*, -*s* äv. -*ar* *anfallsspelare i lagspel med boll el. puck: *forwardskedja* ; *forwardsspelare*. HIST.: sedan 1891.
 SAOL_{11–12}: **Forward** -*en* -*ar* (SAOL₁₂: el. enl. eng. böjn.) s. i fotboll m.m.

Belägg

- SO: 1) 3 min. efter avspark får E. Bergström, som spelar v.forwards för dagen ... (IB 12-9-10;4:2). 2) En forward måste också förutom att passa äfven kunna placera sig så, att han kan ta emot en passning, då han därigenom gör spelet lättare för de andra forwards (IB 19-9-10;2:1). 3) Under de senaste månaderna har han varit Londonklubbens farligaste forward (DN 29-1-30;13:1). 4) Men nu mot Hälsingborg var han faktiskt bäste forwards tillsammans med stabile "Veva" Johansson (AB 26-9-60;13:3).
 SB: 5) Backen riskerar då att kicka bollen i bröstet på den anstormande forwarden (IB 5-1-20;9:3). 6) ... innan f.d. Svithiodsforwarden fann sig tillräta (AB 2-1-50;13:1).
 PO: 7) AIK:s forwards voro ej stort bättre (IB 2-9-10;4:1). 8) ... dessa halvbackar understödjda aldrig sina forwards (IB 29-9-30;14:5). 9) ... ty så många forwards har de blå-vita att välja på, när tiden är inne ... (AB 18-1-50;11:6). 10) ... den ende av Söderlagets forward som ... (DN 20-1-50;17:1).
 PB: 11) Det torde vara bäst att taga de olika forwards särskildt, och vill jag börja med yttermännen (IB 19-9-10;2:1). 12) Se ex. 2! 13) Ytterhalvbackarna och forwards voro skäligen svaga (AB 27-9-30;10:1).

14) Halvbackarna kallades liksom forwards för löpare och hade samma uppgift som dessa (IB 13-9-40;8:1; om förhållandena på 1890-talet). 15) ... och de snabba siriusforwards hade ingen svårighet att överlista Olle Bergström (IB 2-1-50;8:4).

PB GEN: 16) Resultatet kan knappast anses vara en rättvis värdemätare på lagens spelstyrka för dagen, snarare då på forwards skjutförmåga (IB 12-1-20;20:4). 17) ... berodde väl helt och hållet på Reymersholmsforwards egenkärlek, ty de ... (AB 21-1-40;7C:4).

Kommentar

G: Inget enda belägg finns för substitution <w>→<v> (s. 42).

M:

SO		SB		SUMMA		
forward	241	forwards	10	forwarden	29	280
forward+	7					
forwards+	708					715
+forward	182	+forwards	3	+forwarden	30	215
+forward+	1					
+forwards+	12					13
+forwards	1					1
	1152		13		59	1224
	1165					

PO		POB		PB		SUMMA
forwards	371	forward	6	forwards	282	682
+forwards	58	+forward	2	+forwards	80	147
				forwards	18	18
				+forwards	7	7
	429		8		387	854
	437					2078

Ar-plural saknas totalt i materialet i strid med uppgifter i SAOB (som anger *s*-plural som vanl.), SAOL₉₋₁₁, III och NEO. SAOL₁₀₋₁₁ har strukit det tidigare sekundärt upptagna *s*-pluralalternativet och därmed avlägsnat sig från rådande språkbruk. SAOL₁₂ har dock återinfört *s*-plural som andra alternativ. Ø-plural förekommer som synes i ca 1 % av de plurala beläggen. Ex. 10 visar hur Ø-plural kan uppkomma genom singular attraktion (den ende av söderlagets forward ...).

S-form i SO, som SAOB anger som ofta förekommande "förr" (sett från 1926), har ungefär samma procentuella beläggning som Ø-plural. Även i detta fall är attraktion verksamt såsom framgår av ex. 4 (... var han bäste forwards tillsammans med ...). Stamslutet *-ard* saknar paralleller med analogiverkande kraft. SAOL upptar endast *standard* (*er*-plural) och *steward* (*ar*- eller *er*-plural) (s. 107).

PB saknar determinationsallomorfer (s. 129) men har tämligen många genitivbelägg (s. 134). Kasuskomposition är nästan totalt genomförd (s. 163).

SD: *Forward* är högfrekvent och även om *kedjanfallsspelare* finns som synonymer är det engelska nomenet totaldistributivt i platsbeteckningar (*center/högerforward* o.d.) Även i andra sammansättningar torde *forward* vara det brukliga ordet.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FORK f.	2	22	203	483	232	152	13	1107
LEM forward	136	223	469	440	327	312	171	2078
FÖRK fw.	–	–	–	–	–	1	–	1
{forward}	138	245	672	923	559	465	184	3186

Belägningen är liksom för andra platsbenämningar högst 1940 och årtiondena däromkring. Den förändrade speltaktiken har medfört en kraftig nedgång 1970. Beträffande förkortningarna svarar <cf> för inte mindre än 1025/1107, däribland samtliga före 1940. Som efterled efter *center* förekommer däremot *forward* endast i 160 belägg.

Foul

Import: foul, NOM och fouling, NOM.

Lexica

- SuL: **Foul** l. fouling, infringement, offence against the rules, violation of the rules, breach; förseelse, regelbrott (39).
- AS: **Foul**, oren, oärlig, motsatsen till ***fair**. Uttrycket användes f. att beteckna ett medvetet brott mot gällande tävl.-regler, i boxn. även förbjudet slag. Jfr att vinna på foul, d.v.s. att bli förklarad segrare på grund av att motståndaren förbrutit sig mot reglerna.
- NFS: **Foul** ... Stundom användes foul även för otillåtna och farliga angrepp på motståndaren vid bollspel.
- NEO: **Foul** subst. ingen böjning, n-genus *svårare regelbrott i idrott särsk. vid kroppskontakt; spec. i boxning och basketboll. HIST.: sedan 1921.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Foul** -en -er s. varning för regelbrott i idrott.

Belägg

- Foul*
- SO: 1) Vid kvällens boxningsmatch i Albert Hall segrade den brittiske mästaren i bantamvikt, Teddy Baldock, över fransmannen Pladner, som diskvalificerades för foul i sjätte rondan (DN 23-1-30;12:1). 2) ... segermålet för Hudds - men det underkändes av domaren för påstådd foul mot West Hams och Eires målvakt Dwyer (IB 13-1-60;2:5-6). 3) I 39 min. ny faul (DN 25-1-60;17:8). 4) ... för att denna inte blåste för en fowl sekunderna före (DN 19-1-70;30:1). 5) ... ådrog sig sin femte foul ... (AB 19-9-70;30:1).
- PO: 6) Med välgörande skärpa tar de norska tidningarna sina bägge landslagsbackar och den rödhåriga ch vid örat för deras obehärskade fouls i slutet av matchen (DN 26-9-50;14:4-5).
- FÖRL: 7) Domaren Whitey Domstad dömde rondan till Machen för att Liston utdelat foulslag (DN 9-9-60;27:3).
- Fouling*
- SO: 1) ... mätning av tidsbestämda utvisningar och utfouling vid tre s.k. personliga (=svårare fel) ... (IB 21-1-70;3:1).

Kommentar

G: Den relativt låga frekvensen kommer till synes i viss stavningsosäkerhet (ex. 3 och 4) (s. 32).

M:

		SO		SB	PO	PB	SUMMA			
foul	13	faul	1	fowl	1	–	fouls	1	–	16
foul+	9									9
	22		1		1	–		1	–	25
			24							
+fouling			1							1

Med undantag av det s-plurala belägget ex. 6 förekommer *foul* endast i SO eller som förled utan kaskuskomposition. *Foul* är genus utrum (såsom i ex. 2–5) medan däremot synonymen *ruff* är neutrum. Verbet *foula* l. *fala*, vilket emellertid inte har påträffats i materialet, förekommer i basketboll, varifrån verbalsubstantivet *+fouling* är hämtat.

D: *Foul* är vanligast inom boxningen (ex. 1 och 7) och distributionen är här liksom inom basketbollen total (s. 217). I bollagsporterna med undantag av basketboll är *ruff* el. *ojusthet* betydligt frekventare än *foul* (ex. 2 och 6 är dock från fotboll och ex. 3 från bandy). Boxningsproveniensen förklarar att 15 av de 26 beläggen kommer från 1930 (s. 193).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM foul	–	1	15	2	3	2	2	25
LEM fouling	–	–	–	–	1	–	–	1
{foul}	–	1	15	2	4	2	2	26

Foursome

Import: foursome, NOM.

Lexica

AS: **Foursome** (golf). Om två spel. som ett lag växelvis spelar mot två andra och vid varje sida endast anv. en boll, kallas matchen foursome el. fyrspel.

Avis: **Foursome:** where two players oppose two other players (each side using one ball) the match is a foursome (205).

Belägg

SO: 1) ... och slog i den sista matchen Frankrike med 5–4 efter att ha legat under i foursome med 1–2 (IB 25–1–60;7:2).

FÖRL: 2) Stockholm erövrade 8 1/2 av de tolv poängen, sedan ställningen var 3–3 efter förmiddagens foursomespel (DN 30–9–40;14:7).

Kommentar

M: *Foursome* förekommer ej i böjd form.

S: N:s förklaring *fyrmansparti* i *golf* är inte tillfyllest eftersom det kännetecknande för *foursome* är att varje 2-mannalag endast har en boll. Om varje spelare har sin egen boll kallas spelsättet *four ball match* eller *fyrboll*.

D: *Foursome* varierar fakultativt med *fyrspel* (s. 221), men den engelska golf termen är den normala i nästan alla tillfällen. Förutom de citerade beläggen finns ytterligare 4 SO-ex. från 1960 i materialet.

Game

Import: game.

Lexica

- SuL: **Game**→also play, idrottslek (40). Game; game (210: tennis).
Game ball; gameboll (210).
- AS: **Game**, spel, parti, betecknar i tennis en del av ett *set* och förutsätter minst fyra vunna bollar.
- Web: **Game**, 1/13 any contrivance, arrangement, or contest ... 2/13 a/b any specific amusement or sport involving competition under specific rules: as football and chess are *games*.
- NEO: **Game** subst. - *t*, plur. - best. plur. -*n* *avgränsad del av set i tennis: *han vann tredje set med sex - mot tre*. BET.NYANS: om avgränsad del av match (motsvarande tennisens set) i squash. HIST.: sedan 1900.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Game** -*et*; pl. -*e*, best. pl. -*en* s. underavdelning av set i tennis m.m.

Belägg

- SO: 1) ... och sedan Ramberg stuckit emellan med ett game var Malmström klar för slutspurten ... (DN 7-1-30;13:1). 2) ... tog sitt servegame (DN 27-1-30;13:5). 3) Varför skall man protestera i boxning, som ju också är ett game som bedrivs efter vissa regler? (IB 22-1-40;2:4).
- SB: 4) ... lyckades denne hemföra det avgörande gamet (AB 12-9-10;10:5). 5) Det är tack vare sitt klara huvud och sin blick för gamet (IB 3-1-30;2:2). 6) ... trots att Kalle ledde det gamet med 40-15 och egen serve (DN 29-1-40;14:6). 7) Tyngdpunkten i the fighting game ligger nu i England (IB 25-1-50;2:4).
- PO: 8) ... lekande och lätt togo hem tre sets å rad och släppte endast ifrån sig två games på alla tre seten (DN 8-1-20;11:2). 9) I detta set tog Grahn ett av Bengtssons servegames ... (DN 3-1-40;11:1). 10) ... de fyra game han fick i utdelning (DN 15-1-50;22:5). 11) ... fick nu själv endast fyra games (AB 19-1-50;13:1). 12) Magnus Hultkrantz och Lasse Ölander var överlägsna i pojkdubbeln och släppte bara tre game (DN 2-1-60;16:3).
- PB: 13) Icke blott gamen utan hvarje boll blev av lång varaktighet och satte hela tiden applåderna i gång (DN 7-1-10;6:6). 14) Men i avgörande räckte hon inte riktigt till, även om hon hade viss otur i första och fjärde gamen, där hon hade flera gamebollar utan att få gamen (DN 2-1-60;16:3).
- FÖRL: 15) Se ex. 14!

Kommentar

G: Den av SAOB (trots uppgift om <game> som den vanliga stavningen), SAOL₈ (ändrat till enbart <game> i SAOL₉) och NuO (under hänvisning till SAOL₈) angivna stavningen <gem> finns ej belagd i materialet (s. 23f.).

M:

SO	SB	SO/PO	PO	PB	S:A
game 38 game+ 16 +game 10	gamet 72 +gamet 5 gamets 9	the game 1 game 2	games 39 game 13 +games 4 +game 2	gamen 14	179 16 21 9
64	86 87	1	2 43 58	15 14	225

Game är undantagslöst neutrum (s. 57). Trots detta är *s*-pluralen nästan tre gånger så frekvent som Ø-plural i PO. Möjligen kan man utläsa en tendens till att Ø-plural företrädesvis används numeral (som i ex. 10 och 12) (s. 91). Ø-plural är den av SAOB, SAOL, Ill och (som primärt alternativ) i NuO upptagna pluralen. Med undantag av 50-talsbeläggen 9/13 PO *game* och 2/3 PO *+game* mot 1/39 PO *games* och 1/4 *+games*) förefaller *s*-pluralen vara frekventare under övriga år. Det bör även nämnas att 13 av 16 PO *game* är DN-belägg. PB har som synes ändelseallomorfen *-n* utan undantag (s. 128).

SD: Som synonym till *match* (SuL, Avis och Web) har ej *game* belagts i svensk idrottspråk. Däremot är variansfunktionen till *sportgren* inte alltför ovanlig (ex. 3, 5 och 7). Ifråga om tennisbetydelsen har *game* totaldistribution (s. 217f.).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{game}	24	9	45 a)	21	61	54	11	225

Svängningarna i frekvens torde bero på tillfälligheter i materialsammansättningen.

Go

Import: go, NOM.

Lexica

Web: **Go**, 3/9 Colloq. the power of going; animation; energy.

Ö: **Go** framåtanda; fart o. kläm.

NEO: 2/2 **Go** subst. ingen böjning, n-genus *initiativkraft och framåtanda (vard.): *det är ingen - i laget*. HIST.: sedan 1965.

SAOL₁₁₋₁₂: **Go** s. (SAOL₁₂: 2/2 oböjl.) framåtanda; kraft, fart; *ett g*.

Belägg

SO: 1) Men vi har fighting, go och vilja i vårt landslag i dag (IB 7-1-70;13:5). 2) Vilket härligt go i grabbarna (DN 21-9-70;20:4). 3) Vi har fått "go" i gänget igen (DN 21-9-70;21:1).

Kommentar

M: Genus är neutrum, sannolikt i analogi med övriga verbalsubstantiv (s. 57) trots att verbstammen i detta fall är importerad.

D: Materialet innehåller 5 70-talsbelägg.

Goal

Import: goal, NOM, goalgetter, NOM och goalkeeper, NOM.

Lexica

- SuL:** **Goal** 1: mål, bur (147:fotboll) och 2: mål (147).
Goal-scorer, scorer, goal-getter; målskytt, målgörare 149:fotboll).
- AS:** **Goal**, mål, bollspelsterm som tidigare användes även i Sverige, men så småningom helt uttränges av det sv. mål.
- Web:** **Goal** 3/3 In certain games a/d the line, crossbar, or net over or into which the ball or puck must be passed to score b/d the act of scoring this way c/d the score made d/d a goalkeeper.

Belägg*Goal*

- SO:** 1) J.I.S. ligger nu hårdt i och lyckas omsider göra mål. Det var en klunga framför I.F.K:s goal; målvakten springer fram för att slå ut bollen, men missar då J.I.S:s vänsterytter passar på och gör mål ... Kamraternas lag hade följande sammansättning: P. Krahnert, goal ... (IB 30-9-10;4:1). 2) ... föreslå ett par bra lag: Scenen (från v.y. till goal) (IB 20-1-11;2:4). 3) Gör ru goal, Börje, ska'ru få en jädrans stor sup nästa gång ja' brögger! (IB 17-9-20;551:2). 4) ... tackade för förtroendet genom att åstadkomma "a tremendous goal" (allting är "tremendous" när storstjärnorna slår in en strut) (DN 5-1-60;13:1-2).
- FÖRL:** 5) Båda goalmännen är omväxlande i verksamhet (AB 26-9-10;10:6).
Goalgetter
- SO:** 1) Vad som i Alec Jacksons fall kom summan att stiga så avsevärt var säkerligen hans kända och erkända förmåga att trots sin placering ute på högervingen visa sig som den verkligt effektive målskytten - och för en "real goalgetter" skyr en engelsk fotbollmanager inga summor (IB 17-9-30;10:5). 2) Nielsen är född center och har avslöjat sig som strålande goalgetter med 15 mål på de 9 landskamper han spelat (DN 9-9-60;26:6). 3) En "goalgetter" som "Tussen" Jacobsson ... fyra mål föll från hans klubba (DN 7-1-70;7:1).
- FÖRL:** 4) ... Hudds som i unga Gerald Kelly fått fram en målfarlig högerytter av ungefär samma "goal getter"-typ som den famöse skotske flyern (IB 15-9-30;13:3).

Kommentar

G: Stavningen <gål>, lanserad av SAOB (1929) har ej belagts (s. 32).

M: Böjning saknas i materialet. SAOB:s dubbla genus (primärt utrum) och s-plural kan ej vidimeras.

Av *goalgetter* har ingen böjd form belagts, vilket är en smula förvånande, eftersom såväl SB som PO med *s*-plural normalt förekommer vid *er*-avledning (s. 97). Den låga frekvensen är dock en fullt tillfredsställande förklaring.

S: I dubbelbelägget ex. 1 betecknar *goal* först 'målställningen', därefter 'målvakten'. Den senare betydelsen finns även i ex. 2 och i sammansättningen *goalman* (ex. 5). I det exotiska 60-talsbelägget ex. 4 är *goal* synonymt med '(boll som spelas in i) mål'.

I de exotiska 30-talsbeläggen ex. 1 och 3 har *goalgetter* intrasentensiell varians med bl.a. *målspottare* och *storskytt*. SuL:s översättningar *målsskytt* och *målgörare* fordrar en förklarande bestämning (t ex. *den verkligt effektive* ovan i ex. 1) för att markera att *goalgetter* har betydelsen 'spelare som gör många mål'.

D: Med undantag av inquitexotismen i ex. 4 är 3 av materialets övriga 4 ex. från 1910-talet, medan det resterande (ex. 3) återger en publikkommentar från 1920. Om den senare är riktigt återgiven skulle det betyda att lexemet tidigare haft en tämligen stor användning. Ordet lär mycket tidigt ha försvunnit som fakultativ variant till *mål* i alla betydelser. SAOB uppger *goal* som "numera knappast brukligt" (sett från 1929). I nedanstående frekvenstablå upptas även sammansättningarna med {*goal*}.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM <i>goal</i>	4	1	–	–	–	1	–	6
LEM <i>goalgetter</i>	–	–	2	–	3	5	1	11
LEM <i>goalkeeper</i>	–	–	3	–	–	–	–	3
{ <i>goal</i> }	4	1	5	–	3	6	1	20

Golf

Import: golf, NOM.

Avledning: golfare, NOM.

Lexica

SuL: **Golf**; golf (41).

NEO: 1/2 **Golf** subst. *-en* *en utomhussport med klubba och en liten massiv boll som skall slås ned i ett antal hål i marken, ett efter ett och där den spelare som har lägsta antalet slag vinner: *golfbana*; *golfboll*; ... *spela* ... HIST.: sedan 1846.

Golfa verb *-de -t* Subst. **golfande** *spela golf: *på fritiden -r han*. HIST.: åtm. sedan 1950.

Golfare subst. *-n* äv. *golfarn*, plur. - best. plur. *golfarna* *person som spelar golf: *några vitklädda - syntes utanför klubbhuset*. HIST.: sedan 1927.

SAOL₁₁₋₁₂: 1/2 **Golf** *-en* s. spel.

Golfa *-ade* v. vard. spela golf.

Belägg

SO: 1) En idrottsgren som kronprinsessan även idkar är golf, som här i Sverige ej åtnjuter något vidare stort intresse ... (DN 9-1-10;7:5). 2) Jag skall ägna mig helt åt promotorjobbet och min golf (IB 29-9-50;5:4). 3) Han spelade god och vårdad golf (DN 29-9-60;29:3).

- SB: 4) Golfen fångar allt större intresse (IB 25-1-60;7:3).
 SB GEN: 5) ... för golfens tränare (DN 29-1-60;20:6).
 FÖRL: 6) En golfspelare står fullständigt oförstående för ... (IB 1-9-30;7:2).
Golfare
 SO: 1) Enligt ett högtidligt meddelande från St. Andrews får en golfare numera använda en spade att jämna ut ytan på green'en ... (DN 20-1-60;16:7-8).
 PB GEN: 2) ... i golfarnas VM (rubr i DN 30-9-60;25:6).

Kommentar

M: *Golf* är genus utrum (s. 61). Någon egentlig tendens till undvikande av SB *golfen* (något som uppges av SAOB) har ej kunnat förmärkas. Möjligen kan materialet antyda en förändring över tid eftersom 3 av de 5 beläggen på *golfspelet* är 10-talsex. medan samtliga 14 ex. för SB är från 1950 eller senare.

SO		SB		PO	PB	SUMMA
golf	124	golfen	14			138
golf+	178					178
+golf	2	+golfen	1	-	-	3
+golf+	3					3
		golfens	7			7
		+golfens	1			1
	307		23			330
golfare	3	golfaren	1	golfare	2	7
golfares	1	golfarens	1	-	golfarna	1
	4		2	2	golfarnas	1
						3
				2	2	10

D: Distributionen är total (s. 216). Avledningen *golfare* är en inte särskilt vanlig variant till sammansättningen *golfspelare*. Den kraftigt ökande frekvensen 1970 är typisk för golfsportens expansion och massmediernas stigande intresse för grenen (s. 200). Verbet *golfa* är inte belagt i materialet.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM golf	20	11	32	14	33	41	179	330
LEM golfare	-	-	-	-	-	3	7	10
{golf}	20	11	32	14	33	44	186	340

Grand old man

Import: grand old man, NOM FRAS (ADJ + ADJ + NOM).

Lexica

- AS: **Grand old man**, den store gamle, en hedersbenämning ... Uttrycket användes på många olika områden f. att beteckna dess nestor.
 NEO: **Grand old man** subst. ingen böjning, n-genus *betydelsefull, sedan länge verksam ledare eller företrädare för (viss) verksamhet t.ex. sportgren el. kulturströmning: *seglingssportens* -. HIST.: sedan 1909.

Belägg

- SO: 1) Skididrottens grand old man, general Lilliehöök ... (AB 15-1-40;16:4-5). 2) ... en sagolik come back av grand old man Einar Ask, planens "outstanding player" ... (IB 30-1-50;1:5-6). 3) Det är frågan om Gävlegodtemplarnas strateg och grand old man, "Stöveln" Öberg, kan komma igen till slutspurten (DN 18-1-60;19:2).
- PO: 4) Meddelandet från New York att Jimmy Bronson, en av den amerikanska proffsboxningens "grand old men" skall bli promotor ... (AB 10-1-60;12:4).

Kommentar

M: Det enda plurala belägget (ex. 4) har engelsk pluralform (s. 113). Bestämd form saknas (s. 121) även om adjektiven enligt svenska regler borde ha determinationsböjning efter genitivbestämning såsom i ex. 1 och 3 och framför personnamn (ex. 2) om inte benämningen har titelfunktion.

SO			SB	PO		PB	SUMMA
grand old man	9	grand man	1	old man	1	-	12
					grand old men	1	

S: ex. 2-3 avser framstående aktiva idrottsmän medan ex. 1 och 4 syftar på ledare. Då det användes om idrottsmän är det givetvis inte fråga om åldringar (Ö) utan om dem som under lång tid varit aktiva inom tävlingsidrott.

D: Nominalfrasen *grand old man*, som ej är sällsynt i svenskan, synes vara speciellt vanlig i idrottspråket. Med undantag av det plurala belägget ex. 4 är proveniensen svensk. Förutom 9 singulara och 1 unikt pluralt belägg finns 2 30-talsbelägg, 1 på *grand man* och 1 på *old man*. I båda fallen är ett av adjektiven i *grand old man* elliptiskt utelämnade.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FRAS grand old man	-	1	(1+1)	2	1	3	3	10 (+1+1)

Grand slam

Import: grand slam, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

- Sak: **Grand slam** – to win a number of major tournaments in a given time.
- NEO: **Grand slam** subst. ingen böjning, n-genus *seger i alla de viktigaste tävlingarna särsk. (i fyra sådana) i tennis. BET.NYANS: i sms. ofta för att beteckna dessa tävlingar: *grand slam-final*; *grand slam-tävling*. HIST.: åtm. sedan 1970-talet.

Belägg

- SO: 1) Grand-Slam-Margaret ... som vunnit alla de fyra stora titlarna i tennis, "Grand slam" (DN 17-9-70;22:7-8 teckn). 2) Därmed tog hon "the grand slam" som innebär att hon i år har vunnit de fyra största

mästerskapen i världen (franska, australiska, Wimbledon och amerikanska mästerskapen). Först i världen med att göra "grand slam" var ... (AB 14-9-70;33:1).

SB: 3) Se ex. 2!
FÖRL: 4) Se ex. 1!

Kommentar

M: I ex. 2-3 finns det enda böjda ex. – fristående engelsk artikel +Ø-form (s. 124). Fördelssammansättningen i ex. 1 och 4 saknar bindefog trots att *grand slam* har karaktär av sammansättning.

SD: ex. 2 innehåller en explikation (s. 228). Materialets samtliga 4 belägg är koncentrerade till några dagar i mitten av september 1970, då den australiska tennisspelerskan Margaret Court hade utfört den sällsynta bedriften att vinna de fyra nämnda tävlingarna samma år. *Slam* är en vanlig kortspelsterm för 'total seger' (d.v.s. samtliga trick i ett spel vunna av en spelare eller ett lag).

Grapple

Import: grappler, NOM och grappling, NOM.

Lexica

SuL: **Wrestler**→**Grappler**; brottare, mattkämpe (275).
Wrestling→**Grappling**, mat game; brottning, mattsport (275).
AS: **Grappler**, fri-brottare, *grappling*, fribrottning.

Belägg

Grappler

SO: 1) Champion-"Grappler" på Funkis i kväll: Schweizaren Hermann Gehri, olympisk mästare i fribrottning (IB 5-9-30;11:3).

Grappling

SO: 1) Teoretiskt är dock de våras chanser i grapplingen lika goda eller rättare lika dåliga i fritt som de synes vara i vår "nationalstil" (IB 1-9-60:7:1). 2) ... i den fria stilen mot åtta i den antika ... ifrån den ortodoxa greppväxlingen till förmån för grapplingen ..., i det grekisk-romerska laget ... (AB 7-9-60;18:3). 3) Den fria stilen fick bättre recensioner än vår hederliga antika greppväxling - inte minst för att "grapplingen" denna gång bjöd på vackrare fallstatistik än den grekisk-romerska avdelningen (IB 28-9-60;6:4).

Kommentar

M: Nomen agentis *grappler* är endast belagt i oböjd form medan de 5 exemplen på *grappling* alla finns i SB.

SD: *Grappler* och *grappling* har i ovanstående belägg de av AS anförda betydelserna 'fribrottare' och 'fribrottning'. SuL:s översättningar *brottare* och *brottning* är alltför generella. Ex. 1-3 företer varians (*fribrottning*, *fritt* och *den fria stilen*); i ex. 3

varierar för övrigt även *antika greppväxling* med *den grekisk-romerska avdelningen* (s. 226). Distributionen torde vara exotiskt eller i varje fall internationellt betingad (*grappling* ex. 3 härrör exempelvis från Rom-olympiaden 1960).

Green

Import: green, NOM.

Lexica

- AS: **Green** (golf). Inslagsplatserna där flaggan – hålet – är placerad.
 Avis: **Green**: the area of location of the hole, its turf being firm, closely mown and smooth, and extending 20-30 yards round the hole; also known as Putting Green (205: golf).
 NEO: **Green** subst. *-en -er* *(cirkelrund) finklippt gräsmatta runt hål på golfbana: *det långa utslaget nådde ända fram till -en; - en var slät som en heltäckningsmatta*. HIST.: sedan 1928.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Green** *-en -er* s. finklippt område kring hål på golfbana.

Belägg

- SO: 1) ... mot en bunkerskyddad green (DN 24-9-70;24:8).
 SB: 2) Enligt ett högtidligt meddelande från St. Andrews får en golfare numera använda en spade att jämna ut ytan på green'en (DN 20-1-60;16:7-8). 3) ... är knalare runt green'en (DN 28-1-60;20:7-8 teckn). 4) ... det första kraftiga utslaget mot green och det svårfångade målet ... hänt att Nicklaus nått green på första slaget ... (AB 19-9-70;28:2). 5) ... greenen garderad av bunkrar ... ute på banan står vid greenen ett lerkrus (DN 28-9-70;23:7-8).
 PO: 6) ... greener på öar mitt i havet (DN 24-9-70;24:8). 7) ... snabba greener (DN 28-9-70;23:7-8 teckn).
 PB: 8) ... så pass mycket snö på de jämna greenerna (DN 26-1-50;15:5). 9) ... här och där på greenerna ... hänger jag med runt greenorna (DN 26-9-70;13:4)

GM:

SO	SB		PO	PB		SUMMA
green 1	green 4	greenen 3	greener 2	greenerna 6	greenorna 1	19
green+ 1		green'en 2				1
2	4	5	2	6	1	20
	9			7		

Dubbelteckningen av <ee> är undantagslös (s. 25). 8 av de 9 plurala beläggen har *er*-plural och det 9:de har *or*-plural i samma ex. som *er*-plural. Försiktigtvis bör nog tryckfel ses som förklaring till den oväntade och vid *green* för övrigt okända *or*-pluralen. Det är anmärkningsvärt att *s*-plural ej tycks förekomma hos ett centralt ord i den i hög grad engelskinfluerade golfsporten (s. 88).

Ø-allomorf finns i 4 av 9 SB-belägg medan 2 ex. uppvisar apostrof vid *green*. Förklaringen härtill är stamslutet *-n* (s. 123).

D: *Green* har totaldistribution (s. 218). Beläggningen inskränker sig till de senaste decennierna, vilket beror på frånvaro av golfreportage i tidigare material.

	10-40	50	60	70	TOTALT
{green}	–	1	2	17	20

Groggy

Import: groggy, ADJ.

Lexica

- SuL: **Dazed** a→”Groggy”, ”woozy”, ”goofy”; färdig, dimmig, vimmelkantig, omtöcknad (230:boxning).
- NFS: **Groggy** säges en boxare vara, när han är omtöcknad av hårda träffar eller utmattad.
- Avis: **Groggy** a: a slang word meaning weak or unsteady (85: boxning).
- NEO: **Groggy** adj. ingen böjning *yr i huvudet urspr. efter (boxnings)slag men numera äv. av drog, sjukdom e.d *han kom upp på ”åtta” men verkade helt - varför domaren bröt matchen*. HIST.: sedan 1920.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Groggy** oböjl. adj. vimmelkantig av erhållna slag, omtöcknad.

Belägg

- SOU: 1) ... efter att dock ha blivit slagen knock-down och nära nog groggy i en av de första ronderna (DN 18-9-20;8:2). 2) Punch-drunk och groggy lyckades så Miller få in en slumpartad vänster (IB 15-9-30;9:2). 3) Amerikanen Perrault bröt inte vristen - han blev bara en smula groggy och fick därefter lämna sjukhuset omedelbart (AB 30-1-50;12:4). 4) Han är fullkomligt groggy, reser sig, vinglar som en drucken och kan inte ta vara på sig själv (DN 1-9-50;17:5-6). 5) Det var en ganska groggy världsmästare som ... (AB 14-9-50;12:1).
- SON/P: 6) Malmö tog endast en kortare räkning, men fortsatte tydligt groggy efter paus (IB 16-9-40;12:5).
- P: 7) ... då Thyge hör till dem som aldrig sluta slå, de må vara hur groggy som helst (DN 7-1-30;12:5). 8) ... med det där lycksaliga grinet som alla boxare anlägga, då de äro ordentligt groggy (DN 19-1-30;11:1). 9) Livräddning av två ”groggy” löpare (IB 8-9-30;7:5). 10) Slog 4 sparringar groggy (rubrik). Alla fyra sparringarna var groggy (AB 26-9-50;11:1-2).
- SBM: 11) Där tryckte han hatten över den fortfarande ”groggy” exmästarens huvud ... (DN 13-9-70;25:8).

Kommentar

M: *Groggy* saknar ändelseallomorf i bl.a. ex. 6-11 i vilka genus- och numerus-kongruens samt determination kräver böjning i svenska. Gentemot SAOB:s, SAOL₉:s och Ill:s uppgift förekommer attributiv användning (ex. 9 och 11), men den torde vara tämligen sällsynt. Det är symptomatiskt att de attributiva beläggen har citattecken. Frånvaron av ändelseallomorf upplevs inte så markant i predikativ ställning (s. 138). I

ex. 9 kan dock citattecknen även vara orsakade av den sekundära användningen av ordet i en annan gren än boxning. Ex. 3 som avser skidåkning saknar emellertid citattecken.

SOU	groggy	74
SON/P	groggy	1
P	groggy	8
SBM	groggy	1
SUMMA		84

SD: Inga av SuL:s synonymer har upptagits i svenskan medan *groggy* av allt att döma är vanligare än de anförda översättningarna till vilka nomenet står i fakultativtarians. I materialet finns en annan boxningssynonym, *punch drunk*, (intrasentensieellarians i ex. 2), men detta ord betecknar i allmänhet bestående skador i balanssystemet hos boxare (se s. 458f.). I likhet med andra boxningsord har *groggy* merparten av beläggen år 1930 (s. 207).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{groggy}	–	1	52	5	22	2	2	84

Ground

Import: ground, NOM.

Lexica

SuL: **Ground:** athletic (s)→sports field (42).

AS: **Ground,** idrottsplats, fotbollsplan.

Belägg

- SO: 1) I Huddersfields sensationella utklassning av Manchester United på denna klubbs egen ground, Old Trafford, deltog ... (IB 12-9-30;5:2).
2) ... till West Hams ground, Upton Park (IB 15-9-30;13:3).
- PO: 3) ... och helt säkert skulle flertalet "grounds" bli otillräckliga då t.ex. Rangers eller Celtic skulle göra de engelska hemmalagen den äran (IB 10-1-30;9:1). 4) I London noterades 45 grader i solen på West Hams plan, Upton Park, och där liksom å andra "grounds" inträffade ... (IB 3-9-30;2:1).
- PB: 5) Julmatcherna spelades inför enorma åskådarmassor, som garnerade "the grounds" från kanalstäderna i södern till Newcastle i norr (IB 3-1-30;10:2).

Kommentar

M: Endast engelsk böjning, d.v.s. *s*-plural, och determination, uttryckt med den fristående engelska artikeln *the*, finns belagd (s. 103 och 130).

SO	SB	PO	PB	SUMMA
ground 2	–	grounds 4	the grounds 1	7

D: Samtliga 7 belägg är exotiska 30-talsex. och kommer från IB. *Ground* är tydligen ett exempel på ett individuellt språkdrag hos en viss utlandskorrespondent (s. 226). Förutsättningarna för inlån har dock inte varit tillräckligt stora. *Plan*, som används i variation i ex. 4, har totaldistribution, kanske beroende bl.a. på vokaldigrafen <ou> i *ground*. *Bogey ground* finns i 3 belägg, 1 40-tals- och 2 50-tals.

Gym

Import: gym, NOM.

Lexica

- SuL: **Gymnasium**→gym; gymnastiksal, träningssal, träningshall (42).
 Avis: **Gymnasium:** a properly equipped training hall, complete with wall bars, ropes, and other necessary equipment to tone up the body, etc. for boxing (85).
 OEDS: **Gym**, Colloq. abbreviation of **Gymnasium**.
 NEO: **Gym** subst. *-met*, plur. -, best. plur. *-men* *anläggning för fysisk träning och kroppsvård vanl. med bl.a. styrketräningsutrustning, solarium och bastu (vard.): *Tonys - och hälsocenter*. HIST.: sedan 1980.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Gym** *-met*; pl. = (SAOL₁₂: best. pl. *-men*) s. vard. träningslokal för kroppsbyggare m.m.

Belägg

- SO: 1) Lindford ... har även i Sverige hållit sig i god form och tränar f.n. i fabriken "gym" under Sven "Donzos" erfarna ledning ... (AB 16-1-30;7:3). 2) Annars tränar han i sitt eget "gym", ett gammalt höns hus hemma i New Pantz (AB 11-9-70;38:1).
 SB: 3) I träningsgymmet skrattade man åt honom, men han stod på sig (AB 13-1-30;8:4). 4) Han borde alltså komma med på gymmet och påbörja träningen (IB 17-1-30;3:3). 5) Jag gick till "gymmet" men ångrade mig, eftersom jag fått huvudvärk av allt pratandet (AB 13-1-60;12:6).

Kommentar

GM:

SO	SB		SUMMA
gym 2	-	gymmet 1 gymmet 1	4
+gymmet	1		1
2	1	1 1	5

Dubbelteckning av stamslutskonsonanten <m> i enlighet med uttalets korta vokal finns i ex. 5 (s. 35) medan ex. 4 borde förutsätta SO **gymn*. Någon dylik form har emellertid inte påträffats Genus är genomgående neutrum (s. 60).

D: ex. 1 syftar på en amerikansk boxares vistelse i Sverige och utgör därigenom ett ex. på försök till exotiserande personkonnotation. Samtliga övriga 4 belägg ovan är exotiska (s. 233). Som synes av ex. 1 och 3-4 är *gym* åtminstone 50 år äldre i svenska språket än NEO:s uppgift anger.

	10-20	30	40	50	60	70	TOTALT
{gym}	-	3	-	-	1	1	5

Hammerlock

Import: hammerlock, NOM.

Lexica

- SuL: **Hammerlock**, backhammer; backhammer (266: brottning)
 AS: **Hammerlock**, enl. sv. brottningsuppfattning felaktig brytning av backhammer (lock = lås), varigenom risk för armbrott föreligger. Därför förbjudet.
 OEDS: **Hammer 7/7; hammer-lock Wrestling**, a position in which a wrestler is held with one arm bent behind his back;

Belägg

- FÖRL: ... lyckades emellertid Algren med ett fint hammerlockgrepp kasta finnen direkt på fall (IB 23-9-10;4:1).

Kommentar

SD: Som framgår av AS är *hammerlock* ett i Sverige förbjudet grepp och det sakliga underlaget har därför inte funnits i vårt land. Det bör alltså ej (som SuL uppger) användas synonymt med *backhammer*. På grund av förbudet torde distributionen vara tillfällig. Att materialets unika belägg är från 1910 synes tyda på att ordet endast förekom i ett tidigt skede (s. 186).

Handicap

Import: handicap, NOM och handicaper, NOM.

Avledning: handicappa, V, handicapare, NOM och handikapning, NOM.

Lexica

- SuL: **Handicap** 1/2, odds; handicap (n), handikap (n) (44).
Handicapper; handicapberäknare (44).
 AS: **Handicap** ... I idrottspråket används uttrycket dels för att beteckna den fördel i tid, avstånd etc. som, enl. fastställda bestämmelser tidigare presterade resultat, ges vissa delt. för att så långt som möjligt skapa lika segerchans för alla, dels för att beteckna tävling i vilken handicapberäkning förekommer. Uttrycket användes också i överförd bemärkelse; en deltagare eller ett lag såges sålunda vara handicappat på grund av t.ex. ovana vid tävlingsplatsen, genom en lång och svår resa till tävlingsplatsen, genom skador etc.
 OED: **Handicap** 3/6 Any race or competition in which the chances of the competitors are sought to be equalized by giving an advantage to the less efficient or imposing a disadvantage upon the more efficient.

4/6 The extra weight or other condition imposed on a superior in favour of an inferior competitor in any athletic or other match; hence, any encumbrance or disability that weighs upon effort and makes success more difficult.

- NEO: 2/2 **Handicap** subst. *-et*, plur. -, best. plur. *-en* *fördel som lämnas åt tävlande av lägre klass så att ojämn tävling skenbart blir jämn; spec. i golf: *handicapberäkning; en god amatörgolfare med blott 5 i handicap*. BET.NYANS: i fråga om belastande minuspoäng e.d. för de bättre deltagarna: *handikappbelastning*. HIST.: sedan 1881.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Handikapp** 2/2 *-et* äv. *-en* pl. = s. sport. försvårande villkor för starkare tävlande; fördel el. försprång för svagare tävlande. **Handikappa** *-ade* v. belasta med handikapp. **Handikappad** och **handikappning** ej i sportbetydelse.

Belägg

Handicap

- SO: 1) Haley vann även kvartmilen samma dag med 7 yards handicap (IB 2-9-10;4:3). 2) På 1500 m startade Ray från scratch och hade lämnat upp till 60 m. handicap (IB 10-9-20;529:1). 3) Söderlaget hade denna halvleken sol och vind mot sig. Efter pausen blev det Västerås tur att få detta handicap (DN 29-9-30;15:2). 4) ... men kallt avvisande dennes erbjudande om handicap. Hon ville bara spela open (AB 9-9-50;11:5). 5) ... som spelade med full handicap (IB 30-9-70;34:5).
- SB: 6) ... ehuru han ej lyckades i handicaploppet på grund av den stora handicappen (IB 16-9-10;4:3). 7) Handikapet på 2000 meter förlorade mycket af intresse därigenom att hvarken Tage Carlsson eller Christensen deltog (DN 19-9-10;5:7). 8) ... en av de sämre löparna har minsta handicappen ... *Längsta* handicappen har *bästa* löparen - näst scratchmännen förstås - detta därför att han skall kunna pacea ända fram till mållinjen (IB 11-1-50;2:2).
- PO: 9) Vi visste mycket väl att våra spelare hade en ansträngande ligasäsongs bakom sig och att våra aktiva skulle möta för dem ovana förhållanden i fråga om klimat, planernas beskaffenhet, publikreaktion, regeltolkning och dylikt, men i många avseenden var dessa handicap mindre besvärande än vi hade föreställt oss (DN 21-9-50;13:5).
- PO GEN: 10) ... maximumsbestämmelser för handikaps utdelande (IB 19-9-10;4:1)
- PB: 11) Scratchmannen häri, E. Sellberg, kunde ej inhämta handicappen, som var för rikligt tilltagna (IB 30-9-10;2:1). 12) ... ja, dom där handicappen kom väl nästan att uppvägas ... (IB 29-9-50;8:5). 13) Ty folkskolläraren Halberg, som bröt nyckelbenet i unga år, fick ena armen förlamad, lärde sig skriva med fel hand och blev världsmästare på 5000 meter handicappen till trots (IB 23-9-60;7:1-2).
- FÖRL: 14) Se ex. 6! 15) Dahl blev tredje man i ett handicapslopp å 1500 m (IB 5-1-20;10:3). 16) På allmän begäran kommer nämligen en handikapplöping att arrangeras (DN 10-9-20;7:3).

Handikappa

- PRES: 1) Nej, de olympiska spelen böra hädanefter äga rum i ett land och en stad med jämnt, modererat klimat, så att det ej så hänsynslöst handicappar de ditresande (IB 15-9-20;545:2).
- PRET: 2) Jonasson handicapades extra i finalen genom att få spela den omedelbart efter sin hårda semifinal (IB 7-1-30;4:4).
- SUP: 3) ... ehuru de ha svårt handicappats genom George Robeys och Basil Fosters frånvaro (IB 2-1-11;2:3).
- PERF PTC/ SOU: 4) ... arvfjenden (som helt visst var mest handicappad av den dåliga isen) (IB 23-1-20;40:3). 5) På 15 km. var Allan, som gick ut bland de första, svårt handicappad av att ligga först i spåret (IB 29-1-40;4:2).
- PERF PTC/ SON: 6) Tysklands unga fotbollsmanskap är hårt och starkt. Och Finlands var trefalt handicapat (IB 2-9-40;1:1).
- PERF PTC/ SB: 7) Många gånger hade den av planen handicapade Malmöcentern missat under matchen (DN 25-9-50;12:3-4).
- PERF PTC/P: 8) Stockholmarna blevo nu handicappade i det Peterzén fick en svår spark och måste utgå (IB 5-9-10;1:3). 9) Då blir det svenskarna som blir handicapade med ovana kartor (AB 17-9-50:19:6).

Handicapare

- SO: Englands VM-center Bobby Charlton, 13-handicapare i golf (DN 10-1-70;13:7-8).

Handicap(p)er

- SO: 1) ... som debuterade som handicapper (IB 17-9-20;549:3).
- PO: 2) ... Så t.ex. uppdrogs det åt de olika distrikten att tillsätta s.k. handicapsberäknare, hvilka skulle vara föreningarna behjälpliga med att anordna handicaptävlingar. Dessa "handicappers" blefvo äfven på en del håll tillsatta (IB 19-9-10;4:2).

Handikapning

- SB: Handikapningen av våra skridskoåkare ... (DN 9-9-10;7:2).

Kommentar

G: SAOL₁₂ upptar liksom övriga svenska ordböcker <handikapp> som uppslagsform (undantag: NEO) men SAOL₁₀ anger <handicap> som i sport förekommande stavning. SAOL₉ och Ill har <handicap> som sekundär form medan SAOB anger <handicap> el <handikap> som vanliga former. NuO har endast <handikap> som alternativ stavning.

I materialet har *handicap* följande stavningsvarianter:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<handicap>	66	8	30	29	29	13	4	179
<handicapp>	1	7	4	5	11	5	–	33
<handikap>	18	27	60	16	15	3	1	140
<handikapp>	6	1	1	1	2	3	22	36
	91	43	95	51	57	24	27	388

Åren 1920–30 och 1970 är således <k>-stavning vanligare än <c>-stavning (s. 40f.). Det förefaller som om utsikterna till bibehållen dominans för <k> skulle vara betydligt större numera på grund av formen <handikapp>, d.v.s. med koppling till dubbeltecknad slutkonsonant, tycks ha slagit igenom 1970. Övervikten för <p>

gentemot <pp> (319–69) är betydligt större än relationen <c>–<k> (212–176) och det är först 1970 som <pp> är frekventast (s. 37). Eftersom det hypotetiskt kan förväntas att intervokalsk position ökar benägenheten för <pp> återges här nedan en sammanställning av beläggen – varvid förledsbelägg med handicap+ (56), handicap+ (36) och handikap+ (1) har utelämnats – fördelade på ställning framför vokal (V) eller framför konsonant (K), alternativt framför Ø.

<p>			<pp>			SUMMA
<c> handicapK/Ø	92	handicapV 31	handicappK/Ø –	handicappV 33		156
<k> handikapK/Ø	90	handikapV 14	handikappK/Ø	20	handikappV 15	139
	182	45		20	48	295
	227			68		

Om förledssammansättningarna räknas in bland belägg med K/Ø (skälet till Ø skulle vara att det kommer ett rotmorfem efter) blir talen för handicapK/Ø 148, för handikapK/Ø 126 och för handikappK/Ø 21. I positionen framför K/Ø är alltså enkelteckningen klart frekventast (182-20, med förlederna 274-21). Framför vokal är däremot <pp> något vanligare än <p> (48-45). Övervikten baserar sig på beläggen för <handicapp>, som samtliga förekommer framför vokal och för övrigt med 1 undantag finns i IB.

M:

SO	SB	SPO	PO	PB	SUMMA
handicap 72	handicapen 2	handicap 5	–	handicapen 4	
handikap 81	handikapet 1		handikap 2		
handikapp 18	handikappet 1			handicappen 1	188
	handicappen 1				
handicap+ 56					
handicaps+ 13					
handikap+ 36					
handikaps+ 4					
handikapp+ 1					112
handikapps+2					
+handicap 1		+handicap 1			3
+handikap 1			handikaps 1		1
	5	6	3	5	304
285					

SO	SB	PO	PB	SUMMA	
handicapper 1		–	handicapens 1	–	1+1
+handicapare 1					1
	handikapningen 1				1
INF –	h-capas 1				1
PRES h-cappar 1	h-capas 2				3
PRET –	h-capades 2	h-cappades 5	h-kappade 1		8
SUP h-kapat 1		h-cappats 3	h-kappats 1		5
	1+1	5	8	2	17
PERF PTC/SOU h-capad 5	h-cappad 5	h-kapad 4	h-kappad 6		20
/SON h-capat 3	h-cappat 2	–	h-kappat 1		6
/P h-capade 8	h-cappade 12	h-kapade 7	h-kappade 4		31
/B h-capade 1	h-cappade 3	h-kapade 1	h-kappade 1		6
	17	22	12	12	63

Handicap är ett av de få nomina som företer växlande genus (s. 59f.). SAOL₁₀₋₁₂ anger endast genus neutrum medan SAOL₉ och Ill har utrum sekundärt. I SAOB och NuO är det däremot neutrum som är sekundärt genus. Böjda belägg är sällsynta. Pluralbeläggen tyder utan undantag på neutrum (Ø-plural med *-en* som determinationsallomorf). För SB med utral form finns 10-talsex. 6 och dubbelbelägget ex. 8 från 1950. Det senare kan möjligen även vara PB.

Nomen *agentis* har 2 belägg, båda med *-er*, medan det unika *-are* har possessiv betydelse. Verbet är huvudsakligen belagt i diates och som PERF PTC.

SD: I flera idrottsgrenar (numera kanske främst golf som i ex. 5 och *handicapare*) finns särskilda beräkningsnormer för *handicap*. Emellertid har tävlingar med *handicap* blivit mycket sällsynta, t.ex. i fri idrott (ex. 1-2, 8, 10-11 och 15-16, varav flertalet från 1910-20). *Handicap* används numera om hinder och motigheter av alla slag som inverkar på prestationsförmågan (såsom klimat i ex. 3, 9 och *handicapa* ex. 1, ovana och olämpliga tävlingsförhållanden i ex. 9, *handicappa* ex. 4, 7 och 9 eller insättande av reserver i *handicapa* ex. 3 och 8).

Distributionstablan visar en tämligen jämn beläggning under hela undersökningsperioden med de högsta frekvenstalen 1910 och 1930, vilket förklaras av att tävlingsformer med *handicap* är i avtagande i många sporter.

		10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM	<i>handicap</i>	84	34	78	36	37	12	23	304
LEM	<i>handicapa</i>	5	8	17	15	20	12	3	80
LEM	<i>handicapare</i>	—	—	—	—	—	—	1	1
LEM	<i>handicap(per)</i>	1	1	—	—	—	—	—	2
LEM	<i>handikapning</i>	1	—	—	—	—	—	—	1
FÖRK	<i>hand.</i>	1	6	—	—	—	—	—	7
FÖRK	<i>hcp</i>	—	—	—	—	—	—	3	3
	{ <i>handicap</i> }	92	49	95	51	57	24	30	398

Hands

Import: *hands*, NOM.

Lexica

- SuL: **Hands**, intentional *hands*, handling; *hands*, handfel (150: fotboll).
- NFS: **Hands**, *fotbollst.*, beröring av bollen med hand eller arm, vilket är förbjudet för alla spelare utom målvakten. Oavsiktlig *hands* bestraffas dock ej.
- NEO: **Hands** subst. ingen böjning, n-genus *otillåten beröring av bollen med handen eller underarmen i fotboll: *frispark för -*. HIST.: sedan 1900.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Hands** *-en* pl. = s. regelbrott i fotboll.

Belägg

- SO: 1) ... i hastigheten gör Köpings vänter halfback en ordentlig *hands* framför mål (1B 26-9-10;1:3). 2) Under dessa heta strider för att såvera sig gjordes "hands" av Köping (DN 26-9-10; 10:3). 3) ... då fullkomligt ofrivilliga *hands* ... första villkoret för en "hands" är att den

- skall vara uppsåtlig ... en massa rop på "hands" (IB 22-9-30;9:1). 4) Den första kom för en absolut oavsiktlig hands (IB 15-9-50;8:5-6).
 SB: 5) ... efter den omtalade "Nybergs-handsen" (AB 12-9-60;10:4).
 PO: 6) Frisparkar för ofrivilliga hands och offsidemisstag undkommer nästan ingen domare (IB 1-9-30;11:3). 7) Se ex. 3! 8) Det var fullt med småruff, hands och ojusta tacklingar (DN 9-9-40;16:2). 9) En tredje skulle kunna medföra avstängning – såvida man nu inte tar hänsyn till att varningarna tillkommit för okynneshands (IB 8-9-60;10:4).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	SPO	PB	SUMMA
hands	83	–	hands 10	hands 3	–	96
+hands	2	+handsen 1	+hands 1	–	–	4
	85	1	11	3	–	100

Endast ett unikt belägg (ex. 5) finns i bestämd form. De plurala beläggen är ovanliga. SAOB jämför *s*-formen i singular med nomina som *kex* och *räls*. Det bör emellertid påpekas att *hands* är plurale tantum även i engelskan. SAOB uppger vidare neutrum som sekundärt genus. Inget belägg för detta genus är känt.

S: Begränsningen av betydelsen hos *hands* i Avis, AS och SAOB till att avse enbart den regelbrytande handlingen är delvis missvisande, eftersom visst slag av *hands* (d.v.s. "ofrivillig" eller "oavsiktlig hands") ej är mot reglerna (NFS, ex. 3–4 och 6),

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{hands}	3	10	40	18	18	9	2	100

Hands har totaldistribution (s. 217). Lexemet har belägg från samtliga undersökningsår. 3/4 av beläggen kommer från 1930 (40 %), 1940 och 1950, medan frekvensen sjunker i takt med avtagande detaljbeskrivning i referaten.

Hat trick

Import: hat trick, NOM.

Lexica

- SuL: **Hat-trick:** "hat-trick" (en spelare gör i samma match tre mål, egentligen tre mål i följd (150)).
- AS: **Hat-trick,** användes allm. för att ange att en spelare gjort tre mål i oavbruten följd för sitt lag i en och samma match. I Sverige talar man, oegentligt, om äkta och oäkta hat-trick, varvid det senare uttrycket innebär att spel. visserligen gjort tre mål under matchen, men ej i obruten följd.
- Avis: **Hat trick:** the scoring by one player of three goals in succession; winning the championship three times in succession, etc. (29:fotboll).

NEO: **Hat trick** subst. - *et*, plur. -, best.plur. -*en* *det att en spelare gör tre mål i en och samma match särsk. i fotboll. IDIOM: *äkta* - tre mål i följd i en och samma halvlek av en spelare. HIST.: sedan 1924.

Belägg

- SO: 1) ... och c.f. Wallmark gjorde på 6 min "hat-tric" (IB 8-9-20:528:3). 2) De tre övriga gjordes från centerplats av Alec Jackson, som alltså avslutade sin Huddersfieldperiod med en hat-tric (IB 15-9-30:13:3). 3) Centern gjorde sitt "hat-tric" (DN 17-9-30:13:3). 4) ... ännu bättre insparkare av mål i finska buren. Han gjorde tre stycken, sådant kallas hat trick (DN 23-9-40:14:6). 5) Han noterades för falskt hat-trick (DN 2-1-60:14:2). 6) Bästa man på planen var 31-årige skolläraren Kurt Nyberg, som svarade för ett äkta hat tric, de tre första målen föll nämligen från hans klubba (AB 7-1-60:11:1). 7) Kuppern bör emellertid i Davos kunna fullfölja sin hat-trick i fråga om allround-titlarna (IB 27-1-60:4:4). 8) Cf Erling Bodin svarade för ett äkta hat tric (AB 13-9-60:16:5). 9) Slutsegern i cykelns tre största etapp-tävlingar och följaktligen en oslagbar hat-trick (IB 24-1-70:11:4).
- SB: 10) Watson blev dagens hjälte i det han i början av andra halvlek gjorde the hat trick (IB 26-1-30:12:7).
- PO: 11) Hat trick tillverkades dessutom av ... (IB 19-1-40:8:2). 12) Bl.a. lägger man ihop Knut Johanssons båda hat tric – det gör 6 mål, som inte ser så tokiga ut i protokollet (AB 25-9-40:14:5).
- FÖRL: 13) Sveriges hat trick-man Knut Johansson ... (bild i DN 23-9-40:14:3).

Kommentar

G: Stavningen med eller utan finalt <k> fördelar sig kronologiskt på detta sätt:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<hat tric>	–	1	22	9	5	9	–	46
<hat trick>	–	–	1	40	24	28	7	100

Hälften av de <k>-lösa beläggen härrör alltså från 1930 och tidigare medan endast 1 av de 100 <k>-exemplen är tidigare än 1940 (s. 38). Från och med detta årtal dominerar <k> klart). 97 av de 146 beläggen, d.v.s. cirka 2/3, är ordfogningar medan divisbeläggen utgör 54 ex. och sammansättningarna endast är 3. Dubbelteckning av <t> är ej belagd och torde motverkas av svenskans *hatt* till vilket någon direkt-association knappast finns.

M:

	SO	SB	PO	SPO	PB	SUMMA			
hat trick	121	the hat tric	1	hat trick	8	hat-trick	1	–	131
hat trick+	15								15
	136		1		8		1	–	146

De 8 plurala beläggen har samtliga Ø-plural (s. 90 och 101). Därmed ansluter sig *hat trick* till simplex *trick*. Frånvaron av *s*-plurala belägg trots nomenets ordfognings-

karaktär beror kanske – förutom på attraktion av simplex *trick* – även på de relativt många fallen med bindestreck.

Bestämd form saknas – som vid andra ordfogningar – med undantag av i det exotiska ex. 10 (s. 121 och 124).

Genus växlar men är numera vanligtvis neutrum (s. 57). Det är slående att utrum i senare tid förekommer med sekundär betydelse i ex. 7 och 9 (se nedan!). Det verkar som om genus i dessa fall kan bero på ellips (t.ex. *hattrickserie*).

S: En betydelseutvidgning har ägt rum i och med införandet av begreppen ”äkta” och ”oäkta hat trick”. I ex. 7 och 9 finns en användning som är snarlik den som Avis anför sekundärt. *Hat trick* syftar i detta fall på 3 vunna mästerskap i skridskolöpning (dock ej samma mästerskap och ej i tidsföljd), resp. 3 segrar i cykelsport.

D: *Hat trick* har totaldistribution inom bollagsporterna (s. 219) och förekommer även om andra grenar i betydelsen ’tredubbel, trippel’. Från och med 1930 med en topp 1940 – från det året härstammar ca 1/3 av det totala antalet belägg – har nomenet jämn beläggning fram till och med 1960.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{hat trick}	–	1	23	49	29	37	7	146

Haymaker

Import: haymaker, NOM.

Lexica

SuL: **Pile-driver**, hammer-blow, big punch, ”haymaker” kraftslag, dunderslag (245:boxning).

AS: **Haymaker**, kraftigt slag som resulterar i och eller är avsett resultera i k.o.

Belägg

SO: ... en precis kontrahöger i första rondan som totalt tog musten ur konditionsstarke Fagerström. I andra rondan nitade Jansson in en ny ”haymaker” av samma kvalitet (IB 7-1-30;3:1).

SD: Ingen av SuL:s synonymer finns belagd. I det unika belägget har *haymaker* variansfunktion.

Head hunter

Import: head hunter, NOM.

Lexica

SAOL₁₂: Ej belagt i sportbetydelsen.

Belägg

SO: ... och han är vad man i Amerika kallar en typisk ”head hunter”, dv.s. han slår uteslutande mot ansiktet (AB 21-1-50;11:3).

Kommentar

D: Det unika exotiska belägget, som ingår i en rapport från en USA-svensk, åtföljs av svensk explikation (s. 232).

Heat

Import: heat, NOM.

Lexica

- SuL: **Heat:** qualifying \approx a, preliminary round→also qualification trial; försöksheat (45).
- NFS: **Heat,** ... enstaka lopp, betecknar en grupp samtidigt startande i en tävling.
- Avis: **Heat:** a preliminary test, designed to reduce the number of competitors for the final (56: fri idrott).
- NEO: **Heat** subst. *-et*, plur. -, best. plur. *-en* (förberedande) grupp av samtidigt startande tävlingsdeltagare varav vissa vanl. skall slås ut; i löpning, simning och andra hastighetstävlingar: *försöksheat*, *mellanheat*; *NN startar i första -et*. HIST.: sedan 1882.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Heat** *-et*; pl. = s. sport. lopp, omgång.

Belägg

- SO: **1)** ... då P. Zerling i sin heat lyckades ... (DN 24-1-10;1:3). **2)** När Rudd emellertid överlägset vann sitt heat på uttagningarna till 800 ... (IB 1-9-20;504:4).
- SB: **3)** ... i andra heaten startade Djurgårdens IF och Stockholms IS ... (IB 16-9-10;2:3). **4)** I mellanheatet ... segrade Adolf Hansson, ... (DN 19-9-10;5:7). **5)** Fjölårsmästaren Kjell Bäckman friskade sedan i sjunde heatet (AB 17-1-60;16:1).
- PO: **6)** ... därigenom att de olika distanserna åktes i heat med två deltagare i varje ... (DN 17-1-10;8:3). **7)** Anordningarna voro dåliga, och alldeles meningslöst långa uppehåll gjordes mellan hvarje lopp, hvarförutom indelningen i heats kunde högst väsentligt ha inskränkts (DN 8-9-10;5:5). **8)** ... därtill startades ett otal försöksheat i 100 m fritt simsätt (IB 15-9-20;542:1). **9)** I Svenska Friidrottsförbundets tävlingsregler står det visserligen som en anvisning att med 6 banor och 18 deltagare delas de tävlande upp i 3 heats ... (IB 27-9-50;3:1-2).
- PB: **10)** ... hvilka alltså tillsammans med de fyra segrarna i heaten skulle delta i slutstriden (DN 19-9-10;5:7). **11)** Trots att tävlingarna flyttades fram till halv nio på morgonen hjälpte det föga för de sista heaten (IB 13-1-60;5:4).

Kommentar

G: Den av SAOB, SAOL₈, NuO och E upptagna stavningen <hit> finns ej belagd och SAOB:s uppgift att ordet "förr" (sett från 1932) stavades <heat> är alltså en helt felaktig begränsning. SAOL₉₋₁₂ har tagit konsekvenserna av SAOB:s misslyckade försök att introducera stavningen <hit> (s. 30) och upptar endast <heat>.

M:

SO	SB	PO	SPO	PB	SUMMA
heat 693	heatet 210 heaten 1	heat 65 heats 15	heat 1	heaten 27	1012
heat+ 26					26
+heat 68	+heatet 57 heatets 1	+heat 47		+heaten 48 heatens 1	220 2
787	268 269	1 112 127	15 1	76	1260

Heat har vanligen Ø-plural (s. 90). Av de 15 s-plurala beläggen kommer 10 från 1910. Förutom ex. 9, som återger tidigt antagna regler, finns ytterligare 2 50-talsbelägg med s-plural.

10-talsbeläggen ex. 1 och 3 visar genus utrum men neutralt genus är eljest tidigt regel. PB har genomgående *-en* i sina 76 belägg och *heat* böjs normalt som ett neutrum med konsonantslut.

S: Det är inte någon totalt nödvungen betingelse att deltagarna i ett "heat" går vidare till finalomgång. En del tävlingar kan avgöras på basis av de absoluta resultat som uppnåtts i de olika heaten.

D: *Heat* har varians med *försök*, men det engelska ordet torde vara frekventare och har en mera preciserad betydelse ("försök" kan avse förberedande tävlingar i andra grenar än löpning).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{heat}	72	82	145	111	93	687	70	1260

Beläggningsen är relativt jämn under hela undersökningsperioden med undantag av att mer än hälften av beläggen härrör från 1960. Förklaringen till denna topp består i att *heat* är högfrekvent i resultatlistor från Romolympiaden detta år (s. 204).

Heavy-weight

Import: heavy-weight, NOM.

Lexica

SuL: **Heavy-weight**, heavies (over 12 st 10 lbs or 81 kilos); tungvikt (237:boxning).

AS: **Heavy weight**; tungvikt.

Belägg

PO: 1) ... och den amerikanska expertisen håller honom som primus i det inte alltför imponerande sällskap "heavy-weights" som aspirerar på mästarvärdigheten (IB 27-9-50;1:5-6).

FÖRL: 2) Ezzard Charles, world's heavy-weightchampion (IB bild 27-9-50;1:1).

Kommentar

M: Det unika pluralbelägget har s-form (s. 105).

SD: Beläggen är exotiska. SuL:s översättningar *tungviktare* eller *tungvikts-* är de allmänt brukade beteckningarna för idrottsmän som tävlar i den tyngsta viktsklassen i boxning, brottning och tyngdlyftning.

Hit

Import: (hard)hitter, NOM, hardhitting, ADJ och hitting, NOM.

Lexica

- SuL: **Hardhitter;** hårt slående boxare, hardhitter, mannafejlare, "mandråpare" (236).
Hitter, puncher, striker; puncher, den som slår (237).
 NFS: **Hardhitter,** *boxnt.* hårt träffande (boxare), användes stundom även i svenskan.
 NEO: **Hit** ej i sportbetydelse.
 SAOL₁₁: **Hit** ej i sportbetydelse.

Belägg

(Hard)hitter

- SO: 1) Läger man därtill den rampfeber, som varje tungviktare känner, när han skall upp mot en erkänd "hitter" som Thyge ... (IB 7-1-30;3:4). 2) "Hinken" var på sin tid en "hard hitter", en framfusig skytt och avslutare (AB 3-9-70;32:2).
 SB: 3) ... och hans Chicagomanager, ... "backade" snart upp "the irish hardhitter Jack Red" (DN 2-1-30;15:1). 4) Tom Mc Neeley, hardhittern som slagit 14 knockouts på 16 proffsmatcher (bildtext i AB 6-1-60;29:6). 5) ... i welter ... därför att hardhittern Arne Högsten från Hälsingborg slog upp en skada på näsroten (DN 7-1-60;16:1-2).

Hitting

- SO: Undertecknad tror att basken blir färdig i omkring nionde rondan, då Ottos hårda "hitting" bör ha sugit musten ur motståndaren (IB 10-1-30;2:5).

Hardhitting

- SOU: ... helskäggig, hardhitting, hemsk ... (IB 29-9-30;16:4).

Kommentar

G: I enlighet med såväl engelska som svenska regler dubbeltecknas slutkonsonanten mellan två korta vokaler. Annan position har ej belagts.

M: I SB finns engelsk fristående artikel i ett inquitexotiskt belägg med framförställd adjektivbestämning (s. 232).

SO		SB		SUMMA
hitter	1	hittern	1	2
hardhitter	3	hardhittern	4	8
	4		5	10
			1	

SD: Som framgår av SuL förekommer *hardhitter* i fakultativ distribution till ett flertal andra uttryck för 'hårt slående boxare', bland dem även ett annat engelskt nomen, *puncher* (s. 222). *Hard* är förled i de 7 beläggen på *+hitter(n)*. Någon betydelse-skillnad mellan simplex och sammansättningen är svår att utläsa i de svenska exemplen, eftersom *hitter* har pregnan betydelse.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM hardhitter	–	–	–	2	1	4	1	8
LEM hardhitting	–	–	1	–	–	–	–	1
LEM hitter	–	–	1	1	–	–	–	2
LEM hitting	–	–	1	–	–	–	–	1
{hit}	–	–	3	3	1	4	1	12

Hockey

Import: hockey, NOM.

Avledning: hockey-bockey, NOM.

Hybridkompositum: ishockey, NOM.

Lexica

- SuL: **Hockey**; landhockey (191) – **Ice hockey**; ishockey (199 och 201).
- AS: **Hockey** ... Tidigare användes i England beteckningen hockey eller hookey oavsett om spelet ägde rum på "torra landet" eller på is, vilket förhållande torde utgöra förklaringen till att bandyspelet, när detta introducerades i Sverige, till en början kallades hockey. Med hockey förstås numera i England och de övriga länder, där detta spel fått större utbredning, i regel det spel som i Sverige kallas *landhockey, medan det från Canada härstammande vinterspelet liksom i Sverige kallas *ishockey.
- Ishockey** som organiserad idrott är av sent datum i Sverige, även om hockey och i. var termer som förekom vid sekelskiftet i betydelsen bandy ... i samband med vinterolympiaden i Antwerpen 20 infördes spelet i vårt land.
- NEO: **Hockey** subst. -n *(kortform) typ av lagspel med klubba och puck eller boll om ishockey och (ngn gång) landhockey): *hockeybana*; *hockeymatch*; *spela* - . HIST.: sedan 1896.
- Hockey-bockey** subst. - n *ett ishockeyliknande spel som spelas med bandybana och bandyboll. HIST.: sedan 1962.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Hockey** -n s. sport.
- Hockey-bockey** -n s. rinkbandy.

Belägg

- SO: 1) Svenska mästerskapet i hockey (rubr i DN 24-1-10;3:6). 2) Ishockey (16-1-20;18:2). 3) VM i ishockey spelas i Davos (DN 31-3-30;15:5). 4) ... sätta till alla klutar för att kora årets svenska champion i hockey (DN 15-1-50;22:6). 5) Visst skall det vara fight i hockey ...

- (AB 4-1-60;11:3). **6**) Vi har ju i ishockey också altmeister Maurice Richard ... (DN 20-1-60;16:1).
- SB: **7**) Men ishockeyn driver upp åkskickligheten mer än bandyn (DN 2-1-40;14:4–5). **8**) Talet om att ishockeyn skulle stjäla bandyns publik har eftertryckligt vederlagts - högst få av hockeyns seriematcher samlar liknande intresse (IB 2-1-60;1:1). **9**) ... avgjordes i går på Solna konstfrusna en match i pojkhockeyn mellan AIK och Hagalund (AB 28-1-60;17:1).
- SB GEN: **10**) Se ex. 8!
- 11**) I huvudstadens sydöstra kanter är det Nacka SK som sitter i ishockeyns högsäte (AB 29-1-60;12:5–6).
- FÖRL: **12**) ... en hockeymatch (IB 16-1-11;11:5).
Hockey-hockey
- SO: **1**) Fyra timmar tidigare var han med och spelade hockey-hockey för brandkåren (IB 30-1-50;5:5).
2) ... utan sysselsätter grabbarna med hockey-hockey, basketboll ... (AB 13-1-60;13:4).
- FÖRL: **3**) Hockey-hockey-bana med vida vyer (bildtext i AB 18-1-50;11:3–4).

Kommentar

G: I ex. 2 har <e> utelämnats, något som är ytterligt sällsynt och faller inom tryckfelmarginalen (3 ex. av 3793) (s. 31).

M: SAOB:s och NuO:s uppgift om neutrum som alternativt genus för *hockey* får ses med mycket stor skepsis. Dessa ordböckers påstående att *hockeyspelet* skulle ersätta SB av simplex är – som synes av materialstatistiken – inaktuell. Hybridbildningen *ishockey* redovisas separat. Ett sammanförande av *ishockey* med *hockey* leder förstås till en väldig ökning av efter- och mellanledstalen. En intressant nybildning är ordet *hockey-hockey*. Sporten är en hybrid mellan bandy och ishockey och kan sägas vara 'bandy utövad på ishockeyplan'. På senare år har denna gren döpts om till *rinkbandy*. Som tävlingsform förekommer den i korporationssammanhang, där den är lämplig på grund av att den kan utövas med ett mindre antal spelare än bandy och med avsevärt lägre materialkostnader än ishockey. Ordbildningsmässigt sett är *hockey-hockey* jämförligt med engelska nomina som *hurly-burly* och *hubble-bubble*. Mycket talar för att *hockey-hockey* är en svensk avledning och därigenom ett märkligt exempel på kreation.

	SO		SB		SUMMA
hockey	160	ishockey 1960	hockeyn 55	ishockeyn 245	2421
		ishocky 1			
hockey+	399	ishockey+ 1536			1936
		ishocky+ 1			
+hockey	113	+ishockeyn 34	+hockeyn 68	+ishockeyn 28	244
+hocky	1				28
+hockey+	21	+ishockey+ 7			150
hockeys	3	ishockeys 7	hockeys 31	ishockeys 109	14
+hockeys	1		+hockeys 7	+ishockeys 6	4793
	698	3546	161	388	
	4244		549		

SD: *Hockey* användes först som namn på bandysporten (s. 252 och 169f.) (AS, SAOB och NuO). 10-talsbelägget ex. 1 avser 'bandy'. Sedan 1920 då ishockeyn introducerades i vårt land har benämningen *ishockey* haft totaldistribution för denna sportgren. Med några tillfälliga undantag har hockey ej utövats på gräs i Sverige och därför kallas, som AS påpekar, hockeyspel utan is för *landhockey*, i motsättning till (*is*)*hockey*.

Ellipsen *hockey* förekommer i 859 av 3812 belägg, d.v.s. i nära 21 %. SAOB:s formulering "efter ungefär samma regler som fotboll" kan möjligen accepteras för landhockeyns del men absolut inte för ishockeyns. Efter en vågdal under 30- och 40-talen har ellipsen fått en ökad andel av beläggen (s. 159).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM hockey	18	41	5	17	75	264	439	859
LEM hockey–bockey	–	–	–	–	2	3	–	5
LEM ishockey	1	54	134	543	571	753	878	2934
{hockey}	19	95	139	560	648	1020	1317	3798

Hole-in-one

Import: hole-in-one, NOM (NOM+PREP+NUM).

Lexica

Web: Hole in one, in golf, the set of getting the ball into a hole with one drive from the tee.

NEO: Hole in one subst.plur. – best.plur – neutr. *(prestationen att få bollen att gå i) hål på ett enda slag (från utslaget) i golf: göra -. HIST.: åtm.sedan 1930-talet.

Belägg

SO: 1) Gör han en "hole-in-one" – slår bollen i hålet på ett slag – vinner han dessutom en bil (AB 19-9-70;28;1). 2) Det gäller "bara" att få bollen i hålet på ett slag – s.k. hole-in-one (AB 22-9-70;33:2–3). 3) ... de som slår hole-in-one, dvs slår bollen i hål på ett slag (DN 26-9-70;13;7). 4) Dessutom kommer de som slår hole-in-one – D.v.s. slår bollen i hål på ett slag ... (IB 30-9-70;24;4–5).

Kommentar

M: Böjd form har ej belagts. Genus i ex. 1 är utrum.

D: Samtliga 4 belägg har explikationsvarians (s. 228) och förekommer under en 14-dagarsperiod i september 1970 (s. 200).

Hook

Import: hook, NOM.

Avledning: hooka, V.

Lexica

- SuL: **Hook**; krokslag, krok (238:boxning).
 NFS: **Hook**, *boxnt.* den engelska, tidigare [räknat från 1941] stundom även i Sverige använda beteckningen för krokslag.
 OEDS: **Hook** 13/18 b/b. *Boxing.* A short swinging blow with the elbow bent and rigid.
 Sak: **Hook shot** (basketball) - a type of shot at the basket during which the player, starting with his back to the basket, throws the ball with a wide, sweeping motion.

Belägg

- Hook*
- SO: 1) Helt reflexivt slog han en hook (DN 7-1-30;3:4). 2) ... däremot är han tillåten att vid varje tillfälle dundra in sin väldiga hooks mot kroppen (IB 22-1-30;6:4). 3) ... och så fort han hunnit på benen sändes han ned definitivt med en fruktansvärd vänsterhook (IB 12-9-30;5:3).
- PO: 4) ... och överrumplade fullkomligt den segervane Fulton i sluttronden med en serie blixtnabba hookar (DN 18-9-20;8:2). 5) Men den danske knock-out-kungen är själv kvick med sina hooks (IB 3-1-30;1:5). 6) ... som drev in sina långa, visslande specialvänsterhookar (IB 3-1-30;1:5). 7) Dempsey smet tätt inpå Tunney och kontrade med snabba hookar (IB 20-1-50;10:5). 8) ... ömsom som krokar ... ibland som en serie korta hooks direkt ... (IB 25-1-50;1:4). 9) ... 18 poäng med sina fina hookar (DN 17-1-70;20:7).
- FÖRL: 10) Han är två-metersman med tyngd därtill och skjuter vänster och höger "hook"-skott (IB 30-9-60;11:4).
- Ho(o)ka*
- INF: 1) ... att det var hart när omöjligt att stoppa dem med de vanliga sätten - att stöta eller hoka med klubban (IB 15-1-60;10:1).
- PRET: 2) N.Y. Tribune: Paolino "vänsterhookade" till sig segern (IB 13-1-30;2:3).

Kommentar

G: Enkelteckning av <o> förekommer i det sekundära (från ishockey hämtade verbex. 1) (s. 27).

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA					
hook	2	hooks	1	-	hooks	15	hookar	5	-	23
hook+	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
+hook	12	-	-	+hooks	4	+hookar	3	-	-	19
	15	1	-		19		8	-		43
	16				27					

Bestämd form finns ej belagd. De 19 *s*-plurala beläggen kommer samtliga från perioden 1930–50 (varav 13 från 1930), medan enstaka *ar*-belägg finns från och med 1920 (s. 76). Det unika exemplet (ex. 2) på *s*-morfem i singular torde kunna förklaras med attraktion från det iterativa ”vid varje tillfälle”. Endast utrum har påträffats (s. 61).

SD: Som framgår av ex. 7–8 och av distributionstablån har användningen av *hook* ej, som NFS låter förmoda, upphört men liksom för övriga boxningstermer har frekvensen sannolikt minskat. Huruvida översättningsmotsvarigheten *krok* (s. 220) har ökat sin andel relativt är – utan tillgång till statistik för detta ord – ej möjligt att bedöma.

Verbet *hooka* finns endast i ett exotiskt inquitex. och i 60-talsbelägget från ishockey. *Hook* ex. 9–10 är från basketboll men för övrigt kommer allesammans de anförda beläggen från boxning och följaktligen har *hook* den för denna sportgren typiska 30-talstoppen (s. 207).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM <i>hook</i>	–	1	25	11	4	1	1	43
LEM <i>hooka</i>	–	–	1	–	–	1	–	2
{ <i>hook</i> }	–	1	26	11	4	2	1	45

Icing

Import: icing, NOM.

Lexica

Sak : **Icing the puck** (ice hockey) - shooting the puck the length of the ice, from team's half of ice across the opponent's goal line.

NEO: **Icing** subst. *-en -ar* *otillåtet spel av pucken från egen planhalva över motståndarens förlängda mållinje i ishockey: *icingpuck*. HIST.: sedan 1939.

SAOL_{11–12}: **Icing** *-en -ar* s. sport., regelbrott i ishockey.

Belägg

SO: 1) Spola icing (rubr i AB 25-1-70;25:3).

SB: 2) Ta bort icingen också (AB 25-1-70;25:3).

Kommentar

M: Plural har ej belagts och är säkerligen mycket sällsynt. Ingen verbbildning är känd och betingelserna för *-ning*-avledning saknas därför (s. 156).

D: Endast ovanstående dubbelbelägg har påträffats, men på senare år förefaller lexemet vara vanligt i talspråk och inte alltför ovanligt i skrift. *Icing* hör till den grupp av ishockeytermer, som under senare decennier inlånats från Nordamerika.

Infight

Import: infighting, NOM.

Lexica

- SuL: **In-fighting**, close-in work, short-arm work, close-range boxing, boxing at close quarters, close-in boxing; närkamp(sboxning), infighting (239:boxning).
- AS: **Infighting** (boxn.); i närkamp, är motsats till avståndsboxning, d.v.s. slagväxling från nära håll. Skall skiljas från clinch, som innebär ett dödläge.

Belägg

- SO: 1) De amerikaner som varit i tillfälle att se Dempseys teknik, infighting och hårda slag ... (DN 28-1-20;10:5). 2) ... men han hänger mycket och låser mina armar i infight ... (IB 29-1-30;2:3). 3) ... bjödo på glänsande boxning, ideliga granna slagserier: nästan ingen infighting (IB 29-1-40;6:1). 4) Bökning, smekning i infightning, huvudsvålsnuggning, bålrullning och flugviftning utan hårkrökning. Allt detta på ”-ing” ger ingen boxning (IB 20-1-50;7:2).
- SB: 5) Om domaren endast slår bort den hand som håller, så begås ingen orätt och infightingen fortsätter ... (IB 10-1-30;5:1). 6) Lindström bör boxas mer på halvdistan, på vilket håll hans slag få god skärpa – betydligt bättre än i infightingen (IB 17-1-30;10:5).

Kommentar

M:

	SO	SB	SUMMA
infight	1		1
infighting	17	infightingen 2	19
infightning	1		1
	19	2	21

Infighting är, liksom i andra (*n*)*ing*-avledning, genus utrum (s. 60). I samtliga ex. med undantag av ex. 4 – där *infightning* ingår i en samordning med sex svenska verbalabstrakter på *-ning* – är avledningsändelsen *-ing* (s. 156). *Infight* (ex. 2) finns ej som nomen i OED eller någon annan ordbok. Det har måhända bildats i analogi med simplex *fight*.

D: *Infighting* har fakultativ variation med den svenska synonymen *närkamp*(*s-boxning*) som är betydligt vanligare. Enstaka belägg på *close quarter* har också påträffats i materialet.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM infight	–	–	1	–	–	–	–	1
LEM infighting	–	2	14	1	3	–	–	20
{infight}	–	2	15	1	3	–	–	21

Det höga antalet 30-talsbelägg (15/21) ansluter sig till den gängse bilden av boxnings-termernas distribution (s. 195).

Innerforward

Import: innerforward, NOM.

Ellipsis: inner.

Lexica

- SuL: **Inside-forward**, inside, inside-man; inner, innerforward (151: fotboll).
- Sak: **Inners**, inside players (field hockey) – line members of a team positioned between the center forward and the wings.
- AS: Inner, riktigare *innerforward*, kallas de spelare, som är plac. mellan center och ytter i lagspel, där ant. forwardspel. är fem.
- NEO: **Inner** subst. *-n* *anfallsspelare som främst arbetar mellan centrum och endera flygeln i fotboll och bandy (ngt föråldr.): *högerinner*. BET.NYANS i en sms. äv. inkluderande centern (i äldre fotbollsspråk): *innertrio*. HIST.: sedan 1918 för. av *innerforward*; efter eng. *inside forward* med samma bet.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Inner** *-n -rar* s. i fotboll.

Belägg

- SO: 1) Bussler är sämre som inner än som ytter (IB 12-1-20;8:3).
- SB: 2) En passning från vänsterinnern emottogs af högerinnern ... (IB 8-9-10;3:3). 3) ... på ena innern (IB 8-9-60;8:5).
- PO: 4) ... två mycket tekniska inrar (DN 13-1-40;12:5).
- PB: 5) Inrarna bättre än centern ... (IB 6-9-20;518:5). 6) ... de tricksiga norska inrarna (IB 19-9-60;8:5).
- FÖRL: 7) De båda innerforwards behöfva ej vara så snabba som yttrarna (IB 19-9-10;2:1). 8) Degerfors ståtår nu med en av seriens bästa innertrios (AB 8-9-40;7B:4).

Kommentar

M:

SO	SB	PO	PB		SUMMA
inner 182	innern 107	inrar 72	inrarna 198	inrarne 1	560
inner+ 457					457
+inner 468	+innern 291	+inrar 7	+inrarna 8		774
+inner+ 30					30
inners 1	inners 2		inrarnas 6		9
	+inners 5		+inrarnas 1		6
1138	405	79	213	1	1836
			214		

SO	SB	PO	PB	SUMMA
innerforward 5	innerförwarden 1	innerforwards 4	innerforwards 7	17
innerforwards+ 2			innerforwards 1	2
				1
7	1	4	8	20

Inner böjs enligt typ 2:2:2 och får alltså bortfall av </e/> i plural. Det engelska *inside (player)* är ej känt i svenskan.

SD: Distributionen företer samma kurva som för andra spelarplatsbenämningar. Efter en topp på 40- och 50-talen blir *inner* sällsynt 1970 på grund av förändrad speltaktik (s. 204). 1930 och (framförallt) 1940 är förkortningen <i> vanligare än hela ordet. Förkortningarna är så gott som alltid efterled. *Innerforward* är sällsynt och tydligen på väg att försvinna redan 1970.

Ellipsen *inner* är med ett tjugotal undantag för *innerforward* (varav endast 4 efter 1930) genomförd vid sidan av den ännu frekventare förkortningen <i>, som dock endast förekommer som andra komponent i <hi> och <vi>.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FORK <i>	4	66	427	972	490	283	13	2255
LEM inner	37	118	307	413	538	358	65	1836
LEM innerforward	3	5	8	2	2	–	–	20
{inner}	44	189	742	1387	1030	641	78	4111

International

Import: international, NOM.

Lexica

SuL: **International:** an ≈ ; landslagsspelare, internationell spelare (152:fotboll).

Avis: **International** 1/2: a player who has played for his country (30:fotboll).

NEO: **International** ej i sportbetydelse.

SAOL₁₁₋₁₂: **International** ej i sportbetydelse.

Belägg

SO: 1) Andy Wilson var ju obligatorisk international ... (IB 15-9-30;13:2). 2) Celeber come back gjorde Eskilstunas gamle international och centerhalv Bengt Essman mot Örebro SK i söndags (IB 4-9-40;9:1-2).

SB: 3) I hemmalaget upptäckte man gamle Djurgårdsinternationalen Harry Sundberg som kedjeledare (DN 13-1-30;9:6). 4) Paul Jones, den tyske fotbollsinternationalen (IB 29-1-40;10:4).

PO: 5) Orsaken till att ingen djurgårdare finns upptagen bland våra "internationals" är ... (IB 5-9-10;2:1). 6) Fram för landsortens internationals ... Nu får vi alltså se andra internationals än stockholmare och göteborgare (IB 30-1-20;51:5). 7) ... att Skidförbundet har ett gott öga till

dem som lämpliga internationals (DN 9-1-30;9:4). **8** ... bestående av gamla välkända internationals DN 21-9-50;13:5).

Kommentar

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
international 4	–	internationals 17	–	21
	+internationalen 2	+internationals 2	–	4
4	2	19	–	25

Att *international* ej kommit att anta er-plural trots att nomenet finns etablerat med denna böjning beror – förutom på den relativt låga frekvensen – även på att den semologiska attraktionen varit svag (*international* är inte personbeteckning utanför idrottspråket). Man kan förmoda att idrottsordet knappast varit talspråkligt. I och med den ensidigt skriftspråkliga användningen har uttal med tryck på slutstavelsen och därmed er-plural inte uppstått (s. 87).

S: Det förefaller som om *international* vanligtvis betyder 'den som representerat sitt land', d.v.s. en synonym till *landslagsman/landslagsspelare*. Möjligen kan den betydelse som SuL:s "internationell spelare" medger, d.v.s. "den som tävlat internationellt", kunna förekomma.

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{international}	1	6	13	4	1	–	–	25

Hälften av beläggen kommer från 1930 och endast 1 50-talsbelägg representerar de senaste 30 åren. Det verkar som om *landslagsman* nära nog totalt svarar för distributionen i betydelsefältet (s. 220).

Jab

Import: jab, NOM.

Avledningar: jabba, V och jabbning, NOM.

Lexica

SuL: **Jab**; jabstöt (239:boxning).

AS: **Jab** (boxn.) ett kort, rakt slag, snabbt och stingande men utan verklig tyngd bakom; slås med ledande handen, alltså i regel vänster.

Avis: **Jab**: a sharp, vicious blow, made from a distance of about twelve inches by a sudden straightening of the arm (87:boxning).

NEO: **Jabb** el. **jab** subst. *jabben jabbar* *kort, rakt, relativt löst slag: *vänsterjabb*; *han höll undan motståndaren med en serie lösa jabbar*. HIST.: sedan 1925.

Jabba verb *-de -t* SUBST.: **jabbande** *slå jab(bar): *han -de med vänstern för att skapa en öppning för sitt fruktade högerslag*. HIST.: åtm. sedan 1950-talet.

SAOL₁₁₋₁₂: **Jabb** *-en -ar* s. kort (SAOL₁₂: lätt) slag i boxning.

Belägg*Jab(b)*

SO:1) 1) Han har en god vänsterjab och en snabb höger med knockoutpunch (AB 6-1-60;29:4). 2) Cooper fick massor av poäng med sin vänsterjab (AB 14-9-60;20:1).

PO: 3) Mannen från Malmberget brydde sig strunt i Lindquists släggor, utan petade sin vänster jabstöt så fort han hann ... med snabba vänsterjabbar ... (DN 3-1-30;9:5). 4) ... en rapp vänster, som han kan använda både till hooks och jabs ... (IB 20-1-30;5:2). 5) Men jag kommer inte att klappa honom med lätta jabs som Pattersson gjorde (AB 20-1-60;14:1). 6) Med alla tänkbara medel försökte Kalle öppna tyskens igelkottgard med finter, jabbar och snabba rusningar (DN 16-9-60;28:5). 7) ... som plockade massvis med poäng med sina vänsterjabbar (DN 26-1-70;23:5).

FÖRL: 8) Se ex. 3!

Jabba

INF: 1) Pender, som boxades försiktigt, nöjde sig med att jabba, studsa åt sidan ... (AB 23-1-60;16:3).

PRET: 2) ... fintade och dök och jabbade ... (IB 29-9-30;5:4).

PRES PTC: 3) Vänsterjabbande Zora Folley ... (AB 19-1-60;12:1).

Jabbning

SO: Folley lyckades emellertid genom vänsterjabbning hålla Machen ur balans (AB 19-1-60;12:3).

Kommentar

G: Den engelska stavningen <jab> (ex. 1 och 3–5) alternerar med dubbeltecknad slutkonsonant (ex. 2 och 6–7) (s. 35 och 37). Med undantag av i ex. 2 finns dubbelteckningen endast framför svensk flexions- eller derivationsallomorf.

M:

SO		SB	PO		PB	SUMMA	
–		–	jabbar	1 jabs	2	–	3
jab+	1	–				–	1
+jab	1 +jabb	1	–	+jabbar	2		4
+jab+	1						1
	3	1	–		3 2	–	9
	4				5		
+jabning	1						1

NF:	jabba	1
PRET:	jabbade	1
PRES PTC:	jabbande	1
SUMMA		3

Jab är liksom övriga boxningsslag genus utrum (s. 61). Verbalabstrakten *jabbning* har *ning*-suffix trots unik förekomst och exotisk proveniens. Verbet lär dock vara tämligen frekvent, i varje fall i talspråk.

SD: Samtliga belägg är hämtade från boxning. *Jab* har totaldistribution (s. 217). Då en jabb så gott som aldrig är matchavgörande är frekvensen låg, speciellt när det gäller

bestämd form. Materialets 4 30-talsex. vittnar om att NEO:s förstauppgift är väl försiktig.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM jabb	-	-	3	-	-	5	1	9
LEM jabba	-	-	1	-	-	2	-	3
LEM jabbning	-	-	-	-	-	1	-	1
{jab}	-	-	4	-	-	8	1	13

Det är påfallande att beläggen nästan enbart förekommer 1960 (8 st) och 1930 (4 st).

Jog

Avledningar: jogga, V, joggande, NOM och joggning, NOM.

Lexica

- SuL: **Jog**, jogging, shack, loafing, coasting, free-wheeling→also coast; joggning, lätt löpning, skuttande (53).
Jog, v, shack, loaf, coast, freewheel→also coast; jogga, löpa slött, lunka, skutta (53).
- AS: **Jogga**, vanligt förekommande form av uppmjukning, uppvärmning före tävlingen eller under pauser i denna, varvid idrottsmannen – helst på den mjuka innerplanen – löper löst och ledigt, ofta med hög knäuppdragning och studs i steget, i snabbt växlande tempo.
- NEO: **Jogga** verb *-de -t* SUBST.: **joggande**, **joggning** *värma upp sig genom att småspringa ibl. på stället: *avbytarna -de redan på löparbanan bredvid fotbollsplanen*. BET.NYANS: motionslöpa: ... - fem kilometer varje dag ... -. HIST.: sedan 1914.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Jogga** *-ade* v. löpa långsamt el. på stället för uppvärmning; löpa för motion.
-are -ar[e]n pl. *-are*.
-ning s.

Belägg

Jogga

- INF: 1) Kulstötarna sutto dumt nog på bänken i avvaktan på sin tur i stället för att springa omkring och jogga, vilket hade varit mycket förståndigare i kylan (IB 15-9-30;4:1). 2) Ni kan tro att jag blev förvånad när jag fick se Björn Borg jogga och mjuka upp sig i overall i terrängen före en simtävling (DN 25-9-40;16:6).
- PRET: 3) ... och så joggades det här och var i hörnen (IB 1-9-30;4:3). 4) Före starten på 100 m "joggade" sig atletiske Jany varm genom att plaska sträckan med enbart armsim (DN 11-9-50;16:6). 5) 3000-metersloppet blev rena uppvisningen av Ivar Nilsson som joggade runt de nio varven utan att förta sig (DN 29-1-60;20:6).
- SUP: 6) ... de senaste veckorna har jag bara joggat lite löst (DN 25-9-60;42:3).

Joggning

SO: 1) Efter gammaldags 30 min. joggning och uppmjukningsgymnastik sade tränaren ifrån att ... (DN 13-9-50;14:2).

FÖRL: 2) ... kända idrottsmän på träningspromenad och joggningsutflykter (IB 27-1-30;12:1).

Kommentar

G: Stamslutskonsonanten fördubblas genomgående i enlighet med svenskans regler. Att verbalnomenet *joggning* har fördubbling är naturligt eftersom även engelskans *jogging* har <gg> (s. 34).

M: *Joggning* har i de 10 beläggen *ning*-suffix. Verbet är av allt att döma primärt (s. 156).

SO		INF	PRET	SUP	PRES PTC	SUMMA
joggande	1					
joggning	8	jogga 17	joggade 22 joggades 1	joggat 5	joggande 1	45 1
joggnings+	1					
+joggning	1					
SUMMA	10	17	23	5	1	46

SD: AS:s definition täcker tämligen väl den svårbeskrivbara företeelsen "joggning". Det är däremot missvisande och ej tillfyllest att beskriva den som långsam löpning med "hävning på tåpetsarna" (SAOB) eller "på stället för att mjuka upp sig" (Ö). Gentemot Ö:s definition kan även invändas att "joggning" äger rum även inför andra tävlingar än "lopp" (exempelvis kulstötning i ex. 1). Med en betydelseglidning förekommer *jogga* i ex. 4–5. I ex. 4 är verbet sekundärt om uppvärmning i vatten inför en simtävling och i ex. 5 använt för att antyda den överlägsenhet och avspändhet som en viss idrottsman visat i en skridskotävling. SAOL_{11–12} tar upp den moderna betydelsen av 'löpning i motionssyfte'.

D: Som klart framgår av ordböckernas svårigheter att åstadkomma en godtagbar explikation av *jogga* saknar svenskan möjlighet att uttrycka detta begrepp i *ett* enda ord. *Jogga* och *joggning* har säkerligen till stor del av denna orsak totaldistribution (s. 217). Den sekundära användningen är dock fakultativ till 'löpa/åka/simma o.d. ledigt utan ansträngning'. {Jog} hör till de morfem som i korpusen helt saknas före 1930 (s. 193).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM jogga	–	–	3	3	6	28	6	46
LEM joggande	–	–	–	1	–	–	–	1
LEM joggning	–	–	2	1	4	3	–	10
{jog}	–	–	5	5	10	31	6	57

De fåtaliga plurala beläggen har *s*-form (s. 97f.). Den låga plurala frekvensen beror säkert till stor del på betydelsen (varje lag har endast en spelare av kategorin målvakt). *Goalkeeper* finns ej belagt i böjd form. Det är frapperande att nära hälften av *keeper*-beläggen (65 av 143) utgörs av efterleder. Det är tydligt att *+keeper* och, i synnerhet, *+keepern* upplevs som kortare än *målvakten/burvaktaren* o.d.

SD: (*Goal*)*keeper* står tillsammans med ett antal svenska varianter (bl.a. SuL:s översättningar) i fakultativ distribution (s. 220). *Keeper* är ett av de ord vilkas distribution, förutom av morfologiska skäl, också är betingad av stilistiska. Intrasentensieell varians (s. 226) finns bl a i ex. 1 (*målvakt – nätvaktare – keeper*), ex. 5 (... *stå i ... målet – keeper*), ex. 6 (*målvakt – keeper*), ex. 8 (*målvakt – gårdvar – keeper*), ex. 9 (*målvakt – keeper*), ex. 10 (*bollfångare – keeper*) och ex. 11 (*målvakt – keeper*). Ex. 3 innehåller även *goalkeeper* och är hämtat från ett referat där *målvakt* återfinns 4 ggr, varför det är rimligt att även i detta fall ansätta variansfunktion. *Keeper* ex. 1 och 7 har engelsk proveniens.

Av de 143 beläggen kommer inte mindre än 106 från 1950 och 1960. Endast 1 belägg är äldre än 1930, men från detta år härstammar bl a samtliga 3 belägg på *goalkeeper*. Av dessa rör 2 (ex. 2 och 4) samma spelare. NFS:s tidsuppgift "för" om *goalkeeper* (räknat från 1940) förefaller vara berättigad.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM goalkeeper	–	–	3	–	–	–	–	3
LEM keeper	–	1	8	18	64	42	7	140
{keeper}	–	1	11	18	64	42	7	143

Kick

Import: kick, NOM, kick off, NOM och kick and rush, VFRAS (V + KONJ + V).

Avledning: kicka, V, kickare, NOM och kickning, NOM.

Lexica

- SuL: **Kick**; spark (55) "**Kick-and-rush**", "sparka och spring" (153).
Kick off; avspark, kick-off.
- AS: **Kick**, spark. Såväl subst. som verb har försvenskats t.ex. att kicka boll = att sparka (spela) boll.
Kick and rush (sparka och spring), uttryck för såväl taktiskt som tekniskt bristfällig spelmetod i fotb., bestående i att en man i laget utan beräkning el. bestämd adress sparkar bollen framåt, medan kamraterna far efter den i förhoppning att kunna nå den.
- NEO: **Kick** subst. *-en -ar* 1/2 spark [ej med sportexemplifiering].
Kick-off subst. *-en* *avspark i fotboll HIST.: sedan 1906.
Kick off, den spark – avspark – med vilken en fotbollsmatch inleds. Uttrycket användes understundom också i annat idrottsligt sammanhang för att ange tidpunkten för någontings början.
- SAOL_{11–12}: 2/2 **Kick** *-en -ar* s. vard. spark
 1/2 **Kicka** *-ade* v. vard.

Belägg

- Kick*
- SO: 1) Pelle har en utomordentlig benkick (IB 29-9-50;3:3). 2) Myggan föreföll bistert samlad men han fick nöja sig med 16.31, 16.09 och 16,27 samt stötte utan sin sedvanliga kick (IB 1-9-60;4:5).
- PO: 3) Han har fina benkickar men för långsamt tempo (IB 24-1-30;4:5).
- Kicka*
- INF: 1) Backen riskerar att kicka bollen i bröstet på den anstormande forwarden (IB 5-1-20;9:3).
- PRET: 2) ... såg man pojkar som kickade både "ettmål" och småmatcher (IB 13-1-30;7:1).
- PRES PTC: 3) ... där förr Östermalms Idrottsplats' ärevördiga gamla "sandplan" flitigt utnyttjades av bollkickande ungdomar (bild i IB 26-9-30; 8:1-4).
- Kickare*
- FÖRL: ... alla de tusen och åter tusen kickaregrabbarna i den stora Stockholmsserien (IB 24-1-30;8:5).
- Kick and rush*
- SO: 1) ... om denna speciellt svenska spelstil skulle slås sönder genom sparka- och springmetoder som nu står högt i kurs utomlands. Kick and rush ligger helt enkelt inte för oss (IB 11-1-50;7:1-2).
- FÖRL: 2) När det regnar känner sig göteborgarna med sin engelska spelkultur som fisken i vattnet medan kick- och rushlagen tappa fotfästet i halkan (IB 15-9-30;1:3).
- Kick off*
- SO: 1) Planens tribuner som rymmer c:a 28 000 åskådare voro en god stund före kick-off fullsatta (IB 3-1-30;10:3). 2) Runt skogsvattnet samlades nu publiken, så att det vid "kick-off" var i det närmaste svart kring stränderna (IB 7-1-30;10:1). 3) Alec Jackson gjorde hemmalagets bägge mål, det första 37 minuter efter kick-off ... (IB 31-1-30;9:5). 4) ... smyga Er in på Ullevi och där erhålla 2 poäng för endast en kick off (IB 5-9-30;9:5). 5) ... en bandybiten stadsbo, som vi pratade med någon timme före "kick-off" (IB 31-1-40;2:1).
- Kickning*
- SO: 1) ... där enmålskickning florerar (IB 26-9-30;8:1). 2) ... som jag ville ha innefotbollen prövad under mera reguljära former än vad som är möjligt under vanlig "kickning" i lokalerna (IB 12-1-40;4:1-2).
- SB: 3) ... samt fotbollar för det kåraste av allt, för "kickningen", ha ju skickats ut till förläggningarna (IB 6-9-40;7:2).

Kommentar**M:**

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
kick	3	–	–	–	3
kick+	2	–	–	–	2
+kick	1		+kickar 1		2
	6	–	1	–	7
kickare+	1				1
kickning	2	kickningen 1	–	–	3
+kickning	1				1
	3	1	–	–	4
kick and rush	1				
kick och rush+	1				2
kick off	27	–	–	–	27

SUMMA

			SUMMA
INF	kicka	6	6
PRES	kickar	1	1
IMP	kicka	1	1
PRET	kickade	4	4
PRES PTC	kickande	2	2
SUP	kickat	1	1
		15	15

Kick böjs efter 2:dra deklinationen (s. 76). Nomenet kan inte (som SAOB uppger) vara neutrum i idrottsbetydelsen.

Kick off är utrum i ex. 4. Plural har ej påträffats och lär knappast förekomma med hänsyn till betydelsen och särskrivningen (s. 118).

Verbalnomenet har *ning*-suffix i materialets 4 belägg (s. 156), helt enligt förväntningarna ifråga om en ordstam för vilken verbet är frekvent.

SD: Nomenet *kick* förekommer som simningsterm i ex. 1 och 3 och med betydelsen 'stöt/styrka' eller 'snärt' med avseende på kulstötning i ex. 2. Med undantag av *kicka* ex. 1 och *kickare*-belägget har *kick* inte använts om tävlingsfotboll (de övriga beläggen avser tillfälligt bollsparkande ungdomar eller militärer), vilket kan ses som ett stöd för SAOB:s uppgift om vardaglig prägel. *Kick and rush* står i det exotiska ex. 1 i efterställd varians till sitt översättningslån *sparka* och *spring*. Det sistnämnda torde vara långt vanligare. I ex. 2 är verbens samordnande konjunktion *och* istället för det engelska *and*. *Kick off* som har fakultativ distribution i relation till *avspark* har sekundärt kommit att användas även i andra grenar än fotboll (ex. 2 och 5 är således från bandy där *avslag* annars är det brukliga) (s. 221).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM kick	1	–	1	1	2	1	1	7
LEM kicka	–	3	4	2	1	1	4	15
LEM kick and rush	–	–	1	–	1	–	–	2
LEM kickare	–	–	1	–	–	–	–	1
LEM kickning	–	1	1	2	–	–	–	4
LEM kick off	–	2	5	6	11	–	3	27
{kick}	1	6	13	11	15	2	8	56

Killer

Import: killer, NOM.

Lexica

- AS: **Killer**, dråpare, en som dödar; en boxare med förödande knockout-slag.
- Avis: **Kill**, a stroke, particularly one downward from the net, that the opponent cannot play (257:tennis).
- NEO: **killerinstinkt** subst. *-en* *utpräglad förmåga att finna och skoningslöst attackera motståndarens svaga punkter: *han hade inte tillräcklig - för att lyckas som proffsboxare*. HIST.: sedan 1948.
- SAOL₁₂: **Killerinstinkt**.

Belägg

- SO: 1) Men han var inte längre samma "killer" ... Griffith är i dag mera boxare än "killer" (IB 16-9-70;27:2).
- PO: 2) Det är inte meningen att grabbarna skall bli några Kanada-killers (AB 5-9-70;25:4-5).
- FÖRL: 3) Har snälla Gustav Eriksson fått "killer-instinct"? (rubr i IB 20-1-30;5:1-2). 4) Han har det rätta killerstinget i nätspellet (DN 11-9-50;15:7).

Kommentar

M: Det enda plurala belägget (citat av en kanadensare) har s-allomorfi (s. 97f.).

SD: Verbet *döda* och adjektivet *död* med betydelsen 'slå in ett otägligt slag' resp. 'boll som är avgjord' är gängse tennistermer. Personbeteckningen *killer* torde förekomma sparsamt, i varje fall om svenska förhållanden. Frekventast är den nog om amerikansk professionell boxning (såsom i ex. 1). Samtliga 6 simplexbelägg härstammar från 1970. Av dem kommer 5 med boxningsbetydelsen från en enda IB-artikel 16-9-70 (s. 200). Ex. 2 avser ishockey och har överförd bemärkelse liksom ex. 4 från tennis. *Killerinstinkt* – visserligen med engelsk stavning – förekom alltså redan 1930, alltså nära två decennier före det av NEO uppgivna förstabeläggsåret.

Knockdown

Import: knockdown, NOM och knock-down, ADJ.

Lexica

- SuL: **Knock-down**; golvning, nedslagning, knock down, knockdownslag (239:boxning).
- AS: **Knock down**. En boxare är k.d. när han berör golvet med någon annan kroppsdel än fötterna, när han hänger hjälplös över repen, när han befinner sig utanför el. mellan dessa, och medan han reser sig från k.d.-ställningen.
- NEO: **Knockdown** subst. *-en -er* *det att en boxare slår ned sin motståndare. HIST.: åtm. sedan 1930.

Belägg

NOMEN

SO: 1) En amerikanare sade till mig på fullt allvar att en knockdown dock måste räknas som ... (IB 1-9-20;503:1). 2) ... han gick fullständigt öppet, trots att han borde tagit varning av en knock-down i första rondan (DN 7-1-30;12:6). 3) Domaren räknade som vid en vanlig knock down (IB 12-9-30;5:3).

SB: 4) Come on and fight, skrek Dempsey förtvivlat när Tunney sprang baklänges efter knockdownen i sjunde rondan (bild i IB 20-1-50;10:3-6).

PO: 5) Nu vann djurgårdaren till följd av Emilssons bägge knock downs i första rondan (IB 7-1-30:3:2). 6) ... försvarade sig Kuura med att man i Estland vid knock-downs endast behöver gå två steg från sin nedslagne motståndare (IB 22-1-30;2:2). 7) Big Boy Peterson blev nästan omedelbart nedslagen för räkning, och efter ytterligare fyra knockdowns kom knockoutslaget redan efter en dryg minut i första rondan (DN 26-1-30;12:1).

ADJEKTIV

SOU: ... efter att ha blivit slagen knock-down och nära nog groggy i en av de första ronderna (DN 18-9-20;8:2).

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
knockdown	8	knockdownen 1	knock downs 3	–	12
knockdown+	2				2
	10	1	3	–	14

Kommentar

Endast ett unikt belägg (ex. 4) finns på bestämd form. SAOL:s, Ill:s och NEO:s er-plural har ej påträffats; materialets 3 plurala belägg har *s*-plural (s. 108). *Knockdown* är nominalt med undantag av ett adjektiviskt belägg som innebär ett slags tautologi. I AS:s explikation är ordet emellertid adjektiviskt.

S: *Knock down* kan sannolikt inte, vilket dock E och N anger, kunna betyda 'slag som faller' utan endast resultatet av ett dylikt slag, d.v.s. 'nedslagning'.

D: SuL:s översättningar varierar fakultativt med *knock down* (s. 221) participet *nedslagen* finns för övrigt intrasententiellt i ex. 7 (s. 226). Liksom vid övriga boxningslexem är frekvensen klart störst 1930 (10/15).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM knock down NOM	–	1	10	1	2	–	–	14
LEM knock-down ADJ	–	1	–	–	–	–	–	1
{knockdown}	–	2	10	1	2	–	–	15

Knockout

Import: knockout, ADJ, NOM och V.

Avledningar: knocka, V, knockouta, V och knockning, NOM.

Lexica

- SuL: **Knock-out**, "kayo"; knock out, utslagning, knock, k.o. (239:boxning).
Knock out v, "kayo", "flatten"; slå knockout, knocka, slå ut (240).
- NFS: **Knockout** eller *knock out*, slå ut, ofta förk. k.o., *boxnt.*, är att slå en motståndare till golvet, så att han ej kan resa sig, innan domaren har räknat till 10. Ordet användes oftast som substantiv. I svensk sportslang har av knockout bildats formerna *knocka* och *nocka*.
- AS: **Knock out** eller **knockout** ... En boxare är k.o. när han ...
- OEDS: **Knock-out**, a. and sb. A/B c/f. Designating a method of deciding an athletic competition of tournament by which the defeated competitors in each round are eliminated.
- NEO: **Knocka** verb *-de -t* Subst. **knockande** *slå (ngn) till marken så att personen ifråga svimmar av. HIST.: sedan 1924.
Knockout subst. *-en, -er* FÖRK: KO *det att en boxare slår ut en annan så att denne inte kan resa sig innan domaren räknat till 10: *knockoutseger; knockoutslag; att vinna på - anses mer meriterande än att vinna på poäng*. IDIOM: *teknisk* - situation i boxningsmatch där den ene boxaren (utan att vara utslagen) är oförmögen att fortsätta. HIST.: sedan 1924.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Knockout** mest sport. 1/2 *-en -er* s. utslagning; hårt slag som sträcker ngn till marken 3/2 oböjl. adj.: slå ngn k.
Knockouta *-ade* v. mest sport knocka.

Belägg

- Knock*
- SO: 1) Han har gått 30 matcher, varav 3 vunnits på knock och 18 på poäng (DN 16-1-30;12:1). 2) Michelsen, Belgien hade en knock i handsken (tekn. i DN 18-1-30;12:1). 3) ... kan man vänta sig en praktknock nästa söndag mot Karlstads-Göta. Skall vi säja 0-4? (tekn. i DN 2-1-40;5:5-6). 4) Tungviktschoppet slog dubbelknock (rubr. i DN 3-1-50;13:1-3). 5) ... tungviktsfightern Uffe ramlade på en ordentlig knock (AB 7-1-60;11:5). 6) ... svensken har ju numera vanan att "gå på knock" direkt och sannolikt sätter han sådan fart att finnen inte får se röken av honom (IB 15-1-60;4:1).
- SB: 7) Knocken kom som en blix (rubr i AB 7-1-60;11:5-6).
Knocka
- INF: 1) Den som skriver dessa rader såg honom knockas med en enda höger i Boston 1927 (IB 3-1-30;1:4). 2) Att han kunde knocka Tiller är förklarligt ... (AB 20-1-40;16:2). 3) ... i sin iver att söka knocka motståndarna med ytterligare en fullträff (DN 18-9-50;16:1).

- PERF PTC/ 4) Själv har jag tre gånger tidigare blivit knockad (AB 20-1-40;16:2).
 SOU: 5) Till vänster blir Beby på samma gång trängd och "knockad" av Lambert (DN 24-9-30;14:3-5).
- SUP: 6) Widd har nockat Harry (tecknreplik i IB 22-1-30;9:3). 7) Johnny Widd har sålunda vid flera tillfällen "knockats" ordentligt (AB 24-1-30;9:1). 8) ... för att konstatera faktum – att "Svängis" knockats definitivt ... (DN 3-9-40;14:2).
Knockning
- SO: ... ett Sandviken-anfall som avslutades med knockning av vy. H. Kihlström (DN 25-9-50;13:4).
Knockout
 NOMEN
- SO: 1) ... fick motståndare av vilka han kunde besegra flera med knock out (IB 1-9-20;503:4-5). 2) ... såg det ut som om Paolino skulle lyckas vinna på knock-out (DN 12-1-30;16:3). 3) Bjerke förlorade i fjol landskampen mot Sverige ... på teknisk knockout (DN 23-1-30;2:2). 4) Jernberg ... gick på knock-out på första varvet (rubr i IB 4-1-60;1:2-6). 5) En bidragande orsak är också, att cupen erbjuder direkta knockouts, fullständig och absolut avkoppling från vidare strid i tävlingen. Och åtminstone här tycks man gilla en knockout i fotbollen lika mycket som inom den omdebatterade boxningen (IB 22-1-60;2:3).
- SB: 6) ... den väntade knockouten kom inte ... (IB 29-9-20;579:2). 7) ... finnen var f.ö. i golvet tre gånger innan den definitiva knockouten (IB 7-1-30;3:3). 8) Första rondan slöt nämligen med 6-0 till Wifsta, som ordnade rena knock outen (AB 7-1-60:9:5).
- SB GEN: 9) ... han hade inkasserat kopiöst med stryk och stod på knockouts brant (AB 21-1-50;11:3).
- PO: 10) Men det kan ju bli många knock-outs! (IB 30-1-20;49:3). 11) ... som slagit dundrande knockouts ... (IB 3-1-30;4:2). 12) Det är en beklämmande dålig reklam för Sverige med dessa ideliga knockouts ... (IB 22-9-30;14:4-5). 13) ... men för en tid sedan på turné söderut slog han två knock outs (DN 25-1-50;17:2). 14) ... men för en tid sedan på turné söderut slog han två knock outs ... (IB 25-1-50;8:6). 15) Av matcherna slutade fem med rejäla nedslagningar och även tekniska knockouter (AB 7-1-60;11:1-2). 16) Se ex. 5! 17) ... sina två dödsknockouter (IB 16-9-70;26:5). 18) Som världsmästare slog han fem knockouts, men han slog alltid "försiktiga knockouts" (IB 16-9-70;27:5).
- FÖRL: 19) ... fullföljde med ett knock outslag av fruktansvärd karaktär (IB 10-9-20;531:2). 20) ... en snabb höger med knock-outpunch (AB 6-1-60;29:4).
- FÖRK: 21) Sarah i lappdräkt slår k.o. på jänkarna (DN 11-1-50;14:1-4). 22) ... stegade bra undan för Sahlströms hårda k.o.trevare (IB 3-1-30;4:5).
 ADJEKTIV
- SOU: 1) ... att stora HP icke endast slagits knock-outs ... (IB 17-1-30;1:1). 2) ... slagit honom knockout (IB 22-1-30;6:2). 3) Sture Olson slogs

- knockout av ... (AB 21-1-50;11:2). 4) ... inte lyckats slå negern knockout (AB 14-9-60;2:1).
- P: 5) ... söka slå varann "knockout" (IB 31-1-70;7:1). 6) Hemmakämparna slogs knockout (DN 26-1-70;22:3).
- VERB
- PERF PTC/ 1) Blev knocked out i början på andra rondan ... (DN 20-1-20;9:6).
- SOU:
- SUP: 2) ... för att med ett otillåtet slag ha knockad out fransmannen (IB 23-1-20;39:5).
- PERF PTC: 3) Factor skulle vi gärna se mot estländare Kuura – två knock-outande herrar ... (IB 17-1-30;1:3).

Kommentar

G: Utelämnande av den i engelskans uttal stumma initialkonsonanten <k> är sällsynt, i varje fall i materialet. Endast i 2 belägg (t.ex. *knocka ex. 6*, som är hämtat från en talspråksreplik i en teckningstext) finns <k>-lös form (s. 45).

Slutstavelsens digraf <ou> skrivs unikt <u> men det faller mer än väl inom tryckfelmarginalen.

M: *Knockout* visar nedanstående distribution för *s-* och *er-*plural:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
-er	–	–	–	–	–	1	1	2
-s	–	1	12	–	2	6	2	23
PO	–	1	12	–	2	7	3	25

1) Blev knocked out i början på andra rondan ... (DN 20-1-20;9:6). Att *er-*plural aktualiseras beror säkerligen på slutstavelsens tryck (s. 87). Samtidigt medför knappheten på stamslutspareller (s. 108), särskrivning (s. 101) och kanske också boxningsproveniensen (s. 105) att *s-*pluralen dominerar, i varje fall fram till och med 1960.

Verbbeläggen för *knock out* är de enda i hela materialet som avviker från regelrätt böjning enligt 1:sta svaga konjugationen. Ex. 2 innehåller dock formen *knockad* i SUP. Det kan kanske förklaras som en hybrid mellan E *knocked* och S *knockat*. Ett mindre sofistikerat sätt är förstås att betrakta formen som tryckfel. De båda beläggen syftar på samma match. I de fall där *knockout* står adjektiviskt borde engelska regler ge *knocked out*, men det engelska participet och den lösa verbpartikeln har i svenskan blivit till en fast sammansättning där förleden är oböjd. Verbet är nästan alltid *slå* och frasen *slå knockout* är alltså egentligen en mycket frekvent hybridtautologi. Den engelska partikeln *out* kan sägas ha blivit till *knockout* i detta fall. I ett unikt belägg (ex. 1) har adjektivet i SO fått *s-*form, vilket förefaller sensationellt men kanske ej bör föranleda alltför ingående spekulationer.

SO	SB	PO	PB	SUMMA	
knock	knocken	3	–	–	74
knock +					3
+knock	+knocken	1	–	–	8
		4	–	–	85
knockning		–	–	–	1
nocknings+					1
					2

SO	SB	PO	PB	SUMMA	
knockout 293	knockouten 18	knockouts 22	knockouter 1	–	334
knockout + 141	–				141
+knockout 8	knockoutens 6	+knockouts 1	+knockouter 1	–	10
					6
442	24	23	2	–	491

Ellipsen *knock* har överraskande nog inte belagts pluralt i materialet men har annars genomgående ar-plural (s. 76).

SOU	knockout	19			
P	knockout	2			
SUMMA		21			21
					SUMMA
INF	knocka	16	knockas	8	24
PRES	knockar	4	knockas	2	6
PRET	knockade	38	knockades	9	47
SUP	knockat	15	knockats	8	24
			knockad out	1	
SUMMA		73		27	1
					101

PRES PTC				knockoutande	1	1
PERF PTC	SOU	knockad	43	knockout	18	63
				knocked out	1	
	SON	knockat	1			1
	P	knockade	3	knockout	2	5
			47		20+1	1+1
						70

S: *Knock(out)* förekommer ganska ofta i sekundär användning (bandy: *knock* ex. 3, fotboll: *knocka* ex. 3, *knockout* ex. 5 och *knockning*, ishockey: *knockout* ex. 8 skidlöpning: *knock* ex. 6 och cykel: *knocka* ex. 8 (s. 173). I ex. 21 innebär *slå k.o.* att Sarahs klädsel gör ett överväldigande intryck.

D: Distributionen visar den för boxningslexem sedvanliga toppen 1930 och det näst högsta värdet 1950. Det är också först 1930 som avledningarna och förkortningarna först visar sig. En smula förvånande är att ellipsen *knock* ej blivit vanligare. Verbet *knocka* är frekventare och det är förståeligt att behovet av ett enkelt verb framtingat denna bildning.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FORK k. n.	–	–	4	–	–	–	–	4
FÖRK k. o.	–	–	64	20	67	36	30	217
LEM knock	–	–	9	6	28	25	17	85
LEM knocka	–	–	43	14	51	16	23	147
LEM knockning	–	–	–	1	1	–	–	2
LEM knockout ADJ	–	–	10	2	3	1	5	21
LEM knockout NOM	–	22	223	60	93	55	38	491
LEM knock out V	–	–	2	–	–	–	–	2
LEM knockouta V	–	–	1	–	–	–	–	1
knock (out)}	–	22	356	103	243	133	113	970

Lead

Import: leader, NOM, leading lady/star(ix), NOM (ADJ + NOM).

Lexica

SuL: **Leader**; tättman, den ledande (58).

Avis: **Leaders**: the team that heads a League table (32:fotboll).

Belägg

Leader

SO: Kispeszt (Budapest) en av de äldsta och mest kända ungerska fotbolls-klubbarna, för närvarande leader i ungerska ligan (DN 4-1-50;14:4).

Leading lady/star(ix)

SO: **1)** Vivi-Ann vistas f.n. i Philadelphia där hon är "leading lady" i en stor isrevy (IB 18-9-40;7:2). **2)** ... Britta Råhlén, den svenska isprinsessan, som nu skär guld med sina skridskor som "leading starix" i en stor isrevy i New York (bild i DN 18-1-50;15:2-3). **3)** Trots att han var leading star i Södertälje (AB 5-9-60;16:6). **4)** Lotta Sollander, svensk utförsåknings leading lady i vinter (DN 7-1-70;23:5 bild) ... Lotta Sollander tycks ha alla förutsättningar att bli svensk brantsports främsta dam ... (23:6).

PO: **5)** Karl Aage Hansen och Leshley Sørensen samt Bertil Nordahl är "leading stars" (IB 4-1-50;10:6).

Kommentar

M: Den enda böjning som finns belagd är *s-pluralen* i ex. 5 (s. 97f.). Avis uppger plural form av *leader* med syftning på en enda klubb. Materialets unika belägg är som synes dock singularart.

SD: Teater- och filmspråkets *leading star* och *leading lady* förekommer stundom, framförallt om skridskoprinsessor då de framträder i skådespelsliknande sammanhang (de exotiska ex. 1-2). Samtliga belägg finns redovisade ovan.

League

Polysemi: liga, NOM.

Lexica

SuL: **League**: liga (155:fotboll) – **League match**; seriematch, divisions-match (155).

AS: **Liga**, League eg. en synonym för förbund ..., men anv. i idrotts-språket med utgångspunkt från The Football League = Engelska Ligan som beteckning för en serietävling i bollspel över huvud taget. Då man talar om ligan, ligalag etc., åsyftas dock i regel engelska ligan.

Skytteligan, vanliga benämningen på den statistik som brukar föras över de bästa målgörarna efter hand som matcherna avverkas i de olika bollspelens seriesystem.

- NEO: 2/2 **Liga** serietävling mellan (fotbolls)lag särsk. om elitävlingarna i vissa länder: *ligamatch; ligatabell; engelska -n har startat; tyska -n*. BET.NYANSER: a/b om annan tävling, gärna i anslutning till sådan lagtävling: *skytteliga*. HIST.: sedan 1932.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Liga** *-an -or* s. (SAOL₁₂: fotbollsserie i vissa länder) engelsk fotbollsserie.

Belägg

- SO: 1) Om man i ekonomiskt afseende jämför allsvenska serien med den engelska "ligan" så finner man att vår första säsong är betydligt bättre än många af engelsmännens, då de startade sin "liga" ... (IB 20-1-11;2:3). 2) Nu har laget både cup och liga att tänka på ... (DN 23-1-30;13:2).
- SB: 3) De flesta klubbarna i ligans första division möta med sina gamla lag ... Lördagsmatcherna i "the first league" voro tio till antalet (IB 12-9-10;3:4) 4) Se ex. 1! 5) Ligan i all ära, men cupen, det är dock nummer ett i engelsk fotboll (DN 9-1-30;9:5). 6) Skytteligan (rubr) ... I Allsvenska skytteligan är ställningen (DN 16-9-30;16:7). 7) Kispest ... för närvarande leader i den ungerska ligan ... (DN 4-1-50;14:4). 8) ... Tottenham, som dels hänger bra med i cupen, dels leder ligan ... (IB 19-1-60;1:2. 9) Sprinterligan som vi kört med i Sverige under några år ... (IB 21-1-70;1:3).
- SB GEN: 10) Se ex. 3! 11) Och dessutom har klubben ligans sämsta försvar, 125 insläppta puckar (AB 9-1-60; 16:1-2).
- PO: 12) Han måste glömma skytteligor och helt gå in för laget (AB 2-1-60;13:5-6). 13) Detta besked mottogs med blandade känslor i Europa, där de flesta länder sluta sina ligor i slutet av maj (IB 27-1-60;1:5).
- PB: 14) ... mot de skotska och irländska ligorna (IB 22-9-30;13:2). 15) Ligorna har ännu inte börjat ... (IB 23-9-70;24:4).
- FÖRL.: 16) Ett cirkulär utsändes genast till öfriga League-klubbar (IB 2-1-11;1:3). 17) Som framgår av ovanstående utdrag ur ligatabellen har the Rovers "scoring record" för Div.I (IB 31-1-30;9:5). 18) Sälen-Janne leder nu klart stora daldansens "ligatabell" före Sixten Jernberg (DN 2-1-60;16:1-2). 19) Jag tror inte att skottarna med knallhårt ligspel varje vecka ... (IB 23-9-70;15:3).

Kommentar

G: Den till följd av digraferna <ea> och <ue> främmande stavningen och därmed sammanhängande ovissheten om uttalet torde starkt ha bidragit till att *league* har attraherats av det etablerade nomenet *liga* och dess böjning (s. 30 och 33f.). Den engelska stavningen finns i de exotiska 10-talsbelägen ex. 3 och 16.

MSD:

SO		SB		PO	PB	SUMMA				
liga	17	ligan	493	the league	1	ligor	3	ligorna	10	525
		ligen	1							
liga+	425	league+	1							427
lig+	1									
+liga	43	+ligan	185			+ligor	4	+ligorna	10	243
		+ligen	1							8
+liga+	8									86
		ligans	86							9
		+ligans	9							
	494		1						20	1298
	495		775	1		7				
			776							

Lig är jämte ellipsvarianten *halva* det enda nomen i materialet som får *or*-plural (s. 71). *SB* är klart vanligaste form, i materialet mest beroende på att betydelsen länge normalt var 'engelska *ligan*'. Däremot är plural påfallande lågfrekvent. Med undantag av 2 30-tals- och 1 40-talsbelägg kommer de övriga 24 plurala ex. från 1960 och 1970. Det är först under dessa decennier som man börjat tala om '*liga*' med syftning på seriesystem i andra länder än England och därmed fått anledning att använda plural form.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{ <i>liga</i> }	4	14	156	32	197	394	501	1298

Leap

Import: leap, NOM.

Lexica

Sul: **Jump** leap (jump from one foot to the other); hopp (489:skridskoåkning).

Belägg

PO: Det är omöjligt att beskriva Vivi-Ann Hulténs smidighet i blott termer, som t.ex. "turns", "leaps"... (DN 16-1-30;13:5).

Kommentar

M: Endast PO finns belagd, i det unika exemplet med *s*-allomorfi.

SD: *Leap* ingår i en parallellism med tre andra engelska konståkningstermer.

Lob

Import: lobb, NOM.

Avledningar: lobba, V och lobbare, NOM.

Lexica

- SuL: **Lob**, dropping ball, looped ball; luftboll, lobb-boll, "ballong", höjdboll (156:fotboll). **Lob**; lobb (211:tennis).
Lob; lobba (211).
Lob, v, to loft a ball; slå en luftboll, lobba (156).
- NFS: **Lob**, *bollspelst.*, betecknar en boll, som slås eller kastas underifrån, så att den beskriver en mer eller mindre hög bana. I tennis ... Lob användes för att passera en motståndare, som gått fram till nätet.
- NEO: **Lobb** subst. *-en -ar* *spel av boll i en hög lyra (avsedd att inte nås av motståndaren) i de flesta bollspel: *en vacker - över den utrusande målvakten*. BET.NYANS: om den spelade bollen:*en dödande - som slog ner strax innanför baslinjen*. HIST.: sedan 1911.
Lobba verb *-de -t* SUBST.: **lobbände**, **lobbning** *spela (en boll) i en hög lyra avsedd att inte nås av motståndaren. HIST.: sedan 1911.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Lobb** *-en -ar* s. hög boll i tennis.
Lobba *-ade* v.
-ning s.

Belägg

- Lobb*
- SO: 1) ... och så då och då en lobb med en bejublad smash (IB 11-1-50;8:5). 2) ... och med en perfekt lobb ... (DN 23-1-50;14:8).
- PO: 3) ... under det denne ideligen knep applåder för mäterligt gjorda lobbar (DN 5-1-10;5:1). 4) ... svepande drives, stoppbollar, massvis med volley ..., lobbar, ja hela provkartan (IB 4-1-40;4:5).
Lobba
- INF: 1) ... som från 40 meter kunde lobba bollen över målvakten (IB 12-9-60;9:2).
- PRET: 2) Så fick prinsessan en ny tenniskung och så servade och lobbade å stoppbollade han lyckligt så länge han levde (bildtext i DN 9-9-50;14:7-8). 3) ... och lobbade i 28:de minuten elegant över Kalmarskeepern och pillade bollen i mål (DN 11-9-50;14:6).
Lobbare
- FÖRL: Tänk om lobbarmästaren (och spanske mästaren) Garvis Carlsson ... (IB 4-9-50;8:2).

Kommentar

G: Dubbelteckning av slutkonsonanten är utan undantag (s. 37).

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
lobb	11	-	lobbar 10	-	21
lobbar+	1				1
INF lobba	2				
PRET lobbade	15				
SUMMA	17				

Lobb böjs som alla enstaviga nomina med stamslut på *-bb* efter 2:dra deklinationen (s. 75). Nomen agentis *lobbare* uppvisar regelmässigt bortfall av slutvokalen i materialets enda förledsbelägg.

S: SAOB:s definition kan vara vilseledande vad avser formuleringen ”med nedslag inom planen men oåtkomlig vid nätet”, eftersom den kan leda till den felaktiga tolkningen att en boll som faller utanför planen eller som kan returneras av motståndaren vid nätet ej skulle kunna betecknas som en ”lobb”. Avsikten att nå den av SAOB angivna idealiska effekten borde ha betonats i ordboken. SuL:s översättningar *luftboll*, *ballong* och *höjdboll* är för generella för att vara adekvata synonymer till *lobb* då *lobb* i svenskt idrottspråk förknippas med föreställningen om en ’lyrboll som är avsedd att sänka sig ner på planen bakom motståndaren utan att denne kan nå bollen’ (exempelvis *lobba* som fotbollsterm i ex. 1 och 3). *Luftboll* m.fl. ord inbegriper varje boll som slås i höjden utan att någon bestämd riktning eller avsikt behöver vara för handen.

D: I tennis har *lobb* och *lobba* totaldistribution (s. 217). Den låga frekvensen och frånvaron av bestämd form beror säkerligen på att en lobb ytterst sällan är matchavgörande. I fotboll och andra lagsporter lär *lobb* vara mindre vanligt men förekommer allt oftare om ’(försök till) lyra över målvaktens räckvidd’.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM lobb	4	–	1	2	8	3	3	21
LEM lobba	–	–	–	2	9	4	2	17
LEM lobbare	–	–	–	–	1	–	–	1
{lobb}	4	–	1	4	18	7	5	39

Loop

Lexica

NEO: **Loop** ej i sportbetydelse.

Belägg

SB: Loopen ändrade hela spelets karaktär (IB 14-1-70;3:4).

Kommentar

SD: Det nya teknikmomentet *loop*, som innebär en mycket kraftigt överskruvad hög boll i bordtennis, infördes i slutet av 60-talet. Belägget är unikt i materialet (s. 186).

Manage

Import: : management, NOM, manager, NOM och managing, NOM.

Avledningar: managring, NOM och managarskap, NOM.

Lexica

SuL: **Manager**; manager (63 och 242: boxning).

AS: **Manager**, urspr. beteckn. för den, som handhar en prof. boxares affärer och matchning, numera gällande även i största allm. om ledare för lag eller klubb.

- Sak: **Manager** – one who serves in many different capacities in sports, from handling the business end of affairs to actual coaching.
- NEO: **Management** ej i idrottsbetydelse.
Manager subst. -n, plur. - *person som sköter ekonomiska angelägenheter för professionell idrottsman eller artist el. klubb m.m.: *boxaren var helt i händerna på sin* -. HIST.: sedan 1898.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Management** ej i sportbetydelse.
Manager -n pl. = el. enl. eng. böjn. s. ekonomisk turnéledare för yrkesidrottsmän el. artist.

Belägg

- Management*
- SO: 1) Hultgren stannar t.v. under Bensons management (AB 18-1-30:9:1). 2) Förmodligen boxas han även i fortsättningen under Bensons management (IB 20-1-30;1:2).
- Manager*
- SO: 1) Lawson-Robertson, Irish A.A.C:s manager (IB 30-9-10;2:2). 2) ... Richard Valentin Södergrann, stor skidlöparmanager från Hudiksvall (IB 16-1-20;28:1). 3) ... varpå hans manager (enligt boxningsmanagers sed) (IB 7-1-30;6:3). 4) Maxims manager är förresten samma man som matchade Dempsey ... (bildtext i DN 24-1-50;16:7-8).
- SO GEN: 5) ... i enlighet med Carpentiers managers, Descamps, önskan (IB 23-1-20;39:4).
- SB: 6) Meddelandet om Hultgrens nya matchning kommer rätt överraskande och tyder på att han och kanske även Ramm kommit till något slags uppgörelse med gemensamme managern (AB 6-1-30;9:4-5). 7) ... men jag tror aldrig vi vunnit ändå, erkände oförbehållsamt Archie Stinchcombe, "the playing manager" (DN 2-1-50;21:1). 8) ... Den spelande managern Archie Stinchcombe ... (DN 5-1-50;13:2). 9) Det är matcharen, managern – känd från nöjesbranschen – som nu också gjort sitt intåg på idrottsarenorna (IB 30-9-60;5:1).
- PO: 10) Det är icke endast lömska promotors, ockrande managers och samvetslösa gamblers, som ta varje chans att skoja upp den stackars boxaren (IB 15-9-30;9:1). 11) Några av landets ledande klubbmanager ... hos landets samtliga managers (DN 6-9-50;16:4). 12) Många manager sign. har talat med ... (DN 14-9-50;17:3).
- PO GEN: 13) Se ex. 3!
- PB: 14) ... där borta i dollarlandet, där managers tyckas betyda mer än boxarna (AB 9-9-30;8:3).
- PB GEN: 15) ... cyklisternas talan fördes dels av Nils Velin, som i skämtsamma ordalag framförde Fyrishofsmanagernas tidigare kända krav ... (DN 9-9-30;12:5).
- Manag(er)ing*
- SO: 1) ... att B. troligen lämnar den lönande syssla som agent för ett dammsugarfabrikat för att helt ägna sig åt "managing" (AB 13-1-30;8:5).

- SB: 2) Redaktör Swenne anser att orsaken till svenskens misslyckande berodde på ett misstag i manageringen (AB 12-9-50;12:3).
Managerskap
- SB: ... att Folke Möller åter tog sig an "managerskapet" för boxarna (IB 17-1-30;10:5).

Kommentar

G: Den stora skillnaden mellan morfemets engelska uttal och de svenska grafonematiske reglerna har ej lett till grafemsubstitution. Att *manager* inte strider mot svensk grafotaktisk struktur är sannolikt en betydelsefull faktor. Ordets svenska uttal ansluter sig till uttalet av inlånade franska nomina som *blamage* och *garage*, d.v.s. med huvudtryck på andra stavelsen och med /f/- uttal av <g> (s. 24).

M:

SO		SB		SUMMA		
management	2			2		
managing	1			1		
–		manageringen	1	1		
managerskap	1	managerskapet	1	2		
SO		SB		SUMMA		
manager	241	managern	71	the manager	1	313
manager+	32					32
+manager	30	+managern	42			72
+manager+	1					1
managers	3	managers	3			6
–		+managers	2			2
	307		118		1	426
			119			

PO		POB		PB		SUMMA		
managers	49	manager	1	managers	2	managers	1	53
+managers	4	+manager	1	+managers	1			6
				managers	1			1
+managers	1					+managers	1	2
	54		2		4		2	62
	56							TOTALSUMMA
								488

Engelsk fristående artikel finns endast i ex. 7 som innehåller en exotiserande apposition med engelsk adjektivbestämning. Ø-plural, som är den enda av SAOB, SAOL₁₀ (SAOL₁₁₋₁₂ har infört eng. plural som sekundäralternativ), NEO och III angivna, finns endast i 2 belägg. I ex. 12 föregås PO av den plurala mängdbestämningen *många* och i ex. 11 av *några* men i samma belägg finns också *s-plural* som för övrigt är frekvent. Ett unikt belägg på PB GEN (ex. 15) har formen *+managersnas*, vilket bör förutsätta Ø-plural.

Managering borde kräva ett motsvarande verb, **managera*, men något sådant är inte känt.

SD: Båda beläggen på *management* rör samme person och förefaller alltså kunna bero på inbördes påverkan.

Manager förekommer först och främst ifråga om professionell boxning (ex. 3–6, 10 och 14), de båda beläggen för *management*, *managing* ex. 1 och *managerskap*. Denna användning är totaldistributiv (s. 217). Men även 'ledare för lag eller klubb' (AS) i annan idrott kan stundom betecknas som *manager* (ex. 2 skidlöpning, ex. 11 fotboll, ex. 15 cykel och ex. 7–8 ishockey samt *managing* ex. 2 simning). 60-talsex. 9 visar hur begreppet 'manager', sådant det är känt från professionell idrott och från underhållningsbranschen då börjar vinna insteg även i svensk amatöriddrott. Hälften av alla belägg kommer från 1930. Förklaringen till detta är att *manager* primärt är en boxningsterm (s. 205f.). Såväl övriga engelska som svenska avledningar företer endast ströbelägg.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM management	–	–	2	–	–	–	–	2
LEM manager	2	12	249	38	77	58	52	488
LEM managing	–	–	–	–	1	–	–	1
LEM managerskap	–	–	2	–	–	–	–	2
LEM managing	–	–	1	–	–	–	–	1
{manage}	2	12	254	38	78	58	52	494

Maneater

Import: maneater, NOM.

Lexica

Ej belagt i någon ordbok.

Belägg

- SO: 1) Porat är för mycket gentleman och för litet "man-eater" (IB 13-1-30;2:3). 2) "Maneater" Gullbrandsson dundrade nu ned reserven B. Holmqvist med 6-0, 6-1 (DN 14-1-40;14:4).
- SB: Allvaret i Dempseys comebackplaner är absolut och den gamle "maneatern" anländer till New York redan på söndag (IB 3-9-30;1:1).

Kommentar

M: Pluralbelägg saknas.

SD: *Maneater* förekommer sällsynt (och väl i allmänhet exotiskt) om boxare med stor slagkraft (ex. 1 och 3). Det var ett av de stående epiteterna på boxaren Jack Dempsey (ex. 3). Undantagsvis kan nomenet påträffas sekundärt om annan idrottsgren (ex. 2 syftar på en härtsläande tennisspelerska).

Mark

Avledningar: markera, V och markering, NOM.

Lexica

SuL: **Marking**, covering; bevakning, markering, täckning (157:fotboll).

- Sak: **Marking a man** (soccer) - keeping close guard on an opponent in order to hamper him if he should receive the ball.
- III: **Markera** 4/5 bevaka (motståndare, t.ex. i fotbollsspel).
- NEO: 2/2 **Markera** Verb *-de -t* Subst.: **markerande, markering**, bevaka motståndare i bollspel (sportjargong): *punktmarkera; lagets spjutspets -des av två man och kom aldrig loss*. HIST.: sedan 1905.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Markera** ej i sportbetydelse.

Belägg

- VERB
- INF: 1) Svagt att inte markera motståndarlagets bästa skytt (IB 30-1-50;6:5-6).
- IMP: 2) ... hans stridsrop "markera" (IB 2-1-50;10:2).
- PRET: 3) På defensiven var han i första halvlek sämst i laget. Han markerade inte ens någon av de ryska backarna (IB 11-1-60;9:1-2).
- PRES PTC: 4) En välmarkerande, vältacklande halva ... (IB 16-1-50;1:4).
- PERF PTC/ SOU: 5) ... hårdmarkerad som han var (IB 2-1-60;3:5).
- PERF PTC/ SB: 6) ... passade lugnt till omarkerade Wikman som slog bollen i mål (IB 16-1-50;9:5).
- NOMEN
- SO: 1) ... försvarstekniskt var det en skuggning och knappt det men ingalunda en tillintetgörelse. Lundh bara "markerade" markering! (IB 16-1-50;8:1-2. 2) ... genom att dra på sig markering och låta sidokamraterna "i frihet briljera" (IB 19-9-60;2:1-2).
- SB: 3) Försvaret krigade väl men slarvade med markeringen vid några tillfällen (IB 18-1-60;10:2).

Kommentar

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
markering 17	markeringen 16	markeringar 1	-	34
markerings+ 7				7
+markering 2	+markeringen 1	+markeringar 1	+markeringarna 1	5
26	17	2	1	46

INF	markera	11	markeras	3	14	PRES PTC	markerande	3
PRES	markerar	2			2	PERF PTC/SOU	markerad	23
IMP	markera	2			2	/SB	markerade	8
PRET	markerade	7	markerades	2	9	SUMMA		34
SUP	-		markerats	1	1			
SUMMA		22		6	28			

Såväl *markera* som *markering* följer undantagslöst bestående mönster. I varje fall i skriftspråk är endast era-avledning känd (s. 148).

D: Från och med 1930 har {mark} en jämn men ej särskilt hög frekvens.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM markera	1	2	14	8	9	9	19	62
LEM markering	–	1	11	7	8	10	9	46
{mark}	1	3	25	15	17	19	28	108

Marksman

Import: marksman, NOM.

Lexica

SuL: **Marksman**, sharpshooter; skarpskytt (157:fotboll).

Belägg

PO: 1) Måltabellen har nu följande utseende för ligans "marksman" (IB 24-1-30;8:2). 2) Waring, Aston Villas center, leder klart första divisionens skyttetabell, vars ledande "marksman" efter måndagens matcher voro ... (IB 19-9-30;11:5).

Kommentar

M: Materialets båda exotiska belägg uppvisar den engelska oregelbundna pluralen *-men* (s. 113).

SD: Vanligen motsvaras *marksman* av sammansättningar med *-skytt* såsom *storskytt* eller *skarpskytt*.

Master

Import: master, NOM.

Avledningar: masterskap, NOM och mastra, V.

Lexica

NFS: **Master** ... Ordet *master* användes även inom andra idrotter, t.ex. cykel- och motorsport samt löpning i fri idrott, för att beteckna en person, som enligt överenskommelse skall leda fältet en kortare eller längre tid efter starten.

NEO: **Master** ej i sportbetydelse.

SAOL₁₁₋₁₂: **Master** ej i sportbetydelse.

Belägg

Master

SO: 1) Loppet går med *master* – Enskede-Johnsson – till Västberga folkskola (DN 1-9-30;16:3). 2) På 100 m löpte Hoff mot en rekord*master*, som åstadkommit genom att man fäst en flagga på transportlinan för återforslande av spjut (DN 28-9-30;18:4). 3) Henry Hansen, två gånger 6-dagarssegrare, olympisk och världsmästare, kör *master* för 6-dagarsfältet från Haga södra i dag ut till Järva vägskäl (DN 2-9-40;14:2).

- SB: 4) Mastern var inställd på 11 sekunder jämnt, Hoff fick en grann start, löpste lätt och smidigt, och slog mastern med 1,5 m (DN 28-9-30;18:4).
5) Mastern, alltså den urbane man som pr cykel leder skaran ut ur de olika städerna (AB 2-9-50;12:5).
- PO: 6) ... men det finns väl för farao andra borgmästare och andra masters (AB 2-9-50;12:5).
- PB: 7) ... ses undermastrarna (bild i DN 3-9-50;23:6-8).
Masterskap
- SO: ... Västerviks trivsamma och spänstige borgmästare Folke Holmberg ... fått nog efter tre kilometers masterskap i perfekt stil (AB 2-9-50;12:5).
Mastra
- PRET: Guldmagister mastrade i Västervik (rubr i DN 2-9-50;12:4-5).

Kommentar

G: Enligt gällande regler faller </e/> framför </r/> + följande vokal i *mastra* (s. 145).

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
master	17	mastern 9	masters 1	–	27
+master	4	+mastern 2	–	+mastrarna 1	7
	21	11	1	1	34
masterskap	1	–	–	–	1

Av de 2 plurala beläggen har det ena s-plural, medan det andra är PB med ar-plural (efter svensk förled) (s. 97 och 127). SAOB och NuO upptar ar-plural som ”mindre bruklig”. I den här aktuella betydelsen lär nog plural överhuvudtaget vara sällsynt. Under några beläggstäta dagar i början av september 1950 förekommer även de tillfälliga avledningarna *mastra* och *masterskap*.

SD: Med undantag av dubbelbelägget ex. 2 och 4 avses med *master* en person – ofta en tidigare framstående cyklist (ex. 1 och 3) eller en kommunal celebritet (ex. 5–6, *masterskap* och *mastra*) – som leder en cykelloppskaravan ut ur en stad, varefter den egentliga tävlingen börjar vid stadsgränsen. I denna användning har *master* totaldistribution (s. 216). Sällsynt är däremot förekomsten av konstgjorda arrangemang av den typ som ex. 2 och AS redogör för. Sådana prestationsstimulerande hjälpmedel benämns i allmänhet *pacemaker*, (*elektrisk*) *hare* el. dyl. Beläggnigen är koncentrerad till 1930–50 (s. 194).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM master	–	–	11	10	13	–	–	34
LEM masterskap	–	–	–	–	1	–	–	1
LEM mastra	–	–	–	–	1	–	–	1
{master}	–	–	11	10	15	–	–	36

Match

Import: match, NOM, matchmaker, NOM och matchwinner, NOM.

Avledningar: matcha, V, matchande, NOM, matchare, NOM, matchig, ADJ och matchning, NOM.

Lexica

- SuL: **Contest**, battle, match→also competition; kamp, match, kraftmätning, dust (23).
- SAOB: **Match** ... i pregnant anv. om någorlunda jämspelt tävling (som blir verklig kamp).
- AS: **Matchmaker** ... i idrottspråket en person som anordnar matcher. Uttrycket förekommer speciellt inom prof. boxning.
- Avis & Sak: **Matchmaker** : the boxing official who acts for a promoter, arranges contests, and signs contracts between him and the boxer (90:boxning).
- NEO: **Match** subst. -en -er *omgång av tävling som är ett avslutat helt en. tävlingsformens regler: *matchträning; boxningsmatch ...; första -en slutade oavgjort; domaren bröt -en i femte ronden*. HIST.: sedan 1896. **Matcha** 1/2 verb -de -t Subst.: **matchande**, **matchning** utforma tävlingsprogram för idrottsman e.d. (sportjargong): *den unge boxaren -des försiktigt av tränaren*. HIST.: sedan 1942. **Matchboll** subst. -en -ar 1/2 boll som slutgiltigt kan avgöra en hel match till den ene spelarens fördel; i tennis, bordtennis m.m.: *hon ledde med 21-18, 20-17 och hade alltså flera -ar*. HIST.: åtm. sedan 1930. **Matchboll** 2/2 boll som användes vid tävlingsmatch särsk. i fotboll, mest i mots. till träningsbollar -. HIST.: sedan 1928 .
- SAOL₁₁₋₁₂: **Match** -en -er s. ; tävling. **Matcha** -ade v. ställa upp el. delta i matcher; arrangera matcher el. vara impressario för. **Matchare** -[e]n; pl. -e (SAOL₁₂: best. pl. *matcharna*) s. person el. föremål som matchar. **Matchning** -en -ar s.

Belägg

Match

- SO: 1) ... två af världens förnämsta utkämpade nyligen en match över 130 yards ... (IB 2-9-10;4:3). 2) England v. Danmark blir utan tvifvel den skarpaste federationsmatch, som England har att utspela i år (IB 12-9-10;4:1). 3) Men att laget i öfrigt – utan föregående träning på is – skulle kunna bjuda på "match" hade nog betvivlats av de flesta (IB 3-1-30;8:4).
- SO GEN: 4) Denna matchs spelande (DN 23-9-30;14:5).
- SB: 5) ... att matchen inte kommer att vara stort mer än en enda omgång (IB 23-1-20;39:4). 6) Hoppas dom vinner matsen (DN 17-1-40;18:3). 7) Hela laget hade en offday i den matchen. (DN 8-9-60;17:7)

- PO: 8) ... de deltagande Londonklubbarna ... samtliga vunno sina matcher (IB 12-9-10;3:4). 9) ... ingen av sina allra största matcher (IB 19-9-60;8:6).
- PB: 10) Lördagsmatcherna i "the first league" voro ... (IB 12-9-10;3:4).
11) Av matcherna slutade fem ... (AB 7-1-60;1:1-2).
- FÖRL: 12) ... titta på de engelska matchresultaten (DN 26-1-60;16:7-8).
Matcha
- INF: 1) Skulle Lövland ej vara villig att matcha i tiokamp (IB 12-1-20;24:1).
2) ... när man inte får sparra och inte matcha ordentligt (IB 22-1-40;2:2). 3) Att vi golfspelare nu får matcha mot svenskarna (DN 22-9-40;19:1). 4) De kanadensiska lagen står i kö för att matcha svenskarna (bildt i DN 12-1-60;14:2-4).
- PRES: 5) Han kör på det varvschema landslagsledaren Lars-Erik Ström gör upp och matchar honom efter ... (AB 27-1-60;14:6).
- PRET: 6) Maxims manager är förresten samme man som matchade Dempsey ... (bildt i DN 24-1-50;16:7-8).
- SUP: 7) Nynäs har dock endast matchat 5 gånger ... (IB 18-9-40;8:4-5).
Matchande
- SO: 1) Det var ett kombinerande och ett uttagningsmatchande som rätt mycket närmade sig det kompletta vansinnet (IB 16-1-20;27:3).
- SB: 2) Matchandet har forcerats de sista dagarna ... (IB 4-1-40;3:4).
Matchare
- SO: 1) ... och Finn Hodt, matchare åt Fred Anton Maier (DN 20-1-70;24:3).
- SB: 2) Det är matcharen, managern - känd från nöjesbranschen - som nu också gjort sitt intåg på idrottsarenorna (IB 30-9-60;5:1).
Matchig
- P: ... alla dubbelmatchiga serier ... (DN 14-1-30;11:5).
Matchmakare
- SB: 1) ... den i och för sig välkände matchmakaren Jimmy Bronson ... (DN 8-1-60;15:8).
- PB: 2) Det är ett imponerande fält som matchmakarna för SAAB-Scania's Jubileumslöpp på 10 000 m trummat ihop (IB 28-9-70;5:1-2).
Matchmaker
- SO: 1) Sv. fotbollsförbundets "matchmaker", kaptan Rubensson (AB 7-1-30;7:1). 2) Matchmaker Mc Ardle erbjuder segraren i aftonens fight en tungviktssemifinal (IB 10-1-30;2:5).
- SB: 3) ... förlät man matchmakern hopkoket av det övriga till två tredjedelar sportsligt mindervärdiga programmet (IB 31-1-30;2:4).
- PO: 4) Man kan med skäl fråga sig om hela denna hög av managers, garanters, "sällskap", konsortier, matchmakers o.s.v. är nödvändig för att två boxare skola upp i ringen (IB 15-1-30;5:1).
- FÖRL: 5) Sportens eko har etablerat sig i matchmakerbranschen (DN 15-1-60;20:2).
Matchning
- SO: 1) Hur utmärkt Mr Stevenson än är som manager i de flesta fall torde han sakna blick för Ottos matchning (IB 15-1-30;10:2). 2) ... att spela

två matcher med ett dygn emellan. Även Sirius, som fick genomgå samma hårda matchning (bildt i IB 18-1-60;1:2-6).

SB: 3) New Yorktidningarna ... spydiga över den omaka matchningen (IB 10-1-30;2:5).

Matchvinnare

SO: 1) Denna gång dokumenterade han sig som "matchvinnare" med 2 vackra och påpasliga mål på sitt konto (DN 22-9-30;16:3). 2) ... han är i alla fall Blackpools specielle matchvinnare (DN 19-1-50;17:4).

Match winner

SO: 1) I Huddersfield har Jackson dokumenterat sig som nutida fotbolls förmäste "match winner" och otaliga äro de matcher som Alec avgjort till de blåvitas fördel (IB 15-9-30;13:2). 2) ... Nacka inte hade sin stora stjärna och matchvinner, Lasse Ljungman ... (IB 26-1-40:9:4).

Kommentar

G: Uttalet är växlande:/matç/ och /matf/, men den sistnämnda varianten har ej påverkat stavningen (s. 44f.). De 2 beläggen för <s> (som i ex. 6) återger stockholmskt tal-språk. Engelskt [æ]-uttal av vokalen är inte känt.

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
match 5547	matchen 6992a)	matcher 4059	matcherna 1467	18065
match+ 879				879
+match 3190	+matchen 2685	+matcher 1655	+matcherna 751	8281
+match+ 29		+matcher+ 1		
+matchs+ 1				31
matchs 2	matchens 659	matchers 2	matchernas 46	709
+matchs 4	+matchens 60	+matchers 3	+matchernas 12	79
9652	10396	5720	2276	28044
a) Varav 2 belägg på <matsen>				
matchande 13	matchandet 16			29
+matchande 4	+matchandet 9			13
	+matchandets 1			1
17	26			43
matchare 1	matcharen 1			2
matchmakare 1	matchmakaren 1	matchmakare 1	matchmakarna 1	4
matchmaker 8	matchmakern 6	matchmakers 1	-	15
matchning 17	matchningen 5			22
+matchning 2	+matchningen 1			3
19	6			25
matchvinnare 84	matchvinnaren 23	matchvinnare 10	matchvinnarna 1	118
matchvinner 2				2
matchvinner+ 1				1
87	23	10	1	121

					SUMMA
INF	matcha	52	matchas	10	62
IMP	matcha	1			1
PRES	matchar	16	matchas	5	21
PRET	matchade	12	matchades	3	15
SUP	matchat	9	matchats	5	14
		90	23		113
PRES PTC	matchande	1	PERF PTC SON	matchat 1	2
SUMMA					115

Match har uteslutande böjning som ett uttralt nomen med *er*-plural (s. 85). Komposita bildas genomgående med Ø-fog.

Verbet *matcha* är vanligtvis intransitivt (ex. 1–3 och 7) men kan även (ex. 4–6) förekomma transitivt. Verbalnomenet har *ning*-suffix, vilket är konsekvent med hänsyn till den höga verbfrekvensen (s. 155). Ett unikt belägg finns för en adjektivavledning, *matchig*. Generellt sett är avledningarna påfallande sällsynta i betraktande av att *match* är materialets i särklass frekventaste morfem.

Matchmakare har endast belagts 1960 och 1970, medan däremot det frekventare *matchmaker* är äldre. Beläggen är få men detta kan i viss mån bero på tillkomsten av en alternativ *are*-avledning. Det enda plurala belägget på *matchmaker* har *s*-plural (s. 97f.).

Matchvinner har endast få belägg. För jämförelses skull har hybridsammansättningen *matchvinnare* redovisats som separat lemma.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM match	578	1806	5968	5327	4854	5239	4274	28046
LEM matcha	–	4	27	7	26	28	23	115
LEM matchande	–	1	7	4	17	6	8	43
LEM matchare	–	–	–	–	–	1	1	2
LEM matchig	–	–	1	–	–	–	–	1
LEM matchmakare	–	–	–	–	–	3	1	4
LEM matchmaker	–	–	4	1	3	8	–	16
LEM matchning	–	1	9	1	4	7	3	25
LEM matchvinnare	–	–	6	12	13	46	41	118
LEM matchvinner	–	–	2	–	–	–	1	3
{match}	578	1812	6024	5352	4917	5338	4352	28373

Det torde höra till undantagen att *match* innebär tävling mellan fler än två deltagare. Vanligtvis hänför sig *match* till tävling mellan två bollspelslag. Eftersom löpning ytterst sällan arrangeras med endast två personer är ex. 1, hämtat från fri idrott, ett markant undantag. I ex. 3 föreligger pregnant betydelse, d.v.s. 'jämbördig match' (s. 175), något som markeras med citattecken.

Verbet *matcha* kan dels ha innebörden 'delta i match (mot)' (ex. 1–4 och 7), dels betyda 'ge ngn råd och informationer om bästa sättet att genomföra en tävling' (ex. 5 som är hämtat från skridskolöpning) samt dessutom förekomma synonymt till 'arrangera matcher för' (ex. 6). Till den sistnämnda betydelsen har *are*-avledningen skapats. Flertalet belägg på *ning*-avledningar (ex. 1 och 3) hör också hit. *Matchning* ex. 2 avser 'deltagande i tävlingar'. *Matchmaker* påträffas företrädesvis inom professionell boxning (ex. 2–5) men kan också förekomma inom andra idrotter (fotboll i ex. 1).

Match har totaldistribution och är under hela undersökningsperioden materialets klart frekventaste lexem (s. 177). Från och med 1930 håller *match* sig på en mycket hög frekvensnivå (4-6000).

Medley

Import: medley, NOM.

Lexica

- SuL: **Medley swimming**; medley (t.ex. tävlan i bröstsim + ryggsim + crawl) (301).
- NFS: **Medley**, eg. **medley swimming**, är en simtävling, vid vilken olika delar av sträckan, skola tillryggaläggas med olika simsätt.
- Web: **Medley race 2/2** a swimming race in which a different stroke must be used for each length of the pool.
- NEO: **Medley** subst. -n *en tävlingsform i simning där de fyra viktigaste simsätten används i tur och ordning: *medleylagkapp*; 400 meter *medley*. HIST.: sedan 1943.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Medley** -n s. simtävling med fyra olika simsätt i given ordning.

Belägg

- SO: 1) ... nämnas att 4 x 100 m medley står på programmet för både damer och herrar (DN 3-9-60;23:8).
- SB: 2) 4,39,6 i försöken på medleyn på måndagsförmiddagen (IB 9-9-70;17:2).
- SB GEN: 3) ... den individuella medleyns etablering ... (IB 23-9-70;13:5).
- FÖRL: 4) USA:s medley-kvartett satte världsrekord (IB 3-9-60;10:2).

Kommentar

G: Endast i ett unikt SB-ex. har <e> utelämnats (s. 31).

SO	SB		SUMMA
medley 153	medleyn 3	medlyn 1	157
medley+ 18	medleyns 1		18
			1
171	4	1	176
		5	

M: Lexemet förekommer i allmänhet som klassindelning (ex. 1), något som förklarar den stora andelen SO-belägg i resultatlistor o.d. Genus är utrum (s. 61) liksom hos övriga sportgrensbenämningar.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{medley}	-	-	-	-	-	14	162	176

I svenskt idrottspråk kan *medley* endast brukas om simning, individuellt och i stafett. I dessa betydelser har *medley* totaldistribution (s. 218). *Medley* användes i svenska

tidigare så gott som enbart om sådan lagkappsimning där de olika deltagarna simmar var sitt simsätt (ex. 1 och 4). Stafettlagen består numera av 4 deltagare och AS:s och NFS:s uppgift om 3-mannalag gäller äldre förhållanden då fjärlsim inte ingick. Som framgår av ovanstående tabell finns inga belägg före 1960. I och med införandet av tävlingsformen *medley* som individuell gren har frekvensen ökat snabbt, mycket beroende på den svenske simmaren Gunnar Larssons världsrekord och andra utmärkta prestationer i grenen. Men än 90 % av beläggen kommer från september 1970, då den svenske simmaren Gunnar Larsson vid detta års Europamästerskap nådde stora framgångar i medleysim.

Meeting

Import: meeting, NOM.

Lexica

- SuL: **Competition**, contest, event, games→**meeting**, meet, race, race-meeting, tournament, tourney; tävling(ar), tävlan, ”evenemang”, spel (20).
- AS: **Meeting**, betecknar i idrott en period av tävlingsdagar ... får ofta felaktigt beteckna en enstaka tävling.

Belägg

- SO: 1) Ett enda misslyckadt meeting är i stånd att rubba den ekonomiska jämvikten (DN 8-9-10;5:4). 2).... AIK:s uppoffringar för att få till stånd ett europeiskt idrottsmeeting ... (DN 10-9-10;8:1). 3) ... sensationerna voro enkla och oansenliga vid detta Londonmeeting (IB 15-9-20;544:2). 4) ... få en representativ Stockholmskontingent till sitt största meetings hittills (IB 17-9-20;551:2). 5) Björnens tvådagarsmeeting bjöd på glänsande sport (rubr i AB 20-1-30;4:1-2). 6) ... och i dag blev han segrare vid Norrköpingskamraternas stora meeting, som förlagts till trakterna norr om Kila kyrka (DN 16-9-40;16:2).
- SB: 7) Man ville icke längre tillerkänna Hamburgermeetinget rang och värdighet af världsmästerskapstävling (IB 30-1-11;1:2).
- PO: 8) Skolungdomens stora höstmeetings (rubr i IB 15-9-20;541:2-5). 9) ... och nu då höstens stora meetings äro för handen ... (DN 9-9-30;12:2).

Kommentar

M: Till skillnad från övriga *ing*-avledningar är *meeting* neutrum (s. 55). Formen *meetinget* (ex. 7) upptas även av NuO. Ett belägg med singular betydelse (ex. 4) och två belägg med plural (ex. 8-9) har *s*-form. NuO anger primärt Ø-plural. *Meeting* skiljer sig alltså även med avseende på pluralbildningen från övriga *ing*-avledningar (s. 93).

SO	SB	PO	PB	SUMMA
meeting 9 meetings 1	–	meetings 1	–	11
+meeting 16	+meetinget 1	+meetings 1	–	18
25	1	2	–	29
26				

SD: *Meeting*, som är vanligt inom hästsport, synes numera vara sällsynt inom annan sport (inget belägg från 60- eller 70-talen och endast 2 från 1950). Även med kontextens hjälp är det svårt att uttala sig om tävlingsperiodens längd och tävlingarnas antal i de anförda exemplen. Ex. 6 avser emellertid en tävling, som med bestämdhet är begränsad till *en* dag och därför exemplifierar den av AS antydda betydelseförändringen. Ex. 3 syftar på en tävling vid namn "Mayflower Meeting" och är sålunda exotiskt, men för övrigt förekommer inte någon påtaglig exotisk betingning.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{meeting}	4	8	11	4	2	–	–	29

Miss

Polysemi: miss, NOM.

Avledningar: missa, V och missande, NOM.

Lexica

AS: **Miss**, felslag på bollen ...

NEO: 1/2 **Miss** subst. *-en -ar ** det att missa ngt.

Missa verb *-de -t* Subst. **missande**, **1miss** *misslyckas med att träffa visst mål (konkret el. abstrakt) ... *centern -de i öppet läge* ... BET.NYANSER: *a/c* försumma att stifta bekantskap med eller utnyttja: ... *laget -de två straffar*. HIST.: sedan 1847.

SAOL₁₁₋₁₂: **Miss** *-en -ar* s. bom, misslyckande o.d.

Missa *-ade* v. inte träffa, bomma.

Belägg

Miss

SO: **1** ... gjorde han 5-0 efter en miss i försvaret (DN 22-9-30;17:2). **2**)

En rejäl målmiss på utmärkt passning (DN 12-9-60;17:5).

SB: **3**) Han slet sina hårtestar efter missen (DN 5-9-60;19:3).

PO: **4**) ... gjorde vid flera tillfällen grofva missar (IB 5-9-10;2:1). **5**) Danskarna enerverades av närgångenheten, varför flere "missar" förekommer (IB 8-9-10;3:3). **6**) ... fem missar i rad (IB 9-9-60;7:5).

PB GEN: **7**) Missarnas mångfald (IB 25-9-50;10:2).

Missa

INF: **1**) Han kan missa som alla andra men har ögonblickligen en duckning, en sidestep ... i reserv (IB 27-1-30;10:1).

PRES: **2**) ... målvakten springer fram för att slå ut bollen, men missar (IB 30-9-10;4:1).

PRET: 3) Bastin hade matchens två första målchanser ... men missade bägge (DN 26-1-30;12:6). 4) ... de gånger han sattes i arbete missade han inte (DN 15-9-30;14:3). 5) ... målchanser, vilka dock omsorgsfullt missades (DN 18-9-60;36:3).

SUP: 6) Många gånger hade ... Malmöcentern missat under matchen (DN 25-9-50;12:3-4).

PERF PTC/ 7) Missad straff (IB 5-9-60;11:1-2 rubr.).

SOU:

PERF PTC/P: 8) Två missade straffar (IB 7-9-60;11:2-3 rubr.).

Kommentar

M: *Miss* har undantagslöst *ar*-plural (s. 77). Det tidigt etablerade ordet har en vardaglig och talspråklig prägel och den engelska pluralallomorfen *-es* har inte föranlett *er*-plural (s. 112f.). *Er*-pluralen för *miss* i betydelsen 'engelsk fröken' har sannolikt bidragit till en böjnings- (och därmed också betydelsemässig) differentiering mellan personbeteckningen och verbalhandlingen. Vardagligheten hos det senare ordet har också kunnat tala för *ar*-plural ifråga om sportbetydelsen.

SO		SB		PO		PB		SUMMA
miss	80	missen	30	missar	73	missarna	12	195
+miss	47	+missen	11	+missar	21	+missarna	6	85
						missarnas	2	2
	127		41		94		20	282
+missande	1							1

INF	missa	82		missas	1		83
PRES	missar	60	missa	1	missas	1	62
IMP	missa	1					1
PRET	missade	393		missades	28		421
SUP	missat	78		missats	3		81
		614		1	33		648
SUMMA		615					
PRES PTC	missande	1					1
PERF PTC/SOU	missad	18					18
	/SON	missat	2				2
	/SB	missade	5				5
	/P	missade	16				16
SUMMA		42					42

D: Beläggningen ökar för varje decennium. Verbet är bortsett från 1920 hela tiden något mer än dubbelt så frekvent som nomenet.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM miss	5	16	12	18	57	72	102	282
LEM missa	10	18	43	74	120	187	238	690
LEM missande	–	–	–	–	–	1	–	1
{miss}	15	34	55	92	177	260	340	973

Mix

Import: mixed double, NOM och mixing, NOM.

Avledning: mixa, V.

Ellips: mixed, NOM.

Lexica

Avis: **Mix**: to fight at close quarters.

AS: **Mix**, boxningsterm för öppen slagväxling: att med åsidosättande av det egna försvaret helt gå in för att få träffar på motståndaren.

NEO: **Mixa** ej i idrottsbetydelse.

Mixed subst., ingen böjning *parspel där varje par består av en manlig och en kvinnlig spelare särsk. i vissa racketspel, t.ex. tennis. HIST.: trol. åtm. Sedan 1920-talet.

SAOL₁₁₋₁₂: **Mixa** ej i sportbetydelsen.

Mixed oböjrl. adj. om dubbelspel i tennis o.d. där en dam och en herre deltar på var sida.
- **dubbel**.

*Belägg**Mixa*

INF: **1)** ... matchen i Cirkus på söndagskvällen då Balderboxaren Bertil Molander skall mixa med hela Nordens Thyge (AB 4-1-30;3:3). **2)** Nu skall vi börja mixa (rim på "treckså" i citat av en göteborgare i en IB-visa 15-1-30;7:2).

SUP: **3)** ... en man som på intet vis är att jämföra med de män vår tungviktsidol mixat med i sina senaste matcher (AB 10-1-30;7:3). **4)** ... efter att dittills ha mixat mycket framgångsrikt med den pugilistiskt så gott som fullständigt obildade främlingen (AB 18-1-30;9:2).

Mixing

SO: **1)** Tyvärr är man i engelska bollkretsar inte så över sig förtjust över en "mixing" med övriga europeiska nationer (IB 10-1-30;9:1).

SB: **2)** ... men linnéaiten tog överhand i mixingen och stegade bra undan för Sahlströms hårda k.o.trevare (IB 3-1-30;4:5).

Kommentar

M: Verbet är sällsynt i boxningsbetydelsen och *mixing* har *ing*-suffix i de båda funna beläggen (s. 155f.).

SD: Inget av exemplen – möjligen indirekt ex. 4 – tyder på att betydelsen skulle vara 'vild, aggressiv boxning', d.v.s. en synonym till *slugga*. *Mixing* ex. 1 är sekundärt använt ifråga om fotboll (s. 173). Samtliga belägg är redovisade ovan.

mixed*Lexica*

SuL: **Doubles:mixed**; mixed dubbel (spel för damer och herrar), blandad dubbel (207:tennis).

AS: **Mixed** ... förekommer i idrottsspråk i termerna *mixed double* (badm., bordtennis, tennis ... för att ange att vardera spelpartiet består av en dam och en herre.

Avis: **Mixed doubles**: that in which a male and a female player partner each other against a similar pair (258:tennis).

Belägg

SO: 1) ... som segrare i mixed utgingo Carlgren och Britt Bellander (DN 7-1-30;13:2). 2) Fick, Östberg förlorade set i mixed open (rubr) ... tog hem första set i open mixed (DN 4-9-30;14:3). 3) Av kvartsfinalisterna är det i herr- och damsingel ingen ... i mixed ett [par] som behövt tresetare för att gå vidare (AB 17-1-50;13:5-6).

FÖRL: 4) Mixed doubles (DN 4-1-10;9:5). 5) Resultaten i mixedklassen bjödo icke på något särskilt av intresse (DN 5-1-30;13:5). 6) Samtliga spelare deltaga även i mixed-double, med utländska (förmodligen tyska, då några svenskor ej deltaga) partners (DN 9-1-30;9:3). 7) Då Zoltan Mechlovitz, som flerfaldiga gånger varit världsmästare både i singles, doubles och mixed doubles ... (IB 10-1-30;4:4). 8) ... har aldrig spelat med en sådan mixedpartner (DN 21-1-50;11:7).

Kommentar

M: Böjning av *mixed* – som vanligen förekommer elliptiskt och därmed nominaliserat som simplex sedan leden *double(s)* fallit – existerar veterligen inte. Vid behov av böjd form används lämpligt nomen som efterled, t.ex. *-klassen* som i ex. 5.

SO	
mixed	99
mixed+	58
+mixed+	1
SUMMA	158

SD: *Mixed* har totaldistribution som racketspelsterm (s. 218). Beläggning finns under hela perioden men en nedgång är tydlig efter toppåret 1950.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
mixa	–	–	6	–	–	–	–	6
mixed	2	4	31	29	57	19	16	158
mixing	–	–	2	–	–	–	–	2
{mix}	2	4	39	29	57	19	16	166

Nelson

Import: nelson, NOM.

Lexica

SuL: **Nelson**; nelson, nelsongrepp (269–70 brottning).

NFS: **Nelson**, brottn., användes som beteckning på vissa brottningsgrepp, halvnelson, dubbel nelson och kvarts nelson.

- Web: **Nelson**→**Full nelson**, *wrestling*, a hold in which both arms are placed under the opponent's armpits from behind with the hands pressed against the back of his neck.
Half nelson, in *wrestling*, a hold in which one arm is placed under the opponent's arm from behind ...
- NEO: **Nelson** subst. ingen böjning, n-genus *ett grepp i brottnings varvid brottaren bakifrån sticker den ena el. båda armarna under motståndarens armhåla el. armhålorna samt kopplar sina händer på dennes nacke: *dubbelnelson*; *halvnelson*. HIST.: trol. sedan början av 1900-talet.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Nelson** s. oböjl. brottningsgrepp; *en [halv, dubbel] n*.

Belägg

SO: 1) Persson segrade emellertid över Källström, Djurgården, medelst en dubbel Nelson efter dryga 17 minuter ... med halv Nelson ... (DN 26-1-20;9:5). 2) Fjädersvikt: Vernersson, Brandkåren - Ståhlberg, Hammarby, halv nelsson 7.41 (DN 15-1-30;12:6). 3) Weltervikt: E. Tägstöm, Hammarby - B. Westman, Djurgården. Dubbelnelson 4.05 (DN 16-1-30;12:7). 4) ... och till sist ... låg han regelrätt på skuldrorna, nitad mot mattan genom en dubbel nelson (IB 10-1-40;2:1). 5) Snabb halvnelson (rubr i DN 3-9-60;22:1).

M:

SO	
—	
+nelson	75
+nelson+	1
SUMMA	76

SAOB – vars första belägg är från 1933 – uppger att bestämd form saknar slutartikel. Stamslutet *-n*, föregånget av trycksvag vokal blockerar ändelsemorfeem. Till frånvaron av suffigerad form lär också ordets propriekaraktär bidra (s. 123f.). Ordet är endast belagt som efterled (dock ofta särskriven) till *hel/halv/dubbel/kvarts/*. Nedanstående uppställning över förledsfördelning visar att *halv* förekommer i 2/3 av fallen: (dessutom finns 1 belägg på +nelson+).

dubbelnelson	16
halvnelson	52
helnelson	1
kvartsnelson	5
trekvarts nelson	1
SUMMA	75

SD: *Nelson* har totaldistribution (s. 217). *Nelson* lär nog vara mycket sällsynta numera – belägg saknas 1970 – till följd av regel- och teknikförändring inom brottningsporten.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{nelson}	—	5	29	13	5	24	—	76

Noble/manly art, the≈

Import: the noble/manly art (of selfdefence), NOMFRAS (DET ART + ADJ/ADJ + NOM (+PREP + NOM)).

Lexica

- AS: **Noble art of selfdefence, The ≈**, "självförsvarets ädla konst", boxningens "klassiska" definition, som lade tonvikten på dess betydelse som självvärn.
- Avis: **Self-defence**: the name by which boxing is often known; the noble art of self-defence (99).
- Web: **Selfdefence** 2/3 the art of boxing; usually in manly art of selfdefense.

Belägg

- SO: 1) När en boxare råkar vara slagskämpe skattar man i spalterna åt uttrycket "noble art" (IB 10-1-30;12:2-3).
- SB: 2) Engelsmännen ha hunnit så långt i organisationen av "the noble art of selfdefence" att skolmästerskap i boxning skola försiggå i London (AB 13-1-20;10:6). 3) Man kallar boxningen, "the noble art of selfdefence" - den ädla självförsvarkonsten - "noble" icke därför att den är ädlare och finare än skrapnosspel eller pingpong, svälta räv eller domino utan att därför att den är ädlare än busslagsmål, knivskärning och snusdoseduell. Där man säger "the noble art" menar man den ädlaste och mest gentlemanmässiga formen av brutal strid män emellan (IB10-1-30;12:2-3). 4) Brödrafolken snällt och rart tampats i "the noble art" (IB 31-1-30;7:1). 5) Tiden omkring 1920, då boxningsintresset över hela världen kulminerade, på grund av en serie omständigheter, bl.a. otvivelaktigt den ännu glimmande krigarglöden som satte fyr i "the manly art" (IB 22-9-30;6:1). 6) Han boxade i en stil som glädde alla vänner av "the noble art" (IB 22-9-30;14:4-5). 7) Aleberg och "Berka" hunno förresten med en liten privat uppgörelse i "the noble art" innan domarna avbröto det hela och visade herrarna från banan (IB 8-1-40;4:4). 8) När man ser Teofil Pollex i aktion, då förstår man meningen med boxningen, the noble art of selfdefence, som sport (AB 23-1-60;16:1). 9) ... är en ypperlig exponent för begreppet "the noble art" (DN 16-9-70;21:7).
- SB GEN: 10) ... över the noble arts missöde ... (AB 10-1-30;12:2).

Kommentar

G: Den amerikanska stavningen <defense> finns inte belagd.

M:

SO	SB		SUMMA
noble art 1	the noble art 10	the noble art of selfdefence 5	16
	the noble arts 1		1
1	11	5	17
	16		

Med undantag av i ex. 1 förekommer frasen fristående i SB, vilken genomgående realiseras med den fristående engelska artikeln *the* + böjd form av adjektiv och nomen (s. 124). Genitiven i ex. 10 är anmärkningsvärd; den förefaller vara materialets enda belägg för engelsk determinationsböjning + svensk kasusböjning (s. 133).

SD: ex. 3 är ett försök till förklaring av frasen *the noble art of selfdefence* och utgör därmed ett försvar för boxningssporten, sådan den utformats i England. *The noble art* är i ex. 2, 4 och 10 synonym till *boxning* (intrasentensuell varians i ex. 2), medan ex. 1, 6 och 8–9 har den pregnant betydelsen 'god, tekniskt högtstående boxning' (s. 175 och 226).

I överförd bemärkelse förekommer frasen i ex. 7 om slagsmålstendenser i ishockey. Denna sekundära användning, som inte är unik i materialet, visar att frasens grundbetydelse eller dess besläktade pregnant betydelse har bleknat. *The noble art* används här om raka motsatsen till en enligt bestämda regler anordnad boxningsmatch. Den frekventa funktionen som synonym till *boxning* har gjort att frasen kommit att uppfattas som 'tvekamp med knytnävar'.

Som variant till *noble art* upptar *Web manly art*. Denna variant, som i materialet är unik i ex. 5 (som rör amerikanska förhållanden) saknas i *Avis* men är utan alternativ i *Web*, något som förefaller att belysa skillnaden i attityd till boxningen i England och USA. I ex. 8 illustreras hur en inlånad fras kan användas i preciserande syfte för att återge ett annat låns pregnant betydelse.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FRAS <i>the noble art of selfdefence</i>	–	1	9	1	4	1	1	17

No decision

Import: no decision, NOM (PRON + NOM).

Lexica

- SuL:** **No decision contest:** avbrott utan domslut (243:boxning).
- AS:** **No decision,** boxningsmatch efter vilken ingen segrare utropas. Förekommer i den prof. sporten och möjliggör för en mästare att gå en match utan att sätta sin titel på spel.
- NFS:** **No decision, boxnt.** ... en tidigare vanlig, numera rätt sällan förekommande tävlingsform i amerikansk yrkesboxning. Vid en no decisionsmatch är på förhand avtalat att ingen poängbedömning skall ske. Matchen kan således endast avgöras genom knockout.
- Sak:** **No decision bout** (boxing) – a professional bout in which the governing rules state that no decision shall be officially rendered. During the 1920's many states prohibited decisions given in bouts.

Belägg

- FÖRL:** 1) Palmkvist drömde tydligen även andra stora drömmar, ty han siade om att världsmästaren i flugvikt, Frankie Genaro, skall komma hit och visa sig i en no-decisionsmatch (DN 25-1-30;10:2). 2) Roger Bernhard slog ... i en no decisionsmatch på tio ronder (DN 7-9-

30;19:6). 3) ... och i denna stat tillåtas enligt lag endast "no decision bouts" (uppvisningar alltså) i 8 ronder ... (IB 19-1-20;35:4).

Kommentar

M: *No decision* är endast belagt som förled till *match/bout*.

S: Den exakta betydelsen av beläggen är osäker. Utsagan i ex. 2 synes strida mot frasens innebörd men kan förklaras med att en *no decision match* kan tänkas ha ett förlopp som för åskådarna upplevs som en seger för den ene boxaren trots att det i enlighet med i förväg gjord överenskommelse ej utropas någon segrare. Knockout som enligt NFS är det enda förekommande avgörandet i en 'no decision match' kan det ju inte vara tal om, eftersom matchen gick de tio ronderna ut. SuL:s översättning är missvisande då den implicerar att matchen kan avbrytas innan dess tidigare uppgjorda rondantal fullföljts. Möjligen har lokala eller temporära särbestämnelser orsakat differenser i reglerna och deras tillämpning, kanske inte minst för att kringgå vissa amerikanska delstaters förbud.

D: I ex. 2 och 3 används *no decision* som exotism om amerikanska förhållanden, medan ex. 1 avser ett erbjudande till en amerikansk boxare. Då sakunderlaget har försvunnit (Sak) och denna "tävlingsform" aldrig vunnit nämnvärd spridning i vårt land är det ej oväntat att det senaste belägget är från 1930. I den mån en boxare uppträder inför publik utan att matchregler tillämpas kallas det *uppvisning*, vilket bl a syns av explikationen i ex. 3. Distributionen är sålunda exotisk och tidsbegränsad (s. 231). Samtliga 3 belägg redovisas ovan.

Odds

Import: odds, NOM.

Avledning: oddsare, NOM.

Lexica

- NFS:** **Odds**, inom de idrotter, där vadhållning förekommer, främst kapplopnings- och travsport; förhållandet mellan den inbetalda insatsen och den summa, som utbetalas till segrare eller placerad.
- OED:** **Odds**, 5/8 *In Betting*. Advantage conceded by one of the parties in proportion to the assumed chances in his favour; the inequality of a wager, consisting in the ratio in which the sum to be given stands to that to be received 6/8 'Chances' or balance of probability in favour of something happening or being the case; esp. *it is odds* (that, but) now usually *the odds are*.
- NEO:** **Odds** subst. -et plur. -, best. plur. -en * (tal som visar) förhållandet mellan insats och vinst vid totalisatorspel: *odds*siffra ... BET.NYANSER: b/b överfört chanser, utsikter, förväntningar: *han hade -en emot sig i försöket att slå världsrekord*. HIST.: sedan 1904.
- SAOL11-12:** **Odds** -et; pl. = s. förhållandet mellan insatserna el. mellan vinst o. insats vid vadhållning o.d. i pl. äv. möjligheter, chanser.

Belägg*Odds*

- SO: 1) ... ingå på ett vad med undertecknad; han höll på Emilssons seger mot ett odds av 2-5 (IB 7-1-30;3:2).
- SB: 2) ... var oddset 17-10 (AB 28-9-50;12:2). 3) Övriga lag ger oddset 50-1 (IB 28-1-70;29:5).
- PO: 4) Man tippade "finskt" inför Forsbackamötet i den västmanländska staden. Det gick att få fin-fina odds på hemmagrabbarna (AB 23-1-50;11:3-5). 5) ... varför inte ställa in sig på glada odds omgående (DN 30-1-60;16:5).
- PB: 6) Utgången betecknas som oviss - men oddsen stå dock bäst till Djurgårdens fördel (DN 5-1-30;12:1). 7) Oddsen växlade mellan 7-5 och 9-7 (DN 12-1-30;16:3). 8) En erfaren expert som Weimark håller absolut på Andréhns seger, men i "öppna marknaden" gå odds rätt deciderat till länge Gustavssons favör (IB 26-1-30;3:3). 9) ... strong favorit och odds stodo 11-5 till hans favör (IB 29-9-30;5:3). 10) 2-1 till exvärldsmästarens favör står oddsen och de väntas öka något innan gonggongen går (DN 21-9-50;13:4). 11) Det vore en braksensation om lilla Crewe från div. IV satte stopp för div.I-ledaren och cupfavoriten (15-2 är oddsen) Tottenham (IB 22-1-60;2:5).

Oddsare

- SO: ... vilken dessutom träffade en svensk glad-oddsare, Rune Mattson ... (DN 5-1-70;16:1-2).

Kommentar

M: *Odds* har neutralt genus (s. 56). Till skillnad från exempelvis *tips* och *proffs* är *odds* plurale tantum även i engelskan. Formsammanfallet i SO och PO har antagligen orsakat genus neutrum och därmed böjning efter 5:te deklinationen (s. 91).

SB är av materialet att döma tämligen sällsynt. Bestämdehetsallomorf saknas i 3 PB-belägg (såsom i ex. 8-9) (s. 128).

Den unika *are*-avledningen är ej nomen *agentis* (s.150).

SO		SB		PO		PB		SUMMA	
odds	60	oddset	2	odds	4	oddsen	17	odds 3	86
+odds	1					+oddsen	6		7
	61		2		4		23	3	93
								26	

S: I ex. 1-4 och 7 förekommer *odds* för att beteckna proportionsskillnad vid vadhållning. I denna betydelse har *odds* total distribution. Ex. 5-6 är däremot exempel på att *odds* kan förekomma i sammanhang där vadhållningssituationen är mer eller mindre konstruerad av skribenterna och innebörden ungefär '(seger)chanser'. I ex. 8 skulle *tipsen* ha kunnat användas med synonym betydelse.

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM odds	-	-	5	36	20	26	6	93
LEM oddsare	-	-	-	-	-	-	1	1
{odds}	-	-	5	36	20	26	7	94

Distributionen visar obefintlighet eller låg frekvens till 1940 (s. 193).

Off

Import: off, ADV och PREP och off day, NOM.

Lexica

SuL: **Off days**, off season, lay off; viloperiod (67).

Belägg

Off

PREP: 1) ... så komplett "off form" som Juhani Järvinen verkar (IB 27-1-60;1:3-4).

PREP/ADV: 2) Han är inte i form nu. Det visade han i Monolittrennet och även på Skansen var han "off" (DN 12-1-70;21:1-2).

Off day

SO: 1) Arvid Kjellström, den friske fräne Järvapojken, hade en offday och blev tämligen oplacerad (DN 20-1-30;12:3). 2) Dessvärre hade målvakten en "off-day" och släppte in två mål lättvindigt (IB 10-1-40;10:5). 3) ... det svenska lagets kapten hade en utpräglad off day, då ingenting ville lyckas för honom (IB 30-9-40;5:5). 4) ... utan även för att vi spelade rent ut sagt dåligt mot Italien ... Hela laget hade en off day i den matchen (DN 8-9-60;17:7).

Kommentar

M: I *off ex. 2* har *form* ej upprepats från föregående mening. Nomenet *offday* finns endast i SO.

SD: Betydelsen är inte den i SuL angivna utan kan sägas vara synonym med uttryck som *dålig dag*, *olycksdag*, *svart dag* o.d. *Off* i *ex. 1* kan snarast ses som en stilvariation till *inte i form*.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM off	-	-	-	-	-	1	1	2
LEM off day	-	-	4	9	6	3	4	26
{ off }	-	-	4	9	6	4	5	28

Official

Import: official, NOM.

Lexica

SuL: **Meet official**, race official, official; funktionär, tävlingsfunktionär (64).

AS: **Official**, inom idrotten den gemensamma beteckningen för alla funktionärer.

Belägg

PO: 1) ... men i Tyskland åker en handfull spelare och officials fast för att deras spelare erhållit några hundra (IB 3-9-30;10:1). 2) ... de båda boxarna och deras managers och sekunder samt samtliga officials accepterat (IB 20-1-50;10:6).

Kommentar

M: Båda beläggen har *s*-plural (s. 102).

SD: SuL:s översättning (tävlings)funktionär är den vanliga sammanfattande beteckningen för personer som administrerar eller biträder med arrangemangen vid en idrottstävling. Official lär nog endast förekomma i enstaka fall, särskilt ifråga om exotiska eller internationella förhållanden.

Offside

Import: offside, NOM och ADJ/ADV.

Lexica

SuL: **Offside** adv; offside (offsideläge).

Avis: **Offside:** an infringement occurring when a player is closer than the ball to the opposing goal and there are not two opponents between him and the goal line.

NFS: **Offside,** bollspelst., på fel sida, hade ursprungligen betydelsen, att en spelare befann sig mellan bollen och motståndarens mål och därmed var ur spel.

NEO: 1/2 **Offside** adv. *i sådant läge att passning från medspelare är förbjuden i fotboll el. ishockey; med den grundläggande idén att det inte skall vara möjligt att stå ensam nära motståndarlagets mål och vänta på en förlupen boll resp. puck: stå -. BET.NYANS: utvidgat om mål som görs i sådant läge: kanske var ett av hemmalagets mål -. HIST.: sedan 1891.

2/2 **offside** subst. -n *felaktig placering nämligen offside; i fotboll el. ishockey: målet föregicks av klar -. BET.NYANS: det att befinna sig på felaktig plats på bollplan: upphäva -n. HIST.: sedan 1905.

SAOL₁₁₋₁₂: **Offside** ifråga om spelares regelstridiga placering i fotboll, ishockey m.m. 1/2 adv: stå el. vara o. 2/2 -en s.

Belägg

NOMEN

SO: 1) ... medan hemmalagets mål kom efter en off-side som ena linjemannen vinkade för ... (IB 2-9-40;1:1). 2) Han underkände ju matchens enda fiffiga mål för en offside som var otänkbar (AB 11-9-60;15:4).

SB: 3) ... men med offsidan (IB 27-9-20;573:2). 4) Detta domslut var avgjort felaktigt, då Kongsvik ej ingrep i spelet och dessutom hade bollen på vägen touchat Fritz Tarp, varvid den förmenta offsidan i alla fall borde ha upphävts (IB 22-9-30;1:3).

- PO: 5) S. Klang missade ett par, tre offsidens men var annars bra domare (IB 7-1-30;8:4). 6) ... trots att han släppte fram Norrköpings vänsterytter i ett par rätt himmelsskriande offsidens (IB 8-9-30;11:2). 7) Icke mindre än sju offside hade ådömts svenska anfaller ... (IB 29-9-30;2:5).
- FÖRL: 8) ... ävenom Öhberg med sitt upprepade "off side" stående förspillde många goda chanser för Djurgårdarna (DN 26-9-10;10:3). 9) ... ett mycket tydligt offside mål (IB 12-1-20;20:4). 10) ... offsidemisstag undkommer nästan ingen domare (IB 1-9-30;11:3). 11) Rättvikarn Söderberg var en snabb herre som dock ofta höll sig i offsideläge (DN 16-1-50;15:6). 12) ... ur offsideposition (AB 26-1-50;10:1).
- ADJEKTIV/ADVERB
- SOU/ADV: 1) En passning från vänsterinnern emottogs av högerinnern som dock stod "off side" (IB 8-9-10;3:3). 2) Därför skall han hålla sig långt fram på planen, naturligtvis aktande sig för att stå offside (IB 19-9-10;2:1). 3) Kyrkan har haft oturen att komma off-side ... Hela uppfattningen ... är ju hopplöst föråldrad ... (IB 22-1-30;4:1).
- SON/ADV: 4) Visst var Didings mål offside. Han stod offside (IB 4-1-40;7:5). 5) ... tredje målet, som var tydligt offside (IB 24-9-20;567:5).
- P/ADV: 6) ... av vilka de mest betydelsefulla är beslutet att ställa Tyskland, Österrike och Ungern off-side (DN 26-1-20;46:1). 7) Två belgier stodo offside ... (DN 26-9-30;18:1). 8) Orderna korsade varandra, arrangörerna helt off-side (DN 13-1-50;15:1).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO		PB	SUMMA
offside	230	offsiden 7	offsidens 2	offside 1	-	240
offside+	125					
offsiden+	1					126
+offside	3					3
	359	7	2	1	-	369
			3			

SOU/ADV	offside	58
SON/ADV	offside	10
P/ADV	offside	10
SUMMA		78

Böjd form är mycket sällsynt. Ett unikt belägg (ex. 12) har SB-form i förled men skall kanske bedömas som tryckfel. Av de 3 plurala beläggen (alla från 1930) förekommer Ø-plural efter numeralen *sju* i ex. 7 medan de båda andra har *s*-form (s. 101f.). Även dessa ex. föregås emellertid av numerala begrepp.

Det är mycket svårt att lemmatisera offside. SAOB anger ordklasserna substantiv och adverb och det är också möjligt att, liksom SAOL₉, klassificera en del av ordets användning som adjektivisk i predikativ ställning. Därtill kommer att offside i tidiga belägg kan ses som en särskrivna förled (i ex. 8-9), vilken ju formellt även kan tolkas som adjektivattribut. I ovanstående tablå har samtliga belägg som förekommer i

rubriker o.d. uppförts som nomen. Ytterligare ett tiotal av de nominala beläggen skulle kunna gälla som adjektiv därför att de förekommer i predikatsfyllnad. För adverbbeläggen har en parallell registrering gjorts för adjektiv med fördelning på genus och numerus.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FORK offs.	–	–	–	1	–	–	–	1
LEM offside ADJ	3	19	17	11	24	2	2	78
LEM offside NOM	3	60	113	51	91	39	12	369
{offside}	6	79	130	63	115	41	14	448

Distributionen avtar märkbart under 60- och 70-talen, mycket beroende på mindre detaljrikedom i referaten. NEO:s förklaring är otillfredsställande med hänsyn till den begränsning som *förlupen* utgör. Det är framförallt för att förhindra ett medvetet passande av boll eller puck till en framför motståndarmålet fast placerad spelare som offsideregler har införts.

Oldboy

Import: oldboy, NOM.

Lexica

- SuL: **Senior** 2/2 (generally a competitor at the age of more than 35 years; oldboy (91).
- AS: **Oldboy**. Som idrottsterm leder beteckningen sitt ursprung från de eng. skolorna, spec. internatskolorna, där tidigare elever ofta bereds tillfälle deltaga i inbördes tävl. De betecknas då som o. även om de ännu icke uppnått 20 års ålder.
- NEO: **Oldboy** subst. *-en, -s* äv. *-ar*, best. plur. *-sen* äv. *-arna* *idrottsutövare i åldersklass (klart) ovanför den ålder där det stora flertalet av utövarna på elitnivå befinner sig: oldboy(s)lag, oldboy(s) mästerskap; den undre åldersgränsen för *-s* är i de flesta idrotter 35 år. HIST.: sedan 1908; av eng. old boy med samma bet.
- SAOL_{11–12}: **Oldboy** *-en* pl. *-ar* (SAOL₁₂: pl. *-s*) s. äldre idrottsman (SAOL₁₂: idrottsutövare) över viss åldersgräns I Sverige, liksom i Norden i övrigt, har o. kommit att beteckna en idrottsman, som uppnått en sådan ålder, att han i vanliga fall icke kan eller bör tävla med de yngre. I vissa grenar är oldsboyåldern fixerad i tävlingsbestämmelserna, och i en del skiljer man mellan yngre o. (yo) och äldre o. (äo).

Belägg

- SO: 1) Denna idrottsbragd är så mycket märkligare som hr Cronholm nu är 36 år, alltså en "old boy" ... af en old boy ... (DN 6-9-10;6:6). 2) ... som nu erövrades av Wiking Cronholm med 25 p. Ett utmärkt resultat af en "oldboy" ... (DN 12-9-10;3:3). 3) Anton Stenberg, världens spänstigaste oldboy ... (DN 16-1-30;12:7). 4) ... som fyllde 35 år den 4 januari och man brukar ju betecknas som oldboys då man hunnit så långt (AB 12-1-60;13:3–4).

- SB: 5) Scratch-mannen häri, old-boysen Måns Eriksson ... (IB 30-9-10;2:1). 6) Mitt cykelintresse har jag fått under samvaro med den kände Borlängeoldboyn ... (DN 5-9-30;19:7). 7) ... en överlägsen seger närmast följd av oldboyn Stolpe (DN 8-9-30;16:2). 8) ... befann sig oldboysaren och charmören Stolz (DN 21-9-30;16:2). 9) Eftersom något liknande ju rapporterades från Nässjö i söndags om oldboyn Uno Wennerholm (IB 7-1-60;8:1-2). 10) Vad Dan Waern och de andra hittills gått bet på, det gjorde gångaroldboyn, 41 år på fredag (DN 8-9-60;17:5-6).
- PO: 11) ... i hvilka deltog ett 25-tal medlemmar, mestadels old boys (AB 5-9-10;8:6). 12) Tävlingar för Old Boys (IB 9-1-20;18:5). 13) Varjämte anordnas tävling i 30 km. för distriktets oldboys (IB 16-1-20;30:4). 14) Även för oldboys anordnar Kristiania Skøyteklub internationella hastighetstävlingar (IB 12-1-30;24:2). 15) Två klasser, seniorer och oldboys (DN 15-1-30;12:5). 16) Enkelspel för oldboys, open (DN 5-9-30;19:6). 17) ... skidor 50 km för seniorer och oldboy samt 10 km för damer (AB 26-1-40;19:5).
- PB: 18) Saltsjöbaden har kvar de gamla kända "oldboysarna" ... (IB 3-9-30;16:4). 19) ... men oldboysen ha naturligtvis skött sin kondition och bollträning på ett utmärkt sätt (IB 2-9-40;8:2). 20) Oldboys fingo nämligen inte alls samma chanser att dra sig runt ... som DM-löparna (AB 30-9-40;16:2).
- PB GEN: 21) Om fredag fyller John Zander 40 år och går in i de verkliga oldboysens krets (IB 29-1-30;7:2).
- FÖRL: 22) Djurgårdens IF:s old boyslag (AB 12-1-20;6:1). 23) ... en lika stor trupp varibland märkes oförbrännelige oldboyslöparen Anton Stenberg (DN 11-1-30;12:1).

Kommentar

G: Särskrivning förekommer i 11 SO-, 22 PO-, 8 förleds- och 1 PB-belägg, vilka härstammar från 1910-1920 (såsom i ex. 1, 11-12 och 22).

M:

SO	SB	SUMMA
oldboy 31a) oldboys 3	oldboyn 14 oldboyn 2 oldboysaren 2	53
oldboy+ 7	old-boysen 1	193
oldboys+ 186b)		5
+oldboy 3	+oldboyn 2	
227	16+1	2
230	2	251
	21	

PO	POB	PB	S:A
oldboys 300c) oldboy 1	oldboys 2	oldboys d) 15 oldboysen 1 oldboysarna 1	320
+oldboys 2		oldboysens 1	2
			1
302	1	15	2
303	2	2	1
		18	323
		TOTALSUMMA	574

a) Varav 3 <old boy>, b) Varav 8 <old boys+>, c) Varav 22 <old boys>, d) Varav 1 <old boys>.

SO har *s*-form endast i 3 belägg och ingetdera är entydigt (s. 65). Ex. 4 (med syftning på det indefinita *man*) kan således föras till plural. Som förledssammansättning är nomenet mycket frekvent och i denna funktion har det med få undantag *s*-komposition (s. 163).

SB förekommer överraskande sparsamt. Den vanligaste formen är *oldboyen* (16/21). Det är alltså uttalet – konsonantslutet – som är avgörande (s. 123). Blott 2 belägg har *n*-allomorf, medan det belägg (ex. 5) som har *s*-avledning givetvis måste få *en*-allomorf.

De 2 beläggen för SB *oldboysaren* kan tyda på att PB *oldboysarna* (unikt i ex. 18) är relativt frekvent i talspråk. *Are*-avledningen skulle i så fall vara en till PB *oldboysarna* analogiskt bildad SB-form enligt mönstret *lärarna-läraren*. I PO saknas helt den som "slangspråklig" betecknade *ar*-pluralen till *s*-avledning.

S-plural är så gott som undantagslös. 1 unikt belägg med Ø-plural (ex. 17) är måhända tryckfel. Nomenet *oldboy* bör ha haft starkt stöd för *s*-plural i simplex *boy*, som torde vara ett av de allra mest kända engelska orden, inte minst i pluralformen *boys* (s. 107f.). SAOL₁₀₋₁₁ har *ar*-plural i stället för SAOL₉:s *s*-form till vilken SAOL₁₂ dock återvänt. PB visar vanligtvis böjningseskapism (ex. 20) efter *s*-plural (s. 129) och förutom det ovan nämnda citatteckenförsedda ex. 18 med *oldboysarna* finns 2 belägg (varav 1 betecknande *nog* i PB GEN) med *en*-allomorf trots nomenets klara utrala genus.

Kommentar

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FORK O	–	–	–	–	4	35	7	46
FÖRK oldb	–	–	–	2	32	–	–	34
LEM oldboy	9	56	101	179	110	61	58	574
{oldboy}	9	56	101	181	146	96	65	654

Som ålderskategori i vissa idrottsgrenar har *oldboy* totaldistribution (s. 216). I de anförda beläggen förekommer *oldboy* i ex. 9 och 19 i bollagsporter, där inga åldersgränser finns, syftande på idrottsmän som skulle ha tävlat i *oldboysklass* om de hade utövat grenar med dylik indelning. Denna användning (som svarar till den allmänna definitionen i NuO) har fakultativ varians med nomina som *gamling*, *veteran* m.fl. *Oldboy* har som framgång av lexica annan ursprunglig betydelse i engelska (s. 170).

Oldgirl

Pseudolån: *oldgirl*, NOM.

Lexica

Ej belagt i någon ordbok.

Belägg

PO: Oldgirls. ... Äldre oldgirls: (DN 14-9-70;25:2).

Kommentar

M: Endast PO har belagts, vilket förklaras av funktionen som klassindelingsrubrik. Mycket talar för att *oldgirls* är en svensk analogibildning till *oldboy* och alltså ett pseudolån (s. 170).

D: Materialets samtliga 5 belägg härstammar från 1970.

Oldtimer

Import: oldtimer, NOM.

Lexica

Avis: **Old Timers:** boxers of earlier days, ... (92).

AS: **Oldtimers.** I allmänhet: pionjärer, ...

NEO: **Oldtimer** subst. *-n*, *-s* *veteran vanl. i ngn idrott. HIST.: åtm. sedan 1955.

SAOL₁₁₋₁₂: **Oldtimer** *-n* pl. = s. veteran inom sport o.d.

Belägg

SO: **1)** Fyra tungviktare – fr.v. ”Gurra” Magnusson, oldtimer ... (bildtext i AB 22-9-30;7:3–5). **2)** ... en gammal oldtimer som ”Kraxen” Magnusson (DN 11-1-50;15:1). **3)** Bodens old timer Arne Öberg (42) har nu förklarat att han vill lägga upp (IB 21-9-60;9:3).

SB: **4)** Planens klart dominerande spelare var Nässjö-oldtimern Uno Wennerholm, 38 år (DN 2-1-60;14:6). **5)** 1-0 noterades också rättvist på skott av ”old timern” Martin Johansson (DN 11-1-60;19:4).

SB GEN: **6)** ... Italien främst vann matchen mot Sovjet tack vare oldtimerns tabbar i buren (IB 21-9-60;12:4).

PO: **7)** Är det några av våra oldtimers som icke erinra sig Monsieur Joseph Carpentier (IB 15-1-30;5:5). **8)** Varje år kommer en mängd ”oldtimers” och slå sig ner på läktarna ... (IB 10-9-30;8:5). **9)** En av den göteborgska fotbollsidrottens oldtimers, Henrik Sandberg fyller den 26 ds 50 år (IB 26-1-40;7:2).

PO GEN: **10)** ... och danskarna skulle nog känna sig obehagligt berörda av dessa tre oldtimers medverkan i ett landslag (AB 14-9-50;13:5).

Kommentar

G: Särskrivning förekommer (såsom i ex. 3 och 5) men vanligen (38/41 belägg) skrivs nomenet i ett ord.

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
oldtimer	16	oldtimern 15	oldtimers 6	–	37
oldtimer+	1				1
	–	+oldtimern 1		–	1
	–	oldtimerns 1	oldtimers 1		2
	17	17	7	–	41

Samtliga plurala belägg har *s*-form (s. 197f.). I ett unikt belägg (ex. 10) har denna form genitivfunktion. Det förefaller, mot bakgrund av denna och övriga *er*-avledningars pluralbildning, befogat att bedöma exemplet som *s*-pluralt med Ø-genitiv (s. 134).

SD: Flera av beläggen innehåller *oldtimer* med avseende på aktiva idrottsmän (ex. 1–6 och 10). I sådana fall är *oldtimer* väl närmast en synonym till *oldboy* (se s. 172) i detta ords betydelse 'äldre idrottsman'. Betydelsen är alltså ej begränsad till 'pionjär' (AS) eller 'idrottsman från idrottsrörelsens genombrottstid' (så Avis) även om ex. 7–9 är belägg för att *oldtimer* kan förekomma också med denna innebörd. Av beläggen kommer 2/3 från 1950–60.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM <i>oldtimer</i>	–	–	5	5	16	12	3	41

On side

Import: on side, ADV (PREP + NOM).

Lexica

SuL: **On-side**; på gränsen till offside (159: fotboll).

NFS & AS: **On side** bollspelst. motsatsen till offside.

Avis: **On side**: the situation where a player plays the ball and has in front of him two opposing players (36: fotboll) .

Belägg

SOU/ADV: Ty teoretiskt är det ju alldeles omöjligt att man kan vara on side när man ligger på mållinjen (DN 26-9-60;20:7).

Kommentar

SD: Belägget är unikt. Vanligtvis ersätter NEG + offside (*inte offside*) begreppet *on side*. Detta är naturligt eftersom det är *offside* som är det markerade regelbrottet och det relevanta är om ett dylikt har begåtts eller ej.

Open

Import: open, ADJ och NOM.

Lexica

AS: **Öppen tävling**→**öppen**→**open**, i motsats till *sluten* (closed), beteckn. på tävl. eller tävl.-klass, där restriktioner för deltagande saknas. Att en tävl. är ö. kan sålunda innebära, att såväl amatörer som prof. får delta, eller att den som mästerskapstäv. är ö. även för utlänningar. Beteckn. ö. klass förekommer även som motsats till tävl. med *handicap*.

NEO: **Open** adj. ingen böjning *(endast efter subst.) som är öppen för både amatörer och proffs och/eller för både inhemska och utländska spelare om (större) tävling, särsk. i tennis el. golf. *Stockholm* - i tennis. HIST.: sedan 1934.

Belägg

SO(U):

1) Enkelspel för herrar, open (DN 3-9-30;15:4). 2) Fick, Östberg förlorade set i mixed open (rubrik i DN 4-9-30;14:3). 3) ... Englands amatör- och "open"golftitel. Likaså Amerikas "open". (Med "open" menas att tävlingen är öppen för såväl amatörer som professionella golfspelare (IB 22-9-30;4-5). 4) Hur matcherna skulle sluta i open bleve alltför enkelt att tippa (DN 26-9-40;15:4). 5) ... men kallt avvisades dennes erbjudande om handicap. Hon ville bara spela open (AB 9-9-50;11:5).

FÖRL:

6) Se ex. 3!

Kommentar

M: *Open* är oböjligt (s. 138). Det bör bedömas som ett nominaliserat adjektiv med *match/tävling* som elliptiskt bortfallet huvudord.

SD: Med undantag av ex. 3, i vilket jämställdheten mellan golfens amatörer och professionella förklaras, är beläggen hämtade från tennis och *open* har då betydelsen 'tävling utan handicap'. Ordet är i viss mån redundant, eftersom om en tävling anordnas med handicap eller med viss deltagarbegränsning påpekas detta. *Open* har relevans endast i direkt motsättning till exempelvis *handicap* som i ex. 5 och i kontexten till ex. 4.

Med undantag av ströbelägg 1940 och 1950 förekommer lexemet endast år 1930 (24/28 belägg). Under 70- och 80-talen har *open* blivit en vanlig beteckning på mästerskapstävlingar, öppna för utländska medborgare, såsom golftävlingarna 'British Open' och 'US Open'.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{open}	–	–	24	1	3	–	–	28

Out

Import: out, ADV och ten and out, FRAS (NUM + KONJ + ADV).

Lexica

SuL:

Out, bad; ute (212:tennis) - "Out"; "out" (243:boxning).

NFS:

Out, användes i Sverige i tennis och stundom i badminton för att beteckna att en boll gått utanför spelplanen. På engelska användes termen ... även i andra idrotter i betydelsen utslagen. I sistnämnda betydelse förekommer ordet även på svenska i sammansättningen *knockout*.

AS:

Out ... I boxn. räknar domaren vid nedslagning ... 8, 9, out, varmed matchen är avslutad genom knock out.

Belägg*Out*

SO(U)/ADV:

1) Det var då han träffats av sluggern Holmgrens väldiga högersving och golvats samt praktiskt taget "out" kravlat sig upp (IB 7-1-30;3:4).

- ADV: 2) Den senares våldsamma forehand drives visade under spelet stor benägenhet att gå i själva nätkanten eller "just out" (DN 5-9-10;4:6). 3) ... mästaren klubbades ned i andra rondan och räddades sensationellt av gonggongen som ljud ögonblicket innan domaren uttalat det ödesdigra "out" (AB 14-1-30;7:2). 4) ... fällde honom till 9 i andra rondan, och just som domaren skulle uttala "out" gick gonggongen (AB 31-1-30;8:2).
- FÖRL: 5) ..."fel", säger tennispubliken, när domaren har en annan åsikt om en out-boll ... (AB 11-1-40;16:5).
- Ten and out*
1) ... medan Urbain i neutral hörna hörde domaren räkna "ten and out" (DN 13-9-70;25:6-8). 2) Greene tog räkning men var på benen så snabbt efter domarens "ten-and-out" ... (DN 17-9-70;22:5).

Kommentar

SD: ex. 1, 3-4 och *ten and out* 1-2 kommer från boxning, de 3 förstnämnda från januari 1930. Dessa 30-talsex. har svensk proveniens men domarens avgörande ord är ändå det engelska *out*. Ex. 2 och 5 är hämtade från tennis, där *fellute* torde vara det gängse vid nationella tävlingar i Sverige. Ex. 2 har den engelska bestämmningen *just*. Samtliga belägg är redovisade ovan.

Outsider

Import: outsider, NOM.

Lexica

- SuL: **Outsider**; outsider (70).
- AS: **Outsider**, en utomstående, i idrottsspråk intern. beteckning för deltagare, vilken icke räknas bland favoriterna. Beteckn. kom först i bruk inom hästsporten, men användes nu allmänt och i olika sammansättningar som t.ex. i uttrycket outsiderchans.
- NEO: **Outsider** subst. -n, plur. - el. -s *tävlingsdeltagare som inte räknas till favoriterna men som ev. kan överraska; om person el. (urspr.) häst: *en - som gav 20 gånger insatsen*. HIST.: sedan 1904.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Outsider** -ern pl. = el. eng. böjn. s. utomstående; tävlingsdeltagare som inte tillhör favoriterna men som ändå kan tänkas vinna

Belägg

- SO: 1) ... den ena till och med för en "outsider" ... äfvenledes "en outsider" ... (IB 20-1-11;1:3). 2) Konkurrenter om första plats äro i första hand Per-Olof Olsson, Arne Johansson samt Rune Lofstrand. Som farlig outsider står den snabbdykande Georg Lyberg (AB 12-9-40;19:3). 3) Striden om medaljerna ... mellan i första hand Burleson och Roszavölgyi med Bernard som främste outsider (IB 5-9-60;5:2).
- SB: 4) ... den ende outsidern som i elfte timmen inrangerades bland aspiranterna (DN 14-1-50;12:3).

- PO: 5) ... så många förfrågningar löpt in från rena outsiders och nybörjare (DN 23-9-30;14:6). 6) ... och som obligatorisk överraskning ett par, tre outsiders som kuriöst nog förmå hänga de flyende spetsryttarna (IB 24-9-30;3:1). 7) Premiärloppet blev fullt av överraskningar, och det var - så när som på segraren - huvudsakligen outsiders i toppen av prislistan (IB 8-1-40;4:4). 8) ... men däremot var trion enligt vår uppfattning alldeles för snäll mot de många "outsiders" som i mer eller mindre egendomliga attityder vimlade ner för backen utan annan tanke än att över huvud taget stå, sak samma hur labilt och fullt hoppen fullföljdes (DN 22-1-40;14:1).
- PB: 9) I lättvikt är stockholmarna Kurt Andersson och Modigh huvudkonkurrenter, landsortsboxarna Sandahl och Wennberg mera att räkna till outsiders (IB 15-1-30;5:4). 10) ... de föreningsanmälda "outsiderna" i första ... tilltrott outsidersna större ... (DN 14-1-50;12:2).
- FÖRL: 11) Taktisk outsiderseger i sjunde sexdagsloppet (rubr i DN 8-9-30;12:1-7).

Kommentar

G: I ex. 8, där betydelsen ej är den vanliga, och i ex. 10 (första omnämmandet men ej det andra ifråga om en ovanlig klassificering) förekommer citattecken. I ett unikt fall är initialdiftongen <au> (s. 32).

M:

SO	SB	PO	POB	PB	SUMMA
outsider 46	outsidern 8	outsiders 37	outsiders 2	outsiderna 4	99
outsider+ 12		outsider 1		outsiders 1	12
+outsider 1					1
59	8	37+1 38	2	4+1 5	112

Pluralallomorfen i PO är *-s* med undantag av ex. 6 (efter numeralier) (s. 97). Ø-plural anges annars som primär av SAOB, SAOL, NEO och Ill och som sekundär av NuO. SAOL₁₀ försöker införa *ar*-plural med Ø-plural som sekundärt alternativ, något som SAOL₁₁ har frångått (Ø, alternativt eng. pl). I SAOL₁₂ saknas plural form. Lexemets fonotax kan väl inte hindra *ar*-plural (/jdr/ finns ju i t ex. *ejdrar*), men däremot skulle förmodligen ett <e>-bortfall aktualisera svenskt uttal av <i> (s. 25). I PB har 4 av de 5 säkra beläggen Ø-plural med bestämdhetsallomorfen *-na*. Samtliga dessa 4 belägg härrör från DN i januari 1950 och avser skidloppning.

SD: I ex. 11 kan man se att en "outsider" mycket väl kan avgå med segern trots att man ej räknat med honom i förhandstipsen. SAOL:s definition med denna innebörd täcker de flesta av exemplen – och i den betydelsen har nomenet totaldistribution – medan ex. 5 och 8 innehåller *outsider* i betydelsen 'nybörjare'.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM outsider	2	1	21	23	26	15	24	112

Outstanding

Import: outstanding, ADJ och outstanding player, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

Web: **Outstanding** adj. 2/4 prominent, distinguished.

NEO: **Outstanding** adj., ingen böjning *(mest predikativt) som står i en klass för sig särsk. i sportsammanhang: *många gjorde goda insatser men NN var -*. HIST.: sedan 1951.

Belägg

Outstanding

SOU: 1) AIK:s Tony Larsson är tydligen outstanding i svensk bordtennis just nu (DN 19-1-60,16:3). 2) Danielsson visade sig än en gång helt outstanding och dominerade från första minuten till sista (DN 25-1-60;18:7). 3) Man saknar den där pricken över två i:n: en outstanding målvakt och ett nödvändigt skytte (IB 7-1-70;13:5).

SON: 4) Inte heller i södra Götaland finns något outstanding lag (IB 16-9-70;9:3).

P: 5) ... och i dag tyckte jag att de båda ytterhalvorna var "outstanding" (AB 4-9-50;20:3-4).

Outstanding player

SO: 1) ... en sagolik come back av grand old man Einar Ask, planens "outstanding player" (IB 30-1-50;1:5-6). 2) Så bra är han, Jens, outstanding player på Stadion i Hammarbys match mot Slottsbron (DN 25-1-60;18:6). 3) Matchens outstanding player var norske högerinnern (AB 18-9-60;15:1). 4) Den lille Bergen-gutten Roald Jensen, även kallad Kniksen, var landskampens outstanding player utan all tvekan ... (AB 19-9-60;14:5-6).

PO: 5) ... att Pontus Widén och Lasse Pettersson alltmer befäste sin ställning som planens outstanding players (AB 29-1-50;15:5).

Kommentar

M: Av de 8 beläggen på adjektivet *outstanding* är det endast ex. 3 och 4 som står i attributiv ställning till ett annat nomen än *player*. Det är värt att notera att ex. 4 – som liksom ex. 3 och samtliga belägg på *outstanding player* står attributivt – har ett neutralt huvudord.

	SO	SB	PO	PB	SUMMA	
outstanding player	5	–	outstanding players	1	–	6
SOU: outstanding	6					
SON: outstanding	1					
P: outstanding	1					
SUMMA	8					

Nominalfrasen *outstanding player* är ej belagd i bestämd form (s. 126). Det unika belägget ex. 5 har *s*-plural, något som förklaras av ordfogningskaraktär (s. 100f.) och *er*-avledning (s. 97f.).

SD: *Outstanding* (*player*) har i svenskt idrottspråk betydelsen 'totalt överlägsen övriga tävlande/spelare'. Adjektivet *outstanding* torde i svenska knappast förekomma utanför idrottspråket. Ex. 5 är en översättning från ett engelskt yttrande medan övriga ex. har svensk proveniens. Distributionen är fakultativ i relation till *bäste man på plan* o.d. (s. 220). Tidigaste belägg är från 1950 (s. 198).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM outstanding	-	-	-	-	1	3	4	8
LEM outstanding player	-	-	-	-	2	4	-	6
{outstanding}	-	-	-	-	3	7	4	14

Overall

Import: overall, NOM.

Avledning: overallad, ADJ (PERF PTC).

Lexica

NEO: **Overall** subst. *-en*, *-er* *helt överdragsplagg med (långa) ärmar och ben främst anv. för att skydda och värma. BET.NYANS: om likn. tvådelat plagg: *träningsoverall*. HIST.: sedan 1917.

SAOL₁₁₋₁₂: **Overall** *-en -er* s.

Belägg

Overall

SO: 1) Ni kan tro att jag blev förvånad när jag fick se Björn Borg jogga och mjuka upp sig i overall ... (DN 25-9-40;16:6). 2) ... en tysk, som utrustat sig med yllestrumpor, yllelångbyxor och overalls på det (IB 9-9-40;1:3). 3) ... en grann grabb i Umeå IK:s overall (IB 27-9-50;2:5). 4) Billi Nieder som stötte i sina blå overalls (IB 1-9-60;4:5).

SB: 5) ... och overallen åkte av (IB 1-9-30;3:5). 6) Rumänskan drog upp overallen (DN 9-9-60;26:1).

PO: 7) ... när Tysklands och Sveriges landslagspojkar i sina vackra overalls ... (DN 9-9-40;12:1). 8) ... variation i den annars så slätstrukna paraden av overaller (IB 13-1-50;7:2). 9) ... där man kan springa ut och in i sina träningsoveralls (AB 27-1-50;12:6). 10) Overaller är fria för reklam (AB 28-1-60;18:3). 11) ... tyvärr med bara enstaka svenska overalls på banan (DN 4-9-60;32:1-2).

PB: 12) ... allt ylle det förde med sig under overallerna (DN 20-1-40;14:2-3). 13) När Gunder och Henry sprungo sin första uppvisning i de varma gula overallsen (IB 8-9-40;2:1).

Overallad

SBM: Vi tror inte han får bukt med den guloverallade (DN 6-9-50;16:6).

Kommentar**M:**

	SO		SB		PO		PB	SUMMA
overall	14	overallen	3	overaller	2	overallerna	1	20
overalls	3	overallsen	1	overalls	13	overallsen	1	18
overall+	5						–	5
+overall	5	+overallen	5	+overaller	2			
				+overalls	1			13
	27		9		18		2	56

Av ovanstående morfologitablå framgår att singular s-form är relativt sällsynt. Tre faktorer borde tala för plural form:

- 1) En träningsoverall består av två delar.
- 2) *Overalls* är plurale tantum i engelskan.
- 3) En naturlig semantisk parallell utgörs av andra pluralia tanta som betecknar liknande klädespersedlar, t.ex. *byxor*, *kalsonger* och *pyjamas* (s. 64f.).

Med plural betydelse finns 15 *s*-belägg och 5 *er*-belägg. Eftersom singular med få undantag (däri inbegripet även förledssammansättningarna) har *s*-lös form förefaller det som om *-s* fungerar som plural. **PB** *overallsen* synes dock förutsätta en singularform med stamslut på *-s*.

Eftersom nomenet är utrum innebär det ett formsammanfall mellan **SB** och **PB** (s. 128). Med avseende på de ovan angivna faktorerna 1 och 3 finns onekligen goda betingelser för formsammanfall vid detta nomen. SAO10–12 har slopat *s*-plural som sekundärt alternativ.

Att *overall* ibland de svenska pluralallomorferna har antagit just *-er* beror säkert på sluttrycket (s. 87).

Adjektivbelägget *overallad* är ett exempel på att participbildning kan förekomma trots att motsvarande verb (**overalla*) veterligen ej existerar.

D: Något överraskande finns *overall* belagt först 1930 i materialet (s. 193).

		10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM	overall	–	–	9	11	13	19	4	56
LEM	overallad	–	–	–	–	1	–	–	1
	{overall}	–	–	9	11	14	19	4	57

Overhead

Import: overhead ADJ/ADV.

Lexica

- SuL: **Overhead service**; serve ovanifrån, overhead serv (212:tennis).
 NFS: **Overhead**, *tennist.* är en även på svenska stundom använd beteckning på slag, vid vilka bollen slås, när den befinner sig högre än spelarens huvud, t.ex. smash och hög volley.
 Avis: **Overhead**: descriptive of that kind of stroke where the racket is held or moving above the head (259:tennis).
 NEO: **Overhead** ej i sportbetydelse.
 SAOL_{11–12}: **Overhead** ej i sportbetydelse.

Belägg

FÖRL:

1) I volley- och overheadspelet presterade han förbluffande saker (DN 3-1-30;10:2). 2) Han hade en beundransvärd repertoar med de relativa svagheterna i serven och overheadspelet (DN 26-1-30;12:3).

Kommentar

M: Endast belagt i förledssammansättningen *overheadspel*.

SD: Ovanstående 2 DN-belägg från januari 1930 är de enda exemplen på *overhead-*. *Smash* torde numera ha totaldistribution med avseende på 'slag över huvudet' i tennis.

Då en tennisserve endast i extrema undantagsfall utföres under huvudhöjd saknas i praktiken anledning att betona dess normala karaktär av slag över huvudet. Behovet av ett sammanfattande begrepp för *serve* och *smash* förefaller inte att vara trängande. Materialets båda belägg synes kunna misstolkas med hänsyn till betydelsen. I ex. 1 verkar *volley-* och i ex. 2 *serven* inte att vara underordnade begrepp till *overheadspel*. Så gott som alla servar hör som sagt dit och en betydande del av volleyspelet.

Own goal

Import: own goal, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

Avis:

Own goal: descriptive of a goal scored by a player against his own side; abbreviation o.g. (37: fotboll).

Belägg

Own goal (rubr.) Men vad spelar den här own goal som gör mål ideligen ... Det är en gammal historia om killen som brukade titta på de engelska matchresultaten i "Daily Mail" - men inte visste att "own goal" betydde " eget mål" ... Wolverhampton vann på OG, Arsenal vann på OG ... Ipswich vann över Aston Villa på O.G: (DN 26-1-60;7-8).

Kommentar

M: Böjning har ej belagts.

D: Endast belagt i ovanstående exotiska belägg (s. 187). *Självsmål* är den total-distributiva beteckningen på företeelsen att göra mål i det egna laget målbur.

Pace

Import: pace, NOM och pacemaker, NOM.

Avledning: pacea, V.

Lexica

SuL:

Pace-setter→**pace-maker**; farthållare, dragare, pacemaker, "hare" (72).

AS:

Pace ... men har senare kommit att beteckna såväl den fysiska som psykiska fördel man under en tävl. kan dra av att ligga bakom en

farthållande konkurrent. Man talar sålunda om att få el. ge p., och ordet anv. även som verb (försvenskad stavning pesa); att p. någon, att hjälpa någon att hålla eller driva upp farten.

Pace-maker, även (amer. *pace-setter*) den som ger pace åt någon, ofrivilligt eller enl. överenskommelse. Det senare förekommer bl.a. inom cykelsporten, vid stayeråkning i form av motorpace ...

NEO: **Pacemaker** subst. -n, *pacemakrar* el. - 2/2 deltagare i hastighetstävling som (under loppets inledande skede) ligger främst i fältet och håller uppe farten {SYN. **farthållare, hare 2**} HIST.: sedan 1891.

SAOL₁₁₋₁₂: **Pacemaker** -n pl. = el. enl. eng. böjning. - draghjälpsgivare vid löpning o.d. farthållare .

Belägg

Pace

SO: 1) ... flera intressanta cykellopp, därvid den kända åkaren Tage Carlsson kommer att efter motorpace slå de nuvarande svenska rekorden ... (DN 6-9-10;6:6). 2) ... gjorde en ypperlig jämn och behaglig pace (IB 20-9-20;558:2). 3) Tack vare rekordmastern – om nu ett rekord satt med sådan pace kan bli godkänt ... (AB 24-9-30;10:2). 4) Lägg dig lugnt och stilla bakom ett hjul och drag fördel av att få pace (IB 4-9-40;6:4). 5) Poul Petersens pace (han sam med drygt hälften av sträckan, vilade så några minuter och hoppade på nytt i för att pacea mot slutet ... (IB 18-9-40;1:5). 6) Gunnels rekord är märkligt såttillvida som hon satte det utan ringaste pace, ja IFK-flickan har väl aldrig haft så långsamt "sällskap" vid en rekordsimning tillförne (DN 22-9-40;17:3). 7) Man bör komma ihåg den svenska lagledningens oftast fina pace åt sina mannar och det är många goda råd som kommer från "Preven" och Co (DN 2-9-60;21:6).

SB: 8) ... hade god nytta av den hårda pacen (IB 30-1-11;2:2).
FÖRL: 9) ... nu skulle äntligen Svängis få en värdig pacekamrat - trodde man, men glädjen blev kort, ty Svängis och Bosse hade inte haft sällskap mer än en knapp kilometer förrän ... (IB 4-9-40;6:3).

Pacea

INF: 1) Att för ständigt låta medtävlare paca sig är en väsentlig fördel (IB 8-9-10;4:2). 2) Calle Lindeström skulle pacea sin unge klubbkamrat (IB 10-9-30;16:2). 3) Se Pace ex. 5! 4) Längsta handicapen har bästa löparen - näst scratchmännen förstås - detta därför att han skall kunna pacea ända fram till mållinjen (IB 11-1-50;2:2).

PRET: 5) Poul P paceade åter Hveger! (rubri i IB 18-9-40;1:5).
PERF PTC/SOU: 6) Kellerman förmådde ... sina 800 meter ... (opacead) ... (IB 3-9-30;7:2).
PERF PTC/SB: 7) Det motorpaceade banmästerskapet gick som vanligt ... (AB 7-9-30;2:4). 8) Motorpaceade loppet å 1609 meter med flygande start som Tage Carlsson allena absolverade ... (DN 8-9-10;5:5).
PERF PTC/SON: 9) ... under ett motorpacat lopp ... (IB 2-1-60;7:4).

Pacemaker

- SO: 1) Man får alltså bevittna den ganska ovanliga situationen av en rekordhållare som pacemaker åt en konkurrent åt en noteringen (IB 1-9-30;6:2). 2) Vi hade nämligen in till Enköping en motorkö bakom oss på cirka ett par kilometers längd, och den fungerar ju som en utmärkt pacemaker, levererande både vindskydd och fart ... (DN 8-9-30;14:1). 3) Göran Backlund hotade det svenska släggrekordet ... får han rekordchans på nytt med finnen Veirilä som god pace-maker (IB 20-9-40;4:1-2). 4) Till pjäsen hör att de startade tillsammans med Sälen- Janne och i honom fick de en pace-maker som hette duga. Säkert är att de även utan denna draghjälp hållit sig framme (DN 7-1-60;16:1).
- SB GEN: 5) Paillard nappade först sin pacemakers bakhjulsrulle ... (IB 24-9-30;5:2).
- PO: 6) ... behöft någon som kunnat hjälpa upp den alltför långsamma takten. Björn Zander och Anton Nilsson hade här haft en mission att fylla såsom "pacemakers" (AB 11-9-10:2:4). 7) ... hade hon två manliga Aarhussimmare som pacemakers (AB 31-1-40;18:1).
- PO GEN: 8) ... deras pacemakers motorer ... (IB 24-9-30;5:2).

Kommentar

G: 10-talsbelägget infinitivex. 1 och participex. 9 uppvisar <e>-bortfall, medan de övriga beläggen på verbalavledning är bildade med stammen pace + flexionssuffixet -a (s. 23f.). SAOB:s stavningsvariant <pesa> är inte känd.

M: Pace är genus utrum (ex. 2-3 och 8). Bestämd form förefaller vara mycket sällsynt. Plural saknas till följd av betydelsen.

Pacemaker har *s*-morfem i de 3 funna plurala beläggen. Av dessa är 1 genitiv (s. 134). Både det singulara och det plurala genitivbelägget (ex. 5 och 8) finns i samma notis. SAOL₁₀ och NEO försöker lansera *ar*-plural, alternativt *Ø*-plural (SAOB och SAOL₉ och SAOL₁₁₋₁₂ har *Ø*/-s) medan NuO enbart har *Ø*-plural. *Ar*-plural kan knappast stöta på fonotaktiska hinder (-jkr-) men formen **pacemakrar* får troligen svårt att behålla uttalet /ej/ för <a> i -*maker*. Anslutning till -*makare* som i *matchmaker* har ej belagts.

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
pace	32	pacen	1	-	33
pace+	8	-	-	-	8
+pace	9	-	-	-	9
	49	1	-	-	50

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
pacemaker	9	-	pacemakers	2	11
pacemaker+	1	-	-	-	1
pacemakers	1	-	pacemakers	1	2
	11	-	3	-	14

INF	paca	1	pacea	3	4
PRET			paceade	1	1
PERF PTC/SOU			pacead	1	1
/SON	pacat	1			1
/P			paceade	2	2
SUMMA:		2		7	9

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM pace	6	2	13	18	6	3	2	50
LEM pacea	2	–	3	2	1	1	–	9
LEM pacemaker	1	–	5	3	–	1	4	14
{pace}	9	2	21	23	7	5	6	73

Beläggningen är låg med undantag av åren 1930 och 1940.

Par

Import: par, NOM.

Lexica

Sak: **Par** (golf) – is the number of strokes a good player should need to play a hole without mistakes under ordinary weather conditions over the average type of ground, always allowing him two putts on the green.

AS: **Par** ... det antal slag en scratchspelare behöver för att nå banans 18 inslagsplatser plus 36 puttar.

NEO: 2/2 **Par** subst. ingen böjning *det antal slag på vilket en skicklig golfspelare skall kunna slå bollen i ett hål och som anges med 3, 4 el. 5: *par-4-hål, parputt, ... NN klarade hålet på ett slag under* -. HIST.: åtm. sedan 1960.

SAOL₁₁₋₁₂: **Par** ej i sportbetydelse.

Belägg

SO: ... han noterade 41 ut mot par 36 ... fyra under par (DN 29-9-60;29:3).

Kommentar

M: Böjd form har ej belagts och torde ej existera av detta nomen.

D: Materialet innehåller endast ovanstående dubbelbelägg (s. 187).

Partner

Import: partner, NOM.

Lexica

SuL: **Partner**; partner (72); medspelare, partner (213:tennis).

AS: **Partner**, lagkamraten i ett lag bestående av två, förekommande i tennis och liknande spel, golf, ...

- NEO: **Partner** subst. *-n*, plur. - el. *-s* *person (eller grupp) med vilken man samarbetar eller bildar ett par BET.NYANSER: a/c spec. äv. i tävlings-sammanhang (ibl. som tilltalsord): *sparringpartner*. HIST.: sedan 1845.
- SAOL₁₁: **Partner** *-n*; pl. = el. eng. böjn. ... medspelare.

Belägg

- SO: 1) Carlgren hade i Andersson en påpasslig *partner*, som särskilt vid nät gjorde stor lycka ... Möller var bra i första set, som han och hans *partner* hemförde ... (DN 7-1-30;13:2). 2) I herr-double spela Kolmodin-Nilsson ... samt eventuellt Sjöberg med en tysk *partner* (DN 9-1-30;9:3). 3) ... medan fjolårsyttern Bent Lindberg ryckte in och blev *wingpartner* åt Wasberg (DN 22-1-40;13:6).
- SB: 4) Eliaesson vill man gärna sätta en slant på och som *partnern* heter ... (AB 6-9-40;17:2). 5) ... och *backpartnern* Lennart Samuelsson spelade (AB 4-9-50;13:6).
- PO: 6) Samtliga spelare deltaga även i *mixed-double*, med utländska (förmodligen tyska, då några svenskor ej deltaga) *partners* (DN 9-1-30;9:3). 7) Ett stafettlag för *tremannalag* var också arrangerat. Jag hade som *partners* ... (DN 25-1-30;10:7). 8) ... där han spelat ett stort antal matcher mot berömda *partners*, bl.a. Tilden (AB 30-1-30;8:3). 9) ... varför Herman Jonasson med fem, sex *backpartners* ... (IB 15-1-40;9:2). 10) ... och likaså torde man kunna gissa att Tumba-Johansson får Sigge Bröms och unge Sterner till *partners* (DN 17-1-60;25:3).

Kommentar

M:

	SO		SB		PO	PB	SUMMA
<i>partner</i>	98	<i>partnern</i>	15	<i>partners</i> b)	31	–	144
<i>+partner</i> a)	33	<i>+partnern</i>	6	<i>+partners</i>	1	–	40
		<i>partnerns</i>	2				2
	131		23		32	–	186

a) Varav 9 belägg på *sparringpartner*, b) Varav 23 belägg på *sparringpartners*.

Ø-plural, som är den enda i NuO och SAOL₁₀ upptagna formen, och som dessutom är primärt alternativ i SAOB, SAOL_{11–12}, NEO och Ill, har ej belagts i materialet, där samtliga 32 plurala belägg har *s*-form (s. 97f.). Sammansättningen *sparring partner* har därav 23 *s*-plurala belägg.

Fonotaktiska skäl (/–rtnr-/ lär omöjliggöra *ar*-plural. PB (*-na* i SAOB, SAOL₉ och Ill) är säkerligen mycket sällsynt.

SD: *Partner* synes ej i svenskt idrottspråk kunna användas i betydelsen 'medspelare' (SuL) ifråga om fotboll o.d. annat än i inskränkt bemärkelse om enhet inom laget (såsom två spelare på samma wing i ex. 3, ett lags två backspelare i ex. 5 och 9 eller de tre spelarna i samma ishockeykedja i ex. 10). Med undantag av ex. 7 och 10 (där två personer betecknas som *partners* till en tredje) avser *partner* alltid den ene i ett tvåmannalag eller annan enhet av två personer (i ex. 4 åsyftas de två längdhopparna i ett friidrottslag). Påpekas bör att *partner* i ex. 8 betyder 'motståndare', alltså

motsatsen till den annars gängse innebörden. Det är här med SAOB:s formulering frågan om 'person med vilken man utför något' som leder över i denna skenbara motsats. Vid dubbelspel i racketidrotter (tennis ex. 1 och bordtennis i ex. 2 och 6) har *partner* total distribution (s. 216) men inom lagsporter förekommer varians med *lagkamrat*, *medspelare* o.d.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM partner	–	2	30	34	45	32	11	154
LEM sparring partner	–	–	25	1	3	2	1	32
{partner}	–	2	55	35	48	34	12	186

Pass

Import: pass, NOM.

Avledningar: passa, V, passande, NOM, passare, NOM och passning, NOM.

Lexica

SuL: **Pass**, distribution, delivery; passning, pass n, framlägg n, framspelning, matning, avleverering (160:fotboll).

Pass (the ball) v, despatch, deliver; passa, mata, spela bollen till ngn, lägga en passning, servera, avleverera, giva (160-1).

AS: **Passa**, bollspelsterm ... att spela bollen (pucken) till en medspelare.

Web: **Pass**, v.i. *in sports*, to make a pass. n. *in sports* a) an intentional transfer of the ball, puck etc. to another player during play.

NEO: **Pass** subst. *-et*, plur. -, best. plur. *-en* 6/6 (i ett fåtal uttr.) passning (sportjargong):*målet gjordes av NN på - från ON*. HIST.:sedan 1906.

Passa verb *-de -t* Subst.:**passande**, **passning** 6/6 spela över boll el. puck (till medspelare) i lagspel, t.ex. fotboll el. ishockey:*NN passade till ON som stod fri* HIST.:sedan 1901

Passning subst. *-en*, *-ar* 2/2 boll el. puck som spelats iväg (av en spelare) för att nå ngn medspelare i lagspel som fotboll, handboll, ishockey m.fl.:*passningsspel*, ... *en fin - som ställde honom helt fri*. HIST.:sedan 1935.

SAOL₁₁₋₁₂: **Pass** ej i sportbetydelse (SAOL₁₂:5/5) (bollsport) passning 2/2 (SAOL₁₂:1/4) **Passa** *-ade* spela boll till medspelare.

Passning *-en -ar* s.

Belägg

Pass

SO: 1) Marcell gav fram en långpass (IB 23-1-20;44:4). 2) ... ett intetsägande speluppstoppande bakåtpass (AB 14-9-50;13:5). 3) ... drog upp pucken och sände in ett pass (DN 7-1-60;14:2). 4) På Lars-Görans eget pluskonto kom nu ett smart mål och ett målgivande pass. Stisse sköt två fullträffar medan Uffe plussades för passning till en av dessa (DN 4-1-70;22:1).

- SB: 5) ... och inte hade annat än slå till för fullt på långpasset från vänster (DN 7-1-30;14:1).
6) Vi såg Valok starta framåt i en lucka när passet kom (IB 4-9-50;2:2).
- PO: 7) Forwardskedjan använde sig uteslutande av kortpass (IB 2-9-20;506:3). 8) Han skall försörja två farliga gossar ... med fina pass (IB 1-9-50;10:3). 9) Hans fintningar och hans pass är perfekta (AB 6-9-50;15:2). 10) Han svarade för ... ett par målgivande pass (DN 9-1-60;14:3). 11) ... gjorde tre mål och lika många s k målgivande pass (AB 22-1-70;26:1).
- PB: 12) Forwards höll bollen bättre och såg sig för i passen (IB 16-1-50;9:4).
Passa
- INF: 1) I allmänhet bör de passa till centern eller sin ytter, men de få ej glömma bort att en snabb passning till motsatta vingen ofta är av stor effekt (IB 19-9-10;2:1).
- PRES: 2) ... går Köpings vänstersida ner, passar över till h.y. (IB 5-9-10;1:4). 3) Dom små passar och fintar stup i ett (AB 23-9-40;16:5).
- PRET: 4) Endast 5 minuter efter det spelet åter tagit vid, passade högeryttern Nyman öfver halva plan (IB 8-9-10;3:3). 5) ... ända till mållinjen, varifrån han passade bakåt till Lehtinen (DN 29-9-30;18:3). 6) ... Fölet Berndtsson, som med halvvolley passade bollen i huvudhöjd (IB 9-9-60;11:1).
Passande
- SB: ... det myckna bakåtpassandet och sidpassandet (AB 24-9-40;14:5).
Passare
- PB GEN: Det är till 99 procent de båda millimeterpassarnas mål (AB 25-9-70;37:4).
Passning
- SO: 1) En passning från vänsterinnern emottogs av högerinnern (IB 8-9-10;3:3). 2) Se Passa ex. 1! 3) ... efter en rush på vänstra flygeln ... avslutad med regelrätt passning (DN 12-1-20;8:3). 4) En "cross passing" över fältet - och så var det färdigt (IB 17-1-30;8:3). 5) ... spelare med blick för spelet, som kan slå iväg en krosspassning på 25-30 meter (DN 21-9-60;21:1-2). 6) Se Pass ex. 4!
- SB: 7) ... därför bäst att centra före passerandet af sista backen och om möjligt göra passningen efter marken (IB 19-9-10;2:1).
- PO: 8) ... då vindstilla rådde, som ej generade svenskarnas genomgående höga passningar, ... (IB 8-9-10;3:4). 9) Bastin hade matchens två första målchanser på passningar från Jack och Hulme ... (DN 26-1-30;12:6).
- PB: 10) Det var ... de blixtsnabba, säkra passningarna, som ställde danskarnas spel något öfver svenskarnas ... (IB 8-9-10;3:4).
11) ... svårt med att få rätta farten på passningarna (IB 18-9-50;508:2).
- FÖRL: 12) Det finns intet lag som ... i alla detaljer tillämpar det skotska mark- och kortpassningsspelet som de (DN 2-9-20;12:4).

Kommentar**M:**

SO		SB		PO		PB		SUMMA		
pass	32	passet	1	pass	9	passar	1	passen	1	44
pass+	3									3
+pass	11	+passet	1	+pass	14			+passen	1	27
	46		2		23		1		2	74
					24					

SO		SB		PO		PB		SUMMA
passande	1	passandet	2		–		–	3
+passande	3	+passandet	6					9
		+passandets	1					1
	4		9					13
	–		–		–	+passarnas	1	1
passning	396	passningen	56	passningar	220	passningarna	73	745
passnings+	42							42
+passning	92	+passningen	5	+passningar	41	+passningarna	8	147
+passing	1							20
+passnings+	20	passningens	1					1
						+passningarnas	1	1
	551		62		261		82	956

Att *pass* vanligen är neutrum är förklarligt mot bakgrund av att det uppfattas som en Ø-avledning på verbstammen (s. 55) och normalt böjs som neutrer på konsonant (s. 90). Genus utrum finns endast i 20-talsex. 1 men förutsätts indirekt i 50-talspluralen *passar* (ex. 9).

Beläggen med bestämdhetsallomorfer är påfallande få. Likaså är det frapperande att nomen *agentis* endast finns tillfälligt. I basketboll är *are*-avledningen *passare* frekvent på grund av att taktiken att en viss spelare har detta lemma som beteckning för sin viktiga roll som speluppläggare.

					SUMMA
INF	passa	51			51
PRES	passar	10	passas	1	11
PRET	passade	95	passades	6	101
SUP	passat	11	passats	1	12
PRES PTC	passande	9			9
PERF PTC SOU	passad	2			2
SUMMA		178		8	186

SD: *Passning* är betydligt vanligare än *pass* och frekvenskillnaden märks framförallt i bestämd form. Drygt 75 % av beläggen för *pass* hänför sig till *ning*-avledningen. I det exotiska 20-talsex. 4 finns unikt *ing*-avledning i en nominalfras med engelskstavad ordfogningsförled och citattecken. Det finns ingenting i den fonetiska strukturen som skulle hindra *pass* från att ha totaldistribution eller i varje fall hög frekvens. Det verkar som om *pass* tillkommit relativt sent och det har framför allt inte fått någon nämnvärd frekvens förrän omkring 1950. *Pass(ning)* är det allmänna ordet medan bl.a. SuL:s synonymer *framspelning* och *matning* jämte *centring* (se s. 279.) innebär

subkomplementära varianter angivande riktning och funktion hos vissa typer av passningar. SuL:s engelska synonymer saknas helt.

Från och med 1940 är beläggningsen nästan konstant. Möjligen vågar man bedöma siffrorna för stamavledningen *pass* som tecken på att denna ökar i relation till *ning-*avledningen.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM pass	1	3	5	–	20	12	33	74
LEM passa	7	15	26	48	38	27	25	186
LEM passande	–	2	1	6	1	2	1	13
LEM passare	–	–	–	–	–	–	1	1
LEM passning	33	81	136	178	170	202	157	957
{pass}	41	101	168	232	229	243	217	1231

Pep talk

Import: pep-talk, NOM.

Lexica

NEO: **Pep talk** subst. ingen böjning, neutr. *uppeldande prat inom en grupp inför en svår uppgift av tävlingskaraktär e.d.; särsk. i sportsammanhang: *deras - gick ut på att motståndarlaget bestod av rena nybörjare.* HIST.: sedan 1965.

Belägg

SO: 1) Pep talk av "Fiskarn" (rubr) Sa "pepsnackare" Eriksson (DN 19-1-70;24:2). 2) Brynäs var väl inte ... heltänt för matchen, allt pep-talk till trots ... (IB 21-1-70;11:1). 3) Grånade brobergsledaren Ingvar Wasberg höll "pep-talk" med sina grabbar ... (DN 25-1-70;22:4). 4) ... utan utförsvararnas pep-talk hade det kunnat sluta illa ... grabbarna hjälpte mig hela tiden ... småpratade och uppmuntrade mig (AB 4-9-70;33:2). 5) Vi behöver minsann ingen pep-talk. Publiken tänder oss till tusen (AB 17-9-70;40:1).

FÖRL: 6) Kanske använder man "Kabbens" hot om stryk i pep-talk-arbetet (DN 29-1-70;40:1).

Kommentar

M: Böjning har ej belagts. Genus är neutrum i ex. 2 och utrum i ex. 5 (s. 60). I ex. 1 har nomen *agentis* bildats med svensk efterled.

D: Samtliga belägg har anförts ovan och som synes är alla från 1970 (s. 200).

Pick-up

Import: pick-up, NOM (V + ADV).

Lexica

NEO: **Pickup** subst. *-en, -er* ej i sportbetydelse.

SAOL₁₁₋₁₂: **Pick-up** ej i sportbetydelse.

Belägg

PO: Nyléns allround, Liljas ”amerikanska kyssar”, Everlöfs volleys och Wigerts pick-ups karakteriserade det hela (DN 7-1-10;6:6).

Kommentar

M: Sammansättningen har erhållit *s*-plural (s. 96) trots att sista sammansättningsleden utgörs av en partikel.

D: Belägget är unikt och betydelsen har inte kunnat beläggas i ordböckerna (s.187).

Play off

Import: play off , NOM (NOM + ADV).

Lexica

Web: **Play off** 3/3 in *games* , to break (a tie) by playing once more.

NEO: **Play-off** subst. *-et* , plur. -, best. plur. *-en* *avslutande, avgörande tävling mellan ett fåtal lag (eller enskilda tävlande) som kvalificerat sig efter en längre serie särsk. i ishockey. HIST.: sedan 1975.

SAOL₁₁₋₁₂: **Play-off** s. oböjl. slutspel efter seriespel; *ett p.*

Belägg

SO: ... från ”play off” om Stanley Cup, proffsens stora succé ... Stanley Cup, proffslagens slutspel ... (IB 29-1-60;2:4).

Kommentar

M: Ej belagt i böjd form.

SD: *Play off* är en kanadensisk ishockeyterm som betecknar avgörande av ett mästerskap i form av en särskild slutspelsserie för de bästa lagen. Belägget är unikt i materialet och lexemet är sent inlånat i Sverige, dock som synes ej så sent som NEO anger.

Point, the ≈

Import: the point , NOM (DET ART + NOM).

Lexica

SuL: **Point (of the chin)**, button, hakspets (245:boxning).

Avis: **Point** 2/2 :that area of the head between the chin and the ear (94:boxning).

OEDS: **Point** B/D 1/11 g/h The tip of the lower jaw; the spot on which a knock-out blow is dealt.

Belägg

SB: 1) ... att Grafström, ilsket tränad ”up to the point” kommer till Amerika (AB 8-1-30;7:1). 2) ... hann inte undan med hakan, kvickare än tanken satt en perfekt höger rakt på ”the point” och den skånska

kolossen stöp i golvet som om han hade kommit i beröring med en högströmsledning (IB 16-1-50;4:2). **3**) ... och den enorma stoppstöt som följde tog mitt på "the point" (IB 20-1-50;10:2).

Kommentar

M: Materialets 3 belägg har den fristående engelska artikeln *the* (s. 124).

S: Nyansskillnaden i betydelsen mellan å ena sidan SuL:s och OEDS:s och å andra sidan *Avis'* definitioner kan ej verifieras i beläggen. Ex. 2 synes dock kunna passa in på SuL och OEDS. Det är förklarligt att lexikonförklaringarna skiljer sig från varandra. Inga bestämda gränser finns mellan ansiktsdelarna *haka* och *kind*. I ex. 1 är det inte alls boxningsbetydelsen som är aktuell. *The point* är här tydligen en ellips för *the point of maximum* el.d.

D: ex. 1 är svenskt och ex. 2 återger amerikanska förhållanden. Då endast 2 boxningsex. finns – med 4 dagars mellanrum – är det rimligt att anta att *haka* (i varians i ex. 2) eller *hakspetsen* normalt ersätter *the point*.

Polo

Import: polo, NOM-

Lexica

- SuL: **Polo**; polon (77) - **Water polo** (game); vattenpolo n (194 och 198).
 NFS: **Polo** är beteckning för två olika bollspel, ett till häst, hästpolo, och ett i vatten→vattenpolo.
 Avis: **Water polo** :a team game (7-a-side) (301).
 NEO: **Polo** subst. -n ibl. -t *(kortform) typ av bollspel (till häst, till cykel eller i vatten) om hästpolo, cykelpolo el. vattenpolo HIST.:sedan 1886.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Polo** 1/2 -t s. Bollspel.

Belägg

- SO: 1) ... äro båda distriktsmästare i polo (DN 8-1-30;12:3). 2) För ruffigt i polo (rubr i DN 21-9-40;13:6).
 SB: **3**) ... då "vattenpolon" åter började (IB 22-9-20;559:4). **4**) ... då vattenpolot skulle börja ... som triumferade i fem grenar, därav polot (DN 22-9-40;17:3-4). **5**) ... har polon alla chanser bli en publiksport (AB 16-9-50;11:4). **6**) ... inte gärna ha någon nytta av att studera t.ex. brottning - utom för polot förstås (AB 6-1-50;16:1-2). **7**) Vattenpolons allsvenska (DN 28-9-50;14:2). **8**) ... vilket domarspel vattenpolon utvecklats till (IB 21-9-60;5:5).
 FÖRL: **9**) Det hela avslutades med en vattenpolomatch (DN 2-9-10;8:5). **10**) Frankrikes pololandslag hit i sommar? (Rubr i DN 31-1-30;15:4).

Kommentar

M: Genusfördelningen i SB är jämn (6 utrala och 6 neutrala belägg). Då plural knappast, trots NuO:s uppgift, lär existera, förekommer ingen påverkan på genusvalet från pluralallomorfer. Idrottsgrensparalleller talar entydigt för utrum medan

ordstrukturen gynnar neutrum på grund av stamslutet på vokal (s. 59). SAOB (utg. 1954) har primärt utrum ("stundom") och anger neutrumsformen *polot* som "mera tillfällig" medan SAOL₁₂, NuO och Ill enbart uppstår neutrum. SB-beläggen är fåtaliga.

SO		SB		SUMMA
polo	59	polon	2 polot	4 65
polo+	163			163
+polo	134	+polon	3 +polot	2 139
+polo+	59			59
		+polons	1	1
	415		6 6	427
			12	

SD: Då hästpolo ej utövas i Sverige ersättes *vattenpolo* ofta av ellipsen *polo* (ex. 1–2 och 5–6) (s. 158). Med den elliptiskt betingade variansen är distributionen total (s. 216). Inte minst i förled (såsom i ex. 10) är ellipsen frekvent. Den kronologiska fördelningen är påfallande jämn.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{polo}	25	56	94	53	69	73	57	427

Pool

Import: pool, NOM.

Lexica

- SuL: **Pool**; tippning (77).
 OED: **Pool Betting** . The collective stakes of a number of persons, who each stake a sum of money on one of the competitors in some contest the proceeds being divided among the backers of the winners.
 AS: **Pool betting**, vadhållningssystem där spelobjektet utgöres av ett antal av vederbörande arrangör angivna matcher, bland vilka vadhållaren äger utvälja visst antal, för vilka utgången skall angivas.
 NFS: **Tippning** ... Utom stryk- och siffertipsen har Tipstjänst ett *pooltips* enligt den ursprungliga engelska tävlingsformen.
 Ill: **Pool**, grupp av matcher som man tippar vid pooltips.
 NEO: **Pool** subst. *-en, -er* 4/4 grupp (av likvärdiga lag) vid större tävling e.d.: *grundserien i ishockey-VM:s A-grupp är f.n. indelad i två -er.*
 HIST.: trol. sedan 1960-talet.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Pool** ej i denna sportbetydelse.

Belägg

- SO: 1) Pool 1 Pool 2 Pool 3 Pool 4 Pool 5 (IB 4-9-40;9:5). 2) ... den högsta engelska tipsvinsten ... det var inte på det omtyckta Treble chance utan på en s k poängpool (DN 15-1-60;20:3). 3) ... alla skall möta alla i en pool. Skall alla spela i en pool ... (DN 27-1-60;17:4-5).

FÖRL: 4) Rätt pooltips (rubr i DN 30-9-40;17:3). 5) Pooltipset (rubr i DN 10-1-50;14:3). 6) De resterande matcherna på pooltipset (DN 4-9-60;35:1-3).

Kommentar

G: NuO:s alternativa stavning <pol> har ej belagts.

M:

SO	
pool	64
pool+	164
pools+	1
+pool	1
SUMMA	230

Eftersom endast SO finns i materialet saknas där belägg för pluralen *pooler*, vilken förekommer i de tämligen sällsynta fall då plural av detta ord aktualiseras.

SD: Med undantag av dubbelex. 3 är simplexbeläggen alltid, såsom i ex. 1, delrubriker i tipsresultattablåer. AB Tipstjänst startade sin verksamhet 1934, vilket förklarar att ordet *pool* i materialet först finns belagt 1940. Avsaknaden av belägg 1970 beror på att pooltipset då ersatts av en likartad tipsform vid namn *poängtips*. Den vanliga användningen av nomenet fram till dess var som förled till *-tips* såsom i ex. 4-6. Betydelsen i ex. 1-2 är den av III angivna medan *pool* i ex. 3 inte alls avser tips utan är synonymt med *grupp*. I denna betydelse torde *pool* numera i stor utsträckning ha ersatt *heat*, speciellt ifråga om lagsporters kvalificeringstävlingar.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{pool}	-	-	-	86	53	91	-	230

Pro

Import: pro, NOM, professional, NOM och ADJ, professionalist, NOM och professionist, NOM.

Avledningar: proff(s), NOM, proffseri, NOM och proism, NOM.

Lexica

SuL: **Professional** n & a, pro; yrkesman, professionell (idrottsman), pro-idrottsman, proff, pro (78).

NFS: **Professionell sport**: En professionell idrottsman, i dagligt tal kallad proff eller pro, tidigare även professionist, är en idrottsman, som tävlar för betalning eller utövar yrkesmässig instruktörsverksamhet. Motsatsen är amatör.

NEO: **Pro**- förled 3/3 professionell: *proboxning*; *progala*. HIST.: sedan 1930.

Professionalism subst. *-en* det att vara professionell och därmed ha viss grad av skicklighet o.d. BET.NYANS: spec. ifråga om idrottsman det att ta emot betalning för tävling o.d.: *anklagelserna för - kom alldeles före hennes fjärde OS*. HIST.: sedan 1898.

Professionell adj. -t 2/2 som utför ngt yrkesmässigt som äv. kan utföras amatörmässigt; ofta med bibetydelse av skicklighet o.d: *en ishockeyspelare*. HIST.: sedan 1839.

Proffs subst. -et, plur. - best. plur. -en *person som professionellt utför ngt särsk. om idrottsman:*proffs*cyklist ... till den viktiga landskampen kallade förbundskaptenen hem -en; bli - i utlandet. HIST.: sedan 1924.

SAOL₁₁₋₁₂: **Pro-** i sms. professionell pro-boxare -boxning -gala.

Professionalism -en yrkesmässigt utövande av sport m.m.

Professionell ej i sportbetydelse.

Proffs -et äv. -en s. professionell idrottsutövare.

Belägg

Pro

SO: 1) Prissumman är 5000 kr till bäste pro (IB 30-9-70;10:4).

FÖRL: 2) Se proff(s) ex. 22! 3) De aktiva vilja ej proklass (rubr i DN 14-1-30;9:7). 4) Det är tydligen inte roligt att vara prospelare i det soliga Spanien (DN 29-1-30;13:3-4). 5) Engelska prolagen spela som vanligt första fiolen i orkestern (DN 17-1-60;12:4). 6) ... en pro-am-tävling ... Pro-am är en tävlingsform som blivit mycket populär i USA (IB 30-9-70;10:4).

Professional

SO: 1) En golfspelare står fullständigt frågande inför den underliga uppfattning som inom andra idrotter förbjuder en amatör att starta med en professional (IB 1-9-30;7:2). 2) Nu väntar han närmast på att bli 17 år, så att han kan få jobb som "full time professional" (DN 15-1-60;20:4).

PO: 3) Våra amatörlöparens led glesna alltmer och gång efter annan får man höra talas om sportsmän som antingen blivit professionals eller slutat upp med sin sport (DN 24-9-10;8:6). 4) Äro statister professionals? (rubr i IB 26-1-20;47:2). 5) ... och Sydafrikas under kriget upplärda och utvecklade halvprofessionals kommo segerrikt från ... (IB 1-9-20;503:3).

SOU/SO?: 6) Walker har för en intervjuare framhållit att han inte anser det ligga någon förnedring i att bli en professional ... (IB 19-9-10;4:2). 7) Det var Walkers första lopp som professional ... (IB 2-1-11;4:1).

SOU: 8) Hr Jim Smith ... innehar titeln av dansk professional tyngdviktsmästare (DN 28-1-10;8:5). 9) ... om professional fotboll (IB 22-9-20;561:5).

Professionalist

SB: 1) ... maskerade professionisten ofta tar mer betalt än den riktige professionalisten (IB 24-9-20;565:2).

PO: 2) ... för professionalister (IB 17-9-20;551:5).

Professionalist

SO: 1) Sydafrikanen C. Hefferan, som numer är professional slog nyligen engelsmannen ... (IB 2-9-10;4:2).

- SB: 2) Se professionalist ex. 1! 3) Ena dagen läser man att Ballangrud absolut inte bör få möta den finske professionisten (IB 3-1-30;6:2).
- PO: 4) Rivalerna, vilka som bekant äro professionister ... (AB 30-1-20;11:2).
- PB: 5) Professionisterna gå naturligtvis alldeles fria (DN 17-1-30;12:4).
Proff(s)
- SO: 1) Och Ever Hammer (svenska namnet Edvard Hammar) som blev proff (IB 8-9-20;526:5). 2) ... måste man antingen bli *proff* eller - för att säga samma sak på ett mera humant sätt: specialträna (IB 3-1-30;11:3). 3) Om jag blir svensk mästare någon gång ... så blir jag proffs mesamma (IB 3-1-30;11:5). 4) Den svenske boxaren Edvard Hultgren, som inte skurit några större lagrar som proffs i Amerika (DN 21-9-30;16:3). 5) ... samt i sin åtsmitande tröja och korta byxor verkade mer italiensk proff ... (IB 30-9-40;10:3). 6) Som amatör och nybliven proff var han en mycket lovande tungviktare (IB 23-1-50;3:1). 7) Sveriges genom tiderna yngste proffs, ... (IB 25-9-50;5:1). 8) ... som reguljär proffs spelade ... (IB 2-1-60;7;2-3). 9) Cliff Ryan, 32, gammal proffs, ... (IB 25-1-60;12:3). 10) Kaj Hansen ... till Sverige som dansk exproffs (AB 11-1-70;32:1). 11) ... det har sina risker för ett proffs att bli ett exdito (DN 8-9-70;27:3-4). 12) ... men han får träna som en proffs (IB 30-9-70;2:3).
- SB: 13) ... nyblivne Spanienproffset Torbjörn Jonsson (DN 11-9-60;27:4). 14) Kommer Frankrikeproffset Yngve Brodd att göra comeback ... (AB 25-9-60;16:2-3). 15) Frankrikeproffset Yngve Brodd är till 90 procent klar ... (AB 26-9-60;23:1). 16) Svenska proffset Yngve Brodd (DN 26-9-60;13:1). 17) ... fotbollsproffset Ove Kindvall (AB 20-1-70;33:1-2). 18) ... efter finaltriumf över proffset Rosie Casals (DN 23-1-70;18:7). 19) När f d proffset och landslagsmannen Torbjörn Jonsson (AB 1-9-70;32:1).
- PO: 20) Låt oss förlora med heder i Antwerpen hellre än försöka vinna genom "proffs" (IB 23-1-20;45:4). 21) Däremot skulle t.ex. Gelbord och hela hans personal vara proffs (IB 26-1-20;47:1). 22) Cykelstyrelsen röstade enigt för proklass. Independenterna bli "proffs" i all idrott (rubr i DN 13-1-30;9:7). 23) Degerfors har däremot tycke av engelska eller kontinentala proffs ... (IB 30-9-40;10:3). 24) Dåligt underrättad är gamle vännen Dan Ferris om svenska förhållanden då han tror att vårt basketlag är proffs (IB 2-1-60;10:4). 25) ... i form av något eller några utlandsproffs (DN 14-9-70;22:2).
- PO GEN: 26) ... medan det är oviss med våra Italienproffs medverkan (DN 13-9-60;21:4). 27) ... beslut att medge kanadensiska proffs' medverkan (IB 7-1-70;12:2).
- PB: 28) Om cyklisterna nödgas gå hur skall man då förfara med t.ex. fotbollsproffsen? (AB 15-1-30;9:1). 29) ... att de svenska proffsen skulle utvecklas ännu mera (IB 8-1-40;6:4). 30) ... högre gager åt proffsen, som sporrar till hårdare träning (AB 6-1-60;28:6).
- PB GEN: 31) AIK-arna hade svårt att möta "proffsens" svåra skrubollar (IB 31-1-30;6:4). 32) Stanley Cup ... proffsens stora trofé (IB 29-1-60;2:5-6).

FÖRL: 33) Han tillämpade strängt engelska proffvanor på svenska amatörer ... (IB 10-9-20;529:5). 34) ... drog uppmärksamheten till sig, inte minst för sin drivna stil innehållande ett och annat "proffsgrepp" (DN 7-1-30;12:4). 35) ... att även proffsboxningen rymmer en del sportighet (IB 29-9-50;7:6).

Proffseri

Tyskland har ju ditills ståndaktigt hållit amatörfronten gentemot det kontinentalta proffseriet (IB 3-9-30;10:1).

Proffsk

SBIM: ... det nuvarande halvproffska och snuskiga systemet (IB 17-9-20;547:1).

Proism

SB: ... den föreningslivet och sportintressena förkvävande proismen (DN 14-1-30;14:2).

Kommentar

G: Kortformen *proff(s)* skrivs med ett undantag med dubbelteckning av <f> (s. 37f.).

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
pro 1	-	-	-	1
pro+ 213				213
+pro+ 1				1
215	-	-	-	215
professional 9	-	professionals 10	-	19
-	professionalisten 1	professionalister 1	-	2
professionist 1	professionisten 2 +professionisten 1	professionister 3	prof-isterna 2	8
			prof-isternas 1	1
1	3	3	3	10
				246

SO	SB	PO	PB	SUMMA
proff 6	proffset 4	proffs 179	proffsen 91	390
proffs 110				6
proff+ 6				607
proffs a) 607				93
+proffs 17	+proffset 16	+proffs 43	+proffsen 17	22
		proffs 1	proffsens 21	6
	+proffsets 2	+proffs 1	+proffsens 3	
746	22	224	132	1124
proffseri 2	proffseriet 1			3
	proismen 1			1

a) Därav 1 belägg, stavat <prof(s)>

Pro som simplex finns endast inom golfsporten (ex. 1 och 6). Som förled är *pro* dock allmänt mycket frekvent, möjligen företrädesvis med exotisk betingning som i ex. 5. *Pro* är nämligen den engelska och amerikanska kortformen, medan *proff(s)* är en inhemsk bildning.

Proff(s) har som synes endast ett fåtal belägg i SO med *s*-lös form (12/746) och det är alltså befogat att ordet normalt är en *s*-avledning med böjning efter 5:te deklinationen, d. v. s. med Ø-plural (s. 90f.).

Utral kongruensböjning finns i några undantagsfall (ex. *proff* 5–6 och *proffs* ex. 8–9 och 12 och dessutom finns bestämdhetsböjning vid adjektivisk beteckning för manlig person i ex. 13. Å andra sidan förekommer SB med neutral bestämdhetsallomorf endast 1960 och 1970. PB *-en* finns redan 1930. SAOL₁₁:s alternativa SB-form *proffsen* är inte känd. Även kvinnliga idrottsutövare får som *proffs* neutrum (ex. 18). Till följd av att neutrum är allmänt finns ej förutsättningar för andra pluralallomorfer än Ø.

Genitiv uttrycks med Ø i ex. 26 och med apostrof i ex. 27 (s. 131 och 133).

Adjektiviskt förefaller *professionell* vara allenarådande och med undantag av ett kuriöst ex. på *proffsk* – i starkt pejorativ kontext – har några försök till adjektivavledning från kortformen *proff(s)* ej kunnat iaktas i materialet.

Professional har *s*-form i sina 10 plurala belägg i analogi med *international* (s. 87).

SD: *Proff(s)* har tillsammans med de etablerade avledningarna *professionalism*, *professionell* m.fl. totaldistribution (s. 216).

Professional, *professionalist* och *professionist* saknar beläggning i materialet efter 1930 (s. 189). Den markanta nedgången 1940 såväl för *pro* som för *proffs* beror på att världskriget avskärmade Sverige från den utländska professionella idrotten (bl.a. förekom den engelska professionella fotbollen endast i starkt reducerad utsträckning) (s. 206). Fördubblingen 1970 speglar den stora ökningen av yrkesmässigt bedriven sport, inte minst i Sverige.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM pro	–	–	60	14	104	24	13	215
LEM professional ADJ	1	1	–	–	–	–	–	2
LEM professional NOM	6	8	3	–	–	–	–	17
LEM professionalist	–	2	–	–	–	–	–	2
LEM professionist	1	6	3	–	–	–	–	10
LEM proff(s)	–	18	131	21	226	245	483	1124
LEM proffseri	–	–	1	1	1	–	–	3
LEM proffsk	–	1	–	–	–	–	–	1
LEM proism	–	–	1	–	–	–	–	1
{pro}	8	36	199	36	331	269	496	1375

Promote

Polysemi: promotor, NOM.

Avledning: promotorskap, NOM.

Lexica

SuL: **Promoter**:promotor (79 och 246:boxning).

AS: **Promotor**:arrangör av prof. idrottstävlingar, företrädesvis boxningsmatcher.

Avis: **Promoter**:a person who initiates and arranges boxing matches, especially professional (95).

- NEO: **Promotor** 2/2 person som arrangerar tävlingar för professionella idrottsmän särsk. proffsboxare. HIST.: sedan 1921.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Promotor** -n -er s. ... arrangerar av tävlingar för professionella idrottsmän.

Belägg

- Promotor*
- SO: 1) ... promotor Jeff Dickson, vilken skarpt klandrats ... (AB 19-1-30;3:5). 2) Promotor Arnesjö, Göteborg, bevistade årsmötet, och Göteborgsboxarna voro i övrigt representerade genom fullmakter (DN 5-9-30;19:4). 3) ... att som promotor arrangera boxgalor (IB 1-1-70;2:3).
- SB: 4) Promotorn Jeff Dickson anser i likhet med många andra ... (DN 27-1-30;11:5). 5) Det hade vi inte lyckats med om inte friidrottspromotorn Svenne Strömberg legat i London ... (AB 19-9-60;16:1).
- PO: 6) Man kan med skäl fråga sig om hela denna hög av managers, promotors ... osv är nödvändig (IB 15-1-30;5:1). 7) ... de stackars fåtaliga proffs-fightare och promotors som finnas (IB 5-9-30;2:4-5). 8) Det är inte endast lömska promotors ... som ta varje chans att skoja upp den stackars boxaren (IB 15-9-30;9:1). 9) Nu träder också hrr boxningspromotors fram (AB 21-1-50;12:2). 10) ... de promotorer som en gång haft honom på sitt program (IB 27-1-50;2:3).
- PB: 11) ... nu kunna promotorerna ej mera få fatt på tungviktare (IB 9-9-30;7:2).
- FÖRL: 12) Jag skall ägna mig åt promotorjobbet ... (IB 29-9-50;5:4).
- Promotorskap*
- SB: 1) Jack Fugazy skulle ju ha stått för promotorskapet (AB 10-1-60;12:6).
- SB GEN: 2) Promotorskapets vandrande från man till man (IB 15-1-30;6:1).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
promotor	53	promotorn 38	promotors 17 promotorer 1	promotors 1 promotorerna 1	111 31
promotor+	31	+promotorn 23 +promotorns 1		+promotorerna 1	33 1
+promotor	9				
	93	62	17+1	1+2	176
promotorskap	1	promotorskapet 6 promotorskapets 2	-	-	7 2
	1	8			9

Det engelska nomenet *promoter* har genom attraktion från det redan väletablerade *promotor* givit detta lexem en ny idrottslig betydelse i svenskan (inom sporten fanns tidigare simpromotor). Formen *promoter* är ej känd i svenskt idrottsspråk. SAOB anför *er*-plural utan angivande av alternativ. Denna plural som är den enda förekommande i icke-idrottslig betydelse finns som synes i 3 belägg varav 2 PB,

medan majoriteten – 18 ex. – har *s*-plural trots att ordet inte är en *er*-avledning (s. 96). Denna vanliga avledningstyp har dock i hög grad influerat böjningen av *promotor*. Till *s*-pluralen bidrager förmodligen att *promotor* främst förekommer ifråga om boxning och tillsammans med flera *er*-avledningar såsom *manager*.

S: N:s definition ('ekonomisk ledare för sportsmän') synes bättre passa in på *manager*. Det förhållandet att några kända svenskar (framförallt boxaren Ingemar Johanssons manager Edvin Ahlqvist) innehaft uppdrag både som manager och som promotor kan ha lett till begreppsförvirring. Utomlands har dessa båda funktioner enligt gällande regler icke tillåtits vara förenliga hos en enda person.

D: Inom den professionella boxningen har *promotor* totaldistribution (s. 216). I överförd bemärkelse kan nomenet någon gång användas om annan idrottsgren (t ex. fri idrott i ex. 5). *Matchmaker* kan tillfälligt tjäna som synonym till *promotor* (s. 222). Den låga beläggnings 1940 beror sannolikt till största delen på att den professionella idrotten under kriget dels var reducerad, dels endast i ringa utsträckning fanns inrapporterad till svensk press (s. 206).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM promotor	–	3	44	7	58	45	19	176
LEM promotorskap	–	–	4	–	–	5	–	9
{promotor}	–	3	48	7	58	50	19	185

Puck

Import: puck, NOM.

Avledningar: pucka, V, puckande, NOM, puckare, NOM och puckning, NOM.

Lexica

SuL: **Puck**, "rubber"; puck, gummitrissa (202:ishockey).

Ice hockey player, "puckster"; ishockeyspelare, "puckare" (201)

Avis: **Puck**: the round flat disc that is struck in ice-hockey (249).

NEO: **Puck** subst.: -en -ar *hård, svart gummitrissa som används i ishockey. HIST.: sedan 1920.

Puckare subst. - n äv. *puckarn*, plur. -, best. plur. *puckarna* *ishockeyspelare (vard.; numera mindre brukl.). HIST.: sedan 1952.

SAOL₁₁₋₁₂: **Puck** -en -ar s. ishockeytrissa.

Pucka -ade v. vard. spela ishockey. -are -ar[e]n pl. -are.

Belägg

Puck

SO: 1) ... ytterligare en puck i Panterburen (DN 17-1-50;14:4).

SB: 2) ... sätta igång spelet genom att släppa ned pucken mellan klubborna (bildtext i DN 8-1-30;11:4-5). 3) Centern J. Larsen var en snabb herre och fick ofta pucken med sig (DN 13-1-40;13:1).

PO: 4) ... och hade det velat sig ordentligt kunde det stänkt in ytterligare ett antal puckar bakom Kurre Karlberg i Götakassen (DN 14-1-50;12:1).

- 5) Och dessutom har klubben ligans sämsta försvar, 125 insläppta puckar (AB 9-1-60;10:3).
- PB: 6) ... och puckarna med jämna mellanrum ... duggade in i Forshagakassen (AB 23-1-60;15:2).
- FÖRL: 7) ... utmärkta som puckbehandlare ... (IB 15-1-60;10:1-2).
Pucka
- INF: 1) ... och lär flygets gossar pucka (bild i AB 21-1-50;12:3).
- PRET: 2) Efter att ha konstaterat detta ställde vi kosan till Kristineberg, där det ishockeypuckades (DN 29-1-40;16:4). 3) ... medan Lars-Erik Lundvall puckade (AB 5-9-60;16:5-6).
Puckande
- SO: 1) ... Djurgårdens berömda ishockeymaskin tycks ha kommit i olag efter allt landskampspuckande (AB 14-1-60;10:1-3).
- SB: 2) ... och när jag kom tillbaka hit i höstas var det dags att börja puckandet (AB 22-1-50;16:1). 3) Puckandet kommer onekligen litet i skymundan i den här stan för bandy och slikt (AB 26-1-50;16:1).
- SB GEN: 4) ... och nu ger jag bandyn på båten för en vecka för att istället som man hoppas skära friska lagrar i ishockeypuckandets svåra konst (IB 29-1-30;9:4).
Puckare
- PO: 1) Ishockeymatchen mellan Gästriklands landskapslag och Sovjets olympiapuckare blev en bedrövlig parodi på ishockey (AB 12-1-60;13:1).
- PB: 2) ... som hade ishockeyspelare i sina lag i någon mån blev lidande därav, i synnerhet som puckarna visade en benägenhet ... (IB 2-1-40;8:1).
Puckning
- SO: 1) Ishockeyn vinner anhängare i hela landet. Nyligen var det premiär i Göteborg och här en bild från puckning i Skåne (IB 15-1-40;11:4-5).
- SB: 2) Puckningen vinner terräng (rubr i IB 4-1-40;4:4). 3) Skall han räkna med att gå långt som sprinter bör han nog lägga av puckningen (AB 25-9-60;16:2).

Kommentar

G: Stavningsvariant saknas (**pack* blockeras t ex. säkert mycket effektivt av att det finns ett etablerat svenskt nomen (trots att det har annat genus) med en helt annan och dessutom mycket pejorativ betydelse. Svenskt läsuttal kan förutsättas ha förekommit redan från första inlåningstillfället (s. 28).

M:

SO		SB		PO	PB	SUMMA		
puck	59	pucken	269	puckar	34	puckarna	11	373
puck+	104							104
+puck	9	+pucken	4	+puckar	5			18
	172		273		39		11	495
puckande	1	puckandet	3					4
+puckande	2							2
		puckandets	1					1
		+puckandets	1					1
	3		5					8
puckare	7		–	puckare	18	puckarna	9	34
puckar+	18		–					18
+puckare	4			+puckare	6	+puckarna	7	17
						puckarnas	2	2
						+puckarnas	2	2
	29		–		24		20	73
								SUMMA
SO		SB						
puckning	4	puckningen	6					10
pucknings+	1							1
		puckningens	1					1
	5		7					12
								SUMMA
INF pucka	2	PRET puckade	1	puckades	1			
			2					4

Inget enda belägg ger antydning om engelska morfologiska regler. Samtliga plurala belägg har *ar*-plural (s. 76). Avledningssuffixen *-are* och *-ning* saknar alternativ och *puck* företer alla tecken på fullständig anpassning efter svenskt böjnings- och avledningsskick.

S: Verbet *pucka* har alltid betydelsen 'spela ishockey'. Den av SAOB upptagna vardagliga betydelsen 'slå en puck med en ishockeyklubba' är ej känd.

D: *Puck* har totaldistribution som simplex (s. 218). Trots att ishockeyn kraftigt har ökat sitt spaltutrymme har avledningarna till *puck* ej fått högre frekvens utan en viss motsatt tendens kan märkas, speciellt för *puckare*, som dock är tidigare belagt än vad NEO uppger. Variation kan ibland skönjas: *Puckande* ex. 1, *puckare* ex. 1–2 och *puckning* ex. 1. Någon enstaka gång kan tautologiska bildningar förekomma (*pucka* ex. 2 och *puckande* ex. 4). Någon nyansskillnad i betydelse mellan *ande*- och *ning*-avledning verkar inte alltid finnas (s. 154 och 156).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM puck	–	–	8	60	92	175	160	495
LEM pucka	–	–	–	1	1	1	1	4
LEM puckande	–	–	1	2	2	2	1	8
LEM puckare	–	–	–	11	40	15	7	73
LEM puckning	–	–	–	8	3	1	–	12
{puck}	–	–	9	82	138	194	169	592

Punch

Import: punch, NOM, punch drunk, ADJ (NOM + ADJ (PERF PTC)), puncher, NOM och punching, NOM.

Lexica

- SuL: **Punch**, blow, hit, cuff, drive, also blow; slag, stöt, "råsop" (246: boxning).
Punch-drunk a; slagdrucken, punch drunk (247).
Puncher, hitter, striker: also→boxer; puncher, den som slår (247).
Punching: crisp ≈, snap, sting; hårdhet (i slagen), sting (247).
- AS: **Punch**, anv. i boxningsterminologien för att beteckna slagkraft; man talar om boxare som saknar p., d.v.s. knockoutförmåga. *Puncher*, en boxare med stor slagkraft.
- NFS: **Punch drunk**, slagdrucken, *boxnt.*, säges en boxare vara, som erhållit så många eller hårda slag, att han fått förminskad såväl fysisk som psykisk reaktionsförmåga.
- NEO: **Punch** subst., ingen böjning, *n*-genus *slagkraft (i boxning) BET.NYANS:(boxnings)slag av viss typ. HIST.: sedan 1921.

Belägg

Punch

- SO: 1) ... dock var hans "punch" alltför svag att besvära Taylor nämnvärt (IB 22-1-30;2:3). 2) Slagen verkade inte särskilt snärtiga men framförallt högern landade med god punch (AB 30-1-30;8:1). 3) ... är det nämligen nödvändigt med en tungviktare med god punch, alltså någonting starkt som kommer folk att bli yra i huvudet och ramla omkull (IB 4-1-50;7:3). 4) Det eviga problemet huruvida en god boxare utan en verkligt dödande punch kan stoppa en snabb rushande slugger med dynamit i nävarna (IB 25-1-50;1:2-3). 5) Han har ... en snabb höger med knockout-punch (AB 6-1-60;29:4). 6) De sista fyra gångerna jag mött amerikanska collegemästare har jag slagit ut dem och man säger att jag har riktig punch i slagen (AB 1-9-60;14:4).

Punch drunk

- SOU: 1) Ingen kan komma och säga att H.P. är "punch drunk" – det är väl för övrigt inte mer än två matcher, där han fått lov att ta stryk i större utsträckning (IB 3-1-30;12:2). 2) Punch-drunk och groggy lyckades så Miller få in en slumpartad vänster (IB 15-9-30;9:2). 3) ... få hem den vackre pojken som en gång var vår amatörboxnings stolthet som ett skamfilat ringvrak, punchdrunk och sönderslagen (IB 22-9-30;14:4-5). 4) En boxare som godvilligt tar emot stryk – utan att göra det minsta för att skydda sig – slås snart punchdrunk (IB 23-1-50:3:1).

Puncher

- SO: 1) ... en tekniker och "puncher" som Stribling ... kan norrmannen inte klara sig ifrån utan en del framtida men (DN 9-1-30;9:3). 2) Joe Louis må vara den värste puncher som någonsin stått i en ring (IB 19-1-40;4:1). 3) Conn var en bättre boxare, men Charles är en bättre puncher (AB 29-9-50;11:5).

- SB: 4) Norens goda match och klara utboxning av punchern Chr. Christensen (IB 22-1-60;6:6).
- PO: 5) Denne, som är en av boxningshistoriens värsta punchers i de lättaste klasserna ... (bildtext i DN 8-9-50;14:7-8). 6) Han tog *rätt* mycket stryk i sina matcher av *rätt* måttliga punchers (IB 22-1-60;6:6).
Punching
- SO: 1) Porat klar till punching på boxbollen Paolino (bildtext i IB 29-1-30;5:4). 2) En god sak är att Bertil inte behöver frukta någonting i fråga om punching (IB 19-9-30;5:2).
- FÖRL: 3) Han berättade att han av en motspelare blivit tagen för en punchingboll och denne hade slagit hookar och swingar (IB 12-1-40:8:2).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
punch	12				12
+punch a)	4				4
	16				16
puncher	6	punchern 3	punchers 2	–	11
+puncher	1				1
	7	3	2	–	12
punching	2				2
punching+	1				1
	3				3

a) Däri inräknat 2 belägg på *rabbit punch*.

Punch finns endast i SO och har alltid genus utrum. De 2 plurala beläggen som materialet innehåller på *puncher* (ex. 5–6) har båda *s*-plural (s. 97f.). Fonotaktiskt (/nʃr/) lär nomenet bjuda visst motstånd mot *ar*-plural.

Punch drunk förekommer endast predikativt i SOU.

Punching har *ing*-suffix i de 3 funna beläggen. Den låga beläggnings- och avsaknaden av verb är tillräckliga förklaringar till att *ning*-avledning inte förekommer (s. 156).

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM punch	–	–	6	–	6	4	–	16
LEM punch drunk	–	–	7	–	1	–	1	9
LEM puncher	–	–	6	3	2	1	–	12
LEM punching	–	1	2	–	–	–	–	3
{punch}	–	1	21	3	9	5	1	40

Som vanligt ifråga om boxningstermer finns distributionstoppen 1930. Hälften av beläggen är från detta år. Frekvensen är låg. (*Stor*) *slagkraft* och *hårtsläende boxare* jämte många synonymer till personbeteckningen (se *hitter*, *killer* och *maneater* s. 159, s. 178 och s. 193 !) varierar fakultativt med *punch* och *puncher*. Totaldistribution har däremot *punch drunk* (s. 219). Exotism påverkar sannolikt distributionen (ex. *punch* 1 och 4–6 och *punching* ex. 1 förutom en del belägg på *punch drunk*).

Purse

Import: purse, NOM.

Lexica

Avis: **Purse**: the financial gain earned by a professional boxer from a contest (96).

Belägg

SO: Den franske mästarens manager har enl. senaste meddelande (Central News) gått med på en match mot Dempsey i New Jersey ... för en "purse" av 135.000 dollars (IB 19-1-20;35:4).

Kommentar

M: Ej belagt i böjd form.

D: Det unika belägget är en exotism, för vilken nyhetskällan är angiven (s. 232). För övrigt torde *gage* vara det brukliga svenska ordet för professionella boxares intäkter.

Putt

Import: putt, NOM.

Avledningar: putta, V och puttning, NOM.

Lexica

AS: **Putt** (golf), spel på green med putterklubban; att sänka bollen i hålet.

Avis: **Putt**: to play a ball towards the hole on the green (209; golf).

NEO: 2/2 **Putt** subst. -en -ar *lätt golfslag som får bollen att rulla på marken från ngn punkt på greenen fram mot hålet: *hennes -ar har blivit mycket bättre*. HIST.: sedan 1928.

Putta verb -de -t Subst.: **puttande, puttning** lätt knuffa (till) (vard.). BET.NYANS: spec. utföra putt i golf. HIST.: sedan 1838.

SAOL₁₁₋₁₂: (SAOL₁₂:2/2) **Putt** -en -ar s. slag varmed golfboll puttas.

Putta -ade med lätt slag söka få golfboll att rulla i hål.

Belägg*Putt*

SO: 1) ... eller lyckades med en 15 m putt (IB 2-9-70;25:1).

PO: 2) ... har en skräckinjagande förmåga att sänka s.k. omöjliga puttar (DN 13-9-50;15:2). 3) Även Lennart Leinborn fick 79 som slutresultat, mest beroende på alltför många treputtar (DN 29-9-60;29:3).

Putta

INF: 1) Nicklaus kunde putta eller i varje fall var han synnerligen lyckosam (DN 29-9-60;29:3).

PRES: 2) Nu puttar minst 20 spelare (IB 2-9-70;25:2).

PRET: 3) Bielke puttade inte illa, men fick inte samma resultat (DN 29-9-60;29:3).

Puttning

SB: ... haft svårt med puttningen (DN 13-9-70;26:8).

Kommentar

G: Dubbelteckning av stamslutande konsonant förekommer undantagslöst i *putt* och dess avledningar. Svenskan har här kunnat ansluta sig till den engelska stavningsvariant som stämmer överens med det egna språkets regler (s. 37f.).

M:

	SO		SB		PO		PB	SUMMA
putt	1	putten	1	puttar	3	–		5
putt+	1							1
+putt	2			+puttar	2			4
	4		1		5	–		10
	–	puttningen	1		–	–		1
								SUMMA
INF putta	1	PRES puttar	1	PRET puttade	1			3

Endast *ar*-plural förekommer (s. 77). Det unika verbalabstraktet har *ning*-suffix eftersom verbet *putta* är vanligt. I ordfogning med engelsk efterled finns emellertid *putting* (varje golfbana har t ex. en *putting green*, d.v.s. övningsbana för *puttning*).

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM putt	–	–	–	–	1	1	8	10
LEM putta	–	–	–	–	–	2	1	3
LEM puttning	–	–	–	–	–	–	1	1
{putt}	–	–	–	–	1	3	10	14

Distributionens tidsmässiga koncentration till framförallt 1970 innebär inte att ordet skulle vara sent i vårt språk utan får skyllas frånvaron av golfreportage under tidigare decennier (s. 200).

Rabbit punch

Import: rabbit punch, NOM (NOM + NOM).

Avledning: rabbitpuncha, V.

Lexica

SuL: **Rabbit punch**, blow behind the neck; nackslag (248:nackslag).

NFS: **Rabbit punch** eg. kaninslag, *boxnt.*, förekommer stundom även på svenska som beteckning för det i modern boxning förbjudna nackslaget.

Belägg*Rabbitpunch*

SO: Singer beklagade sig efter matchen över rabbit punch ... (IB 12-9-30;5:3).

Rabbitpuncha

IMP: ... håller en kanin, rabbitpuncha ej för hin (rim i IB 24-1-30;6:1).

Kommentar

M: Verbavledning har gjorts trots att nomenet är en ordfogning (s. 147).

D: Nomenet är exotiskt (s. 231) medan verbbelägget ingår i en tillfällighetsdikt, där avsikten har varit att uppnå en lustig effekt (allusionen till *kanin*).

Race

Import: race, NOM och racer, NOM.

Lexica

- SuL: **Race** competition (80); **Racer** competitor (80).
Race; lopp (381:cykel).
Racing cycle, racing machine; tävlingscykel, racercykel, racer (381)
- AS: **Race** i idrottspråk alla slag av hastighetstävlingar.
Racer, fordon - t.ex. cykel - ... konstruerat företrädesvis för tävl. och hög fart.
- NEO: **Racer** subst. -n, *racrar* el. - *(mest i sms.) fordon för mycket höga hastigheter främst bil, båt el. (motor)cykel; särsk. i tävlingssammanhang: ... *racercykel*. HIST.: sedan 1899.
Racercykel subst. -n *racercyklar* mycket snabb cykel el. motorcykel främst avsedd för tävlingsbruk. HIST.: sedan 1944.
- SAOL₁₁₋₁₂: Racer ej i sportbetydelse.

Belägg*Race*

- SO: 1) Den officiella engelska redogörelsen betecknar loppet som "a good rase" (IB 5-1-20;11:2). 2) ... så fint som SSK:aren åkt i vinter, väntade man ett jämnt race (IB 25-1-50;8:3). 3) Kuppert visade var skåpet skulle stå med ett flott och mäktigt race samt sluttiden 8,42,0 (IB 25-1-60;3:1). 4) Han visste prick hur han skulle disponera sitt race (DN 8-9-70;26:4-5).

Racer

- SO: 1) Halle Janssons tävlingsracer, som han gör 6-dagars på (DN 1-9-40;18:3). 2) ... tog han nämligen sin racer och trampade till Olympiastadion (DN 6-9-60;17:1).
- PO: 3) Tävlingscyklisterna ... hade för dagen ... monterat sina racers med "promenadhjul" och dito styren (IB 25-9-40;8:5).
- FÖRL: 4) Jag bestämde mig omedelbart för inköp av en racercykel, och redan samma år var jag i gång som tävlingscyklist (DN 5-9-30;19:5). 5) När man vet att minsta cykelgli i andra tävlingssammanhang uppträder på racerbåge (AB 17-9-60;16:1).

Kommentar

G: Formen <rase> i ex. 1 är möjligen tecken på bristande kunskap om ordets stavning (tyder i så fall på låg frekvens) men bör försiktigtvis hänföras till tryckfel (s. 41).

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
race	4	–	–	–	4
racer	3	–	racers 1	–	4
racer+	11	–	–	–	11
+racer	4	–	–	–	4
	–	–	–	–	–
	18	–	1	–	19

Race är neutrum (ex. 2–4), kanske under inflytande av det neutrala *lopp* (s. 57). Det unika plurala belägget på *racer* har *s*-plural och de av ordböckerna angivna Ø- och *ar*-pluralerna saknas alltså liksom PB. Det är möjligt att *-ar* försvåras av fonotaktiska skäl /-sr-/ (s. 98). SAOL₁₀ och NEO försöker införa PO *racrar* som primär pluralbildning. Denna form torde emellertid främst kunna ses som en normativ konstruktion.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM race	–	1	–	–	1	1	1	4
LEM racer	–	–	5	7	–	6	1	19
{race}	–	1	5	7	1	7	2	23

Förutom i de 3 beläggen från svensk skridskosport (ex. 2–4) återfinns *race* endast i ett exotiskt citat (ex. 1). *Racer* förekommer i svenskt idrottspråk ej som personbeteckning utan endast om fordon (som simplex endast om tävlingscyklar). I samtliga 3 belägg ovan finns *tävling* och *cykel*, vilket sannolikt bidrager till användningen av *racer* som varians till *tävlingscykel* (s. 221).

Racket

Import: racket, NOM.

Ellips: rack, NOM.

Lexica

SuL: **Tennis-racket, racket**, raquet; tennisracket, racket (217).

NFS: **Racket** är ett i badminton, bordtennis, ... squash, tennis och liknande spel använt slagredskap ...

NEO: **Racket** subst. *-en -ar* *slagredskap i vissa bollsporter särsk. tennis, badminton, bordtennis och squash: *spela med hårt strängad -*: *svinga -en*. HIST.:s edan 1560; 1885 i bet. tennisracket.

SAOL₁₁₋₁₂: **Racket** *-en -ar* s. redskap att slå boll med i tennis m.m.

Belägg

Rack

NUM?O: När vårterminen slutar i juni packar Berndt bt-rack, fotbollsskor och simfenor (AB 26-1-60;13:1).

Racket

- SO: 1) ... skötte sin racket som en hel karl ... vanligtvis råkade komma rätt på motspelarens racket ... (DN 5-1-10;5:1). 2) ... och sin racket behandlade han med en virtuositet som förbluffade (DN 26-1-30;12:4).
- SB: 3) Båda fötterna skall hållas bakom baseline tills racketen träffat bollen (DN 17-1-20;10:1). 4) ... med "penn-greppet" om racketen (IB 27-1-30;6:2).
- PO: 5) ... det stora lugn och den behärskning hvarmed flickorna förde sina rackets (DN 4-1-10;9:5). 6) Fabriken kan leverera omkring 4000 racketar per år (DN 4-1-30;10:4). 7) Racketar, bollar och utrustning för tennis spel ... (DN 21-9-30;3:3 sp bil). 8) De ser ut som om man skulle föreställa sig tennisracketar från stenåldern (DN 25-1-50;16:5).
- PB: 9) ... de röda racketarna (AB 21-1-50;13:5). 10) Införandet av svampen på racketarna (IB 14-1-70;3:4).

Kommentar**M:**

SO	SB	PO	SPO	PB	SUMMA
			+rack 1		1
racket 16	racketen 3	racketar 6	rackets 1	racketarna 3	29
racket+ 12			-		12
+racket 5		+racketar 3			8
33	3	9	1	3	49
		10			

Racket böjs vanligen efter 2:dra deklinationen (12 av 13 plurala belägg i materialet har *ar*-plural och det återstående *s*-plural (1910-talsbelägget ex. 5). Trycket på första stavelsen torde räcka som förklaring till *ar*-allomorf istället för *er*-plural (s. 80f.). I varje fall i talspråk lär neutralt genus förekomma på grund av attraktion från stamslutet *-et*. SAOB har sekundärt SB *racketet* men denna form är för övrigt ej känd.

Kortformen *rack* kan anses som ett exempel på talspråksellips. Eftersom *rack* som neutrum på konsonant har \emptyset -plural är det omöjligt att sluta sig till numerus i det unika belägget; såväl singular (det troligaste alternativet) som plural kan vara tillämplig betydelse i den givna kontextsituationen.

SD: *Racket* har totaldistribution (s. 218). Frekvensen är tämligen låg och någorlunda jämnt fördelad.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM rack	-	-	-	-	-	1	-	1
LEM racket	4	2	13	2	9	6	13	49
{racket}	4	2	13	2	9	7	13	50

Raid

Import: raid, NOM.

Lexica

- Avis: **Raid**: a sudden, quick and unexpected movement by a player towards the opposing goal (40:fotboll).
 NEO: **Räd** el. **raid** subst. *-en -er* *snabbt och överraskande militärt anfall [ej i sportbetydelse].
 SAOL₁₁₋₁₂: **Räd** äv **raid** *-en -er* s. plötsligt anfall.

Belägg

- SO: 1) ... hade äran närvara vid Thörns träningsråd i Ulvsjöterrängen ... (DN 8-9-30;16:1). 2) ... och Grahn, som gjorde en soloraid över halva planen och placerade bollen utom räckhåll för målvakten (DN 9-9-40;16:3).
 SB: 3) Han gjorde den ena raiden efter den andra (IB 17-1-40;8:5).
 PO: 4) NIF-kedjan använde samspel och snabba raider (DN 8-1-40;11:4). 5) ... neutraliserade Bollnäsflyerns räder (IB 15-1-40;2:5). 6) ... och Pontus Widén drog från början uppmärksamheten till sig genom att engagera sig i soloraid mot Örebromålet (DN 23-1-50;15:4).
 PB: 7) Snabbt och finurligt trollade han sig fram på sin kant men kunde tyvärr inte - för dagen? - avsluta raiderna med skott av önskvärd effektivitet (IB 24-1-40;10:2).

Kommentar

G: SAOL₈ och NuO har <raid> som enda uppslagsord (NuO dock med parentetiskt angivande av <raid> såsom "ofta ännu [d v s 1938] använt") medan SAOB, SAOL₉₋₁₂, NEO och Ill har <raid> som sekundär form. I idrottspråket är den engelska stavningen hela tiden dominerande (101 <raid> och 7 <räd>) som framgår av distributionstablån nedan vilken fördelats på de två stavningsvarianterna (s. 29f.).

M: Den enda förekommande pluraländelsen är *-er* (s. 82f.). Genus är undantagslöst utrum.

SO			SB		PO			PB		SUMMA		
raid	17	räd	1	raiden	2	raider	37	räder	2	raiderna	3	62
+raid	27	+räd	1	-	-	+raider	13	+räder	3	+raiderna	2	46
	44		2		2		50		5		5	108
			46						55			

SD: Nomenet *raid* får en klart ökande frekvens år 1940, säkerligen beroende på att ordet då – i samband med det flyghistoriska slaget om England – blev högfrekvent i sin militära betydelse.

Raid har nästan alltid betydelsen 'individuellt angrepp' (*solo-* i ex. 2 och 6 har sålunda tautologisk prägel) i motsättning till samspel mellan flera anfallsspelare (ex. 4), i synnerhet bandyspelares uppåknningar på egen hand brukar betecknas med *raid* (ex. 4–7). Ex. 2 härrör från fotboll och ex. 3 från handboll medan belägg utanför bollsporterna är sällsynta (ex. 1 från orientering). Distributionen är fakultativ till *rush* (s. 223).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<raid>	–	1	5	36	24	25	10	101
<räd>	–	–	1	2	1	1	2	7
{raid}	–	1	6	38	25	26	12	108

Rank

Import: ranking (list), NOM (+NOM).

Avledningar: ranka, V och ranking, NOM.

Lexica

- SuL: **Rank**, rate→also class; placera i rangordning, ”ranka” (81).
Ranking list, ranglista (81 och 248:boxning).
- AviS: **Ranking**:the position, arranged in tabular form, that a boxer stands in relation to other boxers of the same weight (96).
- N: **Ranking list** förteckning över de främsta utövarna av en idrottsgren rangordnade efter årets prestationer.
- NEO: **Ranka** verb *-de -t* subst.: **rankande**, **rankning**; **ranking**:1/2 värdera i förhållande till andra efter grad av skicklighet e.d. särsk. i sportsammanhang:*topprankad*; *han -s som världens främste skidåkare*; *hon är -d etta på den senaste listan*. HIST.: sedan 1949.
Rankinglista subst. *-n rankinglistor* *lista med (framstående) idrottsutövare e.d. ordnade efter uppnådda resultat: *avancerat på -n*; *han ligger trea på den senaste -n*. HIST.: sedan 1949.
Rankningslista subst. *-n rankningslistor* *rankinglista HIST.: sedan 1949.
- SAOL₁₁₋₁₂: (SAOL₁₂:1/3 1/2) **Ranka** *-ade* v. rangordna idrottsmän m.m. placera i rangordning
Rankning *-en -ar* s. till 3/3 ranka **Rankningslista** äv **ranking**.

Belägg

Ranka

- PRES: 1) ... att Argentinas mästare i Sydamerika rankas högre än Brasiliens champions (IB 2-1-40;9:6). 2) ... den förlust som rankar honom bland de sex, sju bästa i världen i år (IB 16-9-70;17:2).
- IMP: 3) Ranka fotballeliten 1959 (rubr i IB 7-1-60;3:5-6).
- SUP: 4) I en New York-tidning i dag återfinns en uppgift om att Patterson skulle ha anklagat National Boxing Association för att medvetet ha rankat ned Ingemar till femte plats ... (AB 23-9-60;18:4-6).
- PERF PTC/ SOU: 5) ”Röde Orms” motståndare Emile Degreef var enligt programmet rankad i serien (AB 21-1-50;11:1).
- PERF PTC/P: 6) Tony Larsson, Toni Borg och Reidar Ljungström är rankade som två, fyra och sexa i Sverige, där de övriga i ranglistans topp ... (AB 28-9-60;16:4).

Rank(n)ning

- SO: 1) ... Odd denna vecka står upptagen som tvåa i Sportsmandens ranking över vinterns norska snabbskinnare (IB 18-1-50;3:4). 2) ...

- norska experter lömsknar till en smula inför en dylik patriotisk "ranking" (IB 20-1-50;3:2). **3)** ... att han kommer upp på svensktennisens 10 i topp då det är dags för ranking i vår (DN 30-1-70;20:6).
- SB: **4)** De som toppar rankingen kommer att få IB:s silverplaketten (IB 7-1-60;3:5).
- FÖRL: **5)** David Halliday, Arsenal's skotske center, har nyligen i en engelsk facktidning gjort upp en liten "ranking list" över Storbritanniens förnämsta fotbollsspelare (IB 17-1-30;8:2). **6)** ... står som nr 9 på både Tildens och Meyers "ranking lists", vilket säger en del om hans kapacitet (AB 22-1-30;7:2). **7)** ... och Värmland halkade ner på en blygsam plats i IB:s "ranking-list" över distrikten (IB 22-9-30;14:3). **8)** För två år sedan gjorde undertecknad upp en rangrulla över landets tio bästa brottare i varje klass. Denna utvisade styrkeförhållandet säsongen 1937-38, men för arbetsåret 38-39 blevo vi på grund av bristande tid icke i tillfälle att komponera en dylik "ranking list" (IB 17-1-40;4:1). **9)** Så är det då full fart på den sjunde IB-omröstningen om 1959 års bästa fotbollsspelare genom vilken IB hoppas kunna få fram en s.k. rankinglista över de 5 bästa svenska spelarna på varje plats (IB 4-1-60;2:1). **10)** Framför sig i rankinglistan har han för närvarande enbart två engelsmän (DN 30-9-60;25:6).

Kommentar

MSD: Endast i 2 fall har SAOL:s *ning*-suffix belagts, båda i simplex (s. 155f.). Ordfogningen *ranking list* har motverkat försvenskning såväl av avledningssuffix som av efterleden *list*. Att identifiering med *lista* ligger nära till hands visar sig emellertid i PO-ex. som 9-10.

Avledningarna *ranka* och *rankning* (verbalavledningen har 2 70-talsbelägg medan *ranking* är enda form 50 och 60) är sena och med inbördes logisk följd. Likaså förefaller fördelningen *ranking list* – *rankinglista* tyda på en utveckling mot ökad assimilering (hybridform istället för lånkompositum).

Fakultativ intravariation finns mellan *ranking list* – *rankinglista* – *rangrulla* (intra-sentensial variation i ex. 8) (s. 226). Morfologisk eskapism, ledidentifiering och viss exotism är bidragande orsaker till distributionen. Av de 17 beläggen på *ranking+* ingår 12 i SB *rankinglistan* och 2 i PO *rankinglistor*.

	SO		SB		PO	PB	SUMMA
ranking	4	ranking 2	rankingen	1	–	–	7
ranking+	18						18
+ranking	1		+rankingen	1			2
			+rankingens	1			1
	23	2		3	–	–	28
		25					
ranking list	7		–		ranking lists	1	8

				SUMMA
INF		–	rankas	2
IMP	ranka	2		2
PRES	rankar	1	rankas	8
SUP	rankat	1	rankats	1
PERF	PTC/SOU	rankad		20
	/SB	rankade		10
	/P	rankade		14
SUMMA		48	11	59

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM ranka	–	–	–	–	7	14	38	59
LEM ranking	–	–	–	–	2	21	3	26
LEM ranking list	–	–	4	2	2	–	–	8
LEM ranking	–	–	–	–	–	–	2	2
{rank}	–	–	4	2	11	35	43	95

Rate

Import: first/second rater, NOM (NUM/NUM + NOM).

Lexica

Avis: **Second rater** : a boxer not of the best class (99).

Belägg

SO GEN: 1) ... för att till gulaschpris försäkra sig om en fransk second raters tjänster (IB 7-1-30;6:3).

PO: 2) Han är nu i farten söka någon annan, lämplig motståndare för Carnera, en uppgift som synes ganska svårlöst, emedan Illinois Boxing Commission enbart accepterar verkliga "first raters" (IB 3-9-30;2:3). 3) Man trodde att när Göteborg äntligen fått upp en del stjärnidrottsmän sådana som ... förutom en verkligt stor stab av second-raters (många på gränsen till eliten) så skulle det publika intresset springa i höjden (IB 12-9-30:9:4).

Kommentar

M: Bestämd form finns som väntat ej vid denna nominalfras. De 2 plurala beläggen har *s*-allomorfer (s. 96 och 101), medan det unika singulara ex. 1 har *s*-genitiv (s. 132).
SD: *First rater* synes ej ha kunnat hävda sig i konkurrensen med de många beteckningarna för 'förstklassig idrottsman'. *Second rater* har lika litet kunnat göra sig gällande mot *andra klassens/rangens* o d. Samtliga 3 belägg härrör från IB 1930 (s. 195).

Referee

Import: referee, NOM.

Lexica

- SuL: **Referee**→also judge, and→chief referee; domare, skiljedomare (83).
 NFS: **Referee**, är en domare som leder en tävling och övervakar, att tävlingsreglerna följas. I Sverige användes termen numera [NFS utg 1943] endast inom golf- och tennissporten.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Referee** -n -r s. överdomare i tennis.

Belägg

- SO: 1) Blott då en engelsk *referee* dömde matchen kunde de kämpande riskera en diskvalifikation (IB 1-9-20;503:2).
 SB: 2) Precis kl. 2 em blåste referenten ingenjör G. Andersson till spel (IB 8-9-10;3:3).

Kommentar

M: Böjd form har ej belagts och plural lär vara ytterst sällsynt.

SD: Av SuL framgår att *domare* i svenskt idrottsspråk vanligen motsvarar *referee*. Inom tennis förekommer *referee* med syftning på överdomaren, vilken har rätt att korrigera matchdomarens beslut. Ex. 1 från 1920 med exotisk betingning är materialets enda egentliga belägg. I 10-talsbelägget ex. 2 har tydligen en sammanblandning (eller ett medvetet försök till försvenskning, vilket i så fall är vilseledande) med nomen *referent* ägt rum.

Record

Import: rekord, NOM.

Avledning: rekordska, NOM.

Lexica

- SuL: **Record**, best mark, best time; rekord (81).
 AS: **Rekord** I idrottsspråket betyder r. ett resultat som inom sitt område överträffar alla tidigare nådda, ehuru i vissa idrottsgrenar även en tangering av gällande r. godkännes som r.; flera personer kan således vara innehavare av samma r.
 OED: **Record** II/IV 5/13 d/d ... *spec.* the best recorded achievement in any competitive sport. Freq. in phr. *to beat or break the record*: to surpass all previous performances.
 NEO: **Rekord** subst. -et, plur. - best. plur. -en **resultat som överträffar tidigare presterade*. och som oftast kan anges i siffror; särsk. i sport-sammanhang: *rekorddeltagande; rekordfart; ... världsrekordförsök ... han slog -et på 100 m med en hundradels sekund ...* HIST.: sedan 1888.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Rekord** -et; pl. =.

Belägg*Rekord*

- SO: 1) Vid 4 mils posten ramlade W. D. Day's amerikanska rekord, satt 1889 (IB 26-9-10;2:4). 2) ... inför drygt 60 000 åskådare, vilket är nytt publikrekord för Highbury (IB 13-1-30;10:3). 3) Som framgår av ovanstående utdrag ur ligatabellen har the Rovers "scoring record" för div I ... (IB 31-1-30;9:5). 4) Tack vare rekordmastern - om nu ett rekord satt med sådan pace kan bli godkänt (AB 24-9-30;10:2). 5) Gunnels rekord är märkligt såtillvida att hon ... aldrig har haft så långsamt "sällskap" vid en rekordsimning tillförne (DN 22-9-40;17:3). 6) ... och lyckas han blir come-backen ett rekord i sin art (IB 2-1-60;7:2-3). 7) USA:s medleykvartett satte världsrekord (IB 3-9-60;10:2). 8) Tre hat tric av samme man i en och samma match torde vara något av ett rekord i den svenska seriefotbollen (AB 12-9-60;11:1).
- SB: 9) Allra mest belåten är jag förstås med 1,000-metersrekordet (DN 25-1-30;10:7). 10) Det dröjer inte länge förrän göteborgskan slår rekordet (DN 2-9-40;15:5). 11) ... hotade svenska släggrekordet ... får han rekordchans på nytt (IB 20-9-40;4:1-2).
- PO: 12) ... till och med jumbolaget Grimsby och notoriskt hemmasvaga Everton ha nämligen bättre "home records" än Mr Chapmans millionlag (IB 7-1-30;9:3). 13) ... touchning av ribban ... inte på något sätt kan bli orsaken till att rekord i höjdhopp underkänns (DN 21-9-60;21:2).
- PB: 14) ... slå de nuvarande svenska rekorden à 1 engelsk mil (1609 m) och 10.000 m (DN 6-9-10;6:6). 15) Man väntar sig att rekorden skola ramla (IB 26-1-20;48:5). 16) .. och flera av de andra deltagarna höll sig uppåt rekorden (AB 21-9-40;16:3).
- FÖRL: 17) ... och i den andra avfärdade Belgien inför rekordpublik Holland ... (DN 1-9-20;12:1). 18) ... och de många snabba knockouts som förekom i Molanders rekordlista ... (DN 5-1-30;12:1). 19) Se ex. 4! 20) Se ex. 11!

Rekordska

- 1) "Världsrekordska" (bildtext i IB 3-9-30;7:2).

Kommentar

G: De exotiska ex. 3 och 12 jämte ytterligare 1 exotiskt singulart belägg är de enda där <c>-stavning förekommer (s. 39f.).

M:

SO	SB	PO	SPO	PB	SUMMA
rekord 1936	rekordet 763	rekord 427	rekord 6	rekorden 95	3228
rekord+ 1339		records 1			1339
+rekord 1870	+rekordet 692	+rekord 324		+rekorden 82	2968
+rekord+ 361					366
+rekords+ 5		rekords 1	rekords 1	rekordens 13	15
+rekords 1	+rekordets 2			+rekordens 10	13
5512	1457	752+1	7	200	7929
+rekordska 1					1

Genus är alltid neutrum enligt samma mönster som *ackord*.

Rekord böjs, med undantag av den exotiska *s*-pluralen i ex. 12, alltid som ett 5:te deklinationens nomen (s. 90). Den alternativa äldre pluraländelsen *-er* (SAOB, SAOL₇₋₈ och NuO) har inte påträffats i materialet. Det är påfallande att – med undantag av en unik, skämtsam tillfällighetsbildning (*+rekordska*) – saknas helt avledningar till detta högfrekventa ord.

SD: Beläggnigen ökar markant från 1920 till 1930 och håller sig sedan på en förhållandevis jämn nivå bortsett från toppen under olympiaåret 1960 (s. 208). Förkortningarna hänför sig nästan uteslutande till 1970.

Rekord har totaldistribution (s. 217). Avvikande betydelse exemplifieras i det exotiska ex. 12 samt i ex. 18 i vilka *rekord* står för 'uppnådda resultat' utan att det innebär att de överträffar andra tidigare uppnådda.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FORK R	–	–	–	–	–	–	104	104
FÖRK rek.	–	–	–	1	5	1	96	103
LEM rekord	250	287	1087	1610	1123	2160	1412	7929
LEM rekordska	–	–	1	–	–	–	–	1
{rekord}	250	287	1088	1611	1128	2161	1612	8137

Return

Import: return, NOM.

Lexica

SuL: **Return**, återslag, return (214:tennis).

AS: **Return** (tennis) anv. som beteckn. på mottagarens återslag på serven.

Web: **Return** 13/13 in tennis., a) a batting or throwing back of a ball b) a ball so returned.

SAOL₁₁: **Retur** ej i sportbetydelse.

Belägg

PO: 1) ... säkra och hårda servereturner. De två gästerna hade dessutom den otrevliga vanan att slå alla servereturner mitt på fötterna ... (IB 29-1-30;11:3). 2) Hans backhandreturner hamnade gång efter annan i nät(1B 4-1-40;4:4).

Kommentar

M: Materialets 3 ex. utgörs av obestämd form plural med 3:e deklinationens pluraländelse *-er* (s. 86f.)

SD: Med få undantag torde *retur* användas i stället för *return*, vilket naturligtvis beror på att *retur* är väletablerat i allmänt språkbruk.

Ring

Import: ring, NOM och ringside, NOM.

Lexica

- SuL: **Ring**, boxing ring, square (roped square); ring, boxningsring (249).
Ring-side; ringside (249).
- Avis: **Ring**: the roped square in which boxing contest are fought ...
Ringside : immediately by, but outside, the ring (97).
- OED: **Ring** 1/2 IV/V 13/18 a/c A space, originally defined by a circle of bystanders, for a prize fight or a wrestling-match; Hence *the ring*, pugilism as an institution or a profession.
- NEO: **Ring** subst. -en -ar 3/4 fyrkantig boxningsarena avgränsad av rep: *ringhörna*. HIST.: sedan 1910.
Ringdomare subst. -n äv. *ringdomarn*, plur. -, best. plur. *ringdomarna* *domare i boxning eller brottning som leder matchen men ofta (särsk. i amatörboxning) inte utför poängbedömning. HIST.: sedan 1920.
Ringhörna subst. -n *ringhörnor* *hörna i boxningsring där tränare etc. finns till hands: *gonggongen slog och boxarna uppsökte sina resp. ringhörnor*. HIST.: sedan 1921.
Ringräv subst. -en -ar *erfaren boxare eller brottare (vard). HIST.: sedan 1923.
Ringside subst. ingen böjning *utrymme nära ringen vid boxningsmatch för åskådare men (vad gäller utrymmet alldeles intill ringen) särsk. för poängdomare, sekunder etc: *sitta vid -; en plats vid -*. HIST.: sedan 1925.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Ring** -en -ar r. för boxning fyrkantig estrad inhägnad med rep.
Ringside -n (-den) (SAOL₁₂: oböjl.) s. åskådarplatser närmast intill boxningsring o.d.

Belägg*Ring*

- SO: 1) Jag satte mig ned vid hans ring för att se sparrandet (IB 22-1-60;6:4).
- SB: 2) ... en kraftig vänstersving, som kastade Andersson halvvägs över ringen (DN 7-1-30;12:6). 3) Hjalmar Palmkvist antrade ringen (DN 25-1-30;10:2). 4) Det är på detta sätt en utländsk "invader" skall börja i USA-ringen för att hastigt bli fördelaktigt känd (AB 25-1-30;7:1).
- PO: 5) ... som synts i skandinaviska ringar (IB 19-1-40;4:3).
- PB: 6) ... de våldsamma sluggerbataljerna i new-yorkringarna (AB 21-1-50;11:2).
- FÖRL: 7) ... svårt att tro honom besitta den benige brittens utomordentliga ringerfarenhet (eller "ring generalship" som engelsmännen säga) (IB 31-1-30;2:1). 8) ... anledning att ägna en eller annan tanke åt mannen i ringhörnan (AB 5-9-60;19:5).

Ringside

- SO: 1) Ett stort rymligt bord alldeles vid "ringside" stod till pressmännens disposition (IB 20-1-30;6:5). 2) ... som jag den kvällen bänkade mig at ringside på Tex Richards berömda arena (IB 29-9-30;5:1-2). 3) ... bland experterna vid "ringside" var man överens om att det var Selångers hittills bästa fiskartorpshopp! (AB 28-1-40;7B). 4) ... såg man en vid ringside placerad figur lösgöra sig från omgivningen och halka sig fram till Gucko Jansson (DN 17-1-50;14:3). 5) Idrottsbladet är representerat "at ringside" vid söndagens ligapremiär i Italien (IB 8-9-50;7:2).
- FÖRL: 6) ... varemot Sporting Lifes och Daily Express' ringsidekorrespondenter taga på sin ed att slaget var för lågt (DN 27-1-30;11:5). 7) I avlöning får soparna ringsidespalats på stolar med ryggestöd (DN 17-1-50;14:3).

Kommentar**M:**

SO	SB	PO	PB	SUMMA
ring 26	ringen 322	ringar 3	ringarna 4	355
ring+ 209				209
+ring 12	+ringen 36	+ringar 1	+ringarna 2	51
+ring+ 1				1
	ringens 7		ringarnas 7	14
248	365	4	13	630
ringside 40				40
ringside+ 10				
ringsides+ 1				11
51				51

Ring är ett väletablerat ord och den nya polysemin påverkar ingalunda böjningen utan nomenet får regelmässigt ar-plural (s. 75). Plural är dock tämligen sällsynt på grund av ordets betydelse. Det är SB som är den frekventaste formen tillsammans med SO som förled (365 resp. 209, tillsammans 574 av totalt 630 belägg). Frasen *äntra ringen* (som i ex. 3) är vanlig och har sannolikt påverkats av engelskans *enter the ring*.

Ringside förekommer vanligtvis i SO i prepositionsfrasen *at/vid ringside*, där svenskan normalt skulle kräva SB i händelse av ett svenskt nomen (t.ex. *på långsidan*). SAOB har dock tillfälligt belägg med *n*-allomorf. I ett fall (ex. 7) finns *s*-komposition medan de övriga 10 förledssammansättningarna har *ringside+* (s. 164).

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM ring	1	51	237	49	139	88	59	624
LEM ringside	–	–	14	4	22	8	3	51
{ring}	1	51	251	53	161	96	62	675

Liksom för övriga boxningslexem är beläggningsen störst 1930, närmast följt av 1950 (s. 204f.). Såväl *ring* som *ringside* har totaldistribution (s. 218). Sekundärt kan *ringside* förekomma om andra sporter än boxning (ex. 1 från brottning, ex. 3 backhoppning, ex. 4 bandy och ex. 5 fotboll, det sistnämnda med citattecken) (se s. 173).

Ringen i ex. 4 har betydelsen 'boxningssporten' och denna metonymiska användning är relativt vanlig. Ex. 7 företer explikationsvarians i ett inquitexotiskt belägg (s. 228 och 232).

Rink

Import: rink, NOM och rinkside, NOM.

Lexica

- SuL: **Ice rink**→rink; skridskobana, skrinnbana (489).
 AS: **Rink**, spelfältet i curling och bowls, ishockey- och skridskobana.
 Avis: **Rink**:the playing surface, covered with ice (250: ishockey).
 NEO: **Rink** subst. *-en -ar* inhägnad isbana för ishockey, curling m.m.: *spola -en*. HIST.:sedan 1921.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Rink** *-en -ar* s. tävlingsbana för ishockey.

Belägg

Rink

- SO: 1) Södra Latin får egen rink (rubr.) ... och har därför byggt en egen hockeyrink på skolgården (DN 19-1-50;16:6). 2) Bandy får sin väl tilltagna plan, ishockeyn sin rink (AB 18-1-60;15:3).
 SB: 3) Och så gör vi ett litet inbrott i ishockeyrinken (AB 3-1-50;11:4). 4) En kedja skall anses vara "förbrukad" för tillfället efter att ha varit inne på rinken i två minuter (DN 7-1-60;14:4-5).
 PO: 5) Vi vill inte ha några kanadensiska fasoner på svenska rinkar (DN 18-1-60;17:1-2).
 PB: 6) Så blir det fart och skådespel på ishockeyrinkarna i vinter (DN 16-9-50;15:5)

Rinkside

- SO: 1) ... som vid flera tillfällen lockade fram applåder från namnen Ingemar, som satt vid rinkside (DN 5-1-60;13:4). 2) I strålände sol och inför 7000 bandyentusiaster vid rinkside (DN 7-1-60;15:2-4).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
rink	7	rinken 36	rinkar 4	rinkarna 4	51
rink+	4				4
+rink	17	+rinken 35 rinkens 3 +rinkens 2	+rinkar 2	+rinkarna 8	62 3 2
	28	76	6	12	122

Rink har enbart genus utrum och *ar*-plural (s. 76).

Rinkside har inte belagts i böjd form även om prepositionsuttrycket *vid rinkside* skulle kräva SB om det hade varit en svensk efterled.

SD: Samtliga belägg med undantag av *rinksida ex. 2* (bandy) avser ishockeybanor. *Rink* har inte belagts tidigare än 1950 och hör till gruppen av nya lån i samband med ökat kanadensiskt inflytande på svensk ishockey (s. 198). NEO har dock ett tidigt (1921) förstabelägg.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM rink	–	–	–	–	13	43	66	122
LEM rinksida	–	–	–	–	–	3	2	5
{rink}	–	–	–	–	13	46	68	127

Road walk/work

Import: road walk/work, NOM (NOM + NOM).

Lexica

- SuL:** **Road walking**, landsväggång (86) – **Road work**; ”roadwork”, träningspromenerande (86).
- AS:** **Roadwork**, träningslöpning på landsväg för att stärka benen och konditionen; uttrycket anv. i synnerhet om prof. boxares förberedelser.
- Avis:** **Roadwork** – physical exercises, particularly of running – both forwards and backwards - skipping, etc. , carried out on the road over fields, etc. (97:boxing).

Belägg

- SO:** *Road walk*
Bachopparna har det sämst ställt utan lämpliga träningskor i bagaget för road walk (DN 27-1-50;15:4).
- SO:** *Road work*
1) ... något har väl hårt road work åstadkommit (bild i DN 21-9-50;13:4). 2) Charles på roadwork med sina sparringar (bildtext i AB 26-9-50;11:1).
- FÖRL:** 3) ... på praktiskt taget alla ’road work’-träningarna (IB 14-1-70;32:3).

Kommentar

M: Till *road work ex. 1* är adjektivattributet kongruensböjt i neutrum. Genus beror säkerligen på semologisk association av efterleden till den svenska motsvarigheten *verk* eller *arbete* (s. 58).

D: *Road walk* ingår i en exotisk rapport från USA (s. 231).

Roadwork har, som framgår av Avis, en särpräglad utformning. Till en dylik kombination av gång, löpning (fram- och baklänges) och rephoppning m.fl. gymnastiska övningar saknas svensk term. *Roadwork* har därför kommit att användas i begränsad utsträckning, i synnerhet exotiskt om amerikanska professionella boxares träning. Materialets samtliga belägg har redovisats ovan.

Round

Polysemi: rond, NOM.

Avledningar: rondare, NOM och rondig, ADJ.

Lexica

- SuL: **Round** also heat; omgång (86) - **Round**; rond (250:boxning).
 AS: **Rond**, del, omgång av tävling, begränsad i tid eller på annat sätt.
 Avis: **Round**: a series of matches in the cup competition, as first round, second round, etc. up to semifinal (41:fotboll).
Round: a stage in boxing contest, usually of three minutes duration (97).
 NEO: **Rond** subst. *-en -er 1/2* avgränsad kampomgång i boxning vanl. på 3 minuter, föregången och/el. följd av en minutlång paus: *utmanaren blev utslagen i sjätte -en*. HIST.: sedan 1919.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Rond** *-en -er* s. ... omgång i boxning.

Belägg

Rond

- SO: 1) ... samt en rond skuggboxning och en rond på sandsäcken (IB 30-1-30;8:1). 2) ... uteslutande matcher i cupens tredje rond (AB 3-1-60;11:3-4 flera ex).
 SB: 3) ... i tredje runden (IB 23-1-11;2:4). 4) med ett väldigt sving mot käken i andra ronden (IB 2-9-20;510:2). 5) Cooper, som på sin tid golvades av Ingemar Johansson i femte ronden (AB 14-9-60;20:1).
 SB GEN: 6) Rondens stormatch, Londonderbyt Arsenal-Chelsea ... (IB 13-1-30;10:3).
 PO: 7) ... och i denna stat tillåtas enligt lag endast "no decision bouts" (uppvisningar alltså) i 8 ronder (IB 19-1-20;35:4). 8) ... att en knockdown måste räknas som minst jämställd med två vunna ronder (IB 1-9-20;503:1). 9) Earl Maestro vann överlägset 6 av 9 ronder (IB 22-1-30;2:3).
 PO GEN: 10) ... att han var villig att gå med på en 15 rounds match ... men kommer att vara stort mer än en enda omgång! "Sex omgångar", sade han, passar Dempsey precis lika bra som femton" (IB 23-1-30;39:4). Antagligen kommer en 20 ronders match i England att ge mer än en 8 ronders match i New Jersey (IB 39:5). 11) ... en 10 rounds match med Billy Miske ... (AB 14-9-20;6:2).
 PB: 12) ... i de två första runderna (IB 23-1-11;2:4). 13) ... och nära nog groggy i en av de första runderna (DN 27-1-30;12:6). 14) Johansen fick in mest, särskilt i andra och tredje runderna (DN 27-1-30;12:6).
 Rondig
 SOU: Dubbelrondig serie ... dubbelrondig allsvensk bandy (AB 18-1-50;10:4).

Kommentar

G: De båda beläggen i IB 23-1-1911 (ex. 3 och 12) har <u>. I 3 ex. (däribland de exotiska 20-talsbeläggen ex. 10–11 finns den engelska digrafen <ou> bevarad. I

samtliga övriga fall återges stavvokalen med <o> såsom i det etablerade svenska nomenet (s. 32).

M: *Rond* har uteslutande genus utrum och *er*-plural och något annat är inte att förvänta med tanke på att nomenet är väletablerat i svenskan (s. 83). Mer än hälften av alla belägg är SB. Exotiskt finns 2 genitivbelägg på *rounds* (i ex. 10 parallellt med *ronders*) (s. 133f.).

SO		SB		PO		PB		SUMMA
rond	301	ronden	1151	ronder	329	ronderna	188	1971
rond+	12	runden	1			runderna	1	12
+rond	34	+ronden	76	+ronder	25	+ronderna	10	145
+ronds+	1			+ronders+	26			
+rounds+	1			ronders	16			28
ronds	5	rondens	41	ronds	1	rondernas	3	66
		+rondens	10	+ronders	11			
				+rounds	1			22
	354		1278+1		407+2		201+1	2244
rondare	1							1

SD: I enlighet med gängse mönster för lexem med huvudsaklig förekomst inom boxningen visar distributionen för *rond* en markant topp 1930 och hög beläggning även 1950 (s. 203). Som boxningsterm har *rond* totaldistribution medan den av Avis definierade fotbolls betydelsen vanligen kallas *omgång*. Ex. 10 (där *omgång* varierar med *rond* i ett boxningsbelägg) utgör ett kuriöst undantag – även vad beträffar den exotiska stavningen av *rond*.

		10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FORK	r.	–	–	11	4	10	3	3	31
LEM	rond	2	91	1023	229	534	207	158	2244
LEM	rondare	–	–	–	–	–	–	1	1
LEM	rondig	–	–	–	–	2	–	–	2
	{rond}	2	91	1034	233	546	210	162	2278

Ropeskip

Import: ropeskipping, NOM.

Lexica

SuL: **Skipping**, skipjumping **rope skipping**; rephoppning (93 och 252:boxning).

Avis: **Skipping**: a training method in which the traditional skipping rope is used to give lightness and ease to movement and to improve breathing (99:boxning).

Belägg

SO: ... vill jag dock giva det rådet att nu under de kommande vintermånaderna öfva sig i s.k. "ropeskipping" d.v.s. att många gånger i följd hoppa öfver ett rep som hålles i handen och svänges öfver

huvudet och rundt och för hvarje gång repet kommer framför fötterna hoppas man öfver det (IB 30-9-10;1:4).

Kommentar

M: Böjning har inte belagts.

SD: Belägget ingår i ett citat av en svensk-amerikan (s. 231) och innehåller en parafraiserande explikation (s. 228). Distributionen är säkerligen en tillfällig exotism; *rep-hoppning* är den normala benämningen.

Rover

Import: rover, NOM.

Lexica

NFS: **Rover**, en som strövar omkring, är i vissa spel, t.ex. australisk fotboll, en spelare som ej har någon bestämd plats på planen utan följer bollen, dit den går.

Avis: **Roving:** typical of a player who does not keep in his traditional position (41:fotboll).

Belägg

SO: 1) En effektiv "rover" (rubr i IB 19-9-60;2:1–2).

PO: 2) Dessa röda rovers och härjare gingo ej till storms efter kalla generalstabskalkyler (IB 2-9-20;508:4–5). 3) ... stjärnor, som i sin "vildaste krafts" dagar för omkring som "vildar" ("rovers"), "titaniskt" men som ... (IB 13-1-60;6:4).

Kommentar

M: Båda de plurala beläggen har *s*-form (s. 97f.).

SD: **ex. 1** avser en svensk spelare, som strövat omkring på planen utan bestämd plats medan **ex. 2** och **3** däremot innehåller *rover* i lexemets grundbetydelse, 'rövare'. Båda dessa senare belägg har svenska synonymer i varians (*härjare* resp. *vildar*). I **ex. 3** explikeras *vildar* med *rovers* och utgör alltså exempel på en omvänd explikation (s. 229).

Ruff 1

Import: rough, ADJ.

Avledning: ruff, NOM, ruffa, V, ruffande, NOM, ruffare, NOM, ruffig, ADJ och ruffighet, NOM.

Lexica

SuL: **Rough play;** rått spel (86).

AS: **Ruff,** otillåtet hårt spel. **Ruffa:** att använda sig av brutala metoder. En match såges vara *ruffig*, när den präglas av ojusta medel.

- Avis: **Rough play**: that characterized by unduly tackling, charging, etc (41: fotboll).
- NEO: (SAOL₁₂:3/3) **Ruff** 2/3 subst. - en el. -et *hårt och regelvidrigt spel i lagbollsport, t ex. fotboll: *frispark för* -. HIST.: sedan 1919.
Ruffa verb -de -t Subst.: **ruffande**, 2 /2 spela hårt och regelvidrigt i lagbollsport, t ex. fotboll -. HIST.: sedan 1917.
Ruffig adj. -t 2/2 hård och ojust om (spelare i) lagbollspel, t ex. fotboll: *en - match*. HIST.: sedan 1924.
- SAOL₁₁₋₁₂: (SAOL₁₂:3/3) **Ruff** -et s. hårt o. regelvidrigt spelsätt o.d.
Ruffa -ade spela hårt o. regelvidrigt.
Ruffighet ej i sportbetydelse.

Belägg

- Rough* ADJ
- SOU: 1) ... af Northampton i en intressant men rough match (IB 2-1-11;2:1). 2) Matchen blir med säkerhet "rough" (IB 27-1-11;3:3). 3) Matchen var mycket trevlig utan tillstymmelse till rough play (IB 17-9-20;554:5). 4) ... att det inte dög att komma med något "rough stuff" emot mig, berättade Tunney (AB 25-9-50;13:1).
- Ruff* NOMEN
- SO: 1) Det hålles hård fart i spelet men utan "rough", och domaren behöver icke ofta gripa in (IB 26-9-10;1:2). 2) ... urartade spelet till rough (IB 16-1-11;2:3). 3) ... att laget ej spelar på långa vägar så vackert som det i Stockholm. Nu är det tyngre, med litet ruff om så påfordras (DN 2-9-20;12:4). 4) Belgiske högerinnern Coppe gjorde sig strax därpå skyldig till ett fult ruff (IB 3-9-20;512:2). 5) ... efter ett göteborgsruff (IB 2-9-70;11:3).
- SB: 6) För ruffet mot Hjelm blåste inte herr Gustavsson ens ... (IB 2-9-40;10:4). 7) ... enligt min mening var det sista ruffet det värsta men blev obesträffat (AB 1-9-60;20:5).
- SB GEN: 8) Att storseriens matcher mer och mer börja gå i ruffets tecken ... (IB 3-9-30;11:1).
- PO: 9) Nu lät han både tydliga hands och uppenbara ruff passera (DN 3-9-30;16:5). 10) Flera ruff förekommo och domaren fick lägga manken till för att hålla spelet inom justa gränser (AB 28-1-40;9:1 sp bil).
- PB: 11) Domaren Carl Beiron från Bollnäs hade inget lätt knog, men höll bra efter ruffen (DN 9-1-50;13:2).
- Ruffa*
- INF: 1) Den judiske mannen gjorde sin debut med att ruffa mot en amris så att frispark följde (IB 6-9-20;19:4-5).
- PRES: 2) Han hårdmarkeras, han tacklas, han ruffas – men ingenting stoppar honom (DN 21-1-60;20:2). 3) Han ruffar, dribblar, blir tacklad ... (DN 19-9-60;21:5).
- PRET: 4) ... därtill ruffades det alldeles rysligt från spanjorernas sida (IB 2-9-20;507:4). 5) Andra halvleken började med att Hallman ruffade mot Dahl ... (IB 8-9-30;12:3). 6) Djajic ruffade omkull Palmér (IB 4-9-50;2:3).

- PRES PTC: 7) ... att om inte klar målchans föreligger ... så bör domaren omedelbart blåsa av och visa ut den ruffande (IB 16-1-50;2:2).
- PERF PTC/ SOU: 8) ... att ingen blev ihjälruffad var tur ... (IB 22-9-30;2:1).
- SUP: 9) Vad slutligen utvisningen angår, så hade Coppe strax förut ruffat nästan lika bra mot Steiner (IB 3-9-20;512:2).
- Ruffande*
- SO: 1) De våra voro med sina tjuvtricks inga änglar, men malmöborna voro värre i sitt burdusa ruffande (IB 24-9-30;8:3). 2) ... det blir ett enda ruffande (IB 25-9-40;6:4).
- Ruffare*
- SO: 1) ”En teknisk småruffare” var tydligen Knutte Nordahls mening (DN 13-9-50;14:1).
- FÖRL: 2) Märket T.T. skrev en gång - jag tror det var 1917 - om ”ruffarlagens ruskiga sammandrabbning” (IB 27-9-50;10:3).
- Ruffig*
- SOU: 1) En synnerligen ruffig och tråkig tillställning (IB 1-9-20;502:1).
- SON: 2) Ruffigt var det så det förslog i kurvorna (IB 3-9-30;7:2). 3) ... genom onödigt ruffigt spel (DN 22-9-30;17:3).
- SBIM: 4) Till det mindre goda intrycket av matchen bidrog det övervägande hårda och ruffiga spelet (DN 1-9-30;19:2).
- B SUPERL: 5) ... man väntar sig olympiadens både snabbaste och ruffigaste match (IB 2-9-20;507:1).
- POS (SON)+ KOMP+ SUPERL: 6) Och inte var det ruffigt. Det var ruffigare mot Nässjö och ruffigast mot Örebro (AB 30-1-50;10:4).
- Ruffighet*
- SB: 1) Vad skall nu ruffigheten tjäna till? (AB 9-1-50;10:5).
- PO: 2) ... det blev en verkligt bister tillställning, fylld av bröstvärmare och andra välkvalificerade ruffigheter (IB 9-1-50;8:5-6).
- PB: 3) ... slog bara ner på de värsta ruffigheterna (DN 22-1-40;12:2).

Kommentar

G: De adjektiviska ex. 1-4 och de nominala ex. 1-2 (samtliga utom det exotiska citatet i adjex. 4 är från 1910-11 och 1920) har bevarat engelsk vokaldigraf <ou>. Eljest skrivs stavvokalen genomgående <u> (s. 28). Den engelska konsonantdigrafen <gh> förekommer likaledes i ovanstående ex. men återges för övrigt med dubbelteckning av <f> (s. 45).

M:

	SO		SB		PO		PB	SUMMA		
ruff	68	rough	2	ruffet	6	ruff	16	ruffen	2	94
ruff+	61									61
+ruff	3					+ruff	4		-	7
	-			ruffets	2		-			2
	132		2		8		20		2	164
		134								
ruffande	2			ruffandet	1					3

SO	SB	PO	PB	SUMMA
ruffare 1	–	ruffare 1	–	2
ruffar+ 2				2
+ruffare 1				1
4	–	1	–	5
–	ruffigheten 1	ruffigheter 2	ruffigheterna 2	5

				SUMMA
INF	ruffa	10		10
PRES	ruffar	1	ruffas 1	2
PRET	ruffade	22	ruffades 3	25
PRES PTC	ruffande	2		2
PERF PTC/SOU	ruffad	1		1
SUP	ruffat	3	ruffats 1	4
	39		5	44
SOU	ruffig	20	rough 2	22
SON	ruffigt	31	rough 2a)	33
SBM	ruffige	1		1
SBIM	ruffiga	10		10
P	ruffiga	2		2
KOMP	ruffigare	4		4
SUP	ruffigast	1		1
/B	ruffigaste	3		3
ADV	ruffigt	6		6
SUMMA	80		4	84
		84		

a) Huvudorden till SON *rough* är *play* och *stuff* (ex. 3–4, det sistnämnda med den neutralt böjda bestämningen *något*).

M: Genus är i materialet undantagslöst neutrum (s. 55). SAOL_{9–11}, NEO, Ill och NuO har primärt utrum medan SAOB har utrum sekundärt. Som neutrum ansluter sig *ruff* till den produktiva gruppen av verbalabstrakter med Ø-avledning av verbstammen och därmed är också Ø-plural given (s. 90). Beläggen ger stöd åt SAOB:s förmodan att substantivering skett av det engelska adjektivet genom förkortning av *rough play* eller utlösning av någon sammansättning med *ruff-*, t.ex. *ruffspel*. I verbex. 2 och 6 är *ruffa* transitivt men detta är mycket sällsynt. Prepositions konstruktionen *ruffa mot någon* (ex. 5 och 9) är däremot vanlig.

Er-avledning saknas helt och *ruffare*, som dock är lågfrekvent, är enda sättet att bilda nomen agentis (s. 150).

Adjektivet är (bortsett från de tidiga *rough* 1–3 och ex. 4, det sistnämnda ett exotiskt 50-talscitat av vad en boxare sade på 30-talet) alltid *ruffig*, till vilket lätt kan bildas en *het*-avledning (s. 154).

D: Distributionen följer en gasklockefördelning med topp 1940, det år då lagsportsreferaten är fylligast (s. 207). Den frekventaste synonymen lär nog *ojusthet* vara. En relativt sällsynt engelsk likabetydande term är *foul* (s. 351).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM rough ADJ	2	1	–	–	1	–	–	4
LEM rough NOM	2	–	–	–	–	–	–	2
LEM ruff	–	5	53	53	34	9	8	162
LEM ruffa	–	5	7	14	13	3	2	44
LEM ruffande	–	–	1	1	1	–	–	3
LEM ruffare	–	–	–	–	4	1	–	5
LEM ruffig	–	2	21	33	18	1	5	80
LEM ruffighet	–	–	–	1	3	1	–	5
{ruff}	4	13	82	102	74	15	15	305

Ruff 2

Import: ruff, NOM.

Lexica

Sak: Rough (golf) - heavy, long grass located to the sides of fairway.
 NEO:3/3 **Ruff** subst. *-en -ar* *oklippt del av golfbana. HIST.: sedan 1898.
 SAOL₁₂: 2/3 2/2 Ruff *-en -ar*.

Belägg

SB: Kristensson förlorade en boll i ruffen (DN 11-9-60;28:6).

Kommentar

G: Se *Ruff* 1!

MD: Golfbetydelsen har genus utrum. Ovanstående belägg är materialets enda (s. 187).

Rugby

Import: rugby, NOM.

Lexica

SuL: **Rugby**, English Rugby, rugger; (engelsk) rugby (166–7: fotboll).
 NFS: **Rugby** är ett fotbollsspel mellan 15- eller 13-mannalag med oval boll ... Spelet är uppkallat efter den engelska internat-skolan Rugby school och kallas ofta i engelsktalande länder **rugger** till skillnad från **soccer** (association football) d.v.s. vanlig fotboll.
 NEO: **Rugby** subst. *-n* *ett lagspel med en oval boll som får sparkas, bäras eller kastas och där spelarna bl. a. får tackla varandras ben med överkropp och arm. HIST.: sedan 1886.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Rugby** *-n* s. engelskt lagspel med oval boll som får bäras, kastas el. sparkas.

Belägg

SO: 1) Det är naturligtvis inte vår vanliga fotboll, utan rugby (IB 5-1-20;9:1). 2) Det är emellertid att märka att det endast är på rugby man

förtjänat dessa pengar (DN 21-1-30;12:2). **3)** ... nämligen det hårda spel, som vi kalla för amerikansk rugby, och som även går under namnet "gridiron game" m.m. (IB 24-9-30;6:2).

SB: **4)** Rugbyn spelar en dominerande roll i den amerikanska universitetsidrotten (DN 21-1-30;12:2). **5)** I England har man fått upp ypperliga kortdistansare framförallt från rugbyn (IB 15-9-50;4:6).

FÖRL: **6)** ... och denne fällde yttern genom att grabba tag i hans fot - rena rugbyacklingen alltså (IB 18-9-50;8:4).

Kommentar

M: Rugby är som andra sportgrensbenämningar genus utrum (s. 61).

	SO	SB	SUMMA
rugby	47	rugbyn 18	65
rugby+	47		47
+rugby	1		1
-		rugbyns 4	4
	95	22	117

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{rugby}	6	13	62	3	13	9	11	117

Hälften av beläggen kommer från 1930. Sporten har endast haft obetydlig utbredning i Sverige och *rugby* har därför i allmänhet exotisk betingning. I överförd bemärkelse används dock *rugby* och *rugby+*, t.ex. *rugbyackling* såsom i ex. 6, ibland om otillåtna attacker i inhemsk fotboll. *Rugby* har totaldistribution (s. 216). *Er-avledningen* *rugger* (SuL och NFS) har inte påträffats i svenskt idrottspråk.

Runner up

Import: runner up, NOM (NOM + ADV).

Lexica

SuL: **Runner-up:** den andra, "runner up" (87).

AS: **Runner up,** betecknar egentligen en tävlande som placerat sig på andra plats men anv. också, ehuru oegentligt, för att beteckna en tävlande, som anses vara en farlig konkurrent till tävlingens presumtive segrare.

Avis: **Runners-up:** the team next to the winners, e.g. the second team in a league championship (41:fotboll).

Belägg

SO: **1)** Blackpool, andra divisionens runners up, har ... (IB 24-1-30;8:3). **2)** Gefle håller på att utveckla sig till en farlig "runner up" för Stockholmslagen (DN 30-9-40;16:3). **3)** Han sprängde sensationellt de tre stora 8.000-poängsgiganterna och ligger trea närmast efter världrekordhållaren Rafer Johnsson och Formosas runner up C K Yang

(DN 6-9-60;15:3-6). 4) Tottenham är favorit till cupsegern med Wolves som runners up (AB 26-1-60;14:1-3). 5) Gösta Lindhs Rynninge har på sistone ryckt fram som dark horse i den värmlands-närkiska div.III-fotbollen, och efter söndagsronden är örebrolaget runner up efter ledande Sunne (IB 14-9-60;7:1). 6) Runner up (rubr) ... MoDo tippades också i god tid som farligaste runner up i slutspelet (IB 14-1-70;17:2). 7) V. Frölunda som i vintras var runner up i slutspelet efter Brynäs (IB 16-9-70;15:1-2).

SB: 8) ... och i synnerhet är "onsdagsklubbens" position stark genom den briljanta målkvoten samt matchen på hand gentemot "the runners up" (IB 20-1-30;10:1).

FÖRL: 9) Skarpaste matchen går i Halmstad som ett slags "runner-up-final" där hemmalaget bör vinna (IB 26-9-30;10:2). 10) Stig Palén i Hammarbyhöjden är glad över runners-up- platsen som man åkte upp tack vare ... (AB 27-9-60;18:1).

Kommentar

M:

	SO		SB		SUMMA	
runner up	12	runners up	2	the runners up	1	15
runner up+	1	runners up+	1			2
	13		3	1		17
	16					

De exotiska ex. 1 och 4 har efter engelsk förebild *s*-form med syftning på singulara ord, i båda fallen klubbnamn som korrelat. Det unika SB-belägget (ex. 8) har likaså ett klubbnamn som korrelat. Detta exotiska belägg har fristående artikeln *the* som bestämdhetsmarkör (s. 130).

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM runner up	-	-	3	4	3	4	3	17

Med början år 1930 finns några få synnerligen jämnt fördelade belägg per år (s. 193). Distributionen är fakultativ, varierande med *andra plats* och synbarligen också med uttryck för 'farlig konkurrent'. Den sistnämnda betydelsen finns i ex. 6 och troligen också i ex. 2 och 4, medan övriga ex. gäller lag eller individuell idrottsman (ex. 3) som ligger på andra plats i en pågående tävling.

Rush

Import: rush, NOM.

Avledning: rusa, V, rushare, NOM, rushig, ADJ och rushighet, NOM.

Lexica

SuL: **Burst (of speed)**, dash, →rush, sprint →also spurt; rush (14).

Rush, burst, dash; rush, framstöt (167:fotboll) -.

Rush; rush (250:fotboll) -.

- Rush**, burst, dash, swoop; göra en rush, rusha (167).
 AS: **Rush** ett indiv. betonat anfall av den spelare, som har hand om bollen (eller annat spelföremål). En viss improvisation förutsättes gärna.
 NEO: **Rusch** el. **rush** subst. *-en -er 1/2* snabb förflyttning över kortare sträcka vid löpning e.d., särsk. som träning, men äv. som moment i fotboll, ishockey etc.: *tränaren beordrade -er*. HIST.: sedan 1901.
 SAOL₁₁₋₁₂: (SAOL₁₂: **Rusch** eller) **Rush** *-en -er* s. rusning; snabb slutspurt; snabbt anfall, t.ex. i ishockey.
 SAOL₁₂: **Ruscha** eller) **Rusha** *-ade* v. göra en rush el. rusher.

Belägg

- Rush*
- SO: 1) Allt emellanåt sticker Uppsala emellan med en rush upp mot motståndarnas mål (IB 5-9-10;1:1). 2) En ytterspelare måste framför allt vara snabb då det är han som i en snabb rush skall föra bollen fram över planen och ned mot motspelarens mål (IB 19-9-10;2:1). 3) ... och innan man visste ordet av hade Uppsala vid en snabb rusch pressat sig till en hörna (IB 9-1-20;14:2). 4) Han sprintade fram i en solorush och sköt i mål (DN 13-1-40;12:2). 5) Han gjorde först en vacker solorusch (AB 31-1-60;17:1).
- SB: 6) ... att rushen avslutas med en precisionspassning (IB 25-9-40;12:1).
- PO: 7) Uppiggade häraf gingo svenskarna till anfall och gång på gång prässade de genom snabba ”rusher” bollen upp till det danska målet (IB 8-9-10;3:3). 8) Amerikanarnas rucher kommo oberäkneligt och voro synnerligen farliga (DN 9-9-20;9:2). 9) Där förekommo sprinterrusher på både 40, 50 och 60 meter, ja 80 med ... (IB 3-1-30;5:1). 10) ... som stoppade upp östersundarens rusher med en rak vänster (DN 18-1-30;12:2). 11) ... lika gärna själv kunde vara skulden genom sina vilda ruscher (IB 22-1-30;2:2).
- PB: 12) Trots förtvivlade ansträngningar från båda sidor blef det inget resultat av de många rusherna (IB 19-9-10;2:4). 13) ... lagspelets triumf över de individuella rusherna (DN 15-1-40;18:1).
- Rusha*
- INF: 1) ... fick en tacksam boll att rusha på. Han skubbade ifrån allt vad försvarare hette (DN 20-1-30;12:2). 2) Det är stört omöjligt att sprinterrusha, när man för kylans skull måste ha ett par overaller på (IB 30-9-60;7:1).
- PRES: 3) En stockholmsytter rushar utmed sidlinjen (IB 19-1-20;33:1).
- PRET: 4) Men så ilsknade yankees till ett tag, rushade iväg över plan med vansinnig fart (IB 3-9-20;512:4). 5) En svårboxad man mot sig, som nöjde sig med att krypa ihop som en igelkott när Andersson rushade (DN 18-1-30;12:3). 6) Arne Magnusson soloruschade väl mycket (IB 8-1-40;10:3). 7) Hon ruschade också i mål på 19,23,7 (IB 9-9-60;12:2).

- PRES PTC: 8) ... rädda med knapp nöd genom att möta den genomrushande van Dort (IB 6-9-20;519:2). 9) ... huruvida en god boxare ... kan stoppa en snabb rushande slugger ... (IB 25-1-50;1:2-3).
- SUP: 10) ... som rushat upp vackert (DN 7-1-30;14:1).
Ruschande
- SB: Ta bort soloruschandet, lägg an mer på lagspel (DN 10-1-50;13:5).
Rushare
- SB: 1) Straffslag följde då den fenomenale rusharen stöp (IB 16-1-50;8:3).
- PO: 2) Bersa Hellström och Eklund hade fullt jobb att stoppa AIK:s rushare i första halvlek (DN 22-1-40;12:1).
Rushig
- SBM: 1) ... och med undantag av den ruschige "Pröjsarn" Nilsson ... gick spelet fram med en långsamhet (DN 30-1-50;16:8).
- SBIM: 2) Elof Johansson var bästa namnet i den rushiga kedjan (DN 2-1-40;15:1). 3) Dess rushiga stil passar till på köpet bättre mot Kanada än mot t.ex. Sverige (DN 9-1-60;13:4).
Rushighet
- SB: Genom åren har vi varit vana vid att se den utmejslade svenska fulländat effektiva stilen brytas mot den tyska rushigheten och den finska hårdheten (AB 31-1-40;19:5).

Kommentar

G: Den engelska <sh>-stavningen är genomförd med undantag av 30 belägg med <sch>. (NEO har <sch> primärt och SAOB sekundärt) och 2 (däribland verbex. 7) med <ch>. De sistnämnda bör väl hållas inom tryckfelmarginalen, medan stavningen <rusch> ju tidigare är etablerad i allmän bemärkelse ('liv, rörelse, verksamhet') (s. 43f.). Stavningsfördelningen framgår av den morfologiska tablån.

M:

	SO		SB		PO		PB		S:A
rush	48	rusch 4	rushen	1	rusher 76	ruscher 11 rucher 1	rusherna 8		149
rush+	7								7
+rush	26	+rusch 4			+rusher 19	+ruscher 2	+rusherna 1 +ruscherna 1		53
	81	8		1	95	14	10		209
	89				109				
rushande	1		+ruschandet	1					1
									1
	1			1					2
rushare	2		rusharen	1	rushare	1			4
	-		rushigheten	1					1

	<sh>		<sch>		<ch>	SUMMA	
INF	rusha	8	ruscha	1		9	
PRES	rushar	2				2	
	rusha	1				1	
PRET	rushade	23	ruschade	6	ruchade	1	30
SUP	rushat	1				1	
PRES PTC	rushande	4				14	
SUMMA		49		7	1	57	
SBM	rushige	1					
SBIM	rushiga	2					
P	rushiga	3					
SUMMA		6					

M: *Rush* har undantagslöst *er*-plural (s. 85). Avledningsproduktiviteten är ett tecken på att nomenet och också verbet är väletablerat. *Er*-avledning är ej känd (s. 150).

S: Betydelsen 'snabb sprinterrusning' (SAOB a/d) är som löpningsterm förmodligen tämligen sällsynt (*rush* ex. 9 och *rusha* 2, båda förstärkta med förleden *sprinter-*). *Slutlopp* (SAOL och E) kan inte sägas vara tillämpligt på något belägg. Från boxning härrör *rush* ex. 10–11 och *rusha* ex. 5 och 9 medan övriga ex. kommer från bollagssporter och för dessa är AS:s definition adekvat (se den intrasentensiella betydelseoppositionen till *lagspel* i ex. 13!). Betydelsen 'fart, kläm, fläkt' som är vanlig utanför idrottspråket kan inte alltid klart särskiljas från ovanstående innebörd. Speciellt adjektivavledningen *rushig* och dess motsvarande nomen *rushighet* torde ofta användas på ett sätt som medger båda tolkningarna, något som är förklarligt då betydelsena ligger nära varandra.

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM rush	11	18	39	51	49	35	6	209
LEM rusa	–	11	15	7	12	9	3	57
LEM rushande	–	–	–	1	1	–	–	2
LEM rusa	–	–	–	1	3	–	–	4
LEM rushig	–	–	–	1	3	2	–	6
LEM rushighet	–	–	–	1	–	–	–	1
{rush}	11	29	54	62	68	46	9	279

D: Distributionen är som bollspelsterm fakultativ till *raid* (s. 223), som dock saknar avledningar. Beläggnigen är tämligen jämn på en måttlig nivå med undantag av 1970 som uppvisar en markant nedgång, vilken påbörjats 1960. Det är möjligt att det speglar en förändrad taktik i bollagssporterna samtidigt som spaltutrymmet har krympt för bandysporten, den gren i vilken rusher främst förekommit.

Schemer

Import: schemer, NOM.

Lexica

SuL: **Scheme**, combine, play together, play with combination; kombinera (168: fotboll).

Belägg

- SO: 1) Det lilla skotska bollfenomenet visar sig match efter match som ligans förnämsta "scheemer" och det är till största delen tack vare honom som de målfarliga skyttarna Lambert och Bastin spelas fram till s.k. givna chanser (IB 29-9-30;14:3). 2) Spelet låste sig för serieledarna, mycket beroende på att kedjans scheemer Björn Fröberg var febersjuk (AB 13-9-60;16:4). 3) Svenska landslaget behöver en scheemer, en framspelare av stora mått ... (AB 30-9-60;18:6).
- PO: 4) Och vad skall man säga om våra andra engelska shemers, framhöll han i samma andetag (DN 3-1-60;18:5).

Kommentar

G: I ex. 2-3 dubbeltecknas stamvokalen gentemot engelskans bruk. Detta torde få betecknas som en hyperanglicism (s. 26). Detsamma gäller utelämnandet av <c> i ex. 4 (s. 44).

SD: *Scheemer* är en mindre vanlig fakultativ variant till *speluppläggare*, *strateg*, *framspelare* (intrasentensliella explikationer i ex. 1 och 3). Ex. 1 och 4 har engelsk proveniens (s. 233). Samtliga belägg har redovisats ovan.

Score

Import: score, NOM, scorer, NOM och scoring, NOM.

Avledning: scora, V.

Lexica

- SuL: **Score**, V; skjuta mål (168) - **Goal-scorer**, scorer, goal-getter; målskytt, målgörare (149;fotboll)
- AS: **Scora** mera sällsynt anglicism för *to score* = att göra mål.
- NFS: **Score** Termen användes i Sverige huvudsakligen i golf och tennis ... göra ett mål. I sistnämnda betydelse användes score ofta i norskan och någon gång även i svenskan ("scora").

Belägg*Scora*

- INF: 1) ... varken Alec eller Chelsea kunde scora - matchen slöt som bekant 0-0 (IB 19-9-30;11:3). 2) ... kedjan kan inte göra mål. Laget har endast släppt in 20 mål ... Men forwards ha endast förmått att scora 11 gånger, medan Hammarby, jumbolaget, gjort 17 (AB 23-1-40;16:2).
- PRET: 3) ... unge Bastin scorade från vänsterinner (IB 13-1-30;10:3). 4) ... scorade med en skalle som ingen målvakt i världen kunde klarat" skriver en engelsk expert (IB 31-1-30;9:4). 5) ... varför Alec som scorade i varje match för Huddersfield och på 4 matcher gjorde 7 mål inte lyckats få fullträff för sin nya klubb (IB 22-9-30;13:2). 6) De bågge yttrarna kunna däremot konsten att fabricera mål. Versyp scorade mot Tjeckoslovakien och få äro de matcher i vilka Bastin icke står för ett eller annat mål (IB 26-9-30;11:2). 7) Han blev dock inte denna omgångs värsta målsyttare; den äran tillkommer Finspångsinnern

Klas "Lommen" Gustafsson som scorade 6 gånger ... (IB 17-1-40;2:4). **8)** KB-målen gjordes av ... Den sistnämnde "scorade" när KB hade Liljedahl utvisad. Frölundas mål svarade ... för (IB 25-1-60;12:4). **9)** Totte Moqvist och Stig Åhman hette de övriga målskyttarna, och för Djurgårdshof scorade cf Bengt Lundblad (AB 7-9-60;19:2).

SUP: **10)** Bland målskyttarna ... vilka med 3 mål vardera bidro till ... Den före skall även ha varit med bland dem som scorat 5 gånger sammanlagt (IB 26-1-40;7:5). **11)** "Lillis" Persson är framgångsrikaste svensk målskytt på Finland sedan 1930. Nio gånger har han scorat på fem matcher (IB 23-9-40;2:5). **12)** ... på två matcher blott göra ett mål och hemföra en poäng. Samtidigt har Milan på dessa matcher scorat 9 fullträffar (IB 23-1-50;8:2).

Score

SO: **1)** USA hade 71-73-70 - och så eventuellt en topscore på Kite. Dagens sannolikt bästa score ... (DN 24-9-70;24:6).

PO: **2)** ... varpå lagets tre bästa scorers varje dag räknas in i den sammanlagda slutsumman (DN 19-9-70;15:6).

Scorer

SO: **1)** Någon framträdande scorer finns tydligen inte, och lustigt nog äro de 5 gluggarna uppdelade på 5 olika skyttar (IB 24-1-40;10:4). **2)** Det var elvans bästa man som tillika var lyckligaste scorer: hi Göte Kohberg som ensam svarade för 8 fullträffar (IB 27-9-40;10:1-2). **3)** ... vi Stig Axelsson (divisionens lyckosammaste scorer med 5 mål) (IB 15-9-50;10:2).

PO: **4)** Ett par märkliga skytteprestationer utfördes i söndagens div. III-matcher. Veckans toppscorers var nämligen ... (IB 13-9-40;9:2-3). **5)** Nu gjorde han fem mål liksom ... De båda var toppscorers ... (IB 14-1-70;15:3).

Scoring

SB: **1)** A-laget rådde med ej mindre än 61 matcher (41-16-4) med den vackra "scoringen" 213-59 (IB 13-1-60;1:1).

FÖRL: **2)** När Huddersfield ... hade de bl.a. en anfallsrörelse som var lika effektiv som ovanlig. Det var deras berömda "goal-scoring"-kombination mellan yttrarna (DN 17-1-30;8:3). **3)** Som framgår av ovanstående utdrag ur ligatabellen har the Rovers "scoring record" för div. I, detta tack vare de senaste veckornas imponerande målskörd (IB 31-1-30;9:5).

Kommentar

G: Den engelska stavningen med <c> är undantagslös (s. 40).

M: *Score* är det enda av materialets nomina som skulle kunna föras till r-plural. Eftersom <e> är stumt bör dock *score* med hänsyn till uttalet rätteligen föras till er-plural (s. 85).

Scorer har s-form i sina plurala belägg (s. 96f.).

Scoring har ej belagts med *ning*-suffix trots den relativt höga verbfrekvensen (s. 155f.). Stamslutet *-r* har inte heller samma benägenhet till att anta ändelsen *-ning*. Av materialets belägg är ex. 2-3 exotiska ordfogningar.

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
score	1	–	scorer 1	–	2
+score	1				1
	2	–	1	–	3
scorer	3	–	–	–	3
	–	scoringen 1	–	–	1
scoring+	1				1
+scoring+	1				1
	2	1		–	3

INF	scora	4
PRET	scorade	22
SUP	scorat	6
SUMMA		32

SD: *Scora* och *scorer* är fakultativa varianter till de många ord för *göra mål*, resp. *målgörare* som krävs för att undvika stereotypi i idrottsreferat, där dessa begrepp är centrala och ständigt återkommande (s. 221).

Exotism föreligger i ex. *scora* 1 och 3–4 (det sistnämnda med angiven exotisk källa) och *scoring* ex. 2–3. Intrasentensuell variation med *mål*, avledningar av detta nomen eller andra uttryck för 'mål' och 'målgörande' förekommer i *scora* ex. 2, 5–12 och *scorer* ex. 1–2 och 4 jämte *scoring* ex. 3. Distributionen är således i hög grad betingad av främst varians (s. 226f.) men också exotism (s. 231).

Score i betydelsen 'resultat av golfround' dyker inte upp i materialet förrän på 70-talet (s. 200).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM scora	–	–	7	14	2	8	1	32
LEM score	–	–	–	–	–	–	3	3
LEM scorer	–	–	–	3	1	–	1	5
LEM scoring	–	–	2	–	–	1	–	3
score }	–	–	9	17	3	9	5	43

Scout

Import: scout, NOM och scouting, NOM.

Lexica

AVIS: **Scout:** a person employed by a football club to discover and report on talented players in outlying districts (42).

NEO: **Scout** och **scouting** ej i sportbetydelse.

SAOL₁₁: **Scout** ej i sportbetydelse.

Belägg

SO: 1) För att vara UK-spejare och talangscout behövs ... (DN 23-9-60;24:8).

SB: 2) Selmosson och Yngve Johansson torde däremot ha behagat AIK-scouten f. landslagsmålvakten Gurra Sjöberg (IB 27-9-50;8:6).

- PO: 3) Och i Degerfors hade Götet ”scouter” ute på lördagen för att försöka kidnappa Nordahl ... (IB 9-9-40;13:1). 4) Så småningom hamnar en del i andra klubbar men MFF:s ”scouter” har ögonen på dem (IB 20-9-50;16:6).
- PB: 5) ... så hör Kramfors IF till de få norrländska fotbollklubbar av format, som förskonats från de allsvenska talangscouterna (AB 24-9-50;16:6).
Scouting
- SO: 1) Ut på scouting i bredare kretsar och kosta på förhoppandes talanger! (AB 24-1-50;10:5). 2) Detta system med ”talangscouting” (IB 21-9-60;11:1).

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
–	–	scouter 3	–	3
+scout 4	+scouten 1	+scouter 3	+scouterna 1	9
			+scouternas 1	1
4	1	6	2	13
scouting 1				1
+scouting 1				1
2				2

Scout böjs efter 3:dje deklinationen och ansluter sig därmed till nomenets i annan betydelse väletablerade böjning (s. 86). De båda verbalsubstantivbeläggen har ing-suffix. Motsvarande verb saknas såvitt känt är.

SD: Det svenska nomenet *scout* torde ej utanför idrottsspråket ha betydelsen ’spejare’, ’spanare’. *Scout*, som ju är etablerat i svenskan som beteckning för medlem av en viss ungdomsorganisation, har alltså nyinlånats i vårt språk med den grundbetydelse, som ordet till följd av scoutrörelsens förändrade målsättning aldrig har haft i Sverige.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM scout	–	–	–	2	4	5	2	13
LEM scouting	–	–	–	–	1	1	–	2
{scout}	–	–	–	2	5	6	2	15

Scratch

Import: scratch, NOM.

Lexica

- SuL: **Scratch** a, utan handicap (90) – **Back-marker**→**scratch man**; scratchman, löpare utan handicap (7).
- NFS: **Scratch**, är i en handicaptävling startplatsen för den eller de tävlande, som löpa fulla distansen (ej ha något försprång), och användes i överförd betydelse för den eller dem som stå på 0 i tennis och liknande spel.
- Avis: **Scratch 2/2**: the actual starting point of a race, ... (176:cykel).

- OED: **Scratch** 1/2 I/V 5/11. *Sporting*. A line or mark drawn as an indication of a boundary or starting-point. b/b The starting-point in a handicap of a competitor who receives no odds; Some times colloq. used ellipt. for such a competitor.
- NEO: **Scratch** subst. ingen böjning *(utgångs)läge utan särskild för- eller nackdel för parten i fråga (vard.): *starta från - ; befinna sig på -*. BET.NYANS: urspr. om sådant läge i vissa sporter: *stå - inför golfpartiet*. HIST.: sedan 1895.
- Scratchman** subst. *-nen scratchmän*, best.plur. *scratchmännen* *tävlande som i en handikapptävling startar utan försprång. HIST.: sedan 1902.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Scratch** s. (SAOL₁₂: oböjl.) stå [på] s. starta [från] s. utan handikapp el. försprång i tävling.

Belägg

- SO: 1) På 1500 m startade Ray från scratch och hade lämnat upp till 60 m. handicap (IB 10-9-20;529:1). 2) Handicaploppet blev av intresse därför att försprången hade räknats ut med en viss urskillning. De bägge Göta-löparna Lindbom och Pettersson hade placerats som scratch och närmast framför (40 m) stod fredrikshovaren Wahlenius (DN 17-9-20;9:3). 3) Willie Ritola startade scratch i ett handicaplopp på 2 engelska mil ... (DN 29-1-30;12:6). 4) Loppet gick med handicap och Holmberg och Wade var de enda av de 45 deltagarna som startade från scratch (DN 9-1-50;14:8). 5) Loppet var "blandat" med 4 man från scratch och en man västeråsaren Wikner med 35 m handicap (IB 11-9-50;3:1). 6) Om jag skall spela måste min motståndare och jag stå på scratch. Vi måste komma ungefär lika förberedda (DN 31-1-70;17:2).
- FÖRL: 7) Täflingarna började med 1 km scratchlopp för alla ryttare (DN 19-9-10;5-6). 8) Förutom scratschlopp på cykel (DN 28-9-10;7-6). 9) Scratchmannen häri, oldboysen ... Scratchmannen häri, E. Sellberg, kunde ej inhämta handicapen som var för rikligt tilltagna (IB 30-9-10;2:1). 10) Handicaploppet, 1500 meter, blev av ringa intresse med Pettersson och Lindbom som scratchmän bakom 6 deltagare (AB 17-9-20;10:1).

Kommentar

M:

SO	
scratch	44
scratch+	24
scratches+	1
SUMMA	69

Samtliga belägg har upptagits som nomen även om den adverbiala användningen (såsom i ex. 3) även skulle kunna motivera ADJ/ADV. Frånvaron av böjningsmorfer (trots plural innebörd i ex. 2) medger flytande ordklassstillhörighet.

SD: I allmänhet förekommer nomenet i frasen *starta från scratch* (ex. 1 och 4–5). I ex. 2–3 kan dock *scratch* vara personbetecknande. *Scratch* har fakultativ distribution i varians med handicapbegreppets negering, *utan handicap* (SuL), som säkert har blivit allt frekventare. Det är påfallande att *scratch* mycket ofta står att finna intrasentensieellt med *handicap*. *Utan handicap* har säkert av stilistiska skäl i många av dessa ex. ersatts av *scratch* (s. 227).

Sakunderlaget har ändrats; handicaptävlingar är långtifrån så vanliga som i början av 1900-talet och då de förekommer gäller de nästan undantagslöst tävlingar för nybörjare o.d., vilka ej bereds nämnvärt spaltutrymme i rikspresen. Som synes av distributionsuppställningen är nära hälften av beläggen från 1910 och inte mindre än 59/69 härstammar från 1930 och tidigare.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{scratch}	30	13	16	–	6	–	4	69

Second

Import: sekund, NOM.

Lexica

SuL: **Second**; sekund, sekundant (251:boxning).

AS: **Sekond**, en boxares medhjälpare som i pausen mellan ronderna får vistas i ringen.

Avis: **Second** 1/2: an assistant to a boxer during the actual contest (99).

NEO: **Sekond** subst. *-en-er* 2/2 en boxares medhjälpare som mellan ronderna biträder boxaren i ringhörnan: *den ene -en torkade boxaren i ansiktet med en fuktig svamp medan den andre viskade några taktiska råd: -en kastade in handduken*. HIST.: sedan 1913.

SAOL_{11–12}: **Sekond** *-en -er* s. ... medhjälpare åt boxare mellan ronderna i match.

Belägg

SO: 1) Fransmannen sjönk ner på knä, vände sig om och gav tecken åt sin sekund i ringhörnan (DN 23-9-50:12:2). 2) ... som vi sett här i Stockholm bl.a.som tränare och chefsekond för Joe Baksi (IB 27-9-50:2:3). 3) ... fick han många, goda och faderliga råd av sin second ... (AB 5-9-60;19:5).

SB: 4) Ström försökte visserligen att resa på sig, men var så dimmig att sekonden ansåg sig böra ge upp för sin man (DN 14-1-30;12:4). 5) Det kan även vara anledning att ägna en eller annan blick åt mannen i ringhörnan - seconden kan ibland bidra till att lyfta en match upp till ett annat och bättre plan (AB 5-9-60;19:5).

PO: 6) Paolinos sekunder hämmade blodflödet ... (DN 12-1-30;16:3). 7) ... cyklisterna och deras sekunder (IB 8-9-30;5:5).

PB: 8) Sekonderna lämna ringen (teckn i IB 19-9-30;5:3–4).

Kommentar

G: <C>-stavning förekommer i dubbelbelägget ex. 3 och 5 men för övrigt återges alltid /k/-ljudet med <k> (s. 40).

M:

SO		SB		PO	PB	S:A
sekond 45	second 1	sekonden 32	seconden 1	sekonder 19	sekonderna 2	100
sekond+ 3						3
+sekond 3		+sekonden 8			+sekonderna 2	13
					sekondernas 1	1
51	1	40	1	19	5	117
52		41				

Eftersom *sekond* varit väletablerat som militär och marin term har *sekond* även i idrottsbetydelsen fått sluttryck och därmed *er*-plural (s. 86f.).

SD: Distributionen är total (s. 216). SuL:s översättningsvariant *sekundant* har ej brukats i boxningsbetydelsen. Fördelningen är den gängse för boxningslexem och 1930 har mer än hälften av beläggen (s. 193).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{sekond}	–	1	64	18	22	8	4	117

Second to none

Import: second to none, ADJFRAS (NUM + PREP + PRON).

Lexica**Belägg**

SOU: 1) ... då kan Olle Åhlund vara second to none (IB 1-9-50;10:1).

SON: 2) Nu ha emellertid Malmös ”kanariefåglar”svetsats ihop till ett lag, ”second to none” och ämna ... (IB 17-9-30;6:1).

Kommentar

M: Även ex. 2, där det neutrala *lag* är korrelerat, har Ø-form (s. 138).

SD: Materialets båda belägg har återgivits ovan. *Second to none* är ett bland många sätt att uttrycka betydelsen ”bäst”.

Seed

Avledningar: seeda/sida, V och seedning/sidning, NOM.

Lexica

SuL: **Seed**, v; placera de bästa i olika heat före lottningen (90).

Seeding, seeded drawing; ”utsådd lottning” (de bästa placeras i olika heat) (90).

AS: **Seeding** sker ibland före lottningen i en tävling av ett antal bättre för att undvika att dessa möts för tidigt.

- Sak: **Seeding** - deliberately placing stronger contestants so they will not meet in the early rounds of an elimination tournament.
- NEO: **Seeda** verb *-de -t subst.: seedande, seedning* *placera i rangordning efter förmodad skicklighet i tävling av cuptyp; i syfte att undvika att de bästa deltagarna slår ut varandra på ett tidigt stadium: *toppsedad; NN -des som etta i turneringen*. BET.NYANSER: a/b placera bland favoriterna: *ingen av svenskarna blev -d b/b med avs. på tävlingen: en -d turnering*. HIST: sedan 1948.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Seeda** *-ade* v. välja ut tävlande efter skicklighet e. ss. elit o. placera i lämplig[a] grupp[er] o.d. (SAOL₁₂: **-ning** o.) **ing**.

Belägg

- Seeda*
- INF: 1) Enda lösningen skulle vara att "sida" Olle till finalen och låta de övriga i en turnering slåss om äran att få utkämpa kampen om mästerskapet med Olle (AB 11-1-40;16:2). 2) ... att "sida" Olle vid årets SM-tävlingar, d.v.s. icke lotta in honom i tungviktsklassen som de andra anmälda utan ställa honom åt sidan för att sätta in honom på en senare, lämplig tidpunkt i turneringen (IB 12-1-40;2:3).
- PERF PTC/ SOU: 3) I SM blev Olsson "sidad" och blev sedan utslagen (DN 21-9-40; 13:5). 4) ... att även en fullt regelrätt "sidad" lottning även kan ge ett så **fint** utslag med nådiga fru Fortunas välvilliga medverkan (DN 7-1-50;12:7).
- P: 5) ... sedan toppsidade Leif Bergman och Anton Bolgar från Djurgården ... blivit utslagna (AB 3-1-60;10:3). 6) Att han startade *först* av de seedade hade ingen som helst betydelse (IB 4-1-60;1:4). 7) ... för de seedade på 10 km (DN 22-1-60;19:6). 8) Landslagsklassen är seedade ... (IB 2-9-70;10:2)... bland de sista seedade ... (10:3). 9) I SM är flickor och pojkar sidade på de längre distanserna (DN 9-9-70;19:3).
- SUP: 10) ... lustigt nog var de bägge favoriterna lottade ihop, sedan de tolv bästa sidats (IB 30-1-50;4:2).
- Seedning*
- SO: 1) Hur som helst skall vi i dag roa oss med att göra upp en egen lottning efter "förmodad spelstyrka" och "seedning" (AB 20-1-50;10:5). 2) Vid alla internationella liksom nationella mästerskap i friidrott sker ren lottning, d.v.s. utan seedning (IB 1-9-60;2:3). 3) Eftersom det tillämpas sidning bland de sex bästa lagen ... (IB 2-9-70;14:5).
- SB: 4) I klassen äldre juniorer har seedningen skett från 144 Magnus Haraldsson och till 158 Rolf Andersson ... (IB 2-9-70;10:4).

Kommentar

G: Stamvokalen återges med <i> (ex. 1-5 och 9-10) men i ca 80 % av materialet (43/51 belägg) finns den engelska stavningen <ee> (s. 25). SAOB anför <ee> 1948 och <i> 1953-64. Distributionstablåen antyder snarast att <i>-stavningen är stadd i avtagande, medan den engelska stavningen först under 60- och 70-talen börjar att

användas på allvar. Kanske beror detta på medvetet undvikande av homografi och på ökad kunskap om ordets proveniens och betydelse. *Sida* kan snarast ses som ett slags folketymologi.

M:

					SUMMA	
INF	sida	3	seedas	2		5
SUP			seedats	2	sidats	1
PERF PTC /SOU			seedad	18	sidad	2
	/SB		seedade	4		4
	/P		seedade	11	sidade	1
SUMMA		3		37		4
						44

SO		SB		SUMMA
seedning	3	sidning	1	seedningen
				3
				7

Verbet förekommer mest som particip (36/44 belägg). Inget enda belägg finns för finit form. Endast 3 av beläggen står i aktiv form (INF), medan de övriga 41 är PERF PTC eller s-passiv.

Samtliga 7 belägg på verbalabstraktet har *ning*-suffix, vilket bör sammanhållas med att verbet är morfemets frekventaste förekomst och att stamnomen saknas. SAOL₁₀₋₁₁ har *seedning* sekundärt medan SAOL₁₂ har *ning*-avledning och SAOB har *ing*-avledning som uppslagsform.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<seeda>	–	–	–	–	–	3	34	37
<sidea>	–	–	–	4	2	–	1	7
<seedning>	–	–	–	–	1	1	4	6
<sidning>	–	–	–	–	–	–	1	1
{seed}	–	–	–	4	3	4	40	51

Materialet har inga belägg tidigare än 1940 och det är med undantag av 1970, som innehåller ca 80 % av beläggen, endast ströbelägg (s. 196).

Synonymt med *seeda* används ibland *utlotta/utplacera*, men dessa verbs betydelse är allmännare än det engelska lånordets.

Serve

Import: serve, NOM och service, NOM.

Avledningar: serva, V och servare, NOM.

Lexica

SuL: **Service**, →serve (214: tennis) – **Serve** v; serva, giva upp (214).

AS: **Serve** (badm.) det inledande slag varmed man sätter bollen i spel.

Web: **Serve** v.t. 17/20 to hit (a ball, etc.) to one's opponent in order to start play, as in tennis, badminton, etc.

Service 19/22 a/b an act, manner, or turn of serving in tennis, badminton, etc.

- NEO: **Serva** verb *-de-t* subst: **servande**, **servning**: **service** 1/3 utföra serve i olika bollsporter, bl. a. tennis och bordtennis: *han -de hem det sista gamet blankt -*. HIST.: sedan 1899. **Serve** subst. *-n* **servar** *slag med vilket bollen sätts i spel i racketspel, volleyboll e.d.: *servemottagare; kanonservice; en hårt vinklad -; en direkt dödande -*. BET.NYANS: om (den fördelaktiga) rätten att utföra ett sådant slag: *servegame; NN har -n -*. HIST.: sedan 1899.
- Serveess** el. **servess** subst. *-et*, plur. *-en* best. plur. *-en* *direkt dödande serve särsk. i tennis: *dunka in ett -*. HIST.: sedan 1965.
- SAOL₁₁₋₁₂: 1/2 **Serva** (sörv´a) *-ade* v. sätta bollen i spel i tennis m.m.
Servare (sörv´) *-[e]n*; pl. *-e* (SAOL₁₂; best. pl. servarna).
Serve (sörv´) *-en -ar* s. slag varmed bollen sättes i spel i tennis m.m.

Belägg

- Serve*
- SO: 1) Fottfelsregeln i sin nya amerikanska redigering lyder sålunda: Före serve skall servaren stå med båda fötterna (DN 17-1-20;10:1). 2) ... trots att Kalle ledde det gamet med 40-15 och egen serve (DN 29-1-40;14:6). 3) ... sista set, som Staffan dominerade med serve och smash (DN 16-1-50;16:8). 4) Sedan Mc Gregor tappat 3:dje gamet (sin andra serv) men tagit Schroeders serv ... förlorade han ingen serv (IB 1-9-50;5:2). 5) ... utan att tappa sin serve ... med två servess ... ett par servess ... (DN 1-9-70;25:1).
- SB: 6) Den förre valde sida, hr Odner tog serven (DN 5-9-10;4:6). 7) ... serven är visserligen finfin ... (IB 3-1-30;10:2). 8) ... serven resulterade ofta i dubbelfel ... Serven – knallhård – var hans bästa vapen (IB 4-1-40;4:3).
- PO: 9) ... ungrarens svåra servar (IB 22-1-30;10:5). 10) Ankers serves och wolleys voro fantastiska ... (DN 22-1-40;13:2). 11) ... närmast på sina hårda servar (AB 17-1-50;13:5).
- PB: 12) Kinesernas vassaste vapen, servarna ... (AB 28-9-60;16:4) . 13) Ett slag såg det ut som om det skulle bli rena anarkin med servarna men nu servar de flesta korrekt (IB 14-1-70;3:5).
- FÖRL: 14) Olliff började och tog hem sitt servegame (DN 27-1-30;13:5). 15) ... eller han slog serveäss ... (DN 11-9-50;15:7). 16) Se ex. 5!
- Serva*
- PRES: 1) Se *Serve* ex. 13!
- PRET: 2) ... servade hem första gamet i en stil som varslade gott ... (DN 7-1-30;13:1). 3) ... så servade och lobbade och stoppbollade hon lyckligt så länge hon levde (bildtext i DN 9-9-50;14:7-8).
- Servare*
- SB: 1) Se *Serve* ex. 1! 2) ... mitt på fötterna på den framryckande servaren ... (IB 29-1-30;11:3).
- Service*
- SO:A. Törsleff visade god service ... De Geer utmärkte sig genom en god, sned, elegant service (DN 4-1-10;9:5).

Kommentar

G: Inget belägg finns för den av NuO och E (primär form) och även av SAOB upptagna stavningen <örv> (s. 25). NuO:s uppgift: "Stavningen med *-e-* är emellertid ej alls ovanl. ..." är alltså ett gott exempel på underdrift.

	SO		SB		PO		PB	SUMMA				
serve	54	serv	5	serven	21	servar	6	serves	1	servarna	2	89
serve+	27	serv+	3									30
+serve	1			+serven	1	+servar	1					3
	82		8		22		7		1		2	122
		90						8				
				servaren	4							4
service	2											2

PRES: servar 1 INF serva 2 PRET servade 4 7

Plural bildas normalt med *-ar* (s. 77). Unikt förekommer *s-*plural i ex. 10 i samordning med *wolleys* (som för övrigt är unikt stavad med <w>). SB har *n-* eller *en-* allomorf i skrift- resp. talspråk. *Er-*avledning är okänd. *Service* har endast belägs i SO.

S: I ex. 1–2 och 4–6 är betydelsen 'akten att/innehavet av/rätten att/ serva', medan *serve* i ex. 3 och 7–8 avser det speciella tekniska momentet. De plurala belägen ex. 9–13 innebär utföranden av det tekniska momentet.

D: *Serve* och dess avledningar har totaldistribution (s. 217). *Service* finns endast i ett unikt dubbelbelägg från 1910 och torde därefter knappast kunna påträffas i idrottsbetydelsen i svenskan annat än som muntligt domslut (*first service* o.d.) vid internationella tennismatcher som döms på engelska.

Exemplen på <serv> har starkt koncentrerad beläggning. 3/5 belägg finns i ex. 4 och 2 av 3 förledsbestämningar i ex. 5. I det senare fallet spelar sannolikt efterledens initial <e> en roll.

		10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM	serva	–	–	1	1	2	1	2	7
LEM	servare	2	1	–	–	–	1	–	4
LEM	serve	3	1	39	23	32	14	10	122
LEM	service	2	–	–	–	–	–	–	2
	{serv}	7	2	40	24	34	16	12	135

Set

Import: set, NOM.

Avledning: setare, NOM.

Lexica

SuL: **Set**; set n, parti (215:tennis).

AS: **Set**, spelpartiindelning i tennis, bordtennis och badminton.

OED: **Set** 1/2 III/V 26/33 *Tennis*. A group of six games which counts as a unit to the side that wins more than half of them.

- NEO: **Set** subst. *-et*, plur. -, best. plur. *-en* 1/2 större delomgång i match i vissa bollsporter t.ex. badminton, tennis och volleyboll: *det står 1-1 i -; game, - och match till australiensaren; tennismatcher avgörs vanligen i bäst av tre eller fem -*. HIST.: sedan 1897.
Setboll subst. *-en -ar* *boll som direkt kan avgöra utgången av ett set om näml. den spelare som är i överläge vinner den. HIST.: sedan 1908.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Set** [sett] *-et*; pl. = s. 1/2 underavdelning av match i tennis m.m.
Setboll.

Belägg

- Set*
- SO: **1)** Möller var bra i första set ... föll tillbaka i andra set ... för att åter i det tredje utträtta ett gott arbete (DN 7-1-30;13:3). **2)** Båda kom dock igen i sista set ... (DN 16-1-50;16:8).
- SB: **3)** Första seten gick till hr Möller så lätt som 6-0, uti den andra föll han ett ögonblick tillbaka (DN 5-9-10;4:6) ... även i den tredje och avgörande seten ... (4:7). **4)** ... varpå denne bröt igenom och vann setet på 7-5 ... han tog setet och segern på 7-5 (DN 7-1-30;13:1). **5)** Austin förlorade settet efter grant spel (IB 29-1-30;11:3). **6)** ... blev den första seten den jämnaste och vackraste (AB 6-9-30;20:1).
- SB GEN: **7)** ... reste sig efter första setets golvning ... (DN 30-1-60;17:1).
- PO: **8)** ... och tre sets måste utspelas innan ... (DN 5-9-10;4:7). **9)** ... avgick med segern med två sets mot ett (DN 8-1-20;11:2). **10)** ... lekande och lätt togo tre sets å rad och släppte endast ifrån sig två games på alla tre seten (DN 8-1-20;11:2). **11)** ... prövar formen med några set ... (AB 20-1-60;13:3).
- PB: **12)** Se ex. 10! **13)** Östbergs misslyckande i de två sista seten är oförklarligt (DN 26-1-30;12:4). **14)** ... som i de båda inledningsseten fick finna sig i att bli utspelad (DN 21-1-50;11:6).
- FÖRL: **15)** Setvinst för Malmström med 6-2 ... han fick tre setbollar i snabb följd (DN 7-1-30;13:1).
- Setare*
- SO: I andra omgången ... fordrade en dryg femsetare (AB 6-1-50;19:3).

Kommentar

G: I 2 SO-belägg jämte SB ex. 5 har slutkonsonanten dubbeltecknats efter svenskans regler men för övrigt är den engelska stavningen allena rådande (s. 36). SAOL₁₀ gör för ordet *set* undantag från sin dubbelteckningslinje på grund av "ordets speciella förankring som tennisterm" (SAOL₁₀, s. IX).

M:

SO		SB				PO		PB	SUMMA					
set	221	setet	39	settett	1	seten	26	set	39	sets	26	seten	20	373
set+	23													23
+set	12	+setet	10									+seten	1	24
+sets	13													14
+set+	1													3
		setets	3											
	270		52		1		26		39		26		21	437
	272			79						65				
+setare	5							+setare	1					6

Set är neutrum (s. 57). I början på 1900-talet förekom dock uttralt genus (ex. 3 och 6). De genusvisande SB-formerna fördelar sig kronologiskt på nedanstående sätt:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
SB seten	20	4	1	1	–	–	–	26
SB setet	4	1	23	5	7	4	9	53

Efter en dominans för *seten* 1910 syns svängningen tydligt 1930 (beläggen från 1920 är fåtaliga men tydligen har genusförändringen slagit igenom under 1920-talet). *Set* torde i materialet främst förekomma efter ordningstal (såsom i ex. 1–3 och 6–7). I denna position skulle nomenet kunna förväntas ha bestämd form, men paralleller finns för SO-form i diverse fasta uttryck (*vid första bästa tillfälle, i andra hand* o.s.v.).

Som neutrum får *set* regelmässigt Ø-plural men i tidiga belägg är s-plural vanlig (såsom i ex. 8-10), vilket får ses mot bakgrund av att neutrum då ännu ej stabiliserats som genus. Pluralallomorferna fördelar sig på följande sätt:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
PO set	–	–	5	5	9	7	13	39
PO sets	3	6	15	1	1	–	–	26

Det förefaller som om Ø-pluralen skulle ha blivit den gängse under 30-talet när *set* har antagit genus neutrum. Liksom i andra fall vid Ø-pluraler är alltså genusvalet primärt i förhållande till pluralbildningen även om NUM + PL kanske bidragit till Ø-plural och förstärkning av neutrumstendensen (s. 90f.).

SD: *Set* har totaldistribution (s. 217). Med undantag av det materialrika året 1930 som innehåller 1/3 av beläggen är dessa relativt jämnt fördelade över hela undersökningsperioden.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM set	28	17	143	56	89	63	41	437
LEM setare	–	–	–	–	3	2	1	6
{set}	28	17	143	56	92	65	42	443

Shinny

Import: shinny, NOM.

Lexica

- NFS: **Shinty** eller **shinny** kallades i n. England och Skottland ett om modern landhockey påminnande bollspel.
- Web: **Shinny** 1/2 a simple form of hockey, popular especially with children.
- OED: **Shinny Shinty** A (northcountry and American) game similar to hockey, played with a ball and sticks curved at one end, also the stick and ball used in this game.
- Sak: **Shinny** (ice hockey)-play that is disorganized.

Belägg

- SO: Engelsmännens (och vårt) bandy, d.v.s. spelet med boll, kallas i Amerika, det verkliga ishockeyspelets hemland, för "shinny" (IB 26-1-20;48:1).

Kommentar

SD: Det unika belägget har exotisk inkuithänvisning (s. 232). Ordet torde ej ha använts om bandysporten i dess nordiska utformning. Inte heller är Sak:s betydelse, 'oordnad ishockey', känd.

Sidestep

Avledning: sidesteppa, V, sidesteppande, NOM och sidestepning, NOM.

Lexica

- SuL: **Side-step**, step aside; sidesteppa (252).
Side-stepping, sidling; undanvikning genom sidsteg (252).
- AS: **Sidestep** (boxn.) undviktningsover i trängt läge, t.ex. när en boxare råkat in i ett hörn eller pressats mot repen; förflyttning i sidled.
- OEDS: **Side-step**, v d/d *trans.* To avoid by or as by stepping sideways; spec. in *Football*. Also intr.
- NEO: **Sidsteppa** verb *-de -t SUBST.:* **sidsteppande**, **sidsteppning** *föribgå eller ställa (ngn) utanför (ngt) (vard.): *man -de hans värste konkurrent vid nomineringen*. HIST.: sedan 1954.
- SAOL₁₂: **Sidsteppa** v. snabbt förflytta sig åt sidan vid boxning; (vard.) föribgå ngn, ställa ngn utanför.
Sidsteppning.

Belägg

- Sidestep*
- SO: 1) ... slogs som vanvettiga utan gard och parader och sidestep och backstep (IB 24-1-30;3:4). 2) Han kan som alla andra missa ett slag men han har ögonblickligen en sidestep, en rundgående rörelse med överkroppen i reserv (IB 27-1-30;10:1).

- PO: 3) Han ger en boxare poäng för dykningar, parader och vikningar (sidesteps) (IB 1-9-20;503:1). 4) Michel Rävns sidesteps, dykningar och krumsprång förbluffade den gode Vangisto totalt (IB 10-9-30;2:2).
Sidsteppa
- INF: 1) Louis har ingen tanke på att gå en titelmatch mot en rasfrände och kommer att "sidsteppa" sin egen favorit om en vit man skulle göra anspråk ... (AB 7-1-50;12:2). 2) Fransmannen ... ses här i ett anfall i första rondan, medan Joke t.h. försöker sidsteppa för att undgå smällen (bildtext i DN 15-9-50;20:1-2). 3) På UK-håll tycker man nog med visst fog att det var litet underligt att sidsteppa reservsysslan ... (DN 18-9-50;14:4-5). 4) ... det är därför som t.ex. Hans Öberg, Gösta Westerlund, Kalle Lilja och Akka Andersson möjligen måste sidsteppas inför Squaw Valley (DN 15-1-60;20:7-8). 5) Hur kan klubbarna sidsteppa en så eminent kapacitet (DN 19-1-60;16:2).
- PRET: 6) Jensen boxades flott, sidsteppade och briljerade med allehanda slag ... (DN 22-1-40;11:2).
- PERF PTC/ SB: 7) Tommy Björkman, som också hör till den "sidsteppade" avdelningen ... (IB 18-1-60;11:2).
- PERF PTC/P: 8) ... skall in i landslaget igen efter ha blivit sidsteppade för att de idkat vintersport (DN 21-9-60;21:1-2).
- PERF PTC/ P GEN: 9) Och sedan Jess Willard i Havanna 1915 detroniserat honom som boxarkung gick han in i de sidsteppades skuggland (IB 7-1-70;11:2).
- SUP: 10) ... den uppfattningen att Matthews sidsteppats därför att han råkar vara 34 år gammal. (DN 19-1-50;17:4). 11) ... och är speciellt missbelåten med att man sidsteppat "Tjalle" Mild (IB 27-1-60;10:2).
Sidsteppande
- SO: Saken gäller ishockey-UK:s sidsteppande av Vilgot Larsson (AB 20-1-60;14:6).
Sidsteppning
- SO: 1) Stickan är emellertid den långt bättre boxaren och bör med klok sidsteppning ... (IB 31-1-40;3:1). 2) Om Vilgots sidsteppning utgör ett disciplinärt straff (AB 20-1-60;12:6).
- SB: 3) Ett beklagligt UK-drag tycker jag personligen sidsteppningen av Kurre Thulin vara (AB 10-1-60;11:3).

Kommentar

G: Stammens slutkonsonant dubbeltecknas genomgående <pp> intervokaliskt och framför *-ning* bortsett från i ett 70-talsbelägg. Enkelteckning av <p> finns i ordslut och vid *s*-plural, d.v.s. de få icke-avledda formerna (s. 35). Förleden realiseras dels som engelska <side>, dels som det svenska <sid>. Fördelningen är jämn (21 <side> och 18 <sid>). Den kronologiska distributionen medger knappast rätt att utläsa någon tendens, även om det är tydligt att <sid> har ökat under de senaste decennierna:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<side>	–	1	3	2	4	9	2	21
<sid>	–	–	–	1	3	8	6	18

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA		
sidestep	2	–	sidesteps	2	–	4	
sidsteppande	1					1	
sidsteppning	2	sidsteppningen	3			5	
sidsteppning	2	sidsteppningen	1	sidsteppningar	1	–	4
	4		4		1	–	9

				SUMMA	
INF	sid(e)steppa	11	sid(e)steppas	2	13
PRET	sidsteppade	1	sidsteppades	1	2
SUP	sid(e)steppat	2	sid(e)steppats	5	7
		14		8	22
PERF PTC/P	sid(e)steppade	2			2
/P GEN	sidsteppades	1			1
SUMMA		3			3

De 2 plurala beläggen på *sidestep* har *s*-form (s. 96). Fördelningen mellan *-ing* och *-ning* för de 9 beläggen är 2:7 (s. 155).

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM sidestep	–	1	3	–	–	–	–	4
LEM sid(e)steppa	–	–	–	1	7	11	6	25
LEM sidsteppande	–	–	–	–	–	1	–	1
LEM sid(e)stepp(n)ing	–	–	1	1	–	5	2	9
{sidestep}	–	1	4	2	7	17	8	39

Som synes är simplexbeläggen med boxningsbetydelse tidiga (1 från 1920 och de övriga 3 från 1930). Däremot är den överförda betydelsen 'ställa åt sidan (i synnerhet ifråga om laguttagningar)' belagd först år 1940. 80 % av beläggen med denna betydelse är från 1950 och senare och därav kommer inte mindre än nära 45 % enbart från 1960. Frekvensen är dock tämligen låg.

Single

Import: single, NOM och ADJ.

Avledning: singlar, V.

Lexica

SuL: **Singles (game, play)**; singelspel, singel, single, enkelspel, två-handsspel (215:tennis).

AS: **Singelspel Single** (badminton, bordtennis, golf, tennis) match mellan två spelare, damer eller herrar (damsingel, herrsingel).

OED: **Single** 3/4 i/i *Tennis, Golf* etc. A game or a match in which only one person on each side plays at one time.

NEO: 2/2 **Singel** subst. *-n singlar* 1/3 spel med en spelare på varje sida i individuella bollspel, t.ex. tennis: *herrsingel; spela* -. HIST.: sedan 1897.

SAOL₁₁₋₁₂: 2/2 **Singel** 2/2 *-n singlar* s. match el. spel en mot en i tennis o.d.

Belägg

NOMEN

- SO: 1) Då Zoltan Mechlovitz, som flerfaldiga gånger varit världsmästare i singles, doubles och mixed doubles ... (IB 10-1-30;4:4). 2) Ungerskan frau Mednyansky som på lördagen blev världsmästarinna i damsingel, vann nu tillsammans med sin landsmaninna fräulein Sipos även damdubbel (DN 27-1-30;11:7). 3) ... en uppvisningsmatch i single och i double mötas ... (DN 11-9-30;12:4). 4) Eleganten Anker spelar singel mot vårt stadiga lejon ... (IB 26-1-40;1:2). 5) Nu var Jeppson ännu skakad efter sin singel ... (DN 16-1-50;16:8).
- SB: 6) I singlen för juniorer (DN 7-1-10;6:6). 7) Flicksinglen vanns av Ingrid Ulfsparré, Djursholm ... (DN 7-1-30;13:2). 8) ... då dubbelturneringen började på förmiddagen och singlen slutfördes på kvällen (AB 7-1-40;7B:3 sportb.). 9) Herrsingeln blev en ren svensk uppgörelse (AB 28-1-50;12:1).
- PO: 10) ... matchen som omfattar fyra singles och en dubbel (AB 5-9-30;7:6). 11) ... två singlar och en dubbel (AB 3-1-40;16:2).
- PB: 12) ... och på söndag kl 1 de två återstående singlarna (DN 22-1-30;11:7). 13) I den ena av de båda sista singlarna ... (AB 30-1-30;8:3).
- FÖRL: 14) På fredag spelas två singlematcher ... (DN 22-1-30;11:7). 15) Samtliga svenskar redan utslagna i singelmatcherna (DN 26-1-30;11:7).
- ADJ
- P: Båda äro betydligt bättre single (DN 5-1-10;5:1).
Singla
- INF: Man drillas ordentligt en timme i veckan, får omväxlande singla och spela dubbelt (AB 12-9-40;13:5).

Kommentar

G: I singular och förledssammansättningar alternerar <single> med <singel>, d.v.s. med metates *-le→-el* (s. 46f.). Distributionskronologin visar att skärningspunkten mellan *single* och *singel* tydligen är att söka under 30-talet. 62/82 belägg från 1930 och tidigare har <-le> (3/4 av beläggen så sent som 1930) medan *singel* dominerar perioden från och med 1940 (410/428).

M: Det normala sättet att bilda plural till *singel* är medelst *ar*-plural men 1 unikt belägg (ex. 10) uppvisar *s*-plural (s. 80). Engelskans *singles* är plurale tantum och i 2 30-talsbelägg, varav ex. 2 är det ena, förefaller formen vara använd singularart även i svenskan (s. 80). Adjektiviskt är *single* i det unika 10-talsbelägget oböjt i plural. Möjligen kan det vara ett tryckfel (t ex. med bortfallen preposition *i*). Det är också möjligt att *single* i detta ex. är att betrakta som adverb.

Verbet *singla* är likaledes mycket sällsynt men finns upptaget i SAOL₈₋₁₀.

SO			SB			PO	PB	SUMMA
singel 88	single 29	singeln 8	singlen 2	singlar 6	singlarna 8			
	singles 2			singles 1				144
singel+ 59	single+ 31	+singeln 19	+singlen 3	+singlar 3				90
+singel 235	+single 12							272
+singel+ 18	+single+ 3	+singeln 3						21
								3
400	77	30	5	10	8			530
	477		35					

D:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM singel N	4	2	83	103	136	64	138	530
LEM singla V	–	–	–	1	–	–	–	1
LEM single ADJ	1	–	–	–	–	–	–	1
{single}	5	2	83	104	136	64	138	532

Single är belagt under hela undersökningstiden men blir frekvent först 1930. En bidragande orsak till detta är förmodligen att ordet *enkelspel* (i motsats till *dubbelspel*) förekom i betydande utsträckning i seklets början.

Six-days

Import: six-days, NOM (NUM + NOM).

Lexica

SuL: **Six-day-race**: sexdagarslopp (382:cykel).

Avis: **Six-day-race**; a cycle race scheduled to last for six days (and nights) (177).

AS: **Sexdagarslopp**, Dagens Nyheter och Svenska cykelförbundets 6-dagarslopp tillkom ... 24.

SAOL₁₁: **2/2 Sex: Sexdagarslopp**.

Belägg

SO: 1) Smått och gott från Six-days (rubr i IB 6-9-40;5:4).

PO: 2) I hur många Six-days har man dessutom haft nöjet ... IB 4-9-40;5:2). 3) ... men vi å andra Six-days (DN 25-9-40;16:3).

FÖRL: 4) ... kom ... och åt middag tillsammans med Sixdays-männen (IB 6-9-40;5:4).

Kommentar

M: I alla beläggen förekommer *-s*. Det är inte helt klart hur detta *-s* skall tolkas. Det svenska *sexdagarsloppet*, som åsyftas i samtliga belägg, kallas i allmänhet elliptiskt *Sexdagars*. Sannolikt är det den svenska kompositionsfogen som har överförts till det engelska *sixday*, I ex. 2 och 3 får dock ellipsens *-s* en plural funktion på grund av att de elliptiskt bortfallna leden i dessa ex. är plurala (*-lopp* och *-deltagare*).

SD: *Six-day-race* (SuL, Avis och Sak) är en exotisk företeelse (inomhustävling på träbana i speciella cykelvelodromer) som ej utövas i Sverige. Det finns inget som talar

för att denna exotism direkt har orsakat ovan exemplifierade former. Det förefaller snarare som om *sixdays* är ett omvänt översättningslån (s. 171), som möjligen uppkommit genom association till den utländska tävlingsform som omfattar lika lång period. Samtliga belägg i materialet finns redovisade ovan.

Skeleton

Import: skeleton, NOM.

Lexica

- SuL: **Skeleton**: skeleton(-kälke) (497).
 AS och NFS: **Skeleton**, en låg kälke med underrede av metall.
 NEO: **Skeleton** subst. ingen böjning, *n*-genus *tävlingskälke av stål för specialbyggda isbanor med vallar i kurvorna på vilken den åkande ligger framstupa {**rodel**}. HIST.: sedan 1899.

Belägg

- FÖRL: Åre kälk- och skeletonveckas tävlingar ha fortsatt med skeletonåkning för herrar om Daily Mails vandringspris ... varför också den planerade skeltontävlingen ... (DN 7-1-20;11:1).

Kommentar

GD: I det unika trippelbelägget har <e> fallit bort vid det tredje omnämmandet. Lexemet har till synes helt försvunnit och ersatts av *rodel*.

Skip

Import: skipper, NOM.
 Avledningar: skippa, V och skippling, NOM.

Lexica

- SuL: **Team captain**, captain skipper: lagkapten (173:fotboll).
 NFS: **Skip**, ledare, benämning på kaptenen i ett curlinglag.
 OED: **Skip** 3/6 Sc. abbrev. of **Skipper** 2/4 The director or captain of a curling or bowling team or side. In curling and bowling the term is now *skip*.
 NEO: **Skippa** ej i sportbetydelse.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Skippa** ej i sportbetydelse.

Belägg

- Skippa*
 PRET PASS: Svensk kapten är Lennart Bunke, proffsen skippas av Bruce Grafton (DN 10-9-70;25:3).
Skipper
 SO: Det är amatörföreningens curlingsektions ledande man och "skipper", Victor Wetterström, som yttrar dessa ord ... Amatörföreningens "skipper" Victor Wetterström (bildtext i DN 28-1-40;16:2).

Skippping

- SO: 1) ... och det visade sig att Linköpingscurlingen inte tacklat av i år håller, utan med skicklighet och god "skippping" avfärdades först Fjällgårdens lag ... (DN 22-1-40;13:1).
- SB:2 2) Isen var icke i bästa skick, utan en del "ryggar" på isen försvårade "skipppingen" avsevärt (DN 28-1-40;16:1). 3) Isen var för dagen utomordentlig och "skipppingen" blev därför betydligt lättare än lördagens (DN 29-1-40;15:7).

Kommentar

G: Såväl *skipper* som *skippping* har citattecken i samtliga ex.

M: Verbalnomenet har i de 3 beläggen *ning*-suffix, något som tyder på en viss frekvens för motsvarande verb (s. 156). *Skip* har inte belagts som personbeteckning.

SD: *Skipper* och dess avledningar förekommer normalt endast ifråga om curling, där det har totaldistribution. Verbbelägget härstammar dock från golf. I fotboll och flertalet andra sporter är *kaptan* det totaldistributiva ordet för 'tävlingsdeltagare som i lagidrotter leder laget under match' (s. 216).

Slap shot

Import: slap shot, NOM (NOM + NOM).

Lexica

Sak: **Slap shot** (ice hockey) – hitting a puck sharply to send it on a line several inches above ice.

Belägg

- PO: 1) Korta slap shots är naturligtvis också att föredra (AB 7-1-60;10:5).
2) ... så att backarna kan parkera innanför den blå linjen och slå på sina slap-shots därifrån (AB 28-1-60;17:1).

Kommentar

M: Materialets båda belägg har *s*-plural (s. 96). Genuskriterium finns ej.

SD: *Slap shot* tillhör de sena lån som från Kanada tillförts ishockeyns ordförråd (s. 199). *Slagskott* förefaller att så gott som omedelbart ha blivit den gängse benämningen för det tekniska utförandet av dylika skott. I rubriken till ex. 1 och tidigare i texten finns för övrigt även just *slagskott* (s. 221). Försvenskning i form av dubbelteckning av förledens slutkonsonant jämte svensk efterled skulle ha givit **slappskott*, vilket skulle ha gett helt missvisande innebörd.

Slashing

Import: slashing, NOM.

Lexica

Sak: **Slashing** (ice hockey) – swinging of the hockey stick with needless force in playing the puck or otherwise.

Belägg

SO: 1) ... under den period Nicke Johansson var utvisad för slashing (DN 16-1-70;19:1) ... Nicke Johansson, utvisad, slashing (19:6).

Kommentar

MD: Böjning saknas i materialets unika dubbelbelägg.

Slug

Import: slugger, NOM och slugging, NOM.

Avledningar: slugga, V, sluggig, ADJ och slugging, NOM.

Hybridkompositum: sluggerfest, NOM.

Lexica

SuL: **Slug** (to hit very powerfully) → punch (252:boxning).

Slugger ; slugger (252).

AS: **Slugger** boxare som mest förlitar sig på sin slagkraft och kondition. Man talar också om att slugga: att lägga all teknisk boxning åt sidan. Uttrycken anv. också för att beteckna hårdhet och hänsynslöshet på andra idrottsområden.

Avis: **Slog** : to hit very heavily (99:boxning).

Sak: **Slugfest** (boxing) – a heavy-hitting, free-swinging contest where little defensive boxing is displayed.

NEO: **Slugga** verb *-de -t* *SUBST.*: **sluggande, slugging** *boxas ytterst energiskt men otekniskt. HIST.: sedan 1923.

Slugger subst. *-n -s* *boxare som slår hårt och intensivt men på ett otekniskt sätt. BET:NYANS: allmänare om annan intensiv fighter (i idrottssammanhang men äv. i intellektuella sammanhang). HIST.: sedan 1920.

SAOL₁₁₋₁₂: **Slugga** *-ade* v. boxas el. slå el. gå på våldsamt utan teknisk fines.

Slugger-ern -rar s.

Belägg

Slugga

INF: 1) Då begick han felet att slugga i stället för att boxa. Och slugging behärskade han inte alls (IB 3-1-30;4:2). 2) Spelarna hade böjelse för att slugga men några urartningar blev det nog ej (IB 22-9-30;10:4).

PRET: 3) Karlsson gick på med en frenetisk segervilja som var något av det mest storartade vi sett i den vägen sedan G.B. sluggade till sig sitt

- första mästerskap ... Armarna gingo utan avbrott ... (IB 3-1-30;4:3).
- 4)** Bibbi sluggade ut Solveig Gustavsson med 6-1, 6-0 (DN 22-1-50;18:7).
- PRES PTC: **5)** ... slog stundom in ett och annat praktslag för att lugna den vilt sluggande motståndaren (DN 13-1-30;10:7). **6)** När sedan försvaret lyckades hålla i det närmaste tätt mot sina hårtsluggande antagonister (DN 22-1-60;19:5).
- PERF PTC/
SOU: **7)** Han blev formligen utsluggad genom hela sista rondan (IB 3-1-30;4:3).
- SUP: **8)** Varpå "Sprängarn" hade sluggat färdigt för den dagen (IB 17-9-30;2:5). **9)** I brännpunkten står Valeriani, som hade gått fram på kontinentalt maner och sluggat kolossalt mitt i klungan (DN 1-9-50;17:6).
Slugger
- SO: **1)** ... men något mer än en slugger blir dansken som sagt aldrig (AB 20-1-40;16:2-3). **2)** Det eviga problemet huruvida en god boxare utan en verkligt dödande punch kan stoppa en snabb rushande slugger med dynamit i nävarna (IB 25-1-50;1:2-3).
- SB: **3)** Det var då han träffats av sluggern Holmgrens väldiga högersving (IB 7-1-30;3:4). **4)** Boxaren hade därmed än en gång besekrat sluggern (DN 25-1-50;16:3). **5)** Bengt Grive inledde med en något onödigt förlust mot hårde forehandssluggern Schwech (AB 30-1-50;13:1).
- PO: **6)** När Porat visat sig ha svårt för sluggers ... (IB 15-1-30;10:2).
- PERF PTC/
SOU: **7)** Denna form av fotboll är till för fotbollens tekniker, inte för sluggers (IB 8-1-40;12:2-3).
8) "Blåtomtar" värst av bandysluggers (rubr i DN 12-1-60;14:6).
- FÖRL: **9)** ... de gingo efter varann med mord och sluggerfasa i blicken ... Maken till sluggerfest hade aldrig skådats i en svensk ring ... (IB 24-1-30;3:4). **10)** De nämnda trampade undan med en frenetisk och obarmhärtigt kamplust och med ren sluggeråkning där de 40 km aldrig underskreds, slogs sympatiska Velin bokstavligen knockout (IB 5-9-30;6:1). **11)** Liv och lem på spel i Malmö. Hemmalaget vann sluggerfesten med 3-2 (rubr i IB 22-9-30;2:1-2). **12)** När det gick upp för lagen att ungefär vad som helst var tillåtet upphörde de i början goda ansatserna till spel och övergick i en sluggerbetonad regelvidrig kamp (DN 9-1-50;13:4).
Sluggig
- SBM: Han kom dock bra igen, men den sluggige tysken fick två domare med sig (bildtext i IB 16-9-60;9:4-6).
Slugg(ning)
- SO: **1)** Se Slugga 1! **2)** ... i en match, som bjöd på mycket litet verklig boxning. Det blev mest sluggning och ge och ta (DN 7-1-30;12:7). **3)** Det var enligt åskådarnas samstämmiga uppgift den hårdaste "sluggning", som skådats här på år och dag och just som den våldsamma påfriskningen har gott om beundrare bland vår boxningspublik, beslöt man att arrangera matchen. Närmast som en motvikt ur åskådar synpunkt till den tekniska drabbningen Andrehn - Rolf Gustavsson (DN 21-1-30;11:1). **4)** I andra rondan var det mest sluggning, där svensken

drog det längsta strået (DN 27-1-30;12:2). 5) Det var en mycket livlig fight, men det förekom mera slugging än boxning (IB 22-1-40;7:4). 6) Slugging är inget vackert ord för att beskriva den våldsamma kraften i slaget, ty själva slaget ser så mjukt och elegant ut – men bollen flyger som slungad av en våldsam explosion (IB 11-1-50;8:6). 7) ... ganska färgstarka och omväxlande matcher, som visserligen mest bjöd på fighting och slugging men publiken verkade vara nöjd och därmed får väl det mesta vara förlåtet (AB 23-1-60;16:1).

Kommentar

G: <O>-vokalism (Avis och OED) i stammen är inte känd och <u> bidrager till att stärka intrycket av att *slug* hör till de lån som kommit från USA. Dubbelteckning av <g> framför vokalisk ändelse har även engelskan (s. 37). Eftersom <gg> är undantagslöst för övrigt finns det även framför *ning*-suffix.

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
slugger	12	sluggern 19	sluggers 7	–	38
slugger+	39			–	39
+slugger	2	+sluggern 6	+sluggers 2		10
	53	25	9	–	87
slugging	6	slugging 8	–	–	14

				SUMMA
INF	slugga	2		2
PRET	sluggade	4	sluggades 1	5
SUP	sluggat	2		2
SUMMA		8	1	9
PRES PTC	sluggande	4		4
PERF PTC/SOU	sluggad	1		1
SUMMA		5		5

Slugger har liksom NEO endast *s*-plural (s. 97f.) trots att SAOL_{10–12} (enbart), III (primärt) och SAOL₉ (sekundärt) anför *ar*-plural. PB saknas. Med hänsyn till det relativa fåtalet belägg är det måhända alltför djärvt att fästa avseende vid att de 3 verbalabstraktsbelägg som finns senare än 1940 samtliga har *-ning*, men verbfrekvensen talar för ökning av detta suffix. *Are*-avledning saknas trots att verbet är relativt allmänt.

Adjektivavledningen *sluggig* är en tillfällig bildning (s. 140). En tämligen vanlig hybridsammansättning är *sluggerfest* som finns i ex. 9 (boxning) och ex. 11 (fotboll). Det verkar vara en folketymologi av nomenet *slugfest*. Det bör uppmärksammas att *slugger* är förled i alla sammansättningar, något som tyder på att nomen *agentis* är den primära eller i varje fall den klart frekventaste formen.

S: AS:s, NEO:s och SAOL₁₁:s definitioner synes väl täcka användningen av *slugger* och dess avledningar i svenskt idrottsspråk. NuO:s uppgift om ”rätt spel” (t ex. i tennis) är felaktig (*slugga* ex. 4 och *slugging* ex. 6 innebär ungefär ’attackspel med hårda slag’). *Slugging* brukas ofta pregnantly för att beteckna motsatsen till ’(teknisk) boxning’ (ex. *slugga* 1, *slugger* 2, 4, 7 (sekundärt om fotboll), *slugging* 2–3 och 5. Nyansskillnaden till *fighting* (s. 337f.) är liten (samordning med *slugging* ex. 7). Sekundär användning av *slug* utifrån den primära boxningsbetydelsen finns ovan i

slugga ex. 2 (fotboll), 4 (tennis), 6 (handboll) och 9 (cykel), *slugger* ex. 5 (bordtennis), 7 och 11 (fotboll), 8 och 12 (bandy), 10 (cykel) och *sluggning* 6 (tennis).

D: Inom boxningssporten har *slug* totaldistribution (s. 217). Trots att sekundär användning alltså inte är särskilt ovanlig uppvisar {slug} samma distribution som andra boxningstermer. 30-talsbelägningen utgörs för detta morfem av nära 50 % (s. 207).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM slugga	–	–	8	–	3	3	–	14
LEM slugger	–	–	39	14	20	11	3	87
LEM sluggig	–	–	–	–	–	1	–	1
LEM slugging	–	–	5	1	–	–	–	6
LEM sluggning	–	–	4	1	2	1	–	8
{slug}	–	–	56	16	25	16	3	116

Smart

Import: smart, ADJ och smartness, NOM.

Avledningar: smarta, V och smartheit, NOM.

Lexica

NEO: **Smart** ej i specifikt sportsammanhang.

SAOL_{11–12}: **Smart** ej i specifik sportbetydelse.

Belägg

Smart

SOU: **1)** Förutsättningen är givetvis en smart matchning, men den ordnar jag (DN 1-9-50;17:1).

SON: **2)** Evert Hansson inledde anfallens rad med ett smart upplopp (IB 29-9-30;11:1). **3)** Hellman gav Hammarby ledningen med ett smart mål (DN 7-1-40;15:1).

SBM: **4)** ... den smarte amerikanen lyckades rida ut stormen (DN 10-9-30;14:3).

P: **5)** I resp. 30:de och 40:de min. gjorde han även två smarta mål (IB 8-1-40;12:2). **6)** ... det var smarta individuella prestationer på löpande band (DN 15-9-50;20:6).

ADV: **7)** Hallberg gjorde båda målen smart och utan tvekan (DN 3-9-30;16:5). **8)** Granath pressade sig från vänster mot mål och gjorde smart 3-0 (IB 18-1-60;11:2).

Smarta

PERF PTC/ SOU: Alltid segrande, aldrig "utsmartad": Ingemar Johansson (IB 22-1-60; 1:1).

Smartheit

SO: Wilhelmsson fick bästa starten (alltför bra?), vann säkert två tiondelar på sin smartheit och höll den knappa ledningen till mål (IB 18-1-60;7:4).

Smartness

- SO: 1) Även i andra stycken visade tävlingsarrangören en smartness och hurtighet, som måste väcka beundran (IB 29-1-30;2:1). 2) Särskilt hans förarbete till andra målet var ett litet mästerstycke av smartness (IB 1-9-30;11:2-3). 3) Han boxar rent men saknar den senares smartness och snabbhet (IB 22-1-40;3:2-3). 4) ... inbringade "für's Vaterland" en gloria av framåtvilja och smartness (IB 8-9-60;6:5-6).

*Kommentar***M:**

SOU	smart	22
SON	smart	16
SBM	smarte	4
SBIM	smarta	5
P	smarta	36
ADV	smart	22
KOMP	smartare	3
SUPERL	smartast	2
SUPERL B	smartaste	3
SUMMA		113

Adjektivet *smart* böjs som ett inhemskt adjektiv av typen *svart*, d.v.s. med Ø-allomorfi i SON (s. 137f.). Den engelska stavningen *smartness* (utrum i ex. 1) saknar böjningsbelägg. Vid sidan av *smartness* finns 1 unikt belägg på hybridavledningen *smarhet*. PERF PTC *utsmartad* är ett isolerat belägg utan motsvarande verb (s. 146).

SD: *Smart* i SAOL:s allmänna betydelse 'skicklig, slipad, slug' är ett tämligen vanligt engelskt lånord. Den betydelsen föreligger i ex. 1 och 4. I svenskt idrottspråk har *smart* framförallt kommit att användas om ett fyndigt sätt att spela bollen i mål (ex. 3, 5 och 7-8).

		10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM	smart	-	4	19	16	28	28	18	113
LEM	smarta	-	-	-	-	-	1	-	1
LEM	smarhet	-	-	-	-	-	1	-	1
LEM	smartness	-	-	2	4	-	1	-	7
	{smart}	-	4	21	20	28	31	18	122

Från och med 1930 är frekvensen tämligen jämn på en måttlig nivå.

Smash

Import: smash, NOM.

Avledning: smasha, V.

Lexica

SuL: **Smash**; smash (216:tennis) - **Smash**; smasha (216).

AS: **Smash** (tennis), slag utfört över huvudet. Smashens idé är att döda direkt antingen genom kraft eller medelst placering.

- Avis: **Smash**: the generic name for an overhead shot, excluding the service, of considerable power (261:tennis).
- OED: **Smash** 1/2 1/5 b/b *Lawn-tennis*. A hard and fast overhand volley.
- NEO: **Smash** subst. *-en -ar* *snabbt och hårt nedåtriktat slag på hög boll i tennis m.m. : *en dödande* -. HIST.: sedan 1900.
Smasha verb *-de -t* SUBST.: **smashande, smashning** *slå med en smash: *han -de otagbart in bollen*. HIST.: sedan 1918.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Smash** *-en -ar* s. slag uppifrån på boll i tennis m.m.
Smasha *-ade v.*

Belägg

Smash

- SO: 1) ... med en präktig smash (DN 7-1-10;6:5). 2) Om Torsten Johansson haft en smash så hade han kanske kunnat vinna, men han smashade som en flicka ... (DN 30-1-50;15:1).
- SB: 3) ... smashen osäker ... (IB 22-1-30;5:2).
- PO: 4) ... hvilken ej var i stånd att möta dessa med effektiva smashar (DN 5-9-10;4:6). 5) ... av särskilt god verkan voro hans fina smashar, forehandvolleys och korta crossbollar (DN 8-9-30;16:6). 6) Under matchen mot Vana gjorde han några plockningar på fruktansvärda smashar från tjecken (AB 30-1-50;13:2).
- Smasha*
- PRET: 1) ... svaga bollar ... där denne vid nätet med sedvanligt lugn lätt smashade dem (DN 5-1-10;5:1). 2) Se Smash 2!

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
smash	6	smashen 1	smashar 7	–	14
smash+	2				2
	8	1	7	–	16

Smash har undantagslöst ar-plural (s. 85f.). Bestämd form är ytterst sällsynt på grund av att lexemet betecknar en detalj som sällan förekommer i referat ifråga om enstaka slag.

SD: Med undantag av ex. 6 (från bordtennis) är beläggen hämtade från tennis. I tennis och i badminton har *smash* totaldistribution (s. 217), medan *smash* i bordtennis betecknar ett slag som har samma åsyftade verkan som en smash i tennis även om utförandet inte är likartat. Först på de senaste decennierna har det blivit aktuellt med slag över huvudhöjd i bordtennis på grund av behovet av att komma tillrätta med s k "ballongplockningar". Ordboksdefinitionen "slag uppifrån" (NuO, E, Ill och N) är ej helt lyckad då *smash* dels ej innefattar *serve*, dels endast används om slag på boll över spelarens huvud men icke om slag i axel- eller huvudhöjd, vilka också måste sägas vara "slag uppifrån", sett från normal slaghöjd. Ex. 2 avser det tekniska utförandet av slaget, medan övriga belägg betecknar enstaka slag utförda på visst sätt. NuO:s förklaring "så bollen studsar högt" är delvis vilseledande även om detta är det vanliga resultatet av en smash.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM smash	2	–	5	1	5	2	1	16
LEM smasha	2	–	–	–	1	–	–	3
{smash}	4	–	5	1	6	2	1	19

Frekvensen är låg och jämnt spridd över hela undersökningsperioden.

Soccer

Import: soccer, NOM och soccer football, NOM (NOM + NOM).

Lexica

- SuL: **Association football**→**soccer**, soccer football; vanlig fotboll, associationsfotboll (127).
- AS: **Soccer**, ”vanlig fotboll” sådan den bedrivs t.ex. i Sverige, i motsats till *american football* och *rugby*.
- Avis: **Soccer**: the popular name for Association football, to distinguish it from Rugby football (Rugger) or the handling code (44).

Belägg

- SO: 1) Skall det här kallas första klass soccer: Jag vill ha kovan tillbaka för det här är förbaska mig ocker (IB 29-9-30;9:2–3).
- FÖRL: 2) Se på amerikansk baseball och engelsk soccer-football (IB 13-9-20;538:3). 3) ”De kontinentala länderna spelar en skicklig och entusiastisk ”soccer football”, som skulle välkomnas med glädje av detta lands fotbollsentusiaster” (IB 10-1-30;9:2). 4) Pretentionerna har skruvats upp en del i Amerika när det gäller ”soccer football” (DN 10-9-50;22:6).

Kommentar

G: OEDS:s primära stavning <socket> saknas, möjligen på grund av undvikande av homografi.

M: Böjning har ej belagts och torde knappast förekomma. Efterleden är i ex. 2-4 *football*. Översättningslånet *fotboll* har i övrigt endast ett undantag med *football* (se Fan ex. 2!).

SD: Av de påträffade 4 beläggen är 2 exotiska (ex. 2 och 4) medan 1 (ex. 3) ingår i citat av en engelsman. *Soccer ex.* 1 står i rimställning i ett tillfällighetsrim.

Southpaw

Import: southpaw, NOM och ADJ och southpawer, NOM.

Lexica

- SuL: **Southpaw**, sinister paw; vänsterhänt boxare (252).
- AS: ”**Southpaw**” säges en boxare vara, som i utgångsställningen har höger fot och höger arm främst.

Avis: **Southpaw**: a slang name for a boxer whose stance advances the right foot and right arm, and is thus the opposite to that normally adopted (100).

Belägg

Southpaw

- SO: 1) Siponen slagstark "southpaw" (rubr i IB 29-1-30;10:1).
 FÖRL: 2) Siponen ... boxas i renodlad "southpaw"-stil ... (IB 29-1-30;10:1).
 SO/SOU: 3) På måndag möter store Piccoli sydafrikanen Bekker, som är "south paw" (AB 4-9-60;14:2).
 PO/P: 4) Den jättelike de Piccoli ... skrämde nästan livet ur Bekker. Båda var southpaw! (bildtext i DN 7-9-60;19:7-8).
 ADV: 5) Han boxas south-paw (IB 22-9-50;4:6).
Southpawer
 SO: ... berodde ... på hans oförmåga att klara av en southpawer (AB 30-9-50;13:3).

Kommentar

M: Ex. 3 och 4 kan vara antingen nominala eller adjektiviska (s. 137f.). Den adverbiala användningen utgör liksom AS:s definition visst stöd för att *southpaw* också kan användas adjektiviskt i svenskan. Förklaringen till detta ligger kanske i en analogi med adjektivet *vänsterhänt*. Frånvaron av plural-*s* i ex. 4 talar för att lexemet i det exemplet kan vara adjektiviskt.

SD: Som synonym lär sammansättningen *vänsterhandsboxare* ha viss frekvens (s. 220). Samtliga belägg har redovisats ovan.

Spar

Import: sparring, NOM och sparring partner, NOM.

Avledningar: sparra, V, sparrande, NOM och sparrare, NOM.

Lexica

- SuL: **Sparring**; sparring, boxning med träningspartner (253).
Sparring partner, sparrer; sparring partner, träningspartner (253).
 AS: **Sparring partner**, medhjälpare som vid en boxares träning matchar ("sparrar") mot honom i ringen. Ordet har även i sportspråket fått giltighet som träningskamrat i största allmänhet.
 OEDS: **Sparring 3/3 sparring partner**, a pugilist employed to keep another in practice while training for a contest.
 NEO: **Sparra** verb *-de -t subst.*: **sparrande, sparring** *fungera som träningsmotståndare (till) ngn; i sport, mest boxning: *han -de utmanaren till tungviktsmästaren*. HIST.: sedan 1924.
Sparring subst. *-en* 1/2 det att sparra ngn (vanl. en boxare): *utmanaren fick nyttig - av NN veckan före matchen*. HIST.: sedan 1921. 2/2 sparringpartner. HIST.: sedan 1927.
Sparringpartner subst. *-n, plur. -el. -s* *träningsmotståndare i sport, mest boxning. HIST.: sedan 1920.

SAOL₁₁₋₁₂: **Sparring** -en (SAOL₁₂: -ar) s. det att sparra; vard. sparringpartner. -**partner** motståndare i träning, t.ex. i boxning.

Belägg

Sparra

INF: 1) ... det skulle bli trevligt att "sparra" med stora Harry (DN 15-1-30;12:1). 2) Båda spelar för att få sparra den svenska eliten (AB 17-1-60;16:6).

PRES: 3) Återseendets glädje då Widd sparrar HP (AB 14-1-30;7:2).

SUP: 4) ... som han sparrat med tillsammans under sommaren ute vid Traneberg (DN 3-1-30;10:1).

Sparrande

SB: Jag satte mig vid hans ring för att se sparrandet (IB 22-1-60;6:4).

Sparring

SO: 1) Tungviktaren Lundqvist ... kommer att snöra på sig handskarna för två, tre ronders sparring med HP (DN 14-1-30;11:3). 2) "Götets stolthet" är chiefsparring och det är väl värt att skåda deras träningsbataljer (teckntext i IB 27-1-30;5:3-5). 3) Finnen Veirilä är "sparring" och han kan ju konsten att kasta långt (AB 27-9-40;18:2).

SB: 4) Det var då han tog sig en sista träningsavslipning uppe hos Weimarks. Man hade hunnit till sparringen (IB 7-1-30;3:5). 5) God dag, gamle Johny, säger HP och går i klinch med Widd, den nye sparringen (DN 16-1-30;12:5-6).

PO: 6) ... under det Persson boxats hemma, där han över huvud aldrig haft några sparrings (IB 17-1-30;10:1). 7) ... kommer Rolf Gustavsson att boxas ett par ronder mot några sparringar (AB 24-1-30;9:1). 8) Han misshandlade sina neger-sparrings i gammal god stil i går (IB 22-9-30;1:1-2). 9) Per Knuts och Affe Pettersson blir sparringar (IB 26-9-40;2:6). 10) Pantrarna lovade att ställa sig till förfogande som sparringar (DN 2-1-50;21:4-5). 11) Charles på roadwork med sina sparringar (bildtext i AB 26-9-50;11:1).

PB:1 12) Alla fyra sparringarna var groggy (AB 26-9-50;11:1). 13) ... men eftersom sparringarna bar huvudskydd (AB 4-9-70;21:1).

FÖRL: 14) Harry accepterade för sin del med glädje starke Johny som sparring-kamrat (DN 14-1-30;14:3). 15) Linnéas "sparring-lag" ställer upp med ... (IB 1-9-30;6:2).

Sparring partner

SO:1 1) Johny Widd blir sparringpartner åt Harry Persson (DN 14-1-30;14:3). 2) Lyckas han får han höga penningpremier, misslyckas han, reduceras hans insats till hjälpryttarens, blir en cykelsportens sparringpartner (DN 5-9-50;15:1).

PO: 3) Harry Persson ... har sedan gammalt haft utomordentliga svårigheter att skaffa sig sparring-partners ... att ta hit sparring-partners från utlandet (DN 14-1-30;11:3). 4) ... brasilianaren Sebastiao skaffat sig speciellt tunga sparring partners (AB 24-1-30;9:1).

Kommentar

G: Citattecken i ex. 3 och 15 får tillskrivas den sekundära funktionen (släggkastning resp. löpning).

M:

SO	SB	PO		PB	SUMMA
sparring 42	sparringen 13	sparringar 17	sparrings 1	sparringarna 2	75
sparring+ 27			+sparrings 1		27
+sparring 3				sparringarnas 1	4
					1
72	13	17	2	3	107
		19			

SO	SB	PO	PB	SUMMA
	sparrandet 1			1
sparrar+ 1				1
sparring partner 9		sparring partners 23		32

		SUMMA
INF	sparra 17	17
PRES	sparrar 13	13
PRET	sparrade 7	7
SUP	sparrat 8	8
SUMMA	45	45

Sparring partner har *s*-form i samtliga 23 plurala belägg och ansluter sig här till simplex *partner*.

I bestämd form finns inte *sparring partner* belagt (s. 121). Ellipsen (ex. 5 och 12-13) ersätter normalt ordfogningen i SB och PB (s. 159).

Sparring har i 2 personbetecknande 30-talsbelägg ur IB (ex. 6 och 8) *s*-plural men för övrigt finns endast *ar*-plural enligt mönstret för andra *ing*-avledning (s. 79).

Det är rimligt att tro att *sparra* – även om 1930 är första beläggsår i materialet både för verbet och *sparring* – är sekundärt i förhållande till nomenet och ej tvärtom som SAOL₉ anger.

Sparring som personbeteckning bör uppfattas som en ellips till *sparring partner*. Att verbalsubstantivet ej belagts med *ning*-suffix (s. 156) beror sannolikt delvis på ellipsens frekvens.

Nomen agentis *sparrare*, som överraskande finns i SAOL₉ och III, måste vara en tillfällig avledning.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM sparra	–	–	20	5	9	3	8	45
LEM sparrande	–	–	–	–	–	1	–	1
LEM sparrare	–	–	–	–	1	–	–	1
LEM sparring	–	–	51	16	9	11	20	107
LEM sparring partner	–	–	25	1	3	2	1	32
{sparring}	–	–	96	22	22	17	29	186

Mer än 55 % av beläggen kommer alltså från "boxningsåret" 1930 (s. 193). Dessförinnan finns inga ex. och därefter ca 15 per år. Som boxningsterm har *sparring* (*partner*) och *sparra* totaldistribution (s. 216). I sekundär betydelse återfinns *sparring*

inom andra idrottsgrenar som släggkastning (ex. 3), ishockey (ex. 10), stafettlöpning (ex. 15) och dessutom cykel (*sparring partner* ex. 2).

Speak

Import: speaker, NOM.

Avledningar: spika, V och speakning, NOM.

Lexica

SuL: **Announcer**; utropare, speaker, härold (4).

AS: **Speaker**, den som vid idrottstäv. via högtalaren håller publiken á jour med händelserna ... Tidigare tillkännagavs sådant av *härolden* ...

NEO: **Speaker** subst. -n, plur. - el. -s *person som presenterar eller kommenterar (visst) händelseförlopp särsk. vid idrottstävling e.d.: *speaker-röst*. HIST.: sedan 1935.

SAOL₁₁₋₁₂: **Speaker** -ern; -rar (SAOL₁₂: el. enl. eng. böj.) s. utropare av tävlingsresultat o.d.

Belägg

SO: 1) Speaker blir radioredaktör Sven Jerring, bättre känd som "Farbror Sven" (DN 28-1-30;9:3). 2) Litet var satt vi och tyckte att speaker Bertil Nordenfelt var rasande bra som speaker, särskilt då han spikade på finska (IB 8-9-40:8:4).

SO GEN: 3) ... en speakers nödfallsbenämning (AB 6-9-50;17:2).

SB: 4) ... som den förträfflige speakern, kapten Wiklund, påpekade ... (DN 7-1-40;14:2). 5) ... speakern fick ståplats att packa ihop sig synnerligen effektivt (IB 4-9-50;1:6).

PO: 6) Den svenska publiken - väluppfostrad av goda speakers ... (IB 8-1-40;6:2). 7) ... som 20 brasilianska pressmän, 3 radiospeakers ... såg att MFF gjorde (IB 2-1-50;5:4).

Spika

PRET: Se speaker ex. 2!

Speakning

SO: En honnör till kapten Älmsäter för förnämlig speakning under dagens lopp (AB 4-9-60;12:6).

Kommentar

G: I det unika verbbelägget återges stamvokalen med <i> trots att *speaker* i samma mening skrivs enligt engelska normer med <ea>. Ett försök till skämtsam association till det svenska verbet *spika* kan möjligen ligga bakom <i>-stavningen (s. 147).

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA		
speaker	31	speakern	59	speakers	2	-	92
speaker+	6					-	6
+speaker	1	+speakern	4	+speakers	1		6
speakers	1	speakerns	6				7
	39		69		3	-	111
speakning	1						1

De 3 plurala *speaker*-beläggen har *s*-form (s. 96f.) och således saknas såväl den av SAOL₉ och III primärt angivna Ø-pluralen som SAOL₁₀:s i första hand rekommenderade och SAOL₁₁:s som enda och SAOL₁₂:s primärt angivna *ar*-plural. Trots de fåtaliga *s*-plurala beläggen finns ett *s*-belägg i SO GEN (s. 132).

Det unika verbalabstraktet har *ning*-suffix (s. 156) även om verbet *spika* förefaller att vara en tillfällig bildning.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM speaker	–	–	4	39	42	14	12	111
LEM speakning	–	–	–	1	–	–	–	1
LEM spika	–	–	–	1	–	–	–	1
{speak}	–	–	4	41	42	14	12	113

Efter ströbelägg 1930 återfinns ca 70 % av beläggen under åren 1940 och 1950 för att sedan markant minska. Den nedåtgående trenden under 1960 och 1970 beror kanske på att fri idrott (där *speaker* har sin största distribution) då ej har så stort utrymme. Nya tekniska hjälpmedel i form av fjärrskriftstavlor bidrar dessutom till att förändra speakerns roll. *Speaker* har emellertid fortfarande totaldistribution. *Härold* verkar helt ha fallit i glömska.

Speaker är sannolikt ett pseudolån eftersom engelskan använder *announcer* (s. 171).

Speed

Import: speed, NOM.

Avledning: speeda, V.

Lexica

SuL: **Speed**, pace, quickness, rapidity, velocity, headway also pace; hastighet, snabbhet, tempo, fart (94).

NEO: **Speed** subst. *-en* *hög fart (vard.): *han körde i full - nedför backen*. HIST.: sedan 1868.

SAOL₁₁₋₁₂: **Speed** *-en* s. fart.
Speeda *-ade* v. vard. röra sig snabbt, sätta fart o.d.
-ig -t (SAOL₁₂: *-a*) adj. sport. snabb.

Belägg

SO: 1) ... och hade han inte törnat ihop med en mötande utklassad konkurrent mitt i vildaste speed ute i bassängen (IB 15-9-30;6:2-3). 2) Heja grabbar, mera speed så får Larsson ingen frid! (DN 28-9-30;17:3). 3) Jihde avancerar i högsta speed utefter planket (IB 8-1-40;4:3). 4) ... att ha svårigheter med farten. Men nu höll han god speed (IB 9-9-40;13:5). 5) Det är förresten inte illa att hålla en sådan slutspeed, med tanke på den onormalt höga utgångsfarten (AB 19-9-60;16:1).

SB: 6) Bergström blev den som först fick nog av den hårda "speeden" (DN 23-9-20;7:3). 7) I fortsättningen ökade han speeden (IB 30-1-50;4:5).

Speeda

- PRES 1) ... eftertruppen och konstaterat dels att den speedar undan i bra tempo ... (DN 5-9-40;14:4-5). 2) Gissa om trion speedar (DN 5-9-40;15:1).
- PRET: 3) Kometen från Vega (och Örgryte VK) klockades för 17,48,1 och speedade i mål drygt tre kvarts varv före (IB 25-1-60;3:5-6).
- PRES PTC: 4) ... kommo ett par kommissgrabbar speedande från en militärbiväg (IB 4-9-40;6:4).

Kommentar

G: Rimmet i hejramsans (ex. 2) tyder på att uttalet av <ee> som /i:/ förutsätts vara känt.

M:

	SO	SB	SUMMA
speed	28	speeden 4	32
+speed	1		1
	29	4	33

PRES	speedar	2
PRET	speedade	1
PRES PTC	speedande	1
SUMMA		4

Speed har ej belagts i plural. Genus är utrum och därtill bidrager kanske den semantiska associationen med *fast* (s. 61). Verbet är med all sannolikhet sekundärt i svenskan.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM speed	–	3	6	13	4	1	6	33
LEM speeda	–	–	–	3	–	1	–	4
{speed}	–	3	6	16	4	2	6	37

Med undantag av 1940 som har drygt 40 % av beläggen finns endast ströbelägg. I samtliga belägg avses 'hög fart'. I intrasentensuell variation med *speed* finns *fast* i ex. 4–5.

Spin 1

Import: spin, NOM.

Lexica

SuL: **Spin**; skruv, spin (216:tennis).

NFS: **Spin**, är den roterande rörelse, som en boll får genom att den slås så, att slagytan icke föres vinkelrätt mot slagriktningen. Man talar sålunda i golf och tennis t ex. om topspin.

Avis: **Spin**: turning motion of the ball, which is thus made to swerve in the air, or 'break' upon hitting the ground.

NEO: **Spinn** ej i sportbetydelse.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Spinn** ej i specifik sportbetydelse.

Belägg

SO: 1) Bollarna bli sällan raka, alltid ges de någon dragning eller spin på ena eller andra sättet, avsedda att komplicera studsens ... (IB 24-1-30;2:3).

FÖRL: 2) ... säkra topspinbollor (IB 24-1-30;2:3).

Kommentar

MSD: *Skruv* är det vanliga ordet för *spin*, som endast förekommer i ovanstående dubbelbelägg.

Spin 2

Import: spin, NOM.

Lexica

SuL: **Spin**; piruett (492:skridskoåkning).

Sak: **Spin** (figure skating) – continuous small loops on one spot on the ice substantially without travel.

NEO: **Spinn** ej i sportbetydelse.

Belägg

PO: Det är därför omöjligt att beskriva Vivi-Ann Hulténs smidighet i blott termer, som t.ex. "turns", "leaps", "charges", "spins" och "spread eagles" (DN 26-1-30;12:3).

Kommentar

MD: Det unika belägget har s-plural i samordning med 4 andra likaledes unika s-pluraler.

Sport

Import: sport, NOM, sporting, ADJ, sportsman, NOM och sportsmanship, NOM.

Avledningar: sporta, V, sportande, NOM, sportare, NOM, sportig, ADJ, sportighet, NOM, sport(s)lig, ADJ, sportslighet, NOM och sportsmässig, ADJ.

Lexica

SuL: **Sport**, athletics; idrott, sport (95) - **Sporting**; idrottsutövande (96).
Sportsman, athlete; idrottsman, sportsman, idrottsgrabb, idrottsutövare (97).
Sportsmanship; sportsmananda, "sportsmanship" (97).

- AS: **Sport** ... äger som definition på begreppet kroppsövningar vidare räckvidd och större betoning på det etisk-sociala än **idrott*. Jfr innebörden i uttrycken "sportsman" och "idrottsman".
Sportsmanship, ett sportens adelskap, som innefattar respekt för regler och motståndare, vägran att tillskansa sig en fördel på dennes bekostnad, förmåga att behärska sig i både seger och nederlag etc.
- NFS: **Sport** ... betecknar i vidaste bemärkelse varje sysselsättning, som bedrivs för sin egen skull, av glädje över besegrandet av svårigheter och vanligen under frivilligt erkännande av vissa regler. I inskränkt bemärkelse är sport en sammanfattande benämning på alla slags kroppsövningar, dock ej de systematiskt ordnade, som kallas gymnastik. I Sverige, Danmark och Norge användes även ordet idrott med i stort sett samma betydelse som sport.
 I Sverige slog ordet idrott igenom som kollektiv benämning på kroppsövningar tack vare Balcks propaganda på 1880-talet. Sedan 1920-talet har idrott dock alltmer trängts tillbaka av ordet sport. Orsaken härtill torde vara dels sportens för varje år tilltagande internationalisering, dels att ordet sport är kortare och i kombinationer lätthanterligare.
Sportsmanship, kallas de egenskaper, som man anser sig ha rätt att fordra av en verklig idrottsman, d.v.s. hederskänsla, rättskaffens uppträdande etc.
- NEO: **Sport** subst. *-en -er* *(viss) verksamhet med syfte att träna och anstränga kroppen ofta som nöje el. med sikte på tävling: *sportartikel; sportbragd -ens stjärnor* ...
Sporta verb *-de -t* subst.: **sportande** *utöva sport i syfte att träna kroppen: *frisksporta; hon -de en hel del och hade bra kondition*. HIST.: sedan 1885.
Sportig adj. *-t* *som utövar kroppssporter och har god kondition el. ger intryck av detta. HIST.: sedan 1927.
Sportslig adj. *-t 1/2* som handlar enligt sportens regler för gott uppförande i tävlingssammanhang: *en så - spelare som han skulle aldrig filma till sig en straffspark; en - publik som applåderade även åt bortalaget 2/2* som har att göra med sport: *en stor - framgång*. HIST.: sedan 1893.
Sportsman subst. *-nen sportsmän*, best. plur. *sportsmännen* *person som utövar (viss) sport BET.NYANS: särsk. om ärlig och renhårig idrottsman: *sportsmannaanda; en god - ; ...* . HIST.: sedan 1833.
Sportsmanship subst. ingen böjning, neutr. *det att vara ärlig och rättvis i sportsliga el. andra sammanhang. HIST.: sedan 1924.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Sport** *-en -er* s. *-sman, -smannaanda*.
Sporta *-ade* v. bedriva sport.
Sportig *-t -are* adj. *-het*.
Sportslig *-t* adj: (SAOL₁₂: ett sportsligt uppträdande) *s-a prestationer*.

Belägg*Sport*

- SO: 1) Idrottstävlingarna i dag äro särdeles talrika och omväxlande, och är endast väderleken lämplig blir det säkert god sport som kommer att bjudas (DN 16-1-10;7:7). 2) Greppen voro hårda och kännbara, men de uthärdade utan klagan och det stod hela tiden klart för de två som givit sig in i den käckä leken att de voro "sports" och därmed all right. Utan all filosofi och alla teorier voro de medvetna om att ändamålet *icke* helgar medlen. De förstodo att en "sport" (= idrottsman) är gentleman ... i känslan av att det enda nederlaget var nederlaget mot sina sämre instinkter, mot ilskan, fegheten, hämndgirigheten och grymheten (IB 15-9-20;544:1). 3) Björnens tvådagarsmeeting bjöd på glänsande sport (rubr i IB 20-1-30;4:1-2). 4) Det värmdde mitt hjärta så oerhört denna uppfattning av sport som publiken med hallåmannen i spetsen Triangelklubbarnas internationella på fredag kväll (DN 11-9-40;14:6).
- SO GEN: 6) Norsk skridskosports grand old man ... (DN 26-1-60;17:2-3).
- SB: 7) Sporten blivitt nu på modet, alla Stockholmsgrabbar gilla sporten (IB 2-1-20;1:2-3). 8) Härigenom torde man inte minst ha propagerat för den vackra sporten bland den studerande ungdomen (DN 26-1-30;13:3).
- SB GEN: 9) ... en sportsmannabragd som är enastående i sportens historia (DN 31-1-10;1:6). 10) ... reduceras hans insats till hjälpryttarens, blir en cykelsportens sparring-partner (DN 5-9-50;15:1).
- PO: 11) Se ex. 2! 12) ... flera stora sporter (AB 16-9-40;14:5).
- PB: 13) I alla tre sporterna är han nämligen i toppklass (IB 9-9-60;2:5).
- FÖRL: 14) Kronprinsessans föredöme som utöfvare af olika sportgrenar har här verkat särdeles upptryckande på våra damer, hvilka mer än någonsin förr idka idrott som motion ... (DN 9-1-10;7:5). 15) ... den nord-, central- och östeuropeiska sportsgrenen ... (IB 26-1-20;48:1).
- Sporta*
- INF: 1) Kyrkofolket bör sporta mer, säger ärkebiskopen ... (rubr i AB 19-1-30;1:6-7).
- PRET: 2) I början av sin tidiga idrottsbana sportade han på Gärdet ... (DN 28-1-20;10:1).
- PRES PTC: 3) En sportande stad har Uppsala blivitt (rubr i IB 26-1-40;4:5).
- Sportande*
- SB: ... har vintersportandet nått en rent häpnadsväckande popularitet (IB 26-1-40;4:1).
- Sportare*
- PB: Militärtält utlånas åt fältsportarna (rubr i DN 13-1-40;12:1-2).
- Sportig*
- SBIM: ... den nya, sportiga, spänstiga, friska, friggjorda svenska flickan? (AB 13-9-40;16:5).
- Sportighet*
- SO: ... en del sportighet av det slag som ger alla åldersklasser en rättvis chans (IB 29-9-50;7:6).

Sporting

SOU: 1) Be sporting! ... Var är Englands sporting spirit? löd rubriken (IB 15-9-30;7:3). 2) Sporting är ett ganska svåröversättligt ord. Att vara sporting kan visserligen vara benigt nog ibland men det är lika kvistigt att ge uttrycket på svenska ... det är svårt att åtminstone i hastigheten finna ett bra ord för sporting (det kräver nämligen mycket ... Förresten finns det åtskilliga svenska ord, som betyda ungefär detsamma som sporting ... Emellertid: för att vara sporting räcker det inte med att vara sportsman ... en yngling som jag har svårt tro vara sporting ... (8:1). 3) ... aktivt försök att vara "opartisk" och "sporting" och fin (IB 20-9-40;6:2).

P: 4) Prästerna besegrade oss alla i Sigtuna, genom sina kristliga egenskaper: människokärlek, tålmod, ödmjukhet, rättframhet, offervillighet, tapperhet. Samt genom sin stil. Jag kallar dem "sporting". Långtifrån alla idrottsledare är "sporting" (IB 22-1-30;4:2).

ADV: 5) Corinthians togo nederlaget "sporting", men att de voro mycket nedslagna säger sig självt (IB 24-1-30;12:3). 6) ... att genom lämpliga åtgärder skaffa garantier för att cyklisterna tävla fullt sporting (DN 16-9-30;16:2).

Sport(s)man

SO: 1) I vissa ögonblick framstår han som en renodlad typ för en anglosachsisk sportsman, kall, lugn, koncentrerad - an old head on young shoulders (DN 26-1-30;12:3). 2) Se Sporting ex. 1!

PO: 3) ... bland dessa många hundra sportsmän som hoppa eller löpa eller kasta (DN 3-9-10;7:2). 4) De professionella löpare jag har träffat, säger Walker, har jag alla funnit vara lika goda sportsmän som amatörerna (DN 21-9-10;10:2). 5) De svenska funktionärerna voro "excellerent sportsmen" (IB 26-9-10;2:3). 6) Det kan knappast vara någon reklam för Sverige att låta sig representeras av så obalanserade sportsmän (DN 18-1-50;14:4). 7) Som sportsmän och "good losers" har CCCP-trupperna i vilka idrotter det vara må, numera få övermän (IB 22-1-60;5:3-4).

PB: 8) Orienteringen framställs ofta som den verkligt fina idrotten där de verkligt fina sportsmännen finns och regelöverträdelserna är sällsynta (IB 23-9-70;6:1-2).

FÖRL: 9) År efter år har Ulrich Salchow i strid med världens förnämsta åkare besegrat dem alla, en sportsmannabragd. (DN 31-1-10;1:6).

Sportmanship

SO: 1) de äro sådana fina idrottsmän att det skall blifva svårt att återgälda deras "sportmanship" (IB 26-9-10;2:4). 2) ... man gav ju för övrigt efter matchen bevis på gott sportmanship (IB 29-1-30;6:1). 3) Men det finns även en annan kategori, som är eld och lågor inför hemmalagets framgångar, som svansar kring spelarna i tid och otid så länge det går väl för dem men som i motgången ej har ord nog att uttrycka den bottenlösa uselheten hos hemmalaget. Det kallar man dålig sportmanship (IB 3-9-30;10:4). 4) Det finns ingen sportmanship vare sig hos spelare eller åskådare (IB 25-1-50;2:1). 5) ... vill jag gratulera båda lagen till gott sportmanship, skriver ovan den engelske domaren i

gårdagens stormatch J. R. Leafe (AB 4-9-50;20:3-4). **6** För mig har definitionen av sportmanship något att göra med det andliga, med den gyllene regeln "Vad I viljen att människorna skola göra Eder det skolen I ock göra dem". Jag skulle önska att vi kunde praktisera detta sportmanship, denna gyllene regel på varje område i livet (IB 1-9-60;2:2).

SB: 7) ... stämmer illa med sportmanshipet, som tutas i dem redan i skolklubbar (AB 2-9-50;14:3).

Sport(s)lig

SOU: 1) ... utan också en sportlig barometer de olika nationerna emellan (IB 23-1-20;40:3).

2) ... har i de flesta fall en mycket riktig och sportlig uppfattning om spelet (DN 21-9-30;3:3 sp bil).

SON: 3) ... man väntade sig något utomordentligt i sportligt hänseende (DN 12-9-10;7:5).

P: 4) ... då det gällt sportliga intressen ... (DN 7-1-10;5:6). **5** ... vid sidan av sommarens övriga stora sportsliga evenemang (IB 13-9-20;535:3-4). **6** Vi anser att det inte råder samma sportsliga betingelser för samtliga startande (DN 12-1-50;16:8).

SBIM: 7) Optimistiska tankar om den sportsliga valutan (rubr i DN 1-9-30;16:6).

ADV: **8** ... sportsligt sett får man inte klaga på resultaten i sin helhet (DN 1-9-30;20:3). **9** ... varpå han efter två sportsligt lyckosamma säsonger ... (IB 2-1-60;7:2-3). **10** Låt oss vara lika sportsligt inställda (IB 27-1-60;2:4). **11** Sportligt sett blir förstås löpduellen ... största begivenheten vid denna landskamp (AB 24-9-60;16:5)

Kommentar

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
sport 517	sporten 350	sporter 23 sports 1	sporterna 5	896
sport+ 1053				
sports+ 14				1067
+sport 416	+sporten 394	+sporter 15	+sporterna 14	839
+sport+ 159				
+sports+ 5				164
sports 2	sportens 92	sporters 1		95
+sports 17	+sportens 107		+sporternas 5	129
2183	943	39 1	24	3190
		40		
+sportande 3	+sportandet 2			5
+sportare 4	+sportaren 2	+sportare 24	+sportarna 10	40
+sportar+ 6				6
			+sportarnas 1	1
10	2	24	11	47
sportighet 1				1
sportslighet 1				1
+sportslighet 1				1
2				2

SOU	sportig	3	sporting	14	sportlig	2	sportslig	55	74
SON		–		–	sportligt	2	sportsligt	40	42
P	sportiga	1	sporting	2	sportliga	3	sportsliga	29	35
SBIM	sportiga	3		–	sportliga	2	sportsliga	51	56
SUPERL B		–		–			sportligaste	1	1
ADV	sportigt	1	sporting	2	sportligt	4	sportsligt	57	64
		8		18		13		233	272
SBIM sportmässiga		3							3

SO		SB		PO	PB	SUMMA
sportman	2		–	sportmän	3	5
sportmanna+	1					1
		+sportmannen	1			1
		sportmannens	1			1
	3		2		3	8

SO		SB		PO	PB	SUMMA		
sportsman	26	sportsmannen	5	sportsmän	42	sportsmännen	5	79
sportsmanna+	28			sportsmen	1			28
sportsmans	1					sportsmännens	1	2
	55		5		43		6	109
sportsmanship	13	sportsmanshippet	1					14
sportsmanship	12							12
	25		1					26

SUMMA

						SUMMA	
INF	sporta	22				22	
PRES	sportar	2	sporta	2	sportas	1	5
IMP	sporta	3					3
PRET	sportade	8	sporta	1	(talspråk)		9
SUP	sportat	2					2
SUMMA		40		3		1	44
PRES PTC	sportande	11					11
SUMMA		51					51

Sport är genus utrum och har med undantag av den exotiserande personbeteckningen i ex. 11 alltid *er*-plural (s. 85).

Sport(s)man saknar bindefogen <s> i 8/117 belägg liksom i 14/26 belägg på *sport(s)manship*. Detta *s*-bortfall måste betecknas som en hyperanglicism (s. 165).

I ett unikt 10-talsbelägg med citatfunktion finns pluralen *sportsmen*, föregången av engelskt oböjt adjektivattribut. För övrigt har efterleden genomgående svensk böjning och resultatet blir alltså en hybridsammansättning.

Sportsmanship förekommer dels med uttralt (ex. 3–4), dels med neutralt genus (ex. 2 och 5–7). Denna vacklan beror sannolikt på att den svenska motsvarigheten till *-ship*, d.v.s. *-skap*, har dubbelt genus (s. 154f.).

Sporting har ej belagts med flexionsallomorf (saknas för plural i ex. 3 och för adverb i ex. 4–5) (s. 138f.). Attributivt förekommer det endast med engelskt nomen (*spirit* i det exotiska ex. 1). *Sportslig* är betydligt vanligare än *sportlig* (233–13) (s. 141).

S: Begreppet *sport* är mycket svårt att definiera entydigt. NFS:s formuleringar kompletterade med AS:s torde ge ett väsentligen riktigt intryck av innebörden. För ett fullständigt klagörande av relationerna mellan "sport" och "idrott" krävs en separat utredning som skulle bryta ramarna för denna framställning. Här skall endast göras ett försök till uppdelning beroende på om *sport* i ovan citerade ex. är synonymt med *idrott* eller om det är den moraliskt-etiska betydelsen som avses. Det kan ibland vara svårt att klart åtskilja dessa betydelser om ej kontexten ger tillräcklig ledning. Emellertid förefaller det som om *sport* vore utbytbar mot *idrott* i följande ex: *Sport* ex. 1, 5–10 och 12–15, *sporta* 1–3, *sportande*, *sportslig* 1, 3–5 och 11 och *sportsman* 3, 6 och 9. Betydelsen 'idrottsmoraliskt högtstående' finns i: *Sport* ex. 2 och 4, *sportighet*, *sporting* 1–5, *sportsman* 1, 4–5 och 7–8, *sportsmanship* 1–7 och *sportslig* 2, 6 och 10. Samtliga belägg för *sporting* och *sportsmanship* innehåller alltså denna "kulturella" konnotation. Däremot finns det alltså några fall av *sportsman* som inte gör det. Det bör påpekas att *sportsman* i amerikanskt språkbruk närmast åsyftar en idrottsman som tävlar yrkesmässigt.

Sport ifråga om fritidsaktiviteter som ej kan betecknas som idrott saknas nästan helt i det redovisade materialet. Det beror på att detta avsiktligt begränsats till sådana grenar som vanligtvis kan gå in under begreppet 'idrott' (alltså ej friluftsliv, jakt, motorsport o.d.).

D: Distributionen är alltså delvis fakultativ med *idrott*, men som moraliskt begrepp tillhör *sport* de "kulturella lånorden" (s. 233f.). Förekomsten toppas år 1940, vilket till stor del beror på den då högfrekventa förekomsten av *fältsport*. Efter en återgång till 30-talets siffror under 1950 och 1960 visar materialet på en ny mycket kraftig uppgång 1970. Möjligen innebär det en viss tillbakagång för *idrott*. Trots att avledningarna är många är deras respektive beläggsantal relativt ringa.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM sport	85	141	441	888	441	368	826	3190
LEM sporta	–	1	6	44	2	–	2	55
LEM sportande	–	–	–	5	–	–	–	5
LEM sportare	–	–	–	40	2	5	–	47
LEM sportig	–	–	–	4	1	2	1	8
LEM sportighet	–	–	–	–	1	–	–	1
LEM sporting	–	–	16	1	1	–	–	18
LEM sportlig	3	–	5	1	2	1	1	13
LEM sportman	3	2	–	1	–	1	–	7
LEM sportsmanship	1	–	6	1	3	–	3	14
LEM sportslig	3	2	45	44	41	53	45	233
LEM sportslighet	–	–	1	–	–	–	1	2
LEM sportsman	11	16	22	25	19	9	8	110
LEM sportsmanship	–	–	3	2	3	3	1	12
LEM sportsmässig	–	1	–	2	–	–	–	3
{sport}	106	163	545	1058	516	442	888	3718

Spread eagle

Import: spread eagle, NOM (ADJ (PERF PTC) + NOM).

Lexica

SuL: **Spread-eagle**; leverans, linjering (492:skridskoåkning).
 AS: **Spread** (skridsko), utföres med båda skridskorna på isen och med hämlarna vända mot varandra.

Belägg

PO: Det är omöjligt att beskriva Vivi-Ann Hulténs smidighet i termer som t.ex. "turns", "leaps" ... och "spread eagles", ty det hela sammanfaller ju ... (DN 16-1-30;13:5).

Kommentar

M: Den unika exotiska ordfogningen (s. 187), som ingår i en uppräknig av engelska uttryck för konståkningsfigurer, har *s*-plural i samordning med andra nomina med *s*-form.

Sprint

Import: sprint, NOM, sprinter, NOM och sprinting, NOM.

Avledningar: sprinta, V, sprintande, NOM och sprintning, NOM.

Lexica

SuL: **Sprint** also→burst; sprinta (98).
Sprinter, speedster, ... dasher, dash man, speedboy; kortdistanslöpare, sprinter, snabblöpare (98).
 AS: **Sprint**, ett lopp där deltagarna (sprinters) sätter upp maximifart redan från början. I frii. gäller s. sådana distanser som 100 m och 200 m ... i skidlöpning talar man något oegentligt om 10 och 18 km som "sprinter-distanser".
 NEO: **Sprinta** verb *-de-t* subst.: **sprintande** *springa snabbt (vard.). HIST.: sedan 1924.
Sprinter subst. *-n*, plur. *-el. -s* *snabb löpare som är specialiserad på korta distanser: *sprinterlopp*. BET.NYANS: i sms. ibl. angivande kort distans i simning, skidåkning, skridskoåkning m.m. HIST.: sedan 1912.
 SAOL₁₁₋₁₂: **Sprinta** *-ade* v. vard springa snabbt, spurta.
Sprinter *-ern -rar* (SAOL₁₂: el. enl. eng. böjn.) s. kortdistanslöpare.

Belägg

SO: *Sprint*
 1) Vad som brister hos honom är snabbhet i ansatsen, men han skall specialträna sprint hela nästa år ...(IB 10-1-30;1:1). 2) Han har fått sprint i 500 och tempo i 1500 (AB 27-1-60;14:5).
 FÖRL: 3) ... sprintseriens ... sprintserie ... sprintstjärnorna (IB 27-1-30;4:3).

Sprinta

- INF: 1) ... kunde han sprinta i sin vackraste stil ... (DN 7-1-40;14:1). 2) ... då han tog sig för att nästan sprinta uppför den sugande Frösunda-backen (IB 2-9-40;5:4). 3) ... utan tog sig också för att sprinta ifrån hela kopplet konkurrenter med kortdistansspecialisterna Enar Josefsson och Martin Lundström närmast (DN 18-1-50;14:5).
- PRES: 4) Eskilstuna sprintar på ... Som väntat blev inte Örebro något svårare hinder ... (IB 4-9-40;9:2). 5) När ... hopparen sprintar fram mot ansatsplanka eller ribba ... (AB 13-9-40;16:5).
- PRET: 6) ... då tjeckernas kontringspecialist Trojan tre gånger i rad sprintade sig loss och ändrade till 9-12 (IB 2-1-60;3:2-3).
- PRES PTC: 7) ... och hon blev slagen med nära 3 meter av den ursinnigt sprintande ryskan (IB 1-9-60;12:6).
- SUP: 8) Filippini har sprintat igenom (bildtext i IB 18-9-50;8:4-6).

Sprintande

- SO: Det var inte mycket med mitt sprintande under ystadstiden (IB 16-9-40;10:1)..

Sprinter

- 1) Med träning skulle denna cykelåkare säkerligen bli en god sprinter (IB 2-9-10;4:2). 2) Kalle Pahlén, vår främste skidsprinter i vinter? (bildtext i DN 25-1-40;14:6). 3) Skall han räkna med att gå långt som sprinter ... (AB 25-9-60;16:2).
- SO GEN: 4) ... en amerikansk toppsprinters snabbhet (IB 5-9-30;7:5).
- SB: 5) ... sprintern Sköld som 1927 gjorde sensation genom att i ett försöksheat på 100 m löpa ... (DN 9-9-30;13:3). 6) Som dagens man på den svenska sidan får man väl utpeka sprintern Ove Jonsson ... (AB 25-9-60;16:1).
- PO: 7) Hastighetslöpningen å 100 meter blev ett glänsande bevis på tyskarnas öfverlägsenhet som sprinters ... (DN 12-9-10;7:5). 8) ... kunna vi då inte fostra sprinters, kastare och hoppare (AB 11-9-40;16:5). 9) När vi få skickliga starters, få vi hjälp med att fostra goda sprinters (IB 6-9-50;3:1-2). 10) Känsliga kvartmilare som Rhoden och Mc Kenley, sprinter som La Beach och tekniker som ... (IB 6-9-50;4:3) Hur sköter svenska sprinter mathållningen ... svenska sprinters ... (5:3-4). 11) Mellan 11, 3 och 11,7 ligger en värld av manliga sprintrar (AB 9-9-50;11:5). 12) Det är inte några herrsprinters som hinner med henne knappast i en SM-final (DN 3-9-60;21:6). 13) Behöver blågula skridskosprinters åka till Bislett för att göra upp om svenskt mästerskap ... världsmästerskapet för sprinter ... (DN 2-1-70;23:4-5).
- PO GEN: 14) ... som visade våra sprinters ohjälpliga litenhet ... (IB 17-9-20;549:1).
- PB: 15) ... som snart nog skulle gifva de bästa amerikanska sprinters ett hårdt arbete (IB 30-9-10;3:1). 16) Sprinters hade vi inte väntat något av ... (IB 1-9-20;505:1). 17) Att vi för dagen taga upp sprinterna och deras resultat ... (IB 19-9-30;3:1-2). 18) ... man frapperades av hur unga och pojkkaktiga sprinterna verkade ... (IB 6-9-40;7:4). 19) Ingen av "sprintererna" kan därtill gå säker för Karl-Erik Åström (DN 2-1-50;22:2).

- PB GEN: **20)** Stafettlagens tider böra närmast sammanställas med sprinters och någon direkt jämförelse ... (IB 19-1-20;35:1). **21)** Stafetterna gingo utmärkt trots sprinternas dåliga individuella prestationer (IB 1-9-20;505:3).
- FÖRL: **22)** ... kom Gotte Johansson igenom i formlig sprinterfart (DN 27-9-20;5:5). **23)** Där förekommo sprinterrusher på både 40, 50 och 60 meter, ja 80 med ... (IB 3-1-30;5:1). **24)** Steinbeek har tills vidare sin svaghet i de kortaste distanserna; ... och han ämnar därför lägga om sin sprinterstil (DN 22-1-30;11:4).
- Sprinting*
- SO: **1)** Så skall skridskosprinting se ut (IB 30-1-50;4:4). **2)** För första gången fick grabbarna träna sprinting i dylika (IB 1-9-50;1:2). **3)** Sedan följde litet sprinting (IB 13-9-50;6:2). **4)** Det är Olle Ekberg som tagit initiativet till denna "fotbollssprinting" (IB 18-9-50;2:6). **5)** Och där behöver vi inte lära av utlandet - utom i "sprinting" förstås (IB 29-9-50;4:6). **6)** Det gäller damsprinting (IB 6-9-60;7:1). **7)** ... då man lär sig sprinting i fotboll (DN 21-9-60;21:1-2). **8)** Glädjande nog tycks återväxten inom svensk sprinting vara god (IB 26-9-60;12:4). **9)** Framförallt i kast, hopp och sprinting (IB 30-9-60;7:3).
- SB: **10)** ... hårddragningen till rena sprintningen (DN 3-9-40;14:3-4). **11)** ... men anmärkas bör, att Göteborgs Kv. IK:s flickor nu också kommer i sprintingen (IB 4-1-60;2:3).

Kommentar

G: *Sprinting* ex. 1 har unikt inskott av <e> mellan stam och avledningsändelse.

M: *Sprint* har ej belagts i böjd form. Bortsett från trippelbelägget *sprint* ex. 3 bildas förledssammansättningar med *sprinter+*.

Sprinter har med undantag av 2 *ar*-belägg från AB sept 1950 och 5 Ø-plurala belägg (varav 4 från jan 1970) alltid *s*-form i PO (s. 99f.). 1 PB är allomorfen *-na* vanlig och förekommer i inte mindre än 66 av 70 fall. Därtill kommer 1 *s*-belägg, där osäkerhet om PO eller PB råder. Ø-plural är den av SAOL₉, NEO och III angivna primära formen medan SAOL₁₀₋₁₁ endast och SAOL₁₂ primärt upptar *ar*-plural. NEO:s och SAOL₁₂:s sekundära engelska pluralform är alltså dominerande.

Vid verbalsubstantivet är fördelningen mellan *-ing* och *-ning* jämn, men beläggen är tämligen fåtaliga (s. 155f.).

SO		SB	SUMMA	
sprint	2	-	2	
sprint+	3	-	3	
	5	-	5	
sprintande	1	-	1	
sprinter	123	sprinter	64	187
sprinter+	535			535
+sprinter	27	+sprinter	37	64
+sprinter+	1			1
+sprinters	1			1
	687	101	788	

PO		POB		PB		SUMMA		
sprinters	107	sprinters	9	sprinters	3		179	
sprinter	3			sprintererna	54		57	
sprintrar	2						2	
+sprinters	16	+sprinters	2	+sprintererna	5			
+sprinter	2			sprinters	1		25	
sprinters	1			sprinterernas	7		9	
	131		11		70		212	
							TOTALSUMMA	1000

SO				SB		SUMMA		
sprinting	5	sprintning	8	sprintingen	2	sprintningen	1	16
+sprinting	1	+sprintning	2		2		1	3
	6		10		3			19
	16							

INF	sprinta	9
PRES	sprintar	4
PRET	sprintade	24
PRES PTC	sprintande	3
SUP	sprintat	2
SUMMA		42

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
P sprintrar	–	–	–	–	2	–	–	2
P sprinterØ(na)	–	3	6	6	21	18	17	71
P sprinters(Ø)	3	4	18	19	34	26	33	137

I denna pluraltablå har ej medtagits 2 20-talsbelägg på plural genitiv (PO och PB), då dessa formellt kan bedömas som Ø-plural med genitiv-*s* eller som *s*-plural med Ø-genitiv (s. 134).

SD: De översättningar som finns i SuL och Ö ("snabblopåre") och SAOL₈₋₉, NuO, Ill och W ("hastighetslopåre" är missvisande då dessa benämningar också kan användas om löpare som tävlar på längre sträckor än "sprinters", d.v.s. kortdistan-slöpåre. SAOL₁₀₋₁₁ har ändrat till just *kortdistan-slöpåre*. *Kortdistan-* står i fakultativ varians till *sprinter-* inom friidrott (s. 220). Ingen av SuL:s synonymer (tillfälliga tidiga undantag för *dash*) används i svenskan.

Av distributionstabellen framgår vilken överväldigande dominans (1000/1067 be-lägg) som *er-*avledningen har för {sprint} (s. 181). Före 1930 finns ej några andra avledningar belagda.

Exemplen är hämtade från kortdistan-slöpning (ex. *sprinta*₇, *sprintande*, *sprinter*₃, 5-7, 9-12, 14-15, 17-18, 20-21 och 23 samt *sprintning* ex. 2-11), cykelåkning (*sprinter* ex. 1), skridskolöpning (*sprint* ex. 2, *sprinter* ex. 24 och *sprintning* ex. 1), skidlöpning (*sprinta* ex. 1 och 3, *sprinter* ex. 2 och 19), handboll (*sprinta* ex. 6), fotboll (*sprinta* ex. 4 och 8 och *sprinter* ex. 22), höjdhopp (*sprinta* ex. 5) och lång-distan-slöpning (*sprinta* ex. 2). {Sprint} har utanför kortdistan-slöpningen betydelsen 'springa fort', d.v.s. 'löpa som en sprinter/kortdistan-slöpåre'. Användningen inom skidsport får betraktas som sekundär (s. 173).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM sprint	–	–	5	–	–	–	–	5
LEM sprinta	–	–	1	11	11	13	6	42
LEM sprintande	–	–	–	1	–	–	–	1
LEM sprinter	12	55	130	124	203	268	208	1000
LEM sprinting	–	–	–	–	3	4	1	8
LEM sprintning	–	–	–	2	6	3	–	11
{sprint}	12	55	136	138	223	288	215	1067

Spurt

Import: spurt, NOM.

Avledningar: spurta, V och spurtare, NOM.

Lexica

- SuL: **Spurt**, burst of speed; spurt (98) - **Spurt**; spurta (98).
- AS: **Spurt**, den maximala fartökningen i ett lopp, företrädesvis i dess slut. Man kan emellertid också spurta ("rycka") under ett lopp för att få motståndarna att släppa. "Långspurt" påbörjas av samma anledning tidigare än den vanliga, som äger rum tätt inpå mål.
- NFS: **Spurt** ... I de flesta språk användes i st. f. spurt ofta ordet finish. Någon egentlig skillnad mellan spurt och finish ... finnes ej. I friidrott brukar man dock med finish beteckna en intensiv, kort kraftansträngning före mållinjen som avslutning på spurtan. I kortdistanslöpning brukas vanligen ordet finish.
- NEO: **Spurt** subst. *-en -er* *ökning av farten mot slutet av hastighetstävling e.d.: *spurtseger ... en vass - : hon drog igång -en för sent*. HIST.: sedan 1881, **Spurta** verb *-de -t* SUBST.: **spurtande**; **spurt** genomföra spurt: *han -de förbi NN på upploppet -*, HIST.: sedan 1884.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Spurt** *-en -er* s. ökad slutfart i tävling, sista kraftansträngning o.dyl. **Spurta** *-ade v. : s. i mål spurtare [-e]n*; pl. *-e* (SAOL₁₂: best.pl. spurtarna) s. till *spurta*.

Belägg

Spurt

- SO: 1) ... hade krafter kvar till en liten spurt de sista 25 meterna (IB 5-9-10;2:3). 2) Modigs och Focks taktik att sinsemellan sätta i med hårda och korta spurter tog naturligtvis på krafterna mer än en längre och mindre snabb spurt då och då skulle gjort (IB 12-9-10;1:4). 3) ... utan gång på gång försökte de passera Coales, dock med den påföljd att denne genast svarade med en liten spurt (IB 16-9-10;2:2). 4) ... som trots en kraftig och vacker spurt i sista rondan ... (Den senare gjorde en bra spurt i tredje rondan (DN 7-1-30;12:7). 5) Sista kvarten satte hemmalaget igång en kraftig spurt (DN 13-1-30;11:6). 6) ... först under de allra sista minuterna gjordes å båda sidor ett litet försök till slutspurt (IB 8-9-30;10:1).

- SB: 7) Är en av de tävlande snabbare i finischen än man själv är så gäller det att börja spurten så tidigt att hans krafter icke räckta till för snabbheten de sista tio meterna ... (IB 5-9-10;3:1). 8) ... använd till sist alla edra krafter och all er energi i slutspurten (IB 8-9-10;4:1). 9) ... då blir div I-spurten en sällsynt sevärd thriller (DN 3-9-60;23:2).
- PO: 10) Se ex. 2! 11) ... genom upprepade småspurter blifva af med den besvärlige svensken (IB 16-9-10;2:2). 12) ... men Göta har kommit med granna spurter (IB 21-1-70;11:4).
- PB: 13) ... vilken var ganska utpumpad av de många spurterna under den första milen (IB 16-9-10;2:3). 14) Vi förbli tacksamma mot varje åskådare vid inspurterna, som inte stiger ut i körbanan (DN 4-9-30;13:5).
- Spurta*
- INF: 1) ... men han skall träna hastighet för att kunna spurta bättre (IB 23-9-10;3:1). 2) På trettonde och sista varvet började Lindgren spurta (DN 1-9-30;17:5).
- IMP: 3) ... skrek folk: Spurta, Bjarne, spurta (DN 28-1-70;21:2).
- PRET: 4) Isaksson spurtade ifrån Schuman ... (IB 23-1-20;38:2). 5) Hårt i tredje rondan, då båda spurtade för att få övertaget (DN 1-9-30;11:3).
- PRES PTC: 6) En poäng för AIK mot spurtande HIF? (rubr i DN 19-9-30;16:5-6). 7) ... sedan Losbach, som avvisade starkt spurtande ungraren Iharos (DN 1-9-60;25:5).
- Spurtare*
- SO: 1) ... att hålla undan för från spurtare (IB 28-9-60;4-5).
- SB: 2) ... den starke cykelspurtaren (IB 26-1-40;1:1).
- PB: 3) ... de här raketspurtaerna (DN 3-9-60;21:1-2).

Kommentar

G: *Spurt* har sannolikt från början fått uttal efter svenska regler (s. 28).

M: *Spurt* böjs undantagslöst efter 3:e deklinationen (s. 85). *Er*-avledning saknas till detta rotmorfem som tidigt haft verbavledning (s. 150).

SO		SB		PO	PB	SUMMA		
spurt	348	spurten	333	spurter	16	spurterna	6	703
spurt+	231							231
+spurt	191	+spurten	117	+spurter	4	+spurterna	2	314
+spurt+	1							
+spurts+	1							2
spurts	1	spurtens	2					3
		+spurtens	1					1
	773		453		20		8	1254
spurtare	6			spurtare	2		-	8
		+spurtaren	1			+spurtarna	1	2
	6		1		2		1	10

				SUMMA	
INF	spurta	29	spurtas	1	30
IMP	spurta	2			2
PRES	spurtar	12			
	spurta	1			13
PRET	spurtade	75			75
SUP	spurtat	6			6
		125		1	126
PRES	PTC	19			19
SUMMA					145

SD: Belägningen är relativt hög hela tiden och efter en frekvenstopp 1940 och 1950 har beläggen återgått till att utgöra samma antalsnivå som 1920. I ex. 2–3 och 13 är *spurt* använt om 'fartökning under ett tidigare skede än slutfasen av ett lopp'. Ett förändrat sakunderlag (ett ökat tempo) har framtvingat en jämnare farthållning, som nästan helt omöjliggjort sådana väsentliga fartstegringar under ett lopp vilka skulle kunna liknas vid den maximala i loppets slutskede. Det har medfört att *spurt* i den anförda betydelsen blivit ytterligt sällsynt (ex. 11 med den inskränkande förledsbestämningen *små-* liksom ex. 2–3 från 1910). Fartökningar under ett lopp kallas numera vanligen för *ryck*. Den äldre vidare betydelsen torde ha medverkat till uppkomsten av preciseringen *slutsputt* (ex. 6 och 8 kan sägas ha tautologisk karaktär) (s. 174).

I utvidgad betydelse kan *spurt* brukas även inom andra idrottsgrenar än sådana i vilka kapplöpningsmoment ingår. Sålunda kommer ex. 5, 6 och 9 och *spurta* ex. 6 från bollagsporter (ex. 9 syftar på avslutningen av en serietävling) och ex. 4 och *spurta* ex. 5 från boxning. I dessa grenar är det snarast fråga om en allmän aktivitetssökning mot slutet av en match eller tävling och behöver ej innebära ökat tempo. *Spurt* och *spurta* har i sin nuvarande betydelse total distribution med den viktiga inskränkningen att *finish* har subkomplementär distribution i varians med *slutsputt* (se 174 och 217).

Belägningen är tämligen frekvent under hela undersökningsperioden.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM spurta	90	62	166	318	319	222	77	1254
LEM spurta	3	13	16	38	28	31	16	145
LEM spurtare	–	–	–	1	4	3	2	10
{spurt}	93	75	182	347	361	256	95	1409

Squash

Import: squash, NOM.

Lexica

AS: **Squash rackets**, tennisliknande spel av eng. ursprung. De första reglerna utarbetades 1886 vid Harrow School. Till Sverige kom spelet i början på 30-talet.

NEO: 1/2 **Squash** subst. *-en* *ett spel för två personer med racket och en gummiboll som slås mot väggarna i ett rektangulärt rum. HIST.: sedan 1936.

SAOL₁₁₋₁₂: 1/2 **Squash** *-en* s. bollspel där gummiboll slås mot lokalens väggar.

Belägg

SO: Bengt Ahlbom redogör trevligt för "Tennisspelets småkusiner" squash, badminton och ping-pong (IB 26-1-40;6:1).

Kommentar

M: Ej belagt i böjd form men SAOL₁₁₋₁₂ anger SB *squashen*.

D: *Squash* har totaldistribution (s. 216). Exemplet ovan är unikt i materialet. Squashsporten har fått ett markant uppsving i Sverige under tiden efter 1970.

Stab

Import: stab, NOM.

Lexica

Ej belagt i någon ordbok.

Belägg

SO: Well – jag mötte honom i farten. Fick in en vänster "stab" (IB 3-9-30;2:4).

Kommentar

M: Materialets enda belägg har genus utrum (s. 161).

D: Belägget är ett exotiskt citat av en amerikansk boxare (s. 231).

Stance

Import: stance, NOM.

Lexica

SuL: Standing erect→upright stance; upprätt ställning (253: boxning).

Avis: Stance: the method adopted by the boxer for holding his body at the start of the contest (100).

Belägg

SO: Ingo har en lustig stil. Jag menar att han har en lustig stance (AB 20-1-60;14:1).

Kommentar

M: Det unika belägget har uttralt genus.

SD: Det är ett citat av en amerikansk boxare och ingår i en USA-rapport av en svensk-amerikan (s. 231). *Stance* har explicerande funktion i förhållande till det svenska ordet *stil* i betydelsen 'sätt att stå/röra sig'.

Stand

Import: (grand/second) stand, NOM (ADJ/NUM +) NOM.

Lexica

SuL: **Grand stand;** huvudläktare (41).
 Avis: **Grand stand;** that part of the football ground generally containing the business offices, dressing rooms, press box, reserved and special seats, etc. (28:fotboll).

Belägg

SO: 1) ... en londonsinnad harskrämla långt borta på "second stand" (IB 22-9-20;560:6).
 PO: 2) ... och vidare däromkring "grand stands" sprickfyllda av folk, som ger sin återställda optimism tillkänna med de glatt blinkande blåkorsflaggorna (IB 13-9-40;5:1).
 PB: 3) Och de andra "stands" ... (IB 22-9-20;560:5).

Kommentar

M: Även ex. 2 kan vara ex. på PB. Avsaknaden av genus och svensk pluralallomorf jämte förekomsten av engelsk oböjd attributiv adjektivbestämning blockerar en eventuell bestämdhetsböjning (s. 138).

Start

Import: start, NOM och starter, NOM.
 Avledningar: starta, V och startare, NOM.

Lexica

SuL: **Start**, 1/2, starting departure; start (100) – **Start** 2/2 (starting place); startplats (101) – **Start:** sända iväg (101) – **Starter** 1/2; startare (101) – **Starter** 2/2; den startande, startman (101).
 AS: **Start**, intern. term för påbörjandet av en tävl., har även fått en allt mer omfattande allm. betydelse.
Starter, den funktionär som startar de tävlande ...
 NFS: ... Verbformen *starta* användes ofta i st.f. deltaga ...
 NEO: **Start** subst. *-en -er* *igångsättning (av ngn/ngt) för (snabb) förflyttning särsk. vid tävling; ibl. äv. med tanke på förflyttningens första fas: *startberedd; startflagga*; ... BET.NYANSER: b/d om plats för igångsättning av tävling: *-en och målet var på samma ställe*. HIST.: sedan 1886.

Starta verb *-de -t* subst.: **startande, startning**; *start* 2/2 börja röra sig vanl. med åtföljande snabb förflyttning, särsk. i tävling: *fältet har -t*.

Starter subst. *-n*, plur. *-n*, plur. - *person som startar de tävlande i ett lopp e.d.: *-n höjde pistolen*. HIST.: sedan 1868.

SAOL₁₁₋₁₂: **Start** (kort el. långt a) *-en -er* s.

Starta (art'a el. a'rt'a) *-ade* v. **-are** *-ar[e]n*;pl. *-are* (SAOL₁₂: best. pl. *startarna*) s.

Starter *-n*; Ø (SAOL₁₂ *-rar*: el. enl. eng. böjn.) s. startledare.

Belägg

Start

SO: 1) Motorpaceade loppet å 1609 meter med flygande start ... (DN 8-9-10;5:5). 2) Den yttre ramen blev den sportsliga succésen värdig; ett strålande väder från start till mål (DN 2-9-30;12:1-2). 3) IFK-mästerskap med finsk start, lördag-söndag (DN 4-9-30;16:3). 4) ... vunnit en del hårda lopp med gemensam start (DN 12-9-30;16:1). 5) ... hela programmet förekommer i kväll istället med start kl. 1930 (AB 21-9-40;16:4).

SB: 6) Vid starten för 50 km loppet ... (IB 2-9-10;4:2). 7) Starten blev ytterst nervös och efter ett par tjuvstarter (IB 13-9-20;536:1). 8) Wilhelmsson fick bästa starten ... (IB 18-1-60;7:4).

PO: 9) ... och hans namne Ingmar hör till kategorin intressanta starter (AB 20-1-40;16:5). 10) Alla starter och mål äro förlagda till Stockholm (DN 2-9-40;14:1). 11) Arrangemangen få i stort sett godkänt betyg - bortsett från flera fula starter (DN 22-9-40;17:3).

PB: 12) Starterna ske varje minut (DN 26-9-30;16:1). 13) ... hur bra det var ordnat med starterna i nämnda tävling (IB 27-9-50;7:4). 14) ... bland de mest intressanta starterna är ... (IB 30-9-60;3:2).

FÖRL: 15) ... till den på startlinjen uppställda och sade ... (DN 2-9-30;12:3). 16) ... då startkamraten snart kördes ifrån (DN 21-1-40;15:3).

Starta

INF: 1) I weltervikt har Eklund, Borlänge blivit anmodad att ställa upp, och även så väntas ... och Hellström, Enköping, komma att starta (DN 11-1-30;11:1).

PRET: 2) På 1500 m startade Ray från scratch ... (IB 10-9-20;529:1). 3) Att han startade först av de seedade ... (IB 4-1-60;1:4).

PRES PTC: 4) Många anmälda och lika många startande (IB 16-9-10;3:3).

Startare

SO: Säkert har världen aldrig skådat en snabbare startare (DN 2-9-60;19:7-8).

Starter

SO: 1) Frank Mc Cormick of Haverkill var starter ... (IB 23-9-10;3:4). 2) Han fungerade också som starter ... (AB 9-9-50;13:2).

SB: 3) Herr startern A. Blomberg talade ... (DN 2-9-30;16:1). 4) Startern frågade om vi var klara ... (DN 4-9-30;16:2).

PO: 5) ... lovat medverka äfven som domare, tidtagare, starters etc. (DN 15-9-10;8:2). 6) ... en av de allra bästa starters vi ha i Sverige (IB 24-

9-30;14:4). 7) I Amerika betalar man sina tidtagare, måldomare, starters etc. för deras tjänster vid tävlingarna (IB 9-1-50;7:3). 8) När vi få skickliga starters, få vi hjälp med att fostra goda sprinters (IB 6-9-50;3:1-2).

Kommentar

M:

SO		SB		PO		PB		SUMMA
start	1026	starten	711	starter	62	starterna	15	1814
start+	796							796
+start	236	+starten	227	+starter	28	+starterna	2	493
+start+	1							
+starts+	1							2
		+startens	1					1
	2060		939		90		17	3106
startare	2							2

SO		SB		PO	PB	SUMMA
starter	31	startern	57	starters	6	94
starter+	2					2
+starter	2					2
		starterns	5			5
	35		62	6		103

INF	starta	445	startas	4	449
PRES	startar	350	startas	22	
	starta	126			498
PRET	startade	742	startades	24	766
IMP	starta	2			2
SUP	startat	150	startats	1	151
		1815		51	1866
PRES PTC	startande	220			220
PERF PTC/SB	startade	9			9
/P	startade	1			1
		230			230
SUMMA					2096

Start har undantagslöst böjning efter 3:e deklinationen (s. 85). *Starter* har i materialets 6 plurala belägg *s*-form (s. 96). *PB* har ej påträffats. Ej heller har något exempel på den av SAOL₁₀ och NEO som enda och av SAOL₉, SAOL₁₁ och Ill som primär form anförda \emptyset -pluralen eller den av SAOL₁₂ primärt angivna *ar*-pluralen kunnat påträffas i det undersökta materialet.

S: Betydelsen av *start* är 'igångsättande av tävling' i ex. *start* 1, 4-5, 7-8, 11-13 och *starta* ex. 2-3 medan *start* ex. 2, 6 och 10 närmast har konkret rumsbetydelse, d.v.s. 'startplats'. Personbetecknande är *start* i ex. 3, 9 och 14 och den motsvarande verbinnebördens 'deltaga' finns i *starta* ex. 1 och 4.

Mellan det inlånade *starter* och det avledda *startare* existerar betydelseopposition (s. 151f.). En *starter* har till uppgift att starta andra medan en *startare* är 'en tävlande som själv startar' i betydelsen 'påbörjar/deltager i tävling'. Particippet *startande* används ofta nominalt och är då synonymt med 'deltagare'.

D: Distributionen är hög redan 1910 och från och med 1930 håller sig frekvensen på en mycket hög nivå (s. 177). Det är anmärkningsvärt att det stora antalet verbbelägg ej har medfört flera *ande-* och *are-*belägg (s. 150ff.).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM start	102	144	442	642	714	598	464	3106
LEM starta	111	139	398	470	392	345	242	2097
LEM startare	–	–	–	–	–	2	–	2
LEM starter	8	6	25	2	35	24	3	103
{start}	221	289	865	1114	1141	969	709	5308

Stayer

Import: stayer, NOM.

Lexica

SuL: **Long-distance runner** 2/2, endurance runner, stayer; uthållighetslöpare (61).

Stayer; stayer (cyklist som tävlar med pace av motorcykel) (383).

AS: **Stayer**, häst, löpare el. cyklist som äger sin styrka på längre distanser. Motsats: *flyer*. Inom bancykelsporten betecknar s. även ryttare, som kör med *motorpace.

Avis: **Stayer**: a long-distance cyclist, as opposed to the sprinter over one or two laps (179).

Belägg

SO: **1)** ... Boris Stenin, men han i sin tur är troligen i klenaste laget som 'stayer' för att få rådsrepublikens röda fana i topp (IB 22-1-60;5:2). **2)** Inte ens en så framstående "stayer" som Torstein Seiersten ... (IB 25-1-60;3:6).

SB: **3)** Den världsberömda franske stayern Breau ... (IB 26-9-30;5:2). **4)** ... och fäste oss vid Seierstens utmärkta jämnhet på 10.000. Den norske stayern ... (IB 29-1-60;3:6).

FÖRL: **5)** Den nye stayervärldsmästaren ... (AB 7-9-30;2:4). **6)** Stayermästerskapet, 10 mil efter motorpace, hemfördes ... Ett stayerlopp startades som bekant icke i gemensam linje utan med ryttarna i en lång rad bakom varandra (IB 24-9-30;5:2). **7)** "Stayerlopp" på skridsko (rubr) ... Med denna form av stayeråkning, som det heter på bancykelspråk (AB 18-1-60;14:1).

Kommentar

M: *Stayer* har inte belagts i plural. Mer än 2/3 av de fåtaliga beläggen utgörs av förledssammansättningar.

	SO	SB	SUMMA
stayer	2	stayern 2	4
stayer+	11		11
	13	2	15

SD: Av de funna 15 beläggen kommer 8 (däribland ex. 3 och 5–6) från september 1930 och rör bicykelåkning. 5 belägg (ex. 1–2, 4 och dubbelbelägget ex. 7) har samtliga förekommit under en tidrymd av 11 dagar i januari 1960 och rör skridskoåkning. Ex. 7 från AB den 18 januari har hänvisning till bicykelns terminologi och *stayerlopp* i rubriken är försett med citattecken liksom IB:s belägg från den 22 och 25 januari ex. 1 och 2). Det sistnämnda avser norrmannen Seiersten och han betecknas ånyo (den 29 januari) i ex. 4 som *stayer*, denna gång utan citattecken. Det är rimligt att förutsätta en inbördes påverkan i dylika fall av i tid och användning starkt koncentrerad förekomst (s. 200f.). Distributionen är fakultativ till långdistansare (s. 220).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM stayer	–	–	10	–	–	5	–	15

Steady

Import: steady, ADJ.

Lexica

Ej belagt i någon ordbok.

Belägg

SOU: 1) ... visade han sig betydligt mer steady än storbrorsan ... (DN 5-1-50;14:7). 2) ... men salkaren Blomqvist var alltför steady denna gång och lämnade endast ett game ifrån sig (IB 18-1-50;8:4). 3) Han är mer steady än han någonsin varit, mer koncentrerad, och har fått sting på sina stilrena grundslag (DN 22-1-50;18:7).

Kommentar

M: *Steady* är endast belagt i oböjd form (s. 138). Komparativ uttrycks i ex. 1 och 3 med adverbet *mer* (s. 139).

SD: Inom tennisen, varifrån alla 3 beläggen härstammar, användes stundom det engelska adjektivet *steady* som beteckning för 'säker, stabil' om spelare.

Steeplechase

Import: steeplechase, NOM.

Ellipsis: steeple, NOM.

Lexica

SuL: **Steeple-chase**, obstacle run; hinderlöpning, hinderlopp, steeplechase (103).

AS: **Hinderlöpning**→(**Steeplechase**): Det alternativa namnet steeplechase antyder hinderlöpningens anglosachsiska bakgrund.

NEO: **Steeplechase** subst. *-en -r* *typ av hinderlöpning till häst, över fasta hinder HIST.: sedan 1850.

SAOL_{11–12}: **Steeplechase** *-en -er* s. (SAOL₁₂: *-n -r*) hinderlöpning till häst m.m.

Belägg*Steeple*

- SB: 1) ... fortsatt med både häckarna och steeple'n (IB 8-9-50;6:5).
 FÖRL: 2) ... 1948 års olympiska steeple-finish (IB 1-9-50;6:2).
Steeplechase
- SO: 1) Det förefaller rätt märkligt att på allmänidrottsprogrammet lär finnas medtaget 3000 m steeple-chase. Man kan tycka att terränglöpning och med denna idrottsgren jämförilig idrottsart borde vara tillräckligt tillgodosett med cross-country-loppet å omkring 10 km (AB 27-1-20;7:4). 2) Mattson överraskade fullkomligt i steeple chase ... (IB 1-9-20;505:3). 3) ... jag måste erkänna att de östtyska fenomenen i hinderlöpning har imponerat högeligen på oss. Det blir nog ingen överraskning à la Helsingfors för oss på steeplechase (IB 2-9-60;9:1).
- SB: 4) ... ersätta den föreslagna steeple-chasen (IB 23-1-11;2:2). 5) Fyrtio man på Stadion, Stenfeldt med på 5000, Eklöf i steeple-chasen (rubr i DN 7-9-30;18:6-7). 6) Lasse Larsson. Lidingö, som så suveränt behärskar den svåra steeple-chasen (rubr i DN 9-9-40;9:1).
- FÖRL: 7) Speciellt trevligt skall det bli att få se Nils Eklöf, Finspong, i steeple-chase-loppet (DN 7-9-30;18:6). 8) ... en klumpig fotograf under steeple-chase-loppets sista skede sprang i vägen ... (IB 8-1-40;6:1).

Kommentar

M: Plural finns ej belagd och torde med hänsyn till betydelsen knappast förekomma. SAOL₉₋₁₂, NEO, NuO och Ill uppger emellertid (*e*)*r*-plural. Det unika SB-belägget ex. 1 har apostrof som morfologisk alienationsmarkering (s. 123).

Med utgångspunkt i skriften hör *steeplechase* till de nomina som får *-n* i SB. Det stumma slut-*e* gör att allomorfen *-en* blir SB-ändelse enligt huvudregeln om man utgår från uttalet.

SO	SB	SUMMA
–	steeple'n	1
steeple+		2
2	1	3
steeplechase	steeple-chasen	3
steeplechase+		10
34	3	37

SD: Med undantag av 1930 med mer än hälften av beläggen finns endast få ex. De 2 elliptiska beläggen är från 1950 och senare finns 1 unikt belägg (det exotiska ex. 3 med varians). I svenskan har *steeplechase* bara använts om löpning över hinder å idrottsplats och ej i terräng medan Avis för engelska förhållanden endast uppger det sistnämnda alternativet. "Terränglöpning" på banor med utplacerade hinder utövas ej i Sverige.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM steeple	–	–	–	–	3	–	–	3
LEM steeplechase	3	4	23	5	1	1	–	37
{steeple}	3	4	23	5	4	1	–	40

Distributionen är fakultativ i relation till *hinderlöpning* (s. 221).

Stiff argument

Import: stiff argument, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

Ej belagt i någon ordbok.

Belägg

- SO: 1) ... hur bra deras nyupptäckta stjärna Reidar Olavsén verkligen är. Nyligen gav han den stöddige engelsmannen Wigmore ”a stiff argument” (IB 24-1-30;2:4).
- PO: 2) ... italienarnas kanske bästa man ... som vid ovannämnda marsboxningar gav den svenske friskusen en del ”stiff arguments” som det heter på amerikansk boxningsjargong (IB 31-1-40;3:1–2).

Kommentar

M: Båda beläggen har engelsk böjning. Obestämda artikeln i ex. 1 är *a* (s. 66) och pluralallomorfen i ex. 2 *-s* (s. 96). Adjektivet saknar kongruens (s. 138).

Stopper

Import: stopper, NOM.

Lexica

- SuL: **Centre-half:** defensive ≈; centerback, stopper (135: fotboll).
- NFS: **Stopper**, en engelsk benämning, ibland även brukad i Sverige på en som tredje back spelande centerhalv (i fotboll).
- Avis: **Stopper:** a player, especially a centre half, who has great success in holding up the advance of the opposing forwards (46: fotboll).
- NEO: **Stopper** subst. *-n -s* *försvarsspelare i fotboll el. bandy, som spelar tillbakadraget med huvuduppgift att stoppa motståndarens mest framskjutna anfallsspelare. HIST.: sedan 1945.
- SAOL_{11–12}: **Stopper** *-n -rar* (SAOL₁₂: el. enl. eng. böjn.) s. försvarsspelare i fotboll m.m.

Belägg

- SO: 1) Då blev stilen en helt annan med en som stopper fastlåst centerhalv, varför anfallet försvagades med en man, därför att man måste hålla sig med en extra centerhalv (IB 15-1-40;8:2). 2) Effektiv stopper och

- villig framspelare var ch. Jernberg ... (DN 9-1-50;14:3). **3** ... då han manövrerade sina 100 kg som stopper i Katrineholms elva (AB 16-1-50;10:1). **4** Och vad finns för övrigt att ta sedan både Hasse Mild och Arne Larsson blivit centerhalvor? Det är två ganska skilda saker att spela stopper och vänsterback (DN 13-9-60;21:4-5).
- SB: **5** Gamle Arsenalstopporn Bernard Joy ... (DN 3-1-60;18:5). **6** Arne Larsson hade än en gång huvudroll i Holmsund, men nu som hh, en plats där han tydligen trivs bättre än på stoppern (DN 21-9-60;18:7).
- PO: **7** ... en av de allra säkraste stoppers som Allsvenskan har ... (IB 29-9-50;8:2). **8** Ta bara det senaste taktikropet från Brasilien, d.v.s. 4-2- (försvarslinje med två stoppers och anfallslinje med två centrar (IB 16-9-60;10:2).
- FÖRL: **9** ... centerhalvbacken modell "Hälsingborg". Hälsingborg ville inte heller acceptera den engelska stoppertypen, som började sitt segertåg i slutet av 30-talet (IB 16-9-60;10:3).

Kommentar

M: De 5 plurala beläggen har *s*-form (s. 97f.). Den i SAOL₁₁ utan alternativ och i SAOL₁₂ primärt angivna *ar*-pluralen är inte känd. PB saknas, vilket delvis beror på betydelsen, som ju också förklarar den låga PO-förekomsten. I 2 fall finns sammansättningen *stopperparet*.

Are-avledning, d.v.s. *stoppare*, finns någon enstaka gång i betydelsen 'den som stoppar något (anfall eller målskott)' (s. 151).

SO	SB	PO	PB	SUMMA
stopper 92	stoppern 94	stoppers 5	–	191
stopper+ 27				27
+stopper 6	+stoppern 20			26
125	114	5	–	244

SD: *Stopper* står numera i fakultativ varians till *centerhalvback* och dess synonymer (s. 222). Intern varians finns i ex. 1 och 4. Att *stopper* med den ursprungsbetydelse som framgår av Avis kommit att beteckna spelare som bekläder centerhalvposten beror på den ursprungligen engelska speltaktik som går ut på att centerhalvbacken skall ha enbart defensiva uppgifter.

Beläggen för *stopper* återfinns inte längre tillbaka än 1940. Svensk fotboll spelade tidigare efter ett annat taktiskt system, det s.k. Hälsingborgssystemet, enligt vilket centerhalvbacken i stället hade speluppbyggande funktion (ex. 9 och indirekt antytt även i ex. 1). Då en centerhalv i bandy haft ungefär samma taktiska uppgifter som i fotboll träffar man på *stopper* även inom bandysporten (ex. 2–3).

Under de senaste decennierna har man frångått den engelska taktiken och talar numera vanligen om *markerande innerback*.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM stopper	–	–	–	4	30	91	119	244

Stride

Import: stride, NOM.

Lexica

SuL: **Stride**, step, pace; steg, kliv (105).
 Avis: **Stride**: to move with a long, easy, and fast motion (63: friidrott).
 Sak: **Stride** (track) – the distance covered by a leg cycle while running.

Belägg

SO: 1) ... gick yankeen över banan i en härlig och obeskrivlig stride ... (IB 17-9-20;549:2). 2) ... gjorde en härlig stride (IB 24-9-20;566:3). 3) Där orkade han inte följa den välväxte Mac Donald Bailey, som avgjorde loppet med sitt utomordentligt vackra stride i kurvan (IB 8-9-50;3:4).

Kommentar

M: De 3 beläggen uppvisar skilda genus, utrum i 20-talsbeläggen ex. 1–2 och neutrum i ex. 3 (s. 60).

SD: *Stride* har endast påträffats i exotisk distribution (s. 231). *Kliv*, *steglängd* och *löpstil* o.d. torde normalt användas för att återge betydelseinnehållet hos *stride*.

String

Import: first/second/third string, NOM (NUM/NUM/NUM + NOM).

Lexica

AS: **First strings**, de allra bästa, jfr *second-strings*, andraklassiga.
 Sak: **Second string** – a player not good enough to be on the first team.

Belägg

SO: 1) Westermalms juniorlag gällde till att börja med som "first junior string" och vann första omgången utan att förlora någon match (IB 2-1-20;3:4). 2) Domare E. Albihn, ... nog fortfarande är vår "first string" inom domarkåren (IB 3-9-20;512:3). 3) ... Höganäs B.K. inkasserade en ny säker seger mot Halmstads third string (IB 10-9-30;12:2). 4) ... och på det uttalandet tog vår "third string" Gud i hågen (IB 4-9-40;5:5). 5) 1935 avfärdade han i samma lopp Norge, Ungern och Sveriges "second string" (IB 13-9-40;6:1). 6) ... och det stod inte länge på förrän kvitteringen var ett faktum genom hy. Sigrå (Dalarnas first string i tennis) (DN 30-9-50;16:1).

PO: 7) Och utom olympiamännen ha vi ju hela rykan "second strings", som bli med nu och komma att göra sitt bästa för att överträffa de en gång utvalda (DN 9-8-20;8:1). 8) ... och Londons first strings finga därvid ett nytt tillfälle att befästa sitt renommé som första divisionens hemmalag (IB 7-1-30;9:3). 9) Bröderna Erik och Elis Karlsson bli väl fortfarande klubbens "first strings" ... (DN 13-9-30;14:1–2). 10)

Västerbotten har det bra ställt med second strings. Det undras blott om någon blir av elitklass (IB 20-1-50;4:5).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
first string	19	–	first strings 7	–	26
second string	12	–	second strings 12	–	24
third string	2	–	–	–	2
	33	–	19	–	52

Bestämd form har ej belagts (s. 121). Pluraländelsen är genomgående *-s* (s. 100).

Ordningstalen saknar böjning (s. 138). Kollektiva enheter såsom lag behandlas som singulara i ex. 1 och 3 och som plurala i ex. 8.

S: Den av Sak angivna betydelsen för *second string* har icke belagts och motsvaras vanligen i svenskt sportspråk av *reserv*, *B-lagsspelare* o.d. AS:s explikation *andranklassig* synes vara något vilseledande då *second string* såsom i ex. 5 och 7 avser de som är näst bäst, d.v.s. mycket nära eliten.

D: Distributionen är fakultativ och varierande i första hand med participet – *rankad* (s. 222). Troligen har den ökande frekvensen hos detta particip ett direkt sammanhang med att frekvensen hos NUM + *string* märkbart avtar.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM first string	–	3	17	2	4	–	–	26
LEM second string	–	5	11	2	3	2	1	24
LEM third string	–	–	1	1	–	–	–	2
{string}	–	8	29	5	7	2	1	52

Strong

Import: strong, ADJ och ADV och still going strong, ADJFRAS (ADV +V(PRES PTC) + ADJ).

Lexica

SuL: **Strong**; kraftig, stark (106).

OED: **Strong**, a, 1/26 e/o often runner, swimmer, oarsman, etc. Having great staying power.

Ö: **Still going strong**, ännu i sin fulla kraft.

NEO: **Strong** adj. -t *själsligt stark (vard.): *en - person som aldrig ger upp*. BET.NYANS: ibl. försvagat framstående; *en - insats*; *en - prestation*. IDIOM: *still going - som ännu har aktningvärd prestationsförmåga särsk. om äldre person*. HIST.: sedan 1922.

SAOL₁₁₋₁₂: **Strong** ej i specifik sportbetydelse.

Belägg*Strong*

- SOU: 1) Även Emanuelsson på centerhalven gjorde en strong match (AB 8-9-40;7D1:sp.bil). 2) Detta hindrade dock icke Brand-Johan att vara strong i vanlig stil när han efteråt kom in bland Pantrarna ... (DN 4-1-50;14:4). 3) En stark match med en strong segrare och en strong förlorare (DN 21-1-50;11:7).
- SON: 4) Och det måste man ju erkänna vara ett strongt par (IB 24-9-30;5:4-5). 5) ... Örebrokarolinerna skulle dominera ... dels för att "Karro" sedan gammalt har ett strongt skogsloffargarde (DN 18-9-50;17:5).
- SBIM: 6) Essinge IK:s stronga lag ... (bildtext i AB 8-9-40;7D:1).
- SUPERL SB: 7) ... löparen Tegnér, som kom – i perfektaste, stilstrongaste marsch (DN 27-1-30;14:3). 8) ... alla tiders skuldomssimningars strongaste pluggprestation (IB 23-9-60;12:4).
- P: 9) ... de fyra stronga fighters som ... (IB 3-1-30;4:1).
- ADV: 10) Ett decimerat RIK-gäng utan sina bästa skyttar stred strongt mot energiska och revanschugna Karlskrona (IB 22-1-40;10:4). 11) ... simmade så där strongt som man endast kan simma med ett gediget kunnande (AB 24-9-50;14:2-4)

Still going strong

- SOU: 1) ... han varnsade sin plågoande i kölvattnet, going strong (IB 15-9-30;3:2). 2) Armstrong – still going! (rubr.) ... Henry Armstrong ... är alltså still going strong (AB 25-1-40;16:3). 3) Still going strong ... Göteborgskan Ruth Svedberg stötte kula med stor framgång för 15 år sedan. I höst börjar hon sin 25:te säsong som aktiv idrottsskvinna (bildtext i AB 9-9-50;10:4). 4) Vi har ju i ishockey också altmeister Maurice Richard, 38 år gammal men still going strong (DN 20-1-60;16:1). 5) Glenn Davis är still going strong ... (DN 3-9-60;21:6).
- SON/P: 6) I söder är Västerhaninge still going ... (AB 14-9-60;20:5).

Kommentar

M: *Strong* böjs genomgående som ett inhemskt adjektiv enligt huvudmönstret (s. 138f.). Att *still* (ex. 1) och *strong* (ex. 2 – rubriken – och ex. 6) kan utelämnas tyder på att adjektivfrasen *still going strong* är ganska vanlig (s. 138f.). I ex. 6 kan möjligen tveksamhet inför adjektivets kongruens (neutrum eller plural) ha orsakat ellipsen.

SOU	strong	47	a)
SON	strongt	1	
SON/P	strong	11	b)
P	stronga	24	
SBM	stronge	4	
SBIM	stronga	52	
KOMP	strongare	3	
SUPERL	strongast	1	
SUPERL B	strongaste	7	
ADV	strongt	5	
SUMMA		155	

a) Varav 9 i *still going strong*.

b) Varav 1 (ex. 5) i *still going strong*.

SD: *Strong* används inom idrottspråket i de moraliskt positiva betydelser som *stark* (intrasentensuell varians i ex. 3) kan ha. Ex. 2 innehåller den innebörd av 'stram, karsk' som *strong* ofta torde ha i utomidrottlig svenska. Beläggnigen synes vikande efter en topp 1940–1950.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{strong}	–	–	27	54	42	19	13	155

Sudden death

Import: sudden death, NOM (ADJ + NOM).

Lexica

Sak: **Sudden death** – an overtime period in certain games, following a tie at the end of the regular scheduled period of play, the team first scoring becoming the winner at that point.

NEO: **Sudden death** subst. ingen böjning *sätt att avgöra match som efter ordinarie speltid slutat oavgjord, innebärande att det lag vinner som i en förlängning gör första målet i bollspel e.d., särsk. ishockey. HIST.: sedan 1976.

Belägg

FÖRL: Rosewall tog setet enligt den nya "Sudden Death"-regeln med 7-6 (DN 15-9-70;18:5).

Kommentar

SD: Det unika belägget är hämtat från tennis. Den nya regel som det talas om infördes först i professionell tennis omkring 1970 och innebär att man vid ställningen 6–6 tillämpar en räkning till 7 vunna poäng (dock måste marginalen vara minst 2 vunna poäng) i det 13:de gamet som blir avgörande. Emellertid har ett annat i materialet ej belagt engelskt lån, nämligen *tiebreak*, blivit gängse för metoden att inte låta ett tennisset bli längre än 13 game.

Sudden death, i talspråk ofta elliptiskt förkortat till *sudden*, har däremot kommit att bli frekvent, speciellt inom ishockeyn.

Support

Import: support, NOM och supporter, NOM.

Lexica

SuL: **Supporter**, backer; anhängare, supporter (107).

AS: **Supporter**, anhängare av någon idrottsförening.

OEDS: **Supporter** 5/5 b/b *Sport*. One who supports a particular form of sport or who makes a practice of following the fortunes of a particular team by attending matches, etc.

- NEO: **Supporter** subst. *-n supportrar* *ivrig anhängare och beundrare av idrottsklubb: *supporterklubb; hemmalagets supportrar i randiga halsdukar; ryggdunkande supportrar*. HIST.: sedan 1934.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Supporter** *-ern -rar* s. understödjare, gynnare, beundrare o.d.

Belägg

Support

- SO: 1) Vårt nya landslag berövat de flesta av sina gamla hövdingar, behöver publikens stöd och support (DN 5-9-30;15:4-5).
- SB: 2) Eljest kan han ju göra AIK-supporten förtvivlad genom sitt svaga fotbollsspel (DN 15-9-30;13:5-6). 3) Supporten Waller ... var hedersgäst (AB 30-1-50;10:2). 4) Prins Carl ... påhejade 6-dagarscyklisterna ... Hjärtligt tack för den kungliga supporten! (DN 2-9-50;12:4-5).
- Supporter*
- SO: 1) ... inbiten AIK-supporter (IB 3-1-30;7:2).
- SB: 2) Supportern nummer ett, kommunalkamrer Björn Lindberg ... (AB 8-1-60;13:4).
- PO: 3) ... i kretsen av entusiastiska "supporter" från norra London ... vilken väg Tottenhamlaget och deras supporters togo ... (IB 22-9-20;560:1). 4) ... en trio som utan tvivel kommer att glädja klubben och dess supporters (DN 8-9-30;17:1). 5) ... för att ge sina supporter en ljusare syn på tillvaron (DN 13-1-50;16:5-6). 6) Citys supporter blev ledsna (AB 3-1-60;11:1) ... cuplaget Newcastle får 60000 supporter ... (11:2) ... Fanatiska hemmasupporter kan piska fram sitt lag till seger (11:3). 7) Tidigt på morgonen startade de 812 åskådarna – de flesta givetvis ditresta supportrar (DN 7-1-60;15:6). 8) ... många bevis på att Sigge har massor av supportrar (DN 24-1-60;24:4). 9) 3000 hemmasupporter jublade ... (DN 25-1-60;20:1). 10) Lilla Petersborough väntar att få 20000 supportrar med sig till sin hemmamatch mot Sheffield W. Och vilka supportrar! (DN 26-1-60;17:1). 11) ... hos våra supportrar ... Vi hade tre busslaster supporters ... (DN 23-9-70;17:3). 12) Hur många fotbollssupporter i vårt land hade nått sådana rymdar som de randigas fans den gången? (IB 30-9-70;17:2).
- PO GEN: 13) Idrottsklubbarna får ofta lida för berusade supporters uppträdande (rubr i AB 17-9-30;8:1).
- PB: 14) Bland de mest entusiastiska Magnussonsupportererna voro även skådespelarna (IB 15-9-30;2:5). 15) ... till slut, när de trofasta supportererna nästan gett upp hoppet (AB 27-1-40;17:4). 16) Han är för individuell och skjuter för mycket, sa VSK-supporterarna och fler med dem (DN 2-1-60;14:2-3).
- PB GEN: 17) ... i supporterernas ljudstarka skara blandades som vanligt löjen och tårar i lämpliga doser (DN 21-9-40;13:5).

SO		SB		SUMMA
support	2	supporten	3	5
		+supporten	1	1
		+supportens	1	1
	2		5	7
supporter	25	supportern	3	28
supporter+	40			40
+supporter	21	+supportern	8	29
+supporter+	1			1
supporters	1			1
		+supporterns	1	1
	88		12	100

PO		POB		PB		SUMMA
supporters	137	supporters	3	supporters	3	143
supporter	4		–	supporterna	8	12
supportrar	32		–	supportrarna	11	43
+supporters	35	+supporters	3	+supporters	4	42
+supporter	6		–	+supporterna	10	16
+supportrar	2		–	+supportrarna	2	4
supporters	2		–	supporternas	1	3
				supportrarnas	1	1
				+supportrarnas	4	4
	218		6		44	268
						TOTALSUMMA 368

M: *Support* är utrum trots att det neutrala (*under*)stöd rimligtvis borde medföra neutrum genom semantisk association. Förmodligen är det nomina på *-ort* (*rapport*, *transport* m.fl.), vilka samtliga är utrala, som verkar genusbestämmande för *support* (s. 61).

Supporter har klar övervikt för *s*-plural i materialet (187/268 PO-belägg, d.v.s. omkring 80 %). Ø-plural är som synes sällsynt (av de 10 beläggen ingår 3 i trippelbelägget ex. 6). I ex. 6 (det andra) och 9 föregås Ø-pluralen av numeralier som bestämningsord (s. 99f.). Böjning efter 2:a deklinationen (typ 2:2:2), den enda upptagna i NEO och SAOL₁₁₋₁₂, saknas före 1960 men är trots detta frekventast 1970 om PB-beläggen medtages. *S*-pluralerna är emellertid lika många detta år (allomorfsk variation i ex. 11) som tidigare. Det fördubblade beläggsantalet innebär alltså en markant ökning av *ar*-pluralerna. Fonotaktiskt utgör konsonantföljden /tr/ inget hinder för *ar*-plural med *e*-synkope och *supporter* är sannolikt en av de *er*-avledningar som håller på att anpassa sig till typ 2:2:2. Förutom i de *ar*-plurala beläggen saknas *e*-ortfall.

PB bildas före 1960 genom allomorfen *-na* till stammen. Detta bildningssätt har dock inte lett till nämnvärd frekvens för Ø-plural. För PB *supporterna* finns 17/22 belägg före 1960. Plural *supporters* – *supporterna* tenderar tydligen 1970 att övergå till *supporters/supportrar* – *supportrarna* (s. 99f.). I nedanstående tablå i vilken genitivformerna anges som delmängd inom parentes har PO GEN *supporters* redovisats under *s*-plural.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
PO Ø	–	–	–	–	2	6	2	10+
PB Øna	–	–	3	8(3)	6	3(1)	2	22
PO ar	–	–	–	–	–	5	29	34
PB arna	–	–	–	–	–	1	14(2)	15
PB s	–	2	28(2)	36	52	35	34	187
PL LEM supporter	–	2	31(2)	44(3)	60	50(1)	81(2)	268

SD: OEDS anger tidigaste kända engelska belägg till 1922 och dubbelbelägget ex. 3 (som ingår i ett reportage från England av Idrottsbladets redaktör Torsten Tegnér) är således äldre. Första omnämmandet men ej det andra har citattecken.

Supporter har blivit en allt vanligare synonym till *fan* (variation i ex. 12) och *anhängare* (s. 222). 1/3 av beläggen härrör från 1970.

Verbalabstraktet *support* är lågfrekvent. I ex. 2–3 och eventuellt även i ex. 4 har ordet personbetydelse. Man kan misstänka förväxling med *supporter* men det bräckliga materialet tillåter inga säkra påståenden om betydelseförändring.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM support	–	–	2	2	3	–	–	7
LEM supporter	–	2	39	56	85	62	124	368
{support}	–	2	41	58	88	62	124	375

Swerve

Import: swerve, NOM.

Lexica

SuL: **Swerve**, curve; avvikning (172:fotboll).

Belägg

SB: ... högeryttern med det engelska namnet Wilson och den engelska "swerven" i skotten (IB 8-9-30;14:2).

Kommentar

M: Det unika belägget är genus utrum (s. 58).

SD: Det är av sammanhanget troligt att det är SuL:s translation till *swerving ball*, d.v.s. 'skruvad bollbana' som är den avsedda betydelsen. Belägget har exotiserande funktion med hänvisning till engelska förhållanden (s. 231).

Swing

Import: swing, NOM.

Avledningar: swinga, V och swingande, NOM.

Lexica

SuL: **Swing**; svingslag, sving (255:boxning).

- AS: **Swing** (boxn). S. utföres med skuldran som rörelsecentrum, handen beskriver en halvcirkel och måste vända, så att slaget träffar korrekt, d.v.s. med knogarna.
- Avis: **Swing**: a sweeping punch of great danger when it connects, but exposing the boxer using it to severe retaliation through loss of guard and balance (101-2).
- NEO: **Swing** subst. *-en -ar* *svängande rörelse med arm el. kropp, särsk. i boxning, brottning, golf m.m.: *högersving* ... HIST.: sedan 1824; som sportterm 1921.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Swing** 2/2 (SAOL₁₂: 1/2) *-en -ar* svängande slag i boxning.

Belägg

- Swing*
- SO: 1) ... genom att sända engelsmannen White till dreamland med ett väldigt swing mot käken ... (IB 2-9-20;510:2). 2) ... blev utslagen. Först ned för räkning för en vänstersving ... (DN 3-1-30;9:7). 3) Den senare litade tydligen helt och hållet på sitt enda slag: en kraftig vänstersving ... (DN 7-1-30;12:7). 4) ... träffats av sluggern Holmgrens väldiga högerswing (IB 7-1-30;3:4). 5) ... en swing av så förödande verkan att stora H.P. icke endast slagits knock-outs ... (IB 17-1-30;1:1). 6) Svensken fick därefter in en uppercut och Bjerke svarade med en högersving (DN 27-1-30;12:2). 7) ... fick efter en stund in en fruktansvärd höger, någonting mitt emellan uppercut och swing (DN 22-9-30;19:6). 8) Man kommenterar svingen och anser den toppklassig ... inte fullt i klass med svingen (DN 13-1-60;teckn 19:7-8).
- PO: 9) ... framförallt lära sig gardering samt att det finns andra slag än svingar (även för en man som representerar en klubb vid namn Swing) ... (DN 18-1-30;12:2). 10) Krokas, swings, uppercuts och raka slag ligger lika bra till för honom (IB 20-1-30;5:2). 11) ... med långa rå-sopar till swings (IB 2-1-40;4:3). 12) ... denne hade slagit hookar och svingar från alla kanter (IB 12-1-40;4:5). 13) ... började bra med farliga svingar (IB 30-1-50;5:1). 14) ... så blir det dock svingar och puttar för hela slanten (AB 10-1-70;23:5).
- PB: 15) ... de förfärliga svingarna (IB 11-1-50;2:4). 16) ... hann inte gardera svingarna och uppercuts (DN 21-1-50;11:2).
- Svinga*
- PRET: 1) Landgren svingade vilt under hela matchen (IB 31-1-30;4:5).
- PRES PTC: 2) ... svingande Gerhard Karlsson som segrare över lugnt och rent boxande Berg (DN 22-9-30;19:3).
3) ... lika vild som "Ormen" själv, svingande och uppercuttande (IB 20-1-50;2:6).
- SUP: 4) Jag har svingat fel i tio dagar ... (DN 13-9-70;26:8).
- Svingande*
- SO: Yankeens rusade ... under vilt svingande ... (IB 17-9-30;4:2).

Kommentar

G: Ortografiskt växlar <v> och <w> (s. 42) enligt nedanstående tablå. Det förefaller som om <w> är statt på retur efter en topp 30–50.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<swing>	–	–	20	10	22	3	–	55
<sving>	–	2	45	3	15	9	2	76

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA		
sving	6	svingen 3	svingar 20	svingarna 1	30	
swing	4	–	svingar 17	swings 4	26	
sving+	1	–	–	–	1	
swing+	1	–	–	–	1	
+sving	23	+svingen 3	+svingar 15	–	41	
+swing	16	+svingen 2	+svingar 6	–	24	
	51	8	58	4	2	123
			62			
svingande	1	–	–	–	–	1
swingande	1	–	–	–	–	1
	2	–	–	–	–	2

INF	svinga	1	
PRET	svingade	2	
SUP	svingat	1	
PRES PTC	svingande	2	
SUMMA		6	6

S-plural finns belagd i 2 30-talsex. (ex. 10 är det ena) och ett dubbelbelägg från 1940 (såsom i ex. 11), men för övrigt förekommer endast *ar*-plural (s. 75) i 58 PO- och 2 PB-belägg. I det exotiska 20-talsex. 1 har *sving* unikt neutralt genus, vilket för övrigt är upptaget av NuO som sekundärt alternativ. Det neutrala *sving* bör nog anses vara inhemskt.

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM swing	–	2	61	12	35	12	1	123
LEM swinga	–	–	3	1	1	–	1	6
LEM swingande	–	–	1	–	1	–	–	2
{swing}	–	2	65	13	37	12	2	131

Swing och *swinga* har totaldistribution i boxning och golf (s. 217). *Swing* ex. 8 och 14 och *swinga* ex. 4 är hämtade från golf, medan alla övriga ex. är från boxning. Det medför det sedvanliga distributionsmönstret för boxningslexem, d.v.s. i detta fall hälften av beläggen från 1930 och nära 30 % från 1950 (s. 193 och 199).

Tackle

Import: tackling, NOM.

Avledningar: tackla, V och tacklare, NOM.

Lexica

- SuL: **Tackle**; tackling, bentackling, fottackling (172: fotboll).
Tackle; tackla (172) – **Tackler** – tacklare (172) – **Tackling**; tackling (172).
- NFS: **Tackla**, *bollspelst.*, angripa, gå in på livet på någon, är att med kroppen angripa en motståndare.
- NEO: **Tackla** verb *-de -t* SUBST.: **tacklande**, **tackling** 2/2 gå (boll- eller puckförande motspelare) in på livet i syfte att erövra bollen eller pucken: *en försvarsspelare som -r hårt och bestämt*. HIST.: sedan 1924.
Tackling subst. *-en -ar* 2/2 angrepp med kroppen mot (boll- eller puck-förande) motspelare i syfte att beröva denne bollen el. pucken: *glid tackling; krops tackling ... hårda men inte ojusta -ar*; han blev utvisad för våldsam -. HIST.: sedan 1913.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Tackla** *-ade* v. ... angripa motspelare i fotboll m.m. med kroppen; ta itu med problem m.m.
Tackling *-en -ar* ... angrepp med kroppen i fotboll m.m.

Belägg

- Tackla*
- INF: 1) ... när han skulle tackla Sylve Bengtsson halkade han (IB 18-9-50;6:5).
- PRES: 2) "Tacklas en spelare ojust inom straffområdet vid klar målchans skall straff dömas" (AB 26-1-50;13:3). 3) Han hårdmarkeras, han tacklas, han ruffas, men ingenting stoppar honom ... (DN 21-1-60;20:2). 4) Man tacklar hårt och rejält ... (DN 2-1-70;21:1-2).
- PERF PTC/ 5) ... men blev tacklad i sista ögonblicket, varvid domaren fann sig
 SOU: föranlåten att beordra det strängaste straffet (IB 29-1-40;8:2).
- PERF PTC/ 6) Ett extra svårtacklat problem är den tidiga tidpunkten i Tokio (IB
 SON: 28-9-60;8:3).
- SUP: 7) ... efter att ha tacklats av en Grumsförsvarare (DN 18-1-60;19:8).
- Tacklare*
- PO: Whitby Dunlops ... utmärkta puckbehandlare och regelrätta som "tacklare" (IB 15-1-60;10:1-2).
- Tackling*
- SO: 1) Tackling (= pååkning och trängning) är numera uttryckligen tillåten (IB 3-1-30;9:3).
- SB: 2) ... och denne fällde yttern genom att grabba tag i hans fot – rena rugbytacklingen alltså (IB 18-9-50;8:4). 3) Tacklingen skall enligt reglerna äga rum när bollen befinner sig inom spelhåll (DN 26-9-50;14:4-5).
- PO: 4) Domare var ... vilken glömde några alltför hårda tacklingar (IB 10-9-30;12:6). 5) Det var fullt med småruff, hands och ojusta tacklingar

(DN 9-9-40;16:2). **6** Svenska försvaret ... förstod det bättre att använda sig av kroppstacklingar än i fredags (DN 2-1-50:21:1).

PB: 7) ... men spelet fördes genomgående alltför mycket på spelarna i tacklingarna ... (DN 1-9-30;19:2). **8** ... behövde inte spelarna vara så rädda i tacklingarna (DN 19-1-40;13:5).

Kommentar

G: Då {tackle} endast förekommer framför vokalisk avledningsändelse har <e> genomgående fallit (s. 25f.).

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
tacklande	1	–			1
tacklare	1	–	tacklare	–	3
tackling	53	tacklingen	tacklingar	tacklingarna	144
tacklings+	21				21
+tackling	14	+tacklingen	+tacklingar	+tacklingarna	42
				+tacklingarnas	2
	88	12	81	28	209

				SUMMA
INF	tackla	30		30
PRES	tacklar	12	tacklas	3
PRET	tacklade	24	tacklades	8
SUP		–	tacklats	2
SUMMA		66	13	79
PERF PTC/SOU	tacklad	10		
/SON	tacklat	1		
/SB	tacklade	1		
PRES PTC	tacklande	15		
SUMMA		27		27
TOTALSUMMA				106

Den vanliga engelska nominalformen är *tackle* men inget belägg finns för ett svenskt nomen **tackel*.

Vid *ing*-avledningen är *ar*-plural undantagslös (s. 79). På grund av stamslutet på *-l* kan *ning*-avledning inte komma ifråga (s. 155). *Er*-avledning saknas trots att *tacklare* är en tillfällighetsbildning.

SD: Efter de första ströbeläggen 1920 når frekvensen 1940 en jämn nivå och håller sig kring ca 60–90 belägg per år. Morfemet {tackle} har totaldistribution i sin konkreta betydelse (s. 217). I överförd bemärkelse har *tackl* blivit allt vanligare med avseende på svärbemästrade situationer (ex. 6). Förebilden för denna användning finns i engelskan (*to tackle a problem*).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM tackla	–	3	12	17	30	23	21	106
LEM tacklande	–	–	–	1	–	–	–	1
LEM tacklare	–	–	–	–	–	1	2	3
LEM tackling	–	4	13	38	58	60	36	209
{tackl}	–	7	25	56	88	84	59	319

Team

Import: team, NOM.

Lexica

- SuL: **Team**, side, "crew", "gang"; idrottslag, lag, "team" n (110).
Team, eleven; lag, elva (173; fotboll).
- NFS: **Team**, lag, förekommer stundom även i svenska.
"Wundersteam", benämning på Österrikes segerrika landslag i början på 30-talet.
- Avis: **Team**: the group of players comprising the playing members (47: fotboll).
- NEO: **Team** subst. *-et, plur. -, best. plur. -en* *mindre grupp som samarbetar i bestämt syfte: BET.NYANS: ofta med tonvikt på sammanhållningen: *landslagstruppen har blivit ett -*. HIST.: sedan 1946; 1900 i bet. idrottslag.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Team** ej i specifik sportbetydelse.

Belägg

- SO: 1) Ett kombinerat team af Möller, Stenborg, Lindberg och engelsmannen Morton löpte 1907 på samma bana på 44 3/5 sek (IB 12-9-10;1-2). 2) ... skola kunna ställa upp ett "team" så representativt som det verkligen är oss möjligt (IB 23-9-10;3:2). 3) ... löpare, som nog komma att få en plats i vårt olympiska "team" 1912 (IB 30-9-10;1:4). 4) ... undrar vad han tycker om Hammarbys wonder team (IB 2-1-40;5:2). 5) "Never change a winning team" är dessutom en fras som inte bara låter vacker ... (IB 23-9-40;10:1). 6) ... i detta sällsynt homogena team (IB 2-1-60;10:1). 7) Men till slut nominerar han sitt all star team (AB 11-1-60;11:3). 8) Speciellt svårt med norrmännen hade vi ... då de ju hade sitt eget "wunder-team" (IB 16-9-60;7:1-2).
- SB: 9) ... Skottlands obligatoriska centerhalv ... var bl.a. med i "the wonder team" som 1925 utklassade ... (IB 31-1-30;9:2). 10) ... den definitiva uttagningen av Squaw Valleyteamet blir synnerligen svårknäckt (DN 7-1-60;16:4). 11) ... domarteamet Wiking – och Wilkert från Stockholm (DN 12-1-60;14:4). 12) Domarteamet i matchen är helt tyskt (IB 28-9-60;10:3).
- PO: 13) ... gäller det om Västerås kan rå på ett av sina bogey-team (DN 27-1-50;16:7-8).

Kommentar

G: Endast engelsk stavning är belagd (s. 30).

M: Plural finns endast belagd i efterled till *bogey*. Den semantiska kopplingen till den svenska motsvarigheten till *lag* är ofrånkomlig och förklarar varför genus är neutrum (s. 57).

Den fristående bestämda artikeln *the* finns i 2 och den obestämda i 1 belägg framför attributiv bestämning (s. 124 och 66).

SO	SB	PO	PB	SUMMA
team 9	t the ... team 2	-	-	11
+team 14a)	+teamet 6 +teamet+ 1	+team 1b)	-	21 1
23	7 2 9	1	-	33

a) Däri 8 SO-belägg på *bogey team*, b) PO-belägg på *bogey team*.

D: Med undantag av 1960 som uppvisar hälften av beläggen är frekvensen låg.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM team	3	-	2	1	-	14	4	24
LEM bogeyteam	-	-	1	4	1	2	1	9
{team}	3	-	3	5	1	16	5	33

Tee

Import: tee, NOM.

Lexica

AS: Tee el *teeing ground* (golf), utslagsplats, startplats till varje hål på en golfbana. Tee kallas även den lilla peg (träplugg) eller sandhög, på vilken bollen upplägges.

Avis: Tee: a small tuft of grass, a wedge of sand, or a patent wooden cuplet, designed to support the golf ball firmly on the teeing ground (211).

Belägg

Bollen skall ligga på isen vid straffslag. Ingen hög ("tee") av snö eller isskrap får göras i ordning för bollen (IB 3-1-30;9:4).

Kommentar

M: Ej belagt i oböjd form.

SD: Det unika belägget är hämtat från bandy. Det citat- och parentesteckensförsedda *tee* tjänar här som en förklaring till ett vanligt svenskt ord, *hög* (s. 229). Rimligtvis är det en hänvisning till internationella regler som motiverar denna förekomst. Alternativt är det golfens totaldistributiva nomen *tee*, som här har kommit till tillfällig användning i överförd bemärkelse, men detta är mindre troligt.

Tennis

Import: lawntennis, NOM och tennis, NOM.

Hybridkompositum: bordtennis, NOM.

Lexica

SuL: Lawn-tennis:→tennis; tennis, tennisspel, lawntennis (211).

AS: Tennis är ett spel med racket och boll ... 1878 reviderades reglerna. ... tack vare dåvarande kronprins Gustafs resa 1878-79 introducerades t. mycket tidigt även i Sverige.

- Avis:** **Lawn Tennis:** the present-day form of similar ball games dating back (at least) to mediaeval times; not necessarily played on a grass lawn (257).
- OED:** **Tennis** 2/3 Short for **Lawn-Tennis**; Introduced about 1874; reduced to its present form in 1877.
- NEO:** **Tennis** subst. *-en** ett bollspel med en liten, filtklädd boll och racket på en plan som delas av på mitten med ett nät och med en el. två spelare på vardera sidan: *tennisbana*; ... *grästenis*; ... *spela* -. IDIOM: (*göra mål*) på - (*göra mål*) med ett tennisliknande slag dvs. direkt tillslag (med klubba) på i luften mötande boll el. puck. HIST.: sedan 1886.
- SAOL₁₁₋₁₂:** **Tennis** *-en* s.

Belägg

- SO:** 1) ... täfflingar i lawntennis ... våra främsta svenska lawntennisare (AB 7-1-10;10:5). 2) 1896 upptog programmet förutom allmän idrott även fotboll, atletik och tennis. Av dessa försvann lawn-tennis först från programmet (DN 26-1-20;8:2). 3) ... samma kategori av folk som dyrkar tennis (det veka fjäderbollspelet, ej att förblanda med lawntennis, den internationella sporten) (IB 26-1-20;48:2). 4) 1-1 genom Widing som slog rätt på tennis i klunga tätt inpå mål (DN 7-1-30;14:1). 5) Kunglig tennis är inte "garden party"(rubr i DN 21-9-30,3:3 sp. bil). 6) ... tydligen outstanding i svensk bordtennis just nu (DN 19-1-60;16:3).
- SO GEN:** 7) Svensk tennis två "stora" (DN 8-1-50;17:3).
- SB:** 8) Tyska tennisen står i sitt flor (rubr i DN 28-9-20;9:6). 9) Bordtennis eller ping pong som det populärt benämnes (DN 9-1-30;9:3). 10) Tennisen slutade sitt SM (AB 23-1-50;10:5).
- FÖRL:** 11) Se ex. 1! 12) ... gav Abrahamsson AIK försprång med ett grant tennislag i nättaket (DN 12-1-20;8:2). 13) ... (är inte tennispråket ett fint språk, så säg!) (DN 26-1-30;12:3). 14) briljerade med perfekta tennisbrytningar (DN 29-1-40;16:1). 15) Sverige har plötsligt blivit Europas främsta tennisation ... (AB 27-9-50;11:3).

Kommentar

G: SAOL₈:s sekundära variant med försvenskad stavning <låntennis> har ej påträffats och lär, om den överhuvudtaget har existerat, blott ha haft tillfällig förekomst (s. 24).

M:

SO			SB		S:A
tennis 455	lawntennis 14	bordtennis 193	tennisen 29	b-tennisen 17	708
tennis+ 911	lawntennis+21	bordtennis+ 207			1139
+tennis 60			+tennisen 32		92
+tennis+ 14					14
tennis 1			tennisens 16	b-tennisens 5	22
			+tennisens 7		7
1441	35	400	84	22	1982
	1876		106		

Tennis har uttralt genus (s. 61). Till följd av att tennisspelet ej utövats på gräs i Sverige har förleden *lawn-* känts redundant, vilket påskyndat dess försvinnande i svenskan (undantag utgörs sedan länge endast av några få klubbnamn (s. 159f.).

I det unika SO GEN-ex. 7 saknas apostrof (s. 133).

Bordtennis har av allt att döma redan från början haft svensk förled och är alltså ett hybridord.

SD: Tennis som sportgrensbenämning har totaldistribution (s. 216). Ex. 3 i vilket tennis har betydelsen 'badminton' är ett dubiöst belägg.

Sekundär användning för att beteckna volleyslag i (företrädesvis) bandy exemplifieras i ovanstående belägg 4, 12 och 14. Denna betydelse är ej belagd i någon uppslags- eller ordbok. Förkortningen avser enbart bordtennis.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FORK bt/BT	–	–	–	12	57	47	14	130
LEM bordtennis	–	–	17	73	126	133	73	422
LEM lawntennis	17	12	1	5	–	–	–	35
LEM tennis	34	65	306	251	103	77	187	1023
{tennis}	51	77	324	341	286	257	274	1610

Time

Import: timing, NOM.

Avledning: timea, V.

Lexica

- SoL: **Timing** 2/2; "timing" (korrekt avvägning av alla rörelser och rytmiskt utförande).
- AS: **Timing**3/3 förmågan att göra rätt rörelse, slag, spark o.s.v. i rätt ögonblick. *Good timing* är kännetecknet på en förstklassig idrottsman.
- Sak: **Timing** (track and field) – coordination of the various body movements.
- Web: **Timing**, the regulation of the speed with which something is performed so as to produce the most effective results: as ... the *timing* ... of a golfer's swing.
- SAOL_{11–12}: **Tajma** -ade v. vard. tidsmässigt anpassa el. samordna, välja tidpunkten för.
-ning -en -ar äv. **timing**.

Belägg

Timea

PERF PTC/P: ... en del granna bollar - vars enda fel var att de var "timeade" efter en svensk målvakts placering (IB 4-9-50;2:3)

Timing

SO: 1) Hancocks förfogar över en utomordentlig skjutförmåga. Det är tekniken (timing), som avgör, ej kroppsvikten (DN 6-9-50;16:5). 2) Därvid gäller det att ha styrka, spänst och "timing" (IB 29-1-60;9:3). 3) Det blev hård och jämn timing från början (IB 1-9-60;7:4). 4) ...

och slängde upp skräpet med fin balans och ”timing” (IB 12-9-60;14:5–6).

Kommentar

G: Materialets unika verbbelägg har bevarat <e> framför vokaltecken (s. 25f.). Möjligt har medvetet undvikande av homonymi med det likaledes sällsynta svenska arvordet *tima* motverkat <e>-strykning.

M: *Timing* finns ej belagt i böjd form. Belägg saknas också för *ning*-suffix, vilket torde bero på avledningens sällsynta förekomst.

SD: Verbbelägget och *timing* ex. 1 (båda ex. gällande skott mot mål) är hämtade från fotboll, medan ex. 2, 3 och 4 kommer från resp. basketboll, brottning och tyngdlyftning. I ex. 3 är innebörden dunkel. Det verkar inte vara den vanliga betydelsen som exemplifieras här. I ex. 1 får begreppet *teknik* ökad precision genom tillägget av det parentetiska *timing*. Någon inhemsk heltäckande synonym lär ej finnas (s. 229). Samtliga belägg har redovisats ovan.

Tip

Avledningar: tippa, V, tippande, NOM, tippare, NOM, tippning, NOM, tips, NOM och tipsa, V.

Lexica

- SuL: **Bar:** to tip the ball over the ≈, to turn the ball over the ≈, to push the ball over the ≈; tippa bollen över tvärsån (till hörna) (133:fotboll) - **Tip:** tip(p)s (113).
- AS: **Tippning** försök att förutsäga resultaten vid vissa idrottstävlingar, främst fotbollsmatcher.
Tips, i sv. språkbruk allmänt accepterad pluralisform av det eng. *tip*, upplysning om en förestående tävling och dess deltagare till gagn för mottagaren, speciellt då denne deltar i vadållning; även förutsägelse (verb:tippa).
- NFS: **Tippning** förutsägande av idrottstävlingars resultat.
(**Tips**) har förekommit i England sedan den moderna fotbollens genombrott på 1880-talet och i Sverige sedan 1923.
- Avis: **Tip:** just to reach with the fingers, as by the goalkeeper's outstretched hands (47:fotboll).
- NEO: **Tippa** verb -de -t SUBST.: **tippande tippning** 3/4 förhindra mål genom att styra (boll) i annan riktning i fotboll m.fl. lagspel: *målvakten kastade sig och -de bollen över ribban*. HIST.: sedan 1917.
4/4 gissa BET.NYANSER: b/c särsk. i samband med insats ägna sig åt fotbollstips: *hon -r varje vecka c/c med angivande av resultat (av olika slag): - ett kryss i den sista matchen ...* HIST.: sedan 1763.
Tippare subst. -n äv. *tipparn*, plur. - best. plur. *tipparna* *särsk. person som spelar på tips: *jumbolagets seger blev en obehaglig överraskning för tipparna*. HIST.: sedan 1924.
Tips subst. -et, plur. -, best. plur. -en 1/2 gissning vanl. grundad på någon form av bedömning. BET.NYANSER: b/c särsk. i förbindelse

med insats (ett spel där det gäller att avge) förutsägelser om resultat av ett antal fotbollsmatcher: *tipsvinst: ... få tretton rätt på -et c/c* om kupong e.d. med detta: *lämna in -et.*

SAOL₁₁₋₁₂: **2/2 Tippa** -ade v. avge tips; gissa o.d.

Tippning s. till ... och *2/2 tippa.*

Tips -er; pl. = s. gissning om utgång av tävling; vadhållning med sådan[a] gissningar.

Belägg

Tippa

- INF: 1) Tippa "english football" är ju numera ett av medelgöteborgarens livsbehov (IB 29-1-30;12:1). 2) Att tippa segraren i matchen Skutskär-Rättvik blir nog svårt (DN 30-1-30;13:3). 3) ... ett hårt 30-metersskott som Bysell i Bragemålet lyckades tippa till hörna (DN 15-9-30;19:3). 4) ... men målvakten, som delvis var ur spel, lyckades kasta upp händerna och tippa bollen i ribban (AB 15-9-40;7A:1). 5) Seyffarth är dark horse, och honom vet man inte var man skall tippa (DN 22-1-50;18:6).
- PRES: 6) Varest två el. flera fotbollsintresserade är församlade ... tippas man ... (DN 3-1-30;9:4).
- PRET: 7) ... var orsak till ett skott som Boklund i Malmömålet hade stor svårighet att klara och tippade till hörna (DN 1-9-30;19:1). 8) ... jag tippade honom redan på torsdagen som segrare (DN 3-9-60;21:1-2).
- PERF PTC/
SON: 9) Sagström ... var också allmänt tippad (IB 2-9-10;4:2). 10) Tore Söderström, tippad sist i hinderkvartetten (DN 9-9-40;13:4)
- PERF PTC/P: 11) Däremot voro finnarna tippade (IB 1-9-20;505:3).
- SBIM: 12) ... C. Schröder, som i en storstilad match besegrade den tippade favoriten E. Carlgren ... (DN 7-1-30;13:2).
- PRES PTC: 13) Det blir pressens uppgift att instruera den stora tippande allmänheten ... (AB 27-9-40;18:4).

Tippande

SB: Egentligen står nu bara en enda tidning kvar på barrikaden med segerfanan höjd i tippandet (AB 24-9-50;14:5).

Tippare

- SB: 1) Det betyder inte någon rolig stund för tipparen (AB 9-9-40;17:1-2).
- PO: 2) ... hur många tippare placera tre draws på kupongerna (IB 19-9-30;12:1). 3) ... Torsten Tegnér hade naturligtvis sina givna tippare före loppet (DN 29-9-30;14:3).
- PB: 4) ... de för tipparna välkända reglerna ... (DN 7-9-30;8:2).

Tippning

- SO: 1) Båda lagen hade ... visat saker som gjorde all tippning mer än vanskelig (DN 3-9-20;8:2).
- SB: 2) Tippningen överlåter jag åt min högt värderade vän ... (IB 23-1-20;40:4).
- 3) Idrotten har alltså genom tippningen blivit en icke föraktlig inkomstkälla för staten (DN 12-1-50;16:5).

Tips

- SO: 1) Skulle vi våga ett tip, så lär det emellertid ej heller denna gång bli något definitivt avgörande (IB 10-1-30;2:5). 2) 4-4 norskt tips i boxningen i Oslo (rubr i DN 23-1-30;12:2). 3) Nu när matchen är över och mitt tips slog in precis (DN 4-9-30;16:1).
- SB: 4) ... en närmare motivering av tipset torde vara av intresse (DN 23-1-30,12:2). 5) Första omgången på tipset upptar..(AB 3-1-60;11:3-4). 6) ... inkomster han får genom idrotten i form av tipset (DN 15-1-60;20:8).
- PO: 7) Några tips (rubr i IB 2-9-10;3:4). 8) ... och luften vibrerade av tips och eggande maningsrop (IB 16-1-20;26:5). 9) I överensstämmelse med våra tips blev Austin segrare (DN 27-1-30;13:5).
- PB: 10) Vi taga dock risken, ty tipsen göra sig nästan själva (IB 16-1-20;25:4). 11) Tipsen skola vara oss tillhanda ... (IB 22-9-30;14:2). 12) ... ty tipsen går just nu enbart i hemmafavör (IB 15-9-30;8:4).

Kommentar

G: <Tips> är uppslagsform i NuO, men inget enda belägg finns för dubbelteckning av stamslutskonsonanten <p> framför <s>. Däremot är <pp> undantagslöst vid verbet *tippa* och i verbalabstraktet *tippning* (s. 36).

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
tippande 1	tippandet 2			3
tippare 22	tipparen 22	tippare 76	tipparna 88	208
tippare+ 2				
tippar+ 7				9
+tippare 5		+tippare 11	+tipparna 8	24
	tipparens 1	tippares 2	tipparnas 8	11
36	23	89	104	252

SO	SB	PO	PB	SUMMA
tippning 53	tippningen 40	tippningar 3	tippningarna 1	97
tippnings+ 23				23
+tippning 14			+tippningarna 1	15
	tippningens 2			2
	+tippningens 37			37
90	79	3	2	174

SO	SB	PO	SPO	PB	SUMMA
tip 1					
tips 311	tipset 138	tips 207	tips 48	tipsen 109	814
tips+ 629					
tipp+ 1					630
+tips 343	+tipset 389	+tips 24	+tips 6	+tipsen 24	786
+tips+ 80					80
	tipsets 3				3
	+tipsets 2				2
1365	532	231	54	133	2314

					SUMMA		
INF	tippa	240	tippas	8	248		
IMP	tippa	8			8		
PRES	tippa	205	tippas	44			
	tippa	39			288		
PRET	tippade	81	tippades	16	tipsade	1	98
SUP	tippat	76	tippats	9	tipsat	1	86
SUMMA		649		77		2	728

				SUMMA	
PRES PTC	tippande	1			
/GEN	tippandes	1		2	
PERF PTC /SOU	tippad	68		68	
	/SON	tippat	27	27	
	/P	tippade	41	41	
	/SB	tippade	65	65	
SUMMA		203		203	
				TOTALSUMMA	931

Tip ex. 1 är unikt ifråga om avsaknad av <s> (s. 56). S-avledningen *tips* böjs som ett regelrätt 5:te deklinationens neutrum. I initialskedet kanske *tip* antog neutralt genus på grund av association till andra korta verbalabstrakter. S-lexikaliseringen, som torde ha kollektivbetydelsen som förklaringsgrund, har sannolikt ytterligare förstärkt anknytningen till 5:te deklinationens neutrer på konsonant (s. 91). Samtliga belägg på *tippning* har *ning*-avledning beroende på verbets frekvens (s. 155f.).

Verbet har i 2 70-talsbelägg formen *tipsa*. Betydelseopposition föreligger i allmänhet gentemot *tippa*. *Tipsa* = 'ge någon tips/information om' medan *tippa* = 'förut-säga utgången av'.

Att formen *tippa* och dess avledningar med *-are*, *-ning* med undantag av dessa sena fall är allennarådande kan tyda på att nomenformen *tips* är sekundär.

SD: *Tips* och *tippa* är höfrekventa lemman från och med 40-talet. Det är tillkomsten av AB Tipsjänst 1934 – och därmed en systematiskt bedriven tipsverksamhet – som kraftigt ökar den redan tidigare stora belägningen (s. 178 och 217).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM tippa	4	39	161	225	186	178	136	929
LEM tippande	–	–	–	2	1	–	–	3
LEM tippare	–	–	47	99	25	55	26	252
LEM tippning	–	7	103	50	8	5	1	174
LEM tips	5	13	189	594	413	535	566	2315
LEM tipsa	–	–	–	–	–	–	2	2
{tip}	9	59	500	970	633	773	731	3675

Tip-top

Import: tip-top, ADJ.

Lexica

NEO: **Tip-top** el. **tipptopp** adj. ingen böjning *som är av högsta klass eller i bästa skick: [ej med sportexemplifiering]. HIST.: sedan 1872.

SAOL₁₁₋₁₂: **Tip-top** el. **tipptopp** oböjl. adj. utmärkt, fulländad o.d. **-form** i t.

Belägg

ADJ

SOU: **1)** Norrköpingskamraterna äro i tip-top form just nu (IB 23-9-10;2:1) ... ett par av våra spelare ha hela sommaren spelat i Sydafrika och äro nu i tip-top form (2:4). **2)** ... och sedan i början av juni befann sig i tip-top form (IB 5-1-20;10:3). **3)** Till våra internationella den 14 och 15 februari bör Blomgren däremot kunna vara i tip-top form (IB 23-1-20;40:1). **4)** ... få en tipp topp form (IB 10-9-20;529:4).

SON: **5)** ... allt är som sagt tip-top (DN 11-1-50;15:1). **6)** ... för medan tyska laget var tiptop hade ... (AB 18-9-50;13:5).

P: **7)** Till dess måste våra spelare bli tip-top ... (DN 8-1-20;11:1). **8)** ... halvbackarna voro ej tip top med undantag för ... (IB 22-9-50;559:4).

FÖRL: **9)** Lundberg befinner sig nu i tiptopform ... (DN 29-1-20;10:4).

NOMEN

SO: Klimat och diet på en främmande ort äro tillräckliga för att taga knäcken på en i tip-top varande idrottsman (IB 5-1-20;11:5).

Kommentar

G: Dubbelteckning av <p> förekommer endast undantagsvis (2/23 belägg, t.ex. belägg nr 4) (s. 36).

M:

SOU	tip-top	6	6
SON	tip-top	2	2
P	tip-top	2	2
FÖRL:	tiptop+	11	11
	tipptopp+	2	13
SUMMA		23	23

Kongruensböjning saknas i genus (ex. 5–6) och numerus (ex. 7–8) (s. 137f.). Konversion förekommer i det nominala belägget i vilket *form* har fallit bort elliptiskt (s. 159).

SD: *Tip top* står framför allt attributivt till *form* och har 2/3 av sina belägg 1910–1920. Efter 1950 saknas lexemet i materialet (s. 189).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM tip-top ADJ	5	10	2	2	4	–	–	23
LEM tip-top NOM	–	1	–	–	–	–	–	1
{tip-top}	5	11	2	2	4	–	–	24

Topnotcher

Import: topnotcher, NOM.

Lexica

SuL: **Boxer: first class** ≈, top-ranking ≈, top-rate ≈, outstanding ≈, great ≈, first-rate ≈, top-notcher, top fighter, main event fighter, head line fighter, big name fighter; elitboxare, storboxare, champion, topnotcher (224).

AS: **”Topnotcher”**, idrottsman el.-kvinna av högsta klass.

Belägg

SO: 1) New York-pressen om Porats nederlag, ”Norrmannen slut som topnotcher” (rubri i IB 13-1-30;2:3). 2) Wilde är ingen topnotcher (DN 21-1-50;11:4).

PO: 3) Ingen av dessa topnotchers har förmått slå honom i golvet (IB 17-9-30;2:4). 4) ... förbittrad över att ej ha fått möta någon av Amerikas topnotchers (IB 22-9-30;3:3).

PB: 5) ... har han ganska gott hävdat sin ställning bland ”the topnotchers” genom segern över Porat (DN 12-1-30;16:4).

Kommentar

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
topnotcher	5	–	topnotchers 4	the topnotchers 1	10

Endast *s*-plural finns till detta ord (s. 96f.) och det unika PB-belägget.ex. 5 har *the+s*-form (s. 130).

SD: Alla belägg rör boxning och med undantag av ex. 2 är alla exotiska (ex. 5 och 1 – med inkuithänvisning – med en dags mellanrum i IB, syftande på samma amerikanska *topnotchers*) (s. 200). SuL:s många synonymer och översättningar ger en föreställning om mängden av ord för ’framstående boxare’.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM topnotcher	–	–	8	1	1	–	–	10

Track

Import: track, NOM och track and field, NOM (NOM + NOM).

Lexica

SuL: **Track**, running track, bana, löpbana, löparbana (115).

Track and field athletics, track and field events, athletics; friidrott, fri idrott, allmän idrott, idrott (115).

AS: **Track**, löpningsbana, *track and field*, anglosaxisk benämning på frii.

NFS: **Track and field** ... är en i USA vanlig beteckning för fri idrott.

Sak: **Track and field** – ... usually separated into two categories: track, the running events; field, the throwing and vaulting events.

Belägg

Track

SO: 1) ... just därför att dom inte tidigare haft tillfälle att mäta sina krafter på en liknande "track" hemma i England (IB 6-9-50;1:5). 2) Det förvånade oss alla och nu ska vi inte underskatta dem längre utan acceptera dem som fullt jämbördiga med oss i "track". Nu tror vi på resultatet som nåtts av sovjethopparna (IB 3-9-60;8:4-5). 3) Men det var i "track", fri idrott, som skolans tränare först upptäckte att han hade en blivande stjärna att göra med (IB 6-9-60;4:2).

Track and field

SB: USA behöll herraväldet i lekarnas huvudidrott "the track and field" (IB 12-9-60;6:3).

Kommentar

G: Materialets samtliga 4 belägg har citattecken, vilket tyder på låg införlivningsgrad, exotism och – beträffande *track and field* – morfologisk eskapism.

M: *Track* är genus utrum i ex. 1. Till detta bidrar väl den semantiskt närliggande associationen till *bana*. PB uttrycks i det unika belägget på *track and field* med *the+* Ø-form (s. 124). I ex. 2 och 3 står *track* elliptiskt för *track and field*.

S: *Track* i ex. 1 i betydelsen *bana* är exotiskt med proveniensangivelse (s. 229). Ex. 2 och 3 är amerikanska exotismer (ex. 2 citat av en amerikan) medan *the track and field* i ex. 4 brukas för *friidrott* (omedelbart efter en sammansättning med *-idrott*) om USA:s insats i en olympiad. I ex. 2 syftar det elliptiska *track* på hopp, alltså en gren som egentligen bör hänföras till det elliptiskt bortfallna *field*.

D: Distributionen är betingad av exotism och starkt komprimerad i tiden. Ex. 2-3 och *track and field* förekommer alla i IB under tiden 3-12 september 1960 (s. 200f.).

Transfer

Import: transfer, NOM.

Lexica

SuL: **Transfer**; transfer (175:fotboll).

AS: **Transfer**, överlåtelse av en spelare från en klubb till en annan. Ursprungligen gällde uttrycket blott transaktionerna inom den prof. fotbollssporten men anv. numera om allehanda spelareövergångar.

Avis: **Transfer**: a change by a player from one club to another (48:fotboll).

NEO: **Transfer** 1/3 överföring av tillgångar i ett lands valuta till ett annat lands valuta. BET.NYANSER b/b spec. överlåtelse mot betalning av en idrottsman från en klubb till en annan: *transferlista*. HIST.: sedan 1935.

SAOL₁₁₋₁₂: **Transfer** -n s. ... överlåtelse av idrottsman.

Belägg

- SO: 1) Med denna transfer har Huddersfield i en och samma vecka varit köpande och säljande part i två av de största och mest sensationella spelartransfers som någonsin förekommit inom den engelska fotbollsvärlden (IB 15-9-30;13:2).
- SB: 2) ... att Norrköpingskamraterna kunnat lugna sig en tid framåt med transfern (DN 20-9-50;16:8).
- PO: 3) Se ex. 1! 4) Arsenal sätter av 25000 till transfers (DN 3-1-50;13:5).
5) ... eftersom alla transfers måste slutföras före 8 september (DN 7-9-60;19:6).
- FÖRL: 6) ... Andy Wilson, som uppges blivit uppsatt på "the transfer list" (IB 24-9-30;9:3-4).
7) Värdefullast var Albert Quixall, som ju toppar transferlistan med sina 45 000 pund (DN 26-1-60;17:1-2).

Kommentar**M:**

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
transfer	26	transfern 9	transfers 9	-	44
transfer+	44			-	44
+transfer	2	+transfern 1	+transfers 2		5
	72	10	11	-	93

Samtliga 11 plurala belägg har *s*-form (s. 99f). Fonotaktiska skäl (/nsfr/) lär hämma *ar*-plural. SAOL₁₀ har anmärkningsvärt nog SB *transferen* men materialets 10 SB-belägg följer huvudregeln och antar *n*-allomorf (s. 123).

SD: *Transfer* står i fakultativ distribution till (*spelar*)*övergång* (s. 222). Ex. 1, 4 och 6-7 är exotiska. Troligen är exotismen en förstärkande men ingalunda nödvändig orsak till ordets användning (s. 233). Om så är fallet kan den låga 40-talssiffran möjligen vara en spegling av proveniensförhållandena.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{transfer}	-	-	9	3	27	39	15	93

Trick

Import: trick, NOM.

Avledningar: trickig, ADJ, tricks, NOM, tricksa, V, tricksande, NOM och tricksig, ADJ.

Lexica

SuL: **Trick**, ruse, speltrick, trick n (175:fotboll).

Trick; trick n, knep (256:boxning).

AS: **Tricksa**, att söka överlista motståndaren med något knep (trick). Har fått betydelsen av att i onödan krångla till spelet.

NFS: **Trick**, plur. **tricks**, knep.

Tricksa, bollspelst. briljera (ofta i onödan).

- NEO:1/2 **Trick** subst. *-et*, plur. -, best. plur. *-en* *listigt tillvägagångssätt för att komma tillrätta med ngn svårighet eller lösa ett problem e.d. BET.NYANS: ofta om otillbörlig el. otillåten metod, för att vinna ngn fördel: ... *den ene brottaren använde fula - som domaren inte såg*. HIST.: sedan 1946.
- SAOL₁₁₋₁₂: 2/2 **Trick** äv. **tricks** (SAOL₁₂: 1/2 **Trick**) *-et*; pl.= s. konstgrepp, knep, konststycke.
tricksa *-ade* v. ... göra finter.

Belägg

- Trick*
- SO: 1) jag använde mig nämligen av ett trick som ... Tricket fick de 3 500 åskådarna att falla på nåd och onåd (DN 5-1-70;13:2). 2) ... och vid ställningen 0-0 mot Sandviken gjorde han debut med sitt bravur-tricks (AB 18-1-60;13:1).
- SB: 3) ... finnen använde det urgamla trickset att lägga bollen på ena sidan och själv kila förbi på den andra (IB 13-9-40;2:1). 4) Se ex. 1!
- PO: 5) ... till denne, som efter några trics placerar bollen i mål utom räckhåll för målvakten (IB 5-9-10;1:4). 6) ... att sparka bollen död titt och tätt samt draga ut på tiden genom allehanda trics (IB 6-9-20;519:3). 7) ... även en professionell match kan vinnas utan hjälp av fula tricks (AB 25-1-30;7:3). 8) ... de som låta bluffa oss av ABS-intressenters unika trick i avsikt att få monopol på boxningen (AB 28-1-30;7:3). 9) IB:s "flygande stab" garanterar att alla ljusa bragder blir förföljda och alla nattsvarta tric bli avslöjade (bildtext i IB 3-9-30;7:3). 10) Den där Flisberg är en fräck spelare med en massa otillåtna trics för sig (IB 8-9-30;8:5). 11) De våra voro med sina tjuvtrics inga änglar (IB 24-9-30;8:3). 12) ... onödiga finter och självändamålsenliga trix (AB 2-1-50;12:4). 13) Få vi se någon A-lagsman göra lika fina trics i dag på Ullevål? (AB 18-9-50;15:1). 14) Charles har inga trick för sig som Walcott ... (AB 24-9-50;15:1).
- PB: 15) Och så spelar inte hela laget, utan en enda man, d v s efter de första missledande tricksen (IB 24-9-30;6:4).
- Tricksa*
- INF: 1) ... att de nya pojkarna inte vågar sig på att trixa och konstra i onödan (IB 11-9-50;8:4). 2) ... medan "Gammal-Mulle" gått tillbaka och snart endast kan tricksa (DN 18-9-50;8:4).
- PRES: 3) ... han tricsar blott och ler ... (B 17-1-30;5:5).
- PRET: 4) ... behöll han icke bollen så länge som vanligt och tricksade mindre (IB 26-9-10;1:3). 5) När det dalade tricksade förbundet litet grann för att inte tappa AIK (AB 23-1-50;10:5). 6) Kedjan trollade och tricksade och glömde bort att skjuta (DN 4-9-50;12:2).
- PRES PTC: 7) Andersson Brothers var som vanligt d.v.s. delikat bolltricksande (IB 11-9-40;9:1). 8) Hade han inte tricksat något mycket förut så gjorde han det inte nu ... (IB 6-9-20;519:1).
- Tricksande*
- SO: ... deras evinnerliga tricksande (AB 27-9-20;10:1).

Trick(s)ig

- SOU: 1) ... med trickig finurlighet och briljerade med snitsig och fiffig boll-behandling (IB 17-9-30;8:4).
- SBIM: 2) ... som själv krossat detta trickiga vattendrag ... (AB 12-9-50; 12:2).
- P: 3) Torbjörn Jonsson ... hade en svår uppgift mot de tricksiga norska inrarna (IB 19-9-60;8:6).

Kommentar

G: I 2 PO-belägg och *tricksa ex.* 2 återges konsonantföljden /ks/ med <x> Hyperanglicistisk stavning av /k/-ljudet, d.v.s. med enbart <c>, har belagts i 11 nominala och 1 verbalt fall. Av dem står 2 i ordslut och 9 framför <s> (s. 41).

M:

SO	SB	PO				PB	SUMMA					
trick	1	–	trick	1		–	2					
trick	4	tricket	2	trick	4		10					
tricks	2	trickset	1	tricks	20	trics	6	trix	2	tricksen	1	32
tricks+	1										1	
+trick	2	+tricket	2								4	
+trics	1					+trics	2				3	
+tricks	1			+trics	7						8	
	12		5		32		8		2		1	60
							42					
tricksande	1											1
+tricksande	1											1
	2											2

						SUMMA	
INF	tricksa	4	trixa	1		5	
PRES	tricksar	1			tricksar	1	2
PRET	tricksade	8					8
SUP	tricksat	1					1
PRES PTC	tricksande	3					3
SUMMA		17		1		1	19
							SUMMA
SOU	trickig	1					1
SBIM	trickiga	1	tricksiga	1			2
SBM			tricksige	1			1
SUMMA		2		2			4

7/12 SO-ex, 4/5 SB-ex, 5/42 PO-ex. (men ej det unika PB-ex) saknar s-form (s. 56f.). Det är tydligt att <s> företrädesvis uppfattas pluralt även om s-lös form, d.v.s. NEO:s och SAOL₁₁:s primära form, inte bara finns singulart utan även pluralt. SAOL₁₂ har både *trick* och *tricks* som uppslagsord.

Verbet har genomgående bildats på nominalstammen *tricks*, vilket kan förklaras med att betydelsen är 'att utföra tricks' (s. 146). De fåtaliga adjektivbeläggen utgörs av 2 med och 2 utan <s> (s. 140).

Med utgångspunkt i den totala s-distributionen kan det kanske anses vara befogat att ange s-plural som huvudalternativ. Den enklaste beskrivningen uppnås dock

genom att bedöma både *trick* och *tricks* som nomina med böjning efter 5:te deklinationen (s. 90f.). För detta talar neutrum som genomgående genus (s. 56f.).

SD: Betydelsen av *trick(s)* är dels pejorativ (ex. 6–12, 14 och *tricksa* ex. 5), dels positiv (ex. 1–5 och 13 och *tricksa* ex. 7). Påfallande många av beläggen (1/3) härstammar från 1950, men lexemet har belagts samtliga år om än i relativt begränsad utsträckning.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM <i>trick(s)</i>	4	7	14	7	16	4	8	60
LEM <i>trickig</i>	–	–	1	–	1	–	–	2
LEM <i>tricksa</i>	1	1	2	4	10	1	–	19
LEM <i>tricksande</i>	–	1	–	–	–	1	–	2
LEM <i>tricksig</i>	–	–	–	–	1	1	–	2
{ <i>trick</i> }	5	9	17	11	28	7	8	85

Trim

Import: trim, NOM.

Avledningar: trimma, V, trimmare, NOM och trimning, NOM.

Lexica

SuL: **Condition**, fitness, form, shape, fettle, **trim**, "colour" also→form, and fit; form, kondition (22).

NFS: **Trimma** ... Stundom användes uttrycket även om idrottsmän, man säger t.ex. att ett lag är väl trimmat.

NEO: **Trim** subst. *-men* el. *-met* 1/2 (i vissa uttr.) fullgott och funktionsdugligt skick BET.NYANS: spec. god fysisk form: *topptrim*; *hålla sig/kroppen i - med motion* HIST.: sedan 1919.

Trimma verb *-de -t* SUBST.: **trimmande**, **trimning** 1/2 BET.-NYANSER: b/c spec. äv. förbättra den fysiska prestationsförmågan hos (ngn) genom träning e.d.: *vältrimmad*; *- kroppen på ett träningsläger*. HIST.: sedan 1855.

SAOL₁₁₋₁₂: **Trim** *-men* el. *-met* s. god form.

Trimma *-ade* v ... träna m.m.

Trimning s.

Belägg

Trim

SO: 1) ... på fin is och med båda lagen utvilade och i full trim bör det kunna bli en stormatch (DN 7-1-30;14:1). 2) Lindford ... har även i Sverige hållit sig i god trim ... (AB 16-1-30;7:3). 3) Malmström har tränat mer i det tysta, men man kan vara förvissad om att även han befinner sig i fullgott trim (DN 25-1-30;11:1). 4) ... om han vill vara i högsta trim vid en bestämd tidpunkt på året ... (DN 10-9-40;16:6). 5) ... sitt bästa trim (AB 27-1-60;14:3). 6) ... att vara i god trim (AB 7-9-60;14:1–2).

Trimma

- INF: 1) Nu går han till verket med största omsorg då ett landslag skall trimmas och slutligt sammansättas (AB 3-9-30;7:1). 2) Med så kort varsel kan inget landslag trimmas (IB 6-9-50;4:6).
- PRES: 3) Den som "trimmar" Linnéas boxare (bildtext i DN 29-1-20;10:7).
- PERF PTC/ 4) ... möter väl icke alltför vältrimmad ... (AB 19-1-40;8:1). 5) Det
- SOU: blir alltså en topptrimmad Bergqvist som aspirerar (IB 19-1-40;8:1).
- PERF PTC/ 6) Men Broberg som har ett mycket ungdomligt lag, trimmat av lands-
- SON: lagscentern Wasberg (DN 7-1-40;15:2).
- PERF PTC/P: 7) ... då de icke äro på långt när färdigtrimmade (AB 26-1-30;3:5).

Trimning

- SO: 1) Samling, trimning, uppställning, start på sekunden (DN 5-9-30:16:1). 2) ... märkesprov med nationellt betonad fysisk trimning i bakgrunden (AB 20-9-40;16:5).
- SB: 3) den förberedande fysiska trimningen (IB 8-9-30;5:1).
- PO: 4) ... hälsotester och specialtrimningar av manskapet (IB 21-1-70;12:1).

Kommentar

G: Dubbelteckning av <m> förekommer efter engelska och svenska regler framför vokal, d.v.s. i verbbeläggen och i *trimmare* (s. 36).

M: *Trim* förekommer både som genus utrum (ex. 1-2 och 6) och som neutrum (ex. 3 och 5) (s. 55f.). Böjd form har ej belagts i materialet.

Verbalnomenet har genomgående *ning*-suffix (s. 155), något som är naturligt mot bakgrund av verbfrekvensen.

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
trim	65	-			65
trim+	9				9
+trim	13				13
	87	-			87
+trimmare	1	-	-	-	1
trimning	11	trimningen 8	-	-	19
+trimning	8	+trimningen 3	+trimningar 1	-	12
	19	11	1	-	31

SUMMA					
INF	trimma	22	trimmas	7	29
PRES	trimmar	8	trimmas	8	16
PRET	trimmade	1			1
SUP	trimmat	9	trimmats	3	12
SUMMA		40		18	58
SUMMA					
PERF PTC/SOU	trimmad	42			42
/SON	trimmat	16			16
/SB	trimmade	8			8
/P	trimmade	31			1
SUMMA		97			97
TOTALSUMMA					155

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM trim	2	1	11	10	16	20	27	87
LEM trimma	–	1	18	33	32	39	32	155
LEM trimmare	–	–	–	–	–	1	–	1
LEM trimning	–	–	8	4	9	7	3	31
{trim}	2	2	37	47	57	67	62	274

Trim är synonymt med (*god*) *form* (s. 223) och varierar fakultativt med *träna* och dess avledningar. Morfemet är belagt samtliga undersökningsår och håller sig från och med 1930 på en jämn måttlig frekvens.

Tripping

Import: tripping, NOM.

Lexica

Avis: **Tripping** : wilful tripping, by means of stick, skates, etc. is a foul and subject to a minor penalty (251: ishockey).

NEO: **Tripping** subst. *-en -ar** fällning av en motståndare med klubban i ishockey: *två minuters utvisning för -*. HIST.: sedan 1967.

SAOL₁₁₋₁₂: **Tripping** *-en* s. förseelse (SAOL₁₂: *-ar* fällning med klubba) i ishockey.

Belägg

SB: Vad som ställer rabalder och blodsutgjutelse är klubbspetsarna, ”trippingen” och armbågarna ... det raffinerade krokbenet, trippingen, med skridskorna eller klubban (DN 14-1-60;16:4).

Kommentar

M: Det unika dubbelbelägget har bestämd form.

SD: *Tripping* hör till den grupp av ord som i sen tid har inlånats från kanadensisk ishockey (s. 199). I dubbelbeläggets andra del utgör *trippingen* en terminologisk explikation av ett allmänt känt svenskt ord (s. 229).

Trunk

Import: trunk, NOM.

Lexica

NEO **Trunk** subst. *-en -ar 1/2 **stor resväska el. koffert. HIST.: sedan 1928 [ej med sportexemplifiering].

SAOL₁₁₋₁₂: **Trunk** *-en -ar* s. koffert (SAOL₁₂: stor resväska).

Belägg

- SO:1 1) ... i Olles stora trunk (IB 9-1-50;5:3).
 SB: 2) ... åter till gamla England med 2 plusmål i trunken (IB 4-1-50;9:5).
 3) Man förstår av prylarna i trunken att Berndt Körnemark spelar pingis och fotboll ... (AB 26-1-60;13:1).
 PO: 4) ... låter packa sina trunkar, sätter sig med dem på tåg ifrån Stockholm hastigt dunkar (IB 17-1-30;5:2). 5) ... andra förmågor ... sjönk ner vid barriärsidan på sina trunkar och gapade av häpnad (AB 29-1-50;16:1).
 PB: 6) Trunkarna packades (rubr i DN 31-1-50;16:1).

Kommentar

G: Endast engelsk stavning finns belagd och läsuttal har säkerligen varit det enda förekommande (s. 28).

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
trunk 6	trunken 18	trunkar 2	trunkarna 4	30
+trunk 4	+trunken 1			5
10	19	2	4	35

Trunk böjs efter 2:dra deklinationen (s. 76).

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
{trunk}	–	–	6	3	12	4	10	35

Idrottsmännens väskor med kläder och redskap kallas i allmänhet *trunkar*. I synnerhet gäller detta de stora väskor i vilka ett bollsportlags utrustning fraktas till och från matcher. I ex. 2 föreligger överförd mening: 'i bagaget'.

Train

Import: träning, NOM.

Avledningar: träna, V, tränande, NOM, tränare, NOM och tränarskap, NOM.

Lexica

- SuL: **Train**, practise condition oneself, exercise, work out, drill – also coach; trän (sig) (116).
Coach→**trainer**, track mentor; tränare, idrottsinstruktör, instruktör (19).
Training, practice, exercise, work out, drill also coaching; träning, övning (116).
 AS: **Träning**, ett metodiskt uppövande av organismen för att förbättra prestationsförmågan och bättre avpassa de olika organen för arbete.
 NEO: **Träna** verb *-de -t* subst.: **tränande, träning** 1/2 metodiskt försöka förbättra sin färdighet i (ngt) genom särskilt anpassade övningar spec. i sportsammanhang men äv. allmännare: *löpning; ... han -r hårt inför olympiaden*. HIST.: sedan 1870. 2/2 metodiskt försöka förbättra

färdigheten (i ngt) hos (ngn) genom särskilt anpassade övningar: *han -r skolpojkar i tennis*. BET.NYANS: med avs. på kroppsdel e.d. - *muskler*na.

Tränare subst. -n äv. *tränarn*, plur. -, best. plur. *tränarna* *person som leder eller ansvarar för (ngns) träning; *idrottstränare* ... HIST.: sedan 1868.

Träning subst. -en -ar *metodiska försök att förbättra färdighet genom särskilt anpassade övningar: *träning*smatch.; ... *han skadade sig under* - ... HIST. sedan 1868.

SAOL₁₁₋₁₂: **Träna** -ade v. -**are** -ar[e]n; pl. -are (SAOL₁₂: best. pl. *tränarna*) s. **träning** (SAOL₁₂: -en -ar) s. till träna.

Belägg

Träna

- INF: 1) ... men han skall träna hastighet ... (IB 23-9-10;3:1). 2) ... måste man antingen bli *proff* eller - för att säga samma sak på ett mera humant sätt: specialträna (IB 3-1-30;11:3). 3) Lindgrenarna kunna nu träna för storloppen (rubr i DN 9-1-30;9:4). 4) ... samt "how to train" av Rudolf Svensson och Arvid Östman (AB 6-9-30;8:6).
- PRES: 5) Nu, då jag tränar blott sällan ... (IB 2-1-50;6:1).
- PRET: 6) ... har säkerligen större chanser om han tränade 100 meter (IB 2-9-10;2:2).
- PERF PTC/ 7) ... då han inte känner sig tillräckligt tränad ännu (DN 12-1-30;
SOU: 12:1).
- PERF PTC/ 8) ... då otränade Jansson i stället drog uppmärksamheten till sig (DN
SBIM: 7-1-30;12:4).
- SUP: 9) Malmström har tränat mer i det tysta ... (DN 25-1-30;11:1).
- SB GEN: *Tränande*
... därvid besinna tränandets, krafttillväxandets natur (IB 2-1-50;6:1).
- SO: 1) Här har en tränare mycket att göra (DN 15-9-30;18:5).
- SO GEN: 2) ... under Linnéas tyske tränares ledning (DN 15-9-30;18:5).
- SB: 3) ... sade tränaren ifrån att ... (DN 13-9-50;14:2).
- PO: 4) ... utan omskrivna utländska och svenska tränare (IB 27-9-40; 12:5).
- PB: 5) ... tränarna ha haft sammanträde (IB 16-1-20;27:1).
- FÖRL: 6) Svensk tränarexport (rubr i IB 9-1-20;17:2).
- Träning*
- SO: 1) ... legat i hård träning (DN 14-1-10;8:2). 2) Det är gifvetvis af stor vikt för spelare, att äfven under träning följa fotbollsreglerna (IB 5-9-10;4:3). 3) Någon skidträning att tala om har det inte blivit för oss men både John och jag har marschat och gymnastiserat (DN 14-1-30;11:1).
- SB: 4) ... han hittills har kommit längst med träningen (DN 18-1-50;14:1).
- PO: 5) Varför kan ej GIF försöka påskynda sina träningar i bandy ... (IB 16-1-20;26:5).
- PB: 6) ... på träningarna (IB 8-9-20;524:2).
- FÖRL: 7)... tog sig en sista träningsavslipning (DN 7-1-30;3:5).

Kommentar

G: Stammens digraf <ai> skrivs genomgående med <ä> – bortsett från verbalfrasen i ex. 4 (s. 29f.).

M: Eftersom stammen slutar på *-n* kan endast *ing*-avledning komma ifråga (s. 155). Att de plurala beläggen är så fåtaliga i relation till de högfrekventa singulara beror på att lexemet i allmänhet avser förfaringssättet och mera sällan tillämpningstillfällena.

SO	SB	PO	SPO	PB	SUMMA
tränande 2	tränandet 1 tränandets 1				3 1 4
tränare 825	tränaren 442	tränare 204	tränare 4	tränarna 69 tränarne 1	1545
tränare+ 18					
tränar+ 173					191
+tränare 263	+tränaren 315	+tränare 47	+tränare 1	+tränarna 25	651
+tränar+ 8					
+tränare+ 1					9
tränares 6	tränarens 17	tränares 3		tränarnas 8 tränarnes 1	35
+tränares 2	+tränarens 5			+tränarnas 3	10
1296	779	254	5	107	2441
tränarskap 3	–				3
träning 1531	träningen 775	träningar 13		träningarna 18	2337
träning+ 2					
tränings+ 1596					1598
+träning 587	+träningen 288	+träningar 2		+träningarna 1	878
+tränings 10					10
	träningens 14				14
	+träningens 8				8
3726	1085	15		19	4845
					SUMMA

				SUMMA
INF	träna 855 train 1	tränas 21		877
PRES	tränar 415 träna 56	tränas 25		496
IMP	träna 13			13
PRET	tränade 168	tränades 5		173
SUP	tränat 514	tränats 17		531
SUMMA	2022	68		2090
PERF PTC/SOU	tränad 310			
/SON	tränat 51			
/P	tränade 242			
/SB	tränade 89			
PRES PTC	tränande 52			
SUMMA	744			744

SD: *Träna* och *träning* är totaldistributiva lemmarna (s. 217), medan *instruktör* (betydligt vanligare förr) och exotismen *coach* (s. 222) är sällsynta synonymer till *tränare*.

{trän} hör till de allra vanligaste morfemen i materialet med en ständigt ökande beläggning. Medan verbalnomenet *träning* haft praktiskt taget samma absoluta tal sedan 1930 har *tränare* och i viss mån *träna* orsakat den fortgående ökningen. *Are*-avledningens stigande frekvens speglar säkert det förhållandet att allt flera personer erhåller yrkesmässig anställning som *tränare*. Redan 1910 har *träna* hög frekvens och det är därför naturligt att *er*-avledning ej belagts (s. 150f.).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM träna	53	127	493	590	453	546	572	2834
LEM tränande	–	–	2	–	1	1	–	4
LEM tränare	56	135	162	203	402	644	839	2441
LEM tränarskap	–	–	–	1	1	–	1	3
LEM träning	186	380	880	865	850	872	812	4845
{trän}	295	642	1537	1659	1707	2063	2224	10127

Turn

Import: turn, NOM.

Lexica

SuL: **Curve**→**turn** also edge1.: kurva (487: skridskoåkning).

Belägg

PO: Det är omöjligt att beskriva Vivi-Ann Hulténs smidighet i blott termer, som t.ex. "turns", "leaps", "charges", "spins" och "spread eagles" ... (DN 16-1-30;13:5).

Kommentar

M: Formen *turns* är samordnad med 4 andra unika s-plurala former (s. 96 och 101).

SD: Det unika belägget ingår i en uppräknig av engelska konståkningstermer.

Turnstile

Import: turnstile, NOM.

Lexica

AS: **Turnstile**, vändkors, räkneapparat vid ingången till en idrottsplats.

Avis: **Turnstile:** an admission gate installed at some boxing venues whereby the spectators are controlled and counted as they are admitted (104).

Belägg

PO: 1) 63.386 betalande personer räknades in genom St. James Park's turnstiles vilka måste stängas en god stund före matchen (IB 15-9-30;13:4). 2) ... eftersom bara 250 betalande passerat Zinkens trånga turnstiles (IB 18-1-50;3:4).

Kommentar

M: Båda beläggen har *s*-plural (s. 102).

SD: Ex. 1 är en exotism men *turnstile* kan också som synes av ex. 2 någon gång förekomma med svensk proveniens, synonymt med det svenska *vändkors*.

Umpire

Import: umpire, NOM.

Lexica

- SuL:** **Judge**, referee, umpire, "ump", "ref"; domare, prisdomare (53).
Sak: **Umpire** - an official ... mainly are to see that the rules are obeyed and to decide on doubtful points.
AS: **Umpire**, domare i vissa bollspel, bl.a. tennis (den direkte matchledaren som har sin plats på en särskild domarstol).

Belägg

- SO:** 1) Under fotbollspelets guldålder ... Då tillsattes en överdomare ("umpire") som avgjorde ... (DN 20-9-70;24:1-2).
FÖRL: 2) Två umpirepris tilldelades ... (DN 7-1-10;6:7).

Kommentar

M: Bøjning har ej belagts.

SD: De båda beläggen utgörs av dels ett 10-talsex, dels av ett retrospekterande 70-talsbelägg, i vilket *umpire* utgör en explikationsvarians till *överdomare* (s. 229).

I tennis kallas överdomaren istället för *referee* (s. 469).

Understudy

Import: understudy, NOM.

Lexica

- Web:** **Understudy**, 2/2 any person who learn the duties of another so that he can serve as a substitute.

Belägg

- SO:** 1) Imam Bux, Gamas yngre bror och "understudy" slog den 5 dennes bekante brottaren Leune med stor öfverlägsenhet (IB 19-9-10;4:3). 2) ... och flera klubbar ligga redan ute för att haffa Jackssons "understudy" ... (IB 17-1-30;8:5). 3) ... Kullerstrand i elfte timman uttogs som "understudy" åt Forsman & Gunnar Lindström (IB 1-9-30;2:2). 4) Jackson får väl återgå till sin högerytterplats, vilket är synd på G. Kelly, Jacksons understudy som anses som en spelare av största mått (DN 11-9-30;11:3). 5) Redan förra året lät hans "understudy" Gerald Kelly tala om sig ... (DN 20-9-30;16:6).

Kommentar

M: Böjd form har ej belagts.

SD: Endast ex. 3 rör svenska förhållanden medan de övriga är exotiska (ex. 2 och 4–5 syftar på en viss engelsk fotbollsspelare och är liksom ex. 3 från 1930) (s. 231). Distributionen är sålunda betingad av exotism och tidsbegränsad. De vanliga synonymerna är *reserv* och *ersättare*.

Uppercut

Import: uppercute, NOM.

Avledning: uppercute, V.

Lexica

SuL: **Upper-cut**; uppercute, uppåtslag (257:boxning).

AS: **Uppercut** (boxn.), krokslag vid infighting, varvid handen föres nerifrån och upp mot motståndarens käke el. mellangärde.

Web: **Uppercut** in boxing, a short, swinging blow, directed upward, as to the chin.

NEO: **Uppercut** subst. *-en -s* *boxningsslag (med böjd arm) rakt underifrån och uppåt mot hakan. HIST.: sedan 1920.

SAOL₁₁₋₁₂: **Uppercut** *-en -ar* s. slag underifrån mot hakan i boxning.

Belägg*Uppercut*

SO: **1)** ... till följd av en höger uppercute (DN 20-1-20;9:6). **2)** Nu skall jag slå en uppercute (rim på 'hutt' i IB 15-1-30;7:2). **3)** ... en fruktansvärd höger, någonting mitt emellan uppercute och sving (DN 22-9-30;19:6).

SB: **4)** Och ett speciellt kort slag var som bortblåst ur juniorboxningarna nämligen uppercute (IB 13-1-30;5:5). **5)** ... att sagde Roland var en av de få som behärskade uppercute (IB 11-1-50;2:4).

PO: **6)** ... svarade Harry med utmärkt närkamp och hårda uppercutes (DN 16-1-30;12:6). **7)** ... presterade trots sitt frånvarande tillstånd en del välmentade hooks och uppercutes ... (IB 20-1-30:5:1). **8)** Miller tvangs på defensiven med goda uppercutes (IB 10-9-30;1:5).

PB: **9)** Nu inlät han sig i slagväxling med sin hårdare och skickligare motståndare och hann inte gardera svingarna och uppercutes (DN 21-1-50;11:2).

Uppercute

PRES PTC: ... lika vild som Ormen själv, svingande och uppercute för hela slanten (IB 20-1-50;2:6).

Kommentar

G: Dubbelteckning av stammens slutkonsonant finns förutom i participbelägget endast i 2 ex. (SO ex. 2 (rim) och ex. 4). Tillsammans med avsaknad av <k>-stavning kan detta bero på eufemism (s. 36).

M:

	SO	SB	PO	POB	PB	SUMMA
uppercut	33	upper-cuten 1	uppercuts 23	uppercuts 2	uppercuts 1	60
uppercutt	1	uppercutten 1				2
+uppercut	12					12
	46	2	23	2	1	74

Endast s-plural har belagts, något som boxningsproveniens (s. 104) och eufemism (s. 103f.) torde ha bidragit till. Genus är utrum (s. 61). I ex. 9 är *uppercuts* samordnat med *swingarna*. Därför har detta belägg klassificerats som materialets enda säkra PB (s. 129).

SD:

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM uppercut	–	2	51	7	13	1	–	74
LEM uppercutta	–	–	–	–	1	–	–	1
{uppercut}	–	2	51	7	14	1	–	75

Uppercut uppvisar den för boxningsord typiska 30-talstoppen. 2/3 av samtliga belägg kommer från 1930 (s. 207) och endast 1 belägg är senare än 1950 som lika mönster-troget som 1930 företer lexemetets andra topp. *Uppercut* har totaldistribution (s. 217).

Walkover

Import: walkover, NOM.

Lexica

- SuL: **Canter (home)** (easy win), parade, "walk", walk-over, walk-away, breather; promenadseger, lätt seger, walk over, "hands down", lätt kamp (15).
- NFS: **Walk over** betecknar inom sporten, att en match (tävling) vunnits, därför att motståndaren icke ställt upp.
- OED: **Walk-over**. A race in which through absence of competitors the winner has merely to 'walk over': also in extended sense, a contest in which through the inferiority of his competitors the winner has practically no opposition.
- SAOL₁₁₋₁₂: **Walkover** el. **walk-over** s. (SAOL₁₂: **Walk over** el. **walkover** oböjl.) seger utan tävling gm motståndares uteblivande m.m.; en w.

Belägg

- SO: 1) Strängnäs' walk over (rubr i IB 12-1-20;22:5). 2) Om svenska mästarna bespetsat sig på en lätt "walk over" i stil med fjolårets SM-match (IB 13-1-20;3:2). 3) Ingen av de övriga spelarna var hågad att överta det ansvarsfulla målvaktsjobbet och det såg inte bättre ut än att man skulle behöva ge Arvika walk over (DN 7-1-30;13:5). 4) Lennart Bergelins tåskada visade sig på söndagen vara av sådan art att han tvingades ge walk over (AB 22-1-50;15:6).

PO: 5) ... är den mängd walk overs man måste lämna (IB 4-1-40;3:3). 6) ... ett 40-tal walk over i de inledande omgångarna (AB 7-1-40;7B:4). 7) Metoden att lämna walk overs i på förhand förlorade klasser är dock inte sympatisk (IB 13-1-50;2:1). 8) ... ett par walk over för stockholmarna (IB 27-1-50;5:3).

Kommentar

M:

SO	SB	PO		POB	PB	SUMMA
walk over 80	-	walk over 2	walk overs 3	walk over 1	-	86
walk over+ 1						1
81	-	2	3	1	-	87
		5				

Bestämd form har ej belagts, vilket till största delen torde bero på de få samman skrivna beläggen. Plural har 3 Ø-belägg vid sidan av lika många s-plurala. Som framgår av ex. 6 och 8 är det efter mängdbeteckningar som Ø-pluralerna finns (s. 57).

S: Betydelsen 'seger utan att motståndaren ställer upp till match' föreligger i ex. 3-4 och 7 medan *walk over* i ex. 1 (avseende en match som Strängnäs vann med 9-1) och ex. 2 innebär 'seger utan nämnvärt motstånd'. I den förra betydelsen har *walk over* totaldistribution (s. 217) medan *promenadseger* o.d. varierar i den senare. *Hands down* som SuL anger som svensk synonym är ej känt i svenskt sportspråk.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
FORK w.o.	-	-	3	2	26	47	10	88
LEM walk over	-	11	19	25	19	9	4	87
{walk over}	-	11	22	27	45	56	14	175

D: Beläggningsen är tämligen jämnt fördelad från 1920 med topp 1960 men med få belägg 1970. Förkortningen <w.o.> blir frekvent från och med 1950.

Warming up

Import: warming up, NOM (NOM + ADV).

Lexica

SuL: **Warming up**, limbering up; joggning, uppmjukning, uppvärmning (121).

Sak: **Warm up** – a warm up for vigorous exercises needed to prepare the muscles, joints and the entire organism for strenuous activity. It is body preparation for immediate activity.

Web: **Warm up** 4/4 *in sports* to practise or exercise a while before going into a game, test of skill, race, etc.

Belägg

SO: 1) ... men matchen duger gott som "warming up" för publikens del (AB 28-1-30;7:2). 2) ... matchen duger utmärkt som "warming up" för publikens del (IB 31-1-30;2:5).

Kommentar

G: Citattecknen är ett kriterium på den sällsynta förekomsten.

M: Böjning är ej belagd (s. 131).

SD: De 2 belägg, som härrör från svensk professionell boxning, visar en i viss mån utvidgad användning i förhållande till betydelsen i idrottslexica då det här ej gäller fysisk ”uppvärmning” av en idrottsman före tävling utan ”försättande av publiken i önskad stämning”. På grund av det ringa tidsmellanrummet och den nästan identiska ordalydelsen kan inbördes påverkan anses trolig (s. 200f.).

Weave

Import: weave, V (PRES PTC).

Lexica

SuL: **Bobbing and weaving**, vaggning med överkroppen (223:boxning).
 Avis: **Weave:** to box so cleverly that the arms seem to 'weave' in and out of the opponent's guard (105).

Belägg

PRES PTC: Jag skall fighta Johansson från en crouchställning, weaving och bobbing, och aldrig ge honom en chans att vila (AB 20-1-60;14:1).

Kommentar

M: Endast belagt som presens particip i engelsk *ing*-form. De båda verbformerna förbinds med den svenska konjunktionen *och*.

SD: Det unika belägget ingår i ett citat av en amerikansk boxare (s. 231).

Welter

Import: welter, NOM.

Lexica

SuL: **Welter-weight**, welters; weltervikt, welter (258:boxning).
 AS: **Weltervikt** viktclass i boxning ... i brottning ...
 Avis: **Welterweight:** a standard weight division for professional boxers weighing ... (105).
 SAOL₁₁₋₁₂: **Weltervikt** viktclass mellan lättvikt och mellanvikt i boxning och brottning.

Belägg

SO: 1) Så var fallet i welter där Kalle Bergström fick segern ... (DN 7-1-60;16;1-2).
 SB: 2) ... i ”fria” weltern (IB 27-1-50;5:1).
 FÖRL: 3) ... två welterviktsboxare (rubr i DN 29-9-20;9:6). 4) Linnéa fick sin andra seger i weltervikt ... (DN 7-1-30;12:6).

Kommentar**GM:**

	SO		SB		SUMMA	
welter	189	velter	3	weltern	2	194
welter+	559	velter+	35			594
	748		38		2	788
		786				

Initialt växlar <w> och <v> men <w> dominerar som synes stort. Fördelningen 1970 kan dock vara ett tecken på ökad <v>-andel men beteckningen *welter* har nog försvunnit nästan helt eftersom viktsklasserna numera anges med kg-angivelser (s. 42). Med undantag av 2 SB-belägg finns *welter* enbart i SO, företrädesvis i förled.

SD: *Weltervikt* och dess ellips *welter* har haft totaldistribution (s. 218). *Welterweight* och *welter* är även personbeteckningar i engelskan (OED 2/2 och Web 2/2) medan svenskan genomgående har *are*-avledning (s. 150). Av förledssammansättningarna är 89 *are*-avledningar.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<welter>	–	7	295	156	102	134	56	750
<velter>	–	4	7	1	4	–	22	38
{welter}	–	11	302	157	106	134	78	788

Wing

Import: wing, NOM.

Lexica

- SuL:** **Wing**, flank; flank, ving, wing, ytterkant (177: fotboll).
Wing-forward wing man, wing(er), outside, "wing-raider", outside man; ytter, ytterforward, ytterlöpare (177: fotboll).
- AS:** **Wing** betyder egentl. den forwardsspelare i t.ex. fotboll, som spelar närmast sidlinjen ... men har i sin sv. form fått betydelsen "ytter och inner", vilka sålunda bildade w., försvenskat "vingen".
- OED:** **Wing**, II/IV 7/21 b/c. In football and similar games: The position of the forwards on either side of the centre; a player or players occupying this position.
- SAOL₁₁₋₁₂:** **Wing** -en -ar s. par av spelare i forwardskedjas ytterdel, flygel, vinge.

Belägg

- SO:** 1) Genom Aikås svagare höger ving kan ju Uppsala ... (IB 23-1-20;40:4). 2) "Gölla" Johnsson och Widing – Karlstads-Götas vänstervinge – äro båda distriktsmästare i vattenpolo (DN 8-1-30;12:3). 3) ... och tillsammans med Dunker bildade han en rasande farlig ving (DN 1-9-30;21:3). 4) ... våran vänstervinge (IB 18-9-40;9:3). 5) ... den som landslagsvinge nämnda duon (AB 29-1-50;15:2).
- SB:** 6) I allmänhet bör de passa till centern eller sin ytter men de få ej glömma att en snabb passning till motsatta vingen ofta är av stor effekt

(IB 19-9-10;2:1). 7) Lindkvist spelar för övrigt utmärkt på vänstervingen ... men hans kamrater på innerplatserna fullföljde aldrig hans vackra ansatser (IB 19-9-10;2:1). 8) ... hade man kanske väntat sig mer av vänstervingen som för dagen stod åtskilligt tillbaka för gamlingarna Abben Olsson och Wenzel på andra kanten (DN 15-9-30;14:4). 9) Vad som i Alec Jackssons fall ... trots sin placering ute på högervingen visa sig som den verkligen effektiva målskytten (IB 17-9-30;10:5). 10) ... den charmanta vänstervingen som bestod av bröderna Söderkvist (DN 7-1-50;13:2).

PO: 11) R.C., vilken två söndagar å rad fullkomligt neutraliserat resp. vänster-wings. Dagens motståndare voro ... (IB 22-9-30;11:2). 12) Och Jörgen har två fina vingar att dirigera och mata fram (DN 2-1-50;22:5).

PB: 13) ... ansatser till verkligt excellenta kombinationer, speciellt på vingarna (DN 6-9-20;8:3). 14) Motala spelade den vackraste bandyn och förstod att lägga ut spelet på vingarna (IB 10-1-40;10:5). 15) ... tillsammans med tvillingbrodern Erling under 1920-talet bildade en av de legendariska vingarna i norsk fotboll (AB 27-1-50;13:4). 16) Bollnäs verkade inte heller fy skam efter en omkastning av vingarna som gjorde susen (DN 2-1-50;22:7).

FÖRL: 17) ... medan fjolårsyttern Bernt Lindberg ryckte in och blev wingpartner åt Wasberg (DN 22-1-40;13:6).

Kommentar

G: Initialkonsonantens stavning alternerar mellan >w> och <v> (s. 42f.). Skärningspunkten mellan övervikt för <w> resp <v> tycks ligga mellan 1940 och 1950. En svag tendens till förmån för <v> finns vid SB.

M:

	SO	SB	PO	PB	SUMMA
wing	22	wingen 12	wingar 1	wingarna 5	40
ving	9	vingen 13	vingar 1	vingarna 5	28
wing+	19				19
ving+	13				13
+wing	42	+vingen 97			
+vinge	1				140
+ving	53	+vingen 138	+vingar 2		
+vinge	1	+wings 1			195
		+wings 4			4
		+wings 2			2
	160	266	5	10	441

Wing har med undantag av ex. 11 (*s*-plural) alltid *ar*-plural (s. 75f.). Formsammanslaget i plural med det svenska *vinge* har lett till att detta ord vid 2 tillfällen (ex. 4 med <w>-stavning!) och ex. 5) får utgöra singular av idrottsordet.

SD: Som synes av AS har *wing* i svenskt idrottspråk kommit att appliceras på *yttre* + *inner*, d.v.s. det spelarpar som har sina platser på ena sidan av centern (vänster- eller högerving). I denna betydelse har *wing* totaldistribution (s. 219). Den ursprungliga betydelsen '(enbart) yttre' (som förefaller att vara den enda brukliga i t.ex. danska och norska) återfinns kanske i ex. 6 och 9, varav ex. 6 är från 1910 och ex. 9 återger

engelska förhållanden. Troligare är dock i dessa fall betydelsen 'ytterkanten'. Flera ex. innehåller samma ovisshet om den exakta betydelsen, vilket anger en förklaring till den ovan antydda betydelseglidningen (s. 170). Beläggen är som för andra lagspelsord talrikast 1940–1950 (s. 206f.).

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
<wing>	2	7	59	74	38	20	1	201
<ving>	5	8	24	53	92	49	9	240
{ving}	7	15	83	127	130	69	10	441

Volley

Import: volley, NOM och volleyball, NOM.

Hybridkompositum: volleyboll, NOM.

Lexica

- SuL: **Half-volley**, halvvolley, halvvolley (210:tennis).
Volley: volley, volleyslag (218:tennis).
 AS: **Volley** (tennis m. fl. spel), term för slag innan bollen studsat ...
 Halvvolley = att man sparkat just då bollen tagit mark.
 Avis: **Volley**: a stroke made at a ball which has not bounced (263:tennis) –
Halfvolley: a ball struck immediately it has left the ground (257:tennis).
 SAOL₁₁₋₁₂: **Volley** -n s. slag på tennisboll före studs.
Volleyboll lagspel där bollen slås över ett nät med händerna före studs.

Belägg

- SO: 1) Sällan ha vi sett en sådan kattlik smidighet i volley ... (DN 26-1-30;12:4). 2) ... den framryckande servaren, som inte kunde möta varken med drives, volley eller halvvolley (IB 29-1-30;11:3). 3) Det var framförallt på volley och långa välplacerade forehand drives ... (IB 4-1-40;4:5). 4) ... svepande drives, stoppbollar, massvis med volley ... lobbar ... (IB 4-1-40;4:5). 5) ... försökte med lobbar och volley och allt tänkbart (DN 29-1-40;14:6). 6) ... en hårt skjutten boll i volley ... (DN 31-1-60;37:7). 7) ... Fölet Berndtsson, som med en halvvolley passade i huvudhöjd ... (IB 9-9-60;11:1).
 SB: 8) ... den rätt hyggliga volleyn ... (IB 22-1-30:5:1). 9) ... en del fina saker i sitt specialslag, volleyn ... (DN 27-1-30:13:6). 10) ... för otymplig i volleyn ... (DN 21-1-50;11:6). 11) ... och volleyn från halva plan smet allt snärtigare och nättare över nätkanten (DN 22-1-50;18:7).
 PO: 12) ... för mästertligt gjorda lobbar och från nätet väl placerade backhandvolleys (DN 5-1-10;5:1). 13) ... Liljas "amerikanska kysisar", Everlöfs volleys ... (DN 7-1-10;6:6). 14) ... avslutar bollen med absolut stilrena volleys (DN 28-9-20;9:6). 15) ... fina smashar, forehandvolleys och korta crossbollar ... (DN 8-9-30;16:6). 16) Ankers

serve och wolleys voro fantastiska (DN 22-1-40;13:2). 17) ... ett par praktfulla stoppvolley kom publiken (AB 25-1-40;17:4). 18) ... inte sällan långa, lösa volleys ned till baslinjen (DN 29-1-40;14:3-4). 19) ... några av sina specialvolley ... (DN 30-1-60;17:1).

FÖRL: 20) I volley- och overheadspelet presterade han ... (DN 3-1-30;10:2).
21) ... vad volleykross kan åstadkomma ... (DN 19-1-50;16:4).

Kommentar

G: 1 2 belägg (därav ex. 16) finns initial <w>-stavning, vilket bör kunna ses som en hyperanglicism.

M:

SO	SB	PO	PB	SUMMA
volley 46	volleyn 6	volleys 4	–	56
volley+ 22a)				22
+volley 10		+volleys 2	+volley 2	14
+volley+ 6				6
84	6	6	2	98
		8		

a) Om *volleyball* inräknas blir förledsantalet 56.

Av 8 plurala belägg har 6 s-form (s. 109). Ø-plural finns i ex. 17 och 19 efter mängd-betecknande indefinita pronomina (s. 57). Ex. 2-5 har klassificerats som SO (med kollektiv betydelse) men samordningen med pluralformer skulle kunna berättiga till att betrakta också dem som pluraler även om karaktären av ”enskilda slag” inte behöver vara för handen på samma sätt som i ex. 17 och 19. Det är rimligt att tolka exempel som dessa som osäkerhet om den engelska pluralbildningen vid stamslut på *-k*.

SD: *Volley* och *halvvolley* har totaldistribution inom tennis och andra racketspel (s. 217). Inom bandyn är det vanligaste ordet troligen *tennis* (s. 556f.) och ifråga om fotboll och andra bollsporter finns diverse tillfälliga varianter som *utan/efter studs, på direkten* o.s.v.

	10	20	30	40	50	60	70	TOTALT
LEM volley	11	5	17	15	28	14	8	98
LEM volleyball	–	–	–	–	2	–	–	2
LEM volleyboll	–	–	–	–	1	4	27	32
{volley}	11	5	17	15	31	18	35	132

Beläggningsen är jämn men med en topp för simplex *volley* 1950 och med en kraftigt ökad frekvens för *volleyboll* 1970.

Volleyball

Lexica

AS: **Volleyboll**, lagspel där bollen med blotta handen slås över ett nät och skall – som framgår av namnet – spelas innan den studsat i marken.

NFS: **Volleyboll** I Sverige har volleyboll tidigare kallats nätboll ...

Sak: **Volleyball** – a team game in which a large inflated ball is hit with the hands back and forth across a net.

Belägg

SO: 1) ... där barn ifrån den spädaste ålder och ungdom roar sig med fjäderbollslagning, racketboll, volleyboll och – i synnerhet – fotboll (IB 9-1-50;4:1). 2) ... volleyball ... (DN 17-1-50;15:3).

FÖRL: 3) I övrigt består truppen av ett basketball-lag, ett volleyboll-lag ... (IB 22-9-50;3:6).

Kommentar

M: Böjning är ej belagd.

SD: Volleyboll är i sin nuvarande utformning en tämligen sent till Sverige införd sportgren, något som även kommer till synes i distributionen. Ex. 2 ingår i en uppräknig av sovjetiska sportgrenar, anslutna till internationella organisationer, och ex. 3 rör amerikanska förhållanden. Efterleden har annars alltid formen *-boll*. NFS:s variant *nätboll* är ej känd.

Worldbeater

Import: worldbeater, NOM.

Lexica

SuL: **Worldbeater:** star athlete (126).

Avis: **World beater** : the best boxer in the world at his weight (106).

Belägg

SO: 1) Man litade fullständigt på Bensons uppgifter att Widd vore en ny "world beater" (IB 13-1-30;2:1). 2) ... om icke från Sverige uppgivits att Widd ... var en blivande world-beater (AB 15-1-30;9:1). 3) Härmed vill jag inte ha sagt, att Martin är någon world-beater (IB 29-9-30;16:5).

Kommentar

M: Böjd form finns ej belagd.

SD: De 3 belägg som finns i materialet är samtliga från 1930 och ex. 1–2 (med 1 dags mellanrum) avser samme svenske boxares presentation i USA. Även ex. 3 är exotiskt och *worldbeater* hör alltså till de synonymer för 'utomordentligt framstående idrottsman' som har tillfällig, exotiskt betingad distribution (s. 231).

Wrestling

Import: wrestling, NOM.

LexicaSuL: **Wrestling:** brottning (261).**Belägg**

SO: Om du fick en utmaning att ställa upp i en buskissport som wrestling ... (DN 20-9-70;23:2-3 insändare).

Kommentar

SD: Belägget är unikt (s. 187). På engelska betyder *wrestling* brottning i allmänhet. Eftersom *wrestling* i svenska knappast förekommer annat än i reklam för professionell cirkusbrottning är det förståeligt att insändaren har använt *wrestling* i betydelsen 'catch-as-catch-can' (s. 221).

Litteratur

- Antunoviã, Goranka. 1999. A dictionary of anglicisms in Swedish. I: Filipoviã, Rudolf. *Dictionaries of Anglicisms in European Languages*. Vol. 1. Linguistic Research Institute, Faculty of Philosophy, University of Zagreb. Zagreb.
- Aron, Albert W. 1931. The Gender of English Loanwords in Colloquial American German. I: *Curme Volume of Linguistic Studies*. Baltimore.
- Becker, Karlheinz. 1970. *Sportanglizismen im modernen Französisch (auf Grund von Fachzeitschriften der Jahre 1965–67)*. (*Untersuchungen zur Romanischen Philologie*, hrsg. von W. Theodor Elwert und Edmund Schramm. Band 4.) Meisenheim am Glan.
- Benson, M. 1957. English Loan Words in Russian Sport Terminology. I: *American Speech* 33.
- Behrens, D. 1927. *Über Englisches Sprachgut im Französischen*. Giessen.
- Bergman, G. 1956. Om upptagande av engelska lånord i svenskan. I: *Nysvenska studier* 25.
- Bergman, G. 1962. Om främmande ord och deras anpassning. I: Dahlstedt, K.-H., Bergman, G. & Ståhle, C.I. *Främmande ord i nusvenskan*. Stockholm.
- Bergsten, N. 1915. Om engelska lånord i svenskan. I: *Språk och Stil* 15.
- Bon, P.B. 1947. English Words in Swiss German Usage. I: *American Speech* 23.
- Carstensen, B. 1963. Amerikanische Einflüsse auf die deutsche Sprache. I: *Jahrbuch für Amerikastudien* 8.

- Cederschiöld, G. 1914. Hemvant och främmande i nominalbøjningen. I: *Språk och stil* 12. (Även i författarens *Fresta duger*. Stockholm.)
- Chrystal, Judith-Ann. 1992. *Engelskan i svensk dagspress*. Svenska språknämnden, Stockholm.
- Mc Clintock, Th. 1932. English and American Sport Terms in German. I: *American Speech* 8.
- Dagens Nyheter. 1961. Föreskrifter för stavning och kommatering m. m. i Dagens Nyheter. Stockholm.
- Dahl, T. 1956. Engelske spor i moderne dansk. I: *Festskrift til Peter Skautrup 21 januar 1956*. Aarhus.
- Dahlstedt, K.-H. 1962. Vad är främmande ord? I: Dahlstedt, K.-H., Bergman, G. & Ståhle, C.I. *Främmande ord i nusvenskan*. Stockholm.
- Danell, J. 1962. Något om tidningssvenskans idrottsmetaforer. I: *Modersmåslärarnas förenings årsskrift 1962*.
- Dauzat, A. 1910. Le langage des sports. I: författarens *La vie du langage*. Paris.
- Deroy, L. 1956. *L'emprunt linguistique*. Paris.
- Edlund, Lars-Erik & Hene, Birgitta. 1991. *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum*. Umeå & Stockholm.
- Filipoviä, R. 1960. *The Phonemic Analysis of English Loan-Words in Croatian*. Zagreb.
- Fisiak, J. 1994. English Sport Terms in Modern Polish. I: *English Studies* XLV.
- Frey, R. 1943. *Das Englische Lehnwort im modernsten Französisch (nach Zeitungsexcerpten von 1920–1940)*. Zürich.
- Galinsky, H. 1963. Stylistic Aspects of Linguistic Borrowing. A Stylistic and Comparative View of American Elements in Modern German, and British Elements. I: *Jahrbuch für Amerikastudien* 8.
- Grubb, A.O. 1937. *French Sport Neologisms*. (Univ. of Pa. dissertation.) Philadelphia.
- Haugen, E. 1950. The Analysis of Linguistic Borrowing. I: *Language* 26.
- Hepp, F. 1962. *Sportwörterbuch in sieben sprachen*, hrsg. von F. Hepp. Budapest.

- Johnsson, W.G. 1942. American Loanwords in American Swedish. I: *Scandinavian Studies Presented to George T. Flom*. Urbana.
- Jonasson, D. 1961. Sportspråket (referat av föredrag hållet vid Nämndens för svensk språkvård årsmöte den 27 mars 1960). I: *Nämnden för svensk språkvård. Årsberättelse för 1960*. Stockholm.
- Krauss, P.G. 1970. Anglo-American Influence on German Sport Terms. I: *American Speech* 36.
- Krauss, P.G. 1971. English Sports Terms in German. I: *American Speech* 37.
- Kuhn, Hans. 1985. Genustilldelning hos främmande ord. I: *Svenskans beskrivning* 15. Femtonde sammankomsten för svenskans beskrivning 11–12 oktober 1985 i Göteborg. Utg. av Sture Allén, Lars-Gunnar Andersson, Jonas Löfström, Kerstin Nordenstam och Bo Ralph. Göteborg.
- Liljestrand, B. 1975. *Så bildas orden*. Lund.
- Lindqvist, A. 1950. Vårt sportiga språk. I: *Nordisk Tidskrift* 1950.
- Ljung, Magnus. 1988. *Skinheads, hackers & lama ankor*. Stockholm.
- Låftman, E. 1940. Studier i ordbildning. En keps. Hur vi benämna engelska ting. I: *Årsredogörelse för högre allmänna läroverket i Borås 1939–40*. Borås.
- Noreen, A. 1923. *Vårt språk*. IV. Lund.
- Orr, J. 1953. Les anglicismes du vocabulaire sportif. I: (författarens) *Words and Sounds in English and French*. Oxford.
- Pfändler, O. 1954. *Wortschatz der Sportsprache Spaniens*. (*Romanica Helvetica*. Vol. 47.) Bern.
- Rüke-Draviņa, Velta. 1969. *Språk i kontakt*. Aldusserien 263, Stockholm.
- Schönfelder, K.-H. 1955. Englische Lehnwörter in der deutschen Fussballsprache. I: *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik* 2:3.
- Stene, A. 1945. *English Loanwords in Modern Norwegian*. Oslo & London.

- Ståhle, C.I. 1962. De främmande orden och den svenska ordbildningen. I: Dahlstedt, K.-H., Bergman, G. & Ståhle, C.I. *Främmande ord i nusvenskan*. Stockholm.
- Söderberg, Barbro. 1983. *Från rytters och cowboys till tjuvstrykers. S-pluralen i svenska. En studie i språklig interferens*. (Acta Universitatis Stockholmiensis 16.) Stockholm.
- Söderbergh, R. 1964. *Suffixet -mässig i svenskan. En historisk-semantic ordbildningsstudie*. (Acta Universitatis Stockholmiensis. New series. 4.) Lund.
- Tingbjörn, G. 1976. Sportspråket i spalterna – ett målrelaterat språk. I: *Språket i spalterna*. (Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 8.) Lund.
- Tingbjörn, Gunnar. 1993. Engelsk sport och nordisk idrott. En studie över lånord i tidningarnas sportspalter. I: *Mänsklig mångfald. Humanistisk forskning vid Göteborgs universitet* 6. Göteborg.
- Tingbjörn, Gunnar. 1999. Engelska inslag i tidningarnas sport-språk. I: *Svenskans beskrivning* 23. Förhandlingar vid tjugotredje sammankomsten för svenskans beskrivning 15–16 maj 1998 i Göteborg, utg. av Lars-Gunnar Andersson, Aina Lundqvist, Kerstin Norén och Lena Rogström. Lund.
- Wadenstein, E. 1957. Om svenskt idrottsspråk. I: *Modersmåls-lärarnas förenings årsskrift* 1957.
- Wallin, Ulf. 1998. *Sporten i spalterna. Sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.
- Weinreich, U. 1953. *Languages in Contact*. New York.
- Wellander, Erik. 1959 *Riktig svenska. Svenska språkets vård*. Stockholm.

Appendix

Lånord från andra språk

Det är inte enbart engelska lånord som bidrar till att ge miljö- och personkonnotationer. Från språk som är kända och förstådda av journalisterna – även om kunskapen och förståelsen ibland inskränker sig till några enstaka ord och fraser – lånar man inte sällan in ord som man finner typiska för språkområdet och miljön. I det följande återges ett antal utvalda exempel, ordnade språkvis.

Danska

- 1) "Vidunderbarnet" gör succés (rubrik); "Vidunderbarnet" som han kallas i Köpenhamn (IB 1-9-20:503:3).
- 2) Danskarna är sannerligen inte lätta att "hamle op med" på Idrætsparken (IB 8-9-30;8:9).
- 3) Högerbacken Brunke verkade "tapt bag en vogn" från början (IB 10-9-30;11:1).
- 4) [...] anser sig lika så gärna kunna boxas för pengar som för Sölvtoj (IB 15-9-30;9:2).
- 5) [...] mot amasonerna från Kongens By: Kvindelige IF gentemot de små yndige pigeboerne (IB 4-1-40;10:5).
- 6) Frode [...] pacekamratens "uheld" att han [...] (IB 8-9-40;10:5).
- 7) Danska sekonden ropade: "Kom saa, kom saa, endnu 10 sekunder" (AB 22-1-40;7:3).

Finska

- 8) Tränarna saknar saunan (rubrik); [...] där finns ingen sauna, d.v.s. bastu (DN 24-1-50;16:4).

Franska

- 9) [...] den nya förmågan Guillemot, soldat vid l'Ecole de Joinville och medlem av idrottsklubben Societé Générale som kunde skriva sitt namn i "le livre d'or"[...] Baillard, en 36-årig veteran, un vieux lapin, som fransmännen säger [...] (DN 22-1-20; 11:5-6).
- 10) [...] att de voro individer, voro bruxelloises och anversoies [...] Deras enda tanke var: en avant! [...] börjar tröttna på centralplatsen i en samling pauvres honteux (IB 20-9-20;556:4).
- 11) [...] den glade garconen [!] Alex Jany [...] (AB 11-9-50;13:3).
- 12) "Jag blev sannerligen "magnifiquement" bemött, förklarade store Alex [...] (IB 15-9-50;7:2).
- 13) [...] gladast av alla glada garconer i det franska laget [...] (DN 17-9-50;20:4).
- 14) L'Equipe's chefredaktör framhåller i sin runa att Coppi som människa, gentleman och homme d'affaires [...] (IB 11-1-60;6:6).
- 15) "Klent med talang, massor med energi" ("Peu de talent, beaucoup d'energie") hade sålunda franska L'Equipe summerat (IB 14-9-60;11:1-2).

Italienska

- 16) [...] har det gått sämre för "gli azzurri" (IB 12-1-40;8:5).
- 17) [...] skriver Brera att "L'irrestibile Gunnar con un tiro alla Mortensen" dräpte in bollen [...] (IB 2-1-50;9:4).
- 18) [...] de flesta "tifosi" tillströmmade i en invasion från hela Nord-italien (IB 4-1-60;6:3-4).
- 19) [...] och "Lo Sport Illostrato" rubricerar över hela sidans bredd "Hamrin ha battato Skoglund [...] (IB 18-1-60;1:1).
- 20) [...] välgörande för landets "calcio" [...] (IB 20-1-60;5:4).
- 21) [...] första målet på en "perfetto cross" från svensken och sylen nummer fem hade sitt upphov i en smart svensk "traversa", dvs en passning till vänsteryttern Corso. Förutom dessa prologer hade vår blivande VM-förstärkning (?) även en "bomba" i tvärslån [...] (IB 13-9-60;9:1).
- 22) La lega, ligan alltså [...] (IB 23-9-60;15:1).

Norska

- 23) [...] ett stort vinterstevne i Kristiania (IB 12-1-20;24:1).
- 24) Segraren, Bonna, är en sympatisk liten "gutt" som hoppade i norsk stil (IB 30-1-20;52:4).
- 25) [...] där blev Olavsens "snytt" menade de på, "så 4-4 var ganske riktig alligevel"[...] de blivit "snytt". "Den tog fanden ride meg paradene den," försökte min norske pressgranne [...] (IB 29-1-30;6:1).
- 26) [...] att bli en av "de store gutta" (IB 4-1-50;6:4).
- 27) [...] att de norska guttarna [...] (DN 25-1-50;7:2).
- 28) [...] Kuppern äntligen norsk skøytekong (rubr.) [...] att bli skøytekong [...] hederstiteln skøytekong förlänas Oslogutten [...] (AB 24-1-60;13:1-2).
- 29) [...] att Sverige äntligen fått upp en ny skøytere av högsta klass, förklarade vår norske vän och förståsigpåare (IB 25-1-60;3:4).
- 30) [...] bättre och bättre rundetider (AB 25-1-60;10:6).
- 31) Nilssons strålande insats och "nydelige" lopp [...] Aftenposten skriver: publiken på Bislet fick en ny yndling (DN 26-1-60;17:2).
- 32) Det var et EM vi vil huske længe", skrev de norska sportskrivarna (AB 27-1-60;14:6).
- 33) Odd Erland Johansen i guttaburen (DN 19-9-60;19:7-8).

Portugisiska

- 34) [...] att det lilla landet i Norden kunde bli "Campeao Mondo" (världsmästare) som brasilianerna uttrycka sig [...] (IB 29-9-20;580:3).

Spanska

- 35) Paolino Uzcudun, el toro de los Pireneos, har återkommit [...] (IB 30-9-30;18:4).
- 36) [...] Madridborna [...] De skrek fantastico, bonito, formidabile m.fl. utsökta epitet på sitt färgstarka språk (AB 29-9-60;15:1).

Tyska

- 37) [...] en fruktbarande samverkan med das grosse Vaterlands idrott (IB 19-1-20;35:2).

38) [...] i Tyskland i ett par s.k. "Lehrspiele" mot F.C. Nürnberg och Bayern [...] (IB 13-1-30;9:5).

39) [...] i Tyskland [...] det stora Vaterlandet (IB 3-9-30;10:1).

40) [...] trevligt tyskt besked: Kraft durch Freude-folket i Königsberg hade fått Freude durch Kraft (IB 24-1-40;1:1).

41) [...] årets tyska "Kampfspele" i idrott [...] (IB 9-9-40;11:3).

42) [...] sätter sedan igång sin deutsches företagsamhet (AB 1-9-60;15:4).

43) [...] de tyska idrottsmännen [...] av preussiskt drillade talkörer, anförda av "führers" med megafoner (AB 2-9-60;14:1).

44) På västra sidan om gränsen fabriceras "Lügen nach Mass" (lögner i massvis) om vår idrott och man gläds över motgångar för DDR:s representanter menar sålunda östtyska Sport-Echo (IB 19-9-60;4:1-2).

Regional exotism i Norden

I de nordiska grannspråken är det så gott som genomgående sådana ord i vilka danska och norska skiljer sig från motsvarande svenska som lånas (t.ex. *pige/pike, dreng/gutt, yndig/yndling, nydelig, vidunderbarn* och *huske*). Ibland kan det också vara danska och norska presskollegers talspråkliga idiom som återges (*hamle op med, tap bag en vogn* och *bli snytt*), därför att de har förefallit originella och kunnat förmedla dansk respektive norsk miljö. Någon gång kan ett helt citat förekomma som i exempel 25.

Det finns emellertid en sportgren som åtnjuter hög norsk prestige, nämligen skridskolöpning. Exempelen 28-32 är samtliga från ett Europamästerskap i skridsko som genomfördes i Oslo i januari 1960. Skridskor kallas då *skøyter* och citat av norrmän och ur norska tidningar återges. Ett norskt lånord, *rundetider*, har till synes totaldistribution i svenska ifråga om skridskotävlingar. I andra sporter talas det om *varvtider*. Att *rundetider* är så etablerat framgår bland annat av att det inte förses med exotism- eller citatmarkering i form av citattecken, inquit hänvisning eller <s.k.>.

De danska och norska orden får ofta svenska flexionsändelser (<pigebørnen> i stället för danska <pigebørnene>, <guttarna> i stället för norska <guttene> och <guttaburen> i stället för norska <gutteburen>). En skridskoåkare heter på norska *en skøyteløper*, men i exempel 29 har skribenten helt riktigt lagt märke till *er*-avledningar är vanliga som nomina agentis i norska. Oturligt nog för honom har även norskan i detta fall en sammansättning och dessutom är *-e* plural-

ändelse så ambitionen att återge den norske expertens ord är inte helt lyckad. Stråvan efter korrekthet är låg när det gäller att låna danska och norska ord och kan på intet sätt jämföras med förhållandet ifråga om engelska ord. Citaten är sannolikt återgivna ur minnet och innehåller flera böjningsfel. Det är tydligen ingen status förknippad med att ha distinkta kunskaper i danska eller norska. Lån från dessa språk fyller funktionen av "regional exotism" och kan inte jämföras med förhållandet och kunskaperna rörande engelska ord.

Annorlunda förhåller det sig också med lån från t.ex. franska och – ifråga om fotboll – italienska.

Prestige en lånorsak även från andra språk än engelska

En anledning till lånord även från andra språk än engelska är önskemålet om att förmedla prestige och nationella konnotationer, inte sällan t.ex. genom att verifiera en utländsk prestigegivande källa. Så är fallet i de båda återopandena av L'Equipe i exempel 14–15 och i de italienska fotbollsreferaten i exempel 17 och 19. När svenska fotbollsspelare på 1950- och 60-talen spelade mycket framträdande roller i italiensk professionell fotboll var det för svenska sportjournalister angeläget att visa svart på vitt att den kräsna italienska sportpressen var imponerad av svenskarnas bedrifter. Det ledde till ordagranna och talrika citat som i exempel 21. Genomskinliga ord som *perpetto cross* och *bomba* fungerade väl utan översättning, medan *traversa* för säkerhets skull har försetts med en förklaring. *Calcio* och *tifosi* har förekommit så pass ofta att de intresserade svenska läsarna har lärt sig att dessa ord står för 'fotboll' och 'italienska supporters'. Inquitexotismer (s. 232) såsom i exempel 1, 9 och 34 är inte ovanliga bland icke-engelska lån, något som är förklarligt med tanke på behovet att förklara för läsarna varför ett lån från ett inte så vanligt håll förekommer.

Das grosse Vaterland är – eller snarare var – en ofta förekommande perifras för Tyskland. *Gli azzurri* (dvs. 'de blå') är fortfarande en perifras för Italiens fotbollslandslag på grund av dess klarblå tröjor. Exempel 42 är unikt i materialet genom ha ett inlånat böjt adjektiv (*sin deutsches företagsamhet*) i en för övrigt helsvensk omgivning. De angivna exemplen på lån från andra språk än engelska härrör mestadels från tidiga decennier. Utan att kunna stödjas på någon systematisk undersökning förefaller detta vara representativt. Lån från andra språk än engelska förekommer av allt att döma numera i ytterst ringa utsträckning. Det förefaller som om tendensen mot att engelska har blivit

det totalt dominerande språket vid internationellt sportutbyte även tar sig uttryck i ett sällsyntare bruk av lån från andra språk.

Förstabeläggsuppgifter i NEO

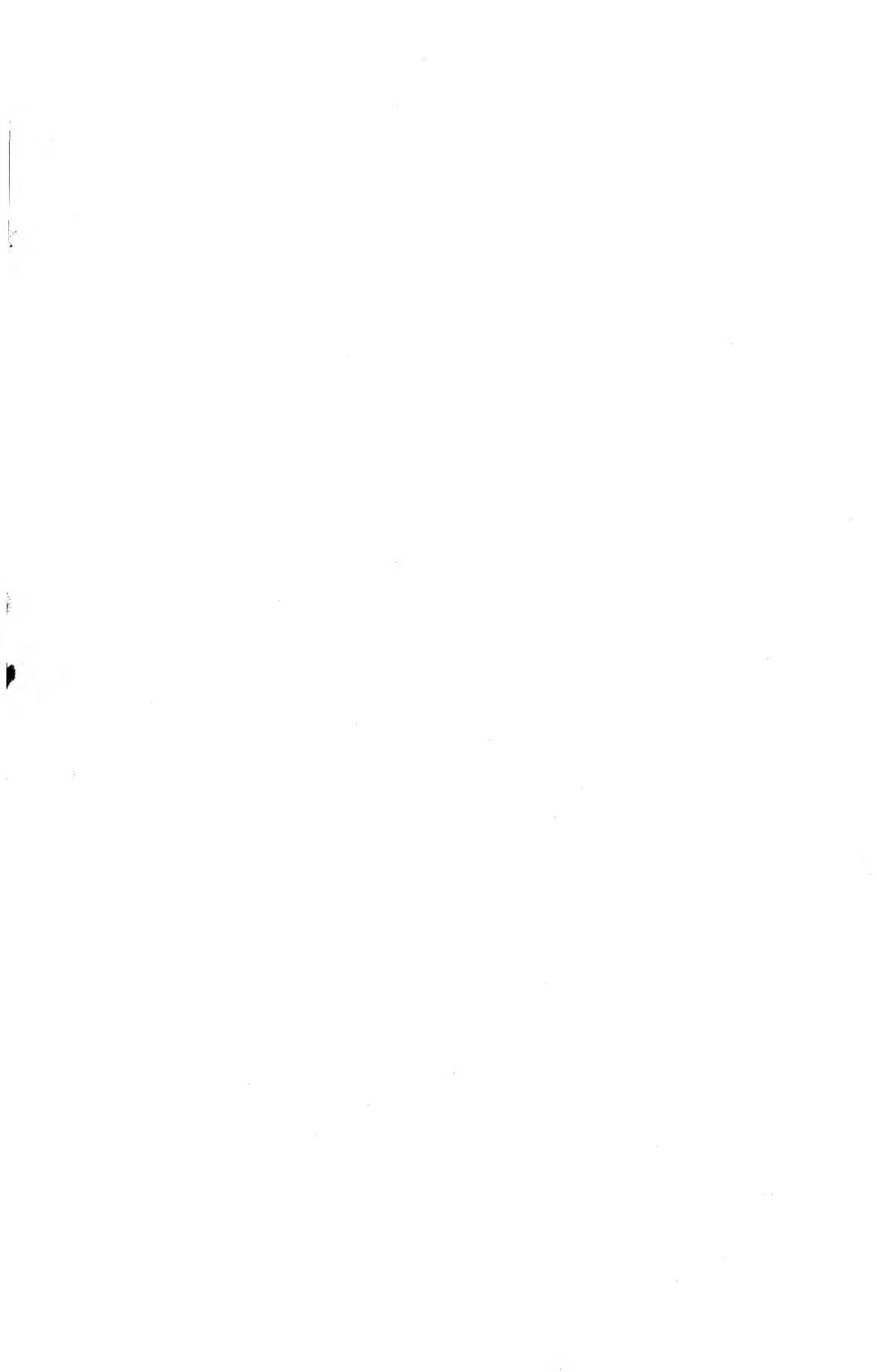
Lemma	Korpusen	NEO	Antal tidigare belägg i korpusen
allround	1910	1923	15
assist	1960	1970-talet	1
backhammer	1920	1933	62
baseboll	1910	1938	15
basketboll	1910	1936	3
basket	1950	1967	108
birdie	1960	åtm. s. 1950-talet	–
bob(sleigh)	1920	1908	–
break	1970	1970-talet	1
bunker	1970	1947	–
catch-as-catch-can	1910	1931	2
centrecourt	1930	1946	3
center	1910	1891	–
centerforward	1910	1906	–
centerhalvback	1910	1913	8
champion	1920	1880	–
clinch	1920	1925	2
clips	1930	1950	9
coach	1950	1962	6
coming man	1920	1947	19
kontra/kontring	1950	1954	9
crawl	1920	1914	–
crawla	1920	åtm. s. 1950	3
cricket	1910	1861	–
cup	1910	1912	17
curling	1920	1860	–
dark horse	1930	slut. av 40-talet	1
derby	1930	åtm. s. 1955	120

doping	1960	1931	-
double/dubbel	1910	åtm. s. 1947	225
down	1930	1947	36
dribbla	1910	1906	-
dribbler	1930	1924	-
dribbling	1910	1922	19
drive	1910	1931	30
eagle	1970	1957	-
fair play	1920	1931	6
fairway	1970	åtm. slutet av 20-talet	-
fan	1930	1951	15
farmar-	1960	trol. s. ca 1970	1
fight	1920	1931	149
fightande	1940	1934	-
fighta(s)	1930	1934	13
fighter	1910	1931	75
fighting spirit	1920	1939	2
finish	1910	1886	-
fint(a)	1910	1921	2
forechecking	1960	1966	5
forehand	1910	åtm. 1920	7
form	1910	1895	-
forward	1910	1891	-
foul	1920	1921	1
game	1910	1900	-
go	1970	1965	-
golf	1910	1846	-
golfare	1960	1927	-
grand old man	1920	1909	-
grand slam	1970	åtm. s. 70-talet	4
green	1950	1928	-
groggy	1920	1920	-
gym	1930	1980	5
handicap	1910	1881	-
hands	1910	1900	-
hat trick	1920	1924	1
heat	1910	1882	-
hockey	1910	1896	-
hole-in-one	1970	åtm. s. 30-talet	-
icing	1970	1939	-
inner	1910	1918	44

jabb	1930	1925	-
jabba	1930	åtm. s. 50-talet	1
jogga	1930	1914	-
kick	1910	1906	-
killer	1930	1948	1
knockdown	1920	åtm. s. 1930	12
knockout	1920	1921	22
liga	1910	1932	174
lobb	1910	1911	4
manager	1910	1898	-
markera	1910	1905	-
match	1910	1886	-
match/a/ning	1920	1942	11
medley	1960	1943	-
miss	1910	1914	5
missa	1910	1847	-
mixed	1910	trol. åtm. s. 20-talet	6
nelson	1920	trol. s. början av 00-talet	-
odds	1930	1904	-
offside ADJ/ADV	1910	1891	-
offside N	1910	1905	-
oldboy	1910	1908	-
oldtimer	1930	åtm. s. 1955	26
open	1930	1934	24
outsider	1910	1904	-
outstanding	1950	1951	3
overall	1930	1917	-
pacemaker	1910	1891	-
par	1960	åtm. s. 1960	-
partner	1920	1845	-
pass	1910	1906	-
passa	1910	1901	-
passning	1910	1935	250
pep-talk	1970	1965	-
play-off	1960	1975	1
polo	1910	1886	-
pool	1940	1960-talet	230
pro-	1930	1930	-
proffs	1920	1924	18
promotor	1920	1921	3
puck	1930	1920	-

puckare	1940	1952	50
punch	1920	1921	1
putt	1950	1928	—
putta	1960	1838	—
racercykel	1930	1944	12
racket	1910	1885	—
rank/a/ning	1930	1949	6
rekord	1910	1888	—
ring	1910	1910	—
ringside	1930	1925	—
rink	1950	1921	—
rond	1910	1919	2
ruff1	1910	1919	4
ruff2	1960	1898	—
ruffa	1920	1917	—
ruffig	1920	1924	2
rugby	1910	1886	—
rush	1910	1901	—
scratch	1910	1895	—
sekond	1920	1913	—
seeda	1940	1948	4
serv/a/e	1910	1899	—
set	1910	1897	—
sidsteppa	1940	1954	8
single	1910	1897	—
skeleton	1920	1899	—
slugga	1930	1923	—
slugger	1930	1920	—
smash	1910	1900	—
smasha	1910	1918	2
sparra	1930	1924	—
sparring	1930	1921	—
sparring partner	1930	1920	—
speaker	1930	1935	4
speed	1920	1868	—
sport	1910	1857	—
sporta	1920	1885	—
sportig	1940	1927	—
sportslig	1910	1893	—
sportsman	1910	1833	—
sportsmanship	1930	1924	—

sprinta	1930	1924	-
sprinter	1910	1912	12
spurt	1910	1881	-
spurta	1910	1884	-
squash	1940	1936	-
start	1910	1886	-
starta	1910	1878	-
starter	1910	1886	-
steeplechase	1910	(1850 häst)	-
stopper	1940	1945	4
still going strong	1930	1922	-
sudden death	1970	1976	1
supporter	1920	1934	43
swing	1920	1921	2
tackla	1920	1924	3
tackling	1920	1913	-
team	1910	1900	-
tennis	1910	1886	-
tippa (över)	1930	1917	-
tippare	1930	1924	-
tips	1910	1894	-
transfer	1930	1935	9
trick	1910	1946	42
trim	1910	1919	2
tripping	1960	1967	2
träna	1910	1870	-
tränare	1910	1868	-
träning	1910	1868	-
uppercut	1920	1920	-
Summa			2042

Meijerbergs Arkiv för svensk ordforskning (MASO) utges av styrelsen för Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning vid Göteborgs universitet. Styrelsen består av Filosofiska fakulteternas gemensamma donationsnämnds ordförande, professor Bo Sandelin, ordförande, professor emeritus Folke Josephson, professorn i nordiska språk Bo Ralph (självskrivna ledamöter), samt professorn i modern svenska Lars-Gunnar Andersson, utsedd av humanistiska fakulteten.

Arkivet utges i tvångsfria delar om minst fem ark.

Prenumeration kan verkställas i bokhandel eller direkt hos Institutet, adress Institutionen för svenska språket, Box 200, 405 30 Göteborg.

Bidrag till Arkivet torde sändas till samma adress.

Svenska språket har så länge man kan följa det bakåt i tiden stått under inflytande av andra språk. Med kristnandet inlemmades Sverige i en europeisk kultur-gemenskap som också medförde import av främmande språkliga drag. När svenskan fick ett eget skriftspråk var det kontinentens språk, främst latinet, som stod modell. De svenska tätorterna dominerades under medeltiden av effektiva tyska köpmän och hantverkare med bakgrund i de nordtyska hansestäderna. Under den nordiska unionens tid, från drottning Margaretas till Kristian II:s regering, spelade Danmark förstaflöden, och svenskan påverkades då av danskan. Under 1500-talet översattes Bibeln till svenska, varvid Luthers högtyska språk satte djupa spår i svenskarnas skriftspråk. Fransk kultur stod högt i kurs från 1600-talet till in på 1800-talet, och med industrialismen följde engelska impulser, allt med språkliga följder.

Nu för tiden är fler nationaliteter än någonsin tidigare representerade bland Sveriges befolkning, till följd av den invandring som ägt rum framför allt sedan 1960-talet. Språkligt har detta ändå inte påverkat det svenska standardspråket så mycket som engelskan gjort. Sedan andra världskriget har den anglo-amerikanska kulturen spelat en lika dominerande roll i Sverige som på många andra håll i världen. Engelskans språkliga inflytande på svenskan står i en klass för sig nu för tiden.

Bland annat har en strid ström av engelska lånord flutit in i svenskans ordförråd. En viktig källa till detta flöde är idrottspråket, som liksom idrotten själv har dominerats av den engelskspråkiga världen under hela 1900-talet. I denna del 30 av Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning gör Gunnar Tingbjörn en genomgång av detta ordmaterial med engelskt ursprung. Bilden på omslaget visar författaren under en fotbollsmatch på Heden i Göteborg för ca trettio år sedan, redan då på jakt efter engelska idrottsord på väg in i svenskan.